

**ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

**НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ:
ТРАДИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ, ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
за міжнародною участю*

11 жовтня 2019 року

УДК 35(477)(06)
П 88

Редакційна колегія:

Іжа М. М. – д.політ.н., проф.
Ахламов А. Г. – д.е.н., проф.
Безверхнюк Т. М. – д.держ.упр., проф.
Давтян С. Г. – к.держ.упр., доц..
Колісніченко Н. М. – к. держ.упр., доц.
Красностанова Н. Е. – к.е.н., доц.
Кривцова В. М. – к.і.н., доц.
Марущак В. П. – д.держ.упр., проф.
Пахомова Т. І. – д.держ.упр., проф.
Пігарєв Ю. Б. – к.ф.-м.н., доц.
Попов М.П. – к.держ.упр., доц.
Попов С. А. – д.держ.упр., проф.
Приходченко Л. Л. – д.держ.упр., проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України.
Протокол № 239/8-12 від 12 вересня 2019 року

П 88 Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди : матеріали
Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 11 жов. 2019 р. – Одеса :
ОРІДУ НАДУ, 2019. – 324 с.

Матеріали публікуються в авторській редакції

© ОРІДУ НАДУ
при Президентіві України, 2019.

ОСНОВНІ ДОПОВІДІ

МАРУЩАК ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ

*завідувач кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України д.держ.упр., професор*

УПРАВЛІННІСТЬ І ЕКОНОМІКА

Розуміння держави як суб'єкта, що здійснює вплив на економіку, в повній мірі не може бути зрозумілим без з'ясування тієї ролі, яку відіграло управління у виникненні держави разом з економікою.

Історичний досвід доводить, що елементи управління виникають ще до суспільно-політичних систем у первісно общинному ладі. Управління тут у цілому носить привселюдний характер і напряду пов'язане з економічними процесами, в першу чергу з природним поділом праці. Саме воно і зростання продуктивності праці, а також можливість створення додаткового продукту викликає відокремлення функції організації у середині племені і виділення окремих осіб і груп, як рада старійшин, по упорядкуванню взаємозв'язків усередині співтовариства і пристосованості до навколишнього середовища. Але все це зовнішній бік прояву певного конкретного явища сутність якого складає управлінність.

Можливість розуміння управлінності як сфери розвитку соціально-економічної формації лежить у площині економічної матерії. Управлінність знаходиться над сутніми економічними процесами й у тісному взаємозв'язку з ними. Управлінність - це не просто частина самої економічної тканини, а самостійний пласт, що складається в зв'язку з протіканням економічних процесів [1]. Тому, управління не слід ототожнювати з економікою, але й відмежовувати від економіки. У цілому, це єдиний процес функціонування виробничих (економічних) відносин.

Розвиток управління, як конкретної форми управлінності, дає можливість глибше зрозуміти і самі економічні відносини. У первіснообщинному ладі із його племенною організацією всі соціально-економічні процеси містяться спільно. Ефективність праці різко зростає в зв'язку з застосуванням металевих знарядь праці і створюється основа виробництва додаткового продукту. Керуюча каста, що має привілейоване положення в суспільстві, отримує значний доступ до додаткового продукту і можливість привласнення його частини. Поступово створюються умови майнової і соціальної нерівності в племені. Племя з його суспільною організацією входить у протиріччя з фактичною системою економічної і соціальної нерівності. Воно вже не відповідає новому порядку, що фактично утворився. І цей процес виражається як розкладання первіснообщинного ладу.

Взаємодія розподілу праці, управління і додаткового продукту веде до зміни соціально-економічної організації суспільства. Привілейована каста, прагнула закріпити новий порядок, що утворювався. Це привело до виникнення такої соціальної організації, якою є держава. Але держава як явище відривається від економічних відносин і стає соціально-політичною організацією суспільства, що відбиває інтереси власників засобів виробництва. Перетворення держави в самостійний організм справляє зворотний вплив на управління. Воно також розділяється на державне та економічне управління. Першим займається держава, а другим – власник засобів виробництва.

Управління обумовлюючи і проникаючи у державу, реалізує його сутність. Держава здійснює публічну діяльність, тому і управління носить публічний характер і представлено його виконавчо-розпорядчою діяльністю. В той же час, саме ця діяльність займає більшу частину діяльності держави, тому воно займає в ньому домінуючу роль. Держава відокремившись у самостійне явище має більше можливостей просторового і часового розвитку, тому в соціально-економічній системі розвивається найбільш інтенсивно. Тому не випадково держави давніх часів мають високий рівень саморозвитку. Управління як невід'ємна частина держави також інтенсивно розвивається разом із ним і тому в давніх державах існували високорозвинені системи державного управління. Але важливо відзначити, що як єдине явище управління не існує, а представлено відокремленими системами державного і економічного управління, які істотно відрізняються одне від одного, оскільки обслуговують достатньо самостійні і відокремлені системи.

Економічне управління не одержує інтенсивного розвитку, тому що його просторові і часові рамки сильно обмежені. Дане управління функціонує в рамках функціонування власника засобів виробництва, що самостійно визначає вплив управління на економіку. Еволюціонування засобу виробництва відбувається дуже повільно, бо рівень економічного розвитку задовольняє функціонуванню соціально-економічної формації. Але поступово економічне управління веде до виснаження виробничих сил.

Феодальне суспільство з його системою кріпосництва забезпечує більш-менш відтворення робочої сили в особі кріпака, що створює основу розвитку державної форми життя суспільства. Але і тут державне та економічне управління відокремлені одне від одного і функціонують самостійно. Але надмірна експлуатація праці селян підштовхує останніх до періодичних народних повстань, втечі від власника і створення міст, що стають осередком формування нових економічних відносин. Економічне управління в містах у суті відрізняється від економічного управління феодала, тому що воно засноване або на праці самого ремісника, або на найманій праці. Але це економічне управління все більше втягує господарство феодала в товарний обіг, руйнуючи його натуральний або напівнатуральний характер. Тому не випадково феодал переходить від панщини до оброку, тому що така форма економічного управління є більш ефективною [2].

Дрібнотоварне виробництво поширює рамки товарного виробництва. Управління ремеслом яке первісно розраховане на замовлення, переходить поступово до ринкового (безособового) виробництва товарів. Національний ринок, що утворюється, припускає переміщення товару в просторі, а отже, конкретність покупця

поступово зникає. Але така система організації ринкового господарства вимагає все більшої якості товарів. Виробництво при такій системі управління на деякий час забезпечує ринок товарною масою. Але дрібнотоварне виробництво має свої межі можливого. Воно не може безмежно збільшувати виробництво товарної маси, тому що яким би не був мистецьким товаровиробник, його продуктивність обмежена фізичними можливостями виробника. Тому виникає потреба в якісно новому управлінні рухом товару, яка б відповідала зростаючим потребам ринку. Такою формою управління виробництвом з'явилася мануфактура.

Мануфактура - якісно новий етап економічного управління. Тут уперше управління здійснюється через розщиплення технологічного циклу на його складові елементи і наступний взаємозв'язок між окремими його частинами. Це дає можливість підвищити якісні характеристики виробництва. По-перше, підвищується продуктивність праці, по-друге, росте кількість товарів, що випускаються, по-третє, середня якість товарів росте, по-четверте, вартість одного виробу має тенденцію до зниження, по-п'яте, росте обсяг суспільного капіталу, по-шосте, розвивається товарний ринок та інше. Така організація управління в середині мануфактури веде до змін зв'язків з іншими виробниками. З'являється можливість кооперації між окремими мануфактурами. У умовах мануфактури вона тільки зароджується, а наступний розвиток відбувається в умовах машинного виробництва. Таким чином, із мануфактури починається організація суспільного виробництва, тобто утворюється система управління суспільним виробництвом. Якщо до мануфактури суспільне виробництво у всіх структурах розвивається стихійно, то з мануфактури починається його структуризація як всередині неї, так і між виробниками.

При всій прогресивності в організації праці мануфактура має свої межі розвитку і поступово вже не в змозі забезпечувати розвиток товарного виробництва, бо ручна праця при всій її продуктивності не може переступити за межі фізичних можливостей організму. Але розклад праці на його найпростіші моменти готує можливість зростання ринкового господарства на основі управління машинним виробництвом. Наявність найпростіших трудових операцій дає можливість заміни ручної праці машинами. Важливість цього процесу складається не тільки в рості продуктивності праці і зростанні потенціалу товарного виробництва, а також і в тому, що відбувається поєднання робітника з машиною. І хоча спочатку робітник виступає як додаток машини, проте стосовно неї він усе більш і більш виступає як управляюча система.

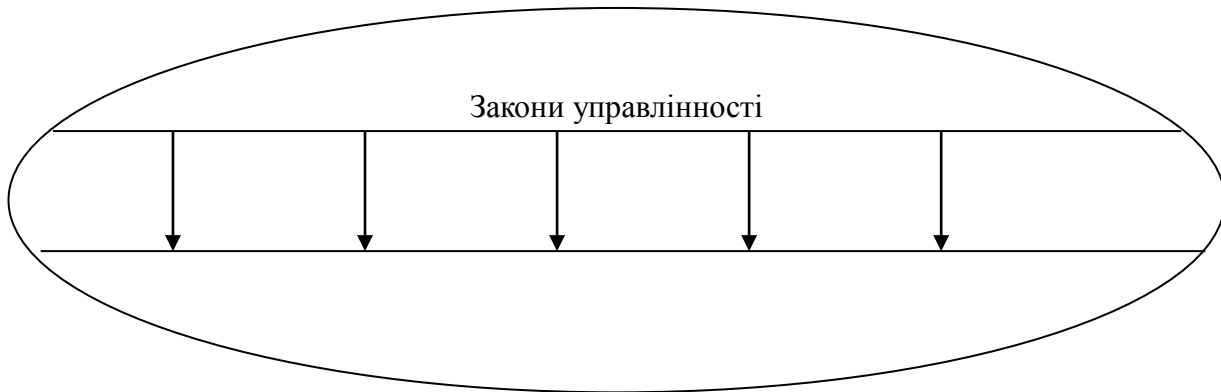
Капіталізм вільної конкуренції засновано на управлінні на базі машинного розподілу праці. Управління капіталістичної фабрики характеризується ускладненою системою реалізації функцій управління, тому що відбувається їхня спеціалізація і формується відособлений від виробництва апарат управління. Все це відбувається в зв'язку з відносинами, що складнюються, як всередині фабрики, так і поза нею. Нормальне функціонування виробництва може бути забезпечено тільки за рахунок управління. Управління виробництвом забезпечує зростання масштабності виробництва шляхом концентрації і централізації капіталу, що в кінцевому результаті веде до утворення монополій. Зростання основних ланок товарного виробництва веде до посилення їхнього впливу, на суспільні відносини. Причому такий вплив має і негативні наслідки, тому що власники засобів виробництва переслідують свої власні інтереси за рахунок суспільних інтересів. Інтереси власників зштовхуються не тільки з інтересами робітників, але і з інтересами держави. Відбувається нарощування протиріч у суспільстві і росте соціальна напруженість у суспільстві. В цих умовах держава як гарант самозбереження суспільства вимушене втручатися в економічні відносини. Економічне управління в основних ланках ринкового господарства викликає виникнення економічного управління з боку держави. Історично закінчується цикл від розщиплення управління на державне та економічне до возз'єднання цих потоків у такому явищі, як держава.

В усьому цьому важливо відзначити таке. Як свого часу управління увійшло в тканину держави і стало його невід'ємною частиною, так і економічне управління, входячи в тканину держави, стає його невід'ємною частиною і невід'ємною частиною державного управління, яке точніше можна було б назвати державним економічним управлінням. При цьому слід відзначити, що державне економічне управління – це самостійне явище, що істотно відрізняється від державного управління в публічній сфері. Воно напряму пов'язане з економічними відносинами і є їх частиною. Тому ототожнювати державне економічне управління і державне управління в публічній сфері є неправомірним. Воно має свій предмет регулювання, що виділяє його в окрему сферу державної діяльності. А тому правове та інше регулювання в цій сфері не можна змішувати з такими ж видами регулювання в публічній сфері. Отже, тільки такий підхід дає можливість правильно розуміти суть діалектики взаємодії управління і економіки.

Реформи у сфері державного управління економікою передбачають істотні зміни у роботі апарату державних органів по раціоналізації його діяльності і більш повного відображення функцій державного управління, у становленні ринкової економіки. Зміна характеру економічних відносин веде до використання управління з метою збільшення потенціалу ринкової економіки господарства за рахунок створення умов для більш повного прояву закономірностей економічних законів і блокування негативних або помилкових конкретних дій суб'єктів господарської діяльності в економічній сфері. Тому від того, наскільки будуть поєднані взаємовідносини держави і суб'єктів економічної діяльності в ринковій економіці державним управлінням, багато в чому залежить успіх самих економічних реформ, усунення нестабільного економічного стану і перехід до ефективної економічної системи.

Логіка діалектики управління і економіки полягає в дослідженні розвитку праці. Якщо розглядати працю як таку, то її можна розчленити на дві частини: процес і результат. Тобто праця завжди існує у вигляді процесу, який перетворює предмети праці на якийсь новий стан, і результату праці, яка є упредметненою працею в зміненому предметі праці. Праця упредметнюється в предметі праці з метою споживання створеного продукту. Якщо продукт, в якому упредметнена праця, призначений для продажу, то він набуває форми товару; якщо ж він іде безпосередньо на споживання його виробником, то набуває нетоварної форми. Отже, праця має деяку форму, в якій вона рухається, починаючи з процесу виробництва і закінчуючи моментом споживання перетворених працею продуктів. Цій формі руху праці відповідають свої певні закони. А отже, і сама праця підпадає під дію цих законів, що стають законами руху продукту. Якщо праця набуває товарної форми, то законом руху праці в цій формі буде закон вартості, тобто вимога еквівалентного обміну, що є необхідною умовою руху продукту. Тому в даному випадку закон вартості – закон руху продукту. Товарна форма продукту (як і нетоварна) є первинною формою руху праці. Проте ця форма породжує в собі нову рефлексорну форму. Так, праця, набуваючи властивості змінюватися,

знаходить якусь свою форму обміну, тобто обмін може здійснюватися сам по собі, без будь-якого впливу, або під впливом певних сил. Отже, рух праці може бути упорядкованим (системним) або безсистемним. Тому форма руху праці (товарна чи нетоварна) може реалізовувати себе в системній або безсистемній формах. Таким чином, по відношенню до первинної форми праці існує ще якась форма, що регулює цей рух. Форма руху продукту може реалізувати себе через форми його управлінності. Форма управлінності має свої закони, що впливають на форму руху праці і виступають як закони цієї форми руху. В цілому спочатку відбувається взаємодія праці з предметом праці, породжуючи процес праці і зміну предмета праці. Результат цієї взаємодії – упередметнена праця у знов створеному продукті. Після цього продукт і праця, яка в ньому міститься, рухаються до кінцевої мети – споживання в товарній або нетоварній формах. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що закони, які притаманні суспільно-економічним формаціям, поділяються на два види: на закони руху праці і закони управлінності цим рухом (мал. 1.1).

Мал. 1.1. Закони, що діють в економічній сфері суспільно-економічної формації

Власне, це і породжує подвійність виробництва, зокрема товарного. Якщо розглядати процес розвитку суспільних формацій, то можна визначити таке. В умовах первісного ладу формою руху праці було нетоварне виробництво, а формою управлінності є планомірність. При рабовласницькому, феодальному способах виробництва і капіталізмі вільної конкуренції формою руху праці є товар, а форма управлінності відсутня і панує стихійність. При монополістичному капіталізмі формою руху праці є товар, форма управлінності на рівні суспільства відсутня та діє стихійність, на рівні монополій і господарських суб'єктів формою управлінності є планомірність. В економіці розвинених держав формою руху праці є товар, формою управлінності є все більш планомірне управління суспільством.

Товарне виробництво, як і будь-яка продуктовиробляюча система, передусім є системою суспільних відносин, за якої окремі виробники створюють продукт, що є товаром. Це означає, що продукт праці в силу розподілу праці виробляються окремими (відокремленими) виробниками, а для реалізації цього виробничого механізму необхідна купівля-продаж продуктів. Перше, що можна визначити, що товарне виробництво – це така форма, якої набуває продукт, а отже, і праця при обміні, тобто форма руху тієї частини праці, яка називається упередметненою. Крім того, товарне виробництво – це організація суспільного господарства, тобто це форма господарського управління товаром і супутніх йому товарних відносин між людьми. Історично склалося так, що нетоварній формі руху праці відповідала планомірна форма управлінності, а товарній формі руху праці – непланомірна форма (стихійність). Тому і в наукових дослідженнях форма руху праці і форма його управлінності розглядаються як єдине ціле.

Об'єктивний характер суспільних законів пов'язується з постійним проявом якогось явища незалежно від свідомості людей. Управління також не залежить від свідомості людей в тому сенсі, що існує об'єктивна необхідність, яка змушує людей реалізовувати через свою свідомість дії управлінського характеру. Відмова від такої необхідності рівнозначна краху. Якщо власник засобів виробництва не буде управляти своїм підприємством, то через короткий час воно збанкрутує; якщо держава не буде управляти соціально-економічними процесами, то це призведе спочатку до кризи, а після цього і розвалу самої держави. Тому управління – це необхідність усвідомленого регулювання соціально-економічних процесів.

Закони управлінності – це не тільки закони регулювання економічних процесів, а й закони суспільного розвитку формації, що охоплює всю сукупність соціально-економічних відносин. Управління охоплює не тільки економіку, але й всі сторони суспільства. Під регулюючим впливом управління знаходиться наука, освіта, міжнаціональні і міжетнічні стосунки, політика, оборона, інформація та інші сторони соціального функціонування суспільства. Разом з тим, кажучи про управління, не слід абсолютизувати її, тобто використовувати її у всій тканині соціально-економічного життя. Об'єктивна необхідність не означає її загальної дії. Ступінь такого впливу на соціально-економічне життя повинен бути зваженим, оскільки абсолютизування того чи іншого явища веде до зворотного – до його саморуйнування. Питання ж конкретного насичення управлінням тих чи інших процесів є питанням конкретики науки і практики управління.

Висновки. Існуючий фінансово-економічний кризис показав обмежність державних і приватних інструментів регулювання економіки, а тому існує необхідність розробки нових напрямків впливу держави на економічну діяльність, в частковості розробляючи теорію управління.

Історико-логічний підхід до діалектики управління і економіки дозволяє розробити екстропольоване бачення тих тенденцій конвергенційного розвитку, які можуть виникнути у майбутньому і опинитися ефективними регуляторами економічного розвитку.

Список використаних джерел.

1. Марущак В.П. Планування в умовах ринкової економіки. – Одеса: Пальміра, 2008 – с. 12.
2. Марущак В.П. Правове регулювання планування змішаної економіки: ч. II – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2002. – с. 7.
3. Райт Г. Державне управління / Г. Райт. – К. : Основи, 1994. – 191 с.
4. Нижник Н.Р. Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе / Н. Нижник. –К. : Основи, 1995. – 202 с.

ОВЧАРЕНКО СВІТЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА

*професор кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д.філос.н., професор*

ФІЛОСОФСЬКІ ПРИНЦИПИ ФОРСАЙТ-ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Тема форсайт-досліджень в останні роки стає все більш актуальною для України, що є позитивним сигналом для подальшого розвитку нашої держави, а в науковому світі в цілому це стає одною з провідних тем. Форсайт-дослідження набувають статусу обов'язкових в ситуації стратегічного планування як для окремих сфер діяльності людини, так і для цілісних об'єктів, якими є держави, регіони та наддержавні утворення. Особливий статус ці дослідження отримали в процесі розвитку власної методології та розгортання простору використання отриманих результатів – від пошуків напрямків розвитку науки та технологій на ранньому етапі до зацікавленості майбутнім суспільства в цілому на сучасній стадії. Поширенню форсайт-досліджень та майданчиків, на яких вони здійснюються, сприяв інтерес до якісних методів прогнозування, що характерні для наук суспільствознавчого циклу – соціології, політології, прикладної лінгвістики, психології тощо. І головна мета також поступово ставала більш зрозумілою та масштабною – форсайт-дослідження почали замовляти не тільки для потреб бізнес-корпорацій, але і для потреб публічного управління на рівні держав та міждержавних утворень.

На теперішній час можна говорити вже про усталену практику проведення форсайт-досліджень на різних континентах та в різних галузях соціального і економічного життя країн, узгоджене розуміння проблем, що постають в процесі їх здійснення, та загальних рис методології, якої вони вимагають. У українських авторів наукових статей можна знайти достатньо ґрунтовні огляди основних визначень, тенденцій та історії розвитку форсайт-досліджень, які є систематизованими та проаналізованими. Скористаємося матеріалами Рибінцева В.О. та Клопова І.О. [6] для загальної характеристики форсайт-досліджень, як вони склалися на теперішній час.

Є декілька провідних визначень поняття форсайт-досліджень, кожне з яких коментує основну їх рису – бути спрямованими на дослідження майбутнього в тій мірі, в якій воно може бути нам відкрито, завдяки науковим прогнозним зусиллям. У згаданих авторів знаходимо таку таблицю [6,89]

Автор	Визначення
Б.Мартін	Систематичні спроби зазирнути в довгострокове майбутнє розвитку науки, технологій, економіки і суспільства, щоб передбачити стратегічні галузі наукових досліджень і появу базових технологій, застосування яких може принести досить значну економічну і соціальну вигоду
Л. Джорджіо	Засіб систематичної оцінки тих напрямів розвитку науки і технології, які можуть мати сильний вплив на конкурентоспроможність компаній, створення багатства й якості життя
П. Беккер	Процес активного пізнання майбутнього і створення бачення середньострокової і довгострокової перспектив; систематичне дослідження майбутнього науки, економіки та суспільства для підтримки прийняття актуальних рішень і мобілізації спільних зусиль для їх виконання
В. Третяк	Творча технологія впливу на формування майбутнього за допомогою узгодження партикулярних інтересів різних верств громадянського суспільства і за допомогою стимулювання їх активності у сфері використання ключових технологій

Звернемо увагу на ключові розбіжності наведених у таблиці визначень, які впливають на ситуацію загального обговорення смислу та завдань форсайт-досліджень. В першому визначенні акцентується увага на спробі побачити майбутнє для певної користі науки та суспільства, у другому – на оціночних діях щодо майбутнього, у третьому – на прикладному моменті прогнозування та прийняття управлінських рішень, а в четвертому – на активному формуванні майбутнього зусиллями самого суспільства. Власне, всі ті чотири риси є притаманними форсайт-дослідженням на сучасному етапі їх існування і можуть бути осмислені як характеристика реальної складності та багатоаспектності цих досліджень.

Складність і універсальність мети – зрозуміти, що нас очкує в майбутньому, спираючись на способи наукового пізнання - передбачає відповідну методологію проведення форсайт-досліджень, яка на теперішній час не є однозначно та остаточно усталеною та завершеною. Сама методологія проведення форсайт-дослідження є завжди творчим вибором одного автора чи авторського колектива. Але, в загальному плані, методологію форсайт-досліджень описують як поєднання кількісних, якісних, кількісно-якісних та експертних методів. Достатньо повний загальний перелік методів форсайт досліджень в авторській систематизації та із узагальнюючим аналізом можна також знайти у Рибінцева В.О. та Клопова І.О. із посиланням на статтю А.А.Фесюн [6,91].

Найменування методу	Тип методологічних розмежувань									
	Спрямованість		Спосіб оцінки			Джерело		Характер		
	Пошукові	Програмно-цільові	кількісні	якісні	змішані	експертні	аналітичні	екстраполятивні	креативні	пріоритетні
Зворотне сценування (backcastin)		*		*		*			*	
Мозковий штурм (brainstorming)	*			*		*			*	
Громадські панелі (citizenspanels)	*			*			*		*	
Майстерні (workshop)	*			*			*		*	
Сценування	*			*		*			*	
Експертні панелі (expertpanels)	*			*		*			*	
Феноменальне прогнозування (genius forecasting)	*			*		*		*		
Опитування (interviews)	*			*		*		*		
Огляд джерел (literaturereview)	*			*			*	*		
Морфологічний аналіз (morphological analyses)		*		*			*			
Дерево релевантності (relevancetrees)		*		*					*	
Рольові ігри (acting)	*			*					*	
Сканування (scanning)	*			*			*			
Ігрові симуляції (simulationgaming)	*			*			*	*		
SWOT-аналіз	*			*			*			
Метод слабких сигналів (weaksignals)	*			*			*	*		
Метод джокера (wildcards)	*			*			*	*		
Еталонний аналіз (benchmarking)	*		*				*			
Бібліометричний аналіз (bibliometrics)	*		*				*	*		
Аналіз часових рядів(timeseriesanalysis)	*		*				*	*		
Моделювання (modeling)		*	*				*	*		
Патентний аналіз (patentanalysis)	*		*				*			
Екстраполяція тренда (Trendextrapolation)	*		*				*	*		
Аналіз перехресних взаємодій (crossimpactanalysis)	*				*		*	*		
Метод Дельфі (Delphi)	*				*	*	*	*		
Визначення критичних технологій (riticaltechnologies)					*		*			*
Мультикритеріальний аналіз (multicriteriaanalysis)	*				*		*	*		
Дорожнє картування (roadmapping)	*				*		*			*
Картування стейкхолдерів (stakeholder mapping)	*				*		*			*
Розроблення майбутнього (futuresworkshops)		*		*		*			*	
Скринінг робастних портфельних моделей (Robustportfoliomodels)	*				*		*	*		

Наведений перелік методів наближається до вичерпного, хоча і може або бути доповнений, наприклад QWERTY-аналізом або методом м'яких систем (SSM), або дещо спрощений, на основі концептуалізації реального змісту методів – наприклад, можна вважати різновидами джерелознавчих методів патентний аналіз та бібліографічний методи. Проте, ця досить об'ємна таблиця демонструє загальну складність явища форсайт-дослідження та розуміння системності аналітичного задання, що завжди є принциповою характеристикою форсайтів. В процесі форсайт-досліджень використовують декілька методів одночасно для отримання більш об'ємних за складом інформації результатів.

Отже, розглянемо філософськи підвалини, на яких ґрунтується виникнення та подальше розгортання форсайт-досліджень, що буде сприяти загальному досягненню перспектив цього виду аналітично-дослідницької діяльності.

По-перше, в основу форсайт-досліджень покладена ідея детермінованості еволюції суспільства, яку можна проаналізувати і виявити. Якщо мова йде про аналіз наявних або минулих причин, що мають формувати наше майбутнє, то можна говорити про історико-культурну детермінованість, або «залежність від пройденого шляху» (path dependent). Інший тип детермінованості вивчається в філософії як теорія телеології, або теорія обумовленості майбутнім – цілями, що маємо досягти. Одною з очевидних проблем, яку має вирішувати форсайт-дослідження, це – діалектика минулого та майбутнього в процесі детермінації нашої діяльності сьогодні. Метою, власне, форсайту, є знаходження найбільш ймовірного балансу між ресурсною базою сьогодення, науковими пошуками, що розвивають цю базу, очікуваннями суспільства, що впливають із «вічного» бажання щастя, та тими змінами в суспільному житті, які, вірогідно, виникнуть в процесі розповсюдження нових технологій. Яскраво демонструє цю колізію між минулим та майбутнім подія, яка розгортається просто зараз на наших очах - процес розвитку Інтернету. Якщо взяти до уваги, що перше з'єднання комп'ютера з комп'ютером відбулося в 1969 році і з того часу минуло 50 років, які назавжди змінили наше життя, то стають зрозумілими тривоги і сподівання, які супроводжують форсайти, що мають горизонт планування саме в 50 років.

Виникнення поняття «форсайт» приписують Г.Уелсу, який в одному з романів запропонував нову спеціалізацію у зв'язку із стрімким розвитком науки, що буде стосуватися передбачення майбутнього і можливих наслідків запровадження незвичних технологій у повсякденне життя: професор форсайту. Умовне слово «форсайт» - за межами існуючого, для іншої сторони – набуло сьогодні ознак усталеного наукового терміну. Оскільки у форсайт-дослідженнях мова йде про майбутнє як комплексне буття людини у різних соціальних ролях, статусах, страхах, в процесі її взаємодії з новими технологіями, то сучасний форсайт передбачає цілісну візію всіх складових функціонування суспільства, що є культурними ознаками людини і є соціальними детермінантами її поведінки.

Хоча перші форсайти були здійснені корпорацією RAND в США на замовлення військових, їх відрізняло від звичних аналітичних результатів намагання оцінити наслідки розвитку та застосування нових технологій у найбільш комплексному вираженні, враховуючи суспільні зміни. Отже, по –друге, одним з принципів форсайту є принцип холичності як основи і методології дослідження, і розуміння об'єкту дослідження. Холичність світосприйняття передбачає усвідомлення загальної невід'ємної взаємопов'язаності всіх елементів, що утворюють світ, в якому існує людина. Холичність світу виявляється в тому, що він в своєму реальному існуванні не розкладається на відокремлені елементи, а отже – є органічною цілісністю, а не механічною. Тому в форсайт-дослідженнях так багато уваги приділяється багатомірності, картуванню соціального і культурного середовища реальності, дослідженню очікувань і мотивації діяльності щонайширшого кола зацікавлених сторін – стейкхолдерів. Людина перебуває в холичному середовищі натеper і ніщо для неї не зміниться у цьому відношенні у майбутньому – її життя біде цілісним і холично детермінованим.

Третім важливим принципом, який імпліцитно присутній у всіх форсайт-дослідженнях, є – визнання активної функції людини в процесі створення майбутнього. Ніщо в суспільстві не відбувається поза активністю людини, чи усвідомлює це вона, чи ні. Причому відбувається в тому варіанті, який є реалізацією її цінностей, стану розуміння світу, культури комунікації і взаємодії. Саме тому людина є і об'єктом аналізу в форсайт-дослідженнях, і тим, хто той аналіз здійснює, віддзеркалюючи рівень освіти і особистісні культурні характеристики аналітика. Двоїста активна позиція людини найбільш яскраво виявляється в таких методах аналізу майбутнього, як експертні, серед яких найбільш структурованим та технологічним є метод Дельфі. Для форсайт-досліджень вивчення очікувань, намірів та способів осмислення світу людиною є одним з провідних методів зазирнути у майбутнє.

Проте, і це четвертий універсальний принцип форсайт-досліджень, майбутнє бачиться як таке, що можна спроекувати, домовившись про основні його параметри. Тому є загальне твердження, що в форсайті важливий не тільки результат, але і процес, який дозволяє знаходити точки дотику як серед експертів з різних сфер, так і серед різних соціальних груп. В форсайт-дослідженнях майбутнє конструється в процесі реалізації здатності до формування конвенціональної істини щодо його основних параметрів. Проактивна роль людини щодо майбутнього передбачає є пролонгацією креативності людини. Майбутнє буде результатом діяльності людини, яку вона здійснює сьогодні, втілюючи своє оціночне ставлення до подій та явищ. Змінюючи оцінки, змінюючи систему цінностей ми впливаємо на зміст нашого майбутнього. Наша культура забезпечує наше майбутнє.

П'ятим загальним принципом, який взагалі можна вважати провідним, тобто таким, що формує інтерес до форсайт-досліджень, є принцип універсальності змін, руху, перетворень як фундаментальної закономірності існування як природних, так і соціальних явищ. Все в цьому світі обов'язково буде змінюватися. До цього потрібно бути готовим як емоційно, так і інтелектуально. Зміни можна планувати, потрібно очікувати та намагтися бути готовим до них. Але наше майбутнє лише вірогідно та ймовірно, оскільки постійно змінюється складна холична система з різною швидкістю протікання взаємопов'язаних процесів. Також слід зважати на недосконалість наших знань та принципову незавершеність та відкритість інформації, яку ми використовуємо в процесі аналізу. Як наслідок – форсайт-дослідження аналізують процеси та явища, передбачаючи, що саме по собі вивчення цих процесів та явищ є також фактором, що впливає на їх стан та розвиток.

Отже, управління в публічній сфері має зважати на принципові фактори існування нашого світу, які збережуться і у майбутньому:

- Детермінованість сьогодення та майбутнього;
- Холична єдність природного і соціального світу;
- Проективна функція людини щодо майбутнього;
- Конвенційна природа соціальних істин та їх ціннісна обумовленість;
- Діалектичність та процесуальність ймовірного майбутнього.

Публічне управління в Україні, нажалі, майже не залучено до світових процесів формування спільного майбутнього у холичному світі, до обговорення спільного майбутнього, до його проектування. І це знецінює багато

зусиль представників публічного управління, які не спираються на погоджений суспільством загальний план розвитку країни із передбаченням напрямків, що стануть консенсусною соціальною істиною для її мешканців та об'єднуючою громадянською цінністю.

Особливостю форсайт-досліджень для використання в публічному управлінні є те, що вони не можуть розглядати окремі фактори, чи сфери як такі, що є пріоритетними на фоні інших, менш важливих. Якщо для форсайт-дослідження на замовлення бізнесу можна припустити, що існує певний фон, на якому буде розгортатися діяльність в конкретній окремій сфері, то для публічного управління не існує фонових сфер – всі сфери є елементами цілісної системи, якою має опікуватися публічне управління.

Беручи до уваги загальні філософські принципи, які стосуються формату прогнозування майбутнього, слід зауважити, що такі популярні гасла як «відродимо минулу славу», «спершу піднімемо економіку, а потім культуру», «збережемо село – збережемо Україну» - не мають сенсу в холичному світі, що постійно змінюється. Майбутнє України формується щоденно зараз, в тому числі і фактом відсутності усталеного інтересу до форсайт-досліджень, до спроб подивитися на 50 років наперед, до пошуку консенсусу в суспільстві щодо спільного майбутнього. Відсутність бажання заглядати наперед є виявом соціального стресу та технологією виживання в небезпечному середовищі, що ми, як суспільство, маємо перейти, а спокійно сприйняти ідею змін як об'єктивного процесу, основні параметри якого можна не тільки зрозуміти, але і сконструювати.

Для ефективної організації форсайт-досліджень в Україні слід врахувати досвід країн та дослідницьких груп, які активно використовують цю технологію прогнозування і ставлячи за мету науковий результат, і переслідуючи суто соціальні цілі. Одною з таких порад-резюме є порада розглядати форсайт-дослідження, як сукупність чотирьох обов'язкових компонентів –креативність, доведеність, експертиза, взаємодія які складаються у так званий «ромб форсайту».

Також можна скористатися порадою, яка сформульована у вигляді формули: STEEP/V (social, technological, economic, environmental, political and value-based issues) - соціум, технології, економіка, навколишнє середовище, політика і ціннісно орієнтовані питання як єдиний комплекс форсайт-технології для потреб публічного управління.

Підводячи підсумки, зазначимо наступне. Без кваліфікованих експертних роздумів про майбутнє публічне управління в Україні втрачає детермінацію управлінських процесів «від мети». Без поширених громадських обговорень спільної візії майбутнього публічне управління втрачає важливий людський ресурс для здійснення бажаного майбутнього на основі громадянської соціальної конвенції. Не користуючись технологіями форсайт-досліджень ми застрягаємо в звичній для нас матриці публічного управління як відокремленого від суспільства елементу, який є надбудою, що має завжди остаточні відповіді на всі складні питання, які з'являються в його розпорядженні загадковим чином. Такому публічному управлінню не відомі сумніви, консенсуси, погодження, обговорення, наукові пошуки і поради фахівців теж не потрібні. Залишається сподіватися, що усвідомлення певних філософських ідей буде сприяти позитивним світоглядним змінам в організації системи публічного управління в нашій країні.

Список використаних джерел.

1. Ємельяненко Л.М. Форсайт-методологія стратегічного управління інноваційним розвитком суспільства (2008) / Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2008. № 10 (128). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/emeljanenko.pdf.
2. Журба І.О. Методології та технології форсайту в кластерній політиці (2016) / Збірник наукових праць Черкаського державного університету.Серія: Економічні науки, 2016, том2.№42 <http://ven.chdtu.edu.ua/article/view/120106>
3. Кваша Т.К. Інноваційні пріоритети: теоретичні аспекти визначення та практична методологія їх уточнення для України.(2017) / Університетські наукові записки. 2017.№61. URL
4. Квітка С.А. Форсайт як технологія проектування майбутнього: новітні механізми взаємодії публічної влади, бізнесу та громадянського суспільства (2016) URL file:///C:/Users/user/Downloads/281-Article%20Text-317-1-10-20161125.pdf
5. Кравець Р.А. Іноземний та вітчизняний досвід застосування форсайт-досліджень як засобу інноваційного розвитку фінансово-економічних систем (2015) / Актуальні проблеми економіки.2015.№3
6. Рибінцев В.О. Клопов І.О. Форсайт як технологія реалізації стратегії розвитку економіки (2017) URL http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2017/2017_3/12.pdf
7. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти (версія для обговорення) / наук. керівник проекту акад. НАН УкраїниМ. З. Згуровський // Міжнародна рада з науки (ICSU); Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОНУкраїни; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. – Київ: 2015. URL <https://www.slideshare.net/dlubkin/20152030>
8. Білан О. В. Форсайт-прогнозування в системі підтримки бізнесу та розвитку національного та регіонального ринку праці / О. В. Білан, О. В. Руденко, О. В. Фінагіна // Теоретико-методологічні та прикладні основи управління людськими ресурсами : [кол. монографія]. – ISMA University, Riga, Latvia, 2016.
9. Форсайт Україна: Чотири сценарії розвитку/ Група з розробки сценаріїв Україна 2027. (2018) URL http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/180208_Foresight_Ukraine_ukrainisch_online.pdf
10. Форсайт 2018: системні світові конфлікти та глобальний прогноз на XXI століття/ Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. Аналітичні звіти. (2018) <http://wdc.org.ua/uk/sustainable-development/reports>
11. A Practical Guide to Regional Foresight in European Communities. European Commission. Joint Research Centre. Institute for Prospective Technological Studies (IPTS). Seville: Edificio Expo-WTCS, 2001.
12. ESPAS Report 2019 : Global Trends to 2030 URL <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>
13. European Commission: Foresight URL https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/support-policy-making/support-eu-research-and-innovation-policy-making/foresight_en

14. Kaivo-oja, Jari , Knudsen, Mikkel Stein Towards Data Smart Foresight – Exciting Pivotal Moments Expected (2019) URL <https://ffrc.wordpress.com/2019/04/01/towards-data-smart-foresight/>

15. The Handbook of Technology Foresight: Concepts and Practice (2008) URL https://books.google.com.ua/books?id=3SxmAwAAQBAJ&pg=PA192&lpg=PA192&dq=foresight+research&source=bl&ots=7FyvO3Wjq9&sig=ACfU3U1BpyqQCSf0zLkK3cUdwoYB9eTzQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiL_dD56uvkAhWt1aYKHWH_Ci44bhDoATAJegQICRAB#v=onepage&q=foresight%20research&f=false

16. Shaping The Future In A Fast-Changing World: Global Trends To 2030 (2018) / European Commission: Strategic Foresight URL https://ec.europa.eu/epsc/topics/strategic-foresight_en

КРУПНИК АНДРІЙ СЕМЕНОВИЧ

*доцент кафедри публічного управління та регіоналістики ОРІДУ НАДУ при Президентові України,
директор громадської організації Одеський інститут соціальних технологій",
заступник голови Всеукраїнської асоціації сприяння самоорганізації населення, к.політ.н.*

"З ЛЮДЬМИ І ДЛЯ ЛЮДЕЙ" – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО БАГАТОРІВНЕВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1. У чому сутність та умови ефективності багаторівневого управління?

Під багаторівневим публічним управлінням ми розуміємо систему інституцій, засобів та дій органів публічної влади різного управлінського рівня (наднаціонального, загальнодержавного, регіонального, місцевого і локального), скоординованих між собою та з недержавними партнерами, що забезпечує досягнення спільно визначених цілей у певних сферах суспільного життя на основі поєднання територіального та галузевого розвитку.

Ефективним багаторівневим публічним управлінням можна вважати таке, що забезпечує результативність, продуктивність та економність досягнення поставленої мети.

У принципі "З людьми і для людей" поєднуються одночасно два моменти: мета ("для людей") та засіб її досягнення ("з людьми").

Зазначена мета досягається за умови чіткого розуміння органами публічної влади та іншими учасниками процесу соціальних потреб та інтересів різних цільових груп суспільства і адресних дій щодо задоволення цих потреб та інтересів.

Зазначений засіб досягнення вказаної мети є проявом сервісно-орієнтованої державної політики і будується на відкритості влади, громадській участі та комунікаціях на усіх етапах прийняття та реалізації суспільно значущих управлінських рішень.

Запорукою ефективного публічного управління з реалізації принципу "З людьми і для людей" мають бути:

- механізми діагностики суспільних запитів та соціальних проблем, під якими розуміються незадоволені соціальні потреби та інтереси цільових груп;
- механізми міжсекторної взаємодії, які забезпечують координацію дій усіх суб'єктів, що долучені до процесів і впливають на задоволення та узгодження соціальних потреб та інтересів, створюючи синергетичний ефект;
- механізми самоорганізації представників цільових груп, які з одного боку, забезпечують акумулювання, структурування та артикуляцію різноманітних потреб та інтересів членів цих груп, з іншого – дозволяють більш повно задовольнити ці потреби та інтереси, залучаючи зовнішні та генеруючи внутрішні додаткові ресурси.

Особливе значення для ефективності багаторівневого публічного управління мають інструменти внутрішньорівневої, міжрівневої та міжсекторної взаємодії.

Не менш важливим є чіткі критерії досягнення мети, за якими суб'єкти управління, з одного боку, повинні планувати та координувати процес її досягнення, з іншого – споживачі управлінських продуктів повинні мати змогу відстежувати цей процес та ініціювати його коригування. Адже усі результати є наслідком належної чи неналежної організації процесів.

2. Що заважає сьогодні реалізовувати вказаний принцип?

Давайте розглянемо нинішній стан речей через призму цілей нещодавно схваленої Програми уряду.

Ціль 11.1: "Навчитися вимірювати рівень задоволеності українців від кожного контакту з державою – чи одержання публічної послуги, чи від контакту через кол-центр, чи письмове звернення".

За результатами дослідження роботи телефонних "гарячих ліній" ЦОБВ, проведеного Одеським інститутом соціальних технологій у 2016 році, виявлено, що органи влади та офіційні особи неналежно реагують на звернення, які надходять на "гарячі лінії", а система роботи із телефонними зверненнями не налагоджена належним чином і потребує ретельної уваги з боку органів влади і громадськості.

Ціль 14.3: "Кожний крок нашої діяльності супроводжуватиме ефективна інформаційна кампанія з популяризації платформи для населення".

Офіційні сайти органів публічної влади є основним засобом комунікацій цих органів з населенням. Навіть соціальні мережі не можуть повністю замінити цей інформаційний ресурс, структура і змістовна наповнюваність якого регулюються актами законодавства.

Громадський моніторинг офіційних сайтів ОДА та облрад, зроблений Всеукраїнською асоціацією сприяння самоорганізації населення, показав, що основними недоліками досліджених сайтів є: неповна інформація (рішення без додатків); відсутні акти, які мають бути у відкритому доступі; застаріла та неактуальна інформація; незручність користування сайтом тощо.

3. Якою мірою публічна влада готова реалізувати принцип "З людьми і для людей" разом із громадянським суспільством?

Ціль 10.6: "Ми стимулюватимемо інструменти прямої демократії, такі як, наприклад, "бюджети участі".

Заявлений Президентом України курс на поглиблення народовладдя передбачає використання усіх законних форм громадської активності і громадської участі. У тому числі, бюджети участі, які дедалі поширюються у громадах. Але ця форма громадської участі залучає небайдужих мешканців лише в якості спостерігачів, оскільки проекти, які обирає населення, реалізує сама влада – через комунальні або комерційні підприємства.

На відміну від бюджету участі, механізм соціального замовлення як ефективний інструментом міжсекторного партнерства, передбачає передачу владою бюджетних коштів ОГС, які самостійно реалізують свої проекти, залучаючи при цьому додаткові кошти. Це більш високий рівень партнерства між владою і громадою і більша відповідальність ОГС.

На жаль, у Програмі уряду немає згадки про такі інструменти демократії участі, як публічні консультації, громадські слухання, місцеві ініціативи, загальні збори тощо.

Отже, про системність і ефективність взаємодії між владою та ОГС говорити зарано. Досить часто має місце неналежне проведення владою консультацій з громадськістю, неврахування її пропозицій при розробленні і прийнятті управлінських рішень, створення "кишенькових" громадських рад та поява так званої імітаційної громадськості.

За останні три роки відбулися зміни в законодавстві, створено чимало майданчиків для взаємодії громадянського суспільства і держави, зокрема Національна рада реформ, Рада регіонального розвитку, Координаційна рада сприяння розвитку громадянського суспільства, Рада національної єдності тощо. Але ці структури не завжди працюють.

Аналіз структури і складу спеціалізованих підрозділів ОДА по комунікаціях, проведений експертами Всеукраїнської асоціації сприяння самоорганізації населення, та оцінка здатності цих підрозділів виконувати завдання з налагодження владно-громадської взаємодії показав, що безпосередньо комунікаціями з громадськістю займається лише незначна частина (порядку 20%) працівників цих підрозділів. Решта же займається в основному ПР-діяльністю або невластивими функціями.

Аналіз регламентів ОДА та регламентів обласних рад також виявив певні відхилення структури і змісту деяких з них від нормативно встановлених вимог, що стосуються відкритості, прозорості діяльності органів влади та участі громадськості в управлінні.

Тож сьогодні важко стверджувати, що влада готова до співпраці з громадськістю.

4. Якою мірою громадянське суспільство готове реалізувати принцип "З людьми і для людей" спільно із владою?

На міжнародному рівні громадянське суспільство України сприймається як потужне явище – яке творить зміни. В середині країни громадянське суспільство посідає третє місце за рівнем довіри після церкви та армії.

На думку академіка НАН України Володимира Горбуліна, критичність до влади історично властива Україні. Якщо в Росії, як і в СРСР, покладалися на державу та доброго царя, то українці завжди були критично налаштовані до влади. Активне громадянське суспільство сьогодні намагається контролювати і направляти владу. Вже зараз воно взяло на себе функцію "сторожового пса".

Якщо раніше з громадянським суспільством рахувалися, тому що люди їм довіряли, а владі значною мірою ні, то зараз влада користується дуже високою довірою. Така ейфорія недовговічна, але зараз вона є. І є спроби побудувати "пряму народну демократію" – без ЗМІ та інших посередників – через референдуми, опитування в Інтернеті. Але, на думку експертів, українське суспільство без громадських інституцій не зможе рухатися далі.

Зараз у середовищі навіть ціннісно близьких організацій є серйозні суперечності на тему – чи треба і як треба взаємодіяти з новою владою. Одні, гіперкритичні до нової владної команди, вважають, що з нею взагалі нічого не можна вдіяти. А інші навпаки – що є достатньо широкий простір, тому що у влади бракує фахівців, власних ідей і планів.

Сьогодні питання сталості громадянського суспільства є більш важливим, ніж питання його сили і впливовості. Адже маємо сильне громадянське суспільство, але не маємо сталої громадської участі.

За цих умов заслуговує на увагу ініціатива Українського культурного фонду, який на засадах "спільнокошту" реалізує інституційний краудфандінг – коли внески роблять громадяни саме на розвиток ОГС, а не на їхні послуги. Ця фінансова модель може дати ОГС ту сталість, яка дозволить маневрувати в сучасних динамічних умовах.

Завдяки соціальним мережам в нас сформувалося по суті два громадянських суспільства: «онлайн» і «офлайн». Коли вони об'єднуються та спрямовують зусилля на конкретні дії, то зможуть диктувати умови політичному режиму, адже контролюватимуть весь простір.

З іншого боку, активність самих громадян з роками не зростає і зберігається на рівні 2012 року, а залученість населення до участі у громадських організаціях не перевищує 15%.

Тут спостерігається формування нового виду патерналізму в суспільстві: "Самі у громадському житті участі не беремо, але хай громадські організації зроблять все, що треба".

5. Завдання для стейкхолдерів

- 1) ОГС треба перейти від парадигми протистояння з владою до співпраці з нею.
- 2) Слід активно розбудовувати мережі ОГС для реалізації потужних громадських ініціатив.
- 3) Спільними зусиллями науковців і експертів впливових ОГС слід розробити і впровадити стандарти державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

4) *Вивчати попит на послуги ОГС: аналітичні, рекомендаційні, соціальні – з метою надання частини з них на оплатній основі.*

5) Оскільки громадянськість тісно пов'язана із рівнем культури, розглянути можливість запровадження базової субвенції на культурні послуги у громадах – по аналогії з освітніми.

6) Керівництву ОРІДУ НАДУ при Президентові України пропонується у партнерстві з Одеським інститутом соціальних технологій ініціювати перед урядом проект "Багаторівневого кластеру громадянської освіти", який передбачає наскрізну систему громадянської освіти усіх соціальних груп громадян – від дітей до людей поважного віку.

КОМАРОВСЬКИЙ ВІКТОР ВІКТОРОВИЧ

*доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.т.н., доцент*

CORNEA VALENTINA

*Lecturer, PhD, "Dunarea de Jos" University of Galati,
Faculty of Law, Political and Social Sciences*

МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ТА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: ВИКЛИКИ ДЛЯ СФЕРИ ОСВІТИ

Характерною прикметою сучасного світу є міграція. Мільйони людей змушені виїждати з місця звичайного проживання, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, природних або техногенних катастроф або знайти нове місце роботи.

Провідне місце серед основних видів міграції займає трудова міграція. Географічні відмінності в попиту та пропозиції праці, прискорена глобалізація економіки та рух капіталу: можливість грошових переказів, привели до того, що міграційні потоки стали формуватися між більшістю країн світу. Але негативним наслідком трудової міграції є економічна стагнація та занепад території, з якої виїжджають.

Свою специфіку мають такі країни Східного партнерства, як Молдова та Україна. Але брак можливостей для працевлаштування молоді є актуальною проблемою не тільки для них, але і для такої країни регіону, як Румунія. Особливістю регіону є те, що рівень безробіття серед молоді в два-три рази перевищує загальний рівень безробіття та вище, ніж у середньому в ЄС (близько 20%). В Молдові безробіття серед молоді досягає до 37%, в Україні 30%. У Румунії безробіття серед молоді також є значним. При цьому, відсутність державних програм з працевлаштування випускників університетів, слабка громадська ініціатива в цій сфері обумовили ситуацію, коли тільки близько 30% випускників отримують роботу за отриманим фахом. Як наслідок, десятки тисяч молодих людей виїжджають за кордон.

Європейська політика сусідства (ENI) забезпечує інституційну основу і надає можливості для Румунії, України та Молдови щодо спільного вирішення проблеми зайнятості молоді [2]. Забезпечити працевлаштування випускників вузів та навчальних закладів, їх професійну адаптацію та зайнятість можливо на основі формування спільного транскордонного ринку праці в прикордонних територіях Молдови, України та Румунії. Для цього необхідно налагодження широкого політичного діалогу і співробітництва між освітніми закладами та національними органами публічного управління, іншими ключовими зацікавленими сторонами.

З свого боку, університети регіону та професійні навчальні заклади повинні забезпечити розробку і впровадження в навчальний процес неформальні програми навчання і передачі практичного досвіду з організації професійної діяльності, організації кар'єри, сприяння в отриманні компетентності і практичних навичок, необхідних для першого місця роботи. Сучасна європейська практика підготовки та перепідготовки спеціалістів також включає впровадження ефективних і адаптованих підходів до навчання на робочому місці (WBL), з використанням для цього інноваційних підходів до навчання підприємництва.

Вирішення такого завдання можливо за рахунок використання інструментів програми освіти та професійної підготовки Erasmus+ та ініціативи «Порядок денний для нових навичок і робочих місць» [1, 4].

Програма Erasmus+ призначена для підтримки зусиль країн-учасниць ЄС та країн-партнерів в впровадженні в практику навчання

методології безперервного навчання на засадах поєднання і підтримки формального та неформального навчання в системі освіти [1]. Програма також підвищує можливості для мобільності та співпраці з країнами-партнерами, зокрема, в сферах вищої освіти та молоді. Її компонент КА1 «Академічна мобільність» стала найбільш розповсюдженою програмою в ЄС, в якій приймають участь сотні тисяч студентів, викладачів та науковців.

Для участі в програмі «Академічної мобільності» університетам України необхідно проводити кардинальні реформи в сфері освіти, фахової підготовки спеціалістів на основі впровадження в практику європейських навчальних програм, системи кредитної оцінки знань та орієнтації на отримання випускниками необхідної компетенції, яка буде відповідати вимогам першого місця роботи. Особливу увагу також слід приділити проблемі забезпечення безперервного навчання.

Успішне вирішення цих завдань дозволить не тільки забезпечити формування регіонального ринку праці, але і інтеграцію українських університетів в Європейський простір вищої освіти.

Список використаних джерел.

1. ЕРАЗМУС+ Керівництво до програми (Programme Guide) <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-programu.html>
2. Європейський інструмент сусідства (European Neighbourhood Instrument) https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/european-neighbourhood-policy-enp_en
3. EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE GENERAL FOR DEVELOPMENT AND COOPERATION – EUROPEAID. Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) - 2014-2020 Strategic Priorities 2014-2020 and Multi-annual Indicative Programme 2014-2017
4. КОМІСІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, COM(2012). РЕКОМЕНДАЦІЇ РАДИ про визнання неформального й інформального навчання. Брюссель, 5.9.2012 року

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

ПРИХОДЧЕНКО ЛЮДМИЛА ЛЕОНІДІВНА

*завідувач кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України професор, д. держ. упр.,*

ПРИНЦИПИ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ

Багаторівневе врядування є характерною рисою сучасного процесу вироблення політики, тісно пов'язано з управлінською діяльністю. Адже означає новий спосіб управління розвитком держави на засадах участі громадянського суспільства на всіх рівнях (міжнародному, національному, місцевому, регіональному), актуалізуючи важливість міжрівневої і міжсекторної цільової взаємодії для прийняття різними суб'єктами управлінського процесу спільних рішень. Фактично, всі учасники багаторівневого врядування є партнерами (окрім органів публічної влади передбачається залучення приватних і громадських структур) і можуть виступати в ролі ключового суб'єкта, оскільки єдиний центр управління змінюється на координаційний.

Багаторівневе врядування є комплексом офіційних та неофіційних інститутів, механізмів, відносин, норм та процесів між територіальними громадами, громадянами та організаціями, як міжурядовими, так і недержавними, за допомогою яких на регіональному та місцевому рівнях узгоджуються колективні інтереси, встановлюються права і обов'язки, а також врегульовуються розбіжності. Це обумовлюється тим, що реалізація прав та ініціатив відбувається добровільно всіма суб'єктами за умови усвідомлення їх необхідності / потреби. Тобто, відбувається управління власною діяльністю, яке потребує узгодження з іншими сторонами / партнерами. При цьому ключовими принципами виступають: децентралізація; інтеграція і доповнення повноважень; узгодження власних інтересів з інтересами інших сторін; підзвітність партнерам і суспільству; особиста та спільна відповідальність (спів відповідальність). Розглянемо їх коротко.

Запровадження децентралізації надає гнучкості органам публічної влади в процесі задоволення зростаючих потреб населення та бізнесу на конкретній обмеженій території в умовах ринкової економіки. В основі процесу децентралізації об'єктивні процеси розвитку територій, які характеризують сучасний розвиток суспільства в цілому, а також його складових – територіальних громад та різноманітних форм їх об'єднання. Децентралізація означає відмову від монополізації повноважень та ресурсів, пов'язана із суттєвим послабленням ієрархічних зв'язків серед органів влади різних територіальних рівнів. Тобто, органи державної влади розглядаються лише як один, хоча і критично важливий, публічний інститут розвитку суспільства. При цьому відбувається інтеграція (взаємопроникнення) суб'єктів багаторівневого врядування, що супроводжується доповненням повноважень. В першу чергу це стосується органів місцевого самоврядування, для яких децентралізація (передача повноважень і ресурсів) органічно поєднується із дотриманням принципу субсидіарності – вирішення проблемних питань на якомога нижчому рівні при наявності відповідних повноважень та забезпеченості ресурсами.

Дотримання принципу узгодження власних інтересів з інтересами інших сторін обумовлюється процесом децентралізації, а саме розширенням кола суб'єктів, що приймають рішення: до них, окрім центральних органів влади долучаються регіональні, місцеві органи, органи місцевого самоврядування, представники приватного сектору, недержавні організації. Відтак, визначення напрямку, характеру, динаміки процесу розвитку визначається збалансуванням і узгодженням потреб і інтересів численних юридичних та фізичних осіб, оскільки визначальною рисою стає багатосуб'єктність за якої ієрархічність традиційних управлінських інструментів та методів відходить у минуле. Зокрема, на місцевому рівні реалізація заходів соціально-економічного стратегічного розвитку забезпечується новелами Закону України «Про співробітництво територіальних громад» стосовно наявного у суспільстві потенціалу узгодження інтересів громад. Наприклад, законом передбачено наступні форми співробітництва [1]:

- делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів;
- реалізація спільних проєктів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів;
- спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності – інфраструктурних об'єктів;
- утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій – спільних інфраструктурних об'єктів;

- утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень.

На практиці ж застосування вказаних форм в Україні, на відміну від розвинених країн, відбувається доволі повільно через низку проблемних питань, що виникають в процесі запровадження нових механізмів узгодження та координації, притаманних багаторівневному публічному управлінню (multilevel governance). Мова про взаємозв'язок процесів прийняття управлінських рішень (у різних сферах суспільного життя) незалежними суб'єктами багаторівневого врядування, які підчас належать до різних ієрархічних рівнів і наділені різними компетенціями. Це система, яка водночас не потребує суворої ієрархії чи виняткових компетенцій у її суб'єктів, посилюючи «стратегічну спроможність» розвитку як держави, так і її територіальних складових.

Дотримання принципу узгодження власних інтересів з інтересами інших сторін не видається можливим без підзвітності партнерів / суб'єктів багаторівневого врядування одного перед одним та перед територіальною громадою, суспільством в цілому. Таким чином, система громадського контролю з боку громадянського суспільства та медіа набуває вагомості на шляху посилення діалогу між експертами, ЗМІ, некомерційними організаціями та органами публічної влади, покращення інформування громадськості, залучення громадян до розвитку місцевої громади. Система громадського контролю може функціонувати у формі громадського моніторингу за реалізацією бюджетних цільових програм, за діяльністю органів влади й витрачанням публічних фінансів, висвітлюючи результати реформування на місцевому рівні. Запровадження сучасних дієвих механізмів та можливостей громадського контролю і впливу на органи публічної влади, обговорення проблемних питань та пошук шляхів їх подолання, сприяє заохоченню спілкування та подальшій співпраці суб'єктів багаторівневого врядування.

Підзвітність спонукає до прозорості діяльності та посилення особистої і спільної відповідальності партнерів, по-суті, запровадженню та дотриманню принципу спів відповідальності.

Таким чином, ефективність запровадження багаторівневого врядування на місцевому рівні перебуває в прямій залежності від дотримання ключових принципів (децентралізації; інтеграції і доповнення повноважень; узгодження власних інтересів з інтересами інших сторін; підзвітності партнерам і суспільству; особистої та спільної відповідальності (спів відповідальності). При цьому кращі зарубіжні та вітчизняні практики свідчать про прояв наступних тенденцій розвитку: зміщення центру реалізації програм і адміністративних дій на більш низькі рівні управління; оцінювання результатів роботи за показниками досягнутих результатів і корисності безпосередньо для споживачів державних послуг, що передбачає відповідальність і відмову від вертикально-ієрархічної системи адміністративної звітності.

Список використаних джерел.

1. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – № 34 (ст.1167). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

АНДРІЯШ СВІТЛАНА ЮРІВНА

*слухачка другого курсу заочної форми навчання
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Реформа децентралізації в Україні розпочалася у 2014 році. Проблема адміністративного устрою та місцевого самоврядування постійно залишалися на порядку денному як завдяки зусиллям зацікавлених сторін, так і через очевидну неефективність моделі у порівнянні з західними сусідами. Детальні пропозиції реформування уже були розроблені ще 2000-х років і постійно доповнювались новими.

Протягом п'яти років відбулися відчутні зрушення в територіальній, адміністративній та фінансовій площині, а реформу неодноразово називали однією з найуспішніших в країні. Громади, які скористались процедурою добровільного об'єднання, отримали значні повноваження та ресурси і в більшості демонструють безпрецедентні досягнення в облаштуванні транспортної і соціальної інфраструктури, наданні адміністративних послуг, оптимізації видатків. Соціологічне дослідження громадської думки: фіксують близько 40% респондентів, які бачать покращення у своїх населених пунктах, проти 5%, які стверджують що стало гірше [2, с.12].

Однак справді масштабні зміни все ще попереду. Зокрема, найбільш проблемними для центральної влади та непередбачуваним для держави в цілому буде переформатування місцевих державних адміністрацій з передачею значної частки їхніх повноважень органам місцевого самоврядування. Разом з передачею окремих функцій від інших державних органів і, відповідно, ресурсів, цей крок може суттєво збільшити частку видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті (поширений критерій «децентралізованості»), перетворивши Україну в одну з найбільш децентралізованих держав. Для порівняння, сьогодні цей показник складає 32% при середньосвітовому 24%, а серед держав-членів Організації економічного співробітництва та розвитку (об'єднує 34 країни, більшість з яких мають високий дохід громадян та Індекс людського розвитку і розглядаються як розвинені) – 40% [2, С.13]. Такі реформи неодмінно повинні враховувати властиві ризики як децентралізації в цілому, так і вітчизняних умов її реалізації.

Але існують ризики, пов'язані з децентралізацією, однією із яких є корупція. Наближеність представників влади до локальних груп інтересів, неформальність відносин, залежність службовців від політиків, велика дискреція у прийнятті рішень, відсутність або слабкість місцевих засобів масової інформації можуть бути чинниками, що сприяють поширенню корупції на субнаціональному рівні. Хоча емпіричні дослідження

стверджують про негативний зв'язок між децентралізацією та корупцією: співставивши відповідні індекси 59 країн дослідники встановили, що чим більша частка місцевих видатків у сукупному бюджеті, тим нижчим є рівень корупції [3]. Для України такі висновки дуже обнадійливі.

Звичайно, децентралізація влади та відповідна реформа не є беззаперечною запорукою успіху, а при найгіршому сценарії – може бути навіть шкідливою для економічного розвитку, соціальної справедливості, макроекономічної стабільності чи боротьби з корупцією. Однак усвідомлення властивих їй ризиків, створення запобіжників і належний контроль дозволять не тільки скористатися усіма перевагами нової організації публічної влади в державі, а й створити необхідний фундамент для реформ у інших сферах.

Один з найбільших корупційних ризиків в роботі органів місцевого самоврядування є відсутність або недоступність інформації про процедуру отримання адміністративних послуг. Майже завжди, офіційний сайт певного органу місцевого самоврядування містить малу кількість потрібної інформації, і відповідно громадяни повинні звертатися до уповноважених осіб для консультації у відповідні заклади, що супроводжується чергами та бюрократичними процедурами [1, С. 47]. Тому відсутність інформації або низька її якість підвищує потенційний рівень корупції.

Для подолання зазначених корупційних ризиків необхідно:

1. Запровадити телефонну службу підтримки для консультації.

2. У приміщеннях органів місцевого самоврядування розмішувати інформацію щодо проходження процедур прийому приватних осіб без сторонньої допомоги, а саме:

– процедур надання адміністративних послуг;

– перелік необхідних документів;

– дні та години прийому;

– розмір та порядок сплати збору, банківські реквізити.

3. Забезпечення роботи сайту та висвітлення на ньому актуальної інформації.

Отже, важливо усвідомити, що децентралізація, яка сьогодні відбувається в країні без прозорості і впливу громадян на ухвалення рішень, – це безпосередньо є перенесення корупції з центру на місце, крім того, для запобігання виникнення корупційних ризиків на місцях необхідно мінімізувати особистий контакт чиновника та приватної особи (хоча б в тих випадках, коли вирішення питання не потребує конкретного особистої участі чиновника). Це можна зробити за допомогою спеціальних сайтів на яких можна отримати витяги, заяви, клопотання та робити заявки.

Список використаних джерел

1. Банчук О. Запобігання протидія корупції в органах місцевого самоврядування. Практичний посібник / О. Банчук; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія-А». – 2016. – 88с.

2. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування результати четвертої хвилі соціологічних досліджень : аналітичний звіт. – Січень, 2019. – 146 с.

3. Decentralization and corruption: evidence across countries // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.elsevier.com/locate/econbase>

БАБІЧ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

*аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ПРОБЛЕМИ МАЛИХ МІСТ ПРИ ПРОВЕДЕННІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Малі міста посідають особливе місце в історичному розвитку України. У них сформувалась національна культура, вони визначають основу прогресу та створення виробничих і містобудівних комплексів, а також є гарантом стабільності держави і суспільства. Специфічні особливості міста виявляються в процесі аналізу його як елемента регіональної ієрархії, як форми поселення та способу життя людей, їх особливої спільності. Місто, визначаючи свій статус у суспільстві, набуває ознак специфічної цілісності, є живим організмом із властивими йому закономірностями розвитку і функціонування. Воно також слугує складною соціально-економічною системою, що характеризується великою кількістю складових елементів і можливістю їх взаємодії, поліструктурністю і багатофункціональністю та закономірностями функціонування [2].

Дослідження розвитку середніх та малих міст не зменшує своєї актуальності, а набуває нової значущості в умовах економічних та політичних змін. Основні проєкції розвитку повинні торкатись економічного, демографічного, фінансового, культурного та інтелектуального потенціалів суспільства. Глобальні зміни в світі, розвиток громад та територій зумовлюють необхідність формування нових прикладних знань та управлінських механізмів щодо регіонального та муніципального розвитку.

Здійснення реформи на принципі децентралізації влади в Україні, що в подальшому супроводжується передачею значних повноважень та фінансових ресурсів від органів державної влади органам місцевого самоврядування, актуалізують необхідність формування механізму розвитку малих адаптації до можливостей і потреб конкретної громади. Після такої адаптації з'являється можливість формування ефективного управлінського середовища, яке дозволить здійснювати ефективне управління розвитком та моніторингу показників впровадження реформи децентралізації малих міст України, що допоможе практичному впровадженню сучасних методів стимулювання розвитку малих міст в цілому та уникнути в подальшому багатьох проблем. Для створення

такого дієвого механізму розвитку малих міст необхідно, в першу чергу, проаналізувати основні тенденції реалізації реформи децентралізації, а також, визначення проблемних зон у цьому процесі [4, С. 104].

Гарантія територіальної цілісності України є базовою умовою децентралізації державної влади на користь збільшення прав регіонів в особі територіальних громад. Сутність реформи на принципі децентралізації:

- утворення виконавчих органів місцевого самоврядування на всіх рівнях: у громаді, районі та області;
- закріплення принципу субсидіарності при розмежуванні повноважень у системі органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів різних рівнів;
- органи місцевого самоврядування різних рівнів – громади, району, області – отримають повноваження, які найбільш ефективно виконувати саме на цьому рівні, а під повноваження отримують необхідні фінансові, матеріальні та інші ресурси під їхню власну відповідальність [5, С. 104].

Науковці, досліджуючи децентралізаційні процеси, констатують, що основними аспектами реалізації реформи децентралізації у малих містах:

- удосконалення системи адміністративно-територіального устрою України шляхом;
- створення спроможних територіальних громад, забезпечення їх сталого розвитку;
- проведення чергових виборів депутатів місцевих рад на базі нового закону;
- обмеження кількості депутатів місцевих рад, що обиратимуться на чергових місцевих виборах, в залежності від чисельності виборців, що належать до відповідної територіальної громади/адміністративно-територіальної одиниць [3, С 281].

Серед негативних моментів щодо впровадження реформи на рівні малих міст є відсутність майданчика, щоб обговорювати і доносити проблеми до тих, хто приймає рішення. Асоціація міст України, як інформаційне середовище, де міські голови можуть обговорити свої питання, виконує свою функцію, але вона не сприймається керівництвом як легітимний представник таких міст. Тому потрібно запропонувати легітимний майданчик для обговорення та моніторингу результатів здійснення визначених заходів. На цьому майданчику можливо було б детально з практиками обговорювати ті рішення, які тільки формуються. Це найбільш важливе питання сьогодення етапу реформи.

Також на сьогодні констатується недостатній рівень просвітницької роботи. Зрозуміло, що без роз'яснення важливості кінцевого результату реформи та визначення досягнень на сьогоднішній день, без позитивних прикладів, без історій успіху – неможливо досягнути успішних результатів. Лише через чіткі роз'яснення, що отримає громада в результаті об'єднання, що отримають керівники чи представники цих громад, можна сподіватися на якісну реалізацію реформи децентралізації на рівні малих міст [1].

Отже, децентралізація є поштовхом до розвитку малих міст, але існують слабкі місця, що потребують вирішення. У даному випадку це проблеми розвитку малих міст, які в зменшеному вигляді відображають негаразди всієї соціально-економічної системи українського суспільства. Тому основними напрямками державної політики, спрямованої на усунення проблем малих міст з метою їх сталого розвитку, є:

- запровадження ефективних механізмів стимулювання соціально- економічного розвитку малих міст, у першу чергу депресивних;
- розвиток мереж та засобів сучасного зв'язку як однієї з основних умов розвитку економіки малих міст;
- підвищення ролі територіальних громад, органів місцевого самоврядування в розробленні та виконанні програм розвитку малих міст;
- формування та відновлення складових частин екологічної мережі як основного природного елемента екологічної безпеки території.

Список використаних джерел.

2. Горьков Є. В. Шляхи та засоби підвищення ефективності управління розвитком економічно активного міста / Є. В. Горьков // Публічне адміністрування. – 2010. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Дерун Т.М. Проблеми розвитку малих міст в умовах соціально-економічної трансформації українського суспільства / Т.М. Дерун // Державне управління: теорія та практика. – 2009. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/index.html>
4. Приходченко Т.А. Сучасні українські урбанізаційні процеси в умовах децентралізації влади / Т.А. Приходченко // Економіка міст та урбаністика: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. – Київ: КНЕУ, 2018. – С. 279-284.
5. Протас В. М. Економічні та соціальні чинники міського розвитку / В. М. Протас // Держава та регіони. – Серія «Державне управління». – 2010. – № 1. – С. 102–107.
6. Скарбовійчук Т.В. Децентралізація малих міст: реформи, проблеми, управління змінами / Т.В. Скарбовійчук // Науковий вісник Херсонського державного університету: економічний науково-практичний журнал. – Серія «Економічні науки». – Вип. 11. – Ч. 4. – Херсон: ХДУ, 2015. – С. 109-113.

БЕРБЕР ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ

Людина, її права та свободи в Україні визнані головною соціальною цінністю, а головним завданням публічної адміністрації визначено саме надання якісних адміністративних послуг громадянам. Відповідно, громадяни у відносинах із владою є споживачами послуг. При цьому держава в особі публічних суб'єктів

орієнтується на потреби особи, так само, як у приватному секторі надавачі послуг орієнтуються на потреби споживача, його запити та очікування[1].

Офіційне визначення «адміністративної послуги» дається в Законі України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року. Зокрема, згідно з цим Законом, адміністративна послуга – це «результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/ або обов'язків такої особи відповідно до закону».

Аналіз в історичному аспекті досвіду Франції у побудові надання адміністративних послуг може бути корисним для України. Розумне використання апробованих підходів у побудові державних інститутів України дасть змогу скоротити період пошуку шляхів до економічної і соціальної стабільності нашої держави [3].

Франція є типовою країною, що характеризується унітарною моделлю організації місцевого державного управління. Франція має трирівневу систему організації влади на місцях: комуна, департамент, регіон. Хоча публічна влада на рівні комуни представлена виключно інститутом місцевого самоврядування, але мер виступає в подвійному статусі - як головна посадова особа комуни і як представник державної влади в комуні. Як представник державної адміністрації мер здійснює роботу з актами громадянського стану, забезпечує виконання законів та інших нормативних актів держави, проведення виборів, переписів, надає на запити державних органів різного роду інформацію тощо. Мер не підпорядковується вищестоящим органам державної влади, але в межах державних повноважень є підконтрольним їм, що здійснюється, однак, через рішення суду [4]

Після децентралізації 1980-х рр. центральний уряд зменшив своє втручання в регіони та місцевості. Вплив держави на регіони та місцеву владу був знову реалізований через план держава-регіон, зафіксований у децентралізаційному законі 1982 р.

Відповідно до закону регіональні ради розробляли проект плану, а потім обговорювали його з представником держави в регіоні - регіональною префектурою.

План держава-регіон був новою формою нагляду центрального уряду, через який він міг включити свої пріоритети в регіони, особливо у сфері освіти і транспорту.

Деякі представники регіонів вважають цей план засобом, через який держава може мобілізувати фінансові ресурси регіональних та місцевих урядів для досягнення своїх цілей. Регіональні ради є повноцінними власниками плану, але вони обмежені тим фактом, що план повинен бути узгоджений із 42 міжміністерським Комітетом територіального планування при Прем'єр міністрі, до складу якого не входять президенти регіональних рад.

З переходом Французької держави на контрактний принцип комплектування армії ситуація змінилась на краще. Ради регіонів та департаментів беруть участь у переговорах як рівні сторони та можуть не погоджуватися з вимогами державної влади.

У 1992 році Радою міністрів Франції прийнята «Хартія про надання державних послуг», в якій були представлені основні принципи регулювання роботи французької державної служби на основі рівності, безпристрасності та наступництва, а також викладені нові принципи діяльності, як реакція на зміни в очікуваннях і вимогах населення, появу у споживачів нових потреб і запитів, необхідності прозорості і підзвітності, простоти і доступності.

У сучасній Франції грубий центральний нагляд змінився на мезоврядування, яке характеризується більш незалежною формою розробки політики та важливістю контрактних процесів, таких як плани держава-регіон, контракти міста, контракти щодо вищої освіти, контракти щодо безпеки, які дають різні результати на різних територіях Франції. Найбільше принцип «Steering at a distance» (управління на відстані) проявляється у фінансовому звільненні від державних і місцевих органів влади - у реформованій Конституції (2003 р.) закріплений принцип фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Конституція передбачає в подальшому розширення повноважень місцевих органів щодо самостійного встановлення податків[3].

Ефективність функціонування системи органів виконавчої влади знаходиться в прямій залежності від удосконалення окремих методів, в першу чергу, надання адміністративних послуг. Дана діяльність повинна здійснюватись об'єктивно та неупереджено, чому може сприяти знеособлений розгляд звернення державним службовцем. Загалом для чіткої регламентації процедури надання публічних послуг вбачається необхідним прийняття окремого закону. Удосконалення процесу оскарження рішень органів виконавчої влади в неюрисдикційному порядку може бути досягнуто в результаті перерозподілу повноважень та залучення неупередженого органу, який має контрольні повноваження, до розгляду скарг громадян.

На підставі вище наведеного і проаналізувавши зарубіжний досвід про надання адміністративних послуг, можливо зробити висновки, що якість надання адміністративних послуг в Україні буде підвищуватися, якщо:

- максимально децентралізувати їх надання;
- забезпечити конкурентоспроможну оплату праці в адміністративних органах;
- розробити стандарти надання адміністративних послуг;
- запроваджувати сучасні форми надання адміністративних послуг.

Список використаних джерел.

1. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади / А. О. Чемерис, М. Д. Лесечко, А. В. Ліпенцев, А. О. Каляєв; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — Л., 2004. — 148 с. — Бібліогр.: с. 146—148.
2. Закон України Про адміністративні послуги (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.409) <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Скороход О. П. Досвід місцевого самоврядування Франції та Польщі: здобутки та застереження для України / О. П. Скороход // Стратегічні пріоритети : наук. — аналіт. зб. / Нац. Ін-т стратег. Дослідж. — К. : НІСД. — 2008. - № 4(9). — 164.
4. Ралдурін. Державна реформа у Франції: історичний аспект / http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=9632A4F51C29FF854005E7976D69B334?art_id=37756&cat_id=37402C.

5. Система державного управління Республіки Франція: досвід для України / авт.-уклад. Л. А. Пустовойт ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. - К. : НАДУ, 2010. - 56 с. - (Серія видань з міжнародного досвіду державного управління).

БОЙКО ОЛЕНА ПЕТРІВНА

кандидат наук з державного управління

**ПОЗАЧЕРГОВІ ВИБОРИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Згідно з ч. 1 ст. 14 Закону України «Про місцеві вибори», місцеві вибори можуть бути черговими, позачерговими, повторними, проміжними, додатковими, першими [2]. До конституційних повноважень Верховної Ради України серед іншого належить призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування. Позачергові вибори старости призначаються радою відповідної об'єднаної територіальної громади. Суб'єктом призначення перших та додаткових місцевих виборів є Центральна виборча комісія. Повторні та проміжні місцеві вибори призначаються відповідною територіальною виборчою комісією. Отже, Законом визначено різні суб'єкти призначення місцевих виборів, які мають чітко взаємодіяти, проте такий механізм не визначений чинним законодавством.

Крім того, Закон України «Про місцеві вибори» визначає призначення позачергових місцевих виборів як імперативну норму у разі дострокового припинення повноважень представницького органу, а також в інших випадках, передбачених законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2]. Законом визначено, що таке рішення приймається не пізніше ніж у дев'яностоденний строк з дня дострокового припинення. Основною проблемою питання є саме спроможність дотримання цих норм: наприклад, за період діяльності Верховної Ради України VIII скликання було прийнято 139 постанов про призначення позачергових виборів представницьких органів місцевого самоврядування, проте 246 таких постанов залишились без розгляду. Зауважимо, що відповідальності за неприйняття рішення про призначення позачергових виборів не передбачено.

Недопустимим є порушення вимог щодо обов'язкового факту дострокового припинення повноважень представницького органу. Адже відповідно до ч. 3 ст. 14 Закону України «Про місцеві вибори», позачергові місцеві вибори призначаються у разі дострокового припинення повноважень [2]. Наприклад, у 2015 році Верховна Рада України прийняла рішення щодо позачергових виборів Криворізького міського голови у зв'язку з неможливістю виконання Криворізьким міським головою своїх повноважень, хоча самі повноваження міського голови не були достроково припинені.

В умовах реформи місцевого самоврядування в Україні, питання призначення позачергових місцевих виборів почало розглядатись з точки зору пріоритету призначення перших виборів об'єднаних територіальних громад у разі, якщо представницький орган є в процесі формування таких громад, з огляду на важливість завершення процедури легітимізації представницьких органів. У цьому випадку є важливим організація взаємодії Центральної виборчої комісії та Верховної Ради України. Це питання регулюється Постановою Центральної виборчої комісії від 29.11.2018 р. №234, якою визначено порядок призначення перших місцевих виборів. Так, ч. 7 цього Порядку визначено, що, у разі призначення та/або оголошення про початок виборчого процесу місцевих виборів депутатів сільської, селищної, міської ради територіальної громади, що увійшла до складу ОТГ, або виборів відповідного сільського, селищного, міського голови, або будь-яких місцевих виборів, що організовуються та проводяться хоча б на одній із виборчих дільниць, на якій організовуватимуться та проводитимуться перші місцеві вибори, - Центральна виборча комісія не прийматиме рішення про призначення перших виборів [2].

Зауважимо, чинне законодавство не містить норм щодо можливості одночасного призначення позачергових місцевих виборів на всій території держави: рішення про призначення позачергових місцевих виборів приймається по кожному представницькому органу окремо (а на сьогодні в Україні 9987 місцевих рад), і лише у випадку дострокового припинити повноважень. Варто врахувати, що у річному державному бюджеті повинні передбачатись кошти на проведення виборів саме такого виду, а новообрані на позачергових виборах представницькі органи проіснують лише до чергових місцевих виборів (ст.141 Конституції України) [1].

Отже, організаційно-правовий механізм призначення позачергових місцевих виборів в умовах децентралізації є недосконалим і потребує удосконалення. Актуальним є унормування механізму імперативного призначення позачергових місцевих виборів у разі законних підстав на це та визначення термінів розгляду суб'єктом призначення таких виборів. Важливим є також уточнення правової норми щодо непризначення позачергових виборів у разі призначення перших виборів об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел.

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. [Ел. ресурс] Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про місцеві вибори : Закон України від 14.07.15 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 37-38, ст.366) [Ел. ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19>
3. Про Порядок призначення перших виборів депутатів сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад та відповідних сільських, селищних, міських голів: Постанова Центральної виборчої комісії від 29 листопада 2018 року № 234. [Ел ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0234359-18#n20>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

В процесі децентралізації влади, яка на часі має широкий поступ на теренах України, відбуваються адміністративна, інституційна, реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади, що супроводжується передачею на місця значної кількості повноважень та ресурсів, впровадженням заходів щодо зміцнення їхньої спроможності. Відповідно, це потребує розробки та запровадження дієвого механізму здійснення наглядових та контрольних функцій за діяльністю органів місцевого самоврядування з метою забезпечення влади громад від законодавчих помилок, навмисних чи випадкових порушень законних інтересів, конституційних прав і свобод громадян. Адже проблемні питання в процесі прийняття обґрунтованих управлінських рішень виникають на практиці повсякчас, про що свідчать численні приклади недотримання чинного законодавства (наприклад, фінанси, отримані на розвиток інфраструктури невинновано витрачаються на «проїдання», утримання управлінських структур тощо). Про це свідчать скарги громадян, громадських організацій, публікації в ЗМІ, перевірки Рахунковою палатою України, судова практика. Все це в сукупності актуалізує потребу у невідкладному прийнятті законодавчого акту про державний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування, оскільки зволікання може нести загрозу не тільки щодо втрати відповідних повноважень, отриманих в результаті децентралізації всіма вітчизняними органами місцевого самоврядування, але й нівелювання самої суті процесу децентралізації.

На часі можемо спостерігати певні наміри чинного українського уряду щодо реалізації єдиної державної політики створення системи нагляду і контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів. Слід зазначити, що у Західній Європі кожна країна реалізує власну модель нагляду за законністю, що є невід'ємною складовою системи місцевого самоврядування. Це є і судовий захист (у випадку порушень при реалізації державної політики на місцях, а тим більше порушення чинного законодавства), і одноосібна відміна рішень органів місцевого самоврядування представниками держави / державних органів. При цьому увагу варто зацентувати на тому, що з огляду на інформаційну асиметрію між місцевим самоврядуванням та громадянами (притаманні всім країнам світу, без винятку), нагляд за законністю не покладається виключно на громадян чи відповідні структури громадянського суспільства.

Разом з тим, відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, система державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування має бути аполітичною, об'єктивною та професійною, покликана створювати умови і стимули для усунення якомога більшої кількості проявів незаконності, тобто захищати місцеву автономію. По-суті, мова про пошук потрібного балансу – між баченням перспектив подальшого місцевого розвитку (на засадах сталості!) державою, жителями громад і органами місцевого самоврядування, для яких при ухваленні власних рішень не повинно існувати обмежень. За таких умов завдання вбачається архіскладним. Відтак, пропозицій щодо вирішення проблемних питань реалізації функцій нагляду та контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування не бракує.

На нашу думку, перспективно видається пропозиція щодо створення єдиного наглядового органу (який оцінюватиме законність актів місцевого самоврядування, надаватиме консультації, здійснюватиме адміністративний нагляд), що має призвести до зменшення кількості перевірок з боку спеціалізованих державних органів. Це може бути група фахових юристів, позбавлених права ухвалювати будь-які рішення. Вони лише визначатимуть, чи відповідають прийняті управлінські рішення місцевих рад чинному законодавству, працюючи виключно з документами, не впливаючи на життя громад, а у спірних випадках звертаючись до суду. Передбачається, що такий єдиний наглядовий орган працюватиме на засадах принципів відповідальності і професіоналізму.

Проблемні питання впорядкування нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування зумовлюються тим, що контроль за переданими фінансами та повноваженнями на місцях не є досконалим, балансуєчим. Відтак, у серпні було затверджено «Порядок здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю» відповідною Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю» [2]. Ним передбачено, що **контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють:** Державна служба України з питань праці та її територіальними органами; виконавчі органи міських рад міст обласного значення та сільських, селищних міських рад ОТГ. При цьому **громадам повернули право здійснювати контроль з питань** своєчасної та повної оплати праці, дотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці та оформлення трудових відносин. Щодо **перевірки (інспекційних відвідувань), то вони можуть здійснюватися за:**

зверненням працівника про порушення стосовно нього законодавства про працю;

зверненням фізичної особи, відносно якої порушено правила оформлення трудових відносин;

рішенням керівника органу контролю з питань виявлення неоформлених трудових відносин, прийнятого за результатами аналізу інформації отриманої з загальнодоступних джерел та деяких інших джерел органів державної влади, профспілок.

Слід також зазначити, що на допомогу органам місцевого самоврядування Асоціацією міст України спільно з Державною службою України з питань праці було розроблено методичні рекомендації **«Здійснення органами місцевого самоврядування контролю за додержанням законодавства про працю»** [3]. Запропоноване видання покликане допомогти органам місцевого самоврядування підвищити ефективність діяльності у сферах контролю за додержанням законодавства про працю, урегулювання ситуації щодо конкурентних умов малого та середнього підприємництва, «детінізації» зайнятості та збільшення надходжень до місцевих бюджетів.

Також експертами проекту «ЄС для підсилення державних фінансових систем місцевих урядів» LOGICA, який реалізується в Україні за підтримки Європейського Союзу, було підготовлено практичний посібник для представників місцевих органів влади «Ази контролю і нюанси аудиту» [1], в якому йдеться про функціонування системи державного фінансового контролю в Україні, про повноваження і відповідальність органів, які здійснюють державний фінансовий контроль, та керівників державних органів і бюджетних установ у цій сфері.

Таким чином, в умовах децентралізації, зміни управлінських підходів у діяльності органів місцевого самоврядування, здійснення низки нових повноважень, впровадження нових інструментів забезпечення прозорості та ефективності бюджетного процесу, особливого значення набуває розуміння необхідності запровадження системи нагляду та контролю, надання методичної допомоги, що надасть змогу органам місцевого самоврядування орієнтуватися у положеннях та вимогах нормативно-правових актів, ефективно виконувати покладені повноваження у цій сфері.

Список використаних джерел.

1. Ази контролю і нюанси аудиту: практичний посібник для представників місцевих органів влади. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/404/control.pdf>
2. Деякі питання здійснення державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю / Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 823 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-zdiysnennya-derzhavnogo-naglyadu-ta-kontrolyu-za-doderzhannyam-zakonodavstva-pro-pracyu-s210819>
3. Здійснення органами місцевого самоврядування контролю за додержанням законодавства про працю: методичні рекомендації. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/334/metodychka_po_praci_web_0.pdf

КАЛІНІН МАКСИМ ВІТАЛІЙОВИЧ

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ДОСЯГНЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО РІВНЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І ПРАВОПОРЯДКУ

Стратегічною метою реформування органів правопорядку в Україні є їх глибока, якісна модернізація, перетворення їх на ефективні, динамічні, високо мотивовані й високотехнологічні структури. Завданням реформування є поетапне набуття всіма правоохоронними структурами європейських зразків та остаточний перехід від каральних до соціально-сервісних функцій, досягнення основних організаційних і правових параметрів моделі, здатної найефективніше забезпечити права, свободи і законні інтереси особи, протидію злочинності та корупції, громадську безпеку. Досягнення такої мети неможливе без ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з суб'єктами забезпечення правопорядку на рівні територіальних громад.

Одним із інструментів у реалізації завдань та функцій держави є формування оптимальної системи органів влади й управління, діяльність якої б ефективно впливала на стан боротьби з правопорушеннями. Існуюча система державних органів не спроможна повністю виконати покладені на неї завдання щодо цього. Збільшення чисельності суб'єктів, наділених повноваженнями, посилення каральних заходів не дають бажаного результату.

Роль організуючого і координуючого центру забезпечення громадського порядку на рівні територіальних громад законодавець відводить органам місцевого самоврядування. Однак недосконалість правового статусу органів місцевого самоврядування у цій сфері створює проблеми у налагодженні їх взаємодії з правоохоронними органами.

Взаємодію суб'єктів правопорядку на рівні територіальних громад пропонується розуміти як управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох) суб'єктів, які впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної мети. При цьому координацію передбачається розглядати як необхідну передумову узгодженої діяльності кількох суб'єктів правопорядку, які мають спільну мету, і є організаційним етапом управлінського процесу взаємодії. Саме як управлінський процес (цикл) із стадіями розроблення і реалізації рішення та етапами збору інформації, її аналізу, підбору виконавців, планування, ресурсного забезпечення, контролю та іншими пропонується розглядати взаємодію суб'єктів забезпечення правопорядку, що дозволить створити цілісну управлінську картину цього явища.

При розробці планів узгоджених дій правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування метою взаємодії є досягнення оптимального рівня організаційних зв'язків між суб'єктами, який дозволить найбільш ефективно здійснювати діяльність з нейтралізації причин та подолання наслідків правопорушень в громадах.

Організаційні зв'язки пропонується розглядати в такому вигляді:

- зв'язки субординаційного та координаційного впливу;
- зв'язки співробітництва державних та самоврядних органів;
- зв'язки організаційного впливу органів місцевого самоврядування на інші суб'єкти забезпечення правопорядку, у тому числі громадські формування у сфері забезпечення громадського порядку.

Як зазначає Ю.Назар, взаємодія територіальних органів правопорядку із органами місцевого самоврядування у формі участі перших у підготовці нормативно-правових актів місцевого та регіонального значення відіграє важливу роль [2, с. 76]. Хоча дослідження праць як правників радянських часів, так і сучасних науковців дозволяє говорити про недооцінку важливості цієї форми взаємодії. При цьому аналіз нормотворчості органів місцевого самоврядування показує, що значна частина їх правових актів належить до актів управління, які

мають координаційний потенціал, регламентують та уточнюють порядок і особливості взаємодії між учасниками управлінських відносин.

Щодо співробітництва, О.Андрєєва визначає такі форми взаємодій органів правопорядку із органами самоврядування: обмін інформацією; спільний аналіз стану правопорушності і прогнозування тенденцій її розвитку; спільна розробка і реалізація регіональних програм профілактики правопорушень; координація профілактичної діяльності; узгодження планів спільних дій за надзвичайних обставин; створення об'єднаних штабів; проведення спільних цільових заходів і операцій із своєрідними алгоритмами комплексного вирішення проблем, які повторюються; надання взаємної допомоги в забезпеченні особистої безпеки [1, с.16].

Із метою підвищення ефективності правових актів органів місцевого самоврядування з питань правопорядку пропонується розробити заходи проектно-консультативної роботи органів правопорядку та органів місцевого самоврядування. Для цього потрібно здійснити удосконалення правового забезпечення (прийняти нормативно-правові акти, які б визначали механізм проектно-консультативної роботи на місцевому та регіональному рівнях) та визначити чіткі критерії обліку і звітності такої роботи. Також має бути врахована управлінська категорія «послідовна взаємодія», яка визначає відносини, при яких дії одних суб'єктів (надання інформації про причини та умови вчинення правопорушення чи інших даних органами місцевого самоврядування) зумовлюють необхідність діяльності інших суб'єктів (дій органів Національної поліції та громадських формувань).

Необхідно або за допомогою відповідного місцевого правового акта, або за допомогою адміністративного договору між територіальними органами Національної поліції та органами місцевого самоврядування визначити перелік та порядок передання інформації, яка має значення для забезпечення правопорядку. Одним із ефективних механізмів покращення взаємодії правоохоронних органів із органами місцевого самоврядування передбачається вважати адміністративний договір про взаємодію.

Список використаних джерел.

1. Андрєєва О.Б. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень в сучасних умовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес» / О.Б. Андрєєва; Університет внутрішніх справ. – Х., 2009. – 17 с.

2. Назар Ю.С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія / Ю.С. Назар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 160 с.

КОВТУН ЮЛІЯ ЄВГЕНІВНА

*аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Незавершеність конституційної, бюджетної, адміністративно-територіальної та цілої низки інших реформ в Україні, подальші пошуки оптимальної моделі місцевого самоврядування змушують вітчизняну науку аналізувати зарубіжну практику нормативно-правової регламентації роботи органів та посадових осіб місцевого самоврядування, організації державного та громадського контролю за їх діяльністю. Необхідність проведення реформ у сфері місцевого самоврядування є однією із умов подальшого демократичного розвитку України. Пошук шляхів підвищення ефективності контролю роботи органів та посадових осіб, врегулювання інших питань у зазначеній сфері зумовлює необхідність вивчення зарубіжного досвіду. Сьогодні існує достатньо вагомий досліджень систем місцевого самоврядування зарубіжних країн, а от досліджень систем контролю державного за діяльністю органів місцевої влади дуже мало.

Наприкінці XX – на початку XXI ст. відбулися масштабні реформи у сфері місцевого самоврядування у Франції, Німеччині, Великій Британії, Швеції, Фінляндії, Нідерландах, Польщі, Чехії, Угорщині, Словаччині, країнах Балтії, системну трансформацію інститутів місцевого рівня організації влади проводять країни арабського Сходу. Одним із ключових факторів успішного місцевого самоврядування у світі є його постійне реформування та адаптація до нових викликів, пошук шляхів найбільш оптимального вирішення виникаючих проблем. З метою забезпечення дієвої співпраці та паритетних взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та органами державної влади закріплюються їх взаємні права та обов'язки, визначаються форми та методи їх взаємодії. Проводяться експерименти із введення нових типів муніципальних утворень та органів, способів реалізації громадянами своїх прав та можливостей впливу на розвиток території їх проживання та держави загалом. Новації, які не виправдали себе, відкидаються, відповідні структури ліквідуються та продовжується пошук варіантів покращення стану місцевого самоврядування та приведення його у відповідність до вимог часу [2].

Загальні орієнтири щодо організації контрольної-наглядової діяльності у сфері місцевого самоврядування встановлює Європейська хартія місцевого самоврядування. Нею закріплено, що будь-який адміністративний нагляд за місцевою владою може здійснюватися тільки згідно з процедурами та у випадках, передбачених конституцією або законом, для забезпечення дотримання закону та конституційних принципів і таким чином, щоб забезпечити домірність заходів контролюючого органу важливості інтересів, які він має намір охороняти. Вищі інстанції можуть здійснювати адміністративний нагляд за своєчасністю виконання завдань, доручених органам місцевого самоврядування (ст. 8) [1].

На сьогоднішній день у світі не існує жодної універсальної моделі чи методології, яку б можна в повному обсязі і без змін застосувати в Україні.

Різні історичні умови розвитку сприяли формуванню декількох моделей організації місцевого самоврядування, специфічними ознаками яких є типи та форми взаємовідносин органів місцевого самоврядування з органами державної влади.

На разі в європейських країнах виділяють три основні моделі місцевого самоврядування, які склалися під час муніципальних реформ, а саме: англосаксонська, континентальна, змішана.

Реальна побудова взаємовідносин між центральною та місцевою владою, навіть у межах однієї моделі, має свої специфічні ознаки, які обумовлені особливостями законодавства, історичними, національними та релігійними особливостями. Незважаючи на існування різних моделей місцевого самоврядування та наявність національних особливостей у розподілі повноважень між місцевою та центральною владою, існують спільні ознаки, що характеризують децентралізаційні процеси в європейських країнах.

У сучасних умовах виділяють п'ять основних характеристик, що притаманні децентралізації в європейських країнах:

- демократизація шляхом розвитку місцевої та регіональної автономії;
- максимально ефективне вирішення місцевих проблем;
- свобода через місцеву та регіональну автономію;
- забезпечення культурної, мовної та етнічної різноманітності;
- економічна конкуренція між місцевим та регіональним рівнями.

Зарубіжний досвід свідчить про значущість децентралізації для країн, які перебувають у стадії глибоких змін у системі регулювання суспільних відносин. Для країн перехідного періоду децентралізація є дієвим способом зміни суттєвих характеристик суспільства і має значний потенціал та перспективи для місцевого розвитку.

На сучасному етапі у зарубіжних країнах законодавство, як правило, встановлює такі форми контролю за діяльністю місцевих представницьких органів управління: по-перше, це державне регулювання статусу місцевих представницьких органів, по-друге, саме контрольні заходи щодо дій місцевих представницьких органів, по-третє, утворення фінансової залежності місцевих представницьких органів від центральної влади.

Загальний напрям змін, що відбулися останнім часом у публічному управлінні різних країн, пов'язаний з відмовою від низки постулатів, традиційних для цієї сфери, і характеризується спрямованістю на участь інститутів громадянського суспільства у вирішенні проблем на всіх рівнях: загальнодержавному, регіональному та місцевому. Кабінет Міністрів Ради Європи у Рекомендаціях № R (2002)2 від 21 лютого 2002 р. «Про доступ до офіційних документів» зазначив, що широкий доступ до офіційних документів на основі рівноправності та відповідно до чітких правил дозволяє громадянам виробити адекватне бачення та сформувані критичні погляди щодо стану суспільства, у якому вони живуть, та щодо органів влади, які ними керують, сприяє більшій дієвості та ефективності адміністративних органів і допомагає підтримувати їх цілісність, усуваючи ризик корупції, а також є чинником, що підтверджує легітимність органів управління як державних служб і посилює довіру громадськості до органів державної влади [3].

Узагальнюючи зарубіжний досвід, можна зробити такі висновки: для організації ефективного нагляду та контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування в Україні необхідно чітко визначити перелік державних органів та посадових осіб, які мають право здійснювати контрольні та наглядові функції у сфері місцевого самоврядування, розмежувати повноваження між суб'єктами контрольної діяльності, врегулювати процедуру здійснення нагляду і контролю у муніципальній сфері, запровадити єдині принципи та методи реалізації державного контролю на регіональному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел.

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування // [Електронний ресурс] – Режим доступу http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_03
2. Петришин, О. О. Сучасний стан місцевого самоврядування у країнах англосаксонської правової сім'ї: проблеми та перспективи розвитку [Текст] / О. О. Петришин // Держ. буд-во та місц. самоврядування. – 2013. – Вип. 25. – С. 195–207.
3. Про доступ до офіційних документів: Рекомендації Кабінету Міністрів Ради Європи № R (2002)2 від 21 лютого 2002 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a33

ЛАГУНІН МИКИТА СЕРГІЙОВИЧ

аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ПРО ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЄС ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПРОГРАМ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

В Україні сьогодні вже є звичайною практикою, коли відповідно до планів місцевого розвитку, органи влади залучають ресурси міжнародних фінансових організацій. Їх застосовують для забезпечення проектів, що спрямовані на модернізацію та розвиток інфраструктури з водопостачання, утилізації твердих побутових відходів, теплопостачання, розвитку міського громадського транспорту тощо [1-3].

При цьому в більшості випадків використовуються фінансові інструменти програм допомоги, що підтримують політику розширення ЄС або спеціальні фінансові інститути.

При ініціюванні проектів, на фінансування яких передбачається залучити кредит міжнародної фінансової організації, важливо об'єктивно оцінити можливості міста, певного комунального підприємства, забезпечити дотримання вимог такої організації, а також створити належну систему управління проектом, залучити додаткові кошти на реалізацію проекту, включаючи і власні. Будь який проект, поза наявності прибутку, повинен будуватися

на засадах балансу, альтернативного вибору із урахуванням «потреб», «наявних фінансів», «прийнятності» та «можливостей» [2].

Допомога, що надається країнам Східного партнерства, дозволяє впровадити адміністративні, соціальні та економічні реформи, щоб відповідати цінностям ЄС.

До провідних зовнішніх фінансових інструментів ЄС з політики розширення входять Європейський інструмент сусідства (ENI) та Інструмент для розвитку Співпраці (DCI). Це ключові інструменти, за допомогою яких ЄС надає свою зовнішню фінансову підтримку, просуваючи свої інтереси та цінності за кордоном.

Спеціальні фінансові інститути ЄС, до яких слід віднести групи Світового банку, ЄБРР та ЄІБ, мають на меті забезпечити узгоджену основу для надання ЄС фінансової допомоги ефективно та прозоро, відповідно до його політичних пріоритетів.

Особливо в цьому плані слід виділити ЄБРР, який реалізує в Україні низку проектів, підтримуючи проектні ініціативи шляхом прямого кредитування корпоративних структур, об'єктів інфраструктури у рамках відкритих кредитних ліній. ЄБРР також сприяє корпоратизації муніципальних підприємств, забезпеченню повної окупності витрат тарифами з урахуванням фактору доступності плати за комунальні послуги.

Треба зауважити що обов'язковою умовою співпраці в рамках проектів Європейського банку реконструкції та розвитку є створення кінцевими бенефіціарами проектів на місцях відповідних «Груп з реалізації Проекту», в складі керівника групи, фахівців із закупівель за правилами міжнародних фінансових організацій та законодавства України, інженерів у відповідній сфері, спеціалістів з навколишнього природного середовища та соціальних гарантій, фахівця з моніторингу, фахівця з фінансового та бухгалтерського обліку, асистента, а також інших експертів, необхідних для реалізації Проекту. [2].

Оцінка досвіду реалізації проектів, для здійснення яких в Україні залучали кредити міжнародних фінансових організацій, свідчить про існування низки проблем, серед яких в першу чергу слід виділити наступні: низький рівень обґрунтування проектною пропозиції; збереження у підсумку виконання проекту збиткового стану комунальних підприємств, для модернізації яких залучалися ресурси; недосконалість механізмів управління проектами на місцевому рівні.

За десять років співпраці Україна не змогла освоїти 8 млрд допомоги, наданої Європейським Союзом для підтримки реформ. Головною причиною такої ситуації євродипломати називають відсутність в Україні якісної інституційної спроможності - зокрема, на рівні місцевої влади, які не хочуть (а іноді і не можуть) брати на себе ініціативу з розробки цікавих і корисних ідей. Європа не готова давати Україні гроші без якісно підготовлених проектів. Підставою для грантової допомоги або надання пільгового кредиту повинні бути конкретні - ретельно і професійно підготовлені проекти. А їх не вистачає навіть на загальнодержавному рівні, не кажучи вже про місцеве.

Для виправлення цих недоліків, місцеві органи влади повинні покращити методи оцінки проектів, забезпечити узгодженість та взаємодоповнюваність всіх інструментів фінансування з розвитку, їх прозорості та залучення місцевих організацій громадянського суспільства[3].

Список використаних джерел.

1. Керівництво по використанню кредитних коштів в державному секторі. Європейський банк реконструкції і розвитку, грудень 2011 року. URL: http://www.ebrd.com/downloads/research/guides/disburse_ru.pdf. (дата звернення 20.09.2019)

2. Інструкція з впровадження проекту "Проект розвитку міської інфраструктури", затверджена наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 14.06.2010 № 190, погоджено Світовим банком 31.05.2010. К.: 2010. URL: <http://minregion.gov.ua/>. (дата звернення 20.09.2019)

3. Фінансова угода (Проект «Міський громадський транспорт України») між Україною та Європейським інвестиційним банком підписану 11 листопада 2016 року у м. Києві, FI № 85.103 Serapis № 2015-0503, ратифікована Законом України від 12.04.2017 № 2009-VIII «Про ратифікацію Фінансової угоди (Проект "Міський громадський транспорт України") між Україною та Європейським інвестиційним банком»/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2009-19> (дата звернення 20.09.2019)

ЛЕСИК ОЛЕНА ВАСИЛІВНА

*старший викладач кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр.*

РОЛЬ ДЕЛІБЕРАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Впровадження основ доброго врядування як на національному так і на місцевому рівнях є магістральним напрямком реформування публічного управління. Ця концепція з-поміж інших сутнісних аспектів акцентує увагу на зростанні ролі громадської участі в процесі управління. Деліберация – генератор активізації громадського сектора в процесах ініціювання, напрацювання, реалізації та оцінки ефективності реформ. Не викликає сумніву те, що саме на місцевому рівні, де публічний сектор максимально наближений до населення її роль непомірно зростає.

Основною складовою деліберациї є комунікація. Саме на основі широкої діалогової комунікації та реалізації координаційної та реорганізаційної взаємодії між публічним та громадським секторами можна вести мову про демократизацію та деліберацию.

Першим з деліберативних кроків з боку органів публічного управління є консультування з громадськістю шляхом використання різноманітних засобів: опитування, анкетування, інтернет-консультації ; формування

компетентного громадського судження через проведення форумів (Д. Янkelович) [3]; вивчення «збагаченої» громадської думки (Дж. С. Фішкін) [2]; створення консультативних та дорадчих органів при органах публічної влади (особливо актуально для органів місцевого самоврядування).

Попри те, що до такого різновиду взаємодії досить часто ставляться формально, роль його у забезпеченні ефективності публічного управління надзвичайно висока. Так, саме консультативні форми дозволяють привести у відповідність зміст реформ, та власне діяльності органів місцевого самоврядування, реальним потребам населення.

Важливим аспектом є етап, на якому залучаються представники громадськості:

підготовчий (стратифікація пріоритетів);

формульвальний (визначення змісту діяльності);

реалізаційний (впровадження перетворень)

моніторинговий та контрольний (проведення постійного спостереження та здійснення корекційних впливів впродовж процесу впровадження перетворень);

оцінювальний (співставлення реальних результатів із задекларованими цілями та наявними потребами та інтересами).

Відповідно до кожного з етапів форми, засоби та інструменти визначення та врахування громадської думки різнитимуться.

Зрештою, саме деліберация надає змогу перетворити державу відповідно до сервісної моделі, де потреби та інтереси громадян служать «фільтром» управлінських впливів.

Попри те, що місцевий рівень володіє найбільшим кредитом довіри громадськості, однією з яскравих ілюстрацій недостатнього рівня деліберации є результати дослідження, проведеного Асоціацією міст України за сприяння Норвегії [1] у 2017 р. 63% жителів українських міст погоджуються з тим, що представники місцевої влади ставлять власні інтереси вище, ніж інтереси громади, а 62% не довіряють обіцянкам представників місцевої влади, 79% населення вважають, що вони не можуть впливати на рішення місцевої влади, змогу взаємодіяти з представниками місцевої влади використали від 2 до 20 % громадян (в залежності від форми комунікації), при цьому лише 17 % громадян приймали участь у загальних зборах. За рівнем довіри лідирує міський голова, місцева рада та громадські організації розділяють другу позицію. Ключовою причиною своєї пасивної громадської позиції третина мешканців населених пунктів називають низьку результативність взаємодії.

Недовіра до владних інституцій породжує скепсис серед населення як усієї країни, так і окремого населеного пункту. Така ситуація призводить до пасивності громадян, коли попри наявність значної кількості потенційно ефективних каналів комунікації, реальна комунікація майже не відбувається. Насправді вирішити цю проблему досить складно, так як вона схожа на «замкнене коло»: з одного боку через низький рівень довіри населення не бажає приймати активну участь в комунікації з органами влади, а з іншого – без такої комунікації діяльність останніх не буде об'єктивно відповідати запитам населення, що загострить недовіру.

Основне завдання деліберации – максимально долучити до управлінського процесу якомога більшу частину мешканців населеного пункту. Які практичні переваги це надасть для підвищення рівня ефективності місцевого розвитку та місцевого управління?

По-перше, забезпечить відповідність реальних потреб та інтересів мешканців громади та курсу розвитку, обраного управлінням, що надасть змогу вести мову не лише про ефективність, а про соціальну ефективність, сервісність та чутливість.

По-друге, суттєво вплине на рівень довіри та співучасті громади у житті території: громадські, благодійні акції, організація різноманітних заходів, збільшення числа місцевих ініціатив, ініціювання участі в грантах та конкурсах сучасних проектів розвитку.

По-третє, все це в сумі сформує значний територіальний капітал: людський капітал (можливість самореалізації в межах території сприятиме його кількісному та якісному зростанню), грошовий капітал (залучені грантові, спонсорські та власні кошти від самооподаткування мешканців громади).

Ці три аспекти є не єдиними практичними прямими наслідками деліберации, але відображають її креативну природу.

Опираючись як на аналіз досвіду європейських країн, так і на український досвід виокремимо певні деліберацийні закономірності, що проявляються на місцевому рівні:

зі збільшенням населеного пункту деліберацийні процеси уповаблюються та ускладнюються, активність громадян зменшується;

чим нижчий рівень прозорості та відкритості органів влади, тим нижча конструктивна активність мешканців громади;

пасивність мешканців громади стимулює зниження ефективності публічного управління на місцевому рівні.

Деліберация передбачає перетворення громадськості в суб'єкта публічного управління, повноправного, а інколи й керуючого. Ведучи мову про консультаційну взаємодію, йшлося швидше про координацію, але суб'єктність громадян актуалізує не лише координаційну взаємодію, а й реординаційну, зокрема такий її різновид, як зворотне підпорядкування. Особливість практичної реалізації цього виду реординації можна віднести до якісно високого рівня деліберации. Так, саме громадськість диктуватиме органам місцевої влади шлях розвитку населеного пункту, виступатиме не лише наглядачем, контролером чи мовчазним учасником а генератором, ініціатором проектів розвитку.

Чи не найяскравішою формою стимулювання громади виступити «творцем» майбутнього та сьогодення своєї громади в Україні є місцеві ініціативи: в умовах прозорого конкурсу мешканцям населених пунктів надається практична можливість не просто самореалізуватись, а й зробити кращим життя мешканців свого села/селища/міста. Такого роду проекти ініціюються теж публічною стороною, однак, створюється підґрунтя для активності громади. Так, завдяки місцевим ініціативам:

реалізуються інноваційні та креативні проекти;

згуртовуються мешканці території;

активізується громада (долучаються до обговорень, особливо ті, кого безпосередньо стосуватиметься подальша реалізація ініціативи);
розрізнені групи інтересів на основі полілогової комунікації консолідується задля розвитку громади;
створюється унікальна соціальна інфраструктура населеного пункту;
зростає кількість населення (у випадку з сільськими населеними пунктами особливо актуально, враховуючи урбанізацію та «старіння» села).

Практичні переваги від такого процесу важко переоцінити, вони також можуть варіюватися в залежності від змісту ініціативи.

У процесі децентралізації населені пункти та місцева влада акцентує увагу на зростанні перспектив та можливостей розвитку за умови розширення кола питань місцевого значення, які вони вирішуватимуть. При цьому більшість оперує саме необхідністю вирішення нагальних проблем, що уже назріли у громаді, а громадськість зі свого боку надає значно більший кредит довіри представникам місцевої влади та готова практично долучатися до вирішення наявних проблем. Деліберация – один з актуальних факторів підвищення ефективності місцевої влади, так як вона забезпечує причетність кожного мешканця території до її життєдіяльності та розвитку як єдиного організму, де відсутні чіткі розмежування між владою та громадою.

На сучасному етапі актуальним є застосування особливого різновиду опитувань, що ґрунтується на концепції компетентного громадського судження та вивчення «збагаченої» громадської думки. Такі форми опитування містять в собі певні елементи методу Дельфі, однак експертами там виступають мешканці населених пунктів, а з використанням таких форм опитувань можливо: забезпечити задоволення потреб та інтересів більшості з максимальним урахуванням інтересів меншості; чітко відобразити процес напрацювання рішення, а отже, забезпечити прозорість, зрештою, включити широке коло громадян до обговорення важливих для населеного пункту питань та зацікавити їх у подальшому конструктивному діалозі. Деліберация сприяє набуттю суб'єктності, у класичному розумінні об'єкта управління, населенням територіальної одиниці. Це в свою чергу збільшує ресурсну спроможність, розширює інноваційний та креативний потенціал, сприяє самоорганізації та зростанню конкурентоспроможності території.

Список використаних джерел.

1. Громади кажуть. Підсумковий звіт за результатами досліджень громадської думки, проведених із жителями України у жовтні 2017 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://auc.org.ua/sites/amu_2017_ua_mista_otg_new.pdf
2. Fishkin J. S. (1995), The Voice of the People: Public Opinion and Democracy (NewHaven, 1995), p.165.
3. Yankelovich D. (1991) Coming to Public Judgement: Making Democracy Work in a Complex World. (Syracuse, 1991), p. 12.

МАНІНА АННА ВІКТОРІВНА

слухач ОРИДУ НАДУ при Президентові України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні у світі накопичений великий, різноманітний і різноаспектний досвід підготовки кадрів для поліцейських служб. Організація діяльності щодо забезпечення правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах в кожній країні має свою специфіку і особливості. Відповідно до структури, завдань, правового регулювання діяльності правоохоронних органів в різних країнах будуються і національні системи підготовки кадрів. Поліція бере активну участь в усіх заходах, що проводяться серед населення, в організації спортивних змагань, свят, працює в школах і дошкільних закладах, виконує патронажну роботу, звітує перед населенням і цим реалізує ідею зближення з ним. Під час навчання кадрів, службової підготовки в поліції США, ФРН, Франції, Італії вивчається спеціальний курс «Робота з населенням». Для поліцейських систем закордонних країн у досить великій кількості готуються працівники відділів психологічної, соціальної роботи, зв'язків з населенням, громадськими організаціями, засобами масової інформації.

В Європі, крім можливості здобути відомчу поліцейську освіту, все більше поліцейських відряджаються або самостійно вступають у загальногромадянські університети, інститути, коледжі. Почастішав прийом на роботу в поліцію осіб, які вже мають одну або дві вищі освіти, і навіть учену ступінь. Європейська відомча професійна підготовка кадрів поліції інтегрувалася в загальнонаціональні та міжнародні освітні простори через систему державного ліцензування, атестації й акредитації і функціонує відповідно до загальнодержавних критеріїв і стандартів.

Якщо у Франції найширшими повноваженнями щодо організації та здійснення професійної підготовки наділена Дирекція кадрів і шкіл при Генеральній дирекції Державної поліції, то у Федеративній Республіці Німеччина (далі - ФРН) кожний відомчий освітній заклад безпосередньо підпорядкований Міністерству внутрішніх справ землі, а централізованою координацією займається Комісія в справах навчання при Постійній конференції Міністрів внутрішніх справ Федерації й окремих німецьких земель. Що ж до підготовки керівних кадрів, то основним нормативним документом, що регламентує професійну підготовку кандидатів на керівні посади в поліції, є ст. 5 Договору про єдину освіту кандидатів на вищу поліцейську виконавчу службу та Положення про поліцейську Академію управління ФРН від 28 квітня 1972 р [4, с. 212].

В Німеччині пропонуються найжорсткіші в Європі умови для просування по службі. Чергове підвищення можна отримати тільки після здобуття додаткової освіти, а на деякі посади поліцейські призначаються тільки за наявності відповідного освітнього ступеня. Така система склалася в 50-ті рр. XX ст. З тих часів федеральним і

земельними міністерствами внутрішніх справ багато зроблено для її вдосконалення. Абітурієнт, який вступає до освітнього закладу, точно знає, на якій посаді він буде використовуватися по його закінченні. У навчальному процесі застосовуються методи чергування теоретичних занять зі стажуванням, моделювання, відпрацювання ситуацій, симуляції. На вищих рівнях підготовки переважають комплексні заняття. З розумінням того, що успіх навчання залежить від кваліфікації викладачів, у ФРН створені умови, що дозволяють відбирати для цієї роботи найкваліфікованіших фахівців [4, с. 212].

Процедура навчання поліцейських побудована на засадах поділу території на окремі адміністративно-територіальні одиниці (землі). У кожному земельному міністерстві внутрішніх справ є свій навчальний заклад, що готує фахівців для роботи на даній території. На загальнодержавному рівні діє лише Вища поліцейська академія управління в м. Хільтруп. Вона готує спеціалістів для начальницьких посад загальнодержавних поліцейських підрозділів. Навчатися у Вищій поліцейській академії управління може лише той співробітник органів внутрішніх справ, який закінчив вищу земельну поліцейську школу [4, с. 211].

Для британської моделі характерна більш вузька спеціалізація поліцейських різних підрозділів і служб вже на перших етапах професійної підготовки. Такий підхід можна спостерігати в американській моделі професійної поліцейської підготовки, де також із самого початку готують вузькопрофільних фахівців для підрозділів поліції. Крім того, координація процесу професійної підготовки у Великобританії децентралізована і здійснюється за регіональним принципом. Проте із середини 80-х рр. в Англії вживаються заходи для посилення впливу центру на управління поліцією і підготовку для неї фахівців, оскільки однією з головних причин наявності недоліків у підготовці кадрів, а отже, у функціонуванні поліції, є відсутність ефективного управління на національному рівні.

У Великобританії головне завдання поліції - це служіння передусім суспільству, громадянам, а потім вже державі й уряду. Такий підхід до визначення головної функції поліції має давні традиції. Англійський досвід підготовки відрізняється гуманістичною спрямованістю навчального процесу, тривалим терміном навчання констеблів за місцем роботи, найретельнішим відбором кандидатів на службу в кримінальну поліцію, організацією їх навчання, акцентом на самостійне несення служби поліцейськими вже на початковому етапі проходження служби [2, с. 420].

В Японії новопризначені офіцери поліції префектур набувають необхідних навичок та проходять початкову програму навчання в школах поліції префектур. Новопризначені сержанти й інспектори беруть участь в освітніх тренінгах для здобуття знань та вмінь, необхідних для виконання нових обов'язків. Залежно від функціональних обов'язків є спеціальні курси з основ криміналістики, використання криміналістичної техніки, а також з вивчення іноземних мов. Термін навчання в поліцейських школах різниться відповідно до посади: 6 тижнів готують сержантів та 8 тижнів - інспекторів. Із часом офіцери, яких призначено головними інспекторами, мають право на вступ до Національної поліцейської академії для відвідування тренінгів розвитку навичок управління та лідерства. Співробітники поліції повинні мати високий рівень володіння техніками дзюдо, прийомами затримання та стрільби з вогнепальної зброї. А через належний рівень володіння бойовими мистецтвами та стрільбою японські поліцейські часто досягають видатних рекордів у вітчизняних та міжнародних змаганнях [3, с. 81].

Сучасний стан організації професійної підготовки поліцейських деяких закордонних країн вказує на те, що моделі організації та управління навчанням визначаються перш за все специфічними особливостями кожної держави. Разом з тим є ряд загальнообов'язкових умов, від яких залежить якість професійної підготовки правоохоронців. До них, у першу чергу, належать: оцінка діяльності поліції з боку громадян, наявність правової бази, укомплектованість кваліфікованими та свідомими у виборі професії кадрами.

Підготовка кадрів для органів поліції у кожній країні потребує тісної взаємодії відомчих навчальних закладів. Серед беззастережних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах слід назвати її високу технічну оснащеність, практичну спрямованість навчального процесу і наукових досліджень, вироблення навичок і вмінь правоохоронної діяльності. Загалом готуються фахівці із конкретних напрямів діяльності, адаптованих до реальних умов. Це, безумовно, той стандарт, якого повинні прагнути вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання МВС України.

Список використаних джерел.

1. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О. М. Бандурка. – Х. : Ун-т внутр. справ, 2015. – 480 с.
2. Босак Х. Кадрова політика в органах внутрішніх справ України – механізм реалізації кадрового потенціалу / Х. Босак // Юридичний вісник. – 2014. – № 6. – С. 419–424.
3. Венедіктов В.С. Національна поліція України: професіоналізм та конкурентоспроможність як перспективи розвитку / В.С. Венедіктов // Право і безпека. - 2017. - №1. - С. 80-93.
4. Іванцова А. В. Національна поліція України. Досвід зарубіжних країн. Порівняльно-аналітичне право. - 2016.- № 2.- с. 210-212.

МАСЮК ОЛЕГ ПЕТРОВИЧ

доцент Запорізького національного університету

ВПРОВАДЖЕННЯ САМОУПРАВЛІННЯ ЯК НАПРЯМОК ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Бути суб'єктом суспільно-державних відносин означає бути активною складовою системи публічного управління. Україна довго знаходилась під впливом інших державних утворень, які використовували жорстко структуроване регулювання суспільної взаємодії, що вплинуло на розвиток антидемократичних культурних

традицій у нашій країні. Відповідно, дослідження основних аспектів впровадження самоуправління як напрямку децентралізації в Україні є актуальною темою для даної наукової розвідки.

Аналіз вказаної теми є неможливим без звернення до поглядів, які висловлювали і висловлюють А. Атабекян [1], Т. Гошко [2], П. Кропоткін [3], Д. Лавнікевич [4], М. Фрідман [5]. Метою нашої наукової роботи є дослідження особливостей впровадження самоуправління в процесі децентралізації в Україні.

Самоуправління є природною формою існування суспільно-державного простору, яка історично була розповсюджена у всіх кутках нашої планети: Віче, Коміція, Курултай, Меджліс, Мартове поле, Масліхат, Тінг, Екклесія та інші. Всі вони мали ценз для участі: вік, соціальний статус та стать особи. Відкриття розширеного самоуправління суспільними об'єднаннями народилось під тиском науково-технічних революцій та продовжуються і сьогодні.

Розглянемо два історичні приклади вивільнення управління територіями та надання їм права на самоорганізацію. Спочатку поглянемо на Захід України. Т. Гошко розкриває специфіку маґдебургії міста Лева, яку воно отримало від Австро-Угорської імперії: «Львів був не просто найбільшим на той час містом України, а й апеляційним центром і правовим зразком для інших українських міст» [2, с. 9]. Відповідно, ми маємо унікальний суспільно-правовий статус міста, який дозволяє йому бути не тільки частково самокерованим, а й допомагати у вирішенні проблем інших міст на території сучасної України.

Право територіальної свободи економічного характеру було у міста Одеси, яка отримала у 19 столітті від Російської імперії митний режим порто-франко, що збільшив економічні привілеї активних господарників і покращив міжнародні фінансові зв'язки регіону. Цей напрямок самоуправління призвів до бурхливого розвитку регіону і вплинув на розвиток історичне становлення нашої країни.

Нажаль, сучасна практика вільних митних зон може мати небезпечна характер для розвитку державотворення. Прикладом зазначеної ситуації є індустріальний парт «Великий камінь», який побудовано КНР поруч з Мінськом у республіці Білорусь. Д. Лавнікевич наголошує: «В обмін на щедри китайські інвестиції та дешеві кредити офіційний Мінськ погодився на створення китайського анклаву в Східній Європі» [4]. Зауважимо, що безмитна зона має функціонувати в інтересах країни, де вона знаходиться, не порушуючи її суспільно-економічний баланс та сприяючи розвитку місцевого самоуправління. Якщо такого не відбувається, то фактично це невійськове захоплення територій країни.

Перейдемо до розгляду теоретичного підґрунтя для розвитку самоуправління. П. Кропоткін розглядав його як явище, властиве живій природі. На його думку: «Найбільш пристосованими є зовсім не ті, хто фізично сильніші, або хитріші, або спритніші за всіх, а ті, хто краще вміють об'єднуватись та допомагати один одному» [3, с. 57]. Висновок напрашується сам по собі. Якщо самоуправління є більш природною та ефективною формою організації суспільного життя, то саме цим шляхом і має просуватись громада для розвитку місцевого самоврядування.

Для самоуправління важливим є прийняття рішень щодо подальшої життєдіяльності. М. Фрідман наполягав, що: «... адекватними засобами є вільне обговорення та добровільне співробітництво, з чого виходить висновок, що будь-яка форма примусу для нього неадекватна» [5, с. 42]. Проте, подібне самоуправління неефективне при вирішенні завдань суспільно-державного існування, які вимагають негайно вирішення та термінового втручання керівництва.

Прикладом дерегуляції суспільного життя на місцевому рівні є предтеча ОСББ. А. Атабекян бачив потребу в розширенні функцій домових комітетів. Він писав: «Коли комітет піклується про доставку кожному мешканцю будинку його харчів, коли він пропонує кожній родині свої послуги, щоб забезпечити її продуктами споживання, коли він організує охорону для безпеки кожного мешканця, то тут немає місця для політики, конфліктів та ворожнечі людей між собою» [1, с. 114]. На думку автора малі соціальні групи можуть організувати соціальну взаємодію без насильства та ієрархічного впливу держави.

Підбиваючи підсумки нашого аналізу зазначимо, що самоуправління дає території потенціал для розвитку та виокремлює її з поміж інших. Проте, створені самостійні громади можуть піддаватись маніпулятивному тиску та бути некерованими у складних умовах. Відповідно, надання права на самоуправління є невід'ємним напрямком для розвитку суспільно-державного простору України, який вимагає зваженого та системного управлінського підходу.

Список використаних джерел.

1. Атабекян А. М. Социальные задачи домовых комитетов // Атабекян А. М. Против власти/ Сост., предисл. и коммент. А. В. Бирюкова. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. – С. 108-126.
2. Гошко Т. Д. Нариси з історії маґдебурзького права в Україні (XVI-початок XVII ст.). - Львів: Афіша, 2002. – 255 с.
3. Кропоткін П. А. Анархия: Сборник/ Сост. и предисловие Р. К. Баландина. – М.: Айрис-пресс, 2002. – 576 с.
4. Лавнікевич Д. Бойся китайцев, дары приносящих. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/finances/boysya-kitaycev-dary-prinosyaschih-293207_.html.
5. Friedman M. Capitalism and freedom. – New York: The University of Chicago, 1982. – 286 p.

МАТВІЄНКО ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна), к.і.н., доцент*

ПОЛІЕТНІЧНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР УСПІШНОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Процеси децентралізації влади та створення об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) є актуальними для сучасної України, широко обговорюваними як засобами масової інформації, так і в середовищі науковців та практиків. Основним аспектом науково-практичного дискурсу щодо децентралізаційних процесів є той факт, що з одного боку, здійснення децентралізації є необхідним кроком з огляду на євроінтеграційний зовнішньополітичний курс держави, з іншого – трансформація державного устрою може створити нові виклики для українського суспільства, особливо у процесі здійснення адміністративно-територіальної реформи та на перших етапах функціонування нової системи організації публічної влади [1, с. 56].

Дослідження Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України свідчать, що одним із суттєвих ризиків для успішного процесу децентралізації є можлива активізація та радикалізація політичних об'єднань, які представляють інтереси меншин, що мають компактний характер проживання. Передбачувані цілі політичних кампаній: як мінімум – боротьба проти укрупнення районів, в яких відповідні етнічні групи складають більшість населення, як максимум – утворення національно-територіальних автономій [6]. Цей ризик спричинений об'єктивним фактором, притаманним сучасному українському суспільству – поліетнічності населення. Поліетнічність як суспільне явище є важливим чинником у процесі формування будь-якої території, регіону, країни. За своєю етнонаціональною структурою Україна є багатонаціональною або поліетнічною державою, базовою ознакою якої є спільність проживання на її території двох і більше етносів або етнічних груп.

Південь України також відзначається поліетнічністю, що є співіснуванням осіб різного етнічного походження, носіїв різних етнокультурних традицій, етнічного менталітету [3, с. 20]. У заселенні Півдня України брали участь представники різних за походженням народів, які опинилися в незвичному для себе середовищі – в меншості і сусідували не зі своїми одноплемінниками, а з представниками інших етносів. За таких умов необхідно було, по-перше, мирно співіснувати з сусідами, а по-друге, зберегти свою віру, традиції, культуру, мову, тобто свої етнічні особливості. Важливою характерною рисою заселення Півдня України було те, що вона з самого початку становила арену інтенсивних міжнаціональних процесів. В них активну участь убрали представники багатьох різних народів, суттєво відмінних один від одного за звичаями, характером, рівнем і національною самосвідомістю, господарського та культурного розвитку.

Проведення реформ в сучасній Україні, зокрема у сфері децентралізації та утворення об'єднаних територіальних громад, трансформує процес взаємодії органів влади різного рівня з представниками національних меншин, змінює підходи держави до процесів управління в етнополітичній сфері. Імплементация цих реформ також орієнтована на впровадження механізмів активної участі меншин, що корелюється Лундськими рекомендаціями ВНКМ ОБСЄ [5], у суспільно-політичному житті, рівному доступі до соціальних послуг та вирішення актуальних потреб життєдіяльності представників національних меншин на місцевому рівні. Відповідно – значно розширюються можливості національних меншин щодо громадської активності, участі в управлінні ОТГ та їх життєдіяльності [2, с. 4]. Тому врахування етнічної структури компактних поселень національних меншин при створенні ОТГ – один із ключових пріоритетів реалізації державної етнонаціональної політики в умовах децентралізації.

Врахування етнічної структури компактних поселень національних меншин при створенні ОТГ особливо актуальне для поліетнічних регіонів із компактним проживанням національних меншин, зокрема – Одеської області. Станом на травень 2019 р. в Одеській області створено на засадах добровільності 32 об'єднані громади. Однак прослідковуються проблеми створення ОТГ у районах з компактним проживанням болгар, гагаузів, молдован Одеської області (Болгарський, Ізмаїльський та Ренійський райони), що супроводжується пасивністю громад у процесі створення об'єднаних громад та низькою поінформованістю про хід реформи [7]. Через відсутність активного процесу створення ОТГ на засадах добровільності подальше створення ОТГ має відбутись за адміністративним принципом. Тому для регіону залишається актуальною проблема створення ОТГ з різною етнічною структурою населених пунктів. Для збереження етнополітичної стабільності в області з полі етнічним складом населення вкрай важливим є створення ОТГ на засадах добровільності, а не за адміністративним принципом.

Отже, успішність процесу децентралізації в цілому залежить від етнополітичних факторів, що значним чином впливають на процес реалізації реформи децентралізації, а тому виникає необхідність щодо впровадження додаткових нормативно-правових та управлінських заходів державної політики. Це передбачає формування відповідних консультативно-дорадчих структур при регіональних органах державної влади та їх співпраці з представниками національних меншин на рівні територіальних громад. Для забезпечення реалізації реформ важливе значення має поінформованість національних меншин та підвищення управлінської кваліфікації лідерів громад, щодо управління етнічною різноманітністю зокрема.

Список використаних джерел.

1. Аналітична доповідь. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.]; за наук. ред. Я. А. Жаліло. – Київ : НІСД, 2019. – 192 с.
2. Бакальчук О.В. Основні тенденції громадської активності національних меншин в Україні у контексті реформи децентралізації: аналітична записка / О.В. Бакальчук. –Серія «Громадянське суспільство». – № 1, 2019. – К.: НІДС, 2019. – 13 с.
3. Євтух В. Б. Етнічність: глосарій / В. Б. Євтух. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 170 с.

4. Котенко Я.В., Ткачук А.Ф. Локальна ідентичність і об'єднані територіальні громади (видання друге, виправлене та доповнене) / Я. Котенко, А. Ткачук. – К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. – 56 с.
5. Лундські рекомендації про ефективну участь національних меншин у суспільно-політичному житті з пояснювальними примітками. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/hcnm/32255?download=true>
6. Макаров Г.В. Очікувані ризики у процесі децентралізації влади в Україні / Г.В. Макаров. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1021>.
7. Реформа місцевого самоврядування на Півдні України: проблеми і перспективи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/irf_ua/docs/dp-2016-46

НАГОРНА ГАННА ОЛЕКСАНДРІВНА

*старший викладач кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ЗАЛУЧЕННЯ НЕДЕРЖАВНИХ КОШТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Соціально-економічні та суспільно-політичні процеси, які відбуваються в Україні в останні роки, активізація соціальних ресурсів розвитку держави та її регіонів, зумовили необхідність розробки нових підходів до розвитку соціальної інфраструктури, яка є однією з найважливіших ознак становлення громадянського суспільства. Сучасні виклики визначають потребу сприятливих умов життєдіяльності і праці, розвиненої системи збереження і відтворення здоров'я, надання якісних освітніх послуг, розвиток сфери культури, що може бути забезпечено завдяки ефективному функціонуванню регіональної соціальної інфраструктури. Тому, питання створення оптимальних умов соціального розвитку кожного регіону, на цій основі забезпечення населення належною соціальною інфраструктурою потребує наукового опрацювання.

Ефективне функціонування соціальної інфраструктури можливе за умови системного підходу до реалізації заходів з пріоритетних напрямів її подальшого розвитку. Тому, всі компоненти соціальної інфраструктури мають бути предметом єдиного, цілісного процесу управління та планування [2].

Для сучасного етапу розвитку соціальної інфраструктури регіонів характерний нерівномірний, незбалансований, асиметричний в цілому розвиток галузей соціальної інфраструктури, що знижує можливості для задоволення потреб та досягнення інтересів населення.

Характерним є також обмеження та недостатність державних ресурсів для розвитку регіональної соціальної інфраструктури. Це обумовлює необхідність розробки новітніх механізмів фінансування соціальної інфраструктури, що передбачали б залучення недержавних коштів до її розвитку.

Аналіз фінансового забезпечення розвитку соціальної інфраструктури показав, що бюджетний механізм фінансування розвитку соціальної інфраструктури, зокрема регіонів, складається наступним чином: податки та збори; продаж комунального майна; оренда комунального майна; місцеві цільові програми; державні цільові програми; проекти розвитку соціальної інфраструктури, що фінансуються з рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку; регіональні угоди щодо соціально-економічного розвитку; державне інвестування в розвиток соціальної інфраструктури; фінансування з Державного фонду регіонального розвитку тощо [1].

Характерною проблемою державного фінансування галузей соціальної інфраструктури є неефективність використання коштів, яка зумовлена такими недоліками системи управління:

- недосконалість законодавчого регулювання прав органів місцевого самоврядування щодо здійснення повноважень у соціальній сфері;
- неефективність механізмів витрачання коштів місцевих бюджетів;
- розпорошеність бюджетних ресурсів та неможливість концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціального розвитку територіальних громад;
- відсутність реально гарантованих зобов'язань держави щодо фінансового забезпечення соціальної інфраструктури на місцевому рівні;
- відсутність реальних механізмів для пошуку та залучення додаткових джерел фінансових ресурсів розвитку соціальної інфраструктури на рівні місцевих органів влади [4].

Тобто, не дивлячись на досить широкий спектр видів фінансового забезпечення соціальної інфраструктури, все ж таки, існує необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування її розвитку. З метою забезпечення відповідного рівня задоволення населення благами та послугами, фінансування соціальної інфраструктури регіону в більшості випадків повинно відбуватися з залученням додаткових коштів. Тому, залишається необхідність розробки механізмів залучення недержавних коштів до розвитку соціальної інфраструктури.

До механізмів залучення недержавних коштів до розвитку соціальної інфраструктури на регіональному рівні слід віднести: інвестиційний, кредитний, грантовий, фандрейзинг.

До інвестиційного механізму запропоновано включити: корпоратизацію комунальних підприємств, компенсацію впливу, державно-приватне партнерство, концесійні проекти.

До кредитного механізму запропоновано віднести: облігаційні позики, безоблігаційні позики, крудити міжнародних фінансових організацій, місцеві гарантії.

Грантовий механізм повинен включати: міжнародну технічну допомогу, гранти міжнародних донорських організацій, проекти корпоративної соціальної відповідальності, ендавмент.

Механізм фандрейзингу включатиме безпосередньо сам фандрейзинг та метод краудфандинг, що заслуговує особливої уваги як складова наведеного механізму залучення недержавних коштів до розвитку соціальної інфраструктури [3].

Запровадження визначених механізмів залучення недержавних коштів до розвитку соціальної інфраструктури на регіональному рівні дозволить максимального залучити кошти на утримання та розвиток установ соціально-культурного призначення, забезпечити найбільш повне задоволення потреб населення та створення умов життєдіяльності населення на певній території. Поряд із цим мають створюватися умови для подальшого залучення до розвитку соціальної інфраструктури додаткових недержавних джерел фінансування. В умовах децентралізації виникає необхідність нових методів в управлінні соціальною інфраструктурою та розроблення певної моделі управління регіональною соціальною інфраструктурою, що має бути розглянуто в подальших наукових дослідженнях.

Список використаних джерел.

1. Величко О.В. Бюджетний механізм забезпечення розвитком соціальної інфраструктури / О.В. Величко // Економічний вісник Донбасу. 2013. № 2 (32). С. 79 - 86.
2. Гоголь Т.В. Економічні аспекти розвитку соціальної інфраструктури села: автореф. дис. канд. экон. наук: спец. 08.07.02 «економіка сільського господарства і АПК» / Т. В. Гоголь. Луганськ, 2003. URL: http://www.irbisnbn.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2003/03gtvvis.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1.
3. Логачова Л. М. Проблеми і перспективи розвитку соціальної інфраструктури промислового регіону / Л. М. Логачова, І. О. Коваленко // Структурні реформи і трансформації в промисловості: перспективи і пріоритети: тези доп. і повідом. Міжнародної наук.-практ. конференції (Донецьк, 17 грудня 2010 р.); НАН України, Ін-т економіки промисловості; відп. ред. О. І. Амоша. Донецьк, 2010. 308 с.
4. Міщенко Д.А. Удосконалення фінансування соціальної інфраструктури в Україні / Д.А. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід № 22, 2016. С. 13-16.

НАДОЛІШНІЙ ПЕТРО ІВАНОВИЧ

доктор наук з державного управління, професор

«НОВА РЕАЛЬНІСТЬ» СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПРОДОВЖЕННЯ РЕФОРМ

Якщо вести мову про «нову реальність» сучасної України, то її сутність полягає, певно, в наступному. Вибірчі компанії (президентська і парламентська) 2019 р. засвідчили кризу чинних, значною мірою ще «пострадянських» за своїм світоглядом еліт, їхню неспроможність запропонувати суспільству конкретну і реалістичну програму перетворень. Тим часом, на політичну арену виходить покоління ровесників Незалежності, яке налаштоване радикально і вимагає негайних змін. Незавершеність багатьох реформ, об'єктивно обумовлену, а також як наслідок допущених помилок, інші негаразди у внутрішній політиці (неефективна протидія корупції, олігархізація влади і ЗМІ, ін.) максимально використала держава-агресор – Російська Федерація. Якщо на Сході країни вдалося, принаймні, звільнити приблизно дві третини окупованої у 2014 р. території і стабілізувати лінію фронту, то інформаційну війну Україна повністю програла: здобутки за роки Незалежності, навіть збереження Незалежності в роки війни, за умов втрати значної частини економічного потенціалу, були знецінені і дискредитовані. Вся провина за те, що не збулися очікування, породжені Революцією Гідності, а на переконання певної частини населення – за «наслідки державного перевороту 2014 р.» лягла на попередню владу.

Більшість виборців, які взяли участь у президентських і дострокових парламентських виборах, проголосувала «за нові обличчя», які обіцяли «зміни», не уточнюючи, які саме і яким чином вони досягатимуть їх, тобто за принципом: не стільки «за», скільки «проти». Зафіксована найнижча за роки Незалежності України активність виборців на парламентських виборах – лише 49,2%. З них 43,16% проголосували за список президентської, по суті, віртуальної партії «Слуга народу». Як результат, у Верховній Раді дев'ятого скликання склалася однопартійна більшість «Слуги народу» – 254 депутати разом з тими, хто переміг у багатомандатних округах.

Прохідний бар'єр подолали також проєвропейські партії «Батьківщина», «Європейська Солідарність» (перейменована партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність»») і новоутворена партія «Голос». У сумі вони набрали 22,1% голосів (більше 70 депутатів разом з тими, які обрані по багатомандатних округах). Але міжпартійні протиріччя, що особливо загострилися в період передвиборчих компаній, завадили їм об'єднатися в одну конструктивну проукраїнську/проєвропейську опозиційну фракцію. Першу за чисельністю опозиційну фракцію (43 депутати) утворила проросійська Об'єднана платформа «За життя», яка набрала 13% голосів.

Набувши статусу коаліції фракція партії «Слуга народу» отримала монопольне право на формування і контроль інших гілок влади та взяла на себе всю відповідальність за розвиток країни. Керівний центр держави реально концентрується в Офісі Президента. Україна поступово починає набувати рис президентсько-парламентської республіки. Під питанням існування в системі державної влади механізму стримувань і противаг як такого.

У процесі виборчої компанії В. Зеленський як кандидат у президенти задекларував ідею *народовладдя*. Після другого туру президентських виборів, ще до парламентських, члени команди новообраного Президента заявили, що ідеологія партії «Слуга народу» – *лібертаріанство* [1, 2].

Отже, наприкінці третього десятиліття незалежності знову на порядку денному постали питання не тільки консолідації національно-патріотичних сил, а й визначення сутності сучасної Української держави, її призначення і базових функцій, форм народовладдя, а відтак вибору моделей управління суспільним розвитком. Залежність публічного управління від форм державного устрою, державного правління і політичного режиму – хрестоматійна

істина. У цьому контексті і з огляду на зроблені заяви постає принципове питання щодо сумісності ідей народовладдя і лібертаріанства.

Термін «лібертаріанство» (англ. *libertarianism*; від лат. *Libertas* – «свобода») використовується різними течіями політичної філософії, що декларують ідею індивідуальної свободи громадянина та мінімізації втручання держави в його приватне життя. Поняття «лібертаріанство» охоплює широкий спектр політичних, економічних, соціальних ідей: від консерватизму, що підтримує численні самообмеження поряд із заходами державного примусу, до лібертинізму, що відкидає будь-які моральні обмеження. Залежно від контексту, в країнах, де лібералізм означає підтримку політики розширення влади держави, лібертаріанство може означати або класичний лібералізм («обмежену державу»), або радикальнішу версію класичного лібералізму. [5-8, ін.]

Україна не має традицій лібералізму і лібертаріанства, зокрема. Тільки у 2014 р. в Україні була зареєстрована перша Лібертаріанська політична партія «Громадський рух «5.10» (Партія «5.10»), яка брала участь у 2019 р. в дострокових парламентських виборах, а її лідер – у президентських. Програма партії [4] декларує, що «Громадський рух «5.10» – це антибюрократична революція». Основна ідея – забезпечення економічної свободи громадян шляхом усунення держави з економіки, суттєве зменшення податків та відміна митного регулювання і дозвільної системи, скорочення бюрократії...

Наприкінці 2018 р. була організована ініціативна група зі створення політичної партії «Лібертаріанська партія України». У розміщених на сайті ініціативної групи проектах документів, заявах з актуальних проблем життя суспільства [3] йдеться не тільки про питання економічної політики, а й ідеології, філософії (аксіології), державотворення й урядування. Ряд гасел щодо обмеження функцій держави в економічній сфері, членства у НАТО і відновлення територіальної цілісності України, деякі інші не викликають заперечень. Однак в документі «Відданість лібертаріанським ідеям» читаємо: «Індивідуальна свобода вища за спільне благо». Проекти програм передбачають: соціальне забезпечення як справу благодійних фондів і волонтерських організацій (звідси – поступове зниження ставки соціального податку до 0%); ліквідацію міністерств освіти і науки, охорони здоров'я, культури, молоді та спорту...; повну заборону на «недобровільну» військову службу; ліквідацію законодавства про працю (праця регулюється лише контрактами між окремим співробітником і роботодавцем) ...

Автори декларують «включення України у контекст сучасного світу XXI століття» і у зв'язку з цим відкидають традиційні цінності, стверджують: «Ідеї націй, національної свідомості та національних держав лишилися у XIX столітті». Місцеве самоврядування тлумачиться як будь-яка інша громадська організація... Органи місцевого самоврядування не можуть видавати нормативно-правові акти, що є обов'язковими до виконання іншими особами.

Відтак, перше. Окремі положення ліберальних теорій, наприклад, «класичного лібералізму», можуть бути прийнятними для сучасної України, а отже стати складовими ідеології партії «Слуга народу». Але тільки окремі, якщо партія дійсно стоятиме на позиціях народовладдя, розглядатиме Українську державу як соціальну і правову та має намір йти шляхом децентралізації. Бо народовладдя і крайній індивідуалізм несумісні. Народ України – це не проста «сукупність громадян», як заявлено у Проекті Конституції, розміщеному на сайті ініціативної групи зі створення Лібертаріанської партії, а спільність громадян, які при наявності реального права на особисті інтереси єднаються на основі загальних, національних інтересів і базових цінностей заради блага нинішніх і майбутніх поколінь.

Друге. Уже доведено світовою практикою, що абсолютизація ринку і повне позбавлення держави соціальних функцій призводять до глибокого соціального розшарування і самі собою аж ніяк не запобігають олігархізації влади і корупції. Потрібні дієві інститути влади та інститути громадянського суспільства. За умови, коли для громадян України національна свідомість і національна держава залишилися в XIX ст., і перші і другі не можуть бути дієвими. Інститут держави – це політико-правовий механізм самого суспільства, а отже останнє об'єктивно зацікавлене у його дієвості. З огляду на ускладнення завдань, що постають перед суспільством під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, його роль не може знижуватися. Мова лише про межі і нові форми та способи впливу держави у різних сферах суспільної життєдіяльності, про обґрунтоване і закріплене Конституцією України обмеження повноважень органів державної влади на користь органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Третє. Об'єднання громадян – обов'язкова сторона публічно-управлінських відносин. Саме завдяки цьому урядування набуває характеру публічного управління як способу забезпечення в суспільстві співпричетності і демократизму. Інститути громадянського суспільства акумулюють інтереси відповідних верств громадян і зрештою – суспільства в цілому. «Держава в смартфоні» у цьому контексті дуже важливий, але лише один з багатьох інструментів комунікації. Цифрові технології не можуть замінити для влади живий діалог з суспільством. Населення і Народ чи Суспільство – далеко не одне й те саме. Визначення вектору поступу України – призначення пасіонарної меншості і відповідальність лідера нації, держави. Лідер не той, хто чи не кожен раз звертається до населення через референдуми або в соціальних мережах, «що» і «як» робити, а особистість, яка за своїм масштабом мислення відповідає викликам часу і, дослухаючись до Народу, здатна довести йому свою правоту. Саме в цьому полягає для лідера сутність поняття «*слуга народу*».

Четверте. У суспільстві є запити на ідеологічні партії, на професійну владу, хоча ще не достатньою мірою артикульовані. Партія «Слуга народу» заявила про себе як про ідеологічну партію, і її майбутнє буде прямо залежати від того, чи дасть вона адекватну відповідь на ці запити. Курс на утвердження себе в якості «лідерської» партії («Партії «Зе» безперспективний. Якщо члени партії, насамперед ті, хто увійшов у владу, не будуть об'єднані спільним світоглядом і спільною, демократичною, національно-патріотичною ідеологією, може розпочатися її ерозія, насамперед, через лобювання інтересів великого капіталу – під прихованим чи явним олігархічним диктатом. Перед «Слугою народу» стоять два невідкладних завдання – партійне будівництво і збереження довіри виборців, які привели партію до влади, та завоювання довіри у майже п'ятнадцяти мільйонів громадян, які не взяли участі у парламентських виборах.

П'яте. Місцеве самоврядування – це не просто одна з громадських організацій, а окрема гілка публічної влади, через яку реалізується принцип народовладдя на локальному рівні, один з двох суб'єктів публічного

управління, яким належить монополія на нормативно-правову діяльність. Завершення адміністративно-територіальної реформи, розбудова принципово нової системи територіальної організації влади, забезпечення конституційного права усіх без винятку територіальних громад на місцеве самоврядування – усе це і багато іншого вимагатиме від партії «Слуга народу» професійних кадрів. Не може бути мови про децентралізацію, якщо відбудеться скорочення джерел надходжень до місцевих бюджетів, а місія майбутніх префектів буде зведена до виконання функцій «смотрящих» («наглядачів») від провладної партії, замість контролю дотримання законодавства органами місцевого самоврядування.

З перших днів Верховна Рада дев'ятого скликання працює в режимі, який отримав назву «Турбо режиму». Дійсно, наразі немає часу для зволікань ні в Президента України, ні в партії «Слуга народу», ні в країні загалом. Проблема в іншому – у дотриманні принципів правової держави і в уточненні, куди ми прямуємо.

Список використаних джерел.

1. Авдеєнко Віктор. Труднощі перекладу: у чому небезпека ідеології команди Зеленського. Що не так з лібертаріанством «Слуги народу». URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2019-06-06/trudnosti-perevoda-v-chem-opasnost-ideologii-komandyi-zelenskogo/26226>
2. Ідеолог «Слуги народу». Інтерв'ю з представником В. Зеленського в Раді Рухом Стефанчуком – максимально коротко. 22 травня 2019. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/ideolog-slugi-narodu-interv-yu-z-predstavnikom-zelenskogo-v-radi-ruslanom-stefanchukom-maksimalno-korotko-50022944.html>
3. Ініціативна група зі створення політичної партії «Лібертаріанська партія України». URL: <http://libertarian.pp.ua/>
4. Цели партии «5.10». URL: <https://510.ua/about/program/>
5. Block, Walter. «Libertarianism vs. Libertinism». The Journal of Libertarian Studies: An. Interdisciplinary Review, Vol. 11, No. 1 (1994), pp. 117-128.
6. Charles Murray. What It Means to Be a Libertarian: A Personal Interpretation Paperback. – December 29, 1997. URL: <https://www.amazon.com/What-Means-Be-Libertarian-Interpretation/dp/0767900391>
7. Edward Feser. What Libertarianism Isn't. December 22, 2001. URL: <https://www.lewrockwell.com/2001/12/edward-feser/what-libertarianism-isnt/>
8. Gregory, Anthony. The Minarchist's Dilemma. Strike The Root. 10 травня 2004. URL: <http://www.strike-the-root.com/4/gregory/gregory6.html>

НОВАК ГЕННАДІЙ ДМИТРОВИЧ

*аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ЗАСАДАХ БАГАТОРІВНЕВОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Уперше термін «транскордонне співробітництво» був уведений у Мадридській Конвенції загальних принципів транскордонного співробітництва [1]. Під транскордонним співробітництвом розуміють будь-які спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади, що знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей. Транскордонне співробітництво стосується співпраці суміжних територій сусідніх держав, тобто важливе значення в його організації має наявність кордону між територіями, що співпрацюють.

Визначення результатів транскордонного співробітництва повинне ґрунтуватися на чотирьох базових принципах:

- цільової спрямованості – узгодження здійснюваних проєктів і заходів транскордонного співробітництва з базовими цілями та завданнями, визначеними під час створення євро регіонів, а також з відповідними регіональними, галузевими, загальнодержавними стратегіями, програмами та пріоритетами;
- комплексності – визначення сукупного впливу ТКС на соціально- економічний розвиток прикордонного регіону через оцінку економічних, соціальних, екологічних, фінансово-бюджетних, інфраструктурних, культурно-освітніх показників транскордонного співробітництва;
- ефективності – перевірка налагодження добросусідських взаємовідносин між суб'єктами транскордонної діяльності; додання різного роду бар'єрів між прикордонними регіонами суміжних країн; вирішення проблем не лише прикордонних адміністративно-територіальних одиниць, але й держави в цілому;
- багаторівневості [4, с. 406 - 407].

Безпосередній вплив транскордонного співробітництва на соціально-економічний розвиток територій характеризується багаторівневістю напрямів: на міждержавному рівні, загально регіональному, галузевому та соціальному рівнях. Це пов'язано із тим, що саме транскордонне співробітництво сприяє подоланню диспропорцій у розвитку прикордонних регіонів (регіональний аспект), покращує стан галузей суспільного життя, в якій реалізується (галузевий аспект), забезпечує пріоритетні соціальні характеристики (соціальний аспект), та активізує інтеграційні процеси між прикордонними регіонами (інтеграційний аспект) [3, с. 88].

Слід зазначити, що євро регіони автоматично не гарантують вирішення питань регіонального та місцевого розвитку і європейський досвід демонструє, що політика в прикордонних регіонах має стимулювати приватний сектор і громадянські ініціативи. Органи євро регіону не утворюють додатковий рівень регіонального або місцевого

управління, а забезпечують взаємодію регіональних і місцевих адміністрацій, державних організацій і приватних структур, що знаходяться по обидві сторони кордону. Всі програми співробітництва в рамках єврорегіонів виконуються у відповідності з національним законодавством кожної з країн. Крім того, у країнах ЄС склався єдиний механізм внутрішньодержавного погодження при вступі територіальних громад у єврорегіони, тому місцеві влади приймають відповідні рішення самостійно. Центральна влада в особі міністерств економіки, юстиції, закордонних і внутрішніх справ координують їх діяльність у відповідності з національним законодавством. В європейському досвіді розробки та реалізації спільних транскордонних проектів звертає на себе увагу їх цільове спрямування і відповідність загальноєвропейським, національним та регіональним пріоритетам [2, с. 185].

Сьогодні існує безліч перешкод, які суттєво стримують розвиток транскордонного співробітництва, до основних з яких можна віднести:

- нестабільність політичної ситуації;
- низький рівень фінансового забезпечення;
- неузгодженість законодавства й надмірна централізація прийняття рішень.
- відсутність комплексного підходу до організації транскордонного співробітництва, у тому числі кваліфікованих кадрів із глибоким знанням іноземної мови, здатних забезпечити підготовку необхідних проектів транскордонного співробітництва та встановити контакти із представниками територіальних громад іноземних держав [2, с. 110].

Відповідно, пріоритетними напрямками державної політики щодо транскордонного співробітництва України і ЄС мають бути:

- створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності у прикордонних регіонах шляхом розвитку інформаційного обміну, надання консультаційного обслуговування, використання можливостей надання податкових стимулів місцевими органами виконавчої влади;
- створення умов для вільного переміщення через кордон при забезпеченні безпеки населення прикордонних областей шляхом розробки системи спрощеного прикордонного контролю, планування та координації спільної роботи правоохоронних органів з метою запобігання правопорушень по обидва боки кордону;
- збільшення транзитних можливостей прикордонних територій;
- забезпечення спільного контролю за екологічною ситуацією і раціональним використанням природних ресурсів;
- розробка в межах єврорегіонів нових проектів транскордонного співробітництва у соціальній і гуманітарній сферах та ін.

Список використаних джерелю

1. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (21 травня 1980 р., м. Мадрид). Текст українською мовою. – Рада Європи. – 35 с.
2. Лінков М.О. Механізми державного регулювання транскордонного співробітництва / М.О. Лінков // Управління економікою: теорія та практика. Треті Чумаченківські читання: зб.наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; редкол.: О.І. Амоша (голов. ред.), В.І. Ляшенко (відп. ред.), Л.Г. Червова та ін. – Київ, 2014. – 230 с.
3. Розвиток транскордонного співробітництва: науково-аналітична доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» ; наук. редактор В.С. Кравців. – Львів, 2016. – 125 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
4. Терещенко Т. В. Методичні підходи до оцінки результатів транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України / Т. В. Терещенко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2006. – № 6. – С. 406 - 409.

БРОНІКОВА СВІТЛАНА АНАТОЛІЇВНА

*професор Школи охорони здоров'я НаУКМА
д.держ.упр., професор*

ОГАНІСЯН МИХАЙЛО СЕРГІЙОВИЧ

*доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.філос.н., доцент*

УПРАВЛІННЯ СПРИЙНЯТТЯМ ЗМІН

*Захищати вчорашній день, тобто традиційне, набагато
ризикованіше, ніж створювати день завтрашній
Пітер Ф. Друкер*

Усяке спостереження за реальністю вимагає певного фокусу, прицільності якого узалежнена від точності знаку, яким означено частинку цієї реальності. Слова – не реальність, це своєрідна карта, що виключно символічно репрезентує територію (за А.Коржибським). Ще задовго до лінгвістичного повороту в науці, ідею про те, що уявлення людей не відтворює світ слівна й люди не здатні описати його достеменно, обговорювали філософи, дискутуючи на тему співвідношення суб'єктивного й об'єктивного. Базуючись на еволюційному підході до вивчення реальності, наука накопичила спектр концептів – операторів опису реальності, серед яких зміни,

мінливість, перемінний тощо. Слова, серед яких і слова-концепти, що стоять між нами й реальністю, є обмеженням і водночас єдиним способом її розуміння. До речі, латина спосіб розуміння реальності називає концепцією (лат.conceptio – сприйняття, розуміння).

Тож, пропонуємо сфокусуватись на змінах через приціл їх сприйняття, що поглибить розуміння, чим ми можемо управляти? Чи можемо ми управляти змінами, чи зміни управляють нами? Якщо можемо, то якими змінами і як саме ми можемо управляти?

Схоже, еволюція природи не ставила собі за мету змінюватись, і наука, досліджуючи реальність, теж не називає зміну своєю метою. Отже, ми можемо лише адаптуватись, «наздоганяти» зміни, швидкість кожної суспільної локації різна, як власне різні і її адаптивні здатності.

Стрімкий розвиток науки обумовлює появу нових технологій, а останні – нові види продукції і послуг. Як наслідок, формуються нові ринки, задовольняючи нові запити споживачів. Технології розмивають кордони ринків, а разом процеси, структури й системи управління, що ускладнює керованість, прогнозованість тощо.

Під тиском зовнішніх і внутрішніх обставин спільноти змушені змінювати власні стратегії, системи і структури управління. Інакше їх ефективність в мінливий умовах стає сумнівною. Той же, хто встигає першим запропонувати адекватні до нових умов управлінські рішення, як правило, отримує додаткові переваги.

Закономірним супутником змін є порушена соціальна і психологічна безпека людини, зокрема на ринку праці. Причинами порушення можуть бути вже здійснені дії (наприклад, звільнення або падіння рівня доходу), так і очікувані події.

У реальному житті велика кількість людей не потрапляє в число безробітних, хоча боїться цього. Більшість із тривогою очікує змін інших значущих параметрів своєї зайнятості – її обсягів, оплати праці тощо. Соціологи відзначають парадоксальну ситуацію: на тлі поліпшення соціально-економічного становища росте відсоток людей, які відчувають власну безпорадність, неможливість вплинути на те, що відбувається, страху перед майбутнім через ситуацію на роботі. Отже, тривожать людей не самі зміни, які об'єктивно сприяють поліпшенню життєдіяльності людини, а невизначеність, непередбачуваність, які розгортаються в суб'єктивному переживанні, зокрема під час очікування змін.

Цілком логічним, з огляду на вищезазначене, поміркувати над потребою й необхідністю управління саме сприйняттям змін. Управління сприйняттям визначаємо як дії, які мають наслідки в зміні поведінки і способу дій, бажаному з кута зору тих, хто ініціює ці дії. Сьогодні вже існують комерційні агенції, які пропонують послуги з управління сприйняттям: розробляють стратегії управління інформаційними середовищами, моніторять їх, картографують сприйняття, відстежують очікування, обраховують дані тощо. Якщо раніше ця сфера була засекреченою й виключно для військових, то сьогодні інструменти роботи зі сприйняттям мають усі маркетингові компанії. Чи має такий інструментарій публічне управління і наскільки результативно використовує його – теми відкриті для досліджень.

Очевидно, чинники, у площині яких розгортається зіткнення між старим и новим, під час змін, можуть бути й чинниками опору змінам. Сила опору залежить від тиску й напруги значущості та масштабів зміни. Серед чинників опору виокремлюємо 3 основні, на наш погляд:

- психологічний чинник: природний психологічний опір, скерований на збереження звичного стану середовища;
- культурний чинник: культура виконує важливу функцію щодо збереження й трансляції стандартних моделей раціональної поведінки; спрощеному вигляді культурні образи функціонують як стереотипи й використовуються для пояснення неможливості змін; у такий спосіб культура перешкоджає введенню змін;
- індивідуальні особливості сприйняття змін, зумовлені освіченістю, гендерною, віковою категорією тощо.
- Опору організаційним змінам можуть сприяти стиль і методи запровадження цих змін: примус чи співпраця, вимога чи компроміс тощо. Тож, уявлення про причини опору, може слугувати навігатором у пошуці матеріалу для вироблення конкретних інструментів управління сприйняттям змін. Під час такого пошуку варто врахувати ще такі деталі:
- прагматика – вигідність зміни старого порівняно з новим;
- сумісність, узгодженість змін із цінностями, нормами, звичками людей;
- складність зміни, ступеня складності розуміння, використання її результатів;
- можливість експериментальної перевірки зміни;
- “комунікабельність” змін тощо.

Отже, наші спостереження за розвитком теорії публічного управління, зокрема галузі управління змінами, як невід’ємної її частини, доводять, що результат змін і особливо його інтерпретація як «бажаний результат» мають пряму залежність від моделей поведінки учасників змін. Такий акцент фокусує увагу на дослідженнях управління саме *сприйняттям* змін. А практика публічного управління, вочевидь, поповниться новим сервісом щодо формування нових моделей поведінки учасників цих змін.

Брак такого підходу особливо виявляється під час проведення реформ, зокрема децентралізації.

НАЯВНІСТЬ ДІЄВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ В УКРАЇНІ

В період реформування системи місцевого самоврядування малі міста продовжують відігравати важливу роль у формуванні поселенської мережі. Але, на жаль, питанням розвитку інфраструктури громадянського суспільства (ГС) та залучення громадськості до управління ними приділяється недостатньо уваги.

В якості інфраструктури ГС розглядаємо сукупність суб'єктів, об'єктів та засобів, силами яких, через які та за допомогою яких ГС виконує свої функції, взаємодіючи при цьому з органами публічної влади і бізнесом.

Нами зроблено порівняльну оцінку стану інфраструктури ГС у 24 малих містах – по одному в кожній області України з населенням від 14 до 19 тисяч. Стан інфраструктури ГС в обраних містах оцінювався по їх сайтах за ступенем відображення завдань Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства [2] у місцевих нормативних актах, місцевих стратегіях і програмах, за наявністю в цих документах норм щодо відкритості органів влади та громадської участі, а також за наявністю та дієвістю публічних та громадських суб'єктів, які забезпечують владно-громадську комунікацію.

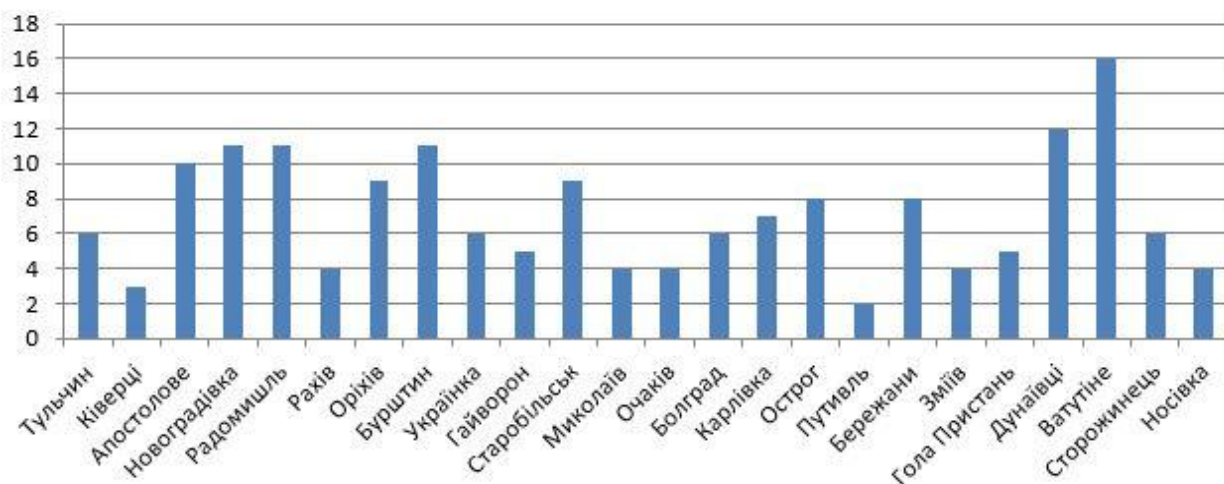
При цьому застосовувалась Методика багаторівневого бенчмаркінгу [1], за якій наявність та стан складових інфраструктури ГС оцінювались по згаданим показникам по двобальній системі, де:

"0" – досліджуваний НПА є у наявності, але завдання Нацстратегії у ньому не відображені (оцінювана складова інфраструктури є у наявності, але інформація про її дієвість відсутня);

"1" – завдання Нацстратегії в НПА відображені, але неповною мірою (оцінювана складова інфраструктури є у наявності, але її дієвість недостатня);

"2" – завдання Нацстратегії відображені в НПА повною мірою (оцінювана складова інфраструктури є у наявності та її дієвість підтверджено).

Дослідження виявило значні прогалини у наявності та якості складових інфраструктури ГС у досліджених містах (див. діаграму), що свідчить про недостатню увагу керівництва більшості цих міст до питань відкритості і взаємодії з громадськістю.

Найвищу суму – **16 балів** з 18 максимально можливих – набрало місто **Ватутіне** Черкаської області, досліджувана інфраструктура ГС якого містила усі 9 складових, більшість з яких відповідали найвищим критеріям якості.

11-15 балів набрали Дунаївці (Хмельницька), Новгородівка (Донецька), Радомишль (Житомирська) та Бурштин (Івано-Франківська);

5-10 балів набрали Апостолове (Дніпропетровська), Гайворон (Кіровоградська), Гола Пристань (Херсонська), Тульчин (Вінницька), Болград (Одеська), Українка (Київська), Карлівка (Полтавська), Сторожинець (Чернівецька), Бережани (Тернопільська), Острог (Рівненська), Оріхів (Запорізька), Старобільськ (Луганська);

Найнижчі суми – від **2 до 4 балів** – набрали Ківерці (Волинська), Рахів (Закарпатська), Миколаїв (Львівська), Очаків (Миколаївська), Зміїв (Харківська), Носівка (Чернігівська) та Путівль (Сумська).

В розрізі окремих показників ступінь їх прояву у досліджених містах така:

- інші форми участі громадськості в розвитку малих міст – 46%;
- відображення норм відкритості та демократії участі у Регламентах міськрад – 44%;
- наявність органів самоорганізації населення та інших НГО – 42%;
- відображення механізмів сприяння демократії участі у Статутах громад – 27%;
- наявність інформації про консультативно-дорадчі органи – 27%;
- відображення завдань Нацстратегії у Стратегіях та Програмах соціально-економічного розвитку – 17%.

Дослідження показало, що однією з причин неналежного стану інфраструктури ГС в малих містах є відсутність у переважній більшості міськвиконкомів механізмів для вирішення цих питань і кадрового забезпечення. Зокрема, в усіх досліджених містах, крім Новогродівки та Ватутіно, відсутні програми сприяння розвитку громадянського суспільства. В усіх містах, крім Новогродівки, Ватутіно та Бережан відсутні підрозділи по комунікаціях з громадськістю.

З метою активізації розвитку інфраструктури ГС в малих містах України:

- **Верховній Раді за поданням Кабінету Міністрів України** пропонується внести зміни до Закону України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст", де передбачити заходи з розбудови інфраструктури ГС та ввести наведені вище критерії до складу показників оцінювання розвитку малих міст;

- **головам міських громад пропонується:**

створити повноцінні структурні підрозділи по комунікаціях з громадськістю;
внести питання розбудови громадянського суспільства в Стратегію розвитку громади та передбачити заходи щодо розвитку ГС у Програмі соціально-економічного розвитку міста;
розробити і прийняти Програму сприяння розвитку громадянського суспільства;
на сайті створити рубрику «Громадянське суспільство», на якій розмістити інтерактивні механізми взаємодії влади і громадськості, інформацію про проекти з ГС;
- у звітах міського голови передбачати розділ про взаємодію влади і громадськості.

Для економії часу і запобігання помилок міським головам малих міст слід скористатися корисними напрацюваннями у сфері розвитку інфраструктури ГС, зокрема, ВГО "Асоціація сприяння самоорганізації населення" (<http://www.samoorg.com.ua>), УНЦПД (<http://www.http://ucipr.org.ua>) та ін.

Список використаних джерелю

1. Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту "Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні" / Крупник А.С. та ін. – Одеса, 2018. – 113 с. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view>

2. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України від 26.02.2016 № 68/2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>

ПАСІЧНЯК ІГОР МИХАЙЛОВИЧ

заступник голови Івано-Франківської ОДА

ПАНАСЮК РУСЛАН ВОЛОДИМИРОВИЧ,

*директор Івано-Франківського Центру розвитку місцевого самоврядування,
аспірант Національного технічного університету нафти і газу*

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ СПІЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ Е. ОСТРОМ Е. ОСТРОМ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ

Звання лауреата Нобелівської премії з економіки у 2009 році отримала проф. Елінор Остром (*Elinor Ostrom*), якою були започатковані і досліджені процеси раціонального використання людськими спільнотами різного масштабу належних їм спільних ресурсів [1]. Однак зауважимо, що в сферу зацікавленості автора цього і наступних досліджень за цим напрямом не потрапив такий важливий ресурс будь-якої спільноти, як інтелект приналежних до неї людей, оскільки аналізу піддавалось використання виключно традиційних природних ресурсів. Проте, в роботі [2] було продемонстровано, що ефективність і результативність управління функціонуванням будь-яких людських спільнот (в т. ч. об'єднаних територіальних громад – ОТГ) визначається, в першу чергу, належним використанням інтелектуальних ресурсів їх органів управління і населення. Адже цілком очевидно, що рівень раціональності використання всіх інших видів спільних природних ресурсів, які при децентралізації передаються в розпорядження ОТГ, визначатиметься знаннями, досвідом, рішеннями і діями людей, прийнятих та реалізованих на основі інтелектуальних характеристик останніх [3].

Недаремно інтелект, знання, інформація і т. ін. стали визначальними в епоху економіки знань та багатьох таких популярних похідних визначень, як інтелектуальна економіка, нооекономіка, когноміка, інфономіка і т. п., що підкреслюють пріоритетну роль людей – носіїв інтелекту, інтелектуального ресурсу, інтелектуального потенціалу, інтелектуального капіталу в сучасних процесах життєустрою і життєдіяльності будь-яких людських спільнот. Належне управління використанням цього комплексу інтелектуальних характеристик в було узагальнено терміном «інтелектокористування» – головної складової, яка повинна передувати прийняттю і реалізації рішень щодо водо-, земле-, надр-, лісокористування та будь-яким іншим видам спільного використання ресурсів живої і неживої природи [3].

В цьому контексті стає незаперечною пряма залежність рівня успішності соціально-економічного розвитку ОТГ від наявності і налагодження належного використання спільного інтелектуального потенціалу та ресурсу його керівних органів і населення для вироблення, прийняття і реалізації в її рамках вірних, всебічно обґрунтованих і в рішень щодо об'єднання, вибору лідерів, складу представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування, а пізніше і використання всіх інших видів спільних ресурсів громади.

Підтвердженням цього можуть служити результати аналізу і оцінки готовності людських ресурсів територіальних громад Івано-Франківщини до процесів децентралізації влади, утворення ОТГ, змін в процесах, процедурах і технологіях управління їх діяльністю реформованими органами місцевого самоврядування і т. ін., виконані науковцями кафедри публічного управління і адміністрування Національного технічного університету нафти і газу (ІФНТУНГ) [4] та експертами Івано-Франківського Центру Розвитку Місцевого Самоврядування (ЦРМС) [5], засвідчили необхідність організації їх активного консультативно-навчального забезпечення. Отримані результати дозволили узагальнити і обґрунтувати найбільш нагальні потреби в навчанні дорослого населення ОТГ [6, 7], а також підготувати, апробувати в навчальному процесі і використати в практичному управлінні навчальні

посібники [8, 9], необхідні для управління стратегічним розвитком ОТГ згідно з модифікованими принципами Е. Остром з обов'язковим включенням до переліку сформульованих нею рекомендацій спільних інтелектуальних ресурсів громади.

Список використаних джерел.

1. Elinor Ostrom, *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*, 32 Nat. Resources J. 415 (1992). Available at: <https://digitalrepository.unm.edu/nrj/vol32/iss2/6>
2. Панасюк Р. В. Про доцільність використання принципів Еліно́р Остром для удосконалення управління ресурсами об'єднаних територіальних громад України / Наукові праці : наук. журн. / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили ; ред. кол. : Ємельянов В. М. (голова) [та ін.]. – Миколаїв, 2017. – Т. 290. – 152 с. – (Державне управління ; вип. 278). – С. 94 – 101.
3. Дзвінчук Д. І. Інтелект людини – природний ресурс, який людство повинно навчитись уміло використовувати / Д. І. Дзвінчук, О. В. Лютий, В. П. Петренко // *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. – 2018. - # 2(60). – С. 35-45.
4. Дзвінчук Д. І. Аналіз досвіду стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіону (на прикладі Івано-Франківської області) / Д. І. Дзвінчук, В. П. Петренко, В. В. Попович // *Регіональна економіка*. – 2016. - №1. – С. 22 - 31.
5. Панасюк Р. В. Про результати дослідження та оцінки готовності людських ресурсів територіальних громад Івано-Франківщини до процесів децентралізації влади / Р. В. Панасюк // *Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад : матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції 13-14 грудня 2018 р. Рівне : НУВГП, 2018. – С. 149-151.*
6. Дзвінчук Д. І. Просвітництво і децентралізація / Д. І. Дзвінчук, В. П. Петренко // *Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії в перспективі. Збірник наукових статей / за ред. Кременя В. Г., Ничкало Н. Г.; укл. Аніщенко О. В., Лук'янова Л. Б. – К.: Знання України, 2018. – С. 379-384.*
7. Дзвінчук Д. І. Знання і незнання: людські ресурси об'єднаних територіальних громад як об'єкт навчання і розвитку / Д. І. Дзвінчук, В. П. Петренко // *Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад : матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції 13-14 грудня 2018 р. Рівне : НУВГП, – с. 53 – 54.*
8. Обізнані мешканці – сильна громада : навчально-методичні матеріали для місцевих лідерів / В. П. Петренко, Н. П. Струк, В. М. Кушнірюк ; за заг. ред. А. В. Мазака, М. П. Баран. – Івано-Франківськ : ТзОВ «Цифрові технології друку», 2016. – 128 с.
9. Дев'ять нарисів з управління змінами : навчальний посібник / Вербовська Л. С., Дзвінчук Д. І., Петренко В. П., Ясінська Й. / За заг. ред. проф. Петренка В. П. – Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2018. – 164 с.

ПАНЧЕНКО ГАННА ОЛЕКСАНДРІВНА

*доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр*

ПРИНЦИП БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ ЯК КЕРІВНИЙ ПРИНЦИП ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПОЛІТИК І СТРАТЕГІЙ

Багаторівневе врядування є характерною рисою сучасного процесу вироблення політики як на національному, так і міжнародному рівнях. *Багаторівневе врядування* – це процес неієрархічного мережевого управління, який характеризується широким залученням уряду, регіональних та місцевих органів влади, експертів та інших неурядових гравців до процесу прийняття рішень та вироблення політики [1, С. 21]. Слід зазначити, що зростаюче значення багаторівневого врядування та регіонального й місцевого рівня управління зовсім не означає занепад загальнонаціонального рівня, на якому все ще залишаються важливі повноваження держави у сферах перерозподілу певних благ (державна загального добробуту), а також макроекономічної та фінансової політик.

У процесі багаторівневого та багатовекторного співробітництва, за участі багатьох акторів обов'язково постає питання *лідерства*. *Акцентується увага на вирішенні питання щодо лідерства у виробленні ініціатив та пріоритетності підтримки інтересів у розробці нових векторів у різних сферах державної політики і програм*, на чію користь будуть розв'язуватися суспільні проблеми. Зрозуміло, що залежно від позицій та ваги впливу учасників процесу прийняття рішень таке рішення може бути різним: на користь промисловців, представників якогось одного сектору економіки; враховувати соціально-економічний розвиток суспільства в цілому; зважати на інтереси однієї громади і спрямовуватися проти інтересів регіону в цілому (наприклад, вирубка лісів, щоб створити робочі місця для мешканців одного села, часто призводить до погіршення екологічної ситуації, збільшення загрози повеней та оповзнів, від чого страждає населення кількох районів чи навіть областей) [4, С. 218].

У доповіді робочої групи Комісії «Багаторівневе врядування: об'єднання у мережі різноманітних регіональних та місцевих рівнів» [5], відправним пунктом якої було розуміння європейського врядування як багаторівневого концепту, містяться рекомендації щодо об'єднання у мережу різних територіальних рівнів у межах Європейського Союзу на засадах принципу багаторівневості. Запропоновані рекомендації розроблено на основі твердження, що кращому розумінню регіонального та місцевого вимірів європейського врядування сприятиме застосування двох особливих підходів:

організація постійного та систематичного діалогу з асоціаціями регіонів та міст ЄС з метою досягнення більшого залучення третього і четвертого рівнів європейського врядування в політичне життя ЄС з особливим наголосом на участь у процесі формування європейських стандартів і політик;

апробація застосування цільових тристоронніх угод та контрактів як засобів досягнення більшого залучення цих рівнів європейського врядування у процес імплементації законодавства та політик ЄС.

Необхідність у постійному діалозі із асоціаціями регіонів та міст була зрозуміла ще на початковому етапі вироблення політики добросусідства, адже історично існує відмінність між Комісією та регіональними та місцевими рівнями врядування у розумінні цілей, що мають бути досягнуті за допомогою зростання участі регіональних та місцевих одиниць в європейській політиці: Комісія прагне досягти як покращення законотворчого процесу, так і належної імплементації європейського законодавства, у той час як регіональні та місцеві власті, зокрема регіони із законодавчими повноваженнями, шукають нові можливості більшої та безпосереднішої участі, а також збільшення впливу на європейські справи в цілому з метою зміцнення власних повноважень та ідентичності [2, С. 209]. Для вирішення цих антагоністичних тенденцій і використовується принцип багаторівневості, на основі якого Комісія перетворюється на важливого союзника для європейських регіонів та місцевих властей, оскільки саме цей альянс сприяє досягненню її цілей.

Застосування цільових тристоронніх угод та контрактів обумовлено необхідністю залучення територіальних одиниць на якомого ранньому етапі процесу вироблення політики з метою врахування в законопроектах індивідуальних місцевих особливостей для підтримки постійного конструктивного діалогу між різними рівнями європейського врядування. Ідея укладення тристоронніх цільових контрактів між Комісією, державою-членом та регіональними або місцевими органами влади ґрунтувалася на ствердженні, що завдяки більшій гнучкості тристоронні угоди та контракти підвищують ефективність та посилять легітимність за допомогою більшої участі регіональних та місцевих властей у процесі імплементації політики ЄС, яка має сильний територіальний вплив [3, С. 113].

Запорукою ефективності застосування цільових тристоронніх угод та контрактів є чітке встановлення «правил гри» між акторами багаторівневого врядування:

1. Європейська Комісія повинна була розробити пілотну програму цільових контрактів у межах однієї або декількох сфер як більш гнучкого засобу забезпечення імплементації політик ЄС. У жовтні 2003 р. Європейська Комісія надала фінансову підтримку трьом пілотним проектним ініціативам щодо укладення тристоронніх угод в Бірмінгемі (Велика Британія), Ліллі (Франція) та Пескарі (Італія). Всі три пілотні проекти стосувались питань охорони навколишнього середовища (міський транспорт, якість повітря, управління міськими зеленими зонами) і передбачали внесок ЄС, національних, регіональних або місцевих властей.

2. Комітет регіонів повинен відігравати активнішу роль у процесі вироблення політики, наприклад шляхом підготовки відповідних пояснювальних записок перед поданням Комісією пропозицій; організувати обмін кращим досвідом залучення місцевих та регіональних органів влади до участі в підготовчому етапі процесу прийняття рішень в ЄС на національному рівні; дослідити місцевий та регіональний вплив певних директив та доповісти Комісії щодо можливостей застосування більш гнучких засобів.

3. Держави-члени повинні дослідити шляхи покращення залучення місцевих та регіональних гравців до процесу вироблення політики ЄС; сприяти використанню контрактних угод зі своїми регіонами та територіальними громадами [1, С. 26].

Саме за таких умов принцип багаторівневого врядування є гарантом ефективності реалізації європейських політик і стратегій.

Отже, європейське врядування – це не лише взаємодія багатьох суб'єктів, наділених владними повноваженнями (і без них), заради ефективного управління, соціально-економічного розвитку, досягнення цілей ЄС, але й складна і багаторівнева система, ефективність функціонування якої залежить від готовності її учасників дотримуватися певних правил, керуватися спільними нормами, поділяти цінності та спиратися на спільні принципи.

Список використаних джерел.

1. Адаптація досвіду європейського врядування в Україні у контексті реформування системи публічного управління : наук. розробка / [авт. кол: Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, І. Д. Шумляєва, Н. М. Рудік]. – К. : НАДУ, 2009. – 36 с.
2. Бенц А. Багаторівневе переплетення в Європейському Союзі / А. Бенц // Європейська інтеграція : [уклад. М. Яхнєтфус, Б. Колер-Кох]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – С. 208-231.
3. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади / І.А. Грицяк. – К. : К.І.С., 2006. – 398 с.
4. Оржель О.Ю. Особливості європейського врядування / О.Ю. Оржель // Стратегічні пріоритети: науковий аналітичний щоквартальний збірник. – Вип. 3 (12). – К.: НІСД, 2009. – 217-223.
5. Multi-level governance: linking and networking the various regional and local levels: Report of working group 4c. – Brussels, 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/governance/governance_eu/index_en.htm

ПАСЕНКО НАТАЛІЯ КОСТЯНТИНІВНА

*аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ЗАСТОСУВАННЯ ІТ-ІНСТРУМЕНТІВ У РЕЙТИНГУВАННІ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ

У системі місцевого самоврядування важливе місце посідають малі міста з кількістю населення до 50 тис. осіб (371). В них, за статистикою 2014 р., проживає 30,5% жителів України[4] і вони значною мірою визначають

характер і рівень суспільного виробництва, культурні традиції, інноваційні можливості розвитку окремих регіонів та держави у цілому.

На жаль, під час проведення загальнодержавних реформ специфіка малих міст враховується недостатньо. Разом із тим, є чимало прикладів успішного долаття ними проблем і їх сталого розвитку. Тож виникає необхідність проведення бенчмаркінгу малих міст шляхом порівняльного зіставлення їх основних характеристик та рейтингування, що допомагає визначити "вузькі місця" та ознаки кращих громад для використання цих даних на практиці.

Розглянемо індикатори, які використовуються у різних загальнодержавних рейтингах.

Так, *рейтинг найкращих для життя міст України* базується на оцінюванні середньої заробітної плати, вартості житла та умовної споживацької корзини, співвідношення вакансій і резюме, транспортного сполучення, рівня злочинності, а також онлайн опитування мешканців з актуальних питань життя міста [3].

Рейтинг прозорості 100 міст спирається на такі індикатори: наявність та якість інформації у відкритому доступі на офіційному сайті міста за категоріями: доступ та участь; освіта; інформація про роботу ОМС; комунальні підприємства; землекористування та будівельна політика; комунальне майно; бюджетний процес; закупівлі; фінансова та матеріальна допомога; кадрові питання; соціальні послуги; житлова політика [2].

Конкурс кращих практик місцевого самоврядування базується на таких індикаторах: ініціативність; ефективність; інноваційність; сталість результатів, можливість удосконалення і доцільність використання застосованих методів та засобів в іншому контексті; корисність для розвитку громади [1].

Рейтинг прозорості інвестиційного сектору 100 міст України враховує такі фактори: наявність та якість інформації у відкритому доступі, а саме: публічні обговорення та ухвалення регуляторних актів ОМС; діючі регуляторні акти на сайті ОМС; геопортал та об'єкти для інвестування; співпраця з міжнародними організаціями; діючі регуляторні акти на data.gov.ua; підключення до regulation.gov.ua [2].

Використання сучасних ІТ-інструментів для порівняльного аналізу малих міст за усім розмаїттям показників дозволяє зробити такий аналіз більш повно, оперативно та об'єктивно.

ІТ забезпечують підвищення прозорості управління через публікацію відкритих даних, використання цих даних в соціальних стартапах, прозорості використання коштів, відкритості інформації про проекти рішень та рішення місцевих рад, дають змогу привернути увагу інвесторів та донорів, налагодити співробітництво всередині громад та з іншими громадами.

Можна виокремити такі механізми ІТ, за допомогою яких здійснюється аналіз розвитку малих міст: портали SmartCity, інтеграція різноманітних сервісів електронної демократії, функціонування електронного документообігу, громадські та відкриті бюджети, портали, які висвітлюють діяльність місцевих рад в реальному часі.

Серед прикладів успішних практик застосування ІТ-інструментів можна виділити місто Дунаївці Хмельницької області, яке посіло в 2018 р. 58 місце серед 100 відкритих та прозорих міст України [2]. У порівнянні з 2017 р. Дунаївці покращили свій результат відкритості та прозорості на 34%. Також громада виборола 1 та 2 місце в конкурсі кращих практик місцевого самоврядування за 2018 р. [1].

Серед малих міст, що прагнуть до високих результатів можна також виділити місто Гола Пристань Херсонської області. В місті започатковано декілька ІТ-сервісів. Це, зокрема, проект "Конструємо зміни: моніторинг громади в Голій Пристані", який дозволяє в інтерактивному режимі вказувати проблемні точки, що спонукає владу до реагування. Гола Пристань є потужним транспортним вузлом, де для зручності пасажирів працюють ІТ-сервіси для планування подорожей. Місто розвиває туристичну інфраструктуру, облаштовуючи зони вільного Wi-Fi та встановлюючи веб-камери для трансляції в режимі реального часу.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що трансформація в Україні є поштовхом до розвитку та вдосконалення, зокрема, малих міст, які, як в голограмі, відображають негаразди і можливості усієї соціально-економічної системи України. Тому серед пріоритетів державної політики щодо малих міст має бути поширення кращих практик управління цими містами із застосуванням ІТ-інструментів, що дозволить значно підвищити ефективність їхнього розвитку.

Список використаних джерел.

1. Конкурс: Кращі практики місцевого самоврядування у 2018 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: minregion.gov.ua
2. Рейтинги прозорості 100 перших міст України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: transparentcities.in.ua
3. Города и люди. Рейтинг комфортности украинских городов. [Електронний ресурс] – Режим доступу: focus.ua/rating/archive/2017/377768
4. Статистичний збірник «Чисельність наявного населення України на 1 січня 2014 року», – Київ, Державна служба статистики України, 2014

ПЕТРОВ ІГОР ЛЕОНІДОВИЧ

*старший викладач кафедри української та іноземних мов
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF POLAND IN DECENTRALIZATION

Decentralization for our country is of vital importance as it is one of the main factors for the successful implementation of reforms aimed at the fastest possible way of overcoming stagnation in economics and achieving

progressive development. In his respect the experience of Ukraine's closest neighbor and ally, the Polish People's Republic, is very useful. In the present thesis we quote official Polish documents on the topic.

The process of decentralization in Poland began at the end of 1990ies with the lowering the number of regional units – voivodeships: prior to the reform, till the end 1998, they were 49, and beginning from January, 1999 – 16. According to the tasks put before the local governments in voivodeships, their responsibilities for pursuing the policy of the Council of Ministers, was as follows. The head of the local government is: to ensure cooperation among all bodies of public administration in emergency situations and give orders in this regard (e.g. natural disasters, disasters); bears responsibility for the flood security system in the voivodeship; has the right to demand, from the bodies of government administration functioning in the voivodeship, current information and explanations and has the right to have an insight into cases they conduct; has the right to suspend the enforcement of an administrative decision. As for the local government, it is to create conditions for economic development, including the creation of the labor market; to maintain and develop social and technical infrastructure of regional significance; to support and carry out activities to raise the level of education of citizens; to support the development of science and cooperation between science and economy; to promote technological progress and innovation; to promote values and development opportunities in the region [1].

Accordingly, there were developed mid-term development strategies both on the macro-economical and regional levels. Regional development strategy was elaborated in order to: maintain and enhance the national, cultural and civic consciousness of the population and regional identity; stimulate economic activity; raise the competitiveness and innovativeness of the economy of the region; maintain the cultural and natural heritage (sustainable development); develop and keep the spatial development. The task of implementing the policy of regional development was through: developing labor market; creating and keeping technical and social infrastructure; finding and attracting external financial resources, especially from the EU and state budget; improving the level of general education and higher education; stimulating culture, recreation, research, innovation; promotion of the region's assets and potentials. On the level of the Council of Ministers, the macro-economic policy was to be implemented through: co-operation with territorial self government units of its area; co-operation with the state administration in the region; co-operation with economic chambers, employers' and employees organizations, churches, NGO's, research institutions and universities, neighboring regions, foreign regions and international organizations.

Decentralization is also a way to join the developed European countries. In the EU, there is no compulsory law or practice concerning regionalization. This means that there is no unique model which ought to be implemented without discussion by all the candidates. Indeed the EU indicates no model at all, it rather prefers to leave the States free to decide on their own an institutional architecture, based on their own historical path. By doing so, the EU intends to avoid the troubles linked to the variety of social situations inherited from the long term history. It hopes, moreover, that provided the formal aspects are respected, the citizen will be able to take possession of their own institutions and will play the game of "multi level governance" [2].

Summarizing the above, it is evident that Poland has achieved great success in the process of decentralization, which in its turn has brought good results for the economics, education and cultural development of the country. Poland can be defined as a "model" of firstly the importance of the legacies supporting the new institutional design, and secondly, of the links between strengthening the role of law-based state and the administrative modernization. Polish experience is of great value for our country on all levels of public administration. It possible to conclude, that Ukraine needs realistic programs of development on the local level and their firm implementation. The process of decentralization in our country has already begun, the number of regions has decreased and new reforms are due.

References.

1. Decentralization and multi-level governance in Poland. Kyiv, 27st of January 2017. - Presentation of Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Poland: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Decentralisation-and-multi-level-governance-in-Poland.pdf>
2. Bafoil F., Head of Research CNRS CERI/Science Po. Regionalization and decentralization in a comparative perspective Eastern Europe and Poland. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Poland: <http://www.eucentre.sg/wp-content/uploads/2013/07/FBafoil-RegionalisationDecentralisation-EEPoland.pdf>

ПІРОЖЕНКО НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА

*доцент кафедри публічного управління
та регіоналістики ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.держ.упр., доцент*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ АУТСОРСИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Аналіз зарубіжного досвіду показує, що технології аутсорсингу активно застосовується в секторі державного управління. Важко заперечувати, що аутсорсинг (при правильній організації даного процесу і наявності належної правової основи) дозволяє скоротити витрати бюджету, підвищити ефективність і якість надання послуг, сфокусувати увагу органів влади на основній діяльності, забезпечити доступність нових технологій і методів управління, скоротити число персоналу тощо.

В зарубіжних країнах сучасний період активного розвитку аутсорсингу в діяльності органів державної влади почався ще в 90-х роках. Багато в чому розвиток аутсорсингу було пов'язано з реформами державного управління, з формуванням концепцій так званого нового державного управління (New Public Management). Активний розвиток аутсорсингу відповідав практично всім основним принципам «нового державного управління» (впровадження ринкових механізмів в державне управління, підвищення вимог до ефективності і результативності

діяльності органів влади, прозорість державного управління, децентралізація управління), тому не дивно, що така передача частини державних функцій стала однією з ключових складових реформ державного сектору, які проводилися в більшості країн - чл нов ОЕСР в 1990-2000-і рр.

Основними лідерами в розвитку аутсорсингу серед країн - членів ОЕСР є англо-саксонські країни (Великобританія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія), країни Скандинавії (Швеція, Данія, Фінляндія) і Далекго Сходу (Сінгапур, Гонконг, Південна Корея).

ОЕСР регулярно проводить оцінку загального обсягу аутсорсингу в державному секторі. При цьому застосовується методика, яка використовує розширене визначення аутсорсингу як загального обсягу товарів і послуг, що закуповуються державним сектором (включаючи всі рівні бюджетної системи) у недержавного сектора. Згідно з оцінкою ОЕСР за даною методикою в 2009 р. аутсорсинг державного сектора в країнах - членах ОЕСР становив у середньому близько 10% ВВП. При цьому частка аутсорсингу досить розрізнялася в різних країнах - членах ОЕСР: від 2,7% ВВП в Мексиці до 19,4% ВВП в Нідерландах. З 2000 по 2009 р частка аутсорсингу в ВВП країн - членів ОЕСР зросла в середньому на 1,5%. Максимальний приріст був зафіксований в Нідерландах і Франції [1].

На думку експертів ОЕСР, функції державних органів, що передаються на аутсорсинг в країнах - членах ОЕСР, можна розділити на три групи. До першої групи входять функції, що виконуються так званими «синіми комірцями». Це забезпечення функцій, прикладами яких є прибирання приміщень, вивезення сміття, громадське харчування, послуги з охорони. Всі функції даної групи не належать до ключових місій і завдань діяльності органів влади. Виконання даних функцій щодо просто стандартизується і не пред'являє високих вимог до кваліфікації і освітнім рівнем виконавців. Як правило, функції даної групи досить легко можуть бути передані на аутсорсинг.

До другої групи функцій можна віднести забезпечення функцій, що вимагає досить високої професійної кваліфікації виконавців. До цієї групи функцій відносяться в тому числі функції, пов'язані з інформаційними технологіями, фінанси і бухгалтерія, управління персоналом, юридична підтримка, операційні функції, пов'язані з документообігом тощо. В останні 20 років аутсорсинг в державному секторі в країнах ОЕСР був пов'язаний насамперед з аутсорсингом даної групи функцій. Найбільш популярним є аутсорсинг функцій, пов'язаних з інформаційними технологіями.

До третьої групи державних функцій, що передаються на аутсорсинг, відносяться безпосередньо ключові функції державних органів влади. Аутсорсинг даних функцій є досить рідкісним, його доцільність часто оскаржується і є предметом активних дебатів політиків і експертів [2].

Світова практика доводить, що ряд державних і муніципальних повноважень, особливо тих, що відносяться до послуг, може з високою ефективністю виконуватися комерційним сектором ринку. Найбільшого поширення за кордоном отримав ІТ-аутсорсинг в сфері державного та муніципального управління.

Підвищуючи ефективність взаємодії держави і суспільства, Японія розробила закон про доступ до інформації, що дозволило опублікувати звіт про витрати чиновників місцевих органів управління і тим самим з'ясувати та оприлюднити витрати місцевих чиновників на зустрічі з боку керівного складу. В результаті з 2004 по 2005 р 47 японських префектур скоротили свої бюджети на представницькі витрати на загальну суму понад 100 млн дол.

Крім ІТ-аутсорсингу, в світовій практиці також застосовується і аутсорсинг соціальних послуг. Так, у Великій Британії протягом останніх десятиліть діє система приватних соціальних установ, що надає соціальні послуги населенню в рамках державних соціальних програм. Британські менеджери високо оцінюють і економічну і соціальну ефективність цієї системи [3].

Таким чином, світовий досвід доводить, що позитивний результат застосування технології аутсорсингу в діяльності органів державного управління можливий. При цьому аутсорсинг дозволяє підвищити ефективність здійснення адміністративно-управлінських процесів, більш ефективно контролювати витрати державних коштів, фокусувати увагу органів виконавчої влади на основній діяльності, підвищити якість послуг, забезпечити доступність нових технологій і т.д.

Список використаних джерел.

1. Мартиненко В. М. Інноваційний процес розвитку організаційних форм реалізації регіональної кадрової політики у сфері публічного управління / В. М. Мартиненко // Інноваційні технології та механізми державного управління на регіональному рівні : матеріали наук.-практ. конф. (28 листопада та 21 грудня 2006 р., м. Харків). – Х. : ХарРІДУ НАДУ, Магістр, 2007. – С. 112–118.
2. Рач В. А. Практичні інструменти регіонального та місцевого розвитку : навч. посіб. / [В. А. Рач, А. Гонє, М. А. Черенкова та ін.] ; за заг. ред. Валентина Анатолійовича Рача. – Луганськ : Віртуальна реальність, 2007. – 156 с.
3. Outsourcing in Government: Pathways to Value. Accenture. May 2003. P. 14.

ПОГОСЯН ВІТАЛІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

*директор департаменту економіки і інвестицій
Вінницької міської ради, магістр публічного управління та адміністрування*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В умовах ринкового господарювання саме категорія «конкурентоспроможність» є однією з найголовніших, бо в ній конкретизовано відбиваються економічні, науково-технічні, організаційно-управлінські, кадрові, територіально-просторові, маркетингові та інші можливості акумулювання потенціалу та його перетворення на ресурси не лише окремого господарства, регіону, а й країни в цілому. При цьому науковці та експерти одноставно

стверджують, що у національній економіці саме на рівні регіону відбувається основний рух ресурсів та обмін знаннями, змагання за залучення інвестицій. На конкурентоспроможність регіонального розвитку «працює» ступінь конкурентоспроможності кожної об'єднаної територіальної громади у межах регіону та їх здатність забезпечувати високі показники соціально-економічного розвитку. Результатом таких процесів є утворення кластерів, індустріальних та виробничих парків, агломерацій тощо. Адже у практичному сенсі конкурентоспроможність регіонального розвитку є його здатність виявляти, створювати і використовувати конкурентні переваги для утримання або поліпшення своєї позиції на ринках товарів серед конкуруючих регіонів.

Конкурентоспроможність проявляється на різних рівнях (індивідуальному, мікро-, мезо- та макrorівнях) та щодо різноманітних економічних об'єктів – певних видів продукції, що виготовляється, послуг чи інформації, окремих видів економічної діяльності, соціально-економічних систем тощо. Усі рівні і різновиди конкурентоспроможності взаємопов'язані і взаємообумовлені, тому конкурентоспроможність вищого рівня може бути досягнута за умови, якщо вона буде досягнута на усіх низових рівнях її формування [3]. Водночас, конкурентоспроможність регіонального розвитку можна визначати як здатність його соціуму, бізнесу і влади перемагати в суперництві з іншими регіонами за залучення і створення нових факторів виробництва, забезпечуючи при цьому конкурентні переваги в економічному розвитку та якості життя населення.

Таким чином, конкурентоспроможність регіонального розвитку можна окреслити як здатність в умовах вільної конкуренції виробляти товари і послуги, які відповідають потребам ринку, реалізація яких підвищує добробут регіону, країни та окремих громадян. Її рівень свідчить про здатність досягати високого рівня життя для свого населення й постійно його поліпшувати. Однак, як показує практика, підчас забезпечити всі ці аспекти конкурентоспроможності вкрай складно.

Оскільки основною метою конкурентоспроможності регіонального розвитку є підвищення рівня життя населення, то для її досягнення органи публічної влади у своїй діяльності мають зосереджувати свої зусилля на конкурентних перевагах – трудових, матеріальних і віртуальних чинниках виробництва, таких, як інформація, знання, інновації, підприємницькі здібності, а також на чинниках навколишнього середовища, що забезпечують ефективність економіки регіонального бізнесу. Адже базою регіональної конкурентоспроможності слугують людські ресурси, інновації, комунікації та індустріальну структуру, комплексне використання яких забезпечуватиме високу продуктивність праці і конкурентоспроможність [3].

Створення та підвищення конкурентних переваг – це високо локалізований процес, оскільки передумовою підвищення конкурентоспроможності регіонального розвитку є наявність унікальних локальних переваг, тобто таких, що не можуть бути скопійовані та відтворені в інших місцях. При цьому маємо зазначити, що чинники забезпечення конкурентоспроможності регіонального розвитку (людські ресурси, інфраструктура, економіка, соціальна сфера, культура, екологія) розглядаються під різним кутом зору, в залежності від категорій.

Безперечно, на сучасному етапі найбільшою цінністю та «інструментом» забезпечення прогресу є людина. Відповідно людські ресурси є одним із найважливіших чинників конкурентоспроможності територій. Слід зазначити, що саме творчий потенціал людини є невичерпним джерелом створення і реалізації конкурентних переваг і, фактично, є ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності регіону, що зумовлює важливість акумулювання, комплексної оцінки та ефективного використання цього виду потенціалу.

Наприклад, приватний сектор оцінює людські ресурси як наявний кадровий потенціал: кількість працездатного населення, частка творчих осіб, рівень освіти і кваліфікації, спосіб життя тощо. Для держави, мегарегіонів, на міжнародному рівні (міжнародна конкурентоспроможність регіону) важливими є демографічні показники: густота населення, тривалість життя, рівень захворюваності тощо. Стосовно населення, то будь-який чинник визначається культурно-ментальними особливостями окремих суспільних груп.

Також слід зазначити, що на конкурентоспроможність регіонального розвитку впливають [1]:

- внутрішні чинники, до яких належать: природні ресурси і географічне розташування регіону, накопичений фізичний капітал, накопичений людський капітал, накопичений інноваційний потенціал;
- зовнішні (по відношенню до регіону) чинники включають у себе: інтеграцію регіону в глобальний економічний простір, політику влади відносно регіонів, наявність і функціонування підприємств регіону, інтегрованих у бізнес-групи для активації продажів та інноваційної діяльності;
- інституційні чинники – це правила, механізми, що забезпечують їх виконання, і норми поведінки, які структурують повторювані взаємодії між людьми: стабільність появи й зміни правил, стабільність регіональних формальних інститутів, захищеність прав власності, якість судової системи, прогрес у створенні інституційної інфраструктури, неформальні норми щодо податків, хабарів, корупційних способів вирішення адміністративних проблем.

Сукупне врахування цих чинників може сприяти забезпеченню сталого розвитку та високому рівню конкурентоспроможності регіону. Однак в умовах динамічних змін геополітичних тенденцій, загострення кризових явищ у ХХІ столітті, основні чинники, які визначали конкурентоспроможність регіонів і цілих держав, також змінюються. Можемо говорити про посилення ролі екологічних, культурних чинників, людського фактору, політичних впливів, безпеки різних рівнів тощо. Тому, метою забезпечення конкурентоспроможності регіонального розвитку для населення має бути добробут людей, осяднне, раціональне та ефективне використання регіонального потенціалу, а також збереження ресурсів і формування базису розвитку для наступних поколінь.

Список використаних джерел.

1. Буга Н.Ю. Формування конкурентоспроможності регіону / / Електронний вісник НУК. – Режим доступу: evn.nuos.edu.ua/article/download/25002/22450
2. Кльоба С.М. Економічна оцінка розвитку та конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад Львівської області / С.Кльоба // Економічний аналіз. 2018. – Том 28. - № 3. – С.27 – 36
3. Porter M. The Competitive Advantage of Nations / M. Porter. – New York: The Free Press, 1992. – 133 p.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СТАБІЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ

Багаторівневе управління передбачає наявність складної мережі взаємодій різних суб'єктів врядування (органів публічної влади, суб'єктів громадського та бізнес секторів), компетенції яких взаємно перетинаються на різних територіальних рівнях. Від так багаторівневе врядування є надзвичайно динамічною системою, що характеризується гнучкістю й диверсифікацією взаємодій управлінських суб'єктів у кросстериторіальному та кроссекторальному вимірах, коли, складаються різні комбінації акторів за характером і формою, ступенем формалізації та уніфікації взаємодії у різних галузях публічної політики. Динамізм багаторівневого врядування задається його ексцентричністю (відсутністю центру) та принципом субсидіарності – зміна зовнішніх та внутрішніх параметрів системи багаторівневого врядування не може не викликати постійні «зсуви» у рівності та коливання у пошуку оптимальної, найкращої комбінації взаємодії її суб'єктів у обставинах конкретного часу та конкретних умов. Поміж тим існує механізм упорядкування функціонування системи багаторівневого врядування, який у цілому можна визначити як матрицю децентралізації (одне із значень латинського matrix – упорядкування елементів в межах цілісності).

Для визначення ролі децентралізації у механізмі багаторівневості треба виходити з того, що вона має листову природу й може розглядатися у різних аспектах.

По-перше, як один із принципів багаторівневого врядування – основна ідея багаторівневого врядування, як комплексу скоординованих зусиль різнорівневих суб'єктів врядування. Зміст принципу децентралізації фактично відповідає влучній тезі «поділяй та владарюй» та передбачає розподіл влади поміж кількома суб'єктами, які представляють різні елементи системи багаторівневості.

По-друге, як метод багаторівневого врядування, побудований на розподілі управлінських функцій поміж численними автономними суб'єктами та створенні взаємної зацікавленості у їхньої спільної взаємоузгодженої діяльності..

По-третє, як режим багаторівневого врядування, тобто як особливий тип врядування, сукупність засобів і інструментів забезпечення оптимальної керованості через мінімізацію субординаційних відносин у системі та використання переважно координаційних інструментів у взаємодії автономних суб'єктів врядування.

По-четверте, як форма організації багаторівневого врядування, побудована на багатовекторному розподілі функцій поміж незалежними один від одного владними суб'єктами.

По-п'яте, як процес розподілення та реалізації повноважень. Система багаторівневого врядування передбачає постійний поділ та перерозподіл повноважень поміж суб'єктами врядування різних рівнів та секторів з метою досягнення найбільш оптимального результату, що фактично й є децентралізацією як процес. Від так, використовуючи відомими реплікатори-меми, можна стверджувати, що «є у децентралізації є початок, але немає у децентралізації кінця» та «кінцева мета децентралізації – ніщо, рух по шляху децентралізації – усе».

По-шосте, як елемент організаційної структури – децентралізація є впорядкованою сукупністю взаємопов'язаних елементів різних рівнів та секторів, поміж якими існують стійкі зв'язки, які забезпечують функціонування і розвиток системи багаторівневого врядування як єдиного цілого.

Отже, на тлі зазначеного і можна говорити про матрицю децентралізації у доктрині багаторівневого врядування. На наш погляд, матриця децентралізації є системою поглядів та сам процес функціонування публічної влади, що пов'язані із розумінням врядування як складного механізму, який реалізується сукупністю наділених владними повноваженнями автономних суб'єктів, що перебувають в різних секторах, сферах та територіальних рівнях суспільної організації.

У зв'язку із вищезазначеним зазначеним, слід здійснити деяке уточнення, що складається з наступних пунктів:

- у будь-якій демократичній системі децентралізація реалізується починаючи із макрорівня, що має прояв зокрема у поділі державної влади на окремі гілки – законодавчу, виконавчу, президентську, контрольну, судову тощо. Окрім цього встановлюються основи територіального поділу влади та управлінського впливу у відповідності до кількості рівнів територіального поділу та форми територіального устрою. Вочевидь, що за таких умов різними є не лише цілі, але й суб'єкти децентралізації, їх кількісний та якісний склад, обсяг та зміст управлінських повноважень та, природно, механізм або процес децентралізації.

- децентралізація пронизує майже всі сфери управлінського впливу. Мається на увазі майже безперервне функціонування в режимі децентралізації як у цілому керуючої системи, так й її кожного окремого елементу. Від так, матриця децентралізації у механізмі функціонування багаторівневого управління в цілому, буде багато в чому відрізнятися від засад розподілу управлінських функцій в окремих секторах, на окремих рівнях, або в окремих органах системи багаторівневого врядування.

- наповнюються власним змістом питання децентралізації в залежності від сфери, цілей та функцій управлінського впливу. Наприклад, не потребує доведення той факт, що якщо мова йде про урядовий сектор багаторівневості, то зміст децентралізації в сфері законодавчої влади, принципово відрізняється від децентралізації виконавчої влади. Децентралізації громадського сектору багаторівневого врядування також може кардинально не співпадати з децентралізацією бізнес-сектору тощо.

- й, нарешті, децентралізація зовнішнього управлінського впливу на невідчужливі об'єкти буде мати інші завдання та, відповідно, зміст, а ніж децентралізація внутрішньоуправлінських функцій.

Все зазначене дозволяє зробити висновок, що матриця децентралізації у багаторівневому механізмі є досить складною конструкцією, яка, з одного боку, визначає засади, принципи, методи, форми, рівні та види децентралізованого впливу, встановлює об'єктивні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки процесів та явищ

у багаторівневій системі, є основним принципом сучасного публічного управління, а з іншого – включає до себе систему різних поглядів на використання децентралізованих форм та методів в різних сферах суспільного розвитку та управлінських конструктах, наприклад демократична децентралізація (політичний аспект), територіальна децентралізація (просторовий аспект), відомча децентралізація (організаційний аспект), нормотворча децентралізація (правовий аспект) тощо.

Іншими словами, децентралізація є настільки багатомірним явищем, що говорити про неї взагалі, без відповідних уточнень, врахування множини «під-концепцій», що розкривають специфіку управлінського впливу в різних галузях, є нісенітницею. Тому вочевидь, що в процесі осмислення матриці децентралізації в системі багаторівневості, велике значення має розвиток її частин.

Матриця децентралізації складається з деконцентрації, делегування, деволюції, дивестиції. Кожен із означених елементів матриці децентралізації може характеризуватися власною моделлю, може також впроваджуватися в різноманітних формах і їх поєднаннях у різних конфігураціях як серед різних країн, так і в межах конкретної країни. Власне перехід від однієї до іншої форми децентралізації й визначає динаміку системи багаторівневого врядування. Лише комплексне сполучення та використання різних форм децентралізації в процесі багаторівневого врядування дозволить зробити цю систему ефективною та стабільною.

ТОДОРОВА ОЛЬГА ЛЕОНТІІВНА

*старший викладач кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при президентіві України*

МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ ТА СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Комплекс децентралізаційних реформ, що реалізуються нині в Україні, заклав основу не лише для здійснення функцій публічного управління на новій територіальній основі, а і стає рушієм до пошуку нових інструментів та підходів до забезпечення належного розвитку території, в усіх його проявах.

Серед інших, співробітництво територіальних громад, або ж міжмуніципальне співробітництво, є інноваційним інструментом в реалізації реформи місцевого самоврядування, що підкріплений позитивним зарубіжним досвідом.

Історія локального муніципального розвитку в країнах Європи є доволі давньою і характеризується накопиченням значного досвіду у вигляді форм, методів, інструментів, кращих практик і прикладів співробітництва. Конституційно визнаними локальні органи влади і управління стали в більшості країн Західної Європи ще з початку 19-го сторіччя[5] (в Швейцарії – з 1803 р., в Бельгії та Франції – з 1831 р., в Данії та Норвегії – з 1837 р., в Нідерландах (1848), Швеції (1862), Фінляндії (1865). В інших європейських країнах – з другої половини 20-го сторіччя: Італія (1948), Німеччина (1949), Португалія (1976), Іспанія (1978). Місцеві органи влади почали активно включатись в міжмуніципальне співробітництво, з метою спільного вирішення комплексних проблем соціально-економічного розвитку своїх територій [2].

Міжмуніципальне співробітництво в Європі – це стратегія, яка дозволяє досягати належного рівня розвитку територій і забезпечити надання кращих та якісних послуг в умовах постійного зростання потреб, впливу викликів ринку та суспільного попиту[7].

Сутність такого співробітництва відповідає ключовим напрямом загальної європейської політики регіонального розвитку і визначається актом, ухваленим Європейським Парламентом у 2010 році – RURBAN (Партнерство для сталого розвитку міст та сільських районів), в якому йдеться про те, що дії з розвитку співробітництва міських та сільських територій є підготовчими і мають сформувати фундамент для подальшого соціально-економічного просторового розвитку зі значно меншими диспропорціями. [6].

Головна ідея при організації такого співробітництва – це залучення до співпраці функціональних територій, адміністративних одиниць або їхніх частин, пов'язаних економічними, соціальними, екологічними, інфраструктурними точками взаємодії, інтересами або участю в коопераційних, логістичних та інших ланцюгах[2]. Тобто важливим є фактор поліпшення добробуту і підвищення функціональності територій в ході організації співпраці між ними, що відповідає положенням сучасної європейської політики зближення (Cohesion policy) [5].

Співробітництво територіальних громад здійснюється у сферах спільних інтересів у межах повноважень відповідних органів місцевого самоврядування. Досвід інших країн засвідчує, що проекти співробітництва реалізуються передусім у сферах житлово-комунального господарства (водозабезпечення, водовідведення, енергоефективності тощо), розвитку та функціонування соціальної інфраструктури, сфери поводження з твердими побутовими відходами та природоохоронної діяльності, сфери надання адміністративних і соціальних послуг населенню. Важливість механізму співробітництва обумовлена тим, що територіальні громади базового рівня не можуть бути цілком самодостатніми, незалежно від їхньої площі та чисельності населення. У зв'язку з цим співробітництво територіальних громад (в європейській практиці для його означення застосовується термін міжмуніципальне співробітництво) є логічним рішенням для нейтралізації наслідків нераціонального розподілу функцій та ресурсів між різними рівнями публічної влади, недосконалої територіальної організації влади тощо [4, с. 3]. На думку експертів Ради Європи, міжмуніципальне співробітництво є важливим інструментом для забезпечення муніципальної консолідації та реалізації Європейської Стратегії інновацій та доброго врядування на місцевому рівні

Як бачимо, міжмуніципальне співробітництво – можливість вирішення спільних проблем громад у різноманітних сферах життєдіяльності. Співробітництво територіальних громад в Україні впровадили одразу після старту реформи місцевого самоврядування в 2014 році. Закон «Про співробітництво територіальних громад» є

чинним з липня 2014 року. Законом визначено співробітництво територіальних громад як відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених цим Законом формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень [3].

Міжмуніципальне співробітництво як інструмент розвитку та спосіб взаємодії характеризується низкою ознак [4]: – міжмуніципальне співробітництво – це два або декілька органів місцевого самоврядування (далі – ОМС), які співпрацюють між собою; – ОМС-партнери домовляються спільно працювати, надавати певні ресурси для отримання обопільної користі, яка була б недосяжною у разі їх самостійної діяльності; – спільні зусилля можуть стосуватися однієї або кількох галузей, які належать до визначеної компетенції ОМС; – співробітництво має свою ціну для кожного з ОМС-партнерів: воно потребує зусиль, фінансування та спільного використання ресурсів (кадри, земля, обладнання, будівлі тощо); – міжмуніципальне співробітництво є результатом усвідомленого рішення, а не лише механічним виконанням відповідних нормативних актів. Угода про співпрацю є добровільною, вона не нав'язується законом, хоча в деяких випадках закон може наполегливо рекомендувати або навіть спонукати муніципалітети до пошуку шляхів співпраці; – нові вигоди для ОМС-партнерів можуть бути різними, наприклад: створення ресурсів для надання послуг, які є недоступними для малих громад, заощадження витрат при наданні послуг, підвищення якості послуг, краща координація у плануванні майбутнього розвитку, ефективніша та прозоріша політика розвитку. – співробітництво не є фрагментарним – воно розраховано на певний період, а в більшості випадків обумовлюється постійною угодою без визначеної дати завершення терміну дії; – постійний трансфер повноважень органів місцевого самоврядування відсутній; муніципалітети зберігають непрямий контроль за рішеннями та послугами, які є результатом співробітництва.

Наразі, понад 1000 територіальних громад по всій Україні вже використовують інструменти міжмуніципального співробітництва, через укладення більше 400 угод, зокрема у сфері житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і пожежної безпеки [1]. При цьому, цей інструмент активно використовують у регіонах, де повільно проходить процес добровільного об'єднання територіальних громад. Поширення та пропаганда цих та інших кращих практик співробітництва територіальних громад є запорукою розширення географії міжмуніципального співробітництва та забезпечення його успішної реалізації в усіх регіонах України.

Список використаних джерел.

1. Децентралізація дає можливості: офіційний веб сайт : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://decentralization.gov.ua>.
2. Концептуальні засади організації міжмуніципального співробітництва в форматі «місто-село»: світова практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.csi.org.ua/partnerstvo-mizh-miskymy-ta-silskymy-terytorialnymy-gromadamy-yak-efektyvnyj-instrument-mistseвого-ekonomichnogo-rozvytku/kontseptualni-zasady/>.
3. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 18 черв. 2014 р. [Електронний ресурс] // Офіц. сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1508-18>.
4. Співробітництво територіальних громад (міжмуніципальне співробітництво – MMC) : навч.-практ. посіб. / за заг. ред. В. В. Толкованова, Т. В. Журавля. – Київ, 2016. – 154 с.
5. Regional Development and Cohesion Policy 2021-2027↗ Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2018/06/06-08-2018-regional-development-and-cohesion-policy-2021-2027.
6. Rural-urban partnership: key to a prosperous future for Europe - Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/videos/rural-urban-partnership-key-to-a-prosperous-future-for-europe.
7. Working Together Intermunicipal Cooperation in Five Central European Countries - Retrieved from http://pdc.ceu.hu/archive/00006996/01/LGI_Working-Together-Intermunicipal-Cooperation_2011.pdf.

ФОЛЬГІНА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Стан житлово-комунального господарства (ЖКГ) прийнято розглядати як індикатор «здоров'я» нації і економіки, а також як фактор державної відповідальності за стан справ у країні, оскільки проблеми ЖКГ є соціально значимі і стосуються всього населення будь-якої країни.

В Україні, наразі, ситуація у житлово-комунальному комплексі залишається складною. За оцінками експертів, загальне споживання теплової енергії у житловому секторі України у 2 – 3 рази вище ніж у країнах Європейського союзу. Щорічні втрати тепла в ЖКГ країни становлять 60% від загального енергоспоживання країни. Максимальні втрати енергії зафіксовані у багатоквартирних будинках та становлять близько 98% усього житлового фонду країни, про що свідчать дані Національної енергетичної компанії «Укренерго». [1]

Отже, наразі існує проблема, вирішення якої потребує вивчення зарубіжного досвіду в галузі державного регулювання енергозбереженням. Світова наукова практика сформувала достатньо вагомий ресурс розуміння проблем ЖКГ і методів їх вирішення. У дослідження проблеми внесли свій вклад відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, в т. ч. П. Портер, М. Мацерович, П. Стівенсон, С. Терной, Р. Каплан, С. Бушуєв, В. Жовтянський, Н.

Мхитарян, Я. Рак, О. Столяров, А. Праховник, О. Самарин, Б. Санів, Н. Луман, Б. Снежко, А. Мехалевич, А. Білоконь, І. Щокін.

Відомо, що Єврокомісією та урядами країн-членів Європейського Союзу ЄС визначено пріоритетність політики підвищення енергетичної ефективності в житловому секторі, оскільки понад 40 % споживання первинних енергоресурсів ЄС припадає на будівлі. Майже дві третини цієї енергії витрачається на житлові будівлі та одна третина – на нежитлові будівлі та споруди. При цьому дві третини енергії, що споживаються будівлею, є необхідними для роботи систем опалення, вентиляції та кондиціонування повітря. За розрахунками Єврокомісії, обсяги споживання енергії будівлями та спорудами в разі впровадження економічно ефективних заходів може бути знижено на 30 % [2]

Для досягнення цієї мети та реалізації положень стратегії «Енергетика 2020. Стратегія конкурентної, сталої та безпечної енергії» було прийнято Директиву з енергоспоживання будівель – Directive 2010/31/ЄС (Energy Performance of Buildings Directive, EPBD), положеннями якої встановлено вимоги до енергетичної ефективності будівель.

Основним завданням EPBD визначено забезпечення створення на національному рівні бази для підвищення енергетичної ефективності житлових і громадських будівель з визначенням ряду кількісних показників енергоспоживання та енергоефективності для: новоспоруджуваних будівель; існуючих будівель; інженерних систем будівель; будівельних матеріалів і конструкцій. Директивою передбачено необхідність отримання енергетичного паспорта будівлі (energy performance certificates, EPCs). Для громадських будівель інформація про енергетичний паспорт має бути загальнодоступною. Передбачено, що Положення директиви мають бути реалізованими всіма країнами-членами ЄС до 2020 року. Директиву розроблено на основі вимог стандартів CEN, що підвищує роль загальноєвропейських стандартів у національній юридичній практиці кожної з країн-членів ЄС. [3]

Наразі у країнах-членах ЄС посилюються вимоги стандартів щодо питомого споживання енергії новими будівлями. При цьому не обов'язково будинок має використовувати менше енергії, але має зменшитися її надходження з зовнішніх теплових та електричних мереж за рахунок підвищення теплоізоляції, рекуперації, власного виробітку (за допомогою сонячних батарей, колекторів, теплових насосів, вітрогенераторів) і безпосереднього сонячного обігріву. [4]

З введенням директиви EPBD процедура розрахунку енергетичної ефективності будівель є обов'язковою в усіх країнах ЄС. Розрахунки енергоефективності будівель і перевірка відповідності вимогам норм на стадії проектування є обов'язковим для проектувальника. У паспорті кожної європейської будівлі вказується якому стандарту енергоспоживання вона відповідає.

В Австрії, Німеччині, Бельгії, Греції та Іспанії розрахунки енергоефективності будівель мають право виконувати лише ті експерти, які мають відповідну ліцензію. У Данії, Португалії, Швеції та Ірландії результати розрахунків представляються у вигляді річного обсягу споживання будівлею кінцевої енергії. У Німеччині, Франції, Голландії, Греції – у вигляді річного обсягу споживання первинної енергії. В Іспанії та у Фінляндії – у вигляді коефіцієнта теплопередачі окремих елементів огорожувальної конструкції будівлі. У Норвегії - результати розрахунків представляються у вигляді споживання енергії і коефіцієнтів теплопередачі. [5]

В Європі при будівництві енергозберігаючого будинку витрати зростають лише на 5% і вони окупаються вже в перші 7 – 10 років експлуатації. Разом з тим проектні характеристики будинків з низьким енергоспоживанням допускають додаткові первинні інвестиції, з відшкодуванням через значне зниження рахунків за комунальні послуги.

Впровадження норм проектування будівель і споруд з низьким енергоспоживанням необхідно не лише в країнах північної частини Європи, але і в країнах з теплим кліматом, де додаткові витрати на будівництво компенсуються зменшенням обсягів енергоспоживання необхідного на охолодження повітря в приміщеннях. Економічний аналіз, проведений в рамках проекту «Passiv-Op» наочно продемонстрував, що час окупності проектів з підвищення енергоефективності будівель в теплих країнах менше, ніж в країнах з більш холодним кліматом, і, відповідно, активне впровадження норм до енергоефективного будівництва доцільно в усіх регіонах Європи.

Таким чином, досвід ряду країн ЄС показує, що лише комплексна термомодернізація житлового фонду здатна кардинально вплинути на скорочення споживання енергоресурсів.

Підводячи підсумок, можна відзначити, що у всіх країнах, де спостерігаються значні успіхи у вирішенні питань енергоефективності, вирішальна роль належить державі. Звичайно, існує велика нормативно-правова база, що регулює відносини в цій галузі, якою передбачено, що на стадії проектування, застосування вимог енергоефективності є обов'язковим до виконання.

На нашу думку, при впровадженні заходів з енергозбереження та підвищення енергоефективності варто спиратися на більш ніж сорокарічний зарубіжний досвід, адаптуючи його до національних умов.

Список використаних джерел.

1. Офіційний сайт Національної енергетичної компанії «Укренерго». URL www.ua.energy/wp-content/uploads/2018/01/Pidvyshhennya-energoefektyvnosti-v-YES.pdf. (дата звернення: 20.09.2019)
2. Hodson P. Energy Efficiency and its contribution to energy security and the 2030 Framework for climate and energy policy. Energy European Commission. URL <http://ccre.org/fr/bibliotheques/getFile/00697e579a88da62e8267acf3accb3ffbbd93bad> (дата звернення: 20.09.2019)
3. Directive 2010/31/EU of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 on the energy performance of buildings. EUR-Lex. – 2010. URL <http://data.europa.eu/eli/dir/2010/31/oj> (дата звернення: 20.09.2019)
4. Голосова О. В. ОБЗОР ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЯ В ЖИЛИЩНОМ ФОНДЕ. Матеріали XV міжнародної науково-технічної конференції "Нові матеріали та технології" – 2012. http://www.science-bsea.narod.ru/2012/ekonom_2012_17/golosova_obzor.htm (дата звернення: 20.09.2019)
5. Шевченко В. Використання енергозберігаючих технологій в країнах ЄС: досвід для України. Національний інститут стратегічних досліджень. – 2017 <http://www.niss.gov.ua/articles/262/> (дата звернення: 17.01.2019)

ЧАЙКА АНЖЕЛІКА ВАЛЕРІЙВНА

магістр публічного управління та адміністрування,
головний спеціаліст апарату Первомайської міської ради Миколаївської області

СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЇХНЬОЇ СПРОМОЖНОСТІ: УРОКИ ФРАНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

В умовах здійснення реформи місцевого самоврядування (далі – МС) та територіальної організації влади, що розпочалась в Україні у 2014 році, питання формування спроможних територіальних громад (далі – ТГ) займає ключове місце.

Співробітництво ТГ, як дієвий інструмент формування спроможних ТГ, давно використовують в зарубіжних країнах. Цікавим є досвід Франції, де для забезпечення мешканців якісними послугами комуни знайшли вихід у використанні механізмів міжмуніципального співробітництва (далі – ММС).

Відповідно до Загального кодексу територіальних громад Франції, юридичні форми ММС існують у вигляді міжмуніципальних синдикатів та публічно-правових структур з власним податковим режимом (спільнота комун, міська спільнота, спільнота агломерацій та метрополісів) [4; 1, с. 3].

Міжмуніципальний синдикат є асоціативною формою ММС, що дає змогу комунам-членам асоціації спільно надавати послуги або реалізовувати заходи.

Публічно-правова структура ММС з власним податковим режимом є більш інтегрованою формою співробітництва ТГ, що має вже не асоціативний, а федеративний устрій, який передбачає створення надмуніципального рівня управління [1, с. 3-4].

Спільнота комун, як інститут ММС, об'єднує декілька муніципалітетів в єдине ціле, без анклавів, з метою розробки спільного проекту розвитку та просторового планування.

Міська спільнота – це інститут міського ММС, який об'єднує декілька комун в єдине ціле, без анклавів, з чисельністю не менше 250 000 мешканців і створюється з метою розробки спільного проекту розвитку території.

Спільнота агломерації, як інститут ММС, без анклавів об'єднує декілька муніципалітетів з чисельністю більш ніж 50 000 жителів навколо центру з населенням понад 15 000 жителів.

Метрополіс – це інститут ММС з власним оподаткуванням, що об'єднує декілька муніципалітетів в єдине ціле, без анклавів, для розробки та спільного впровадження проектів економічного, екологічного, освітнього, культурного та соціального розвитку території з метою поліпшення їх згуртованості, конкурентоспроможності та сприяння сталому і всебічному розвитку території регіону. Указом від 01.01.2015 в метрополісі перетворюються всі інститути ММС з власним оподаткуванням, які на момент утворення складають групу понад 400 000 жителів у міській зоні з населенням понад 650 000 жителів [4].

Станом на 01.01.2019 у Франції нараховувалось 34 970 муніципалітетів у складі 1 258 публічно-правових структур ММС з власним податковим режимом. З них 1 001 – спільнота комун, 13 міських спільнот, 223 спільнот агломерацій, 21 метрополіс [3].

Аналізуючи досвід Франції бачимо, що інтегровані моделі співробітництва дозволяють комплексно підійти до розв'язання задач МС та формування спроможних ТГ. Внаслідок системної взаємодії суб'єктів у певній сфері досягається значно кращий результат.

В українському законодавстві, що регулює співробітництво ТГ, подібна інтегрована форма співпраці не передбачена, натомість, переважають асоціативні форми. За даними Міністерства розвитку громад та територій України, станом на 10.09.2019 474 договори про співробітництво уклали 1 110 ТГ [2].

Нижче наведено найпоширеніші форми співробітництва ТГ в Україні.

Існуючі форми співробітництва ТГ в Україні можна віднести до слабоформалізованого, асоціативного співробітництва, що дозволяє його суб'єктам акумулювати на певний період ресурси для спільного здійснення заходів.

Найпоширенішою формою співробітництва ТГ є реалізація спільних проектів, що пояснюється можливістю застосування спрощеної процедури укладання договорів про співробітництво ТГ. Найменш поширеними формами співробітництва є утворення спільних комунальних підприємств, установ, організацій та спільного органу управління, використання яких є організаційно більш складним. У першому випадку передбачається створення нового інфраструктурного об'єкту, а у другому – відокремленого підрозділу у складі відповідного органу МС.

Варто звернути увагу на наявність у Франції різних варіантів організації публічно-правових структур ММС з власним податковим режимом. В Україні відсутні подібні вимоги до організації співробітництва щодо чисельності населення чи суміжності територій суб'єктів співробітництва. Проте, враховуючи трудові, культурно-побутові, освітні зв'язки прилеглих сіл, селищ, міст з містами-центрами, необхідно врахувати досвід Франції стосовно співробітництва ТГ в рамках міських агломерацій. Врегулювання цього питання потребує ухвалення ЗУ «Про міські агломерації».

Список використаних джерел.

1. Полтавець В. Д. Міжмуніципальне співробітництво у Франції. Досвід та уроки / В. Д. Полтавець // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 214-218. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_2_26.
2. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/reystyr/>.
3. Cartographie des EPCI à fiscalité propre. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.collectivites-locales.gouv.fr/cartographie-des-epci-a-fiscalite-propre>.
4. Code général des collectivités territoriales. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633>.

ЮЩЕНКО МАРГАРИТА ВІКТОРІВНА

аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ У НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ

Адміністративні (управлінські) послуги – це один із системоутворювальних елементів взаємовідносин держави та органів місцевого самоврядування з людиною. Сьогодні адміністративні послуги як сфера взаємовідносин органів публічної влади з громадянами набувають якісно нового змісту: людина все більшою мірою починає розглядатись як клієнт і споживач послуг, що надаються відповідними установами, у зв'язку з чим їх діяльність розглядається крізь призму задоволення потреб та конкретних запитів споживачів.

Відповідно Закону України «Про адміністративні послуги» [3] державна політика у сфері надання адміністративних послуг базується на принципах:

- верховенства права, у тому числі законності та юридичної визначеності;
- стабільності; рівності перед законом; відкритості та прозорості;
- оперативності та своєчасності; захищеності персональних даних;
- доступності інформації про надання адміністративних послуг;
- раціональної мінімізації кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для отримання адміністративних послуг; неупередженості та справедливості; доступності та зручності для суб'єктів звернень.

Отже, покращення процедур надання адміністративних послуг є кроком переходу до моделі сервісної держави, що цілком природне вкладається у концепт багаторівневого врядування.

Найбільш виразно потенціал багаторівневого врядування у наданні адміністративних послуг може бути представлений на прикладі адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану (далі – ДРАЦС). Погоджуємося з думкою В. Тимошука, що в першу чергу потрібно змінити надання адміністративних послуг у сфері ДРАЦС [10]. На жаль, відповідний законопроект [4], так і не був прийнятий Верховною Радою України, що створює перешкоди, зокрема, децентралізації в частині об'єднання територіальних громад навколо міст обласного значення, і в повноцінному наданні відповідних послуг за так званою моделлю життєвих ситуацій.

У зв'язку із зазначеним абрисно окреслимо зазначений механізм багаторівневого врядування у сфері ДРАЦС та його перспективи.

Згідно із Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» [5] (далі – Закон) ДРАЦС забезпечуються низкою органів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, що становлять певну систему:

Міністерством юстиції України та його територіальними органами в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

виконавчі органи сільських, селищних та міських рад (крім міст обласного значення);

дипломатичні представництва та консульські установи України.

ДРАЦС не надаються на наднаціональному (міжнародному) рівні, адже інформація про персональні дані фізичної особи, що містяться в актовому записі, є конфіденційною і не підлягає розголошенню, а надаються лише на національному рівні – Міністерством юстиції України, на регіональному (обласному) рівні – головними територіальними управліннями юстиції, на субрегіональному (районному) рівні – органами реєстрації актів цивільного стану головних територіальних управлінь юстиції. На місцевому рівні (рівень територіальної громади), виконавчим органам сільських, селищних, міських рад (крім міст обласного значення) делеговано повноваження з проведення державної реєстрації народження фізичної особи та її походження, шлюбу, смерті. Вищенаведені

положення Закону про реєстрацію кореспондуються з підпунктом 5 пункту «б» частини першої статті 38 Закону України «Про місцеве самоврядування» [6].

Не зважаючи на те, що органам місцевого самоврядування делеговано повноваження у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, але відсутність належної матеріальної бази, доступу до Державного реєстру актів цивільного стану та відсутність кваліфікованих осіб, які б забезпечили надання адміністративних послуг, призвело до не виконання ними покладених на них функцій, що викликає та необхідності вжиття заходів для забезпечення надання якісних публічних послуг. Так, в Одеській області органами місцевого самоврядування здійснюється реєстрація актів цивільного стану до 5% від загальної кількості складених актових записів по регіону за 2016-2018 роки.

Також слід зазначити, що за 20 років перебування органів ДРАЦС у системі органів державної виконавчої влади, держава не спромоглася забезпечити відділи державної реєстрації актів цивільного стану належними приміщеннями, забезпечити комфортні для громадян та працівників умови перебування в них, є великі проблеми з обладнанням сучасною офісною технікою тощо. Це призводить не лише до плінності кадрів та досить низького професійного рівня фахівців, які надають адміністративні послуги, але й, що важливо, до неякісних послуг та незадоволення громадян під час отримання таких послуг.

З метою утвердження функціонування сервісної держави – держави для громадян і бізнесу, забезпечення належної реалізації прав фізичних та юридичних осіб у сфері надання публічних послуг, у тому числі адміністративних, Президентом України було здійснено суттєві кроки у цьому напрямку. Згідно з Указом Президента України [7] постановлено завдання забезпечення запровадження можливості надання органами місцевого самоврядування та/або нотаріусами окремих публічних послуг, зокрема пов'язаних із реєстрацією актів цивільного стану. Відтак, передбачене, що послуги в сфері ДРАЦС можуть надаватися не лише органами виконавчої влади, а також буде створено повноцінна можливість надання таких послуг органами місцевого самоврядування та нотаріусами (як приватними, так й державними). Тобто у громадянина України з'являється можливість вибору, де саме йому отримати таку послугу, й де найбільш якісно та привабливо вона буде надаватися, що повністю відповідає парадигмі багаторівневого врядування. Чим більше буде суб'єктів надання адміністративних послуг, тим якісніше буде послуга, у зв'язку з конкуренцією за право надання такої послуги на високому якісному рівні, а саме: швидко, доступно, професійно та у зручний для заявника час.

Припускаємо, що розвиток моделі багаторівневості у сфері ДРАЦС може призвести у подальшому до ситуації, що такі послуги можна буде отримати й у громадському секторі. Наприклад, релігійні організації під час проведення обряду вінчання у храмі, проведення обряду хрещення дитини, проведення обряду відспівування покійного можуть вносити відповідні зміни до Державного реєстру актів цивільного стану та оформлювати відповідні документи. Вважаємо, що це б дало можливість залучити громадські організації різних конфесій до надання адміністративних послуг у сфері ДРАЦС та надати громадянам додатковий вибір щодо отримання таких послуг у різних суб'єктів надання таких послуг за власним вподобанням. Не виключається залучення до надання певних адміністративних послуг й представників бізнесу. Так, відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [8], однією з основних засад внутрішньої політики в економічній сфері є впровадження європейських підходів у сфері делегування функцій держави суб'єктам господарювання (див., напр.: [1]).

Загальним інструментом для покращення якості адміністративних послуг у сфері ДРАЦС за моделлю багаторівневості також має бути поглиблення процесів децентралізації, тобто передача відповідних повноважень органам місцевого самоврядування. За таких умов громадяни зможуть впливати на якість власних послуг і ефективно використовувати ресурси територіальної громади.

Інструментальним втіленням багаторівневості у сфері ДРАЦС є також використання технології електронного урядування, які сприяють покращенню ефективності та якості адміністративних послуг, зниженню корупції, адміністративного тягаря для громадян та бізнесу, а також сприяють демократії та конкурентоспроможності [2].

Сьогодні у сфері ДРАЦС можуть бути створені сучасні електронні сервіси, що значно покращують рівень обслуговування громадян та створити сприятливі умови для отримання фізичними особами послуг у цій сфері. Так, для зручності громадян та уникнення черг у відділах державної реєстрації актів цивільного стану Міністерством юстиції України запроваджено пілотний проект веб-портал «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» [9]. Проект дає змогу громадянам через мережу Інтернет подавати заяви до відділу державної реєстрації актів цивільного стану з різних питань.

Таким чином, реформи в органах державної реєстрації актів цивільного стану намагаються забезпечити населення якісними, зручними і доступними послугами у сфері державної реєстрації актів цивільного стану шляхом впровадження та практичної реалізації сучасних сервісів обслуговування. За таких умов основне завдання органів публічної влади правильно донести суть реформ до громадян України. У процесі взаємодії інститутів та організацій урядового, громадського та бізнес секторів, що надають публічні послуги має бути подолана адміністративна корупція (неефективний механізм здійснення відповідних функцій), що і є основною причиною невдоволення громадян якістю отриманих адміністративних послуг, але й та знижує довіру до органів влади.

Список використаних джерел.

1. Васильєва Н.В. Організація надання адміністративних послуг підприємцями Грузії: досвід для України. Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». 2013. Вип. 3, 2013. С.83-89.
2. Літвінова О.М. Проблеми надання адміністративних послуг громадянам із використанням інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2013. Вип. 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_2_9 (дата звернення 30.08.2019)
3. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> (дата звернення 30.08.2019)

4. Про внесення змін до закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації та наближення до громадян адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану. Проект закону України. Рег. №6150 від 28.02.2017. URL: [/http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH4QU00A.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH4QU00A.html) (дата звернення: 30.08.2019)
5. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>. (дата звернення 30.08.2019)
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>_(дата звернення: 30.08.2019)
7. Про деякі питання з забезпечення надання якісних публічних послуг: Указ Президента України від 04.09.2019р. № 647/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6472019-29441> (дата звернення: 30.08.2019)
8. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення 30.08.2019)
9. Про реалізацію пілотного проекту у сфері державної реєстрації актів цивільного стану : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.06.2015 №669-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/669-2015-p> (дата звернення 30.08.2019)
10. Тимошук В. П'ять стратегічних напрямків реформи адміністративних послуг мають рухатись збалансовано. URL: <https://decentralization.gov.ua>. (дата звернення 30.08.2019)

РЕГІОНАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

АХЛАМОВ АНАТОЛІЙ ГЕННАДІЙОВИЧ

*завідувач кафедри економічної та фінансової політики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д.е.н., професор*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ПРОГНОЗУВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Оцінка міграційних потоків – необхідна умова прогнозування загальної чисельності населення і трудових ресурсів, оскільки територіальний рух є важливим чинником зміни (зростання, зменшення) чисельності та складу населення в країні і регіонах. Для формування чисельності населення і трудових ресурсів країни (регіону) істотне значення мають зовнішні міграційні зв'язки. Внутрішньодержавні переміщення населення не впливають на обсяг пропозиції робочої сили країни в цілому. Однак вони важливі для формування його величини і якісного складу по окремих регіонах України, міській та сільській місцевості.

У сучасних умовах економіки міграційні потоки в країні повинні бути об'єктом регулювання, оскільки існувала необхідність їх поєднання з планами розміщення продуктивних сил, плануванням витрат із забезпечення робочою силою трудодефіцитних районів.

Багато розвинених країн, що зіткнулися зі скороченням припливу трудових ресурсів внаслідок багаторічного зниження народжуваності компенсують дефіцит працездатного населення, залучаючи в країну мігрантів, як правило, з регіонів із високою народжуваністю, безробіттям і низькими доходами. Декларація прав людини передбачає право кожної людини вибрати країну проживання, виїжджати з країни і повертатися до неї. Однак на практиці більшість країн, перш за все розвинених, мають обмежувальне міграційне законодавство і встановлюють суворі правила в'їзду і виїзду, тимчасового перебування та постійного проживання, надання посвідки на проживання, права на роботу, правила натуралізації.

Європейські країни (Німеччина, Великобританія, Франція, Голландія та ін.) за рахунок імміграції підтримують не тільки баланс трудових ресурсів, а й чисельність населення своїх країн. Частка іммігрантів у населенні європейських країн становить від 4 до 9%. Пом'якшення проблеми дефіциту праці сприяє також винесенню ряду виробництв у країни з дешевою робочою силою.

1. Відповідно до оцінок ООН до 2050 року чисельність населення скоротилася більш ніж в 30-ти країнах, в основному європейських. Найбільш помітно, приблизно на третину населення, зменшено в Болгарії, Італії, Латвії, та Естонії. У той же час населення США, у порівнянні з європейськими країнами, згідно з прогнозними оцінками збільшилося майже на чверть завдяки високому міграційному приросту і високій народжуваності. Населення країн Європейського Союзу перевищувало населення США в 1995 р. на 105 млн. чол., а в 2050 році очікується зменшення на 18 млн. чол.

2. Аналіз міграції населення передбачає вивчення різних її видів за територіальним охопленням – міжрегіональні та внутрішньорегіональні (наприклад, міжобласні та внутрішньообласні, міжрайонні та внутрішньорайонні). Виявлення співвідношень цих видів міграцій, їх значення для формування населення та трудових ресурсів окремих територіальних одиниць і населених пунктів. При вивченні міграції населення виділяють міграційні зв'язки між міськими поселеннями, між міськими та сільськими поселеннями, між сільськими поселеннями.

3. Найбільше значення для розрахунків перспективних переміщень населення має вивчення динаміки сальдо міграції окремих територій за попередній період, віково-статевої структури мігруючого населення, виявлення основних напрямків міграції та потужності переміщених потоків, приживлюваності новоселів.

4. Прогнозування перспективних переміщень населення і визначення сальдо міграції як елемента формування чисельності населення та трудових ресурсів може ґрунтуватися на методі екстраполяції. Однак цей метод для оцінки перспективних міграцій вельми невідосконалий, тому що не дозволяє повністю врахувати значення різних факторів, що впливають на потоки міграції.

5. Кінцевою метою розрахунків природного й механічного руху населення на перспективу є визначення загальної його чисельності по країні в цілому і областях, по міській та сільській місцевостях, а для більш детального дослідження – по окремих населених пунктах.

6. Види міграційних моделей. Застосування математичних методів істотно підвищує ефективність дослідження міграцій населення. Однак слід визнати, що ще недостатньо вивчені її фактори, а методи прогнозування міграції потребують удосконалення щодо досягнення рівня знань про міграційні процеси.

7. Предметом дослідження є міграційний процес як «безліч подій, що тягли за собою зміну місця проживання». Розглядаються серії окремих фактів (подій): поповнення, вибуття або переселення. У розрізі територіальних сукупностей міграційний процес – це серії прибуття і вибуття, а для самих мігрантів подією є саме переселення. Із статистичної точки зору кожне одиничне переселення (зміна місця проживання) фіксується двічі: як факт вибуття (виписка) і як факт прибуття (прописка).

8. Ці події повинні бути масовими – утворювати статистично значущу сукупність.

9. Ці події вимірюються і аналізуються на деякому (досить великому) часовому інтервалі. «Моментальний знімок» процесу в певний момент часу називається структурою міграції; у свою чергу міграційний процес можна описувати динамікою цієї структури.

10. Ці події просторово локалізовані, тобто розглядаються щодо певних територіальних одиниць. Для кожного регіону міграційний процес є двостороннім рухом (прибуття – вибуття), результат якого визначається взаємодією цих різноспрямованих потоків. Розрізняють три стадії міграційного процесу: початкову, основну і заключну.

Визначивши завдання і цілі моделювання, необхідно виробити систему показників, що відображають всі сторони процесу переміщення населення. Більшість показників, що використовуються у вітчизняних моделях, характеризує другу стадію міграційного процесу і базується на трьох вихідних компонентах: чисельності населення конкретної території, зокрема тих, хто вибув, прибулих за певний першод час. Оскільки беруть участь у міграції райони і поселення різні за демографічною ситуацією та економіко-географічному положенню, часто розглядаються не тільки значення цих компонент, а й їх питомі ваги в загальній чисельності населення регіону (або в чисельності будь-якої соціальної або віково-статевої групи).

Характеристики міграції відображені трьома групами показників: потужності, результативності та інтенсивності.

Залежно від об'єкта прогнозування виділяються загальні (характеризують міграцію населення однієї території), структурні (відносяться до соціальних груп) і міжрегіональні (характеризують міграційний обмін між районами) показники. Структурні показники мають сенс, якщо при моделюванні населення групується або по одному, або за сукупністю ознак – статтю, віком, сімейним станом, галузі зайнятості, професії і т. д. Говорячи про угруповання населення, слід згадати поділ населення на замкнутий (зміни чисельності не відбуваються через вплив зовнішніх переміщень) і відкрите (в іншому випадку). Слід також підкреслити виділення економічно-активного населення.

АСТАПЕНКО КАТЕРИНА ІВАНІВНА

слухачка ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ОСАДЧУК СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА,

ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Упродовж останніх років в Україні здійснюються цілеспрямовані заходи щодо побудови дієвої системи інформаційного забезпечення органів державної влади як на державному, так і на місцевому рівнях. Механізм реалізації використання інформаційно-комунікаційних технологій в державному управлінні викладено у ряді законодавчих і нормативно-правових актів, спрямованих на розширення взаємодії держави та громадянського суспільства.

Головними суб'єктами реалізації державної інформаційної політики в регіонах виступають місцеві (обласні та районні) держадміністрації, які, згідно з чинним законодавством, є відповідальними перед Президентом України та Кабінетом Міністрів України і підзвітними вищим органам виконавчої влади [2].

Міжнародний досвід свідчить, що технології е-урядування сприяють покращенню відкритості, прозорості та ефективності роботи органів влади, покращенню якості обслуговування фізичних та юридичних осіб, зниженню корупції адміністративного тягаря на бізнес, а також посиленню демократії та конкурентоспроможності. Саме конкурентоспроможність є одним з головних чинників сталого розвитку міста, регіону і держави в цілому.

В умовах сталого розвитку ринку ІКТ у регіонах відбувається активне впровадження сучасних технологічних рішень електронного урядування, систем електронного документообігу, автоматизованих систем управління проектами, комунальним майном, контрактно-договірному обліку, реєстри територіальних громад, автоматизовані системи для ведення бухгалтерського та податкового обліку (перехід з 1С на український продукт), різноманітних елементів інформаційно-комунікаційної інфраструктури, як основи для створення електронної демократії в державному та місцевому управлінні, забезпечення населення, бізнесу, державних інституцій якісними та доступними послугами.

На місцевому рівні створюються регіональні програми інформатизації (в рамках реалізації яких впроваджуються і розвиваються ІКТ в регіоні) від результатів реалізації яких, залежить розвиток регіону та і всієї країни в цілому.

Регіональна програма інформатизації повинна бути спрямована на розвиток технологій електронного урядування та електронної демократії в діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Реалізація регіональної програми інформатизації має забезпечити:

- узгодженість регіональних пріоритетів інформатизації з основними напрямками соціально-економічного розвитку регіону, Національної програми інформатизації, Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні;
- спадковість, поступовість і безперервність при реалізації проектів (завдань) Програми на наступні роки;
- випереджаючий розвиток нормативно-правової бази з врегулювання відносин учасників створення, розповсюдження й використання інформаційних ресурсів, надання електронних послуг;
- створення організаційних і фінансових засад для реалізації завдань та заходів Програми;
- постійний моніторинг виконання завдань і перерозподіл та концентрацію ресурсів на користь найбільш результативних напрямів інформатизації;
- надання пріоритету завданням інформатизації, що передбачають використання відкритого коду (вільне програмне забезпечення) [4].
- Однак недостатнє фінансове забезпечення виконання заходів регіональних програм інформатизації не дає можливості повного вирішення базових проблем у сфері інформатизації та запровадження е-урядування, а саме:
- відсутність єдиної регіональної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури органів влади;
- велику кількість морально застарілої комп'ютерної техніки в облдержадміністраціях, їх структурних підрозділах, райдержадміністраціях, районних, сільських та селищних радах;
- низькі темпи розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних інформаційно – комп'ютерних технологій (ІКТ) у всі сфери суспільного життя, зокрема в діяльність органів влади, у т.ч. з використанням відкритого коду;
- відсутність автоматизованих систем на основі сучасних ІКТ для вдосконалення регіонального управління, відносин між владою та громадою, становлення електронних форм взаємодії між органами влади регіону та фізичними й юридичними особами;
- низький рівень залучення громад регіону до участі у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;
- недостатній розвиток процесу надання послуг мешканцям та суб'єктам господарювання, що надаються за допомогою ІКТ;
- «цифрова нерівність» у використанні інформаційно-комунікаційних технологій між сільськими та міськими територіями;
- проблеми організації широкосмугового доступу для користувачів і низькі показники якості доступу до мережі Інтернет;
- низький рівень та готовність державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування до використання ІКТ;
- відсутність відділів (секторів) інформаційно-комп'ютерного забезпечення як у районних державних адміністраціях, так і в органах місцевого самоврядування, що призводить до ускладнень у задоволенні потреб місцевих органів виконавчої влади в інформаційних ресурсах і забезпеченні темпів розвитку інформатизації у районах як через недоліки в самій структурній побудові, так і через існуючі проблеми з кількістю та фаховим рівнем штатних працівників, особливо тих, на яких покладено додаткові обов'язки щодо підтримки технічного стану комплексу програмно-технічних засобів;
- слабка автоматизація внутрішніх процесів діяльності органів влади [1, 3].

Зазначені питання потребують системного вирішення, що може бути досягнуто в рамках реалізації комплексу взаємопов'язаних заходів та завдань регіональних програм інформатизації.

Найважливішими наслідками інформатизації, які визначають успіх у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку, є впровадження технологій е-урядування та побудова сучасної системи регіонального управління, розвиток телекомунікаційного середовища, пріоритетних напрямів економіки та соціальної сфери, створення потужних інформаційних ресурсів, надання електронних адміністративних послуг, отримання громадянами рівного якісного доступу до інформації про послуги закладів освіти, охорони здоров'я, державних та комунальних установ, сприяння становленню інформаційного суспільства.

Список використаних джерел.

1. Звіт про роботу національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2012 рік. К., 2013. 82 с.
2. Петрова І.О. Інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування в сучасній Україні.- Наукові праці. Випуск 134. Том 147., 2011.
3. Про інформацію [Електронний ресурс] : Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
4. Цілі регіональної програми інформатизації.- Режим доступу: <https://coggle.it/diagram/XLILdhJYK1VfiH2l/t/>.

ВАСЄВА ОЛЕНА ЛЕОНІДІВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентові України

**СПЕЦИФІКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА СПРАВЛЯННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ
ПО МІСТУ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ**

У процесі реформування системи оподаткування в Україні протягом останніх років було докорінно змінено ставлення до місцевих податків і зборів, суттєво піднято їх значення у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів.

Доходи місцевих бюджетів у частині загальнодержавних податків і зборів є величиною, на яку місцева влада не має безпосереднього впливу. Мається на увазі, що елементи податків і зборів (ставка, податкові пільги тощо) та пропорції розподілу надходжень закріплені централізовано. Проте заходи опосередкованого впливу (створення робочих місць, підвищення інвестиційної привабливості території, контроль використання природних ресурсів тощо) на місцевому рівні здатні забезпечити зростання доходів місцевих бюджетів в цілому. Тому застосування непрямих методів підвищення податкових доходів місцевих бюджетів є цілком виправданим і актуальним.

Однак саме в частині місцевих податків і зборів місцева влада має певну самостійність. Безумовно, що установлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом, забороняється. До повноважень міських рад щодо податків та зборів належать: встановлення ставок місцевих податків та зборів в межах ставок, визначених Податковим кодексом; визначення переліку податкових агентів згідно із ст. 268 Податкового кодексу (щодо туристичного збору); прийняття рішення про встановлення місцевих податків та зборів, зміну розміру їх ставок, об'єкта оподаткування, порядку справляння чи надання податкових пільг, яке тягне за собою зміну податкових зобов'язань платників податків та яке набирає чинності з початку бюджетного періоду (п. 12.4 ст. 12 ПКУ) [1]. Як видно, повноваження місцевої влади стосовно місцевих податків і зборів є доволі широкими, хоча, безумовно, виключно в межах норм Податкового кодексу України. Відзначимо, що відповідно до законодавства місцеві ради зобов'язані установити єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю); вирішують питання щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору [3, с.10].

Місцеві органи влади, щоб бути дійсно самостійними та відповідальними у вирішенні покладених на них завдань, повинні мати надійні та гнучкі джерела власних доходів. Для проведення практичного аналізу основних аспектів справляння місцевих податків і зборів по місту обласного значення було обрано місто Миколаїв. На підставі Звітів про виконання місцевих бюджетів за 2015-2018 роки розглянуто склад та структуру місцевих податків та зборів (таблиця 1) [2].

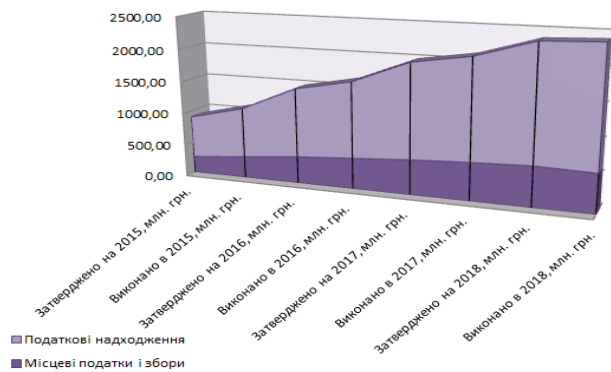
Таблиця 1.

Звіти про виконання місцевого бюджету м. Миколаєва за 2015-2018 роки

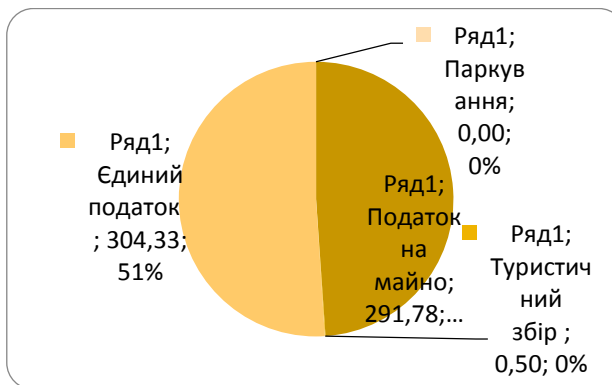
	Затверджено на 2015, млн. грн.	Виконано 2015, млн. грн.	Затверджено на 2016, млн. грн.	Виконано 2016, млн. грн.	Затверджено на 2017, млн. грн.	Виконано 2017, млн. грн.	Затверджено на 2018, млн. грн.	Виконано 2018, млн. грн.
Місцеві податки і збори	258,41	332,87	417,39	477,02	537,44	582,33	616,55	596,59
Податок на майно	162,59	198,62	250,57	277,91	306,76	317,88	323,02	291,78
Туристичний збір	0,12	0,19	0,195	0,28	0,25	0,38	0,35	0,50
Збір за місця для паркування транспортних засобів	0	0	0	0	0	0	0	0
Єдиний податок	95,70	134,85	166,63	199,01	230,43	264,22	293,18	304,33
Податкові надходження	903,47	1103,12	1474,7	1640,39	1979,55	2113,34	2370,78	2401,79
Усього доходів без урахування міжбюджетних трансфертів	961,01	1210,49	1569,4	1796,06	2080,42	2286,33	2489,24	2581,52
Усього	2306,61	2551,88	3052	3267,31	4034,08	4179,93	4527,31	4595,85

У першу чергу, звернемо увагу на динаміку надходжень до міського бюджету міста Миколаєва за останні 4 роки, що відображена в таблиці 1. Як бачимо, з кожним роком доходи до міського бюджету зростають. Але, зростають вони не за рахунок власних надходжень, хоч суми і зменшуються, але не менше половини їх складають міжбюджетні трансфери. Також після аналізу стає зрозуміло, що в надходженнях без урахування міжбюджетних трансферів лівова частка складають податкові надходження.

Питома вага місцевих податків та зборів в податкових надходженнях зображена на малюнку 1. Процентне відношення між видами місцевих податків і зборів за 2018 рік зображено на малюнку 2.

Мал. 1. Питома вага місцевих податків та зборів в податкових надходженнях

Мал. 2. Процентне відношення між видами місцевих податків і зборів за 2018 рік

Отже, основна роль у надходженнях місцевих податків і зборів в 2015-2018 роках припадає на єдиний податок та податок на майно. Місцевому самоврядуванню слід розглянути питання щодо нарощення надходжень від туристичного збору та збору за місця для паркування транспортних засобів.

Також доцільно вивчити можливості збільшення надходжень від податку на майно за рахунок підвищення ставки та налагодження більш ефективної взаємодії адміністраторів податків (органів податкової служби та органів місцевого самоврядування, які здійснюють спільну управлінську діяльність, пов'язану із забезпеченням процесу справляння місцевих податків і зборів).

Подальша політика міста має бути спрямована на зменшення трансфертів з боку держави та підвищення рівня автономності місцевого бюджету за рахунок раціонального його наповнення місцевими податками та зборами. Розрахунки показали, що на сучасному етапі місцеві податки та збори становлять лише 12,98% у міському бюджеті та 24,84% у загальній сумі податкових надходжень до міського бюджету. Це мала частка, та ще й у порівнянні з минулими роками вона зменшується. Це вказує на пасивність органів місцевої влади щодо реалізації податкового потенціалу, особливо в частині організації справляння податкових зборів.

Саме тому треба знайти шляхи покращення наповнення міського бюджету за рахунок підвищення ролі місцевих податків та зборів, які займають зараз несуттєву частку, тобто знайти ефективний варіант їх стягнення.

Основними шляхами підвищення ефективності формування місцевих бюджетів є:

- удосконалення діяльності та взаємодії державних органів – адміністраторів податків;
- врахування специфіки формування місцевих бюджетів в процесі регулювання ставок місцевих податків і зборів;
- запровадження дієвого механізму адміністрування податків шляхом формування цілей, функцій, принципів справляння місцевих податків і зборів;
- удосконалення методів управління процесом справляння, а також відносин між податковими органами і платниками місцевих податків і зборів.

Список використаних джерел.

1. Податковий кодекс України // Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws>.
2. Виконавчий комітет Миколаївської міської ради. Офіційний сайт. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://mkrada.gov.ua/content/zviti1.html>.
3. Наукова робота на тему «Підвищення ролі місцевих податків і зборів у власних доходах місцевих бюджетів» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/1cd84eb4f9ecceab1bedba75301b4134.pdf>.

ВАХНОВАН ОЛЬГА ІВАНІВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

КРИВА ЛАФФЕРА, ЯК СТИМУЛЯТОР ВПЛИВУ НА ВИРОБНИЦТВО

Проблема оподаткування знаходиться сьогодні у центрі уваги політичної, наукової і громадської думки. Найхарактернішими рисами кризових явищ є різкий спад виробництва валового внутрішнього продукту і національного доходу, зменшення обсягів промислового виробництва, збереження і загострення збитковості багатьох виробничих структур.

Податок — це примусово вилучені державою або місцевою владою кошти з фізичних та юридичних осіб, необхідні для здійснення державою своїх функцій. Збори ці виробляються на основі державного законодавства. Сплачувати податки зобов'язані усі [1].

Головною метою ефективної податкової політики повинні бути дві основні цілі: наповнити бюджет та при цьому стимулювати підприємства. Стимулювати до розширення виробництва - тим самим забезпечити більшу базу для оподаткування у стратегічному масштабі, стимулювати до оновлення виробничого процесу та устаткування, що є позитивним для держави та для самого виробника..

Можливість поповнити бюджет за рахунок збільшення оподаткування зменшує зацікавленість в продуктивній діяльності. Відзначено, що до певної межі оподаткування у платника (підприємця або робітника) існує зацікавленість у діяльності, після досягнення цієї межі така зацікавленість зменшується і зникає (ефект кривої Лаффера). Результатом такого зменшення стає скорочення власне податкових надходжень. Цей ефект був охарактеризований американським економістом Артуром Лаффером і увійшов в економічну науку під назвою крива Лаффера[3].

А. Лаффер — відомий економіст, прихильник теорії пропозиції, який вважав, що за зростанням ставки податку від 0 до 100 % податкові надходження зростають від 0 до деякого максимального рівня M , а потім знижуються до 0.

Крива Лаффера — крива, яка графічно відображає залежність обсягу податкових надходжень у державний бюджет від середнього рівня податкових ставок і показує оптимальну ставку оподаткування, за якої податкові надходження сягають максимуму. Крива Лаффера зображена на рисунку 1 [4].

Основна ідея полягає у тому, що у міру зростання ставки податку від 0 до 100 податкові надходження будуть зростати від 0 до деякого максимального значення (M), а потім знизяться до нуля. Податкові надходження падають після деякої точки, тому що більш високі ставки податків стримують економічну активність а, отже, податкова база (національний випуск і дохід) скорочуються. Це видно у крайній точці, коли ставка податку становить 100 %. Податкові надходження тут знижуються до нуля, тому що 100%-на ставка податку має характер конфіскації і зупиняє виробництво. А, отже, 100 %-ий податок до податкової бази, що дорівнює нулю, приносить нульовий податковий дохід. У точці L кривої Лаффера зниження ставки податку призведе до зменшення податкових надходжень.

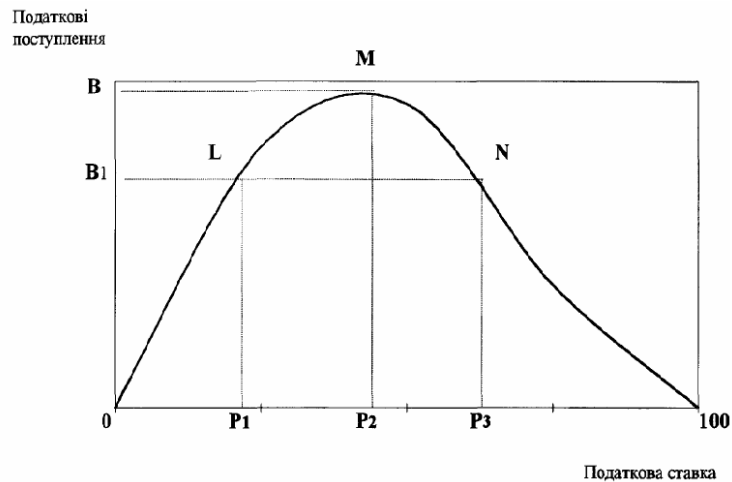

Рисунок 1 – Крива Лаффера

Однак зниження ставки податку від точки N приведе до збільшення податкових надходжень, але тільки до точки M . Після зниження податкової ставки після точки M податкові надходження будуть зменшуватись. На кривій Лаффера видно, що обсяг податкових надходжень у точках L і N однаковий, не дивлячись на те, що податкові ставки у точках L і N різні, причому $P_1 < P_2 < P_3$. Таким чином, знаходячись у точці N , можна перейти в точку L без зменшення податкових надходжень. При цьому зменшиться податкова ставка, яка буде стимулювати економічне зростання. Якщо ж перейти з точки N у точку M , податкові надходження навіть збільшаться при деякому зменшенні податкової ставки[2].

Нижчі ставки податків можуть створити стимули до роботи, інвестицій, заощаджень, інновацій і прийняття ділових рішень, підштовхуючи, таким чином, істотне розширення національного виробництва і доходу. Така розширена податкова база зможе підтримати податкові надходження на попередньому рівні навіть при тому, що ставки податків будуть нижчими. Скорочення дефіциту бюджету забезпечуватиметься за рахунок скорочення масштабів ухилення від оподаткування, а також за рахунок появи стимулів до виробництва і збільшення зайнятості.

Список використаних джерел.

1. Гончарова В. Г. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: навч.-фахове. видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1751&p=1>
2. Панасюк, В. М. Податковий облік [Текст]: навч. посіб./ В. М. Панасюк, Є. К. Ковальчук, С. В. Бобрівець — Тернопіль : Карт-бланш, — 2002. — 260 с.
3. Стимулювання економічного розвитку: аспекти оподаткування / С. Г. Мищенко. – Донецьк : ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2006. – 225 с.
4. Україна має використовувати «криву Лаффера» / Кравченко Сергій, «Львівський політехнік», 12 квітня 1996, с. 12.

БУТЕНКО ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

доцент кафедри менеджмент організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н., доцент

ВОРОЖБІЄВА АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентові України

РОЛЬ ПОДАТКІВ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

В Україні, як і в будь-якій країні світу, податки та збори відіграють важливу роль у фінансовій системі держави. Як самостійній економічній категорії, податкам притаманний власний механізм дії із властивими йому особливими функціями, методами, аспектами, інструментами. Значна роль податкового механізму в регулюванні економічних відносин зумовлює необхідність визначення його сутності. Тому злагодженому функціонуванню всіх складових елементів податкового механізму сприяє побудова стабільної та цілісної податкової системи, яка нині є надзвичайно важливою для нашої країни[2].

Податок - це встановлений вищим органом державної законодавчої влади обов'язковий платіж, що сплачується юридичними особами і громадянами в бюджет у розмірах і в строки, передбачені законом[1].

Податок встановлюється виключно державою і базується на актах вищої юридичної сили.

Вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємства[4]

Податок	Характеристика впливу	Форма впливу
1	2	3
ПДВ	Варійований вплив залежно від галузі діяльності, товарів, що виробляються, фінансових можливостей покупців. Може негативно впливати на діяльність підприємства у разі застосування високих ставок, оскільки зростає лаг між сплатою податкового зобов'язання та податкового кредиту.	• загальне підвищення цін; • обмеження купівельної спроможності споживачів; • обмеження обсягу виробництва та реалізації продукції; • нагромадження нереалізованих товарів; • тимчасове відволікання коштів.
Акцизний податок	Опосередкований вплив, оскільки безпосередньо входить до вартості основної частини продукції підприємства й відшкодовується її покупцями.	
Мито й митні платежі		
Загальнодержавні та місцеві податки, які відносяться на витрати виробництва	Опосередкований вплив, оскільки тягар сплати переноситься на споживачів продукції.	• збільшення витрат на виробництво та кінцевої вартості продукції; • зменшення прибутку.
Єдиний соціальний внесок		• збільшення витрат на виробництво та зменшення прибутку; • збільшення кінцевої вартості продукції; • дестимуляційна функція щодо ФОП
Податок на прибуток підприємств	Визначає виробничі можливості підприємства, вибір політики відтворення, напрями його розвитку	• прямий розподіл прибутку; • пряма залежність між величиною податків та поточними витратами господарської діяльності.

Від того, наскільки ефективно підприємство вирішить податкові проблеми при формуванні стратегії свого розвитку, залежать можливості не тільки його економічного зростання, але й суспільного виробництва в цілому. Саме тому, основною метою кожного підприємства є розробка економіко-організаційного механізму адаптації у нестабільному податковому середовищі з урахуванням ринкових механізмів розподілу податкового навантаження, обґрунтування необхідності управління податками на підприємстві.

Процес розробки податкової політики відбувається в кілька етапів, кожний з яких має свою мету, завдання та форми реалізації. Виділяють такі основні етапи [3]:

1. Дослідження стану фінансово-господарської діяльності підприємства та існуючих механізмів сплати податків; аналіз поточної ситуації зі сплати податків, наявності заборгованості перед бюджетом, її строк, оцінка можливостей погашення.

2. Визначення пріоритетних напрямків розвитку виробництва та можливості зниження оподаткування; виділення пріоритетних галузей чи видів продукції; аналіз можливостей зниження оподаткування в цих галузях. Як

відомо, розмір сплати більшості податків визначається обсягами діяльності. Також необхідно ретельно проаналізувати виробничу стратегію підприємства на предмет можливості зниження обсягів оподаткування.

3. Розробка альтернатив сплати податків складання податкового календаря, оцінка можливостей застосування податкових пільг; порівняння економії від застосування кожного з варіантів з витратами, які він тягне за собою.

4. Вибір оптимальної схеми оподаткування з позицій мінімізації податкових платежів та покращення фінансового стану.

5. Пошук можливостей відстрочення податкових платежів законним шляхом на максимально тривалий термін.

6. Контроль за виконанням податкової політики та оперативне її коригування у процесі фінансового оздоровлення; контроль за своєчасністю нарахування податків та їх сплатою у строк.

7. Оцінка ефективності податкової політики з позицій прибутковості підприємства та досягнення мети санації. Для оцінки ефективності податкової політики варто застосовувати загальновідомі показники для оцінки податкового навантаження на підприємство до та після здійснення заходів оптимізації податкової політики та податкового планування.

Безпосередній вплив податкової системи країни на діяльність і результат діяльності суб'єктів господарювання зумовлює необхідність її реформування та усунення вище наведених недоліків. На сьогодні податкова система в Україні не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави. Тому метою податкової реформи в Україні є приведення вітчизняної системи оподаткування у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку країни, одним з яких виступає підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел.

1. Руденко Є.М. Формування податкової політики підприємства в процесі здійснення фінансової санації [Електронний ресурс] / Руденко Є.М. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_3/305.pdf
2. Слав'янська Н.Г. Податкова стратегія підприємства і оцінка ефективності її застосування [Електронний ресурс] / Слав'янська Н.Г. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/3343/1/PodatYeris.pdf>
3. Шигун М.М. Податкова політика підприємства в інфляційній економіці: напрями організації [Електронний ресурс] / Шигун М.М., Остап'юк Н.А. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vznu/eco/2011_3/068-72.pdf
4. Яструбецька Л. Проблеми та перспективи удосконалення системи податкового обліку в Україні [Електронний ресурс] / Яструбецька Л. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/ekonom/Form_Rynk_Econ/2009_19/72_Yastrubetska.pdf

ДРОНОВ ДМИТРО СЕРГІЙОВИЧ

слухач НАДУ при Президентові України

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ

Останніми десятиріччями у світі дедалі більшої значущості набуває питання енергетичної безпеки, яка є невід'ємною складовою національної безпеки та визначальною умовою економічної незалежності кожної держави. Аналітики Світового банку визначають енергетичну безпеку як можливість країни виробляти енергію та «розумно» її споживати, що сприятиме економічному зростанню країни і, тим самим, зниженню рівня бідності населення; поліпшенню якості життя громадян шляхом розширеного доступу до сучасних енергетичних послуг.

Ще до подій 2014 р. Україна була енергетично залежною від сусідньої держави, здійснюючи закупівлі природного газу, ядерного палива, нафтопродуктів, а згодом – й вугілля.

З метою забезпечення власних потреб у природному газі Україна активізувала дії зі збільшення реверсних поставок з ЄС – Словаччини, Угорщини та Польщі – чому сприяла злагоджена робота української сторони з європейськими операторами ГТС – FGSZ, Eustream та Gas-System SA. Потрібно відмітити, що подібні спроби Україна почала робити ще до 2014 р.

Поряд з диверсифікацією імпорту природного газу, важливе місце в забезпеченні потреб у ресурсі посідає власний видобуток. Зазначимо, що Україна володіє достатніми ресурсами як традиційного, так і нетрадиційного природного газу, що дозволяє у перспективі значно наростити обсяги загального видобутку [7].

Для України досить важливим залишається питання лібералізації енергетичного ринку та необхідність виконання взятих зобов'язань у рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства [1] в частині приведення газового законодавства у відповідність до європейських норм. У зв'язку з цим, у 2015 р. Україна започаткувала процес лібералізації на газовому ринку, прийнявши закони, спрямовані на імплементацію європейських норм і стандартів: «Про ринок природного газу», «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо створення передумов для нової моделі ринку природного газу», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості видобувних галузей в Україні» [2-4].

Проте лише прийняттям необхідного законодавства відповідно до норм Другого та Третього енергетичних пакетів не обмежується виконання Україною взятих зобов'язань. Нерозв'язаним залишається питання реорганізації НАК «Нафтогаз України». Так, 1 липня 2016 р. Уряд прийняв Постанову «Про відокремлення діяльності з транспортування та зберігання (закачування, відбору) природного газу» (№496) [6], якою було затверджено план реструктуризації НАК «Нафтогаз України» з метою відокремлення діяльності транспортування та зберігання природного газу. Відокремлення (unbundling) – необхідний крок на шляху до побудови повноцінного

конкурентного ринку природного газу, адже за умови об'єднання функцій транспортування та постачання, існує монополія, яка підвищує ціни як на послуги, так і на ресурс. Unbundling – вимога Третього енергетичного пакета, зобов'язання яке Україна взяла у 2012 р. Однак, очікувати практичну реалізацію процесу відокремлення та створення ефективного незалежного газотранспортного оператора незавершено й досі. Для цього Кабінету Міністрів України необхідно більш активно впливати на реформування НАК «Нафтогаз України» не віддаючи це питання на «відкуп» менеджменту даної нафтогазової монополії.

Вагомими складовими безпечного рівня енергетичної безпеки є енергоощадливе використання енергоресурсів та енергоефективність. З цією метою в Україні створено Фонд енергоефективності на виконання Закону України «Про Фонд енергоефективності» [5].

Заходи з енергоефективності можуть призвести до істотних змін в енергетичному балансі, суттєво підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної економіки на міжнародному рівні та покращити показники зовнішньоторговельного балансу України. Поряд із заходами енергозбереження актуальності набув розвиток відновлювальної енергетики, чому сприяють і наявний потенціал, і законодавча база (яка постійно вдосконалюється), і міжнародні зобов'язання, взяті Україною у частині стабілізації та зменшення екологічного навантаження на довкілля.

Сьогодні й досі є неможливим активне використання повного потенціалу відновлювальної енергетики, зокрема через ускладнену процедуру під'єднання до електричних мереж, а також надзвичайно високий тариф, який не є конкурентним порівняно з іншими видами енергії. Однак Україна не повинна зупинятися на досягнутому і повинна продовжувати удосконалювати державну політику стимулювання розвитку відновлювальні джерела енергії у спосіб: застосовування механізмів регуляторної та стимулюючої державної політики для впровадження технологій використання відновлювальні джерела енергії, які мають конкурентні переваги, порівняно з тими технологіями, що базуються на використанні викопних палив, а також розроблення і впровадження грошово-кредитних та податкових механізмів стимулювання використання відновлювальні джерела енергії приватними домогосподарствами.

Отже, національним інтересом України в сфері енергетики – є досягнення енергетичної незалежності. Для цього необхідно: а) диверсифікувати постачання газу, ядерного палива та нафтопродуктів; б) збільшити власний видобуток газу і нафти; в) переводити ТЕС і ТЕЦ на вугілля газових марок і будувати на них комбіновані газотурбінні і паротурбінні установки; г) розпочати планування і будівництво модульних АЕС; д) продовжувати займатись розвитком відновлювальної енергетики, але не занадто захоплюватись нею, адже її розвиток люблять іноземні виробники обладнання, а також тому, що це може бути виключно допоміжна сфера енергетики, яка теж генерує негативні наслідки свого функціонування; е) основну увагу приділяти в розвитку паливно енергетичного корпусу екологічній складовій з точки зору розвитку суспільства сталого розвитку; є) активніше впроваджувати у виробництво сучасних технологій для енергоощадливого використання енергоресурсів та енергоефективність.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства» від 15 грудня 2010 р. № 2787-VI. - Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2787-17>
2. Закон України «Про ринок природного газу» від 9 квітня 2015 р. № 329-VIII. - Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19>
3. Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо створення передумов для нової моделі ринку природного газу» від 4 лютого 2016 р. № 994-VIII. - Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994-19>
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості видобувних галузей в Україні» від 16 червня 2015 р. № 521-VIII. - Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-19>
5. Закон України «Про Фонд енергоефективності» від 8 червня 2017 р. № 2095-VIII. - Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2095-19>
6. Постанова КМ України «Про відокремлення діяльності з транспортування та зберігання (закачування, відбору) природного газу» від 1 липня 2016 р. № 496. - Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/496-2016-%D0%BF>
7. Розвиток газового сектору України в контексті євроінтеграції. – Центр Разумкова, 2014. – 44 с.

ДУБОВИК ОЛЬГА ЮХИМІВНА

доцент кафедри фінансів Одеський національний економічний університет

ПОДАТКОВІ РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Одна з наймасштабніших реформ, які будь-коли проводилися в Україні, - це децентралізація влади, що триває з 2014 року. Проведення децентралізації має великий потенціал для стимулювання розвитку регіонів і країни в цілому. В результаті її реалізації було створено об'єднані територіальні громади (ОТГ), кількість яких на сьогодні складає 951, в межах яких проживає майже третина українців. Виконавчі органи громад отримали більші обов'язки та одночасно ширші повноваження, в тому числі і в частині адміністрування доходів.

Ефективність функціонування ОТГ визначається їх фінансовою спроможністю, балансом доходів і видатків. Необхідна досить потужна фінансова база, яка дозволить у повному обсязі профінансувати витратну частину бюджету території. Тому на сьогодні актуальним є пошук додаткових коштів задля розширення доходної бази

громад. І податки у більшості випадків є основним джерелом їх власних доходів: близько 95 % припадає на податкові надходження. Це податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, рентна плата, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю піддакцизованих товарів, місцеві податки і збори. Як правило, найбільші два податки – податок на доходи фізичних осіб та єдиний податок – складають 65-80 % дохідної частини бюджету без урахування трансфертів.

Трійку найбільш заможних ОТГ України очолюють Троїцька (Дніпропетровська обл.), Сенчанська (Полтавська обл.) та Слобожанська (Дніпропетровська обл.). У більшості випадків основними джерелами власних доходів цих громад – майже 100 % - є надходження ПДФО, єдиного податку, акцизного податку на пальне та плати за землю [1].

Важливим фактором впливу на рівень надходження ПДФО є легалізація доходів фізичних осіб, які вони приховують від оподаткування. У Верховній Раді України зареєстровано проект закону щодо добровільного одноразового декларування активів фізичних осіб, яке відбудеться з 1 січня по 31 травня 2020 р. [2]. Метою законопроекту є запровадження автоматизованої системи моніторингу відповідності витрат фізичних осіб отриманим доходам як одного з інструментів детінізації економіки України та протидії розмиванню податкової бази.

Проведення фінансових операцій будуть контролювати установи і підприємства, які їх здійснюють, і одразу ж в електронній формі за індивідуальним ідентифікаційним номером платника податків направляти ці відомості на спеціальний сайт податкового органу. Досвід свідчить про ефективність такої системи. Вона багато років працює у всіх високорозвинених країнах, де фінансове свавілля і несплата податків трактується як кримінальний злочин.

Поруч із попереднім законопроектом, у Верховній Раді розглядається можливість легалізації неоподатковуваних доходів за умови подальшої сплати податкових зобов'язань в установленому порядку, термінах і розмірах [3]. Мета так званої «податкової амністії» полягає не в наповненні бюджету, а в переході на правову базу у відносинах платників податків і держави. Це виведення коштів з тіні під певний відсоток податку, нижчий ніж загальна ставка оподаткування в країні, та звільнення від відповідальності за недекларування доходів та несплату податків за минулі періоди.

Громадянам пропонується подати спеціальну декларацію з 1 січня по 31 березня 2020 року і сплатити податкові зобов'язання по прихованим доходам в розмірі: 5 % - для валютних цінностей, рухомого і нерухомого майна, цінних паперів, часток (паїв) у майні юридичних осіб, майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності та/або фінансових інструментів; 10% - для всіх майнових прав; 2,5 % - для активів, за рахунок яких відбулася покупка облігацій внутрішньої державної позики, випущених НБУ.

Майже всі громади встановлюють ставки місцевих податків та зборів не на максимальному рівні, визначеному Податковим кодексом України. При цьому начебто враховується соціально-економічний стан громади, можливість зростання соціального напруження та росту заборгованості з виплат. Але ж причиною прийняття таких рішень у більшості випадків є незацікавленість окремих членів громад, які є посадовими особами та одночасно представниками бізнесу, у підвищенні податкового тиску.

Однією з прикладів, коли Млинівська громада що на Рівненщині, яка знаходиться у вкрай незадовільному фінансовому становищі, користуючись наданими децентралізацією повноваженнями, вирішила знизити ставки єдиного податку для підприємців першої та другої групи з 2020 року до 1 % і запрошує підприємців з усієї України реєструватися у себе. Таким чином ОТГ за рахунок збільшення кількості підприємців хоче підняти обсяг надходжень до бюджету громади.

Подальший пошук джерел фінансування місцевих бюджетів за рахунок більш повного використання податкових важелів сприятиме укріпленню їх фінансової бази, збільшенню рівня автономії об'єднаних територіальних громад, зростанню рівня життя їх мешканців.

Список використаних джерел.

1. Дуб А. Рейтинг богатейших ОТГ, или Где в Украине жить хорошо // Ліга. Бизнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.liga.net/all/article/reyting-bogateyshih-otg-ili-gde-v-ukraine-jit-horosh>.
2. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо добровільного одноразового декларування активів фізичних осіб» № 1183 від 29.08.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66482.
3. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей застосування спеціального декларування за порушення фізичними особами податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, що мали місце до 31 грудня 2018 року» № 1232 від 02.09.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66610.

КАРПЕНКО ЛІДІЯ МИКОЛАЇВНА

*професор кафедри економічної та фінансової політики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д.е.н., доцент*

ВАРЕЩЕНКО ВОЛОДИМИР ІГОРЕВИЧ

аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ІННОВАЦІЙНІ ТRENДИ РОЗРОБКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Сучасний стан економіки України потребує вирішення багатьох кардинальних проблем. Успішне проведення ринкових реформ в Україні неможливе без ефективної інноваційно-інвестиційної політики, перебудови економіки з

метою створення сприятливого інвестиційного середовища. Одним із основних напрямів удосконалення територіально-організаційного механізму є створення певних преференційних умов на окремих територіях [1]. У світовій практиці особливу увагу приділено таким інструментам і механізмам державної інвестиційної політики, як спеціальні правові режими економічної діяльності, що передбачають застосування для частини суб'єктів господарювання впродовж визначеного часу особливих, відмінних від загальнонаціонального режиму, більш преференційних умов діяльності. На найближчий період доцільно зосередитися на декількох пріоритетних напрямках інвестиційної політики, що здатні вплинути на збільшення обсягів інвестиційних ресурсів та підвищення ефективності їхнього використання. Серед цих напрямів:

- удосконалення інструментів державної політики, спрямованих на розширення інвестиційного потенціалу та активізацію інвестиційної діяльності промислових підприємств;
- суттєве підвищення ефективності державного інвестування на основі чіткого визначення вичерпного переліку інвестиційних пріоритетів для уникнення розпорошення інвестиційних ресурсів, а також широкого запровадження реалізації проектів на засадах державно-приватного партнерства;
- поліпшення інвестиційного клімату у спосіб удосконалення загального (податкового, земельного, корпоративного, митного) та спеціального інвестиційного законодавства, підвищення рівня захисту інтересів приватних інвесторів, посилення заходів боротьби з корупцією у сфері інвестиційної діяльності.

Інноваційні тренди розробки інвестиційної політики сталого розвитку територій України передбачають:

1. Внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку шляхом включення до тексту розділу, який унормовує питання формування інвестиційної політики регіонів як елементу стратегічного поступу держави.
2. Включати до регіональних стратегій розділ, в якому аналізується розвиток галузей господарювання в регіоні, з метою формування цілісної картини його внутрішнього потенціалу і висвітлення привабливості для потенційних інвесторів.
3. Забезпечувати ефективний захист прав інвесторів та надавати гарантії іноземним інвесторам щодо стабільності умов ведення бізнесу в окремих регіонах шляхом розстрочки термінів виплати кредитів, застосування норм прискореної амортизації.
4. Пропагувати можливість та переваги створення таких форм господарської та інвестиційної діяльності, як регіональні парки та промислові округи, які можуть сприяти активізації інвестиційної діяльності в регіонах.
5. Стимулювати кооперацію між підприємствами суміжних галузей у межах регіону з метою спільної реалізації стратегії залучення інвестицій.
6. Сприяти формуванню розгалуженої територіальної мережі об'єктів інвестиційної інфраструктури – інститутів спільного інвестування, інвестиційних фондів, що спрощує можливості ведення інвестиційної діяльності, з метою нарощення інвестиційного потенціалу регіонів.

Активність інвестиційної діяльності регіону цілком залежить від його інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості об'єктів інвестування. Фактори, які впливають на інвестиційну привабливість ресурсів області можна згрупувати наступним чином:

- фактори, які визначають інвестиційний клімат району: економічні; політичні; законодавчі; природоохоронні; інфраструктурні; природно-кліматичні; ресурсні; демографічні;
- фактори, що пов'язані зі станом об'єкта інвестування: фінансові показники; виробничо-технологічні; інфраструктурні; вхідні ресурси; стан менеджменту, маркетингу [2].

Слід підкреслити, що створення єдиної інформаційно-аналітичної системи управління, її впровадження, координація функціонування та оптимізація інформаційних потоків - основа концепції контролінгу, заснованої на інтеграції функцій управління у досягненні цілей діяльності підприємства. Інформаційно-аналітичне забезпечення розробки інвестиційної політики розвитку території розробляється відповідно до управлінських принципів, методичного забезпечення щодо визначення ефективності та доцільності інвестиційного проекту, в розрізі функціональних блоків управління і ґрунтується на таких основних інструментах:

- програмно-методологічні питання інтегрованого аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності;
- збалансована система показників і результати прикладного стратегічного аналізу;
- стратегічна карта інноваційного процесу;
- багатофункціональне аналітичне забезпечення прийняття інвестиційних рішень і методика його практичної автоматизованої реалізації;
- календар інвестиційних перешкод і відповідну методика прогнозування поведінки інвестора;
- комплекс економіко-математичних методів аналізу;
- система бюджетування з реалізацією функції комплаєнс-контроль;
- методика управління продажами як інструмент прийняття інвестиційних рішень на експлуатаційній фазі інвестиційного проекту;
- система контролю виконання інвестиційного проекту по етапах його життєвого циклу [3].

Державне регулювання економіки України неможливе без активізації інноваційних та інвестиційних процесів. Визначення основних тенденцій та перспектив розвитку Одеського регіону є одними із пріоритетних шляхів сталого розвитку. Ключовим питанням розробки програм активізації розвитку регіону є побудова взаємовигідного інноваційно-інвестиційного співробітництва між державою та іноземним інвестором із застосуванням принципів ефективної інвестиційно-інноваційної політики держави в координатах сталого розвитку. Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що розробка інвестиційної політики у контексті прогнозування інвестиційних потоків передбачає: здійснення кількісного та якісного аналізу тенденції інвестиційних процесів, існуючих проблем та нових явищ; альтернативне передбачення майбутнього розвитку галузей економіки як можливих об'єктів укладення капіталу; оцінку можливостей і наслідків укладення коштів у ту чи іншу сферу економіки.

Список використаних джерел.

1. Tetiana, H., Karpenko, M.L., Olesia, F.V., Yu, S.I. & Svetlana, D. (2018). Innovative methods of performance evaluation of energy efficiency project. Academy of Strategic Management Journal, 17(2), pp. 1-11.
2. Voronzhak Pavlo. Base alternatives and the paradigm of impact investing development in the coordinates of globalization changes and euro integration. In Lidiia Karpenko, Pavlo Voronzhak (ed). Proceedings of the 4 th International Conference on European Integration 2018. Ostrava: VSBTechnical University of Ostrava, 2018, pp.659-668.
3. Karpenko L. Methodological Platform of the Innovative Projection in the Coordinates of Globalization Change: Strategy in Action // L.Karpenko // Conference proceedings 19th International Scientific Conference. International Relations 2018:Current issues of world economy and politics [Volume of Scientific Papers]. – University of Economics in Bratislava, 2018 . – 782 p.; P. 286-296

КОВАЛЬОВ ГЕОРГІЙ ІВАНОВИЧ

*доцент кафедри економічної та фінансової політики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н.*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Власний досвід України свідчить про те що саме підприємництво є запорукою соціально-економічного розвитку країни, найбільш вагомим джерелом створення нових робочих місць, насичення ринку товарами і послугами, основою для формування середнього класу. Тому створення умов, що забезпечують стабільний розвиток сфери підприємництва, є одним із пріоритетних завдань діяльності уряду. На сьогоднішній день існує низка невирішених проблем, які чекають на своє осмислення та практичне вирішення. Саме ці обставини і обумовили потребу в упорядкуванні складу і структури малого та середнього підприємництва (далі МСП), та удосконаленні механізмів державної підтримки.

Реформування економічної системи повинно бути спрямовано на зміцнення фінансової основи МСП, посилення впливу органів місцевого самоврядування на організацію та функціонування МСП, що дасть змогу забезпечити соціально-економічний розвиток та підвищення добробуту населення. Основна проблема, з якою стикається підприємництво, полягає в тому, що діюче державне регулювання, з одного боку, є дуже детальним й обтяжливим, а з іншого - діяльності певного кола суб'єктів МСП властива низька соціальна відповідальність, що вимагає постійного державного контролю. Крім того, існують серйозні прогалини та суперечності в законодавстві, які заважають повноцінному застосуванню наявної нормативної бази, викликають повільність в роботі правоохоронної та судової систем, провокують корупцію.

Ототожнення підприємництва у розвинутих країнах завжди було предметом суперечок. Починаючи з класифікації самого підприємництва, усі визнають той факт що воно не однорідне, а далі ідуть розбіжності як відмежувати великі, середні та малі суб'єкти підприємництва.

Світова державна політика розвитку підприємництва традиційно відноситься до патерналістської, що підкреслює її соціальну функцію. Економічна сутність підприємництва позначається на підвищенні його ролі у рамках глобальної конкуренції. Виходячи з цього, узгодження світової класифікації підприємництва необхідно для зменшення небезпеки порушення конкуренції. Саме це сприяло в рамках ЄС уніфікації визначення критеріїв підприємництва. Для класифікації розміру підприємництва з 1 січня 2005 року використовуються положення та норми Recommendation 2003/361/ЄС, прийняті Європейською Комісією 06.05.03р.

В Україні згідно ст. 63 Господарського Кодексу підприємництво поділяється на малі, середні або великі підприємства залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік. Порівняючи вітчизняну та європейську класифікації, ми бачимо, що за загальним визначенням суб'єктів підприємництва в Україні поле малого підприємництва вужче за аналогічне поле у ЄС приблизно у 20 разів. Так, визначення суб'єктів середнього підприємництва в Україні починається з 500 тис. євро на рік, проти 10 млн. євро - у ЄС. Це значною мірою змінює структуру українського підприємництва та не дозволяє проводити порівняння на міжнародному рівні, крім того, погіршує умови конкуренції українських виробників на глобальному ринку.

Для зменшення ризиків та покращання умов конкуренції на світових ринках українським суб'єктам господарювання, необхідно привести національну класифікацію у відповідності з класифікацією ЄС.

Щоб розробити дієву державну програму підтримки підприємництва треба:

1) Усвідомити, що МП не є рівномірним й однорідним середовищем, воно розшароване на:

- а) мале підприємництво проти бідності - фізичні особи підприємці;
- б) стале мале підприємництво - юридичні особи з більш-менш стабільними доходами;
- в) мале підприємництво, яке стрімко зростає.

Кожна з цих груп потребує різного роду підтримки (за формою, суттю та обсягом).

2) Необхідно визначити, для чого здійснюється підтримка МСП. Цілі державної підтримки можуть бути різні:

- державна підтримка пріоритетних напрямків (галузей) розвитку підприємництва;
- збільшення кількості робочих місць в МСП з метою зменшення рівня безробіття;
- державна підтримка для збереження загального числа суб'єктів МСП і створення позитивної динаміки «створено/ліквідовано».

Кожна з цих цілей потребує різних підходів та різних наборів державних інструментів.

3) Будь-яка підтримка з боку держави, не повинна призводити до порушення умов конкуренції на ринку. Забезпечення дешевим ресурсом окремих суб'єктів у вигляді інформаційної, консалтингової, навчальної або іншої

допомоги суб'єктам підприємництва не повинно призводити до того, що аналогічні суб'єкти, які надають ті ж послуги на ринку, не зможуть продовжувати конкуренцію. При такій підтримці досягається протилежний результат.

4) Підтримка МСП в Україні для дієвого впливу на цей сектор економіки повинна мати масштаб, співставний з масштабом самого сектора МСП та його ролі в економіці України. На сьогодні в Україні налічується: близько 15000 суб'єктів середнього підприємництва, близько 330000 суб'єктів малого підприємництва - юридичних осіб та близько 1400000 фізичних осіб - підприємців. При таких умовах, тих коштів, які передбачені діючими державними програмами підтримки підприємництва, явно недостатньо.

МСП працює у всіх сферах та галузях національного господарства, виконуючи певні види діяльності. Вони самостійні у здійсненні господарської діяльності та використанні прибутку, який залишається після сплати податків та інших зобов'язань. Світовий досвід господарювання свідчить, що найважливішою складовою ринкової економіки є забезпечення гармонічної взаємодії великих, середніх і малих підприємств, та їх раціонального співвідношення.

Аналіз стану та проблем функціонування малого та середнього підприємництва в Україні свідчить про те, що в подальшому відсутність активної державної підтримки може привести до згорання даного сектора економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Таким чином, ключовим фактором сталого розвитку МСП є дієва державна політика його підтримки. Вона потребує створення механізму ефективної взаємодії між державою та підприємницьким сектором.

КОЗИНСЬКИЙ СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ

*доцент кафедри економічної та фінансової політики
ОРИДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н, доцент*

ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ЗМІН В ПАРАДИГМІ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

Сучасна наука все активніше розглядає політичну та управлінську сфери в якості спеціалізованих видів діяльності з вироблення рішень. Західні концепції управління та політики, розповсюджуючись у країнах, що обирають демократію та ринок, орієнтують суспільство на відношення до управління, як певного технологічного процесу, залежного від якості факторів, наявних ресурсних та правових обмежень тощо. Відповідно й змінюється ставлення до продукту політико-управлінської діяльності – рішення. Воно стає об'єктом аналізу за усіма правилами економіки, з чітким визначенням його корисності, розрахунками «економічності» втілення та оцінкою ймовірних наслідків реалізації. Більш того, рішення фактично перетворюється на об'єкт самостійного та впливового напрямку сучасної економічної науки – теорії суспільного вибору, яка позиціонує себе як економічне дослідження прийняття неринкових рішень.

Політична та управлінська сфери виявляються не просто пов'язаними між собою спільним спрямуванням щодо задоволення суспільної потреби у ефективній політиці чи управлінні – вони знаходять у цих потребах власну легітимізацію. Відповідно, вірність чи невірність рішень, їх ефективність, як і справедливості оцінок політики та управління виявляються залежними від тих благ, які несе з собою наявна форма управління чи конкретний уряд [1, с.143].

Для визначення вірності рішення необхідним виявляється чітке розмежування його об'єктивної та суб'єктивної природи. У самому загальному вигляді об'єктивною основою правильності виступатиме адекватність рішення розв'язанням тих протиріч, на які воно спрямоване. Відповідно, визначаючим для такої адекватності стає підготовка рішення, на етапі якої надзвичайного значення набуває експертно-аналітична розробка проблем, які потребують рішення. Специфіка такої роботи, її ресурсне забезпечення, тривалість та виключне значення незалежності експертів, обумовлює доцільність організаційного уособлення аналітичної діяльності поза межами структур державного управління.

На суб'єктивному рівні сама постановка питання щодо вірності політичних рішень передбачає гармонізацію двох сторін процесу їх вироблення: формування адекватного уявлення щодо проблеми, яка потребує розв'язання та вибір інструментів впливу, здатних передбачувати змінити ситуацію на краще. Досвід, накопичений у цій сфері, принаймні, економічною наукою, дає усі підстави вважати, що вірність політичного вибору виявляється залежною, як від системних проблем, пов'язаних з принципами організації взаємодії суб'єктів розробки політики, так і суто національних протиріч та традицій. Закріплюючись у вигляді суспільних інститутів, нормах права, формальних та неформальних характеристиках поведінки суб'єктів, такий досвід стає елементом певної організаційної та політичної культури.

Важливість останньої для прийняття рішень виявляється надто важливою. Отже, в умовах неврегульованості нормами права тих чи інших аспектів практики чи подвійного тлумачення законодавством саме культурний рівень виявляється вирішальним для реалізації управлінських рішень та здійснення політичного вибору. Він же відбивається й на характері взаємодії аналітичної підтримки рішень, що на рівні практики приймає вигляд їх елементарної адекватності ресурсному забезпеченню та цілям.

Даний аспект політико-управлінської культури закріплюється у двох принципово різних, з точки зору адекватності рішення, сферах:

1) обмеженнях, якими керуються окремі суб'єкти прийняття рішень і які не врегульовуються (чи врегульовуються недостатньо) нормами права. У даному випадку неадекватність заявляє про себе через помилки в оцінках ресурсного потенціалу, придатного до розв'язання проблем;

2) цілях та цінностях, самий факт існування яких походить від потреби ефективного використання наявних ресурсів. У даному випадку неадекватність є наслідком непослідовності у формуванні пріоритетів розвитку. Так,

наприклад, існування працездатного, але незадіяного у виробництві населення об'єктивно, майже автоматично коригує діяльність держави на розв'язання проблем зайнятості. Часто така політика перешкоджає структурним реформам, консервуючи застарілі галузі виробництва в ім'я збереження соціальної стабільності.

Ситуація ускладнюється тим, що зміни у структурі економіки, які викликаються діями уряду, найчастіше здатні приносити остаточний результат через досить тривалий період. Більш того, цей період може виявлятися, навіть, тривалішим за період існування конкретного уряду. У таких умовах фактор часу, як чинник, що впливає на оцінку політико-управлінських рішень, отримує додатковий зміст – персоніфіковане закріплення наслідків політики та персоніфіковану оцінку прийнятих рішень.

Список використаних джерел.

Государственное управление. Словарь-справочник (по материалам «International Encyclopedia of Public Politic and Administration»). – СПб: Петрополис, 2001. – 632 с.

КУЛИК АННА ОЛЕКСІВНА

*головний державний інспектор відділу адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання
Вінницької митниці ДФС, слухачка заочної форми навчання ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТОВАРОВИРОБНИКА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Нестабільне економічне становище, слабкі позиції вітчизняних товарів на європейських ринках збуту, загострили потребу забезпечення національної безпеки нашої країни, швидкого реагування на зовнішні загрози та протидії можливим негативним наслідкам. За таких умов вбачається, що ведення якісної протекціоністської політики є не лише інструментом зовнішньоекономічної діяльності (далі ЗЕД), а й відіграє більш важливу роль у стабільності вітчизняної економіки. Митно-тарифне регулювання (далі МТР) безпосередньо впливає на показники експорту та імпорту, а також прямо і опосередковано визначає основні економічні параметри національних економік, а саме: динаміку й тенденції зміни обмінних курсів, відсоткових ставок, значення платіжного балансу тощо.

У 2016 р. набула чинності Угода про асоціацію між ЄС та Україною й було створено зону вільної торгівлі, що вже дало певні позитивні і негативні наслідки як для зовнішньої торгівлі, так і для економіки в цілому. Реформування митно-тарифних методів регулювання ЗЕД є найбільш актуальним завданням на шляху України до інтеграції у європейське співтовариство.

Митно-тарифні методи регулювання є історично першим інструментом протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі. Вони займають центральне місце в системі реалізації державного регулювання ЗЕД.

Саме поняття митного регулювання, як регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України, окреслено у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII [5].

Метою МТР є покращення конкурентних умов в країні, яка імпортує товари, захист вітчизняної економіки з метою забезпечення здоров'я населення та охорони довкілля, моралі, релігії і національної безпеки [2]. Сьогодні МТР є підсистемою державного регулювання ЗЕД та регулює основні аспекти переміщення товарів через митний кордон.

Методи МТР зовнішньої торгівлі розділяють на: нетарифні та тарифні. Останні за суттю є економічними і діють через ринковий механізм, вони спрямовані на здешевлення експорту, подорожчання імпорту і впливають на фінансові результати діяльності учасників ЗЕД. Тарифні методи розроблені досить досконально і зведені у системи єдиних митних тарифів. Отже, основним інструментом системи МТР визначено митний тариф, який являє собою систематизований перелік ставок і товарів, що оподатковуються імпортом, експортом та транзитним митом [1].

“Гра” з підняттям або зниженням митних тарифів завжди великий ризик для країни. Адже зниження ставок супроводжується збільшенням фактичної чисельності імпортованих товарів на внутрішньому ринку, що призведе до зменшення національного виробництва аналогічних товарів, а підвищення імпортованих ставок створить міжнародну економічну ізоляцію країни. Тому важливо проводити виважену митно-тарифну політику і зважати на власні економічні інтереси.

Питання зважених митних тарифів постало сьогодні дуже гостро, адже Україна обмежена у свободі змінювати митні тарифи відповідно до Угоди про Асоціацію з країнами ЄС. Хоча зменшення імпортованих ставок має відбуватися поступово, протягом перехідних періодів - від 3 до 10 років, багато вітчизняних підприємств уже не справляється з тягарем ціна-якість щодо іноземних аналогів.

Незважаючи на очевидні труднощі, які виникли у вітчизняних виробників, Державна фіскальна служба України звітує про значні обсяги збільшення імпорту товарів, що відповідно позитивно відображається на надходженнях до Держбюджету. Так у 2005 році надходження митних платежів були на рівні 31,1 млрд. грн. У 2008 р. Україна приєдналась до СОТ, що спричинило значний розвиток ЗЕД. У період 2008 р. – 2009 р. відбулося значне зменшення ставок митних тарифів (з 20% до 5%). Надходження митних платежів у 2010 році були на рівні 85,6 млрд. грн., а у 2011 р. – 114,5 млрд. грн. Потім за рахунок економічної нестабільності і політичної кризи надходження скоротились до 108,4 млрд. грн і 113 млрд. грн у 2013 та 2014 р.р. відповідно. Вже через рік дії зони вільної торгівлі з країнами ЄС Держбюджет України збагатився за рахунок митних платежів на 235,3 млрд. грн.(2016 р.). У 2018 році надходження були на рівні 338,8 млрд. грн, що на 35 млрд. грн або на 11,5 % більше

2017 року[4]. У результаті зменшення тарифних ставок відбулося збільшення імпорту продукції машинобудування, хімічної промисловості та мінеральні продукти. Лідируючі позиції у експорті займають: агропромисловий комплекс, харчова та металургійна промисловості, машинобудування, мінеральні продукти, різні промислові товари[3].

Отже, головним завданням митно-тарифного регулювання є захист вітчизняної економіки від зовнішніх негативних впливів. Грамотна державна політика у напрямі митно-тарифного регулювання в сучасних українських реаліях приведе до поліпшення структури вітчизняного експорту у бік зменшення сировинної складової та збільшення частки високотехнологічних товарів з високою долею доданої вартості, виробленої в Україні.

Список використаних джерел.

1. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: [монографія] / І.Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
2. Левко М. М. Митно-тарифне регулювання в системі забезпечення економічної безпеки держави: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 – економічна безпека держави / Левко Марія Миколаївна. – Львів, 2016. - 23 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.html
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist/plani-ta-zviti-roboti/237691.html>
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

КУРАНДА ЛЮДМИЛА ОЛЕКСІВНА

*доцент кафедри економічної та фінансової політики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.е.н., доцент*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Фермерські господарства, відіграють важливу роль у розвитку АПК розвинених країн світу. Виробляючи понад 50% валової продукції сільського господарства, вони відзначаються високим рівнем продуктивності праці, екологічністю продукції, підтримкою екосистем територій тощо. Завдяки гнучкості і мобільності, вони швидко реагують на потреби ринку і шукають найоптимальніші шляхи використання власних ресурсів. Сімейні ферми у світі становлять понад 500 мільйонів, мають у розпорядженні понад 70% сільськогосподарських угідь і виготовляють понад 80% продукції сільського господарства [1].

Фермерські господарства потребують специфічних інструментів підтримки з боку держави внаслідок більшої ризиковості їх діяльності та більш складних умов доступу до додаткових ресурсів.

Одним із основних напрямів підтримки у міжнародній практиці є інструменти прямого впливу. Досвід розвинених країн свідчить, що розвиток малих і середніх аграрних підприємств залежить від прямої державної підтримки. Зокрема, в ЄС на субсидії щорічно виділяється близько 40% всього бюджету Союзу. У структурі компенсаційних виплат 2/3 становлять виплати з розрахунку на земельну площу і поголів'я тварин. Значне поширення також одержали виплати субсидій на підтримку якості сільськогосподарських угідь. Важливим є також фінансова підтримка та спрощена система доступу до фінансових ресурсів. У світовій практиці застосовують різні інструменти фінансового стимулювання:

1. Компенсація частини витрат на сплату відсотків за кредитами.
 2. Система земельно-іпотечного кредитування.
 3. Надання гарантій при кредитуванні, що зумовлює і зниження відсоткової ставки за кредитами у зв'язку зі зменшенням ризику неповернення коштів.
 4. Розвиток лізингу, що сприяє активізації інвестиційних вкладень в АПК.
 5. Стимулювання інноваційної діяльності через венчурні фонди.
 6. Надання інвестиційного податкового кредиту, що збільшує стимули інвестування власних коштів у розширення бізнесу.
 7. Створення регіональних фондів кредитування суб'єктів малого бізнесу.
 8. Розвиток кредитної кооперації.
- Поєднання різних інструментів стимулювання створює передумови для диверсифікації джерел фінансування та активізації підприємництва.

Однією з важливих умов розвитку агробізнесу є створення умов для інформаційного забезпечення і обміну, зокрема, шляхом створення служб агроконсалтингу. Вибір моделі надання послуг агроконсалтингу залежить від багатьох факторів і особливостей ведення сільського господарства в країні. Забезпечення ефективного розвитку агроконсалтингу залежить від гнучкості та адаптованості до місцевих потреб відповідних дорадчих структур.

У цьому процесі ключова роль належить державі: якщо навіть вона не є прямим організатором таких послуг, то повинна створити умови для їх розвитку, контролювати їх якість, загальнодоступність та екологічну безпечність. Важливою є і міжнародна взаємодія щодо розвитку консультативних послуг, зокрема створення Глобального форуму щодо сільських консультативних послуг (GFRAS). Його основним завданням є поглиблення міжнародної співпраці та підвищення якості агроконсалтингу.

Значну роль для розвитку аграрного підприємництва загалом, і для активізації фермерських господарств, зокрема, має агрострахування. У світовій практиці склалося декілька моделей агрострахування, які спрямовані на формування ефективних механізмів управління ризиками у сільськогосподарській діяльності:

1. Пряме державне відшкодування втрат сільськогосподарських підприємств (Білорусь, Греція, Кіпр) – страхування сільськогосподарських ризиків є обов'язковим видом страхування для виробників у цих країнах. Держава компенсує втрати внаслідок несприятливих погодних умов через субсидії, спеціальні державні фонди.

Білорусь має специфічні умови страхування – сільськогосподарські ризики страхуються у державній страховій компанії БелГосСтрах.

2. Державно-приватне партнерство (США, Німеччина, Франція, Іспанія, Португалія, Ізраїль, Туреччина, Австрія, Китай, Росія) – держава визначає систему ризиків, які будуть компенсуватися за рахунок субсидій, визначає, яка частина витрат виробників на страхування врожаю чи тварин буде компенсована за рахунок субсидій та здійснює організацію перестрахування, а приватні компанії здійснюють компенсацію втрат за програмами страхування, які не відшкодовуються державою. Роль страховика полягає в адмініструванні, організації та просуванні страхових послуг. У разі настання катастрофічних збитків, держава пропонує страховикам програми перестрахування або застосовує механізми міжнародного перестрахування. Розвиток державно-приватного партнерства можна стимулювати через дольові субсидії, податкові пільги, через платформи співпраці та національні управління по збуту.

3. Моделі агрострахування з мінімальним державним втручанням (Німеччина, Швеція, Австралія). В цій моделі беруть участь тільки дві сторони страхувальник і страховик.

Наприклад, у Німеччині не існує розвинутої програми субсидування страхування аграрних ризиків, але існують три інструменти управління ними:

ситуаційні виплати державної допомоги після значних несприятливих погодних подій (повністю фінансуються урядом);

по фонду страхування хвороб худоби, який частково фінансується державою;

приватне страхування від граду, яке здійснюється на добровільній основі [2].

Ще однією проблемою є те, що в Україні фермерські господарства переважно беруть землю для своєї діяльності в оренду, а могли б її купити одразу або за допомогою іпотечного кредитування за умов функціонування ринку землі в Україні. Вже у цьому році буде подано на розгляд законопроект щодо його формування, але одразу виникає запитання щодо прозорості регулювання цього ринку, обмеження купівлі земель для великих сільськогосподарських підприємств, що є життєво важливим чинником.

Список використаних джерел.

1. Положение дел в области продовольства и сельского хозяйства. Инновации в семейных фермерских хозяйствах. — ООН, ФАО. — 2015. — 184 с.

2. Алескерова Ю.В. Моделі страхової політики при сільськогосподарському страхуванні / Ю.В. Алескерова // Економіка АПК. — 2014. — № 10 — С. 45—53.

КУСПЛЯК ГАЛИНА ІВАНІВНА

*старший викладач регіонального управління та публічного адміністрування,
ОРІДУ НАДУ при Президентів України, к.держ.упр.*

ПЛАНУВАННЯ ЗА БЮДЖЕТНИМИ ПРОГРАМАМИ НА БАГАТОРІЧНУ ПЕРСПЕКТИВУ

Багаторічне планування за бюджетними програмами на основі результатів є одним з інструментів управління державною політикою, що тісно пов'язане з іншими, не менш важливими інструментами, такими як: *фінансовий контроль та аудит*, проведення якого допомагає: по-перше, дізнатися чи використано отримані державні кошти на законних підставах; по-друге, здійснити оцінювання, за допомогою якого ми можемо говорити про виконані роботи відповідно до стандартів та нормативів, надані послуги належним чином та досягнення результативності (результатів й впливу); *моніторинг результативності*, спрямований на те, щоб заплановані заходи здійснювались відповідно до стандартів належного управління та обмежували ризики.

Також багаторічне бюджетне планування на основі результатів визначає відносини, в яких потреба в ресурсах впливає з цілей та очікуваних результатів (рис. 1).

В даному контексті найважливішим є, по-перше, встановлення цілей (стратегічних, специфічних, оперативних) та, по-друге, якість відбору результативних показників. Стратегічні цілі відповідають очікуваним наслідкам та позитивним змінам для прямих та непрямих отримувачів державних послуг у середньо- та довгостроковій перспективах. Специфічні цілі (галузеві) відповідають очікуваним результатам, тобто очікуваним короткостроковим впливам на прямих отримувачів послуг у певній галузі. Це рівень об'єктивності, що нас цікавить в рамках багаторічного планування за бюджетними програмами, орієнтованого на результативність, тобто рівень, на якому визначаються відповідальні установи. Оперативні цілі відповідають запланованим досягненням і більше стосуються логіки засобів, ніж логіки результатів.

Разом з цим необхідно виявити проблемну ситуацію, вирішення якої виправдовуватиме державне втручання. При цьому робляться припущення про характер проблеми, її вирішення, хід реалізації і причинно-наслідкові зв'язки, що дозволять вирішити проблему. Потім ресурси інвестуються державою за умови отримання очікуваної результативності у довгостроковій перспективі [2]. Важливою особливістю заданого процесу є визначення очікуваних результатів, досягнення яких вимірюється об'єктивними показниками (індикаторами).

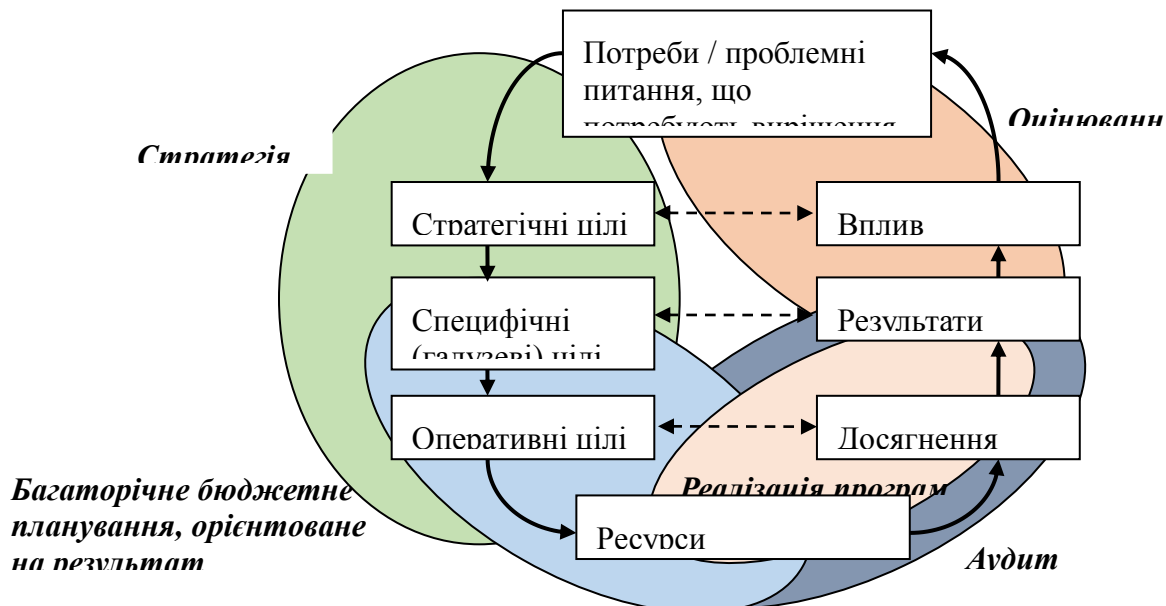

Рис. 1. Цикл державної політики узгодженості між цілями, ресурсами та результатами [3, с. 4]

Отже, вимірювання результатів за бюджетними програмами встановлює зв'язок між отриманими результатами та бюджетом, що призводить до більшої прозорості, підвищення ефективності та посилення прямої відповідальності учасників, відповідальних за програму розвитку.

Наведемо визначення, що використовуються для оцінки результативності з метою досягнення цілей після державного втручання (проекту, програми, заходу, політики тощо): мета – ясний та чіткий вислів того ефекту, який повинні отримати одержувачі послуг після державного втручання; результат – пряма вигода, яку одержувачі послуг отримали наприкінці їх участі після державного втручання (або після завершення програми розвитку); очікуваний результат – пряма вигода, яку одержувачі послуг повинні отримати наприкінці після державного втручання (або після завершення програми розвитку); показник ефективності – вимір очікуваного результату.

У зв'язку з вищевикладеним можна виділити фактори, що впливають на результативність багаторічного планування за бюджетними програмами [2]:

1) Ресурси (фінансові, людські, матеріальні, нормативні тощо) для здійснення державного втручання (наприклад, складання або виконання програми розвитку).

2) Досягнення – презентація об'єктів, що матеріалізуються з наявних ресурсів (введення об'єкту в експлуатацію та передача його балансоутримувачу).

3) Вплив – наслідки, що відбиваються на одержувачів послуг після закінчення дії програм розвитку у середньо- та довгостроковій перспективах (соціально-економічний ефект після закінчення реалізації БПКБ).

В результаті, багаторічне планування, орієнтоване на результативність за бюджетними програмами має на меті встановити цей неодмінний зв'язок між середньою і довгостроковою стратегіями та річним бюджетом шляхом визначення заходів досягнення цілей програм чи стратегій розвитку й формування бюджетних асигнувань, необхідних для їх здійснення [1, с. 81].

У свою чергу, така політика повинна бути спрямована на досягнення трьох основних цілей. Перша ціль – зміцнення фінансової дисципліни, що включає стійкість фіскальної та галузевої політики, одночасно забезпечуючи належний вплив фіскальної політики на державні фінансові ресурси й макроекономічну систему. Друга ціль – закріпити результативний міжгалузевий розподіл ресурсів шляхом розробки методів і засобів, що забезпечать взаємозв'язок між стратегіями державної політики та їх практичною реалізацією через бюджетні програми. Тобто, розробити такий собі "периметр" поступового досягнення цілей, в якому відображаються різні сектори, що потребують безперервних зусиль протягом декількох років. Таке втручання з боку держави стає можливим завдяки розміщенню бюджету на багаторічну перспективу. Третя ціль – підвищення відповідальності з метою покращення результативності надання державних послуг: надати громадам повноваження на управління програмами розвитку та здійснення системи моніторингу результативності їх виконання.

Виходячи з вищевикладеного, багаторічне планування за бюджетними програмами – це система взаємозв'язку, що дозволяє, по-перше, залучати ресурси для досягнення пріоритетних завдань державної політики, по-друге, формувати фіскальні реалії та, по-третє, отримати результативність від реалізації середньо- та довгострокових БПКБ. При цьому завдання повинні відображати ефективне державне управління між потребами та наявними ресурсами.

Список використаних джерел.

1. Васильєва Н. В. Методологічні засади запровадження бюджету орієнтованого на результат. Публічне урядування Public management. Київ: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2017. № 4(9) С. 74–82.
2. Кусп'як Г. І. Багаторічне бюджетне планування, орієнтоване на отримання результативності за програмами капітального будівництва. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Харків: ХарПІДУ НАДУ, 2017. № 2(52). С. 7–81.
3. Besrest V. Budgets basés sur des résultats: objectifs résultats attendus et indicateurs de performance. Conseil de l'Europe. Strasbourg, 25 septembre 2012.

LIPKOVA LUDMILA

*Dr.h.c. Prof. Ing., CSc. Head of the Department of International Economics,
1 prodecan Faculty of International Relation
University of Economics in Bratislava, Slovakia*

KARPENKO LIDIJA

*Doctor in Economics,
Professor of the Economic and Financial Policy Department,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine*

FINANCIAL AND ECONOMIC ASSET ALLOCATION POLICY: EUROPEAN EXPERIENCE IN TERRITORIAL DEVELOPMENT

Subject to the condition stabilization of economic situation investment activity comes forward and is one of important factors of growth and development in Ukrainian economy. However, the absence of the integral system of investment policy on many enterprises, that responds to request variable market environment and directed on providing of the rational use of investment resources, exacerbates the problem of perfection and development of scientific or methodical approaches and tools of management. Application of one will be instrumental in acceleration of socio-economic development of the Ukrainian enterprises through the investment of capital [1].

New tasks of investment controlling in the economic security system create new requirements of the company. The purpose of this paper is to study the instrumental base of investment controlling in the context of sustainable development as well. The article explores and justifies the using of the tools for the policy of investment controlling in the system of financial and economic security. The functional tasks and objectives of investment controlling are systematized, which determine the formation of the necessary structural elements and the general scheme of organization of economic security. The tasks of financial and economic asset allocation policy investment controlling include the initiation of new investment projects, the development of proposals for their implementation, budgeting, compliance control in the coordinates of finance and economic security. Investment controlling is a system of methods and tools aimed at supporting investment management, covering information provision, planning, coordination, control and internal consulting [2].

The policy asset allocation decision can loosely be characterized as a long-term asset allocation decision, in which the investor seeks to assess an appropriate long-term "normal" asset mix that represents an ideal blend of controlled risk and enhanced return. The strategies that offer the greatest prospects for strong long-term rewards tend to be inherently risky strategies. The strategies that offer the greatest safety tend to offer only modest return opportunities. The balancing of these conflicting goals is what we call *policy* asset allocation.

In the article authors interest consist of studding:

- the dynamic asset allocation;
- the tactical asset allocation.

Dynamic strategies can be used for a host of purposes that go well beyond simple portfolio insurance, for all its potential merits or demerits. In essence, these dynamic strategies enable the money manager to reshape the entire return distribution. By dynamically shifting the asset mix, investors can control both downside risk and surplus volatility, can directly build a "shortfall constraint" into their strategy, and in essence can reshape the return distribution as they see fit. Dynamic strategies are notable for their mechanistic nature and for their potential impact on policy asset allocation. They are mechanistic in the sense that any action in the capital markets triggers a prescribed reaction in the portfolio of assets.

Once the policy asset allocation has been established, the investor can turn attention to the possibility of active departures from the normal asset mix established by policy. That is, suppose that the long-run asset mix is established as 60% equities and 40% fixed income. A departure from this mix under certain circumstances may be permitted. If a decision to deviate from this mix is based upon rigorous objective measures of value, it is often called *tactical asset allocation (TAA)*. Tactical asset allocation is not a single, clearly defined strategy. Many variations and nuances are involved in building a tactical allocation process [3].

One of the problems in reviewing the concepts of asset allocation is that the same terms are often used for different concepts. The term "dynamic asset allocation" has been used to refer to the long-term policy decision and to intermediate- term efforts to strategically position the portfolio to benefit from major market moves, as well as to refer to aggressive tactical strategies. Even the words "normal asset allocation" conveys a stability that is not consistent with the real world. As an investor's risk expectations and tolerance for risk change, the normal or policy asset allocation may change. It is critical in exploring asset allocation issues to know what element of the asset allocation decision is the subject of discussion, and to know in what context the words "asset allocation" are being used. Figure 1 shows asset allocation terminology as we use it in the researching.

Tactical asset allocation broadly refers to active strategies that seek to enhance performance by opportunistically shifting the asset mix of a portfolio in response to the changing patterns of reward available in the capital markets. Notably, tactical asset allocation tends to refer to disciplined processes for evaluating prospective rates of return on various asset classes and establishing an asset allocation response intended to capture higher rewards. In the various implementations of tactical asset allocation, there are different investment horizons and different mechanisms for evaluating the asset allocation decision.

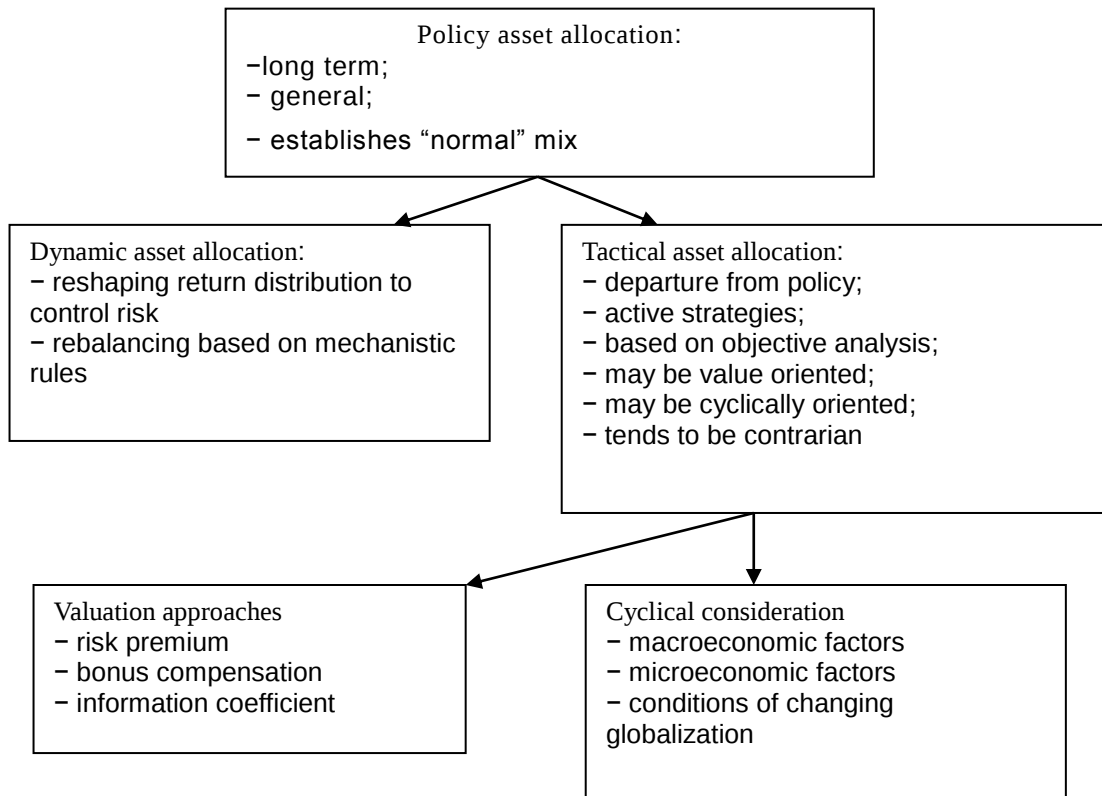

Fig.1 – Financial and Economic Asset Allocation Policy (improved by authors on [3])

Tactical asset allocation can refer to either an intermediate-term or a short-term process. Some tactical processes seek to measure the relative attractiveness of the major asset classes that participate in major movements in the stock or bond markets. Other approaches are more short-term in nature, designed to capture short-term movements in the markets. The shared attributes of these tactical asset allocation processes are several.

To sum up, there are several dimensions to the asset allocation decision. Policy asset allocation can be loosely characterized as a long-term asset allocation decision, in which the investor seeks to assess an appropriate long-term "normal" asset mix that represents an ideal blend of controlled risk and enhanced return.

References.

1. KARPENKO, L. (2018): Base alternatives and the paradigm of impact investing development in the coordinates of globalization changes and euro integration. In: *Proceedings of the 4th International Conference on European Integration 2018*. Ostrava: VSB Technical University of Ostrava, 2018, pp.659-668.
2. KARPENKO, L., PASHKO, P. (2019): Formation of the system of fair business practice of the company under conditions of corporate responsibility. In: *Academy of Strategic Management Journal, 2018, London*, vol.18, no 2, pp.1-8.
3. FABOZZI, F.J. (2008): *Investment management*. New Jersey: Prentice Hall, 2008. 837 p.

МАКОВЕЙ ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПРИ КАЗНАЧЕЙСЬКОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ БЮДЖЕТІВ

Формування фінансового базису розвитку економіки держави залежить від того, наскільки ефективним є рух фінансових потоків між її секторами. Оптимальне переміщення фінансових потоків здатне створити сприятливі умови для забезпечення фінансової рівноваги в суспільстві, розвитку реального сектору економіки та досягнення конкурентоспроможності національної економіки. Неоптимальний перерозподіл фінансових потоків поглиблює дисбаланси у розвитку економіки, підвищує соціальну напругу в суспільстві та створює передумови для розширення сектору неформальної економіки [2, с.6]. У забезпеченні оптимального переміщення та перерозподілу фінансових потоків значну роль відіграють установи, які акумулюють державні фінансові ресурси та здійснюють контроль за їх цільовим використанням. Однією з таких установ є Державна казначейська служба України, створення якої було викликане потребою у ефективному управлінні значними грошовими коштами.

Згідно статті 43 Бюджетного кодексу України казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає:

1) розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;

2) контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, реєстрації взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями;

3) ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та інших нормативно-правових актів Міністерства фінансів України;

4) здійснення інших операцій з бюджетними коштами [1].

Слід зазначити, що система Казначейства займає визначальне місце в управлінні фінансовими потоками як на державному рівні, так і на регіональному. Саме вона є тим головним фінансовим інститутом завдяки якому суттєвих змін зазнав процес управління фінансовими потоками бюджетів.

Фінансовий потік можна розглянути як рух фінансових ресурсів, що утворюється за рахунок територіального перерозподілу валового внутрішнього продукту між суб'єктами фінансових відносин з метою створення фінансової бази держави та місцевих органів влади й самоврядування, надання суспільних благ й послуг населенню на відповідних територіях.

Показники обсягів вхідних і вихідних фінансових потоків державного та місцевих бюджетів можна зрівняти з показниками обсягів доходів і видатків державного та місцевих бюджетів, оскільки саме доходи і видатки державного та місцевих бюджетів є результативним показником руху відповідних фінансових потоків.

Ефективність (результативність) управління фінансовими потоками тісно пов'язана з організацією системи управління, впливом державних органів на фінансові механізми секторів економіки. Організаційні взаємовідносини між органами Державної казначейської служби України (ДКСУ) та учасниками бюджетного процесу у процесі управління державними та місцевими фінансовими потоками регламентують Порядок казначейського обслуговування державного бюджету за витратами, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2012 № 1407 із змінами та Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 23.08.2012 №938 зі змінами. Відповідно до зазначених Порядків однією з функцій органів ДКСУ є обслуговування державного та місцевих бюджетів за доходами (вхідні фінансові потоки), видатками (вихідні фінансові потоки), кредитуванням та фінансуванням бюджету [4, 5].

Ще одним важелем управління фінансовими потоками при казначейському обслуговуванні бюджетів є функціонування Єдиного казначейського рахунку (ЄКР). ЄКР об'єднує систему рахунків, що діють у єдиному режимі та через які в системі казначейства проводяться операції за доходами та видатками бюджетів всіх рівнів відповідно до Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік [3]. Запровадження ЄКР, на який зараховуються доходи державного та місцевих бюджетів і з якого здійснюються видатки, дозволяє органам казначейства мати вичерпну інформацію про стан державних фінансів, а отже, володіти фінансовим важелями макроекономічного регулювання.

Взаємозалежність фінансових потоків різних секторів економіки обумовлює необхідність застосування комплексного підходу до їх формування і регулювання. Функціонування системи казначейства викликало зміни у організаційних структурах та правових взаємовідносинах між усіма учасниками бюджетного процесу що задіяні на кожній його стадії.

Отже, можна зробити висновки, що при ефективному управлінні фінансовими потоками при казначейському обслуговуванні бюджетів усіх рівнів спостерігається:

- регулювання економічної ситуації в державі;
- підвищення ефективності прийняття управлінських рішень під час реалізації державної політики діяльності у сфері казначейського обслуговування;
- здійснення раціоналізації фінансових потоків та забезпечення безперервного фінансування всіх учасників бюджетних відносин;
- оптимізація бізнес – процесів обліку та проходження платежів;
- впровадження сучасних інформаційних технологій;
- покращення рівня обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;
- прискорення процесу обслуговування та покращення оперативного контролю за бюджетним процесом;
- запобігання порушенням законодавства в бюджетній сфері;
- відкритість та прозорість використання бюджетних коштів.

Список використаних джерел.

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI зі змінами: Електронний ресурс: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Паєнтко Т. В. Інституціоналізація фіскального регулювання фінансових потоків: [монографія] / Т. В. Паєнтко. – К.: «ДКС центр», 2013. – 294 с.
3. Положення про єдиний казначейський рахунок: наказ Державного казначейства України від 26.06.2002 №122. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0594-02>
4. Порядок казначейського обслуговування державного бюджету за витратами: наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2012 № 1407. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>
5. Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів: наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 № 938. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12#n18>

УЧАСНИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Фондовий ринок – це вид ринку, на якому здійснюється торгівля цінними паперами – акціями, облігаціями, сертифікатами, облігаціями, документами, пов'язаними з рухом кредитних ресурсів і валютних цінностей.

Фондовий ринок забезпечує рух капіталу, адже цінні папери – не що інше, як різні форми його еквівалента. Прискорення руху капіталу сприяє підвищенню ефективності економіки. Це є одним з головних завдань фондового ринку, інакше – ринку цінних паперів.

Фондова біржа сприяє придбанню на певних умовах і на певний строк вільних грошей, залученню коштів за рахунок випуску і продажу акцій, облігацій і спрямування їх на технічне оновлення підприємства, його переорієнтацію на випуск продукції, яка має найвищий попит. Ринок цінних паперів може допомагати переливу капіталу з однієї галузі в іншу, а завдяки державному регулюванню цих процесів він може спрямовуватись у ті соціально важливі сфери, які найбільше цього потребують.

Як вторинний ринок цінних паперів фондова біржа сприяє здійсненню переходу фондових цінностей від одного суб'єкта до іншого. На первинному ринку цінності емітуються, тобто випускаються в обіг і розповсюджуються серед інвесторів.

Елементами цінних паперів можуть бути юридичні особи, держава, державні органи, органи місцевої адміністрації, підприємства, іноземні юридичні особи. Громадяни або юридичні особи, що купують цінні папери від свого імені та за свій рахунок, є інвесторами. Ще один учасник ринку цінних паперів - інвестиційна інституція, якій надається право юридичної особи, що дає їй можливість виконувати функції посередника, інвестиційного консультанта, інвестиційної компанії, інвестиційного фонду. Інвестиційні компанії можуть займатися організацією випуску цінних паперів та виданням гарантій щодо розміщення їх на користь третім особам, вкладати кошти у цінні папери від свого імені та за свій рахунок.

Сьогодні в Одеському регіоні, як і в Україні в цілому, вже склалася структура фондового ринку. Основними інституціональними інвесторами є:

- банки;
- інвестиційні компанії та інвестиційні фонди;
- інститути спільного інвестування;
- пенсійні фонди.
- Інституціональні інвестори зацікавлені в розв'язанні таких проблем:
- зростанні вартості цінних паперів;
- одержанні дивідендів;
- доступі до інформації про емітенти;
- забезпеченні можливості участі в органах правління АТ.

Фахівці вважають, що для поліпшення ситуації для інституціональних інвесторів в сфері корпоративного управління потрібно прийняти закон про акціонерні товариства, який урегулював би такі питання:

- кумулятивного голосування під час обрання органів правління АТ;
- можливості реалізації пропозиції щодо викупу акцій від особи (групи осіб), яка здобула контроль над АТ;
- обов'язкового викупу товариством акцій у меншості акціонерів у разі прийняття рішень, які порушують їх права;
- інформаційної відкритості АТ;
- чіткої відповідальності осіб, які порушують права акціонерів.

Формування фондового ринку як одного з структурних складових ринкових відносин стало логічним наслідком процесів роздержавлення і приватизації. [2]

Реформування економіки шляхом приватизації підприємств державної та комунальної власності націлене на створення сприятливих умов для формування нових відносин власності на засоби виробництва для їх ефективнішого використання та відтворення, мотивації до праці, створення середнього класу власників, як основи для багатокладної економіки, структурну перебудову економіки, розвиток конкуренції та залучення інвестицій.

На першому етапі перед приватизацією ставились доволі суперечливі завдання: з одного боку за допомогою майнових, компенсаційних та житлових сертифікатів зробити власниками все населення країни, з другого – продавати державне майно якомога дорожче з метою покриття дефіциту державних і місцевих бюджетів.

Це сприяло створенню великого кола дрібних акціонерів, розпорошенню акцій та у деяких випадках мало негативні наслідки. Відсутність впливового власника, діючої системи корпоративного управління призвела до того, що голови правлінь деяких господарських товариств ставляться до них, як до своєї власності і за умов відсутності чинного контролю та відповідних професійних якостей, доводять підприємство до банкрутства (чи фіктивного банкрутства).

У 1998 – 1999 роках розпочата виключно грошова приватизація, але лєвова доля об'єктів, що підлягають приватизації, на той час форму власності вже змінила.

Ці особливості, характерні, втім, для процесу приватизації не тільки в Одеському регіоні, а й в Україні в цілому, позначилися на формуванні відповідної структури фондового ринку і механізмі його функціонування.

Приватизаційний процес в Одеській області проходив інтенсивно. Станом на 1 вересня 2003 року форму власності змінили 4036 об'єктів, з яких 1194 – державної та 2842 – комунальної власності. Приватизовані об'єкти області становлять 4,4% від загальної кількості об'єктів, приватизованих в Україні [1].

В Україні господарську діяльність здійснюють понад 35 тис. акціонерних товариств та близько 17 млн. громадян є акціонерами. В Одеському регіоні за роки приватизації було створено близько 1400 акціонерних товариств із кількістю акціонерів майже 1,5 млн., з них 586 – відкриті та 798 – закриті [1].

Українським законодавством передбачені товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю й акціонерні товариства.

У відповідності з Законом України “Про акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю” товариством з обмеженою відповідальністю визнається юридична особа, створена за згодою юридичними особами і громадянами шляхом об’єднання їхнього майна з метою здійснення господарської діяльності. Статутний фонд таких товариств розділений на частки в розмірах, визначених установчими документами.

Таке товариство не передбачає участь великого числа людей громадян і юридичних осіб, воно скоріше підходить для створення нових, невеликих підприємств, ніж для реорганізації вже діючих. ТОВ можуть знайти застосування в галузях, де є підприємства з відносно невеликою кількістю працівників (місцева промисловість, побутове обслуговування, культура й ін.). Учасники товариства несуть збитки, зв’язані з його діяльністю, у межах сум внесених ними внесків.

Товариством з додатковою відповідальністю визнається товариство, фонд якого розділений на частки в розмірах, визначених установчими документами. При недостатності майна товариства, його учасники відповідають по його зобов’язаннях своїм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до сум їхніх внесків.

Список використаних джерел

1. Приватизація як фактор створення корпоративного сектора економіки Одеської області і оцінка його діяльності // oda.odessa.gov.ua/ukr
2. Про стан корпоративного управління та управління корпоративними правами, що належать державі у БАТ // <http://od.ssmssc.gov.ua>

МИКОЛАЙЧУК МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ

*професор кафедри економічної та фінансової політики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, д.держ.упр., професор*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ЗБАЛАНСОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНІВ

Системний підхід до управління продовольчою безпекою регіонів потребує визнання того, що максимальне задоволення потреб населення регіону у продуктах харчування не є головною метою регіонального розвитку. Це лише один із засобів забезпечення здоров’я населення, збільшення тривалості його життя. Найбільш узагальнену характеристику прагнень людства, як в глобальному, так і територіальному вимірі, дає концепція сталого розвитку. Вона передбачає поряд з соціальним розвитком необхідність значних загальних економічних досягнень регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності, раціонального природокористування. При цьому виникають протиріччя щодо напрямів використання дефіцитних ресурсів, необхідність враховувати їх вплив на довкілля та інші стратегічні цілі розвитку. Обґрунтування управлінських рішень щодо державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки та інших напрямів сталого розвитку регіонів можливе лише на основі збалансованого управління. Сутністю його є узгоджене розв’язання проблем забезпечення продовольчої безпеки регіонів з урахуванням необхідності позитивного впливу наслідків управлінських рішень на досягнення у сталому розвитку регіонів. Схема системного забезпечення продовольчої безпеки регіонів на основі збалансованого управління наведена на рисунку 1.

У сталому розвитку пріоритетними є соціальні досягнення (зокрема, збільшення тривалості життя населення) та збереження природних ресурсів для наступних поколінь. Тривалість життя населення суттєво залежить від його способу життя, якому мають бути притаманні: якісне повноцінне харчування, впевненість у майбутньому, достатність коштів для забезпечення комфортних умов життя та відпочинку. Якість і різноманіття продуктів харчування залежить від розвитку харчової промисловості, досконалості технологій, активності у інноваційній діяльності. Тому важливе стимулювання інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості, як на державному, так і на регіональному рівні.

Ресурсне забезпечення харчової промисловості передбачає постачання сировини для переробних підприємств у кількості, необхідній для виробництва продукції, яка здатна задовольнити потреби населення регіону за раціональними нормами споживання. Для подолання негативних тенденцій у ресурсному забезпеченні необхідне державна підтримка та регулювання. Разом з тим необхідно вирішувати проблеми підвищення купівельної спроможності населення регіону та забезпечення кадрами розвитку сільського господарства. Розв’язанню цих проблем сприятиме розвиток сільських територій, який теж потребує державної підтримки та регулюючих заходів щодо стимулювання комплексного розвитку територій, залучення фахівців, раціонального використання природних ресурсів з урахуванням стратегічних цілей розвитку відповідних територій.

Рис.1. Схема системного підходу до забезпечення продовольчої безпеки регіонів на основі збалансованого управління

Для розробки системи стимулюючих заходів необхідно на регіональному рівні розробити прогнози ємності ринку продовольчих товарів, визначити потреби в ресурсах. Розрив між прогнозованою потребою та наявним забезпеченням дозволить визначити пріоритетні напрями дій, розподіл природних ресурсів між стратегічними сферами діяльності регіону. Важливо забезпечити отримання синергетичного ефекту від їх взаємодії.

Список використаних джерел.

1. Цілі розвитку тисячоліття. Україна: 2000-2015 / Програма розвитку ООН в Україні. – Режим доступу http://un.org.ua/images/stories/docs/2015_MDGs_Ukraine_Report_ukr.pdf

НЕМОДРУК НАТАЛІЯ ПАВЛІВНА

голова Громадської спілки “Асоціація експертів системи ціноутворення”

ЧИ МОЖЛИВА ПАРТНЕРСЬКА СПІВПРАЦЯ МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ОБ’ЄДНАННЯМИ В УКРАЇНІ

Недержавні організації (НДО) і організоване громадянське суспільство вносять вагомий внесок в розвиток демократії і дотримання прав людини. У демократичному суспільстві повноваження на прийняття рішень надаються обраним представникам, які забезпечують виконання своїх рішень через державні виконавчі органи на національному або місцевому рівнях. Якщо повноваження, відповідальність і ресурси передаються на рівень місцевої влади для формування політики та розподілу ресурсів, важливо, щоб прийняття рішень базувалося на правильних політичних принципах і ефективних процесах планування. Як показує європейський досвід, розширення прав громадян на участь в ухваленні рішень не тільки через обраних представників, а й через різні

механізми дозволяє враховувати думку й інтереси громадян в процесі формування політики та наближає громадян до демократичного процесу.

Недержавні організації, зокрема, збагачують процес прийняття рішень знаннями і незалежним досвідом. НДО створюються, коли є різноманітність інтересів в суспільстві, вони відображають ці інтереси і можуть діяти як основний канал залучення та участі громадян. Місцевий розвиток в Україні забезпечують 2 рівня управління: місцеве самоврядування і місцеві органи виконавчої влади, а також організації громадянського суспільства: Первинним елементом управління на місцях виступає територіальна громада - жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно - територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл з єдиним адміністративним центром. При цьому адміністративно - територіальними одиницями є не тільки села, селища і міста, а й області, райони і райони в місті. З огляду на новітні демократичні тенденції управління на місцях, величезну роль у вирішенні проблем місцевого значення та визначенні векторів місцевого розвитку грають організації громадянського суспільства, які покликані ефективно представляти і захищати інтереси членів територіальних громад, зокрема, у відносинах з органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади.

Принципи взаємодії громадських об'єднань з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування полягають в наступному:

1. Держава забезпечує дотримання прав громадських об'єднань.
2. Втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб у діяльність громадських об'єднань, так само як і втручання громадських об'єднань у діяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, не допускається, крім випадків, передбачених законом.
3. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішенні питань місцевого значення, зокрема, шляхом проведення консультацій з громадськими об'єднаннями з важливих питань державного і суспільного життя, розробка відповідних проектів нормативно-правових актів, освіти консультативних, дорадчих і інших допоміжних органів при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань.
4. Проведення в порядку, визначеному законодавством, консультацій з громадськими об'єднаннями щодо проектів нормативно-правових актів, що стосуються правового статусу громадських об'єднань, їх фінансування та діяльності, є обов'язковим.
5. Державний нагляд і контроль за дотриманням закону громадськими об'єднаннями здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування в порядку, визначеному Законом.

Сучасні структури управління в державних органах історично склалися років 20-30 назад і з тих пір методологія управління не змінювалася. Таким чином державні структури дотримуються функціональної схеми управління, яка характерна для рутинних дій під єдину технологію і розподілена на одне (або однакові) функціональні підрозділи. Однак такий підхід не пристосований для роботи зі слабо-або інакше -організованими громадськими структурами, і в світі швидко мінливих технологій.

Громадські структури (і форми їх організації при органах влади) є, як правило, зріз глибоко-індустріального підходу навіть в тих випадках, коли використовуються сучасні засоби комунікації. Узагальнено кажучи, дублюючи (формально чи неформально!) структурність і відносини референтного органу влади - громадські ради отримують в комплекті і всі їх специфічні обмеження.

Таким чином, існуючі форми громадських рад катастрофічно застаріли. Взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськістю залишається малоефективною через недостатню прозорість їх діяльності, бюрократизовані процедури цієї взаємодії і низького рівня взаємної довіри, про що, зокрема, йдеться і в Національній стратегії. Це призводить до відсутності підтримки і опору суспільства часто навіть вкрай необхідним перетворенням. Очевидно, що політика сприяння розвитку громадянського суспільства, що проводилася досі, себе вичерпала. Її методи не здатні кардинально і якісно змінити ситуацію зі становленням в Україні зрілого громадянського суспільства.

Сьогодні Україна стоїть перед об'єктивною необхідністю перейти від політики сприяння та очікування дозрівання громадянського суспільства, для розвитку якого створені належні правові умови діяльності, до прагматичної політики формування реально діючих, самоврядних недержавних організацій як представницьких установ великих соціальних груп і делегування їм частини своїх публічних повноважень.

Про що йде мова? В українському суспільстві об'єктивно існують однотипні інтереси великих соціальних груп - малого та середнього бізнесу, пенсіонерів, роботодавців, найманих працівників, споживачів та ін. Найбільш соціально значущими і чітко сформованими сьогодні є групи інтересів, пов'язані з економічною сферою суспільного життя.

У зв'язку з цим було б доцільно почати нову прагматичну політику реорганізації існуючої системи торгово-промислових палат в об'єднання підприємців районного, міського, обласного та загальнодержавного рівнів у формі юридичних осіб публічного права, з обов'язковим членством всіх суб'єктів підприємницької діяльності. Основним завданням таких об'єднань могло б бути сприяння розвитку підприємництва на відповідних територіях, надання послуг своїм членам, представництво економічних інтересів підприємців перед місцевими і центральними органами державної влади, іншими об'єднаннями і за межами держави. Таким утворенням, з метою розподілу відповідальності, держава делегувала б частину своїх адміністративних і управлінських функцій (щодо розвитку підприємництва, ведення реєстрів підприємств, вирішення суперечок, професійно-технічної освіти) і право впливати на прийняття політичних рішень, що стосуються сфери їхньої діяльності. За державою зберігався б контроль над дотриманням об'єднаннями підприємців чинного законодавства.

Як мету має сенс використовувати розроблений фахівцями ряд стратегічних принципів роботи державних (публічних!) організацій, контрольованих за допомогою громадськості:

1. Будь-яку функцію влади, необхідну громадянам, можна і необхідно описати як послідовність дій. Формат взаємодії, затверджений для певної функції влади необхідно зафіксувати як Протокол взаємодії в даній області.

2. Всі Протоколи в громадських взаєминах «громадянин - адміністрація» є відкритими, і повинні бути опубліковані в Мережі.

3. Для кожного Протоколу під системі «громадянин - держава» висувуються ультимативні технологічні вимоги. Ось вони.

3.1. Кожен протокол має бути детально описаний.

3.2. Кожен протокол має бути детально формалізований.

3.3. Опис кожного Протоколу і всі варіанти його формалізації повинні бути вільно доступними.

3.4. Кожен протокол має бути максимально спрощеним.

3.5. Протокол повинен бути логічним. Алогічні процеси заборонені, і відхиляються автоматизованою системою.

3.6. Витрати по кожному процесу Протоколу повинні бути мінімально-можливими.

3.7. Функціональність кожного Протоколу повинна бути максимально можливою для даного рівня витрат.

3.8. Кожен процес Протоколу повинен бути максимально автоматизований.

3.9. На ланках виконання процесу, де неможлива повна автоматизація - чиновник не повинен мати активного впливу на результат виконання процесу.

3.10. Час, відведений на виконання Протоколу повинно бути визначено виходячи з актуального рівня автоматизації.

3.11. Для кожного Протоколу повинні виконуватися технологічні умови взаємодії:

3.11.1 Кожна вимога про передачу інформації в роботу повинно бути чітким і однозначним.

3.11.2. Опис усіх вимог в консолідованому вигляді є загальнодоступною інформацією незалежно від сфери застосування.

3.11.3. Кожна вимога до протоколу має бути описано на рівні, доступному обивателю.

3.11.4 Протоколи обміну інформацією повинні бути оптимізовані для досягнення максимально-можливої автоматизації.

Реалізація такої пропозиції була б практичним кроком на шляху цивілізованого, безконфліктного формування в країні елементів зрілого і професійного громадянського суспільства і своєрідним продовженням адміністративної реформи та оптимізації чисельності держапарату. Завдяки вдосконаленню механізмів комунікації між суспільством і державою і розподілу відповідальності між владою і бізнесом, зокрема за стан справ в економіці, будуть усуватися основи для деструктивних конфліктів в суспільстві.

ОСАДЧУК СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

*доцент кафедри економічної та фінансової політики
ОРИДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр., доцент*

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Доходи місцевих бюджетів визначаються відповідно до статей 64 (загальний фонд), 69-1 (спеціальний фонд) та 71 (бюджет розвитку) БКУ[1]. Крім доходів, що зараховуються до сільських, селищних, міських міст районного значення бюджетів, до бюджетів ОТГ та міст обласного значення також зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб.

Доходи місцевих бюджетів поділяються на доходи загального та спеціального фондів, у спеціальному фонді виділяють доходи бюджету розвитку.

До основних доходів загального фонду місцевих бюджетів, які складають близько 90% надходжень, належать:

60% податку на доходи фізичних осіб;

єдиний податок;

плата за землю;

- акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів.

Основну питому вагу в надходженнях спеціального фонду (крім доходів бюджету розвитку) займають власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок місцевих бюджетів, екологічний податок (25%). Доходи бюджету розвитку формуються, переважно, за рахунок передачі коштів із загального фонду та капітальних трансфертів. Інші надходження, визначені ст. 71 Бюджетного кодексу України (продаж майна, земель несіельськогосподарського призначення) займають незначну питому вагу в загальному обсязі.

При визначенні планових показників по формуванню доходів місцевих бюджетів слід враховувати наступні показники:

- макропоказники Міністерства економічного розвитку на плановий рік та наступні за плановим два бюджетні періоди, затверджені Кабінетом Міністрів України;

- зміни податкового та бюджетного законодавства;

- динаміку надходжень за попередні роки, надходження поточного року;

- зміну кількості платників податків, бази оподаткування;

- перегляд рішень місцевої ради стосовно надання пільг по сплаті податків;

При здійсненні розрахунків дохідної частини бюджету важливо здійснити аналіз податкової бази, провести інвентаризацію платників податків, переглянути рішення щодо наданих пільг зі сплати податків.

Зазначимо, які показники необхідно враховувати при визначенні планових обсягів надходжень у розрізі видів доходів місцевих бюджетів.

Основним бюджетотворюючим доходом місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб. При визначенні прогнозного обсягу надходжень слід враховувати:

- фонд оплати праці найманих працівників;
- ріст видатків на оплату праці, в тому числі за рахунок росту мінімальної заробітної плати;
- зміни у податковому законодавстві (наприклад, зміна ставки податку, нормативу зарахування податку до відповідного місцевого бюджету);

- легалізація виплати заробітної плати;

При розрахунку прогнозних надходжень єдиного податку слід враховувати

- фактичні надходження податку за звітний період та попередні роки;
- зміну кількості платників податку;
- доцільність перегляду встановлених ставок єдиного податку;
- зміни до законодавства;
- прогнозний індекс споживчих цін (за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

Розрахунок прогнозних надходжень плати за землю необхідно проводити з урахуванням:

- динаміки надходжень у попередніх роках;
- середнього темпу росту надходжень, у розрізі юридичних та фізичних осіб за видами земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної форми власності;
- площі земельних ділянок в залежності від виду користування відповідно до державного земельного кадастру;
- ставок земельного податку в залежності від виду користування та відповідних рішень органів місцевого самоврядування;
- пільг зі сплати земельного податку;
- орендної плати відповідно до умов договорів;
- нормативної грошової оцінки земельних ділянок (з урахуванням коефіцієнта індексації).

Проблемами є те, що не у всіх громадах проведено інвентаризацію майна та активів платників податків. В результаті громада не володіє повною інформацією про наявну податкову базу, а також про можливі напрямки розширення податкової бази та залучення додаткових доходів до бюджету громади. Поряд з цим не забезпечується належної співпраці з територіальними органами Державної податкової служби в частині адміністрування податків та зборів.

Під час формування місцевих бюджетів частими є випадки, коли затверджуються занижені планові обсяги у розрізі видів доходів, як результат фактичний темп росту є набагато вищим, ніж запланований. Такий стан планування має негативний вплив на:

- розподіл коштів під час формування бюджету за напрямками, оскільки відсутність інформації про реальні надходження до бюджету не дає можливості максимально врахувати пріоритети розвитку громади та сформувати бюджет розвитку;

- ефективність використання коштів бюджету, оскільки розподіл понадпланових надходжень згідно із нормами Бюджетного кодексу України можна здійснювати уже за підсумками першого кварталу, відповідно відбувається звичайне розпорошення коштів, спрямування їх на вирішення поточних питань. В результаті не вистачає коштів на реалізацію проектів, пов'язаних із формуванням ефективної інфраструктури чи місцевих програм, затверджених радою.

Вищенаведене свідчить про необхідність підвищення рівня планування доходів місцевих бюджетів. Адже затвердження занижених показників та їх виконання і перевиконання впродовж року не стимулює місцеві органи влади до вжиття заходів із розширення податкової бази і залучення додаткових доходів до бюджету.

Список використаних джерел.

1. Бюджетний кодекс України :Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

ПОПОВ МИКОЛА ПЕТРОВИЧ

*перший заступник директора ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.держ.упр., доцент*

ПАВЛЕНКО СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

*перший заступник голови Скадовської районної державної адміністрації Херсонської області,
слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ СКАДОВСЬКОГО РАЙОНУ

Проект програми економічного, соціального та культурного розвитку Скадовського району на 2019 рік (далі – Програма) розроблено структурними підрозділами районної державної адміністрації [2]. До роботи по формуванню проекту Програми крім структурних підрозділів районної державної адміністрації було залучено і інші

місцеві органи виконавчої влади, враховано окремі пропозиції органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій району в частині формування окремих показників розвитку основних галузей економіки, соціальної та гуманітарної сфер району. Основні показники економічного і соціального розвитку району на 2019 рік розроблено з урахуванням результатів проведеного аналізу економічного та соціального розвитку району у 2018 році на підставі наданих пропозицій управлінь та відділів районної державної адміністрації, виконкомів міської, селищної та сільських рад, установ і організацій різних організаційно-правових форм господарювання та форм власності. Виявлено основні проблеми економічного, соціального та культурного розвитку району.

У сфері розвитку сільського господарства:

- застаріла та недостатньо розвинена система меліоративних споруд, що в умовах посушливого клімату та низької кількості опадів негативно впливає на урожайність;
- відсутність залізничного сполучення, що ускладнює логістику вирощеної продукції;
- недостатність фінансового ресурсу у суб'єктів господарювання на проведення заходів з підвищення родючості ґрунтів;
- низький рівень формування мережі сільськогосподарських кооперативів;
- недостатній рівень впровадження інноваційних технологій в процес вирощування сільськогосподарської продукції.

У сфері розвитку промисловості:

- зменшення обігових коштів підприємств та кредитоспроможності підприємств;
- високий рівень матеріало- та енергоспоживання;
- висока вартість енергоносіїв;
- невідповідність продукції місцевого виробництва міжнародним стандартам якості та повільний темп модернізації виробництва;
- застарілі технології та висока зношеність основних фондів;
- недосконалість нормативно-правових документів з питань розвитку галузі.

У сфері розвитку паливно-енергетичного комплексу:

- недостатній рівень впровадження новітніх енергозберігаючих технологій;
- недостатня робота органів місцевого самоврядування щодо реалізації заходів, спрямованих на раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів, залучення альтернативних джерел енергії;
- відсутність належного фінансового ресурсу для фінансування енергозберігаючих заходів.

У сфері розвитку транспорту та дорожнього господарства:

- фінансування дорожньої галузі проводиться в розмірах, що не забезпечують реальну потребу для виконання затверджених програм, спрямованих на розвиток та утримання автомобільних доріг;
- обмежена доступність громадського транспорту для мало мобільних груп населення;
- неналежне експлуатаційне утримання доріг обласного значення;
- несвоєчасне та не в повному обсязі надходження компенсації за перевезення пільгових категорій громадян.

У сфері розвитку підприємництва:

- відсутність на території району діючих програм підтримки малого і середнього підприємництва;
- відсутність реально діючої системи заходів впливу на середовище малого бізнесу, що сприяє односторонній спеціалізації малих підприємств переважно на торговельно-посередницькій діяльності та не вирішує проблем формування економіки району.

У сфері розвитку торговельної діяльності:

- відсутність в районі оптового ринку сільськогосподарської продукції;
- недостатня кількість ярмаркових заходів у тому числі для реклами місцевих товаровиробників;
- відсутність логістичних підходів при реалізації продукції, виробленої сільськогосподарськими підприємствами району;

- скорочення обсягів реалізації споживчих товарів через зменшення купівельної спроможності населення;

- стихійна торгівля в неустановлених місцях.

У сфері розвитку туристично-рекреаційного комплексу:

- недостатній рівень благоустрою (стан доріг) в курортних населених пунктах;
- руйнування берегової лінії;
- недостатній рівень фінансування заходів із будівництва та реконструкції водно-каналізаційних мереж і очисних споруд з урахуванням сезонного рекреаційного навантаження;
- низька конкурентоспроможність туристично-рекреаційного продукту;
- відсутність достатнього фінансового ресурсу для просування туристичного продукту району.

У сфері соціального захисту населення:

- зростання заборгованості з виплати заробітної плати;
- нелегальне працевлаштування;
- недостатній фінансовий ресурс на підтримку соціально-незахищених верств населення;
- низький рівень заробітної плати;
- зростання рівня безробіття.

У сфері розвитку освіти і науки:

- наявна мережа дошкільних навчальних закладів неповною мірою забезпечує потреби громади;
- недостатнє забезпечення навчальних закладів якісним та кількісним складом фахівців для роботи із дітьми з особливими освітніми потребами, у тому числі з дітьми-інвалідами;
- низький темп модернізації матеріально-технічної бази навчальних закладів району;
- зниження експлуатаційних характеристик будівель, споруд та мереж навчальних закладів через їх тривалу експлуатацію;
- відсутність фінансового ресурсу на заходи з поліпшення якості освіти.

У сфері розвитку медичного обслуговування населення:

- низький рівень забезпеченості медичними кадрами закладів охорони здоров'я;
- неналежний стан оснащення матеріально-технічної бази медичних закладів району;
- відсутність службового житла.

У сфері розвитку фізичної культури і спорту:

- недостатній рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення сфери фізичної культури і спорту;
- недостатньо розвинена мережа та незадовільний технічний стан спортивних споруд району.

У сфері культури і духовності, охорони культурної спадщини:

- незадовільний матеріально-технічний стан закладів культури району, особливо у сільській місцевості;
- незадовільний стан переоснащення матеріально-технічної бази бібліотек відповідно до вимог сьогодення;
- недостатність фінансового ресурсу для забезпечення належного стану збереження та використання пам'яток культурної спадщини.

У сфері житлово-комунального господарства:

- аварійна ситуація на очисних спорудах м. Скадовська та смт Лазурне;
- низький рівень переводу закладів соціально-культурної сфери на альтернативні види опалення;
- відсутність в районі потужностей з переробки твердих побутових відходів.

У сфері розвитку будівельної галузі:

- низький рівень платоспроможності населення;
- незадовільний стан фінансування програм будівництва доступного житла, як з державного, так і з місцевих

бюджетів;

- відсутність на ринку доступних умов банківського кредитування для придбання житла.

У сфері охорони навколишнього природного середовища:

- замулення прибережної зони дна Джарилгацької затоки;
- руйнування берегової лінії;
- незадовільний стан каналізаційних очисних споруд в населених пунктах району.

Тому метою Програми на 2019 рік є стабілізація соціально-економічного розвитку району, підвищення ефективності використання економічного потенціалу району та створення умов для покращення якості життя населення [1]. Пріоритетами реалізації заходів Програми обрано:

1. Підвищення рівня конкурентоспроможності економіки району.
2. Підвищення якості життя населення.
3. Підвищення обороноздатності району.
4. Захист довкілля.

Список використаних джерел.

1. Про програму економічного, соціального та культурного розвитку Скадовського району на 2019 рік: Рішення 39 сесії районної ради 7 скликання від 15.03.2019 № 607. – URL: <https://rayradaskad.ks.ua/2019/03/15/rishennya-39-sesiyi-somogo-sklykannya-15-bereznaya-2019-roku/>.

2. Про проект програми економічного, соціального та культурного розвитку Скадовського району на 2019 рік: Розпорядження голови Скадовської районної державної адміністрації Херсонської області від 27.12.2018 № 482. – URL: <https://skadovsk-rda.gov.ua/docs/6058/>.

СКАЛІЙ ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Сучасні тенденції розвитку процесів глобалізації, урбанізації та регіоналізації, зростаючий вплив кризових факторів, політична та економічна децентралізація в країні та гостра потреба у підвищенні ефективності системи державного та регіонального управління створюють передумови для зміни завдань та формування нових підходів до управління українським регіоном. [1]

Важливе значення у цих процесах відіграє стан та перспективи розвитку регіональної інфраструктури. За сукупністю функціонального навантаження інфраструктура регіону є чи не основним аспектом розвитку регіону, що вимагає формування стратегічної політики управління нею.

У сучасних дослідженнях усе частіше звертається увага на розв'язання численних проблем окремих підрозділів інфраструктури на територіальному рівні. Серед вітчизняних науковців, які досліджують ці питання, варто відзначити роботи Б.Адамова, В.Бабаєва, В.Гончарова, Н.Гури, В.Дорофійенка, О.Ігнатенко, Г.Котлярової, Н.Олійник, М.Орлатого, О.Поважного, В.Рибак, В.Рибалка, Г.Семчука, Д.Стеченко, А.Халецької, О.Черниша, А.Ягодки та ін.

Метою статті є визначення ролі та важливості розвитку місцевої інфраструктури регіону у його соціально-економічному розвитку.

Невирішеними залишаються ряд питань стосовно ролі місцевої інфраструктури у розвитку регіонів, спеціалізації регіонів та тенденцій у розміщенні продуктивних сил, механізмів реалізації політики регіонального розвитку.

Інфраструктура (від інфра... і структура) – сукупність специфічних форм, методів і процесів, а також різноманітних споруд та комунікацій, що забезпечують загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток.[2]

Інфраструктура (лат. *infra* – нижче, під і *structura* – будова, взаєморозташування) – комплекс галузей народного господарства (сфери матеріального і нематеріального виробництва), які обслуговують промисловість і сільське господарство. До нього належать виробничі і невиробничі (або соціальна) інфраструктура. [3]

Виробнича інфраструктура – будівництво шосейних доріг, каналів, мостів, портів, аеродромів, всі види транспорту (автомобільний, повітряний, водний, залізничний), зв'язок, енергопостачання, санітарно-технічне обслуговування та ін.[3]

Соціальна інфраструктура – житлове та комунальне господарство, підприємства побутового обслуговування, водосховища й водопостачання, енергетичне господарство об'єктів соціального призначення, підприємства торгівлі, освіта (загальна і професійна), охорона здоров'я, курортно-туристичні зони. [3]

З метою конкретизації та розкриття змісту цього дослідження варто виокремити поняття регіональної інфраструктури. Дослідники по-різному визначають це поняття, тому пропонуємо термін «регіональна інфраструктура» розуміти як основоутворюючий фактор життєзабезпечення регіональної економічної системи, що включає територіально-галузевий комплекс підприємств і видів діяльності, що забезпечують потреби населення і території в ресурсах, продукції, роботах, послугах, та мають суспільно корисну значущість для розвитку регіону в цілому.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385, фіксує проблему нерозвинутості соціальної та виробничої регіональної інфраструктури, яка визначається як одна з пріоритетних до вирішення у сфері державної політики регіонального розвитку [4].

Інфраструктура охоплює все різноманіття сторін не тільки життєдіяльності людини, але і життєзабезпечення виробництва та регіону в цілому. У зв'язку з цим увага до цієї сфери економіки обумовлена її важливістю для функціонування всього регіону і зростанням її масштабів у сучасних умовах.[5]

Варто відмітити, що економічний розвиток регіону напряму залежить від розвитку регіональної інфраструктури. Тому, формуючи регіональні програми чи стратегії розвитку варто особливу увагу звертати на стан та можливості розвитку інфраструктури, оскільки, це буде відігравати безмовно ключову роль у можливості подальшої реалізації завдань і положень стратегічних документів. Крім того, дослідники виокремлюють ряд передумов для розвитку саме інфраструктури. Тут варто виокремити і обов'язковий забезпечення актуальної містобудівної документації, і розробка інвестиційних планів, і м'яка податкова політика на регіональному рівні. Ключова роль у цих питаннях відводиться органам місцевого самоврядування, які, в кінцевому результаті і стають рушіями регіонального розвитку.

Як одна із можливостей для розвитку регіональної інфраструктури є об'єднання ресурсів декількох громад регіону шляхом укладання договорів міжмуніципального співробітництва.

Вважаємо, що можливості міжмуніципального співробітництва є тим інструментом, який може дати потужний поштовх для соціально-економічного розвитку «депресивних» регіонів, адже завдяки такому формату можливо поєднати ресурси громад, які окремо є недостатніми для забезпечення розвитку у тій чи іншій сфері, а разом можуть забезпечити розбудову певної галузевої інфраструктури, що дасть можливість у подальшому забезпечити розвиток галузі, однак уже не локально у одному населеному пункті, а у форматі регіону.

Вважаємо за необхідне також виокремити декілька, на нашу думку, найважливіших складових регіональної інфраструктури. Більшість думок дослідників та представників експертного середовища сходяться на тому, що ключовими галузями, розвиток інфраструктури яких є винятково важливим для подальшого соціально-економічного розвитку регіону є: транспортна інфраструктура, інвестиційна інфраструктура, туристична інфраструктура, перетворення публічних просторів, інфраструктура публічних послуг, спортивна інфраструктура, інфраструктура креативних індустрій, тощо.

На сучасному етапі розвитку цифрових технологій неможливо уявити собі жодних змін без їх застосування. Тож і розвиток інфраструктури неможливий без впровадження SMART-технологій, цифровізації та діджиталізації процесів.

Ще одним із ключових факторів є специфіка регіонів. Під час планування та реалізації заходів регіонального розвитку є врахування цієї специфіки. Вона заключається у наявності тих чи інших природних ресурсів, якості людських ресурсів, та перспективах потенційно створюваних ресурсів.

Враховуючи специфіку регіону можна виокремити основні напрямки його перспектив розвитку. Враховуючи це, можливо виокремити ключові елементи соціальної, виробничої, критичної та регіональної інфраструктури, розвитку яким варто приділити особливу увагу, оскільки це стане у подальшому основою, передумовою та базою для соціально-економічного розвитку регіону. Разом із тим, варто зважувати на ті передумови, які необхідно забезпечити для можливості розвитку інфраструктури, серед яких наявність актуальної містобудівної документації, планувальної документації, стратегічної документації тощо. Крім того покращить шанси щодо регіонального розвитку шляхом удосконалення регіональної інфраструктури і наявність таких чинників як інвестиційна привабливість, наявність інвестиційної інфраструктури, та можливості міжмуніципального співробітництва територіальних громад у межах регіону.

Таким чином, беззаперечно роль якісної розвинутої регіональної інфраструктури є основоположною у розвитку населених пунктів та регіонів у цілому.

Список використаних джерел.

1. Регіональна інфраструктура: сучасний формат та інструменти розвитку. / І.Валентюк, Н.Сич, В.Сухенко – Регіональне управління та місцеве самоврядування.
2. Белявцев М. І., Шестопалова Л. В. Інфраструктура товарного ринку. К., 2005;
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.;
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
5. Регіональна інфраструктура: модернізація, пріоритети та перспективи розвитку. / Дубницький В. І., Федулова С. О., Василюк О. В. // Проблеми економіки №2, 2017

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ ПУБЛІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТУ

В умовах обмеженості фінансових ресурсів виникає необхідність у підвищенні ефективності здійснення бюджетних видатків. Крім того, більшість бюджетних рішень мають низку соціально-економічних наслідків, що виходять за межі одного бюджетного року, в якому вони були прийняті, внаслідок чого розробка та прийняття річного бюджету не завжди пов'язані зі стратегією бюджетного планування. Для вирішення цієї проблеми у світовій практиці використовується середньострокове бюджетне планування, що має на меті забезпечити взаємозв'язок між стратегічними й тактичними цілями.

Окрім виконання стабілізаційної функції, середньострокове планування є інструментом розв'язання таких важливих проблем:

- підвищення ефективності бюджетного процесу та фінансової дисципліни;
- посилення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів;
- сприяння розвитку інноваційного потенціалу та інвестиційної привабливості країни [1, с.19].

Відповідно до ст. 347 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Меморандуму про економічну та фінансову політику від 2 березня 2017 року, спільної з МВФ програми «EFF», Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, було прийнято Закон України від 6 грудня 2018 року № 2646-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу щодо впровадження середньострокового бюджетного планування».

Цим законом визначено правові засади процесу складання та розгляду Бюджетної декларації як документу стратегічного планування, який визначає бюджетну політику на наступні три роки. Бюджетна декларація запроваджується замість Основних напрямів бюджетної політики на плановий рік та Прогнозу державного бюджету на наступні два бюджетні періоди, які скасовуються. До 15 травня кожного року Міністерство фінансів повинно подавати Кабінету Міністрів, а до 15 липня – Верховна Рада повинна ухвалювати Бюджетну декларацію. Інструментом середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні стають трирічні місцеві фінансові плани.

Втім, перехід на трирічні бюджети створює для економіки країни не тільки переваги, але і додаткові ризики. У їх числі:

- слабка передбачуваність середньострокових показників інфляції;
- непередбачуване зростання цін і тарифів;
- різка зміна курсу національної грошової одиниці;
- збільшення безробіття населення [1, с.11].

Якщо спрогнозувати ці індикатори не вдасться, середньострокові плани не працюватимуть. Окрім того, розпорядники бюджетних коштів на місцевому рівні ще не повністю готові до моделі трирічного планування, зокрема більшість з них не вміють будувати середньострокові галузеві плани. Також, на місцях існує високий негативний фактор в особі депутатських фракцій у місцевих радах, які можуть постійно і суттєво змінювати бюджетні пріоритети, вносячи зміни до місцевого бюджету.

Якщо говорити про Асоціацію Україна-ЄС, то всі держави ЄС мають свої середньострокові бюджетні плани та середньостроковий індекс середньострокового бюджетного планування, який оцінює, наскільки цей механізм працює в кожній з держав. Крім того, в ЄС середньостроковий бюджетний план ухвалюється на рівні парламенту країн. Це має бути хорошим прикладом для України, щоб план не став нікому непотрібним формальним документом. Також для введення середньострокового бюджетного планування повинна затверджуватись державна стратегія, на основі якої мають розроблятися середньострокові плани, які стосуються не лише бюджетної, податкової та митної політики, а й грошово-кредитної політики, політики управління боргом. Це все охоплює єдина система середньострокового планування [1, с.12].

При наявності певних ризиків, перехід на середньострокове бюджетне планування має сприяти:

- побудові ефективної системи управління державними фінансами;
- забезпеченню розподілу фінансових ресурсів відповідно до визначених пріоритетів держави;
- посиленню бюджетної дисципліни, плануванню і оцінюванню виконання державного бюджету;
- посиленню контролю за фінансовими ризиками та здійснення заходів для їх мінімізації;
- підвищенню ролі і відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів щодо визначення пріоритетів своєї діяльності та ефективного використання таких коштів для їх досягнення;
- проведенню аналізу доцільності та ефективності видатків і зміни підходів до їх здійснення шляхом переходу від утримання установ до надання якісних державних послуг;
- забезпечити послідовність бюджетної політики, довіру з боку суспільства та інвесторів.

Необхідність формування бюджету на середньострокову перспективу представляється загальновизнаною тенденцією і залежить від виконання попередніх умов і черговості реалізації заходів щодо його впровадження. Облік середньострокових наслідків прийнятих рішень у сфері суспільних фінансів має допомогти уникнути нестабільності в економіці країни, підвищити передбачуваність щодо бюджетних витрат для окремих секторів і галузей, а також підвищити рівень ефективності розподілу і перерозподілу бюджетних ресурсів як між секторами, так і в межах кожного з секторів економіки країни.

Список використаних джерел.

1. Середньострокове бюджетне планування: зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні. Матеріали науково-практичного круглого столу, 13 березня 2019 року / Відп. за вип. Бедринець М.Д., Ріппа М.Б., Коляда Т.А. – Ірпінь, Університет державної фіскальної служби України, 2019.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

PAKHOMOVA TETYANA

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Head of the Department of Regional Policy and Public Administration of the ORIPA NAPA under the President of Ukraine

NASYPANY VITALIY

*PhD student in the Department of Regional Policy and Public Administration
ORIPA NAPA under the President of Ukraine*

KNOWLEDGE MANAGEMENT AS A TOOL FOR ENHANCEMENT EFFICIENCY OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITY

The socio-economic and political transformations taking place in Ukraine largely depend on the creation of an effective system of public administration. The processes of decentralization, political and social change that are taking place in Ukraine lead to new requirements and new approaches to improving the quality of service delivery and decision-making by local governments. That is why the priority is to develop and implement both the public administration system and its subsystem, the system of local self-government of innovative approaches to human resource management, and accelerated training, both at the level of the individual local government official in the united territorial community, and at the level of authorities of the united territorial community. Self-governing bodies of the united communities should develop their knowledge-based functions, which become a necessary component of their functioning and development [1].

In other words, the local self-government of the united territorial communities should become "intellectual", consciously seeking to learn as much as possible about the nature of their internal and external environment and the relationship between them. In exploring their internal environment, they must strive to better understand the nature of their properties and actions, decisions and services in order to increase their relevance and timeliness for citizens. When studying the external environment, local governments should strive for a better understanding of their citizens, other participants in the process of community functioning and development, technology, economic and political tendencies, etc.[2-4]. Only through understanding their own competences and how they relate to the needs of citizens, the local authority self-government and community can develop effectively.

Local governments (their officials) should not just learn, but should do so in the future in line with the strategic development of the territorial community. In this context, community leadership needs to understand the nature and processes of organizational learning and knowledge management in order to increase the speed of organizational development, community outreach and improve the quality of solutions and services.

It is well known that an intellectual organization is one that learns and manages its knowledge wisely. Organizational knowledge is formed when individual knowledge is formalized and stored in a specific format. Such knowledge should then be disseminated within and outside the local authority. Knowledge and their use must be coordinated to ensure a proper outcome.

It is an organizational context that determines the effectiveness of knowledge management and the effectiveness of learning processes in both local governments and communities. Such context includes the culture of the local self-government body, its structure and infrastructure, giving the authority the qualities of an intellectual organization. Such an organization is bound to have a context that encourages and supports knowledge generation and management.

Organizational knowledge of a local government body can be defined as a system of principles, facts, technologies, rules that informational decision-making processes, provision of services, behavior and actions of local government officials. Organizational knowledge is developed based on the knowledge of each employee in the authority. Modern knowledge in proper management should lead to an increase in the efficiency of the activity and improvement of the results of the activity of the local government. Therefore, knowledge can be considered as the single most important type of resources of the local government. Intellectual organization is based on intelligence and learning. Intelligence is based on a set of information, thinking and speed of understanding. From the point of view of a local government, intelligence depends on the ability to collect and accumulate information, use it effectively, analyze and interpret it in order to draw conclusions, learn and generate new knowledge. This knowledge should then be used to develop the local community.

Therefore, the knowledge of local government officials and members of local authorities should not be static. But their development depends on the ability and ability of employees to learn.

It should be emphasized that from time to time certain or other knowledge should be excluded from the existing knowledge base because of changes in the circumstances for which it was produced. For example, the needs of citizens or the technology of service delivery, etc., may change. This does not mean that all "old knowledge" must be eliminated. No, some of them should be sent to the archive, and some should be restored. Knowledge that has become inaccurate or outdated should no longer govern the decision-making or provision process and should be excluded from circulation in the activities of executive authorities. Any knowledge is based on certain information and its availability. However, it is necessary to have the capacity for reasoning and logical conclusions to be able to erode knowledge. In order to acquire new knowledge, local self-government bodies need to take certain actions aimed at stimulating the acquisition of information and its transformation into knowledge. Possible directions of using knowledge management at the territorial community level:

- interaction with the environment in such a way that one of the main subjects of exchange is the knowledge embedded in people and structures - external and internal (eg outsourcing and contract based services, strategic alliances in projects, etc.);

- establishment within the local self-government bodies of structures focused on the creation of new knowledge and their effective use (for example, teams for special tasks, functional projects, multi-vector ways of solving highly specialized problems, etc.);

- basing human resources management systems on an approach that assumes that knowledge is an asset of strategic importance (eg respect for those assets, finding them in the environment, creating personnel improvement plans, taking measures to encourage asset growth, etc.);

- reorganization of the traditional organizational culture of the local self-government body into a culture where knowledge becomes the main value, as well as the way they are used in the organization (for example, limiting the value of the organizational hierarchy, creating a climate of professionalism, etc.)

References.

1. Андрусенко Т. Интеграция знаний предприятия / Т. Андрусенко // Корпоративные системы. - 2010. - № 2. - С. 14 - 18.
2. Богоявленська Ю.В. Економіка та менеджмент праці: Навч. посіб./ Ю.В.Богоявленська, Є.І.Ходаківський. – К.: Кондор, 2005. – 332 с.
3. Вершов О. Ю. Вплив управлінської праці на якість продукції в системі управління // Вісник ДонДУЕТ. Серія: Економічні науки. – 2006. – №3 (19). – С.13.
4. Мильнер Б. З. Концепция управления знаниями в современных организациях / Б. З. Мильнер // Российский журнал менеджмента. - 2010. - № 1. - С. 57 - 76.
4. Робертс-Уитт С. Л. Системы управления знаниями: все знания - на службу фирме / С. Л. Робертс-Уитт // PC Magazine. - 2012. - № 10. - С. 28 - 33.

БИЛУСОВ СЕРГІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ

заслужений працівник освіти України директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації, к.т.н., доцент

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Розпочаті в Україні реформи публічного управління та територіальної організації влади формують нові рамкові умови і вимоги стосовно посилення ролі управління в Україні в частині забезпечення якості життя населення, безумовного набуття більшої економічної відповідальності й посилення своєї ресурсної спроможності. Отже, національні та регіональні органи публічної влади отримали додаткові повноваження щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, з'явилися нові можливості задля зростання якості життя населення через використання додаткових ресурсів, правильній економічній політиці та стратегії розвитку.

Сучасна державна регіональна політика передбачає згладжування соціально-економічних диспропорцій у розвитку окремих територій на фоні загального підвищення економічного рівня, продуктивності й конкурентоспроможності національної та регіональних економік, стандартів життя та добробуту населення. Все це можливо за умови раціонального використання ресурсів і людського капіталу регіонів, їх економічної бази, інвестиційних та інноваційних важелів впливу на розвиток регіональних економічних систем [1]. Держава зараз визначається власною спроможністю створювати і підтримувати умови для економічного розвитку. Важливими є й ті умови, що характеризують якість взаємовідносин держави і територіальних громад, розвиток місцевого самоврядування. Велике значення має одночасне реформування двох складових системи публічного управління (державної і самоврядної) як єдиної системи.

Тому серед пріоритетів реалізації секторальних реформ є:

- обґрунтування шляхів вдосконалення взаємовідносин держави та суспільства в реалізації реформ публічного управління;
- визначення актуальних питань управлінського менеджменту в умовах соціально-економічних трансформацій;
- конкретизація шляхів удосконалення механізму надання адміністративних послуг в умовах децентралізації;
- запровадження Кабінетом Міністрів України цифрового документообігу.

Херсонська область має певний досвід формування ефективної регіональної соціально-економічної політики щодо стабілізації чисельності населення, створення робочих місць, проведення реформ медичної та освітньої галузей, зменшення рівня міграції. На даний час продовжується реалізація Програми розвитку людського капіталу Херсонської області на період до 2023 року та готується Стратегія розвитку Херсонської області до 2027 року. Однак, існують певні виклики щодо оптимізації чисельності апарату державної служби в контексті децентралізації влади та перерозподілу владних повноважень. Є потреба в посиленні правового забезпечення та прозорості публічного адміністрування щодо реалізації рішень місцевих органів державної влади.

В даний час формується розуміння щодо змін та лідерства, що є вирішальними для успішного планування та проведення реформи публічного управління та регіонального розвитку. Якість управління на центральному та місцевому рівнях значним чином залежить від кваліфікації посадовців, тобто від їхньої компетентності, вмотивованості та етичності. В Україні 2019 рік було оголошено роком професійного навчання державних службовців. Нацдержслужбою України здійснюється налагодження повноцінної та ефективної системи професійного навчання. Херсонська область активно задіяна у цьому процесі.

Поточного року в рамках навчання державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування з метою висвітлення актуальних питань щодо регіонального розвитку Херсонської області проведено фахове дослідження.

Рис. 1 Пріоритетні шляхи розвитку Херсонського регіону

Була пропозиція визначити, що на думку респондентів є пріоритетними векторами подальшого ефективного розвитку регіону і, як результатами опитування, можна бачити, що створення робочих місць (16%), розвинення інфраструктури регіону (14%) – є найбільш вагомими та оптимальними шляхами до підвищення рівня життєдіяльності області. А також спостерігається бажання та необхідність в підвищенні рівня підготовки кадрів (12%) (рис. 1).

Своєчасним є запровадження Кабінетом Міністрів України цифрового документообігу з регіонами, як складової реалізації електронного врядування в Україні. Актуальним є формування (пошуку) балансу державної служби та її адміністрування відповідно до виконуваних функцій при найвищій ефективності діяльності державних службовців.

На даний час необхідна побудова чіткого зрозумілого алгоритму щодо розвитку публічної служби та відповідної візуалізації покрокових дій. Необхідно нарешті реалізувати єдину гармонійну систему роботи служб персоналу, оцінювання діяльності публічних службовців, пошуку та набуття нового змісту їх фахових компетентностей, сучасної інтегрованої системи підготовки і підвищення кваліфікації та інструментів мотивації до власного фахового вдосконалення. Важливим є закріплення не тільки фахових, а й громадянських компетентностей.

Не менш важливим є запровадження механізму співпраці державних органів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та програм міжнародної технічної допомоги.

Список використаних джерел

1. Білорусов С.Г. Формування державної регіональної кадрової політики шляхом розвитку людського капіталу, лідерства та залучення молоді // Теорія і практика державного управління. Збірник науково-практичних статей. – Кропивницький, 2018. – С. 6-15.

СИСТЕМА ПОСЛУГ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ: ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Питання надання транспортних послуг набуває дедалі зростаючого значення в сучасних умовах децентралізації, стрімкої урбанізації та формування потенційних агломерацій. Існує тенденція посилення уваги до громадського транспорту на регіональному рівні, зміни розподілу відповідальності між різними рівнями влади, що обумовлює більш пильну увагу до комплексного планування та підтримки прийняття рішень в управлінні розвитком громадського транспорту. Регіональна влада чітко усвідомлює, що розвиток громадського транспорту слід планувати і інтегрувати в масштабах всього регіону на основі розробки керівних принципів та інструментів планування. Головною проблемою тут є координація зусиль регіональних МОПУ і ОМС базового рівня щодо використання територій як простору надання послуг громадського транспорту, розвитку транспортної та дорожньої інфраструктури, більш повного субсидування послуг перевезення населення громадським транспортом. Особливе значення для розвитку міського громадського транспорту має стратегічне планування його послуг як суспільного блага в тісному взаємозв'язку з управлінням якістю послуг. При плануванні рівня якості послуг міського громадського транспорту слід оцінити і такі прикладні аспекти розвитку послуг, як визначення необхідного обсягу інвестицій в транспортні засоби і транспортно-дорожню інфраструктуру. Незалежно від джерела надходження фінансових і матеріально-технічних ресурсів, що виділяються на розвиток громадського транспорту, важливо домогтися високої соціально-економічної ефективності їх використання, що само по собі є проблемою через відсутність науково обґрунтованої методики її оцінки [3, с. 90].

У зв'язку з цим, перед міським громадським транспортом ставиться ряд складних завдань [1, с. 49]:

1. **Децентралізація.** Громадські транспортні системи не призначені для обслуговування міст з низькою щільністю і розсіяним населенням міських районів, що все частіше є домінуючою міської просторовою структурою. Чим більше рівень децентралізації міської діяльності, тим складніше і дорожче обслуговувати міські райони громадським транспортом. Крім того, децентралізація сприяє далеким поїздкам, що обумовлює більш високі експлуатаційні витрати і низькі доходи від систем оплати проїзду.

2. **Фіксованість.** Інфраструктури окремих систем громадського транспорту, зокрема трамваїв, тролейбусів і метро є фіксованими, в той час як міста є динамічними, навіть в умовах низьких темпів їх змін. Це означає, що моделі перевезень пасажирів постійно застарівають.

3. **Інтеграція.** Системи громадського транспорту часто функціонують незалежно від систем особистого і вантажного транспорту, а також комерційної інфраструктури. Це призводить до певних проблем переміщення пасажирів від однієї системи перевезень до іншої. Вирішення цієї проблеми полягає у формуванні економічно ефективної системи перевезень, яка повинна включати в себе доступне і вільне переміщення пасажирів з однієї системи в іншу, наприклад, створення інтегрованої структури пересадок пасажирів, де маршрути автобусів і тролейбусів перетинаються зі станціями метро.

4. **Міжвидова конкуренція.** Доступна і мобільна система автомобільного транспорту є значущим конкурентом громадського транспорту, що призводить до зниження пасажиропотоку в відносному вираженні і, в деяких випадках, в абсолютному. Чим вище рівень особистої автомобілізації, тим більше нетерпимі порушення обслуговування на громадському транспорті, крім того, громадський сервіс відстає від зручності автомобіля. Однак зміна цін на енергоносії, завдання охорони навколишнього середовища дещо згладжують цю проблему.

5. **Тарифікація поїздок.** Більшість систем громадського транспорту відмовилися від тарифікації залежно від відстані поїздки і перейшли до більш простої плоскої системи оплати проїзду, що обмежувало короткі поїздки, для яких добре підходить більшість транзитних систем, і заохочувала більш тривалі поїздки, є більш дорогими. Сучасні інформаційні системи забезпечують можливість контролю за тривалістю поїздок, що дозволяє повернутися до більш справедливої тарифікації на основі середньої відстані переміщення пасажирів міського громадського транспорту.

6. **Ефективність субсидування.** Оскільки громадський транспорт дотується з бюджетів, ці витрати, як правило, не відображені в тарифних системах громадських перевезень. Додаткові субсидії часто використовуються для покриття минулих боргів, і не обов'язково підвищують продуктивність персоналу транспортних організацій. Отже, бюджетне фінансування розвитку громадського транспорту як соціально-економічного виду діяльності, значно вище кваліфікації його персоналу та продуктивності послуг перевезення, що є соціально несправедливим і вимагає змін.

Розглянуті проблеми розвитку міського громадського транспорту, що збігаються для більшості міських агломерацій світу, можуть бути багато в чому вирішені на основі діагностичного аналізу факторів, що впливають на відповідний стан, використання стратегічного і оперативного управління послугами громадського транспорту, розвитку підсистем управління (інформаційної, технологічної, кадрової, науково-методичної), а також застосування сучасних економіко-математичних методів прийняття управлінських рішень і комп'ютерних програм [2, с. 59].

Таким чином, в умовах децентралізації, міські територіальні громади суттєво виграли би від створення єдиного міського органу управління транспортом, який відповідає за планування маршрутів руху, графіків перевезень і розробку оптимальних тарифів, що сприяло би розробці та реалізації цілісного підходу до розвитку громадського транспорту та його інфраструктури.

Список використаних джерел.

1. Кашканов В.А., Кашканов А.А., Варчук В.В. Організація автомобільних перевезень: навчальний посібник. Вінниця, 2017. 139 с., с. 49

2. Развадовський В. Й. Адміністративно-правове регулювання правовідносин у транспортній сфері України: монографія. Харків, 2014. 284с., с. 59
3. Normann R., Service Management. Chichester, 2004.- 523 p., с. 90

ВАКУЛЕНКО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

*завідувач кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом
НАДУ при Президентіві України, к.держ.упр. доцент*

КОЛТУН ВІКТОРІЯ СЕМЕНІВНА

*професор кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом
НАДУ при Президентіві України, д.держ.упр., доцент*

СТАЛИЙ ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: АНТИЕНТРОПІЙНИЙ ПІДХІД

Відображені у сучасних публікаціях імперативи дослідження управління сталим розвитком регіонів дозволяють стверджувати, що одним із найбільш складних і значущих протиріч в системі управління є протиріччя між розвитком і стійкістю такої складної багатовимірної системи, якої є регіон. І, вочевидь, постає актуальне наукове завдання щодо вироблення сучасних підходів до обґрунтування інструментарію діалектичного «зняття» вказаного протиріччя. Тому є вкрай актуальною розробка нових та вдосконалення існуючих методологічних підходів, спрямованих на приведення системи управління регіональним розвитком до необхідного оптимального стану, тобто - обґрунтування антиентропійної парадигми управління процесами запровадження моделі збалансованого сталого розвитку.

Вірогідним видається пошук вказаного методологічного підходу у суміжних науках. Я. Вижма пише: «Застосування законів термодинаміки для дослідження екосистем і соціально-економічних систем – дозволило показати, що ці системи слід розуміти як термодинамічно-відкриті. Використання методів фізико-математичного моделювання дало змогу означити ентропію й оцінити ризики функціонування соціально-економічної системи. Зазначимо, що використання термодинамічних законів показало високий рівень їх адекватності і в моделях управління містами» [1]. Ентропією для регіону як системи можна вважати процеси/явища, які не є іманентно властивими для вказаної системи, не є її сутнісними, визначальними ознаками. Прояви ентропії були вказані вище при характеристиці поточного стану державної регіональної політики в Україні.

Кризи останнього десятиліття змусили зробити ряд висновків, з урахуванням яких, вважаємо доцільним, визначити провідні тенденції і перспективні напрями регіонального розвитку, на які слід звернути пильну увагу: 1) розвиток імпортозамінних виробництв; 2) диверсифікація економіки; 3) скорочення відносної частки зайнятих в матеріальному виробництві і збільшення частки зайнятих у нематеріальному; 4) розвиток виробництва продукції з високим ступенем переробки; 5) підвищення продуктивності праці, доданої вартості, збільшення інтелектуальної складової, інноваційний розвиток; 6) розвиток галузей з найбільшим мультиплікативним ефектом; 7) узгодження дій влади і суспільства; 8) розвиток колективних форм власності (кооперативів); 9) створення кластерів; 10) створення технологічних та індустріальних парків; 11) державно-приватне партнерство; 12) використання просторових переваг при розміщенні продуктивних сил [2].

В контексті системи управління регіональним розвитком, антиентропія може тлумачитись як цілеспрямована діяльність з приведення системи до такого стану, що більшою мірою відповідає вимогам еволюції, за короткий термін фізичного часу, ніж вимагає повний цикл «природної» еволюції. Очевидно, що регіон, уособлюючи складну багатовимірну систему, передбачає характерні для таких утворень принципи ефективного розвитку. Так, принцип комплексності знаходить відображення в комплексному територіальному розвитку, згладжуванні територіальних диспропорцій. Принцип оптимальності знаходить свій вияв у оптимальному розвитку і розміщенні галузей у регіоні.

На практиці ми стикаємося з «точками зростання», що є не одновимірними (галузь, регіон), а багатовимірними, коли одночасно визначається лідируюча, пріоритетна галузь у прив'язці до певної території. У зв'язку з цим більш доцільно говорити про інструмент – територіально-галузеве формування (кластер, індустріальний парк, технопарк тощо) – як дієвий регіональний локомотив зростання.

Синтез сучасних підходів, що пов'язані зі специфікою антиентропійного підходу, призвів до наступних висновків:

1) стійкість властива тим галузям, що стабільно функціонують, наприклад, де виробляється продукція, попит на яку є мало еластичним по ціні, і які в умовах кризи стабільно працюють, забезпечуючи безперервність суміжних з ними галузей;

2) модернізаційно-інноваційна спрямованість знаходить свій вияв в наступному – в умовах виходу з кризи, галузі будівництва, туризму та інші виступають «локомотивами» регіонального зростання, їх розвиток та інвестування у них дає найбільший економічний ефект. Поряд з цим, в гострій фазі кризи виробництво продукції і послуг в цих галузях знижується, захоплюючи за собою і суміжні галузі, що не дозволяє нам цей перспективний напрямок вважати класично- стійким.

На основі антиентропійної парадигми запропоновано комплекс підходів до управління організаційними процесами в системі місцевого самоврядування, який забезпечує постійну динамічну багатовекторну взаємодію систем (організацій) різного рівня і різних середовищ, також він застосовується для забезпечення когерентної дисипативної активності. Основними інструментами запровадження моделі збалансованого сталого розвитку регіону на основі антиентропійної парадигми вважаємо: забезпечення підтримки відкритого стану системи; використання принципу випереджаючого управління; реалізація принципу багатоманіття. Наведений комплекс

підходів забезпечує постійну динамічну багатовекторну взаємодію систем (організацій) різного рівня і різних середовищ.

Список використаних джерел.

1. Вихлюк Я. Моделювання соціально-економічних систем і розрахунок їх динамічних показників на основі аналогій / Я. Вихлюк // Фізико-математичне моделювання та інформаційні технології. – 2010. – Вип. 11, 39–48. – С. 24–36.
2. Vakulenko, V.; Koltun, V. Antientropic tools for providing sustainable balanced regional development. Baltic Journal of Economic Studies. Том: 5 Выпуск: 1 Стр.: 21-26 Опубликовано: 2019/DOI: 10.30525/2256-0742/2019-5-1-21-26.

ЄВСТЮНІНА ЮЛІЯ ВІТАЛІЇВНА

*декан факультету менеджменту та бізнес технологій,
ОРІДУ НАДУ при Президентові України кандидат педагогічних наук*

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Активна реалізація реформи децентралізації в Україні, відповідне збільшення функцій та повноважень органів публічної влади на місцевому рівні поряд із позитивними здобутками загострило такі проблеми, як якість надання адміністративних послуг, роль комунікації в цьому процесі та збереження ресурсу персоналу, залученого до безпосереднього спілкування з громадянами, відвідувачами, клієнтами тощо. Саме ця категорія співробітників є особливо вразливою, адже окрім посадових функцій здійснює функцію емоційного обслуговування.

Термін «емоційне обслуговування» у його первинному визначенні використовували для опису специфіки вакансій. Його запровадила дослідниця в галузі соціології Арлі Рассел Гохшильд у своїй книзі *The Managed Heart* в 1983 році. Автор визначила це як «процес управління власними почуттями та виразами (наприклад, обличчя) для виконання емоційних вимог певної роботи». Першим і найочевиднішим сектором використання стала сфера послуг і такі професії, як продавець, оператори кол-центрів, адміністратори та вчителі. До другої групи потрапили психіатри, психологи, телеведучі, а також працівники органів влади.

Робота в органах публічної влади, яка передбачає живе спілкування з громадянами, й до сьогодні залишається однією з найбільш емоційно виснажливих. Це, в свою чергу, часто призводить до розвинення «емоційного дефіциту» або «емоційної відчуженості» серед службовців, які виконують зазначені функції.

Симптом емоційного дефіциту виявляється в тому, що у професіонала в певний момент з'являється відчуття, що емоційно він вже не може допомогти суб'єктам своєї діяльності. Він виявляється не в змозі увійти до їх положення та співчувати в ситуаціях, які мають зворушувати, посилювати інтелектуальну, волюву та моральну віддачу. Поступово симптом посилюється та набуває більш складної форми, все рідше з'являються позитивні емоції й все частіше негативні, в роботі спостерігаються різкість, грубість тощо. Симптом емоційної відчуженості виявляється в тому, що людина майже повністю виключає емоції з власної професійної діяльності, її майже ніщо не хвилює та не викликає емоційного відгуку – ані позитивні обставини, ані негативні. Прояви такого здобутого за роки обслуговування людей емоційного захисту, нажаль, часто можна спостерігати в роботі представників органів публічної влади з громадськістю, відвідувачами тощо. Така поведінка, нажаль, свідчить про професійну деформацію особистості та вкрай негативно впливає як на всіх учасників спілкування, так і на якість його результату.

З метою попередження та вирішення зазначених проблем вважаємо доцільним у процесі підготовки та підвищення кваліфікації персоналу органів публічної влади забезпечувати формування відповідних комунікативних компетентностей. Цікавими в цьому контексті виявляються технології ведення переговорів та їх комунікативна складова.

Переговори – це інструмент, що використовувався в діловому спілкуванні ще задовго до появи правових процедур. З другої половини 20 століття технології ведення переговорів стали об'єктом широкого вивчення науковцями різних галузей, особливо зважаючи на їх потенціал щодо вирішення конфліктних ситуацій. Адже готовність та здатність вести переговори в стані конфлікту це важливий крок до конструктивної взаємодії. Ступінь ефективності спілкування в такій ситуації прямо залежить від ступеню раціональності поведінки, управління емоціями з метою попередження конфлікту.

Однією з найбільш популярних та потужних технологій ведення переговорів є, так званий, «гарвардський метод» - принципові переговори. Його автори У. Юрі та Р. Фішер у 70-х роках 20 століття започаткували одну з найбільш сильних та популярних до сьогодні переговорних шкіл [2]. Така технологія з'явилася на противагу поширеному в той час методу позиційних переговорів, коли кожна зі сторін визначає власну позицію, аргументує її та наполягає на її дотриманні. Такі позиційні переговори часто мали непередбачуваний результат та декілька значних мінусів: по-перше, визначення власної позиції та бажання жорстко її відстоювати мали як наслідок довго тривалість та складність переговорів з елементами обману та маніпуляцій; по-друге, такі переговори часто псували ділові стосунки, адже учасники вимушені нападати на позицію партнера, що не сприяє їх збереженню та зміцненню; по-третє, незадоволеність підсумками переговорів, адже домовленість часто викликає незадоволеність з обох боків, які для її досягнення були змушені відмовитися від власної позиції, яку вважали адекватною та обґрунтованою.

Важливою відмінністю принципових переговорів є вирішення проблеми по суті зі створенням конструктивної атмосфери для переговорів. Базовими є три стратегії пошуку спільного рішення:

- через задоволення інтересів, замість концентрації на позиціях;
- через об'єктивні критерії та принципи в досягненні спільного результату;
- через порівняння варіантів, тобто пошук та вивчення різних варіантів вирішення до того моменту, як буде знайдено оптимальний для всіх учасників переговорів.

Велике практичне значення мають мовленнєві технології, запропоновані авторами в рамках технології принципових переговорів. Розглянемо їх більш докладно.

Технологія «Ви-підхід» застосовується в ситуаціях, коли нам важливо виявити інтерес партнера, клієнта, співрозмовника. Практичний ефект полягає в тому що, стандартні фрази звучать по-іншому, якщо полегшити співрозмовнику сприйняття вашої думки. Розмова ведеться на рівних, співрозмовники уникають тиску та маніпуляції. В результаті це дозволяє подивитись на ситуацію очима свого співрозмовника та продемонструвати цінність його думки для вас. Наприклад: замість «Ми вважаємо, що це найкращий варіант вирішення проблеми» застосовувати «Ви погодитесь, що це найкращий варіант вирішення проблеми?» або «Як Ви вважаєте? Вас задовольнить такий варіант вирішення проблеми?» тощо.

Технологія «Я-ствердження» (спілкування без звинувачень) застосовується, коли ми хочемо виразити своє незадоволення поведінкою іншої людини, але не звинуватити її. Це надає можливість позбавити себе від негативних емоцій у коректній формі та дозволяє обговорювати сутність справи, а не стосунки з співрозмовником. Сутність технології полягає в тому, щоб не давати оцінку особистості та поведінці співрозмовника, а говорити про ситуацію та своє сприйняття його поведінки. Наприклад: замість «Ви мене образили» застосовувати «Я ображений», або «Ви говорите неправду» застосовувати «Я не вірю Вашим словам» тощо.

Технологія «Позитивного спілкування» застосовується, коли ми хочемо домогтися позитивної відповіді. Існує взаємозв'язок між нашими очікуваннями та поведінкою партнера, співрозмовника. Негативні очікування мають властивість здійснюватися. Питання, що містить заперечення, провокує негативну відповідь. Якщо нашою метою є отримання позитивної відповіді, треба позбутися в запитаннях формулювання «не», «чи не» тощо. Наприклад: замість «Чи не допоможете Ви мені?» застосовувати «Допоможіть мені, будь ласка».

Застосування вищезазначених мовленнєвих технологій є, на наш погляд, доцільним в професійній діяльності персоналу органів публічної влади з метою побудови внутрішніх та зовнішніх комунікацій на засадах конструктивного діалогу та результативної співпраці.

Список використаних джерел.

1. Комунікації в місцевому самоврядуванні: методи, технології, практика: навч. посіб. Авт. кол.: М.М. Іжа, Т.І. Пахомова, З.В. Балабаєва, Ю.В. Євстюніна та ін. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2019. – 196 с.
2. Fisher R., Ury W. Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In. – Boston / NY: Houghton Mifflin Harcourt, 1991. – 200 p.

ЗИБОРОВ СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ

магістр Запорізького національного університету (ЗНУ)

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

В умовах трансформаційних процесів у сфері освіти загострилась проблема децентралізації управління освітньою системою. Нові тенденції реформування системи управління освітою передбачають чіткий розподіл повноважень і відповідальності органів управління різних рівнів, забезпечення їхньої взаємодії у процесі переходу на децентралізоване управління системою освіти.

Водночас реформаційні процеси в освіті актуалізують пошук дієвих моделей управління, які забезпечували б розвиток освітнього закладу та посилювали б участь і відповідальність учасників управління за результати діяльності освітніх закладів різних типів та структур.

Згідно з Концепцією Уряду України [2] результатом реформ щодо децентралізації повинна стати проста і логічна система місцевого самоврядування, яка здатна забезпечити комфортне життя мешканців усіх населених пунктів (сіл, селищ, міст). При цьому важливо відзначити, що реформи Уряду в першу чергу спрямовані на модернізацію сільських регіонів України, оскільки саме в них накопичилася значна кількість проблем, а саме: відсутність (за всі роки незалежності України) ефективної державної політики соціально-економічної підтримки сіл і селищ, що призвело до масштабної депресії сільських територій; негативні демографічні тенденції, що прискорюють процес зникнення сіл і деградацію людського потенціалу сільських громад; безробіття на тлі масштабних диспропорцій у використанні земельних ресурсів; низький рівень управлінської здатності місцевих (сільських і селищних) рад, до якого призвела занадто централізована бюджетна система, відсутність реальних повноважень та надмірне адміністративне дроблення території.

Очевидно, що згадані численні соціально-економічні проблеми сільських територій негативно вплинули на рівень освітніх послуг у сільських школах і призвели до системного погіршення якості навчання.

Зниження якості освіти в сільських школах, як порушення принципу рівності для громадян України незалежно від місця їхнього проживання, стало результатом взаємно посилюваних негативних чинників (вимушеної внутрішньої міграції сільського населення, застарілої інфраструктури, кадрового дефіциту, неефективної структури самоврядування та надмірної бюджетної централізації).

Упродовж більш ніж 25 років у сільських регіонах України накопичувалося безліч соціально-економічних проблем (у тому числі у сфері середньої освіти), які неможливо вирішити в короткі строки. Тому реформи Уряду щодо децентралізації повинні мати довгостроковий і послідовний характер.

Неузгодженість управлінських повноважень між районними радами і районними адміністраціями породжувала різні протиріччя. Ще більше проблем виникало при спробі вирішення довгострокових завдань, у тому числі розробці та затвердженні плану оптимізації шкільної мережі району. Зіткнувшись з необхідністю впорядкування мережі шкіл, відділи освіти районних державних адміністрацій часто наштовхувалися на протидію з боку депутатів районних рад. Тому якість освіти у малокомплектних школах погіршувалась, а оптимізація мереж навчальних закладів відкладалася на невизначений строк. Як наслідок, стрімко зростало навантаження на місцеві бюджети, що призводило до зменшення ефективності використання коштів [3, с.13].

Створення об'єднаних громад надає жителям сіл широкі можливості для формування своєї унікальної та ефективної системи управління освітньою сферою, яка, в кінцевому рахунку, допоможе підвищити якість освітніх послуг і заощадити кошти громади.

З першого дня створення об'єднаної громади органи влади стикаються з низкою питань щодо управління освітньою сферою. Завдання ускладнюється тим, що на всі питання необхідно оперативно знаходити відповіді в умовах безперервного навчально-виховного процесу, розробити згідно з чинним законодавством місцеві нормативно-правові акти, узгодити комунікацію та кадрові призначення.

Стаття 66 нового Закону України «Про освіту» [1] накладає обов'язки на органи управління освітою ОТГ, а саме:

1. Відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності освіти.
2. Планують та забезпечують розвиток мережі закладів освіти.
3. Мають право засновувати заклади освіти, а також реорганізовувати та ліквідовувати їх.
4. Забезпечують рівні умови для розвитку закладів освіти всіх форм власності.
5. Забезпечують гуртожитками та/або перевезенням здобувачів профільної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються не за місцем проживання (обласні ради).
6. Закріплюють закладами початкової та базової середньої освіти територію обслуговування (районні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад).
7. Забезпечують та фінансують підвезення учнів і педагогічних працівників до закладів початкової та базової середньої освіти і у зворотному напрямку (у разі потреби – транспортними засобами, пристосованими для перевезення осіб, які пересуваються на кріслах колісних).

За новим законом місцеві органи влади та самоврядування, а також створені ними органи управління освітою (якщо вони будуть створені) позбавляються таких повноважень, які вони мали за попереднім Законом «Про освіту» (стаття 14 Закону «Про освіту», стаття 37.3 Закону «Про загальну середню освіту», стаття 19.2 Закону «Про дошкільну освіту»).

Отже, з положень Закону «Про освіту» випливає, що громада повністю відповідає на надання освітніх послуг на своїй території. Щоб процес надання цих послуг був ефективним, треба поставити перед собою ціль, досягнути яку прагнуть рада громади. Стратегічний план розвитку освіти в громаді – це один з основних документів, який треба розробити відразу після створення адміністративних структур громади.

Список використаних джерел.

1. Про освіту: Закон України №2145-VIII від 05.09.2017 р., в редакції від 09.08.2019 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ №333-н від 01.04.2014 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
3. Нова школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевскі В. – К., 2017. – 128 с.

IZHA MYKOLA

*director of ORIPA NAPA under the President of Ukraine,
Doctor of Political Sciences, Professor, Honored Educator of Ukraine.*

MAIEV ANDRII

*associate Professor, Ukrainian and Foreign Languages Department,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine, PhD of Public Administration.*

ASYMMETRIC DECENTRALIZATION IN EUROPE: EXPERIENCE FOR UKRAINE

The Ukrainian nation was able to preserve itself in conditions of the absence of full statehood. The belonging of Ukrainian lands to different countries caused differences between the modern Ukraine regions. In 1991, Ukraine was actually a state in which different groups of regions were strongly attracted by different centers of influence outside the country. Socio-mental differences that could negatively affect the development of the country as a whole, especially when actively used in the political struggle, were sharply manifested.

The Ukrainian ruling elite for a long time ignored the above-mentioned problems and delayed the reform of regional administration system inherited from the socialist times. Consequently, the negative economic phenomena were followed by the tendencies of confrontation between regional elites and central authorities and the separatism threat became acute.

In Europe, they have learned to resist the separatist tendencies by responding appropriately via decentralization that has been implemented in many European unitary states. Some of them have realized an asymmetric decentralization model, which involves the simultaneous use of different forms of decentralization (extended autonomy, limited autonomy and special autonomy) in certain regions of one, mostly unitary country. Such a form of decentralization is a part of the strategy of "diversity in unity" or "unity in diversity" widespread in the modern world for the development of regional culture, including the political one [6, p. 203].

A revealing example of asymmetric decentralization use in the European continent is Spain. The democratic system, defined by the Constitution of 1978, created a new level of government called "Autonomous Communities" (Comunidades Autonomas), which coincided with existing national (Catalonia, Basque Country and Galicia) and regional entities. The recognition of regional diversity and its integration into the democratic system was one of the main goals for the new Spanish democracy. The country is now divided into 17 autonomous communities, having their own political and departmental structures.

Constitutional transition from a highly centralized unitary system to a decentralized one based on a plurality of regions with a certain degree of autonomy has become a significant event in Spain's history. It signifies recognition at the constitutional level of Spain's cultural diversity, as well as guarantee of autonomy to communities that sought political expression of their particular identity but were deprived of this right by previous regimes [1].

At the same time, there is a problem of separatism in Catalonia, the autonomy of which was restored in 1979. Catalonia is the most economically developed region of Spain, producing about 20% of gross domestic product. This factor also contributes to increasing in the number of the region's independence supporters. 2.2 million people (43% of the total number of voters) participated in the referendum held on October 1, 2017. 90.18% of them voted for independence [5].

Italy has 5 special status regions with special autonomy conditions and additional (to Italian) official languages. These regions are: Sicily, Sardinia, Trentino-Alto Adige, Friuli-Venezia Giulia and Aosta Valley. The special status is enshrined in the Italian Constitution, and the statutes of each region are determined by the Constitutional Law. These regions have considerable autonomy in the legislative, administrative and financial spheres. They self-organize their local communities and keep most of the taxes in the regional treasury. For example, Aosta Valley keeps over 90% of all taxes, and Sicily – 100 % [3].

The movements of the northern industrialized regions have recently become influential in Italy. Separatism is manifested in actions and ideology of the Northern League party. The League's goal is the federalization of Italy with the fixing of preferences in favor of the northern regions. So, today the economic factor is the decisive one in the Italian separatism formation. It is caused by economic disproportion in the country and the unwillingness of the most developed northern regions to retain the southern ones [4].

In France, four overseas departments (Martinique, Guadeloupe, French Guyana and Reunion) are territories enjoying special status.

In mainland France, the status of Corsica differs significantly from that of other regions of the country. It is similar to the status of French Polynesia, which is an overseas territory. Corsican Territorial Community has usual resources of the regions and receives mainly revenues from taxes on air and sea transport companies as well as from excise duties on alcohol and tobacco. In addition, since 1976, the island has been receiving a territorial indivisibility grant from the state [2].

From the very beginning of the new Ukrainian state formation, there was an active discussion about its constitutional and administrative-territorial structure, the possibilities of transition to federalism. The leading circles of Russia continue to use ethnographic differences in some regions as a basis for forcing interethnic contradictions. Ukraine is imposed the idea of becoming a federation, in which some regions would in fact have a veto power in foreign affairs, security and cultural policies of the country. The dangers of federalization in Ukraine flow from political factors and external pressure, rather than from the concept of federation itself.

At the same time, decentralization can be an effective response to the attempts of exacerbating political contradictions within the country. While its realization it is very important to avoid centrifugal tendencies. Therefore, the use of models that imply asymmetric decentralization should be carried out with great care.

In our view, the use of the European countries' successful experience is inappropriate in this case. It should also be borne in mind that attempts of external influence on political processes in Ukraine, territorial claims and direct threat to the territorial integrity of the state constitute a limiting factor for the use of regional administration model, granting special status to certain territories.

We believe that it is necessary to speak about full decentralization for all regions, including certain raions of Donetsk and Luhansk oblasts after the restoration of Ukrainian power in these territories. By moving away from excessive centralization in budgetary management issues and introducing a new approach to center-regions relations, the state will be able to counteract separatist tendencies.

At the same time, the experience of asymmetric decentralization is valuable. After regaining control of Ukraine over Crimea, it can be used in relation to this territory. The use of asymmetric decentralization in this case is due to historical factors, since Crimea already has autonomous status in Ukraine and is the historical homeland of the Crimean Tatar people.

References.

1. Chernenzenko O. Demokratychnyi rozvytok ta konsolidatsiia mistsevoi vlady v Ispanii. [Electronic Resource] – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2016_1_21
2. La Corse et les quatre régions d'outre-mer bénéficient d'un statut spécial. [Electronic resource] – Access mode: https://www.lesechos.fr/06/03/1998/LesEchos/17600-223-ECH_la-corse-et-les-quatre-regions-d-outre-mer-beneficient-d-un-statut-special.htm

3. Région autonome à statut spécial. [Electronic resource] – Access mode: <http://dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/R%C3%A9gion%20autonome%20%C3%A0%20statut%20sp%C3%A9cial/fr-fr/>

4. Stalenna L. Derzhavna rehionalna polityka: suchasnyi stan ta realni potreby // Rehionalna polityka ta rehionalnyi rozvytok v Ukraini: materialy III web-seminaru dlia predstavnykiv vyshchykh navchanlykh zakladiv, orhaniv publichnoi vlady, hromadskykh orhanizatsii – Odesa, 2015, p 5.

5. V Katalonii obiyavili okonchiatelnye rezultaty referendumu. [Electronic Resource] – Access mode: <https://www.segoday.ua/world/europe/v-katalonii-obyavili-okonchatelnye-rezultaty-referenduma-1062032.html>

6. Zabeivorota T. Modernizatsiia systemy derzhavnoho upravlinnia v umovakh detsentralizatsii vlady: dys. na zdobuttia nauk. stupenia k-ta. nauk z derzh. upravlinnia: spets. 25.00.01 "Teoriia ta istoriia derzhavnoho upravlinnia». – Kharkiv., 2017. – 276 p.

КНЯЗЬВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА,

*доцент кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президенті України, к.соц.н.*

ІНСТИТУЦІЙНА ДОВІРА У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Проблема довіри громадян до політичних і державних інститутів є актуальною і популярною як у науковців так і управлінців. Показники довіри до соціальних і політичних інститутів є присутніми практично в усіх світових, загальнонаціональних і регіональних дослідженнях провідних соціологічних центрів. Проте за наявності великої кількості емпіричних досліджень не вирішеною залишається безліч методологічних і методичних проблем. Тому дослідження даної теми є актуальним як для теоретиків так і для практиків. Крім того, аналіз наукових джерел показує наявність прогалин у критеріях оцінювання та методиці вимірювання довіри, зокрема довіри до органів державної влади, громадських та політичних інститутів тощо.

Питання довіри між владою і суспільством хвилюють сьогодні багатьох: і владу, і бізнес, і громадських активістів і пересічних громадян. Саме довіра сьогодні це найреальніший, найдієвіший механізм інтеграції суспільства. На рівні емпіричних досліджень розрізняють кілька типів довірчих відносин (В.С.Вахштайн, 2018): 1) міжособистісну довіру - довіру до знайомих людей; 2) узагальнену довіру - довіру до людей в цілому; 3) довіру до інститутів. Відомий український соціолог В.Паніотто виділяє два види довіри – узагальнену довіру (generalized trust) і партикулярну довіру (particularized trust) (Паніотто 2012). Узагальнена довіра – це готовність розглядати інших людей як частину свого морального співтовариства, довіра до незнайомих людей. Партикулярна довіра – це довіра до конкретних осіб, яких людина знає особисто (сім'я, друзі). Узагальнена довіра принципово відрізняється від партикулярної довіри тим, що вона поширюється на осіб, про яких довіряючи сторона не має безпосередньої інформації. Деякі, використовуючи по суті той же самий критерій, виділяють вертикальну і горизонтальну довіру: під вертикальною довірою розуміють довіру до соціальних і політичних інститутів (уряду, органам правопорядку, церкві, профспілкам.), а під горизонтальною – довіру до людей.

У науковій літературі приводиться багато різних за об'ємом і змістом визначень «довіри». Як наукові категорії - вони мають складну багаторівневу структуру. У дискусіях з приводу довіри можна виділити, принаймні, три головні напрями [1]: 1) історично орієнтовані дослідження дженералістів, які розглядають «довіру» як основоположне і структуруюче поняття глобалізації західної цивілізації (Фукуяма та ін.); 2) об'єднує ряд концепцій, представлених відомими соціологами (Е.Гідденс, Е. Зелігман, М.Лагершпец, Дж.Коулман та ін.). Зокрема, Зелігман розглядає довіру, як відчуття відповідальності, боргу, обов'язку (персоніфікована довіра), з одного боку, з іншого боку, довіра асоціюється з певними соціальними інститутами, з діяльністю яких пов'язані надії на майбутнє; 3) широко поширеним є напрямок, в рамках якого довіра розглядається як соціальний капітал (Фукуяма, Коулман, Патмен і ін.).

Інтерес до теми довіри посилюється в періоди нестабільності і соціальних змін, коли недовіра до політичного устрою або режиму з боку широких верств населення стає ресурсом трансформації суспільства. Крім того, теоретики довіри стверджують, що питання про довіру актуалізується в ситуаціях невизначеності і ризику [Н.Луман, Н.Штомпка].

У науковій літературі багато уваги зазвичай приділяється впливу інституціональної довіри на суспільство, а саме вважається:

1) чим вище інституціональна довіра, тим стійкіше суспільна система (Собольова, 2014);

2) масова сліпа довіра владі може бути розглянута як джерело деградації і краху суспільства. У цьому контексті рівень недовіри до неефективної влади можна розглядати частково як конструктивний елемент суспільного розвитку (Максєв 2014);

3) висока інституційна довіра сприяє соціально-політичній активності і позитивному відношенню до політиків, що діють, і соціальних організацій. Низька інституційна довіра стає причиною формальної комунікації, представляє загрозу безпеці держави і суспільства в цілому (Левашов 2006) та ін.

Етимологія терміну "інституційна довіра" йде своїми коренями в необхідність розрізнення міжособистісної довіри - довіри між індивідами (Interpersonal Trust: I-TR) і політичної довіри (Political Trust: P-TR).

У рамках досліджень громадянського суспільства і держави сучасні дослідники в якості найважливішою виділяють проблему походження довіри до інститутів державної влади (Trust in Political Institutions) і проблему взаємозв'язку інституціональної довіри (Political of Institutional Trust) з міжособистісною довірою (Interpersonal Trust) (Лукін:2005; Терін 2018).

Науковці виділяють декілька ключових відмінностей інституціональної довіри від міжособистісної: 1) інституціональна довіра може розглядатися як феномен макrorівня, коли йдеться про кроскультурні дослідження; 2) інституціональна довіра не зв'язана з конкретною ситуацією взаємодії, предметом і об'єктом довіри, тоді як ці елементи є невід'ємним контекстом формування міжособистісної довіри; 3) об'єктом інституціональної довіри є "незнайомиць", "чужий", "узагальнений інший" тоді як міжособистісна довіра - це довіра до конкретного індивіда; 4) інституціональна довіра - це в основному досвід нашої довіри, придбаний нами соціальний капітал, міжособистісна довіра - гнучкіший феномен, залежний від ситуативних чинників і досвіду надання довіри або в схожій ситуації, або певному контрагенту [2].

На думку Р.Інглегарта, довіра до держави і міжособистісна довіра не знаходяться в прямій залежності один від одного. Більш того, вони практично не залежать один від одного: «...рівень довіри до уряду серед американської громадськості за останні декілька десятиліть різко впав: у 1958 лише 24 відсотки американців вказували недовіру національному уряду, а в 1992 році ця цифра склала не багато ні мало як 80 відсотків. Занепад довіри до уряду не знайшов своє віддзеркалення в зменшенні міжособистісної довіри, яка залишалася відносно стабільною і скоротилося лише в незначній мірі. Воно явно слідувало іншому напрямку розвитку, і це дозволяє передбачити, що міжособистісна довіра не визначалася практичним досвідом американського населення в політичній сфері»[5].

Попри те, що в науковій літературі термін "інституційна довіра" використовується досить часто, чіткого його визначення немає. Вчені і дослідники при визначенні "інституційна довіри" часто ототожнюють поняття "інституційна довіра" і "політична довіра". Як відмічає український дослідник Ю.Самчук, "довіра політична" ґрунтується переважно на довірі громадян до влади, уявленні про те, за якими правилами вони повинні діяти. Довіра політична, або міра визнання суспільством законності влади (легітимності), може бути раціональною і нераціональною. Стійка політична довіра громадян до влади ґрунтується на визнанні тих політичних дій, які відповідають цінностям і нормам традиційної культури і моралі на основі таких чинників: раціонально-цільового, коли влада забезпечує виконання поставлених цілей; правового - визнання суспільством політичних дій у рамках існуючої правової системи; соціально-економічного, який ґрунтується на політиці, здатній забезпечити населенню високий рівень життя [3, с.111]

У рамках дослідження політичної довіри склалися дві теоретичні традиції інтерпретації політичної довіри: культурологічна і інституціональна.

Аналіз динаміки інституціональної довіри громадян України свідчить, що вона дуже мало або зовсім не пов'язана з динамікою соціально-економічної ситуації в Україні і її оцінок в масовій свідомості громадян [Вишняк, 2006]. Оскільки показники довіри до влади є суб'єктивними і відносними, то оцінити їх рівень можливо тільки в зіставленні з іншими показниками довіри: до інших інститутів в одному дослідженні, до одних і тих же інститутів в інших дослідженнях, у тому числі і міжнародних.

Радіус довіри (висловлювання Фукуями) в Україні обмежений сімейними зв'язками і контактами з найближчим оточенням. Найдинамічніше змінюється за роки незалежності України рівень довіри громадян до президентів України. Після президентських виборів президенти України отримують кредит довіри громадян, який в період між виборами зникає. Найбільш високим був кредит довіри в 2005 році після обрання Віктора Ющенка - йому довіряли майже половина виборців (за даними ІС НАН України) і в 2019 році після обрання Володимира Зеленського - йому довіряють майже 80% (за даними Центра Разумкова).

Важливість та необхідність дослідження проблеми інституційної довіри пов'язана з необхідністю реалізації Україною Цілей Сталого Розвитку, що є частиною Порядку денного в галузі розвитку на період до 2030 року, прийнятого світовими лідерами на історичному Саміті ООН у вересні 2015 року. Глобальні цілі офіційно вступили в силу 1 січня 2016 року. Протягом наступних п'ятнадцяти років країни будуть спрямовувати свої зусилля на подолання всіх форм бідності, на боротьбу з нерівністю та на усунення негативних проявів кліматичних змін.

Цілі сталого розвитку в Україні становлять нову систему взаємоузгоджених управлінських заходів за економічним, соціальним та екологічним (природоохоронним) вимірами, спрямовану на формування суспільних відносин на засадах довіри, солідарності, рівності поколінь, безпечного навколишнього середовища. Слід зазначити, що одна з цілей сталого розвитку безпосередньо наголошує на формуванні довіри в суспільстві задля досягнення інших цілей розвитку суспільства. Довіра регулює сферу взаємовідносин між суб'єктами на міжособистісному та інших рівнях, в нормуючи формальні, публічні та інституційні сфери.

Проблема довіри є однією з ключових у сучасному українському соціумі. В сучасних теоріях соціальної довіри підкреслюється, що для підвищення соціально-економічного рівня та доброти населення та впровадження в Україні Стратегії сталого розвитку необхідна підтримка довірчих відносин на всіх рівнях соціальної організації – від міжособистісних контактів до ставлення громадян до держави, соціальних і політичних інститутів і влади.

Отже результати дослідження такого складного багатофакторного явища як «інституційна довіра» в контексті виявлення причин та довіри між різними елементами українського суспільства можуть бути використані в процесі підвищення згуртованості вітчизняного соціуму задля реалізації цілей сталого розвитку, попередження соціальних та інших конфліктів, підвищення ефективності соціально-політичних, економічних та інших реформ. Політика сталого розвитку не може бути реалізована у повному обсязі і достатньо ефективно, якщо в суспільстві немає довіри суспільства до інститутів публічної влади і навпаки.

Список використаних джерел.

1. Zak, Paul J. and Knack, Stephen (2001), Trust and Growth, *Economic Journal*, 295-312.
2. Шорина І.Н. Інституціональне довірення в сучасному російському суспільстві (регіональний аспект) // Вестник ТГУ, випуск 8 (124), 2013
3. Вишняк А. Доверие к политическим институтам // Общество без доверия/ Под редакцией Е.Головахи, Н.Костенко, С.Макеева. – Киев:Институт социологии НАН Украины, 2014. – 139-166.
4. Общество без доверия/ Под редакцией Е.Головахи, Н.Костенко, С.Макеева. – Киев: Институт социологии НАН Украины, 2014. – 338 с.

СУЧАСНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ З РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОГО РЕФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність. Міське житлово-комунальне господарство України на сьогоднішній день являється чи не найбільш важливою сферою, яка останніми роками перебуває у стадії зatoryжнього «реформування». Перебування у цій зatoryжній стадії дуже ускладнює процес управління даною сферою та впровадження нововведень, які можуть покращити її стан та суттєво підвищити рівень життя містян. Саме тому дана тема є актуальною.

Проблема висвітлюваної теми полягає в тому, що законодавча база в сфері житлово-комунального господарства є достатньо обширною, але дуже малий відсоток цих законів враховують особливості та норми, пов'язані саме з публічно-управлінським реформуванням міського житлово-комунального господарства.

На сьогоднішній день законодавство, яке регулює реформування міського житлово-комунального господарства представлене низкою законів та нормативно-правових актів. Серед визначальних та головних законів, що регулюють дане питання є Конституція України, Житловий кодекс України, Цивільний кодекс України та Кодекс про адміністративні правопорушення.

Закони України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], Закон «Про житлово-комунальні послуги» [1] можна визначити базовими рамкового типу законами у сфері публічно-управлінського реформування міського житлово-комунального господарства. Порівнюючи ці закони, відзначимо, що до позитивних рис закону «Про житлово-комунальні послуги» слід віднести більш чітке визначення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунального обслуговування населення порівняно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Окрім зазначених законів, які регулюють публічно-управлінське реформування міського житлово-комунального господарства, пряме відношення до цієї сфери мають також закони «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки»; «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»; «Про питну воду і питне водопостачання»; «Про відходи» та інші.

Не менш важливу роль у досліджуваному нами питанні відіграють укази Президента України; постанови Кабінету Міністрів України та ін. Відзначимо, що нормативно-правові акти, видані центральними органами виконавчої влади, або в загальних рисах окреслюють управління житлово-комунальною сферою міст України, або практично не подають відомостей про управління житлово-комунальним господарством з боку органів місцевого самоврядування.

Певну роль у нормативно-правовому забезпеченні управління житлово-комунальним господарством України з боку органів місцевого самоврядування, особливо щодо вирішення поточних питань, відіграють рішення, прийняті обласними, районними, міськими та районними у містах радами. Це стосується й ціноутворення в житлово-комунальній сфері, порядку регулювання надання житлово-комунальних послуг населенню тощо.

Таким чином, у сучасний період існує досить велика кількість нормативно-правових актів, які як безпосередньо регулюють здійснення державного управління у сфері житлово-комунального господарства, так і опосередковано торкаються цього питання. Крім того, багато законодавчих актів знаходиться на стадії розгляду або їх проекти відхилено [3, с. 70].

Резюмуючи вищезазначене, наголосимо, що в Україні створена розвинена нормативно-правова база, що регулює відносини в сфері надання житлово-комунальних послуг. Однак, існуюча законодавча база в галузі житлово-комунального господарства недостатньо задовольняє потреби розв'язання завдань реформування та розвитку, що виражається у відсутності належного законодавчого закріплення їх фінансового та публічно-управлінського забезпечення. Фактично залишаються невизначеними механізми та процедури реформування і розвитку галузі.

Список використаних джерел.

1. Про житлово-комунальні послуги : Закон від 24.06.2004 №1875-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. №47. Ст. 514.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. Ст. 170.
3. Строкань Т. Соціально-економічна оцінка територіальної організації житловокомунального господарства в регіонах // *Економіст*. 2013. № 3. С. 70

МАМОНТОВА ЕЛЛА ВІКТОРІВНА

*професор, професор кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, д.політ.н.*

ПЕЛЄВІН ЄВГЕН ЮРІЙОВИЧ

викладач кафедри політології Одеського національного політехнічного університету (ОНПУ), к.і.н.

ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стрімке розгортання державотворчих процесів в Україні, соціально-економічні реформи, розвиток науково-технологічної сфери на рубежі ХХІ століття викликають різке зростання вимог до рівня інформатизації суспільства та інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічного управління та адміністрування. Оскільки ускладнення, спеціалізація та диференціація соціальних відносин у сучасному світі супроводжується збільшенням потоків управлінської інформації, то її обробка і аналіз потребують дедалі більше часу та людських ресурсів. Цей факт привертає увагу дослідників, які вивчають проблеми розробки та вдосконалення інформаційно-комунікативних технологій, підвищення їх дієвості та ефективності. Аналіз останніх досліджень із зазначеної проблематики свідчить про інтерес науковців до її теоретичних та прикладних аспектів: інформаційно-аналітичного забезпечення процесу підготовки а прийняття управлінських рішень (О.Амосов, В.Бакуменко, А.Дегтяр, В. Дрешпак та ін.), методології та технології політичної аналітики (О.Валевський, В.Горбатенко, Ю.Кальниш, Г.Почепцов, В.Рєбало та ін.), аналізу державної політики (З. Балабаєва, Т. Брус, О. Рудік, В.Тертичка та ін.), упровадженню в публічному управлінні нових методів аналітичної роботи (І.Ібрагімова, Ю.Сурмін, С.Телешун, В.Шахов та ін.). На жаль, на сучасному етапі політичних перетворень в Україні невирішеними залишаються питання інформаційно-аналітичної діяльності органів місцевого самоврядування, де, в умовах децентралізації, найбільшої гостроти набувають проблеми відносин влади та суспільства в цілому, та державного управління та місцевого самоврядування зокрема. Вимагають осмислення концептуальні засади організації цієї діяльності та вироблення на основі теоретичних розробок практичних рекомендацій, що дають змогу удосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності місцевих органів публічного управління.

З цього приводу відзначимо, що інформаційно-аналітична робота як самостійний вид діяльності має низку специфічних характеристик, що виділяють її із ряду публічно-управлінських практик. Так, інформаційно-аналітична діяльність має справу з особливим об'єктом – інформацією, з особливими засобами діяльності – комп'ютерами, з особливими методами й інформаційними технологіями і, відповідно, з особливими результатами цієї інтелектуальної роботи – новими даними та новими знаннями, представленими у формі інформаційних і аналітичних документів, що використовуються для вироблення й обґрунтування управлінських рішень різного рівня – місцевого, регіонального, державного.

Виходячи з цього, в політико-управлінському контексті поняття інформації набуває особливого значення. В управлінській діяльності основними видами інформації є: *статистична* (відображає кількісні характеристики масових суспільних явищ і підлягає систематичному відкритому опублікуванню); *адміністративна* (дані про кількісні характеристики суспільних явищ і використовується органами влади, місцевого самоврядування та юридичними особами для виконання адміністративних завдань); *масова* (друкована та аудіовізуальна); *правова* (публічно оголошені відомості про право (законодавство, підзаконні акти, матеріали ЗМІ тощо); *інформація про особу* (дані щодо національності, освіти, сімейного стану, релігійності, стану здоров'я, адреси, дати і місця народження особи); *соціологічна інформація та інформація довідково-енциклопедичного характеру* (див.: Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992.) [1].

Втім, слід зазначити, що у масовому сприйнятті процес інформаційно-аналітичного супроводження управлінської діяльності все ще переважно тлумачиться як інформатизація у її технічному аспекті. Однак такої підхід є вкрай звуженим. Адже до інформаційно-аналітичної діяльності слід відносити ті різновиди інтелектуальної діяльності, які мають ознаки креативності, породжують нову інформацію, дозволяють виокремити нові проблеми або їх аспекти, пропонувати нетрадиційні способи їх вирішення. У цьому зв'язку відзначимо, що інформаційно-аналітична діяльність характерна перш за все для політичних, економічних та соціокультурних досліджень з метою прийняття рішень у сфері публічного управління. Інформаційно-аналітичні служби органів публічної влади покликані моделювати та прогнозувати розвиток соціально-політичних процесів на основі соціального, політичного, фінансового, екологічного моніторингу поточних проблем, ситуаційного аналізу та прогнозування.

Інформаційно-аналітична робота в органах місцевого самоврядування має будуватись за принципами безперервності, системності та об'єктивності. Усе це потребує максимальної сконцентрованості на певному завданні, досконалому знанні галузі, що є предметом аналізу, оперативного вивчення та відчуття ситуації, розуміння конкретних проблем і процесів, які обумовлюють їх розвиток, застосування різноманітних методів і прийомів аналізу тощо. Ці аспекти загалом знаходяться у межах трьох визначальних компонентів аналітичної роботи: функціонального, галузевого та особистісного, де функціональний компонент передбачає досконале володіння аналітичними методами, галузевий охоплює всебічне і глибоке знання предметної галузі, а особистісний стосується обдарованості особистості аналітика, наявності у нього відповідних моральних та ділових якостей.

Відповідно до вищезазначених принципів інформаційно-аналітичної роботи визначають окремі методи та прийоми управлінської аналітики. Серед їх широкого спектру відзначимо загальнонаукові (моделювання, формулювання гіпотез тощо), філософські (діалектика, об'єктивація, верифікація тощо) та спеціальні (методи логіки, соціологічні, історичні, політико - лінгвістичні тощо [2]). Найбільш широкий методологічний спектр представлено у останній групі. Це - метод моніторингу інформаційного простору, контент-аналіз, івент-аналіз, метод аналізу листів, звернень, скарг громадян, а також протоколів зборів, громадських слухань та сходів, метод

перспективного оцінювання та прогнозування, метод аналізу мережі зв'язків та різноманітні соціологічні методи (опитування, анкетування, інтерв'ю тощо). Усі етапи інформаційно-аналітичної роботи в органах місцевого самоврядування (аналіз, прогноз та рекомендації) мають спрямовуватися на забезпечення досягнення конкретного результату управлінської праці.

Наприкінці відзначимо, що питання формування інформаційної та аналітичної бази для прийняття управлінських рішень на місцевому рівні є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку Української державності в умовах децентралізації. Ефективна та якісна система інформаційно-аналітичного забезпечення органів місцевого самоврядування є невід'ємною складовою професійного функціонування усієї системи публічного адміністрування. Впровадження та всебічне використання сучасних інформаційних технологій в управлінській діяльності забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку прийняття управлінських рішень, супроводжує інформаційну підтримку соціально-економічного розвитку не тільки держави та її окремих регіонів, а також малих територій, забезпечує інформаційні потреби публічних службовців та інших категорій громадян, створює умови для об'єктивного формування громадської думки щодо діяльності органів публічної влади, а також послуг, які вони надають.

Список використаних джерел.

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992. № 2657-XII / ВВР. – 1992. - № 48. – Ст. 650. Редакція від 09.05. 2011 р. // <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Мамонтова Е.В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посібник / Е.В. Мамонтова. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. – 104 с. [Електронне видання].

МАТВЄЄНКО ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.держ.упр.*

РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЙ ВПЛИВІВ

Одне із найважливіших місць у розвитку суспільства посідають впливи, які зумовлюють перехід суспільства з одного стану в інший. Категорія «впливи» досить активно використовується багатьма галузями науки та має різноманітне змістовне навантаження. У науковій літературі вперше категорія з'являється у 1622 році [1] та розглядається в контексті інформаційно-психологічних впливів держави на суспільство. Активно стала використовуватись з 1830 р., що супроводжувалось революційними ідеями в європейських країнах. До початку XX століття значення категорії залишається незмінним. Інтенсивні дослідження починаються з 1920 року. Спостерігається тенденція щодо тривалості дослідження впливів на суспільство у різні історичні періоди.

Теорія масових комунікацій як наукова проблема виникла в XX столітті через бурхливий розвиток електронних засобів масової інформації а знайшла своє теоретичне відображення у працях канадського науковця Герберта Маршалла Маклюєна (1911-1980 рр.). В її основу покладено перетворюючий вплив інформаційного процесу, як умови руху та розвитку суспільства в соціально-економічній та політичній сферах [3]. З такої позиції ефективність комунікативно-управлінського впливу залежить від способу передачі інформації, її повноти, змісту, форми та зрозумілості. Запровадження даного виду впливу здійснюється з метою моделювання ситуації, виявлення необхідності змін, розроблення загальної стратегії змін, винайдення оптимальних шляхів розв'язання проблеми. Стимулювання до певних дій, активність, управління мотивами, організація соціальної спільності є результатом даного виду впливу. Ефективність комунікаційного впливу залежить від способу розповсюдження інформації (горизонтального чи вертикального), ефективність визначається адекватністю структури самої інформації, відповідністю засобів передачі інформації цілям та змісту комунікації. Результат використання даного виду впливу полягає у досягненні взаєморозуміння, організації комунікаційного процесу, спрямованого на задоволення суспільних потреб.

На думку науковців, ефективність впливів на суспільство залежить від їх комплексу, а саме: соціалізовані, навчальні, виховні, регулюючі, стимулюючі, обмежувальні, контролюючі, інтегруючі, диференційовані, мобілізуючі, які нерідко не узгоджуються між собою, а іноді за змістом суперечать один одному [2].

Ефективність соціетальних впливів визначається змінами, які виокремлені на початку здійснення впливу та отримані в кінцевому результаті. Ефективність соціальних впливів залежить від використання потенційно дієвих каналних факторів. Метою визначення впливів є спрямованість на відповідний напрям діяльності, спонукання людей до формування бажаної соціальної поведінки у відповідності до соціальної системи та оточуючого середовища. У результаті їх здійснення відбувається встановлення певної моделі соціальної поведінки. Ефективність соціетального впливу може розраховуватись і оцінюватись за різними критеріями: повноти, тривалості, пролонгованості, ситуативності; ефектність впливу можна оцінити за такими якісними критеріями, як володіння інформацією, її усвідомлення та розуміння, збереження (відтворення) отриманої інформації, оцінка її значення, зміна поведінки під впливом.

До основних критеріїв ефективності соціального впливу відносять рівень продуктивності праці у суспільстві у співставленні зі світовими параметрами з його відповідними видами; темпи і прирости національного багатства, упорядкованість суспільних відносин тощо.

Відповідно до теорії соціальних комунікацій ефективність соціально-психологічного впливу залежить від рівня розвитку комунікаційних структур та здійснюється з метою прогнозування поведінки індивіда та соціального планування. Використання даного виду впливу спостерігається в реалізації суспільно-політичної активності, створенні та досягненні особливого соціального явища. Визначення ефективності соціально-психологічного

впливу спрямовано на прогнозування поведінки індивіда та соціального планування, результат якого характеризується суспільно-політичною активністю, створенням та досягненням особливого стану.

Отже, використання впливів, переважно, здійснюється з метою встановлення індивідуальних зв'язків, взаємовідносин між учасниками спільної державно-управлінської діяльності, обміном інформацією в процесі комунікації, здійснення впливу на поведінку, стан, настанови тощо. Ефективність здійснення впливів в процесі державно-управлінської діяльності характеризується системою дій суб'єкта задля встановлення контакту на всіх етапах взаємодії з об'єктом. В управлінні впливи здійснюються з метою формування двосторонніх відносин, налагодження двостороннього потоку інформації між його учасниками.

Список використаних джерел.

1. Леонтьєва Л. Інформаційно-психологічний вплив: теоретико-методологічні засади / Л. Леонтьєва // Людина і політика. – 2004. - № 5. – С. 25-35.
2. Татенко В.О. Соціальна психологія впливу : [монографія] / В.О. Татенко. – К.: Міленіум, 2008.- 216 с.
3. Теорія масових комунікацій Герберта Маршалла Маклюєна : Проекція на сучасні тенденції суспільного розвитку [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovoprosvity.org/2018/11/07/teoriya-masovyh-komunikatsij-herberta-marshalla-maklyuena-proektsiya-na-suchasni-tendentsiji-suspilnoho-rozvytku/>

НАГОРНА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр, доцент,*

ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Сучасне суспільство прагне до постійного покращання рівня й якості життя, яке може забезпечити тільки стійкий місцевий економічний розвиток, скерований на підвищення добробуту та якості життя всіх членів місцевої спільноти. Місцевий економічний розвиток передбачає об'єднання зусиль усієї громади та її ресурсів для збільшення можливостей і забезпечення процвітання. Місцевий економічний розвиток це процес, від якого виграє вся громада включно з місцевою владою, бізнесом і громадянами. Завданнями та функціями місцевих органів влади у процесі місцевого економічного розвитку є підтримка місцевого бізнесу та розвиток підприємництва, розвиток місцевого трудового потенціалу та залучення коштів у місцеву економіку. Для реалізації цих завдань важливу роль відіграє його фінансове забезпечення шляхом використання різних джерел фінансування.

Проблема фінансування залишається особливо важливою і, ймовірно, винятковою темою, коли йдеться про сприятливе середовище місцевого економічного розвитку. Ключове фінансування та його достатність для задоволення потреб і пріоритетів місцевого економічного розвитку, як виявляється, складне завдання для багатьох організацій, залучених до діяльності. Відсутність ключового фінансування часто є результатом безпідставних і непевних зобов'язань місцевих політиків в умовах короткого виборчого циклу та незацікавленості місцевого населення, яке більш зосереджене на своїх власних щоденних проблемах. Проте, якщо місцевий економічний розвиток працює добре, він дає реальну віддачу, в тому числі робочі місця, доходи.

Місцевий економічний розвиток це процес, в рамках якого місцеві органи влади взаємодіють з партнерами (приватний сектор, громадські організації та організації громадянського суспільства) з метою створення сприятливого локального ділового середовища і, як наслідок, умов для економічного зростання і підвищення рівня зайнятості в приватному секторі, що в кінцевому рахунку благотворно впливає як на місцеву громаду, так і державу в цілому. Цілями місцевого економічного розвитку в економічній сфері є економічне зростання території, у соціальній сфері - підвищення рівня життя населення, в сфері довкілля – екологічна безпека населення та досягнення балансу між економікою, соціумом і екологією.

Основними завданнями та функціями місцевих органів влади при реалізації політики місцевого економічного розвитку є: 1) підтримка місцевого бізнесу та розвиток підприємництва; 2) розвиток місцевого трудового потенціалу; 3) залучення коштів у місцеву економіку.

Проводячи паралель із місцевими бюджетами України, в зарубіжних країнах місцеві бюджети також використовуються для впливу на економіку, соціальну сферу, регулювання господарської діяльності, подолання соціальних конфліктів, враховуючи принципи організації місцевих фінансів: право на власні фінансові ресурси та вільне розпорядження в межах повноважень; обсяг фінансових ресурсів, що відповідає функціям, передбачених законодавством; формування частини фінансових ресурсів за рахунок місцевих податків та зборів; диверсифікований характер фінансових систем, які складають підґрунтя ресурсів ОМС; захист слабших у фінансовому відношенні ОМС має передбачати запровадження процедур бюджетного вирівнювання; ОМС повинні бути відповідним чином проінформовані щодо порядку виділення їм перерозподілом ресурсів; у міру можливості ботації ОМС мають бути призначені не на конкретну ціль; для здійснення позик інвестиційного потенціалу ОМС повинні мати доступ до національного ринку капіталу.

Проте, не кожний позитивний закордонний досвід може бути застосований в економіці українських регіонів і міст в силу існування місцевих традицій, кваліфікації наявного персоналу та існуючої інфраструктурної бази. Застосування закордонного досвіду потребує певних змін законодавчої та нормативної бази, яка має передбачати узгодження економічних інтересів всіх суб'єктів ринку.

Отже, розвиток навичок залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел є ключовим фактором успіху в реалізації будь-яких ініціатив у сфері місцевого економічного розвитку. Кожне місто, село, селище, кожен муніципалітет має унікальний, притаманний лише даній територіальній громаді набір можливостей та проблем, тому мусить застосовувати індивідуальний підхід до вибору механізмів місцевого економічного розвитку. У

міжнародній практиці за вибір механізмів місцевого економічного розвитку, так само як і джерел його фінансування, відповідають саме місцеві громади та їх лідери.

Шляхи розширення джерел фінансування місцевого економічного розвитку, на наш погляд: застосування державно-приватного партнерства територіальними громадами області; поширення використання механізму використання внутрішніх та зовнішніх місцевих запозичень у вигляді випуску місцевих облігацій внутрішніх позик; створення муніципальних фінансових організацій; активізувати роботу із надання методичної та консультативної допомоги органам місцевого самоврядування з питань використання різних джерел фінансування; організація заходів навчання трудового персоналу органів місцевого самоврядування.

Виконання вищезазначених пропозицій сприятиме успішному місцевому економічному розвитку шляхом розширення джерел фінансування, а також підвищить ефективність та результативність реформи місцевого самоврядування в Україні, в тому числі фінансової децентралізації.

Список використаних джерел.

1. Пархоменко В. Місцевий економічний розвиток та його планування – Інститут громадського суспільства [Електронний ресурс]. Режим доступу – <https://www.csi.org.ua/articles/mistsevyj-ekonomichnyj-rozvytok-ta-jog/>.
2. Концепція «Мери за економічне зростання». [Електронний ресурс]. Режим доступу – finance.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/07/Концепція.docx.
3. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. Навчальний посібник. / Авт. кол. : В. Мамонова, Н. Балдич, Н. Гринчук, Л. Чорній, К. Рубановський, М. Борода. – К. : Центр громадської експертизи. Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. – 176 с.
4. Інструментарій місцевого економічного розвитку / Проект «Локальні інвестиції і національна конкурентоспроможність», АМР США, 2012. – 101 с.
5. Кент МакМаллін Місцевий економічний розвиток – це постійна синергія дій бізнес-спільноти, влади, громадянського суспільства та наукових кіл [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://pleddg.org.ua/ua/2016/kent-makmallin/>.
6. Вакуленко В. Місцевий економічний розвиток. Посібник для викладача підготовлено в рамках діяльності проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади / Вакуленко В., Гринчук Н., Борщ Г., Васильєва Н., Рудницька Р., Проскурнін В., Оленківська Л./, м. Київ, 2018 р. – 103 с.
7. Джордж Едвард (Тед) Треллер Посібник з основ теорії і практики МЕР «Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади» підготувало ТОВ «Локхейвен Менеджмент Консалтантс» (Lochaven Management Consultants Ltd.) на замовлення Проекту міжнародної технічної допомоги «Місцевий економічний розвиток міст України».
8. Монастирський Г.Л. «Міжнародна, національна та галузева економіка», ВІСНИК Донецького університету економіки та права № 1, 2013.

НЕГУЛЯЄВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА

*аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ПОСЛІДОВНІСТЬ ДІЙ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вже минуло п'ять років від початку конфлікту на сході України. Кількість постраждалих, за оцінками Гуманітарної групи країни, становить 5,2 мільйона осіб. Міністерством соціальної політики України станом на березень 2019 року було зареєстровано близько 1,3 мільйона внутрішньо переміщених осіб (ВПО) [6]. Від початку вимушеного переселення Україна прийняла на себе державні зобов'язання захищати ВПО та співпрацювати з міжнародною спільнотою для боротьби з кризою в питаннях ВПО. Для визначення довгострокових рішень щодо розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб Кабінет Міністрів України у листопаді 2017 схвалює «Стратегію інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року» Ця стратегія визначає основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення. Але уряд надто повільно реагує на масштаб та важкість проблеми і це несправедливо по відношенню до ВПО, тому як їхнє життя залишається в підвішеному стані в тимчасовій ситуації протягом багатьох років. Лише через рік 21 листопада 2018 року Кабінет Міністрів України затвердив План заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року. Хоча Принцип 28 Керівних принципів щодо внутрішнього переміщення ООН наголошує «Компетентні органи мають першочерговий обов'язок і відповідальність за створення умов, а також забезпечення засобів, що дозволяють ВПО добровільно повертатися, у безпеці та з гідністю, у свої домівки або до місця звичайного проживання, або добровільно переселитися в іншу частину країни». Саме Стратегія та План заходів є документами, що містять програми розвитку та мають активно реалізовуватися як довготривала умова розв'язання проблем ВПО.

Довготривалі рішення – стан у країні, який досягається коли внутрішньо переміщені особи не мають будь-яких конкретних потреб у допомозі та захисті, що пов'язані з їхнім переміщенням, і можуть користуватися правами людини без дискримінації через переміщення. [4]. Такі питання, як права власності, кошти для існування, участь у прийнятті рішень, мають вирішальне значення для здатності ВПО інтегруватися на місцевому рівні. ВПО не є

монолітною групою, і їх різні переваги в поселеннях засновані на їх особистому досвіді і обставинах війни, навіть в межах однієї сім'ї. Досвід окремих осіб, сімей або груп з певних областей може змусити їх вибрати місцеву інтеграцію, навіть якщо повернення вважається можливим іншими. ВПО мають право на довгострокове рішення. З огляду на труднощі з поверненням, необхідно приділяти більше уваги і підтримки місцевої інтеграції в якості можливої альтернативи для багатьох ВПО. Ці люди повинні мати можливість жити своїм життям [2].

Для забезпечення успішної інтеграції потрібно поєднувати усі можливості законодавчої діяльності і практики прийняття рішень, ланцюжок яких складається з наступних елементів:

- Державна стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року;
- План заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року;
- Регіональні плани заходів щодо інтеграції ВПО;
- Міські цільові програми;
- Певні впровадження щодо окремих напрямів інтеграції.

Згідно звіту за результатами моніторингу, який підготовлено в рамках програми «Радник з питань ВПО» в якому проаналізовано виконання завдань Плану заходів у четвертому кварталі 2018 року в регіонах України, а також розглянуті інтеграційні заходи, що впроваджувались в окремих регіонах до затвердження Стратегії та Плану заходів доходимо висновків про недостатню увагу, що приділяється проблемам інтеграції ВПО з боку органів влади та місцевого самоврядування. В більшості регіонів відсутні окремими програмами інтеграції. Підтримка ВПО здійснюється в межах чинних програм на тих же умовах, що існують для постійно проживаючого населення.

Більшість областей недостатньо включились до роботи щодо реалізації Стратегії та Плану заходів: в регіонах проводилась підготовча робота до розробки плану заходів на виконання Стратегії, робота в межах реалізації Стратегії та Плану заходів, внесення питань допомоги ВПО до чинних бюджетних програм, лише Донецька область затвердила Регіональну програму адаптації, інтеграції та допомоги ВПО на 2019-2020 роки, яка відповідає потребам регіону, адже область прийняла найбільшу кількість ВПО[4].

Також обміль інформації про місцеві плани та стратегії інтеграції ВПО у тих містах та населених пунктах куди вони перемістилися, де стали на облік, винаймають житло, платять податки, народжують, віддають дітей до шкіл та садочків. Близько 3/4 всіх ВПО зареєстровані саме у містах, а отже національні політики з цього питання мають резонувати з локальними потребами, враховувати їх та бути дуже індивідуальними. [1].

Може здаватися недоцільним створювати окремі програми інтеграції ВПО при малій кількості переселенців, однак політика довгострокових рішень повинна бути ретельно і гнучко адаптована до контексту і потреб ВПО. У всіх тематичних дослідженнях перешкоди для інтеграції на місцевому рівні пов'язані з трьома взаємопов'язаними питаннями: доступ до землі, житла, надходження засобів до існування, фізична безпека та безпека володіння. Вирішення цих питань має стати пріоритетом для розробки місцевих та регіональних програм успішної інтеграції людей у затишному переміщенні. Дуже важливим щоб регіональна та місцева влада, виконуючи свої основні зобов'язання зосередилася на аспекті інтеграції та інших довгострокових рішень, а не на проміжних аспектах.

Список використаних джерел.

1. Гуржи К. Л (Не)Інтегрувати ВПО: свідомий вибір?//Український інститут стратегій глобального розвитку і адаптації// Гуржи К. Л./02.08.2018/- [Електронний ресурс] //– Режим доступу: <https://uisgda.com/ua/neintegruvati-vpo-svidomij-vibir.html>
2. Елізабет Ферріс і Кейт Халфф. Затягне внутрішнє переміщення: чи є місцева інтеграція рішенням?//. Елізабет Ферріс і Кейт Халфф/ - [Електронний ресурс] //– Режим доступу: <https://www.fmreview.org/technology/ferris-half>.
3. Кузнецова І., Міхеєва О., Гулієва Г., Драгнева Р., Михненко В. Соціальні наслідки вимушеної міграції в Україні: ризики маргіналізації та соціальної ексклюзії. Policy brief. The University of Birmingham. (2018) [Електронний ресурс]// – Режим доступу https://zenodo.org/record/1210364/files/Brief_Ukrainian.pdf?download=1
4. Лоюк Ірина. Регіональні програми інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні у 2018-2019 роках Звіт за результатами моніторингу/Ірина Лоюк/Київ 2018-2019[Електронний ресурс] //– Режим доступу: http://radnyk.org/reports/monitoring_2018-2019.pdf
5. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року Кабінет Міністрів України; Розпорядження від 21 листопада 2018 р. № 944-р [Електронний ресурс]// – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2018-%D1%80#n13>
6. П'ять років переміщення: ВПО потребують довгострокових рішень у питання житла і зайнятості / Міжнародна організація з міграції/ Агенство ООН з питань міграції [Електронний ресурс] //– Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/pyat-rokiv-peremishchennya-vpo-potrebuyut-dovgostrokovyih-rishen-u-pytanniah-zhytla-i-zaunyatosti>
7. Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року; Кабінет Міністрів України; Розпорядження від 15.11.2017 р. № 909-р [Електронний ресурс]// – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80>

РОГУЛЬСЬКИЙ ОЛЕГ ІВАНОВИЧ

*аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ В НАВЧАННІ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Відповідно до Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 974-р [1], система професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад є цілісною сукупністю взаємопов'язаних компонентів, що включає:

- визначення потреб у професійному навчанні;
- формування, розміщення і виконання державного замовлення;
- формування мотивації до підвищення рівня професійної компетентності;
- забезпечення функціонування і розвитку ринку надання освітніх послуг у сфері професійного навчання;
- моніторинг та оцінку якості навчання.

Цією є концепцією зазначено, що запровадження дієвої системи визначення потреб у професійному навчанні державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад передбачає виконання таких першочергових завдань [1]:

- зміцнення потенціалу і спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо визначення індивідуальних та загальних потреб у професійному навчанні;
- розроблення та затвердження методичних рекомендацій з питань: визначення та аналізу потреб у професійному навчанні; розроблення індивідуальних програм підвищення рівня професійної компетентності державного службовця, голови місцевої держадміністрації, його першого заступника та заступників, посадової особи місцевого самоврядування; оцінювання результативності професійного навчання; підготовки спеціальних вимог до професійної компетентності посадової особи місцевого самоврядування з урахуванням стандартів Ради Європи у сфері належного врядування;
- запровадження на загальнодержавному та регіональному рівні періодичного (щонайменше один раз на два роки) вивчення загальних потреб у професійному навчанні державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, яке здійснюється НАДС, всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування за єдиною методикою із залученням на конкурсній основі відповідних дослідницьких організацій, установ. Звіти про результати визначення потреб у професійному навчанні в обов'язковому порядку оприлюднюватимуться та враховуватимуться суб'єктами надання освітніх послуг з професійного навчання під час визначення змісту освітніх програм;
- забезпечення формування державного замовлення на проведення секторальних, тематичних прикладних наукових досліджень щодо вивчення потреб у професійному навчанні державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад.

Визначення потреб в навчанні посадових осіб місцевого самоврядування відбувається за двома напрямками: перший з них це визначення загальних потреб, яке здійснюється НАДС спільно із всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування один раз на три роки здійснює із залученням на конкурсній основі відповідних дослідницьких організацій; другий – визначення індивідуальних, що здійснюються органами місцевого самоврядування та/або асоціаціями органів місцевого самоврядування за результатами атестації посадових осіб місцевого самоврядування та/або в інший спосіб [2].

На нашу думку для визначення потреб, особливо, що стосується посадових осіб місцевого самоврядування не можливо забезпечити лише на основі результатів атестації.

Структура територіальних громад є не однорідною, отже, задовольняючи потреби і інтереси одного шару, можна залишити в забутті інші шари і тим самим викликати недовіру до діяльності органів місцевого самоврядування з боку зазначеної частини населення. Щоб цього не сталося і діяльність органів місцевого самоврядування забезпечувала своїми послугами усі верстви і групи, що становлять місцеву громаду, необхідно здійснити глибокий і всебічний аналіз соціально-демографічного складу цієї спільноти, потреб і інтересів кожної його структурної одиниці.

Органи місцевого самоврядування повинні повсякденно цікавитися і знати, як населення оцінює їх діяльність в усіх напрямках діяльності. Найбільш ефективний метод - соціологічне опитування, однак не кожна територіальна громада може собі дозволити профінансувати його. У цьому випадку в якості джерела інформації про діяльність місцевої влади може бути використана із листів і звернень громадян, матеріали громадської приймальні, або іншими джерелами.

Кожна посадова особа повинна отримувати оцінку не лише з боку вищої посадової особи, а й з боку населення, як головного споживача послуг її діяльності.

Вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування маю будуватися на основі оцінки жителями громади, а потреби в навчанні мають визначатися відповідно до напрямків діяльності органів місцевого самоврядування і потреб громадян.

Окрім оцінки з боку жителів територіальної громади, на наш погляд, процес оцінки потреб навчання посадових осіб місцевого самоврядування потрібно здійснювати в чотирьох аспектах:

1. Економічному. Навчання має бути спрямоване на сферу найбільших потреб. Найбільші потреби спрямовані на більш широкий економічний і соціальний розвиток громади. Це призводить до необхідності вивчити соціально-економічний стан громади, проаналізувати всі наявні документи, провести експертні опитування керівників і фахівців різного профілю. І вже на цій основі сформулювати пріоритети навчання.

2. Організаційному. Територіальні громади відрізняються між собою за розмірами, чисельністю, складом населення, особливостями і ступеня розвитку економічної сфери, соціальної інфраструктури, тощо. Отже, необхідно здійснити типологізацію цих громад на цій основі визначити їх організаційні цілі. Визначення мети має виходити з вивчення потреб і інтересів населення, диференційованого по великому числу ознак. Ще одним завданням організаційного аспекту визначення потреб навчання є отримання відомостей про наявні ресурси. Такими ресурсами є персонал, фінансування, обладнання, транспорт, засоби зв'язку, комп'ютерні мережі, що є необхідні для реалізації завдань органів місцевого самоврядування. Збір даної інформації дасть можливість визначити, що залежить від навчання і що від нестачі ресурсів, а також як за допомогою навчання усунути або зменшити вплив дефіциту ресурсів.

3. Професійному. Людський ресурс органів місцевого самоврядування неоднорідний. Він диференціюється не тільки по особистісним даними, але і за рангом посад, що заміщаються, спеціалізації, особливостей своїх підшефних напрямків. Таким чином, вирішуючи завдання підвищення рівня професіоналізму службовців в цілому, необхідно продумати зміст і організацію навчального процесу для різних категорій керівників і фахівців.

Тобто в ході визначення потреб навчання необхідно обґрунтувати процес формування групи, які категорії посад можна об'єднати, а які не доцільно.

4. Індивідуальному.

Оцінка службовцями своєї потреби в навчанні може суттєво відрізнятися від того, що вважається необхідним для органів місцевого самоврядування в цілому. Потрібно враховувати те, що людина не завжди визнає свої недоліки і його думка про себе часто не збігається з тим, що про нього говорять інші. Отже, для того щоб зробити правильні висновки і якісно організувати процес навчання, необхідно мати всебічні відомості про кожного потенційного слухача.

Список використаних джерел.

1. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 974-р [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974-2017-%D1%80>.

2. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF>.

РОКОТЯНСЬКА АНАСТАСІЯ СЕРГІЇВНА

*аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО ОРГАНІВ ВЛАДИ ЯК УМОВА СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

Довіра до державних інститутів є важливою характеристикою суспільних відносин, ключовим соціокультурним явищем, яке значною мірою визначає ефективність державної соціальної політики, розвитку демократії, соціально-економічного розвитку країни в цілому та окреслюючи її реалізацію на регіональному та місцевому рівнях.

Результати соціологічних досліджень, що були здійснені упродовж останніх років, відображають критично низький рівень довіри громадян до державних інститутів в Україні.

Завдання відновлення довіри до влади набуває особливого значення в сучасних умовах тривалої політичної кризи та спонукає до розвитку соціального діалогу в органах державної влади. Як переконливо свідчить досвід урядування в країнах розвиненої демократії, без соціального діалогу неможливо досягти прийняття ефективних рішень, удосконалення якості державних інститутів і підвищення довіри до органів державної влади в контексті формування соціальної політики держави на усіх рівнях влади. [1]

Згідно ст. 1 Конституції України: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава». Виходячи з цього положення держава визнає людину найвищою соціальною цінністю, тому соціальна політика України спрямована на створення відповідних до встановлених законодавством стандартів умов життя, а також створення системи соціального забезпечення з метою підвищення рівня добробуту громадян, усунення негативних наслідків стихійних лих, ринкових відносин, соціальних перетворень, зменшення соціальної нерівності. [4]

Соціальне забезпечення як складова соціальної політики є одним з провідних напрямків роботи Міністерства соціальної політики України і є основною функцією соціальних працівників, що зайняті в управлінні соціального захисту населення.

Розглядаючи систему соціального забезпечення, ми говоримо про те, що це сукупність соціально-економічних державних заходів, що направлені на допомогу громадянам у старості, сім'ям, в яких є діти, та

окремим категоріям громадянам, що втратили годувальника, у випадку тимчасової непрацездатності, втрати робочого місця та ін.

У структурі регулювання державної соціальної політики України виділяють такі рівні управління: державний, регіональний та місцевий.

На державному рівні соціальна політика виконує такі функції як: прийняття нормативно-правових актів, що визначають загальні засади надання соціального забезпечення і регулюють загальні процеси державної соціальної політики в Україні; розробка і встановлення єдиної системи державних мінімальних соціальних стандартів (для визначення розмірів державних гарантій соціальної підтримки інвалідів, осіб які втратили годувальника, дітей які залишились без батьківського піклування та інших осіб, які потребують соціальної підтримки); розробка і реалізація державних цільових програм; фінансування державної соціальної інфраструктури; надання методичної допомоги регіональним і місцевим органам управління соціальною сферою. [5]

На регіональному та місцевому рівні соціальна політика орієнтована на розробку і реалізацію регіональних соціальних програм; пошук способів підвищення регіональних мінімальних соціальних стандартів; забезпечення установ соціальної інфраструктури, що знаходяться у підпорядкуванні місцевій владі; організацію адресної соціальної допомоги населенню та перевірку потреб у визначенні й реалізації соціальної допомоги малозабезпеченим верствам населення. [5]

Усі три рівні взаємодіють між собою, впливають один на одного і становлять нерозривну єдність. Тому державну соціальну політику України можна назвати триєдиною соціальною політикою, яка являє собою цілісну систему та є залогом стабільності при умові достатнього рівня довіри та розвитку соціального діалогу.

Системність соціальної політики реалізується за допомогою врахування специфіки та потреб усіх трьох рівнів. Структурна система соціальної політики включає такі аспекти: економічний, правовий, культурний, демографічний, національно-етнічний, інш. Все це повинно окреслювати основні стратегічні цілі державної соціальної політики України.

Висновок. Державна соціальна політика України не може бути реалізована у повному обсязі і достатньо ефективно, якщо в суспільстві немає довіри суспільства до інститутів публічної влади на усіх рівнях влади та навпаки. Результати дослідження такого складного багаточинного явища як «довіра» в контексті виявлення ролі та місця, функцій, механізмів формування довіри до органів влади можуть бути використані в процесі підвищення згуртованості вітчизняного соціуму задля реалізації цілей державної соціальної політики України на регіональному та місцевому рівнях, попередження соціальних та інших конфліктів, підвищення ефективності соціально-політичних, економічних та інших реформ.

Список використаних джерел.

1. Бурковський П. Довіра громадян до органів влади та базових соціальних інститутів / П. Бурковський, С. Черненко [Електронний ресурс] // Аналітичні записки щодо проблем і подій суспільного розвитку. - 2008. - Квітень. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/april08/6.htm>
2. Глухачов Є. Ф. Задоволення соціальних потреб населення як умова підвищення його довіри до влади / Євген Федорович Глухачов, Тамара Борисівна Хомуленко, Світлана Миколаївна Клімова, та ін. ; Євген Федорович Глухачов (заг. ред.). - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Marictr", 2005. - 182 с. 5.
3. Довіра населення України до держструктур [Електронний ресурс] // Київський міжнародний інститут соціології. – Ре-жим доступу: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=57>. – Назва з екрана.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Офіційний сайт. Міністерство соціальної політики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/>

СМАЧНИЙ ВІТАЛІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

*аспірант кафедри української та іноземних мов
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» [2] одним з провідних напрямів регіональної політики України є подолання існуючих диспропорцій у розвитку територій. При цьому відповідні програми та заходи щодо не включають, як правило, можливості суміжних громад. Поміж тим, сучасна практика свідчить, що використання позитивних ефектів інтеграційних процесів не лише у форматі добровільного об'єднання територіальних громад, але й механізмів співробітництва територіальних громад, є одним із суттєвих чинників соціально-економічного розвитку територіальних спільнот [3].

Особливості функціонування місцевого самоврядування обумовлені багатьма специфічними чинниками організаційного, нормативно-правового, адміністративного, природно-ресурсного, соціально-економічного характеру. Більш того, треба взяти до уваги, що процеси співробітництва на муніципальному рівні під впливом вказаних чинників знаходяться у стані перманентних змін й при цьому виходять за межі адміністративних кордонів районів та областей. У зв'язку із зазначеним, використання інтеграційних процесів у форматі співробітництва територіальних громад вимагає розробки механізму управління вказаними процесами.

За таких умов міжмуніципальне співробітництво є об'єктом публічного управління, що викликає відповідний інструментарій, зокрема стратегічне управління. Дослідження даної проблеми в якості першочергового завдання

обумовлює розробку засад стратегічного управління міжмуніципальним співробітництвом та відповідну адаптацію до умов конкретних громад. Вирішення цього завдання дозволить обґрунтувати нові напрями співробітництва територіальних громад, оцінити варіанти розвитку відповідних процесів. У кінцевому випадку міжмуніципальні інтеграційні процеси у формі співробітництва будуть цілеспрямовано сприяти використовуватися в якості чинника соціально-економічного розвитку територіальних громад й скорочення диспропорцій їх розвитку.

Відповідно до існуючих у вітчизняній науці підходів, стратегування «є єдиним технологічним комплексом і безперервним процесом побудови стратегії розвитку регіону, що включає визначення цілей, оцінку навколишнього середовища, вибір шляхів реалізації стратегії, побудови стратегічних карт, моніторинг тощо, а також визначення економічної основи, яку необхідно створити на території для формування повноцінної регіональної стратегії» [1, с. 64].

Цілі формування та розвитку співробітництва вочевидь мають бути безпосередньо пов'язані із обраними стратегічними орієнтирами розвитку відповідних територіальних громад. Саме цим визначається стратегічна доцільність міжмуніципальної взаємодії – взаємопов'язаність цілей передбаченого співробітництва із цілями стратегії розвитку територіальних громад з врахуванням впливу зовнішніх чинників на співробітництво.

У зв'язку із зазначеним в процесі розробки проекту співробітництва громад необхідно вивчити стратегічні та програмні документи кожної з них, стратегії розвитку регіону у цілому та, визначивши стратегічні орієнтири регіонального та муніципального рівнів, визначити головні цілі співробітництва територіальних громад.

В процесі розробки стратегії здійснюється виявлення та оцінка внутрішніх для територіальної громади потреб та інтересів; визначення зовнішніх суб'єктів (потенційних для співробітництва), виявлення та оцінка їх потреб та інтересів. В результаті визначаються можливі напрями міжмуніципального співробітництва.

В межах стратегування передбачається виділити три рівня стратегічних орієнтирів: головна стратегічна мета – цілі (стратегічні вектори) – стратегічні напрями розвитку співробітництва територіальних громад.

Стратегічні та програмні документи, що діють на території Жмеринського субрегіону Вінницької області (включає Жмеринський район та місто обласного значення Жмеринка) [4-6] як головну мету співробітництва територіальних громад мають активізацію інтеграційних процесів на території субрегіону, яка сполучає розвиток локальних конкурентних переваг (вигідне географічне розташування, наявність великої кількості сільськогосподарських угідь, наявність значних родовищ корисних копалин, наявність архітектурно-історичних споруд та пам'яток, сприятливі для вирощування плодово-ягідних культур умови тощо) та реалізацію стратегічних орієнтирів Вінницької області у цілому на основі сучасних механізмів міжмуніципального співробітництва.

Стратегічні цілі (стратегічні вектори) розвитку співробітництва територіальних громад в Жмеринському субрегіоні: забезпечення стійкого економічного зростання; розвиток людського потенціалу; інфраструктурне облаштування території.

Відповідно до системи стратегічних цілей можна визначити стратегічні напрями співробітництва територіальних громад в Жмеринському субрегіоні:

- сприяння формуванню перспективних кластерів в економіці субрегіону, зокрема: плодово-ягідного, туристичного, біоенергетичного, м'ясного.
- ефективне використання запасів мінерально-сировинних ресурсів (граніту, торфу, вапняку, та організація виробництва екологічно чистих будівних матеріалів;
- ефективне використання запасів прісних, у т.ч. ключових та підземних вод;
- формування якісного середовища життєдіяльності населення.

Для комплексного підходу для стратегічного планування розвитку територіальних громад з врахуванням можливостей та інтересів суміжних територій доцільно створення спільних робочих груп з вищезазначених питань.

Список використаних джерел.

1. Кухарська Н. Регіональне стратегування – основа формування стратегії розвитку регіону [Текст] / Н. Кухарська // Економіст. – 2012. – № 1. – С. 63-65.
2. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII
3. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 №1508-VII
4. Стратегічний план розвитку м. Жмеринка на період до 2020 р.: Рішення Жмеринської міської ради від 26.04.2013 р. – Режим доступу: <http://zhmerinka-adm.gov.ua/media/files/a4iHn3DfTRA29ydHAKAErAZeY.pdf>
5. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року, Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/624-stratehiia-zbalansovanoho-rehionalnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-period-do-2020-roku-nova-redaktsiia>
6. Стратегія розвитку Жмеринського району на 2012 – 2020 роки. Режим доступу: <http://www.zhmira.gov.ua/dokumenti-radi/6-sklikannya/sh%D1%96stnadczyata-ses%D1%96ya.html>

СМОКВІН МИКОЛА ВІКТОРОВИЧ

*здобувач кафедри державознавства і права
ОРИДУ НАДУ при Президентові України*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Аналіз та визначення понять інноваційні механізми державного управління в контексті їх практичного застосування до процесу сталого розвитку сільських громад та сільських територій обумовлено прийняттям Україною певних міжнародних зобов'язань та негативними соціальними, економічними, іншими чинниками, які мають місце на теренах нашої держави. Ситуація, що склалась на даний час в сільській місцевості держави

викликає занепокоєння в суспільстві. Негайного вирішення потребує такі життєвоважливі питання, як депопуляція села, постійне погіршення екологічної ситуації, руйнування природного ландшафту, нестабільна економічна ситуація, що призвело до суттєвого погіршення рівня проживання населення. Не зважаючи на те, що має місце велика кількість наукових досліджень, розроблені проекти сталого розвитку українського села необхідно визначити, що вони носять виключно теоретично - концептуальний характер.

В той же час рівень життя сільського населення, його соціально-побутові умови знаходиться на вкрай низькому рівні. Стан в якому опинилась соціальна сфера села у стислому вигляді охарактеризувала заступник міністра аграрної політики та продовольства О.Ковальова, навівши наступні цифри «...Сьогодні у понад половини загальної кількості сіл відсутні фельдшерсько-акушерські пункти, лише третина забезпечена дитсадками, школами — 41%. Дороги з твердим покриттям мають тільки 58% сіл, дорожнє освітлення — 33%. Мешканці багатьох сіл не мають гарантованих джерел якісного водопостачання, зростає кількість неорганізованих звалищ побутових та промислових відходів» [4].

Отже зазначена ситуація потребує не стандартних рішень, залучення інноваційних механізмів державного управління, які базується на впровадженні нових ідей, кращих практик у системі органів публічної влади, визначенні чіткої послідовності дій щодо втілення нововведень, інноваційною готовністю державних службовців до їх реалізації [5].

В науковій працях окреслені стратегічні напрямки інноваційного реформування системи державного управління, державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, в контексті децентралізації влади, реформування територіальної організації влади. Зазначені напрямки інноваційного реформування мають бути використанні при визначенні конкретних організаційно-правовий механізм державного управління, що дасть змогу впровадження наукових напрацювань в процесі розвитку сільської громади та сільських територій [3].

Наприклад дієвим управлінським механізмом, є механізм фінансування з його інноваційним наповненням. На даний час в контексті процесу децентралізації, реформування адміністративно - територіальної системи, створенню об'єднаних територіальних громад прийнято ряд законодавчих актів, якими наданні додаткові можливості з фінансування соціальних програм сталого розвитку сільської громади та сільських територій.. Нововведення, їх інноваційність полягає в суттєвих змінах в бюджетних, податкових, міжбюджетних стосунках, що дає змогу ефективно впливати на соціальні процеси на селі [1].

Інноваційними інструментами щодо інституалізації взаємин «влада – громадськість» можуть стати, успішне поєднання оновлених зусиль органів публічної влади і суб'єктів громадянського суспільства на основі масштабного поширення державно-управлінських нововведень, що повинно спричинить синергетичний ефект в управлінні процесом сталого розвитку на місцевому рівні [6].

Запорукою ефективного використання можливостей, які надає адміністративно-територіальна реформа, реформа державного управління є механізм повного циклу публічної політики. Він передбачає консультації із зацікавленими сторонами (відповідними професійними асоціаціями, профільними експертами та дослідниками, представниками громадського сектору) вже на етапі обговорення політичного порядку денного реформи, який пропонують суб'єкти політики. Такі змістовні консультації дозволяють не тільки підвищити якість проектів рішень, але й посилити легітимність пропонування змін. І серед переваг механізму повного циклу публічної політики можна відзначити попередження або мінімізацію спротиву реформам [2].

Розробка інноваційних механізмів державного управління ефективного та сталого управління сільськими територіями необхідна для з'ясування на що саме повинні бути спрямовані зусилля державних органів та які цілі вони повинні переслідують. Стратегічно важливими виступають механізми державного управління, які не лише мають забезпечити перехід суспільств до сталого розвитку, але й забезпечували управління сталим розвитком та протистояли ймовірним ризикам, які матимуть місце якщо суспільство протягом певного відрізка часу не досягне відповідної сталості у діяльності своїх інститутів.

Визначення механізмів державного управління щодо стійкого розвитку сільськими територіями має бути здійснено з метою розбудови громадського суспільства та соціоекономічної моделі господарювання. Зазначимо, що важливо враховувати можливість застосування різних варіації механізмів державного управління, що надасть гнучкості та оперативності процесу формування цілісної моделі стійкого розвитку сільської громади та сільських територій.

Список використаних джерел.

1. Голинська О. В. Механізми державного управління бюджетами через інструменти програмно-цільового методу [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 "Механізми державного управління" / О. В. Голинська ; Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. — Одеса, 2011. — 213 с.
2. Довідка щодо впровадження повного циклу публічної політики / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Джерело інформації: <http://itd.rada.gov.ua/PublicPolicy>
3. Інноваційний розвиток системи органів публічної влади: стратегічний підхід : навч. посіб. / С. А. Попов, Г. О. Панченко. — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. — 220 с).
4. Ковальова О. Сільський розвиток можливий через партнерство держави, бізнесу та громад//[Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minagro.gov.ua - 2017 - р
5. Пахомова Т. І. Бенчмаркінг як інструмент управління якістю в системі державного управління [Текст] / Т. І. Пахомова // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. — Одеса, 2007. — Вип. 2 (30). — С. 358–363.
6. Попов С.А. Стратегічний підхід до нововведень в публічному управлінні: класифікація невизначеностей та ризиків рішень [Текст] / С.А. Попов // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. — Вип. 2(62). — С. 45–51.

SOME ASPECTS OF THE FORMATION OF SOCIAL CAPITAL OF THE TERRITORIAL COMMUNITY

At present, the theory of social capital has become one of the most dynamic fields of economic science and economic sociology. Social capital is viewed from two sides: on the structural side it is social networks (a set of network contacts); from the institutional side - the institutions and norms embodied in the accumulated trust. The main characteristics of social capital, which are accepted by most researchers, are the following [1, 2]. Social capital:

this connection, the interpenetration of economic and social beginnings (it is social economics and sociology of economic);

expresses relationships between people related to the expectations of certain behaviors from the people involved in those relationships and to certain mutual obligations, that is, the capital of collective action;

can accumulate and generate income in various forms;

can be converted to other forms of capital.

We add that the theoretical and practical aspects of social capital research are carried out mainly in relation to corporate and market relations, the social capital of the corporation (organization) and the relationship between the participants of market relations are analyzed. This can be called corporate and market social capital. At the same time, the socio-economic essence of this capital allows it to be used (to describe phenomena) for the analysis of socio-economic processes occurring in local self-government, and to further reveal the potential of the territorial community.

The content of local self-government consists in recognizing the right of the citizen to be a source of local authority, to make decisions on the everyday issues of his life and to be responsible for their consequences. This is a way of decentralization of power, in which its lower level, the closest to the population, has considerable autonomy and autonomy in dealing with issues of local life, is elected by the residents and is responsible to them.

Consider the main features of the social capital territorial community in terms of its main characteristics above.

1. Interconnection, interpenetration of economic and social components in local social capital is carried out only in the conditions of public authority. We can say that only the social capital of the territorial community embodies a combination of economic, social and power components.

In modern society, there are three main sectors, each of which has a different role and functions: the first - power (function of power, political function); the second - business (economic function); third - civil society (social function, self-organization of citizens to solve important social and other tasks that require joint efforts). If one looks at the territorial community from this point of view, one can conclude that in the territorial community all three of these functions are fulfilled.

Economic component. territorial community through economic organization performs economic functions for the life support of the community and providing the residents with some of the most important collective services

The social component. Territorial community is a structure of civil society, which is ensured by the self-organization of citizens, their direct participation in the management of local affairs. It is an independent solution for the population of local issues.

Powerful component. Territorial community is a form of government that is manifested through local self-government. Local authorities make binding decisions on local issues, ensuring public safety and public order, managing municipal property, and performing other governmental functions. It organizes, provides, creates conditions for the provision of such socio-cultural and social services to which states do not "reach hands". The state recognizes the autonomy of local self-government within its powers and must create the necessary conditions.

These three components are equally present only in the management of the territorial community. In business (corporate and market social capital) there are social and economic ties with the priority of the latter, but there is no power start.

Public and other non-profit organizations carry out the function of self-organization of citizens and therefore have a strong social beginning; they can also serve an economic function. The state performs mainly power functions and partly economic functions, but there is no function of self-organization of citizens. Particularly worth mentioning is the national social capital, which has only a social start.

The presence equally in the territorial community of all three components objectively shapes the potential of the social capital of the territorial community as a capital of collective action.

Socio-economic relations between people, expectations of mutual obligations, on the basis of which the social capital of collective action, tied to the place of residence of the person, to the local territory, arises. Changing one's place of residence is much more complicated than changing one's place of work, so he feels "attached" to the place of residence, and because of this, he is objectively interested in arranging it, in obtaining quality municipal services. This feature of the social capital of a territorial community enhances its internal potential.

Together with the personal interest of each person, the collective interest of the territorial community, the local community, that is, the municipal interest, is formed. The latter is to ensure favorable conditions for the co-habitation of people in the territory.

References.

1. Aguilera M. The impact of social capital on labour force participation: evidence from the 2000 Social Capital Benchmark Survey // *Social Science Quarterly*. 2002. № 83 (3).
2. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий // *Общественные науки и современность*. - 2001. - №3. - С. 121-139.

ТЕРЕЩЕНКО ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

*декан факультету управління та економіки Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент*

РОМАНОВА ВАЛЕНТИНА ВАСИЛІВНА

*доцент кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова, к.е.н., доцент*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ МЕРИТОКРАТИЧНОЇ ВЛАДИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Існуюча в Україні система місцевого самоврядування на сьогоднішній день ще недостатньо відповідає потребам суспільства, насамперед, стосовно створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі розвитку та ефективного функціонування громади, забезпечення добробуту та гідного життя людей. Тому, першочерговим визнається формування спроможних територіальних громад, які є фундаментом реформи децентралізації. Саме такими прийнято вважати об'єднані територіальні громади (ОТГ), які сьогодні виступають важливим суб'єктом управління муніципального рівня.

У державі створена правова основа проведення реформи децентралізації та забезпечені умови добровільного об'єднання територіальних громад, що сприяло їх активному формуванню [1]. Так, станом на грудень 2018 року в Україні створено 874 об'єднані територіальні громади, які займають площу у 209,4 тис. кв. км. На території ОТГ проживає 9,1 млн. осіб, що становить 25,8% від загальної чисельності населення України. Середня чисельність населення однієї ОТГ складає 16442 особи, в ОТГ мешкає 1407,5 тис. осіб молоді. Найвищий рейтинг та місце за параметрами щодо формування ОТГ мають області: Житомирська (1), Хмельницька (2), Чернігівська (3), Запорізька (4), Волинська (5), Тернопільська (6). Останні місця (20-24) в цьому рейтингу займають Львівська, Полтавська, Київська, Кіровоградська та Закарпатська області [2].

Зазначимо, що в процесі об'єднання територіальних громад актуалізувалася проблема управлінських кадрів та реалізації ними управлінських функцій із забезпечення сталого розвитку громад і територій. Ця проблема, наразі, жваво обговорюється в суспільстві та наукових колах. Дослідженню проблем децентралізації, становлення, розвитку й реформування місцевого самоврядування в Україні, кадрового забезпечення територіальних громад, активну увагу приділяють такі вітчизняні науковці як З.В. Балабаєва, О.В. Батанов, Т. М. Барановська, П. Д. Біленчук, В. І. Борденюк, Ю. П. Битяк, А. Й. Бучинська, В.І. Гладій, Г. І. Полосніченко, П.В. Діхтієвський, Є.І. Джумурат, І.В. Дробуш, Я.В. Журавель, В.М. Кампо, А.М. Колодій, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, Н.М. Кондрацька, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, А.Р. Крусян, О.В. Кузьменко, В.С. Куйбіда, П. М. Любченко, С.М. Малаш, І.Л. Охоцький, В.В. Тісногуз, І.В. Чикало та ін.

Сьогоднішні зміни в суспільно-політичному житті та обмеженість ресурсного потенціалу нашої країни, як і більшості країн світу, зумовлюють необхідність відходу від традиційних систем, методів й форм управління процесами економічного розвитку країни, регіонів, територіальних громад і пошуку та застосування нових моделей управління, використання управлінцями владних повноважень на різних рівнях управління, раціонального використання ресурсів.

З цієї метою вважаємо доцільним застосування в публічному управлінні та адмініструванні, в тому числі і на рівні управління ОТГ, концепції меритократичної влади.

Зарубіжні й вітчизняні публіцисти та науковці розглядають меритократію як механізм формування політико-управлінської еліти, як принципи управління, як засіб управління, як концепцію управління [3].

Вітчизняна політологія трактує меритократію (від лат. *meritus* – гідний і грецьк. *kratos* – влада; букв. – влада найбільш обдарованих) як одну з елітарних концепцій у західній політичній науці, основою якої є принцип індивідуальної заслуги у здійсненні політичної влади і соціального управління. Принципи меритократичного управління сягають часів Солона (архонта в стародавніх Афінах), Платона (концепція «ідеальної держави») й китайської практики часів династії Сун, коли для зайняття державної посади необхідно було складати іспит, допуск до якого не залежав від соціального походження та матеріального цензу претендента [5, с. 441].

Згідно з концепцією меритократії, управляти повинні особи, які мають особливі здібності і чесноти, високі інтелектуальні якості та кваліфікацію, що відповідає потребам науково-технічної революції [6, с. 335].

Засновником теорії меритократії є англійський соціолог М.Янг («Піднесення меритократії. 1870-2033», 1958 р.). Він вважав, що соціальний прогрес залежить від міри поєднання влади й інтелекту, від використання людського потенціалу, талантів залежить успіх розвитку суспільства. Призначення меритократії вбачав в інтелектуалізації суспільного життя, розкритті природного обдарування особи [4].

А.Хейвуд визначив «меритократію» як прихід до влади найбільш достойних, талановитих та компетентних. Меритократія є засобом управління людьми здатними і обдарованими, що є заслугою їх таланту та наполегливої праці. Меритократична система будується на здібностях людей та їх потенціалі, й обґрунтовується як винагорода за талант, створений в «природній лотереї» [7, р. 138-139].

Зі свого боку, перший прем'єр-міністр Сінгапуру Лі Куан Ю сказав: «Брак ресурсів має компенсуватися перевагою в інтелекті, дисципліні й винахідливості». Саме цей вислів доречно пам'ятати, коли мова йде про успішність здійснення реформи децентралізації в частині створення об'єднаних територіальних громад й сталого їх розвитку на основі раціонального використання ресурсів й ефективного управління.

На жаль, за підсумками проведення реформи децентралізації та їх обговорення в засобах масової інформації, констатуються непоодинокі факти низького професіоналізму посадових осіб органів об'єднаних територіальних громад (голів і секретарів ОТГ, старост територіальних громад, посадових осіб виконавчих органів напрямів «Освіта, культура, спорт», «Охорона здоров'я», «Соціальний захист населення»); невміння правильно оцінити ресурсний потенціал громади й спланувати його ефективне використання, узгодити політику розвитку з

інтересами громади правильні управлінські рішення; неготовності брати на себе відповідальність за функціонування й розвиток громади, захищати права й відстоювати інтереси кожного громадянина та вирішувати конкретні місцеві проблеми. Іншими словами, вони виявляються неспроможними забезпечити якісне виконання своїх функцій і, як наслідок, змушені залишати займані посади.

Тому, запровадження основ меритократичної влади, в процесі продовження реформи децентралізації й завершення в передбачувані терміни добровільного об'єднання територіальних громад, сприятиме досягненню позитивних результатів, визначених місією цієї реформи. А саме врахування принципів меритократичної влади відкриває можливості для здібних, професійно компетентних, креативних, незаангажованих, інноваційно налаштованих, таких, що прагнуть до поступу, авторитетних і відповідальних молодих людей бути управлінцями нової формації та сприяти покращенню добробуту й підвищенню якості життя населення.

Список використаних джерел.

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 №157-VII // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 13. - с.91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>
- 2.Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/reforma-decentralizaciyi>
3. Науменко О.М. Меритократія як механізм формування політико-управлінської еліти України / О.М.Науменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://int-konf.org/ru/2013/suchasna-nauka-khkhi-stolittya-17-19-06-2013-r/361-naumenko-o-m-meritokratiya-yak-mekhanizm-formuvannya-politiko-upravlinskoji-eliti-ukrajini>
4. Орлова Т. А ви знаєте, що таке меритократія / Т. Орлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/socium/a-vi-znayete-scho-take-meritokratiya-__.html
5. Політична енциклопедія /Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 808 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
7. Heywood A. Keyconcepts in politics / Andrew Heywood. – Great Britain by Aarontype Ltd, Easton, Bristol. – 2000. – 281 p.

ТЕТЕРІН КОСТЯНТИН ЮРІЙОВИЧ

*аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ДЕРЖАВА І ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

Взаємовідносини держави та громадських об'єднань служать найважливішим показником демократичності державної влади. Якщо держава прагне до співпраці з громадськими об'єднаннями, забезпечує їх вільний розвиток і функціонування, гарантує їх самостійність у вирішенні внутрішньоорганізаційних проблем, то таку державу слід оцінювати як демократичну, оскільки держава гарантує і реально забезпечує найважливіше право людини - право на об'єднання в різні союзи, організації, творчі корпорації і т.д. для вираження і захисту своїх інтересів і досягнення спільних цілей. Право на об'єднання належить до найважливіших прав людини. Так, у Загальній декларації прав людини (1948) закріплено: «Кожна людина має право на свободу мирних зборів і асоціацій. Ніхто не може бути примушений вступати до будь-якої асоціації» (ст.20). Аналогічне право закріплено в статті 11 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод (1950). Там, зокрема, записано: «Кожна людина має право на свободу мирних зібрань і свободу асоціації з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів» (ст. 11)

У цьому плані свобода діяльності об'єднань означає самостійне здійснення ними своїх функцій, відсутність тиску на діяльність громадського об'єднання зовні, перш за все, з боку держави, неприпустимість втручання у внутрішні справи управління об'єднанням, перешкоджання йому в здійсненні законних статутних завдань. З іншого боку, громадяни, об'єднуючись, утворюють структурні підрозділи товариства - громадські об'єднання (організації), через які вони можуть реалізовувати свої інтереси, в тому числі і щодо захисту своїх прав.

Право на об'єднання включає в себе наступні правомочності:

- 1) створювати на добровільній основі громадські об'єднання;
- 2) вступати в існуючі об'єднання;
- 3) утримуватися від вступу в будь-які об'єднання;
- 4) безперешкодно виходити з будь-яких об'єднань.

Відносини держави і громадських об'єднань носять двосторонній характер. Це означає, що держава визначає правове становище громадських об'єднань, межі їх діяльності, обсяг повноважень і т.д., а громадські об'єднання беруть участь у визначенні політики держави, в різних політичних кампаніях, в контролі за діяльністю державних органів. Так склалось що виділяють два основних напрямки співробітництва держави і громадських об'єднань:

- 1) Інформування державою громадських об'єднань про стан справ в тій чи іншій сфері життя суспільства, в тому числі про прийняті державними органами рішення;
- 2) Спільна діяльність держави і громадських об'єднань у вирішенні соціально значущих проблем, наприклад виборча кампанія, охорона навколишнього середовища, охорона громадського порядку, охорона праці, охорона пам'яток культури та ін.

Держава ж, у свою чергу, контролює: законність діяльності громадських об'єднань, в тому числі шляхом реєстрації їх статутних документів, нагляду за тим, щоб їх діяльність не виходила за межі статутних цілей і завдань.

Як вже було викладено, держава не може втручатися в діяльність громадських об'єднань, якщо вони не порушують законів. У той же час держава:

- 1) забезпечує дотримання прав і інтересів громадських об'єднань;
- 2) надає їм підтримку, яка може виражатися в наданні податкових пільг, в цільовому фінансуванні окремих суспільно корисних програм за заявками громадських об'єднань;
- 3) може укладати договори на виконання різних робіт і надання послуг, на виконання державних замовлень та ін.

Діяльність громадського об'єднання може бути припинена в наступних двох випадках: саморозпуску і за рішенням суду.

У політичній системі політичні партії відіграють істотну роль. У державах, де встановлюється багатопартійність, найчастіше затверджується режим демократії.

У зарубіжній і вітчизняній літературі існує багато визначень поняття «політична партія». У них нерідко підкреслюється, що основне призначення партії - участь у виборах до представницьких органів. Наприклад, політичною партією є будь-яка політична група, яка бере активну участь в проведенні виборів і має завдяки цьому можливість проводити своїх кандидатів до державних установ.

Політична партія визначається як громадське об'єднання, створене з метою участі громадян в політичному житті суспільства шляхом формування і вираження їхньої політичної волі, участі в громадських і політичних акціях, у виборах і референдумах, а також з метою представлення інтересів громадян в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

Між політичними партіями і державою існують тісні зв'язки і різноманітні форми взаємодії.

Форми взаємодії держави і партій полягає у наступному:

1. Участь у формуванні виборних представницьких органів державної влади. Це передбачає, що всі політичні партії в тій чи іншій мірі беруть участь в організації виборчих кампаній, у висуванні своїх кандидатів в депутати, оскільки в демократичному суспільстві єдиним засобом оволодіння державною владою служить перемога на виборах.

2. Участь у формуванні політичного курсу держави визначається зацікавленістю партії в проведенні вигідної для даної партії і її прихильників політики. Це відноситься і до правлячої, і до опозиційної партій. Але і опозиційні партії мають певні можливості для такого впливу.

3. Вплив на процес законотворчості, правотворчості виконавчих органів та правозастосовчій діяльності державних органів. Ця форма виражається у внесенні пропозицій про прийняття нових законів, інших нормативних правових актів, про скасування існуючих; в використанні права законодавчої ініціативи через своїх депутатів, інші канали, а також шляхом тиску через громадську думку на виконавчі і правоохоронні органи.

4. Контроль за державними органами та процесом управління країною, тут також використовуються різноманітні шляхи, в тому числі і громадську думку.

Держава в свою чергу, впливає на політичні партії за наступними каналами:

1) регулює за допомогою законодавчих та інших актів статус політичної партії, її реєстрацію, таким чином встановлює правові рамки діяльності;

2) регламентує їх участь у виборчих кампаніях, наприклад шляхом визначення порядку висування кандидатів у депутати, участі спостерігачів у роботі виборчих комісій і т. д.;

3) вирішує питання про конституційність партій через Конституційний Суд;

4) контролює фінансову діяльність партій, оподаткування їх підприємств; дотримання заборони використовувати політичними партіями коштів на передвиборчу кампанію від іноземних держав, іноземних юридичних осіб та іноземних громадян.

Політичні партії є єдиним видом громадського об'єднання, яке має право самостійно висувати кандидатів у депутати і на інші виборні посади в органах державної влади.

Можна зробити висновок, що у взаєминах держави і громадських організацій відбивається демократизм суспільства, єдність принципів побудови та функціонування, виникнення державних і недержавних об'єднань з волі народних мас, постійна опора на їх творчу ініціативу і підтримку.

Слід зазначити, що громадські організації діють в рамках правового режиму, встановленого державою, яке як головна пануюча і організуюча сила покликане забезпечити нормальну діяльність усіх недержавних організацій в рамках їх статутних завдань, сприяти їх розвитку і вдосконалення. Перш за все, це виражається в наданні конституційного права громадянам на об'єднання в громадські організації, використання ними широких політичних свобод: слова, друку, зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Права і законні інтереси громадських організацій знаходяться під охороною державних органів (суду, прокуратури та ін.). Вони сприяють в реалізації деяких їхніх рішень. Взаємодійсина держави з профспілками, молодіжними організаціями, творчими спілками будуються за відсутності державного керівництва, тоді як діяльністю таких громадських організацій, як споживча кооперація, ряд добровільних товариств, держава керує. Але це не означає якого б то не було «включення» громадських організацій в систему державного апарату. Громадські організації - це не філії держави, а самостійні ланки політичної системи, що мають свої самостійні функції, своє соціальне призначення. Всі завдання повинні вирішуватися шляхом поєднання заходів по державній лінії і по лінії різних громадських організацій, причому діють вони не ізольовано, а в тісному контакт і при постійній взаємній підтримці.

Держава є центральним елементом політичної системи. Політична система суспільства з'являється тільки разом з державою, без держави не може бути і політичної системи. Місце і роль держави в політичній системі визначається рядом його рис і ознак, які ставлять державу в особливе становище порівняно з іншими суб'єктами політичної системи. Але при цьому поряд з державою в розвиненому суспільстві функціонують різні партії, союзи, релігійні об'єднання і т.д., які в сукупності з державою і утворюють політичну організацію суспільства.

Важливу роль у взаємодії держави з іншими інститутами політичної системи грає сам механізм взаємодії, який є ядром всієї системи політичного управління суспільством. У цьому механізмі можна виділити два основних елементи. До першого елементу відноситься система взаємодії через партії, вибори, представницькі органи влади, здійснюваної на територіальній основі. Другим найважливішим елементом взаємодії держави з іншими інститутами політичної системи перехідного періоду є система представництва інтересів.

В нашій країні в останій час було висунуто думку в якій було запропоновано привести всі об'єднання до єдиного стандарту в плані організації діяльності. З одного боку це може позитивно вплинути на розбудову громадянського суспільства, покращити взаємодію держави і об'єднань громадян. Але ця тенденція може привести до того, що об'єднання будуть керовані державними органами і не будуть протидіяти в збалансованій політичній системі. В історії було багато таких прикладів коли одна політична сила брала гору над іншими, а потім запроваджувала в діяльності стандарти та критерії переможених. Тому є загроза в веденні стандартів, які стосуються організації та діяльності об'єднань.

Список використаних джерел.

1. Загальна декларація прав людини (ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948)
2. Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави // Маркс К., Енгельс Ф. Соч., Т. 21

ЯКОВЛЕВА ЛІЛІЯ ІВАНІВНА

*докторант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.політ.н., доцент*

ФОРМУЛА ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ПЕРЕХІДНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Криза легітимності публічної влади є одним із головних симптомів політичного процесу в Україні протягом усіх років Незалежності. Після розпаду СРСР, руйнування «радянської» картини світу та авторитарного політичного порядку, українське суспільство так і не винайшло «формулу легітимності». А саме - не було сформовано нових правил взаємодії влади та суспільства на основі яких могли б постати ефективні інститути, не з'явилися і такі політичні лідери, які б змогли зробити власну харизму осердям легітимності, у веберівському сенсі.

Вирішення проблеми легітимності публічної влади безпосередньо пов'язане із важливими теоретичними та прикладними завданнями, які сьогодні знаходяться на порядку денному політичної, соціологічної та науки з державного управління в Україні.

Актуалізується потреба визначення фундаментальних основ забезпечення легітимності соціального порядку та звернення до соціальних та політичних причин делегітимації влади в українському суспільстві у пострадянський період.

Усі ці роки у посткомуністичних суспільствах відбувається активний пошук оптимальної моделі легітимності публічної влади. При цьому, у дослідженнях легітимності окремих політичних діячів посткомуністичних країн та пошуках «формули легітимності» Л. Кравчука, О. Лукашенка, Л. Кучми, Б. Єльцина, В. Путіна, В. Януковича, М. Саакашвілі, Ю. Тимошенко, В. Ющенка, П. Порошенка, В. Зеленського та інших, досить часто використовуються терміни «харизма», «харизматичний лідер», що належать до тезаурусу теорії легітимного панування М. Вебера.

Однак, основи легітимації публічної влади у перехідному українському суспільстві трансформуються разом із самим суспільством. Тому не варто акцентувати увагу на легітимності певних політичних та державних діячів, адже легітимність акторів є лише похідною від легітимності публічної влади, яка повинна на легітимність відповідного політичного, економічного та правового порядку [1].

Для перехідного суспільства у сучасних умовах важливою складовою легітимності публічної влади стають питання визначення рівня легітимності у сучасному українському суспільстві радянського минулого, легітимності капіталізму, ринкових відносин, легітимності міжнародних інституцій. Саме від відповіді на ці питання залежить легітимність окремих політиків, інститутів («правил гри») та організацій (партій, парламенту, уряду тощо) в Україні.

Сьогодні відомо, від якої моделі легітимності публічної влади суспільство рухається (поки що, задля зручності назовемо цю модель «радянською», або «комуністичною» слідом за О. Зінов'євим [2]), але позитивної моделі легітимності сучасної української влади досі немає. Враховуючи перманентні трансформації Конституції України стосовно відносин у «владному» трикутнику «Верховна Рада – Президент – Уряд» та низку рішень Конституційного суду України щодо порушення процедури прийняття цих змін, то мова може йти про потребу не лише у легітимності, а й у забезпеченні легальності влади.

Слід відзначити, що проблема легітимації публічної влади напряму залежить від легітимності політичного та правового порядку, при звичаєння громадян до визначених правил у політиці та економіці. Натомість, у перехідному суспільстві якраз із цим виникають основні проблеми. Специфіка легітимації публічної влади у перехідному суспільстві полягає у відсутності спільних правил діяльності, єдиної картини світу, усвідомлення політичних та економічних орієнтирів подальшого розвитку.

Саме тому, слідом за М. Рябчуком та Я. Грицаком можна говорити про «дві легітимності», або й про «двадцять дві» легітимності публічної влади, які конкурують між собою в умовах перехідного суспільства. Зокрема, наголос робиться на тому, що амбівалентний стан суспільної свідомості (М. Рябчук використовує термін «постсовєтська шизофренія» [3]) штучно формується та використовується владою задля забезпечення власної легітимності.

З погляду дослідників громадської думки, стан українського суспільства перехідного типу визначається як «амбівалентний», тобто такий, що поєднує у суспільній свідомості взаємовиключні відповіді щодо будь-якого

політичного вибору. Та головне, що у процесі легітимації публічної влади в умовах перехідного стану більшість громадян намагається просто уникнути відповіді на питання щодо основ та критеріїв визнання влади, звертаючись переважно до минулого досвіду.

У зв'язку із глобальними змінами у світовій політичній та економічній системі відбуваються пошуки нової моделі легітимації, в основі якої – легітимність ринку (економічної та політичної конкуренції) та ідея прогресу (постійного удосконалення інституцій та організацій демократичного суспільства задля зростання благополуччя). На зміну необхідності забезпечення легітимності держави, церкви, армії, харизматичних лідерів, раціональної бюрократії – приходить легітимність контрактів та угод між державами та підприємцями, яка відтепер виступає фундаментом легітимності публічної влади.

Повною мірою це стосується процесу легітимації публічної влади у перехідному суспільстві, джерелом якого стають не традиції, харизма чи раціональне обґрунтування панування (класу, нації, бюрократії тощо), а забезпечення економічного прогресу та благополуччя більшості громадян, створення благ на основі вільної конкуренції підприємців та їх справедливого розподілу.

Таким чином, «формула» легітимності публічної влади в умовах перехідного суспільства має враховувати десакралізацію посткомуністичної держави та ґрунтуватись на ідеї прогресу.

Список використаних джерел.

1. Вебер М. Хозяйство и общество: очерки понимающей социологии [Текст] : в 4 т. , М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2016. Т. I, Социология, 445 с.
2. Зиновьев А. Коммунизм как реальность. М.: Центрполиграф, 1994. 495 с.
3. Рябчук М. Дві України: реальні межі, віртуальні війни. Київ: Критика, 2003, 335 с.

ЯКУБОВСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ПЕТРОВИЧ

*професор кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.і.н., професор*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Ефективне функціонування будь якої організації, у тому числі і органу публічної влади, визначається, насамперед, ступенем розвитку персоналу. В сучасних умовах, коли відбувається швидке старіння теоретичних знань, умінь і навичок працівників, спроможність органів публічної влади постійно сприяти розвитку кадрів є одним із найважливіших факторів забезпечення результативності їх діяльності, підвищення якості надання адміністративних послуг населенню. Розвиток працівників має здійснюватися систематично, і безперервно і бути направлено на своєчасну підготовку працівників до вирішення нових завдань, переслідуючи цілі, що визначаються потребами організації.

Процес професійного розвитку публічного службовця є надто складний і включає вирішення багатьох управлінських, освітнянських, психологічних, соціально – економічних і інших завдань. Він складається, перед усім, у формуванні і постійному збагаченні у службовця якостей, професійних знань, навичок і умінь, які необхідні йому для ефективного виконання своїх посадових функцій, прав і обов'язків. Вони покликані у повній мірі розкрити здібності, таланти, потенційні можливості службовця.

Важливо зауважити, що професійний розвиток – процес, значущий як для конкретного працівника, так і організації, оскільки організація міцніє тільки через індивідів, які навчаються, змінюються якісно, тобто в постійному професійному розвитку службовця зацікавлені обидві сторони.

Для працівника розвиток означає зріст його компетентності, інтелектуального потенціалу, конкурентності на ринку праці, а для організації досягнення її стратегічних цілей.

Існує декілька факторів, які визначають роль розвитку персоналу для забезпечення його результативної діяльності:

- розвиток персоналу є базовим засобом досягнення цілей організації;
- розвиток є найважливіший засіб підвищення цінності людських ресурсів організації і забезпечення зростання її інтелектуальної вартості;
- без розвитку персоналу проведення організаційних змін, реформ, виконання нових завдань стає практично неможливим або може дати негативний ефект.[3]

Професійний розвиток персоналу – це безперервний процес, який реалізується через комплекс освітнянських, практичних, соціокультурних та мотиваційних заходів.

Особливе місце в професійному розвитку персоналу належить навчанню, Професійне навчання дає можливість службовцям придбати чи удосконалити свої професійні знання і навички, що забезпечує відповідний рівень кваліфікації для їх професійної діяльності.

Постановою Кабінету Міністрів України № 106 від 6 лютого 2019 року затверджено положення про систему професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування покликану забезпечити потрібний рівень професійної компетентності публічних службовців для ефективного виконання покладених на них законодавством повноважень.

Передбачені наступні види професійного навчання:

- підготовка за магістерськими програмами;
- підвищення кваліфікації;
- стажування;

- самоосвіта.

В професійному розвитку персоналу важливо максимально використовувати практику службової діяльності, тобто навчання працівників безпосередньо на робочому місці. Постановка перед службовцями нових, більш складних завдань, які прийняття самостійних рішень, у тому числі інноваційних, змушують його шукати і збагачувати свої професійні уміння, знання, здібності.

Важливе місце в забезпеченні розвитку персоналу займає кадрове планування. Кадрове планування, як складова частина управління персоналом, уявляє собою інструмент реалізації кадрової політики організації, спрямований на розвиток її персоналу. Розвиток персоналу повинен здійснюватися системно, цілеспрямовано і безперервно і повинен бути націлений на підготовку працівників до вирішення нових завдань.

Кадрове планування передбачає розробку кадрових програм, які готуються на основі програм розвитку органу, галузі, цільових кадрових програм і враховують короткотермінові та середньотермінові прогнози потреби в кадрах, розвиток кадрової ситуації.

Ціль планування розвитку персоналу – забезпечити орган необхідним кадровим складом, професіоналами, здібними виконувати як перспективні стратегічні так і поточні завдання. Вихідними позиціями для кадрового планування є цілі, функції і завдання органу державної служби чи органу місцевого самоврядування, а також кількісні та якісні параметри персоналу, який є у єдності з визначенням потреб організації в персоналі.

Кадрове планування повинно погоджуватися з плануванням розвитку інших сфер діяльності організації. Звідси вимоги до кадрового планування:

- чітке уявлення стратегії розвитку організації в цілому;
- комплексний підхід до планування, забезпечення персоналом усіх елементів системи управління;
- адекватність планових завдань (інвестицій у людські ресурси) реальним можливостям організації.[1]

За визначенням фахівців, одним із найбільш ефективних інструментів професійного розвитку є мотивація та стимулювання праці публічних службовців. Інтереси, мотиви, стимули стають рушійною силою його діяльності.

Звернемо увагу, що мотивація персоналу публічної служби суттєво відрізняється від мотивації приватного сектору. Так, неможливо стимулювати персонал відсотком від прибутку за якісну роботу. Персонал публічної служби слід мотивувати до сумлінної праці, слугуванню людям, державі, наданню якісних послуг населенню. В цьому контексті важливу роль відіграють особистісні, морально- етичні риси робітника, його емпатія, совісність, чесність, патріотизм та ін.

В Україні законодавством передбачений певний механізм стимулювання професійного розвитку персоналу, які одночасно задовольняють соціальні, моральні та матеріальні потреби працівника залежно від ситуації. До них можна віднести: просування по службі з урахуванням професійної компетентності та сумлінного виконання своїх посадових обов'язків; професійне навчання, зокрема за державні кошти, відповідно до потреб державного органу; належні для роботи умови служби та їх матеріально – технічне забезпечення; гарантований законодавством захист без безпідставного звільнення та стабільна оплата праці; почуття належності до професійного колективу, команди тощо.

Формування мотиваційного механізму повинно бути спрямоване на збереження зайнятості персоналу, створення умов для професійного та кар'єрного зростання працівника, забезпечення сприятливих умов для ефективної службової діяльності [2]

В професійному розвитку важливу роль відіграє адаптація персоналу яка передбачає, по - перше, професійну адаптацію персоналу, «професійну довідку» новачка. Це відбувається, як правило, закріпленням за новачком куратора – спеціаліста, досвідченого фахівця; по – друге, організація соціальної адаптації. Це - входження в організацію, нове соціальне середовище, з формальними і неформальними законами, цінностями, правилами, традиціями, корпоративним духом. Практика показує, що ніщо так не сприяє адаптації як особиста участь і повага особисто керівника до новачка.

Отже ,на сьогоднішній день в публічному управлінні України створена система професійного розвитку службовців, але вона потребує удосконалення. Проведення чисельних реформ у сфері державотворення потребує вирішення багатьох проблем, серед яких ,на нашу думку, заслуговують наступні: недостатній рівень оплати праці службовців і пов'язаний з цим невисокий рівень іміджу публічної служби: практика формального направлення службовців на навчання та підвищення кваліфікації; загроза звільнення с посади в результаті зміни політичної еліти, влади в країні; використання щорічного оцінювання посадових осіб з метою звільнення; низька мотивація та соціальний захист; планування людських ресурсів недостатньою мірою пов'язано з загальними планами органів влади тощо.

Для вирішення даних проблем слід застосувати певні заходи, на деяких із них ми зупинимось нижче.

Створення умов праці, гарантій, які робитимуть публічну службу привабливою і сприяють утриманню цінних службовців, гарантують можливості для просування кожним працівником, у тому числі і публічним службовцем, своїх здібностей, реалізації позитивних інтересів і особистих планів всіляко стимулює його професійне зростання і службове просування, підвищення ефективності діяльності.

Уміння, навички, знання, отримані під час навчання, в процесі практичної діяльності повинні логічно позначатися на матеріальному стимулюванні, службовій кар'єрі, ставати важливою передумовою успішного просування по службі.

На законодавчому рівні запровадити стимулювання працівників до підвищення кваліфікації (введення доплат або додаткових відсотків до заробітної плати до тих, хто підвищує свою кваліфікацію) або передбачити таку можливість органам місцевого самоврядування).

Система мотивації повинна бути такою, щоб службовцю було вигідно підвищувати свою професійну компетентність .Робітник, який пройшов додаткову підготовку, повинен почути результати і в плані професійного і кар'єрного росту.

Варто зазначити, що для кожного окремого працівника потрібно підбирати і застосовувати конкретний метод чи інструмент мотивування, виходячи з особливостей його характеру, умов життя, соціального статусу тощо.

Підвищити якість професійної підготовки кадрів, їх всебічного розвитку, переорієнтувати систему підготовки і особливо підвищення кваліфікації на придбання спеціальних знань, формування умінь, необхідних для виконання робіт за професією, посадою, забезпечення безперервного навчання кадрів, їх творчого розвитку, самовдосконалення. Витрати на підготовку і розвиток кадрів повинні окупатися через результати.

Утворення системи прогнозування і планування потреби в кадрах на державному і місцевому рівнях, які базуються на цільових уставках розвитку суспільства, регіону, міста, координується з довгостроковими планами організацій.

Професійний розвиток – безперервний, свідомий, цілеспрямований процес особистого і професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентності. Головний результат розвитку – новий рівень кваліфікації, перекваліфікація, просто удосконалення набутих раніше знань, умінь, навичок, як основи для професійного зростання і підвищення ефективності праці службовця.

Список використаних джерел.

1. Державна служба : підручник у 2-х т. / НАДУ : ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова), О.Ю. Оболенський (заст. голови), С.М. Серьогін (заст. голови) та інш. – К. : Одеса : НАДУ, 2013. Т 2, 348 с.
2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бахуненко, А.М. Михненко та ін.: за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурьміна. – К. НАДУ, 2010. – С. 281-284.
3. Сурай І. Професіоналізм та професійно-посадовий розвиток персоналу державної служби як складові державної кадрової політики [електронний ресурс] / І. Сурай // Державне управління: теорія та практика. – 2007. - № 2.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ГУМАНІТАРНОЮ, СОЦІАЛЬНОЮ ТА ПОЛІТИЧНОЮ СФЕРАМИ

ПОПОВ СЕРГІЙ АФАНАСІЙОВИЧ

*завідувач кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентові України д.держ. упр., професор*

ПРИСЯЖНЮК ІГОР МИХАЙЛОВИЧ

*аспірант кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ПРИ ЗАПОБІГАННІ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ, ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Для сьогодення виявлення проблем щодо запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій (далі – ЗЛНС), їх своєчасне розв'язання є найактуальнішим завданням не тільки для України, а й для всіх країн світу. В Україні створено державні структури спеціальної компетенції, їм підпорядковані відповідні сили і засоби, які безпосередньо призначені для вирішення завдань із ЗЛНС. До цієї сфери на особливий період часу залучаються й інші суб'єкти, зокрема органи публічної влади (далі – ОПВ), у складі яких створено і діють відповідні підрозділи. Приміром, на місцевому рівні, голови ОПВ очолюють керівництво діями по ліквідації надзвичайних ситуацій (далі – НС). На нього покладається організація взаємодії і координація зусиль всіх суб'єктів, мобілізація ресурсів у межах певної території, активне залучення зовнішньої підтримки. Безумовно, успішне вирішення завдань із ЗЛНС передбачає постійну і конструктивну взаємодію цих суб'єктів: до початку НС, під час них і після їх ліквідації.

Загальне уявлення про взаємодію надають підходи до тлумачення поняття «взаємодія» у суспільно-політичному аспекті (табл. 1). Філософські словники зазначають, що світ являє собою універсальну взаємодію всіх явищ і процесів. Суспільство, виробництво, економіка, всі сфери суспільства для забезпечення успішного функціонування вимагають узгодженої взаємодії багатьох організацій, підприємств, підрозділів. У кожному випадку взаємодія відмінна своєю специфічністю, відбувається в просторі й часі.

Термінологічний словник [5, с. 22] розкриває предмет взаємодії в системі ОПВ та її органів з громадськістю. Перша окреслює політичні, законотворчі, організаційні, ресурсні, представницькі механізми. Інша взаємодія визначається інформаційними, політичними, інституційними, організаційними механізмами. У цьому ж словнику [5, с. 89] розглядається міжсекторальна взаємодія як спільна діяльність ОПВ, громадських організацій у певній сфері суспільства. Тобто, в публічному управлінні взаємодія визначається як механізм державного управління. Але у сфері ЗЛНС цей механізм є більш складним, має відповідати потребам механізму реалізації державної політики у цій сфері: механізму управління в державі, який поєднує державний і недержавний механізми.

Таблиця 1

Варіанти трактування поняття «взаємодія»

Джерела	Зміст поняття
Найповніший тлумачний словник української мови [1]	<u>Взаємодія</u> – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь
Великий тлумачний словник сучасної української мови [2, с. 125]	<u>Взаємодія</u> – це погоджена дію між ким-небудь;
Філософський словник [3]	<u>Взаємодія</u> – це вид безпосередніх або опосередкованих зовнішніх або внутрішніх відносин (зв'язків).
Філософський словник [4]	<u>Взаємодія</u> – це особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожний з об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, приводячи до їх зміни, і водночас зазнає дії (впливу) з боку кожного з цих об'єктів, що, в свою чергу, зумовлює зміну його стану..

Вікіпедія [5]	<u>Взаємодія</u> – це сумісна дія кількох суб'єктів, при якій результат дії одного з них впливає на інші, що змінює їхню динамічну поведінку.
Термінологічний словник: публічне управління [6, с. 21, 22]	<u>Взаємодія</u> – це особливий тип відносин між об'єктами публічного управління, при якому кожен із об'єктів публічного управління впливає на інші об'єкти, спонукаючи їх до зміни, і водночас зазнає впливу з боку кожного із цих об'єктів, у результаті чого відбувається зміна його стану. <u>Взаємодія в публічному управлінні</u> – це визначальний організаційний принцип публічного управління та ціннісний показник ступеня його демократичності та ефективності. <u>Міжсекторальна взаємодія</u> – це спільна діяльність державних органів влади, органів місцевого самоврядування, неурядових та міжнародних організацій на центральному і регіональних рівнях у різноманітних сферах соціально-економічного розвитку країни.

Проаналізувавши основні ознаки понять «взаємодія» у таблиці 1, сформулюємо у загальних рисах попереднє його розуміння, яке б відповідало предмету дослідження, а саме: *взаємодія – це визначальний вид безпосередніх і опосередкованих зовнішніх і внутрішніх відносин (зв'язків) у просторі суб'єктів, задіяних до сфери ЗЛНС, кожний із яких активує прямі впливи один на одного, спонукає їх до зворотної реакції-вплив і динамічної зміни їх станів.*

На цьому етапі дослідження доцільно передусім охарактеризувати механізм взаємодії (у межах предмету дослідження) шляхом виявлення можливих форм об'єктивізації теорії і методології, механізмів і їх інструментів у межах паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління (табл. 2).

Результатами цього дослідження мають стати узагальнені знання, які охарактеризують:

- сучасний стан реалізації взаємодії у сфері ЗЛНС в Україні, спираючись на наукові розробки в теорії і методології, а також узагальнює досвід поточного використання відповідних механізмів державного управління і їх інструментів;
- прогалини в теоретико-методологічному забезпеченні механізмів державного управління взаємодією у сфері ЗЛНС та практичній методології цього виду діяльності.

Таблиця 2

Форми об'єктивізації теорії, методології і механізмів державного управління щодо взаємодії у сфері ЗЛНС

Форми об'єктивізації теорії і методології щодо взаємодії у сфері ЗЛНС	Категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікації у галузі знань з публічного управління щодо взаємодії у сфері ЗЛНС
Форми об'єктивізації механізмів державного управління взаємодією у сфері ЗЛНС	Організаційний, правовий, ресурсний, інші механізми державного управління взаємодією, включаючи механізми різних рівнів публічного управління у сфері ЗЛНС; Державна політика і механізми державного регулювання взаємодією у сфері ЗЛНС; Цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку у аспекті взаємодії у сфері ЗЛНС; Механізми міждержавного співробітництва у сфері ЗЛНС; Система, структура і статус центральних і місцевих органів державної влади і їх апаратів у аспекті взаємодії у сфері ЗЛНС; Взаємовідносини і взаємодія з громадськістю в системі ОПВ у аспекті взаємодії у сфері ЗЛНС; Інформаційні технології й інформаційне забезпечення в системі державного управління, що забезпечують взаємодію у сфері ЗЛНС

Ці напрацювання постануть предметом для подальшого розвитку теорії і методології публічного управління щодо взаємодії у сфері ЗЛНС, удосконалення практичної методології відповідних механізмів державного управління.

Список використаних джерел.

1. Найповніший тлумачний словник української мови онлайн : <https://eslovnnyk.com>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2007. – 1736 с.
3. Философский энциклопедический словарь / г. ред. Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковальов, В.Г. Панов. – М.: Советская энциклопедия. – 1983. – С. 840.
4. Філософський енциклопедичний словник / гол. редколегії В.І. Шинкарук – К. Абрис 2002. – 751 с.
5. Вікіпедія онлайн <https://uk.wikipedia.org/wiki/взаємодія>.
6. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2018. – 224 с.

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ
В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

У період трансформаційних перетворень в контексті національної безпеки в державі особлива увага повинна зосереджуватися на цілісності територій та вирішенні соціальних питань. При цьому, стан військового інституту суспільства залежить від рішень, прийнятих посадовими особами на державному рівні в цілому і характеризується принципами, регламентованими виконанням наказів та розпоряджень чітко відрегульованими межами прав і обов'язків [2]. Функціонування соціально-економічних систем, орієнтованих на ринкову трансформацію і сталий розвиток, передбачає виявлення категорій, які дозволяють виробляти соціально-економічні механізми ефективного державного управління.

Стан ресурсів визначає якість економіки і зумовлює можливість забезпечення її сталого розвитку, а також механізми управління та збалансованість інтересів держави і різних суб'єктів, що вступають у взаємодію на ринку державних ресурсів. Відсутність стійких мотивацій з управління національними ресурсами стримує ініціативу суб'єктів господарювання щодо розвитку економіки в цілому. Державна власність, як соціально-економічна категорія об'єднує взаємозв'язок між особливістю державного управління національними ресурсами і засобами поповнення бюджету [1]. Досягається це внаслідок оптимізації відносин на ринку власності та порівняння ефективності державного управління нею за допомогою встановлення адекватних оцінок національних ресурсів.

Удосконалення організаційних форм державного управління ресурсами повинно виступати в якості інструменту зростання соціально-економічного потенціалу, стратегія розвитку вимагає визначення переліку національних ресурсів, що має статус системоутворюючої ланки. Це передбачає формування цілісної сфери комунікацій, в якій здійснюються операції різного характеру з об'єктами національних ресурсів і забезпечується задоволення потреб в об'єктах власності відповідно до попиту і пропозиції [4]. За даних обставин формується механізм соціального партнерства, що визначає організаційну поведінку при розробці стратегії розвитку в інтересах досягнення стратегічних орієнтирів національної безпеки в цілому.

Для вибору довгострокової стратегії розвитку економіки та ефективного використання національних ресурсів існують об'єктивні критерії, які прийняті в якості визначальних для вибору раціональних рішень.

До них можуть бути віднесені: підвищення рівня залучення суб'єктів соціально-економічної системи регіону в реалізацію пріоритетів суспільства та її стратегію розвитку; підвищення ступеня інтегрованості локальної соціально-економічної системи у рішення проблем розвитку на різних рівнях та орієнтація на гармонізацію соціально-економічні відносини між суб'єктами ринку власності в інтересах досягнення консенсусу між ними в частині раціонального використання національних ресурсів на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Вибір стратегії соціально-економічного розвитку передбачає вирішення завдань за напрямками трансформації державноуправлінської структури на основі загальної концепції розвитку економіки, перетворення в структурній політиці держави; формування стійких державних і підприємницьких структур; створення умов та організаційно-економічних передумов для виведення соціально-економічного розвитку на якісно новий рівень [3]. Реалізація стратегії соціально-економічного розвитку в контексті національної безпеки передбачає стійку структурну адаптацію суб'єктів щодо вирішення проблем розвитку на основі вдосконалення форм господарювання, прийняття соціально орієнтованого підходу до розвитку ринку власності та економіки, накопичення фінансового потенціалу в суб'єктів господарювання, формування збалансованої пропозиції на використання національних ресурсів на сучасному етапі.

Список використаних джерел.

1. Коваленко О. Державне управління в процесі соціалізації суспільного відтворення / О. М. Коваленко // Держава та регіони. Сер.: Державне управління. – 2013. – № 2. – С. 71–75.
2. Куц Г. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций: Пер. с англ./ Общ. ред. акад. Д. М. Гвишиани. - М.: Прогресс, 2017, - Т. 1. - 497с.
3. Мамонов І. Публічне управління, державне управління, соціальна політика і місцеве самоврядування як складові соціального управління [Електронний ресурс] / І. Мамонов // Державне управління: теорія та практика. – 2012. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Dutp_2012_2_4.pdf.
4. Ніколаєва Т. В. Нерухоме майно як комплексний об'єкт власності, інвестицій та вартості / Т. В. Ніколаєва // Вісн. Хмельниц. нац. Ун-ту. Економіч. науки. – 2015. – № 2; Т. 2 (222). – С. 154–158.

**МОДЕЛЬ 5P: АКТУАЛЬНІ ПОГЛЯДИ НА РОЗВИТОК
СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО БІЗНЕСУ У ГРОМАДАХ**

Модель 5P широко використовується для вироблення відповідей на виклики, пов'язані із розвитком і життєдіяльністю громад. Це відбувається у контексті загальносвітової тенденції до переорієнтації бізнес-стратегій на людину, затребувано у контексті сталого розвитку та дозволяє досягати успіху. Характерною рисою зазначених моделей є людиноорієнтований підхід.

Epi Ludvik Nekaj (2014) до складових 5P's економіки натовпу(crowd economy) включив «people, purpose, platform, participation, productivity» (люди, мета, платформа, участь, продуктивність)[3]. Основою моделі є динамічна екосистема продуктивних людей, які спрямовують свою діяльність на досягнення взаємовигідних цілей за допомогою багатоканальних комунікацій. Відкриті інновації, соціальний бізнес діють переважно у мережевому середовищі. На цей час у світі розроблено та широко використовується цифрове програмне забезпечення для діяльності громад, ліквідації наслідків катастроф та гуманітарної роботи. Як наслідок, спільнота продукує нову бізнес-парадигму, важливе місце у системі цінностей громади посідає культура створення загальної вартості та соціальна відповідальність.

Ian Dodson (2016) з метою створення стратегічних, цільових та вимірюваних інтернет-кампаній розробив робочу рамку з 5P складовими: Person, Place, Product, Priority, Purchase(людина, місце, продукт, пріоритет, придбання) [1, с.352]. Заслуговує на увагу транспарентність цієї моделі цифрового маркетингу: автор пропонує використовувати двоетапний підхід для її впровадження. Спочатку шляхом виокремлення значущої інформації визначається профіль цільової аудиторії, а згодом, за наявності достатніх даних та умов, формується ефективний план дій.

Lefebvre R. C. (2013) на прикладі «перевідкриття власного образу» кампанією McDonald's доводить, що вирішення подібного стратегічного питання може вимагати звернення до моделі 5P: people, product, place, price, and promotion (люди, товар, місце, ціна та промоція). Автор звертає увагу, що складова «промоція» зазвичай додається в галузях, які працюють з клієнтами або пацієнтами та є вирішальним задля успіху. Для досягнення цілей діяльності із соціальних змін рекомендовано володіти маркетинговим підходом та вміти аналізувати діяльність інших стейкхолдерів. Це допоможе вибудовувати відповідні власні підходи, як приклад наводяться практики у боротьбі з тютюнопалінням та у сфері екологічного менеджменту. [2, с.274-277].

Sheena O. (2018) аналізує відмінності соціального та комерційного маркетингу та пропонує такі складові моделі 5P: Product, Price, Place, Promotion, Policy(Товар, Ціна, Місце, Промоція, Політика). Щодо складової «політика», яка доповнює усталений 4P маркетинг-мікс, автор акцентує увагу на двоїстій природі соціального маркетингу: з одного боку використовуються соціальні підходи, а з іншого - ринкові (маркетинг торгівлі та публічного сектору). Наводяться, зокрема, приклади кампаній соціального маркетингу в Індії - антитютюнові, проти наркоманії, боротьба із забрудненням, безпека дорожнього руху, проти приданого, екологічні ініціативи тощо. Виокремлено приклад ситуації, коли застосування соціального маркетингу є недоцільним та може бути замінено шляхом введення рекомендацій щодо зміни поведінки. Останні розробляються за допомогою зв'язків із громадськістю та узгодження єдиної мети перед плануванням соціальної маркетингової кампанії [4].

St Hill R. (2018), ґрунтуючись теологічній літературі, доводить цінність бізнесу як місії (business as mission - BAM). Модель 5P, що спирається на біблійний світогляд має наступні складові: purpose (production, people, planet and profit)/ мета (виробництво, люди, планета та прибуток) [5, с.311]. Модель пропонується у рамках християнської вищої освіти. На думку автора, модель розширює поняття корпоративної соціальної відповідальності, істотно доповнюючи її. Автор наполягає, що межі застосування 5P моделі місіонерського бізнесу не обмежуються найбільш та найменш евангелізованими районами світу, а є затребуваними у кожній громаді у контекстах роботи з соціальною справедливістю, людьми з обмеженими можливостями, некомерційними громадськими організаціями.

Підсумовуючи розглянуті приклади, слід погодитися з позицією Lefebvre R. C. (2013) «...будь-який маркетинговий елемент програми, незалежно від того, починається він з «P» чи ні, повинен бути модифікованим для задоволення унікальних потреб, проблем та прагнень пріоритетної групи. Якщо P є настільки складним або всюдисущим, що не дозволяє відповідати групі пріоритетів, то це вже не є маркетинговою змінною.» [2, с.310].

Список використаних джерел.

1. Dodson I. The art of digital marketing : the definitive guide to creating strategic, targeted and measurable online campaigns / Ian Dodson. – Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2016. – 402 с.
2. Lefebvre R. C. Social marketing and social change : strategies and tools for health, well-being, and the environment / R. Craig Lefebvre. – San Francisco: Jossey-Bass, 2013. – 564 с.
3. Nekaj E. L. Forget the sharing economy, it's time for the crowd economy [Електронний ресурс] / Epi Ludvik Nekaj. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.virgin.com/entrepreneur/forget-the-sharing-economy-its-time-for-the-crowd-economy>.
4. Sheena O. Social marketing: A new marketing tool for social change / Sheena O. // International Journal of Advanced Education and Research. – 2018. – №3(6). – С. 15–18.
5. St Hill R. The 5P Model of Missional Business: Background and Description / St Hill R. // Luetz J., Dowden T., Norsworthy B. (eds) Reimagining Christian Education. / St Hill R.. – Singapore: Springer, 2018. – С. 295–326.

ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ АУДИТУ, ЯК ОБ'ЄКТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сьогодення відмінне широким впровадженням принципів Концепції належного демократичного врядування, зокрема у межах реалізації Європейської Стратегії інновацій і належного демократичного врядування. Актуальність аудиту утверджується в теорії, методології і практиці публічного управління (далі – ПУ). Так, сучасний Термінологічний словник ПУ [3, с. 12, 16-17, 67] свідчить про наявність різновидів аудиту, приміром: «адміністративний аудит», «аудит ефективності», «аудит персоналу в системі публічної служби», «кадровий аудит», інші. Таке різноманіття понять вказує на актуальність цього інструменту в теорії і практиці ПУ. Зокрема, в Україні також створено державні структури спеціальної компетенції, а також введено відповідні підрозділи, штатні одиниці в органах публічної влади (далі – ОПВ), на які покладається виконання функцій аудиту: наприклад, Державна аудиторська служба України, структурні підрозділи внутрішнього аудиту та ін.

Для формування більш наочного і поглибленого уявлення про аудит у межах власного дослідження, насамперед, у галузі ПУ, доцільно попередньо його проаналізувати з позиції об'єкту публічного управління (табл. 1).

Таблиця 1

Форми об'єктивізації теорії, методології і практики механізмів державного управління аудитом

Форми об'єктивізації теорії і методології аудиту, як об'єкту ПУ	Понятійно-категоріальний апарат, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікації аудиту, як об'єкту ПУ, виключно у галузі знань з публічного управління
Форми об'єктивізації механізмів державного управління аудитом	Адміністративний аудит у сфері державного управління; Організаційний, правовий, ресурсний, інші механізми державного управління аудитом, включаючи механізми різних рівнів публічного управління аудитом; Державна політика і механізми державного регулювання аудиту, як об'єкту ПУ; Цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку у аспекті аудиту, як об'єкту ПУ; Механізми міждержавного співробітництва у аспекті аудиту, як об'єкту ПУ; Система, структура і статус центральних і місцевих органів державної влади і їх апаратів у аспекті аудиту, як об'єкту ПУ; Інформаційні технології й інформаційне забезпечення в системі державного управління, що забезпечують здійснення аудиту в системі державного управління

Тобто, розкрити аудит з позиції теорії і практики механізмів публічного (державного) управління. Цей аспект доцільно передусім охарактеризувати через можливі форми об'єктивізації теорії і практики у межах паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління (табл. 1).

Потім проаналізувати ці форми об'єктивізації, сформулювати висновки щодо розуміння аудиту, як об'єкту ПУ, у межах власного дослідження. Його результатами мають стати узагальнені знання, які охарактеризують:

- сучасний стан реалізації аудиту у сфері ПУ в Україні, спираючись на наукові розробки в теорії і методології, а також узагальнений досвід поточного використання відповідних механізмів державного управління;
- прогалини в теоретико-методологічному забезпеченні механізмів державного управління аудитом у сфері ПУ та практичній методології щодо цього виду діяльності.

Насамперед, необхідно проаналізувати розуміння аудиту в його поняттях в теорії і практиці ПУ (табл. 2). Загальне уявлення про аудит надають підходи до тлумачення поняття «аудит» у суспільно-політичному аспекті. Потім сформулювати власне бачення його трактування у межах власного предмету дослідження. У кожному випадку аудит відмінний своєю специфічністю, відбувається в просторі системи органів публічної влади.

Таблиця 2

Поширенні варіанти трактування поняття «аудит»

Джерела	Зміст поняття
Термінологічний словник: публічне управління [3, с. 12, 16-17, 67, 145]	– «адміністративний аудит», як незалежна перевірка завдань і функцій, виконуваних посадовою особою чи організацією, установою, підприємством, організаційно-розпорядчого характеру для встановлення їх відповідності прийнятим стандартам і нормам; – «аудит ефективності», як перевірка економічності (economy), ефективності (efficiency), а також результативності (effectiveness) програми чи діяльності організації (за Стандартами аудиту Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI)); – «аудит персоналу», як система консультаційної підтримки, аналітичної оцінки і незалежної експертизи персоналу, яка поряд із проведенням інших видів аудиту дає змогу досягнути об'єктивної оцінки діяльності системи публічної служби та розробити рекомендації щодо вдосконалення кадрової політики; – «кадровий аудит», як процедура незалежної оцінки кадрової політики організації; «публічний аудит», як система зовнішнього незалежного аудиту, що забезпечує об'єктивну оцінку економічності, ефективності й результативності управління в

	публічному секторі та реалізації урядових політик, програм чи заходів, а також правильності звітності відповідно до чинних законів та положень.
Політичні рекомендації щодо удосконалення зовнішнього аудиту місцевих бюджетів в Україні. Страсбург, 14 березня 2011 [2, с. 3]	Аудит – це оцінка організації, системи, проекту, продукту, події чи особи на відповідність стандартам.
Глосарій термінів з моніторингу та оцінювання. / Горошко А., Нарчинська Т., Озимок І., Тарнай В.– Київ: Українська асоціація оцінювання, 2014 – 32 с. [1, с. 9]	Сукупність заходів, вжитих з метою визначення, чи відповідає діяльність та організаційні процедури попередньо визначеним вимогам, процедурам та правилам.
Власне формулювання поняття	Це дослідження об'єкта аудиту з метою його об'єктивного оцінювання

Далі проаналізувати інші існуючі форми об'єктивізації (концепції, принципи, ін.), узагальнити ці знання і сформулювати їх, як підґрунтя (теоретичний майданчик), власне бачення напрямів подальших досліджень. Це надасть можливість досліднику зорієнтуватися у сучасних теоретико-прикладних розробках у межах предмету власного дослідження.

У наступному ці напрацювання постануть предметом для подальшого розвитку теорії і методології аудиту у сфері ПУ, удосконалення практичної методології відповідних механізмів державного управління.

В ПУ аудит визначається як механізм державного управління. Разом із тим, можна припустити, що цей механізм є більш складним, має відповідати потребам механізму реалізації державної політики, зокрема в аспекті механізму управління в державі, який поєднує державний і недержавний механізми.

Список використаних джерел.

1. Глосарій термінів з моніторингу та оцінювання. / Горошко А., Нарчинська Т., Озимок І., Тарнай В.– Київ: Українська асоціація оцінювання, 2014 – 32 с.
2. Політичні рекомендації щодо удосконалення зовнішнього аудиту
3. місцевих бюджетів в Україні. Страсбург, 14 березня 2011 URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Рекомендації-РЄ-щодо-удосконалення-зовнішнього-аудиту-місцевих-бюджетів_20111.pdf
4. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2018. – 224 с.

ВОРОНОВ ОЛЕКСАНДР ІГОРЕВИЧ

*доцент кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д.держ.упр., доцент*

ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Україна потребує сьогодні розробки нової концепції державної політики у сфері культури. В її основу необхідно покласти: забезпечення конкурентоспроможності закладів культури на ринку внутрішніх послуг та українського культурного продукту на зовнішніх ринках; активне впровадження у сферу культури новітніх інноваційних технологій, зокрема, розвитку широкого спектра видів і форм культурно-досугової діяльності, оновлення матеріально-технічної та інфраструктурної бази закладів культури, особливо; розробку чітких критеріїв ефективності прийняття управлінських рішень в сфері культури, створенні оптимальної системи вимірювання показників їх виконання[2]. Такий підхід обумовлює актуальність визначеної теми.

Відносно регіонального розвитку соціально-культурної сфери В.Бойко виокремлює чотири основні стилі прийняття рішень в сфері публічного управління[1].

1. «Помічник» - держава всю свою увагу концентрує на підтримці та розвитку різноманітності в некомерційній професійній і в аматорській творчості, досягаючи це підтримкою скоріше соціально-культурної діяльності в цілому, а не якихось окремих стилів і напрямів. Джерела фінансування в цьому випадку виявляються різноманітними, а роль уряду полягає виключно в заохоченні цього розмаїття усіма силами (насамперед - законодавчою і податковою політикою). Класичний приклад «помічника» - державна підтримка культури в США.

2. «Патрон» - держава концентрує свою увагу більше на тому, щоб забезпечити стандарти професійної творчості та соціально-культурної діяльності. Вона заохочує художню майстерність за допомогою стипендій, грантів, виплат та більш активно бере участь у культурному житті, ніж «помічник». Типовий приклад такої ситуації - Великобританія.

3. «Архітектор» - допомога культурі та мистецтву з боку держави є частиною її соціально-економічної програми підвищення добробуту суспільства. В основі її політики лежать скоріше стандарти суспільства, ніж професійні стандарти професійного середовища сфери культури. Сама ж підтримка виражається виключно в довгостроковому прямому державному фінансуванні. Приклад «архітектора» - Франція.

4. «Інженер» - держава володіє і розпоряджається засобами здійснення соціально-культурної діяльності та художньої творчості. Вона підтримує те мистецтво, яке відповідає її політичним цілям і стандартам. Прикладом такої державної політики був СРСР.

Прийняття рішень в сфері культури здійснюють органи державної влади, структура яких на рівні регіонів - адміністративних областей відображає структуру центральних органів влади. У кожній з них мається вища посадова особа (голова), обласна рада та адміністрація. Вони виконують ті ж функції державного регулювання, тільки стосовно масштабів даного суб'єкта управління (виконують закони та бюджет, формують необхідні органи влади за галузями і функціями), тобто приймають відповідні рішення. При кожному органі законодавчої влади формуються комісії, які приймають рішення у сфері культури, а до складу органів виконавчої влади входять відповідні комітети, управління міністерства культури, які, крім іншого, здійснюють керівництво відповідною мережею установ культури [3, с. 168]. На місцевому рівні відтворюється та ж схема: представницька влада (депутатський корпус) з відповідними комісіями, виконавча влада (адміністрація) з відповідними відділеннями культури.

Найважливішою умовою ефективного публічного управління сферою культури є інформаційне забезпечення прийнятих управлінських рішень та контроль їх реалізації. Мова йде не лише про збір матеріалу, даних обліку та звітності, а про системний аналітичний опис стану та розвитку сфери культури (у національному та регіональному масштабах), окремих установ культури. Особливе значення ця діяльність набуває в ринкових умовах з урахуванням принципової багатокладності сфери культури. Важливим виявляється не просто моніторинг стану справ - первинне (фактологічне) інформаційне забезпечення, а й аналіз стану конкретних ринків послуг, тенденцій їх розвитку, експертиз і оцінок, рекомендацій, тобто вторинне (аналітичне) інформаційне забезпечення. Державні органи управління цю роботу здійснювати не можуть і не повинні [5, с. 151]. Мова йде про створення інформаційно-аналітичних, інформаційно-маркетингових, рекламних, інформаційно-видавничих та подібних служб (центрів, агентств). Аналогічні центри побудовано в містах Києві, Житомирі. На базі таких інформаційно-аналітичних центрів природно здійснювати підвищення кваліфікації працівників культури, проведення семінарів та конференцій, видавничу діяльність, проводити розробку проектів управлінських рішень в сфері культури та пропозицій до їх формування [4, с. 103]. Це забезпечує гнучке державне управління сферою культури, прийняття оптимальних та ефективних рішень в цій сфері, пабліситі, формування і просування іміджу регіону, культурних проектів та програм, залучення та акумулювання коштів на їх здійснення з різних джерел, співпраця зі ЗМІ.

Сучасні дослідження свідчать про неефективність реформи децентралізації в сфері культури без зміни системи прийняття управлінських рішень, а саме впровадження нових культурних технологій є не завжди достатнім для розвитку культури. Надважливим є аналіз побажань та інтересів місцевих жителів, вдосконалення структури рішень щодо управління культурними ресурсами. Потрібно: створювати інфраструктуру для різних категорій населення, у тому числі людей з обмеженими можливостями; виробляти культурні продукти, які відповідають потребам та інтересам населення різного віку, з різним рівнем освіти, доходу; надавати рівні можливості не тільки для споживання, але і для культурного виробництва (художникам, акторам, музикантам, письменникам, бібліотекарям, танцюристам) [6].

Реалізація зазначених заходів дозволить вирішити проблеми культурної галузі, вивести державну політику у сфері культури на гідний рівень серед напрямів діяльності української держави та стати тим потужним чинником, який сприяє суспільним змінам. Як предмет подальших досліджень можливо розглянути організаційні механізми реалізації запропонованої системи прийняття управлінських рішень в сфері культури.

Список використаних джерел.

1. Бойко В.І. Вплив державного регулювання на регіональний розвиток сфери культури в умовах децентралізації управління. *Вісник Бердянського університету менеджменту та бізнесу*. 2016. №2(34). С.69-73.
2. Борисенко Д.В. Державна політика в сфері культури: її сутність та особливості реалізації. *Теорія та практика державного управління*. 2017. №4(59). С.1-8.
3. Лоцихін О. М. Економічна функція сучасної держави. Теоретико-правові аспекти : монографія. Київ. : Юридична думка, 2008. 368 с.
4. Матвеїчева Ю. О. Держава та культура: межі втручання та напрями взаємодії. *Вісник НАКККиМ*. 2011. № 4. С. 102–105.
5. Осипова Г. М. Напрями удосконалення державного механізму управління соціально-культурною сферою. *Соціально-гуманітарні проблеми менеджменту*: зб. матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 23 жовтня 2009 р., м. Донецьк. Донецьк : ДонДУУ, 2009. С. 150–152.
6. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації / за ред. С.Л. Шульц. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2018. 140 с.

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Сучасні дослідження в ЄС стосуються інноваційних поглядів на формування соціальної економіки, до якої залучено громадянське суспільство. Опубліковані звіти досліджень [1-5] свідчать про актуальність наукових досліджень у цій сфері. Появу такої категорії (2017 р.) пов'язують з результатами досліджень щодо еволюції соціальної економіки в Європейському Союзі, які були опубліковані Європейським економічним і соціальним комітетом (EESC). Формат розвитку нових видів партнерства (4P, 5P) вважають результатом європейського пошуку додаткових шляхів стійкого соціально-економічного розвитку. Констатується, що за останнє десятиріччя такий науково-практичний підхід став інноваційним в динамічній публічній політиці, яка сприяла становленню соціальної економіки на європейському, національному та регіональному рівнях [1]. Дослідницькі центри (CIRIEC) констатують важливість соціальної економіки та підвищення ролі підприємств та громадськості в якості партнерів в публічній політиці. Йдеться про реалізацію публічної політики стимулювання (м'якої та жорсткої), щоб допомогти розвитку підприємств соціальної економіки та формування конкуренції регіонів. Такий погляд на соціальну економіку пропонує альтернативний підхід до економічних процесів в ЄС, формує реальні перспективи більш гуманних відносин і запобігає неконтрольованому тиску глобалізації.

Виокремлюються види публічних політик, які спрямовані на актуальну проблему для ЄС щодо становлення соціальної економіки. Визначається, що «м'яка політика» спрямована на створення умов для розвитку підприємств соціальної економіки. «М'яку політику» розділяють на інституціональну та когнітивну. Інституціональна політика спрямована на інституціоналізацію соціальної економіки в правовій і економічній екосистемах. Найкращою політикою в правовому аспекті соціальної економіки в ЄС визнана Румунія та її Закон соціальної економіки № 219, прийнятий в червні 2015 р. Прийняттю закону передували певні дії: визнано, що у Румунії відсутня чітка нормативно-правова база щодо соціальних підприємств; проведена низка міжсекторальних дискусій за участю Міністерства праці та Палати праці парламенту; визначено зацікавлені сторони розвитку соціальної економіки; уточнено поняття «соціальна економіка», «соціальне підприємництво», «трудова інтеграція соціального підприємства»; створено відділ соціальної економіки Міністерства праці, сім'ї, соціального захисту; створено агентство за працевлаштування – департамент соціальної економіки; створено реєстр соціальних підприємств Румунії; методологічні норми застосування Закону про соціальну економіку прийняті Урядом (Рішення № 585/10, серпень 2016 р.), де уточнюються критерії роботи соціальних підприємств для того, щоб бути сертифікованими як «соціальне підприємство».

Другим прикладом за рейтингом кращих практик ЄС є досвід Франції, зокрема щодо угоди про солідарності об'єднань соціальної корисності. Це включено в закон про соціальну та солідарну економіку (SSE) 2014 року з позначкою «Солідарна компанія соціальної корисності», відомою як «Угода ESUS». Це розглядається як визначення статусу юридичної особи і як інструмент надання їм певних переваг щодо фінансування, оподаткування, оплати праці тощо. Таким статусом можуть користуватись асоціації, кооперативи, громадські об'єднання, фонди або комерційні компанії соціальної спрямованості. Виокремлюються певні критерії для таких підприємств, зокрема: мати мету суспільної корисності або спільного інтересу; демократичне управління за участю зацікавлених сторін компанії; реінвестування більшої частини прибутку в діяльність компанії для забезпечення її технічного обслуговування та розвитку. Деякі підприємства мають право на авторизацію, зокрема такі як: служби по охороні дитинства, асоціації і фонди, визнані соціально корисними, установи та служби супроводу дітей та дорослих з обмеженими можливостями. Такий правовий акт спрямований на те, щоб підприємства отримували користь від інвестицій, створення робочих місць та пільг оподаткування. Мета закону також в тому, щоб стимулювати приватних фінансистів бути більш зацікавленими в розвитку соціальних підприємств і створити екосистему, яка сприяє розвитку підприємств, заснованих на принципах солідарності. Інвестори таких підприємств отримують користь від пільгової податкової системи: зниження податків на 15% і зниження на 50% податків на майно.

Третім за рейтингом кращих практик ЄС визнана практика національних угод між Міністерством освіти та мережами кооперативів учнів Франції та Німеччини. Зазначається, що позитивними досягненнями Франції є те, що вдалось мобілізувати ресурси з інших нетрадиційних міністерств зайнятості або соціальних справ. Рамочні угоди були встановлені між освітніми платформами соціальної економіки і міністерствами освіти в контексті соціальної і солідарної економіки і вищої освіти. Довгострокова мета – розробка партнерства і громадської участі для створення акціонерного капіталу і розвитку духу підприємництва серед молоді, для розробки інструментів управління бізнесом і розповсюдження знань про соціальну економіку та кооперативи. Провідними платформами є L'Economie Sociale Partenaire de l'Ecole de la République (ESPER) та Solidarité étudiante, створені у 2010 р. асоціацією 46 соціальних підприємств, працюючих в сфері шкільного та освітнього простору. Ця асоціація є «продовженням» Координаційного комітету спільних робіт національної освіти (CCOMCEN). Основна мета – навчання та підвищення обізнаності в сфері соціального підприємництва та соціальної економіки серед молоді від дитячого садка до університету. Головне – нарощування молодіжного інноваційного потенціалу. Для цього створюються шкільні кооперативи, які спрямовані на виховання громадянської ролі в економіці держави. Загальними принципами шкільного кооперативу є демократичне управління, вимогливість, прозорість бухгалтерського обліку. Такі кооперативи мають декілька джерел фінансування. Учніські кооперативи ("Schülergenossenschaften") Німеччини побудовані на реальній німецькій кооперативній моделі і функціонують на основі правил і принципів співробітництва. Концепція таких кооперативів ґрунтується на ідеї про спільну ідентичність, цінності та принципи (ICA 2014), такі як добровільне членство, демократичне прийняття рішень і участь, солідарність, загальний ризик та відповідальність перед суспільством. Учні з різних класів і вікових груп

приймають на себе всі організаційні та управлінські аспекти кооперативу. Вони створюються в межах освітнього проекту стійкого розвитку NaSch21 за участю освітнього фонду «Stiftung Partner für Schule». Основні завдання полягають в тому, щоб у поєднанні з реальним кооперативом, учні отримували знання про робочий світ, економічні проблеми, базові компетенції, а також розвивали соціальну і особистісну зрілість. Ці кооперативи відрізняються від шкільних фірм, які не мають юридичної особи і є імітаційними. Кожен кооператив має мати сім членів, свій статут, правління, наглядову раду та чітко визначені завдання. Мають проводити хоча б одні загальні річні збори, на яких члени обговорюють річний звіт і 11 фінансових звітів, вибирають членів правління, приймають рішення про використання будь-якого отриманого надлишку. Педагогічні ефекти полягають в тому, що така форма сприяє стійкому розвитку вмінь взаємодії з оточуючим середовищем, а ідея такої праці закріплюється на все життя.

Список використаних джерел.

1. Best practices in public policies regarding the European Social Economy post the economic crisis Study [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ciriec.uliege.be/wp-content/uploads/2018/10/best-practices-2018EN.pdf>
2. European Public Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ehne.fr/en/article/political-epistemology/european-model-defined-public-policies/european-public-policy>
3. PUBLIC POLICY LABS IN EUROPEAN UNION MEMBER STATES [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://blogs.ec.europa.eu/eupolicylab/files/2016/10/Mapping-policy-labs-in-EU-MS.pdf>
4. Quality of Public Administration. A Toolbox for Practitioners: Social Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=18557&langId=en>.
5. The domestic impact of european union public policy: notes on concepts, methods, and the challenge of empirical research [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.cairn-int.info/article-E_POEU_005_0105--the-domestic-impact-of-european-union.htm

КОЛІСНІЧЕНКО НАТАЛЯ МИКОЛАЇВНА

*завідувач кафедри української та іноземних мов
ОРИДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр., доцент*

ІНШОМОВНА КОМУНІКАЦІЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МОВ МЕНШИН

Реалізація права на використання мов меншин державними органами стикається з низкою труднощів щодо моніторингу реальної практики, точної статистики та конкретних національних ситуацій. Оцінюючи виконання державами своїх зобов'язань щодо використання мов меншин владними органами, експертні органи сформулювали висновки щодо його покращання.

З моніторингових звітів (ACFC Opinion, ACFC Second Opinion та ін.; Report of the Committee of Experts, initial monitoring cycle/second monitoring cycle/third monitoring cycle та ін.) стає очевидним, що проблемами є: відсутність чіткості в існуючій законодавчій базі, що посилюється слабкою структурованістю політики щодо використання мов меншин (мови меншин використовуються на місцевому рівні на основі принципу ad-hoc (коли це необхідно) і економічних обмежень, включаючи витрати на переклад документів, що, в деяких країнах, ускладнює використання мов меншин органами влади. Більше того, не вважаючи на існування загальної законодавчої бази з реалізації цього права, воно не функціонує - швидше за все, а) через відсутність заохочувальних заходів з його реалізації; б) через те, що його здійснення дуже сильно залежить від готовності місцевих органів влади [2].

Як наслідок, хоча місцеві органи влади безсумнівно відіграють важливу роль у використанні мов меншин у конкретних обставинах, вони мають дотримуватися законодавства, що встановлює загальні правила використання мов меншин і надання місцевим органам влади можливості використовувати їх у місцевих обставинах у міру необхідності для ефективнішого реагування на висловлені вимоги. У багатьох ситуаціях використання мов меншин є складним або нездійсненим процесом через відсутність мовних навичок серед державних службовців, що не дивно через дуже обмежені стимули для вивчення мов меншин. Як зазначив Комітет експертів у своїй доповіді про Швецію, «мовна компетентність дуже рідко розглядається як вимога або спеціальна кваліфікація в оголошеннях про роботу» [3, с.112].

Таким чином, було б логічним при наборі державних службовців зосередитися на тих, хто володіє мовами меншин, коли це вважається необхідним для виконання їх конкретних обов'язків. Позитивним прикладом стимулювання є Словенія, де знання мови меншин винагороджується фінансово (6% підвищення заробітної плати за активне використання мови і 3% підвищення заробітної плати за пасивні знання) [1, с.52]. У той же час, є випадки, як, наприклад, у Данії, де значна кількість державних службовців добре володіють мовою меншини (німецькою), але представники мови меншин ніколи не звертаються до адміністрації своєю мовою [3, с.85]. Така ситуація пояснюється декількома причинами (які, між іншим, змінюються). Відсутність попиту на використання мов меншин у відносинах з адміністративними органами та державними службами може бути зумовлена відсутністю пропозиції та традиції.

Це може також бути пов'язаним зі значними затримками та іншими незручностями для меншин у взаємодії з адміністративними органами, коли вони звертаються мовою меншин. Наприклад, Комітет експертів звернув увагу на таку ситуацію в Угорщині: існує рішуче застереження з боку державних органів щодо документів, складених мовами меншин, оскільки державні органи (місцевих громад) не є організаційно готовими, зокрема, кадрово, до обробки таких документів. Оскільки представники мов меншин знають, що їхні колеги в адміністрації не готові мати справу з документами мовою меншин, вони, зрозуміло, не використовують це право [3, с. 54]. І в Словенії є

таке, де «ті, хто володіє угорською мовою взагалі неохоче її використовують, бо побоюються, що їх розглядатимуть як таких, що створюють проблеми - «trouble-makers». Це може бути також тому, що представникам національних меншин не вистачає інформації про існування відповідного права на мову та відповідного національного законодавства. Прості заходи часто можуть бути достатньо ефективними для виправлення описаної ситуації, а саме: автоматизація заповнення адміністративних форм мовою меншини, гарантування того, що і двері і дверні таблички, що використовуються в адміністративних установах, на практиці є двомовними, тобто державні службовці на своїх дверях зазначають, що вони володіють мовою меншини та ін. [4, с.101].

Щодо поліпшення існуючої ситуації вирішено вживати різні кроки та сприяти використанню мов меншин публічними адміністраціями. Перш за все, має бути прийнята нормативно-правова база на основі чітко визначених критеріїв, щодо яких першими повинні бути проконсультовані національні меншини; які повинні враховувати вимоги, висловлені особами, які належать до меншин. Необхідно дозволити місцевим органам влади ухвалювати рішення щодо полегшеного використання мов меншин з урахуванням місцевих обставин. Надання ясності щодо зобов'язань місцевих органів влади також суттєво сприятиме зменшенню напруженості навколо питання використання мови.

По-друге, відсутність всебічної статистичної інформації про використання мов меншин у контактах з адміністрацією мали негативний вплив на розробку цільової політики, спрямованої на покращення використання мов меншин у державному секторі.

Ситуація у Великобританії стосовно валлійської мови може слугувати прикладом хорошої практики: ті органи, які прийняли схему валлійської мови, зобов'язані подавати щорічну доповідь про її впровадження на валлійську мовну раду, яка в свою чергу робить оцінку і, якщо необхідно, надає рекомендації [4, с.234].

Потреби національних меншин щодо публічного використання їх мов, реалізація необхідних законодавчих та практичних кроків для задоволення цих потреб у відповідності до стандартів, встановлених FCNM (**Framework Convention for the Protection of National Minorities**) та ECRML (European Charter for Regional or Minority Languages), є відповідним форматом поведінки за цими документами.

Однак важливою передумовою для успішної реалізації зазначеного права є, без сумніву, виділення відповідних засобів, включаючи підтримку безперервної підготовки та навчання іноземним мовам, спрямованих на забезпечення персоналу належними навичками мов меншин, а також підтримку нарощування обізнаності, які є необхідними заходами для задоволення вимог мовних спільнот у відносинах з державними органами. Нарешті, загалом, державні органи повинні дотримуватися проактивного, відкритого і прагматичного підходу щодо використання мов меншин у відносинах з системою державного управління. Як зазначив Комітет експертів стосовно практики в Хорватії [4, с.177]: загалом хорватські органи влади здаються сприйнятливими до потреб і побажань носіїв регіональних мов та мов меншин. Хоча реалізація положень Хартії вимагає від держав-учасниць проактивного підходу до кожної угоди, яку вони уклали, хорватська влада часто задовольняється тим, що не було ні запитів, ні скарг від імені носіїв регіональних мов або мов меншин.

Хоча багато носіїв регіональних мов та мов меншин досить добре інформовані про свої права, уряди країн вважають за необхідне заохочувати більш активно використовувати ці мови у певних сферах суспільного життя, включаючи ті, де, можливо, не було такої практики в минулому. Це також важливо на тлі зменшення кількості носіїв регіональних мов та мов меншин, тенденцій асиміляції та звуження сфер використання регіональних мов та/або мов меншин в адміністрації.

Як приклад (модель) для наслідування адміністративними органами беруться ефективні заходи, вжиті данською владою щодо німецькомовних громадян. Ці заходи включають (на прикладі Державного офісу регіону State County Office) [3, с. 85]:

- одна третина працівників офісу вільно володіють німецькою мовою;
- для документів німецькою мовою від заявників не вимагається переклад;
- на електронні листи, отримані німецькою мовою, відповідь надається німецькою мовою;
- особлива увага при процедурі підбору персоналу приділяється навичкам володіння німецькою мовою кандидатів;
- при плануванні відпусток офіс гарантує, що в будь-який час є принаймні один співробітник, який володіє німецькою мовою.

Що стосується використання мови меншин у державному управлінні, де це обґрунтовано та доречно робити, держава повинна, в межах своїх можливостей, пропорційно реагувати на мовні переваги населення. Іншими словами, у місцях компактного проживання носіїв мов меншин, органи державної влади повинні забезпечити якомога ширше їх використання.

Мовна політика може означати забезпечення перекладу широко використовуваних адміністративних документів на мови меншин; прийняття усних чи письмових заяв мовою меншин; відповіді на усні чи письмові запити, що надаються мовою меншин, цією ж мовою; забезпечення достатньої кількості державних службовців, здатних мати справу з носіями мови меншин; використання мови меншин як внутрішньої мови всередині органу державного управління. Протягом останніх десятиліть все більше європейських держав вживають відповідні заходи щодо мовних меншин на своїх територіях, у тому числі і у взаємодії з такими меншинами. Однак, використання мов меншин адміністративними органами все ще викликає занепокоєння. Можливість використання громадянами регіональної мови чи мови меншин у своїх стосунках з державним управлінням все ще слабка і недостатньо підтримується у багатьох європейських державах. Тому розглядаються додаткові заходи, спрямовані на те, щоб зробити це право оперативним. Це можуть бути законодавчі ініціативи та практичні кроки, які часто залежать лише від волі заінтересованих осіб.

Список використаних джерел.

1. ACFC Opinion. URL: <https://rm.coe.int/168008c2ff>
2. Language Rights in Relations with Public Administration: European Perspectives Iryna Ulasiuk. - International Journal on Minority and Group Rights. - Koninklijke Brill NV, Leiden. - № 18. - 2011. С. 93–113

3. Report of the Committee of Experts, initial monitoring cycle. URL: <https://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/>
4. Report of the Committee of Experts, second monitoring cycle. URL: <https://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/>

КОРВЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ

*доцент кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.мед.н.*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВИТОКИ

Відомо, що зміст галузевої політики диктується політичним курсом держави.

Одним з найважливіших документів, що визначає політичний курс держави на сучасному етапі розвитку України, є Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020», затверджена Указом Президента України в січні 2015 року.

Дорожня карта і першочергові пріоритети реалізації Стратегії передбачають, зокрема, реформу системи охорони здоров'я.

У Стратегії сказано, що «метою державної політики в цій сфері є кардинальне, системне реформування...».

[2] Стратегія створює основу для наповнення публічної політики в сфері охорони здоров'я сучасним змістом шляхом розробки нормативно-правових актів, які повинні зробити нові правові, економічні, організаційні та інші умови для досягнення цілей, проголошених в цьому найважливішому політичному документі.

Спроби реформувати охорону здоров'я відбуваються в Україні досить давно, разом з тим, процес змін істотно затягувався та зривався в зв'язку з серйозним запізненням в забезпеченні реформування необхідною нормативно-правовою базою та відсутністю належного організаційно-методичного супроводу продекларованих реформ.

Черговий етап вдосконалення політики держави щодо реформи охорони здоров'я, наповнення цієї політики новим змістом почався з 2016 р цілою низкою Законів України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, які визначили наступні основні напрями реформування галузі:

- забезпечення державної гарантії медичної допомоги населенню;
- реалізація принципу «гроші ходять за пацієнтом»;
- вдосконалення системи управління медичною інформацією на основі сучасних технологій;
- створення умов для забезпечення правової та економічної самостійності постачальників медичних послуг;
- оптимізація системи надання медичної допомоги населенню.

Звичайно, здійснення змін завжди супроводжується виникненням проблем, які заважають подальшому їх впровадженню, особливо, коли йдеться про такі радикальні реформи, що відбуваються у системі охорони здоров'я в Україні.

Лева частка цих проблем є наслідком впровадження змін у системі фінансування галузі. Реалізація державного гарантованого пакету медичної допомоги (Програма медичних гарантій) та принципу «гроші ходять за пацієнтом» є найбільш складним для виконання.

За деякими розрахунками, для забезпечення всіх необхідних витрат галузі, необхідно близько 300 млрд. грн., фактично витрати на медицину в державному бюджеті навряд чи сягнуть більш ніж 150 млрд. грн. За цими ж розрахунками, місцеві бюджети зможуть профінансувати тільки третину непокритої потреби. Таким чином, близько 100 млрд. грн. має оплатити населення, а це у середньому, близько 3000 грн. на одного пацієнта в рік. [3]

Разом з тим, в реальному житті хворий витратить дуже великі гроші, а здорова людина – набагато менше. В наших соціально-економічних реаліях такий тягар для основної маси населення є непідйомним.

Проте, нове законодавство не містить чіткого опису вирішення цієї проблеми.

На думку експертів, не менш складним питанням є формування самої Програми медичних гарантій. В зв'язку з тим, що прогнозувати розвиток будь-якого захворювання у конкретному випадку досить важко, постає питання, як розділити захворювання на більш важливі, які потребують першочергового гарантованого лікування, і менш важливі, лікування яких не буде гарантуватися державою.

Перший досвід застосування нового методу фінансування закладів охорони здоров'я також виявив певні проблеми, зокрема, щодо оплати праці.

Так, на первинному рівні, при однаковому обсязі виконаної роботи, доходи сімейних лікарів у різних центрах первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД) можуть істотно відрізнятись. Пов'язане це з багатьма факторами, у тому числі, з мотивами керівника ЦПМСД щодо формування кошторису. Оплата праці медичних сестер взагалі нічим не врегульована. [1]

Що стосується вторинного та третинного рівня надання медичної допомоги, то фінансовий механізм, який вже повинен запрацювати у 2020 році, ще не розроблено.

Не менш проблем виникає при реалізації нових принципів організації медичної допомоги населенню.

Починаючи з 2018 року в Україні відбувається перетворення комунальних медичних закладів у комунальні медичні підприємства. До перешкод на шляху цих перетворень можна віднести відсутність у великої кількості керівників закладів охорони здоров'я знань та умінь, необхідних як для самого процесу перетворення, так і роботи в нових правових та економічних обставинах.

Суттєвим фактором гальмування є опір перетворенням з боку персоналу.

Важливим елементом реформування галузі є створення госпітальних округів, яке відбувається в умовах перехідного періоду децентралізації влади. Багато повноважень обласного і районного рівнів передаються об'єднаним територіальним громадам, але паралельно з цим реальні важелі управління поки зберігаються за місцевими органами державної влади.

Такий дуалізм суттєво гальмує формування госпітальних округів.

Ситуація ускладнюється недовірою до реформи жителів сільських районів, яким необхідно міняти звичний порядок отримання медичної допомоги.

Зміна профілю і спеціалізації установ охорони здоров'я, часткове їх скорочення у рамках формування госпітальних округів, породжують супротив медичного персоналу, який побоюється за своє майбутнє. Окрім того, переформатування територіальної системи охорони здоров'я тягне за собою переміщення персоналу, зміни їх місця проживання з усіма супутніми проблемами: зміною шкіл та дитячих садочків для дітей, квартир, новим працевлаштуванням подружжя тощо.

Ці, та багато інших проблем, що супроводжують реформування системи охорони здоров'я потребують своєчасного виявлення, осмислення і прийняття відповідних правових, економічних, організаційних, технологічних та інших заходів з боку органів управління загальної й спеціальної компетенції у сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел.

1. Підводні камені медичної реформи: результати незалежного дослідження в регіонах. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/pidvodni-kameni-medychnoji-reformy-rezultaty-nezalezhnogo-doslidzhennya-v-rehionah/>
2. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Яковенко І.В. Реформа системи охорони здоров'я: в очікуванні перших результатів / Фонд імені Фрідріха Еберта | Представництво в Україні. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14938.pdf>

КОЩЕЄВА ВАЛЕНТИНА ПЕТРІВНА

слухачка другого курсу ОРІДУ НАДУ при Президентові України

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ФІНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реформа освітньої галузі є надзвичайно важливою та необхідною. Освіта в Україні має відповідати сучасним запитам з боку особистості та суспільства, потребам економіки та світовим тенденціям. Саме тому в країні розпочато системну трансформацію сфери освіти, впроваджується низка вагомих змін, головною метою яких є підвищення якості освіти на всіх рівнях починаючи від початкової школи – до закладів вищої освіти.

Масштабне реформування освіти в Україні стало можливим завдяки ухваленню рамкового Закону України «Про освіту». У ньому чітко визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [5].

Реформування освітньої галузі також передбачає:

- впровадження нових стандартів освіти;
- удосконалення матеріально-технічної бази освітніх та наукових закладів;
- залучення кращих педагогічних та наукових працівників;
- запровадження справедливої та прозорої системи фінансування галузі освіти та науки;
- підвищення престижу педагогічної та наукової праці.

Основним аспектом реформування освітянського простору є активне впровадження світових тенденцій в освіті: проекти, волонтерство та медитація: у той час, як Україна намагається змінити пострадянську систему освіти, у цивілізованому світі учні роблять домашнє завдання в школі, а лекції вчителів дивляться вдома; волонтерство вважається одним із важливих елементів освіти; в школах активно впроваджується медитація [3].

Цікавою та дієвою є фінська школа: згідно з міжнародними дослідженнями, вона є найбільш ефективною у світі, посідає перше місце за показником знань та любов'ю дітей до читання, друге місце – у сфері природничих наук, п'яте – в галузі математики. Фінська система освіти знайшла відповідь на одне із ключових питань: чи може навчання у звичайній школі бути цікавим і захоплюючим? Досвід фінів переймали і представники освіти Одеського регіону, які взяли участь у проекті «Освітні мандри». Команда, EdCamp Ukraine, заручившись підтримкою Одеської державної адміністрації, закордонної освітньої компанії «EdFuture», на чолі з її власником та виконавчим директором Арне Верхеґенером, розробили та втілили в життя програму підвищення кваліфікації «ЕдМандри» [4].

У Фінляндії вчитель – **одна з найбільш престижних професій**. У школах працюють лише професіонали, **тільки 11% абітурієнтів стають студентами педагогічних вишів**, пройшовши непростий конкурсний відбір – лави майбутніх педагогів поповнюють виключно високо вмотивовані, готові до експериментів майбутні вчителі [7]. Майже **вся професійна освіта складається з практики у школах**, де студенти мають можливість спілкуватися з учителями, отримувати консультації та настанови. Бути зразковим вчителем – це не означає лише багато знати, насамперед, слід мати відкрите серце, вміти розвивати своє мислення та чути учнів. Коли цей «пазл» складається – отримуємо висококваліфікованих педагогів. Серед основних дисциплін студентів педагогічних вищих навчальних

закладів – психологія, соціологія, філософія освіти, дидактика. Головна мета педагогічного студентства – аналізувати одне явище з різних боків. **Основний метод навчання – робота в дослідницьких групах.** Студентство здобуває теоретико-практичні знання та вміння разом із наставниками поповнює фонд наукових робіт.

Саме науково-дослідної студентської роботи і не вистачає українській системі підготовки педагогічних кадрів. Українські навчальні заклади, зазвичай, обмежуються передбаченими освітньо-кваліфікаційними роботами – курсовими, дипломними тощо, тому цей досвід варто взяти до уваги, адже справжній учитель – це постійний дослідник. Система навантаження фінських учителів різниться із нашою. *Усі години поділяються на годину для саморозвитку та співпраці (сюди входить навіть підвищення кваліфікації), і безпосередньо контактні години – тобто проведення уроків.* Підвищення кваліфікації відбувається виключно за власним бажанням. Учні «підказують» учителям, коли варто поправити «педагогічну форму».

У фінській системі освіти вчителям надано високий ступінь свободи, гарантований законом. Учителі мають володіти всією палітрою педагогічних методів, прийомів і підходів, оскільки лише в такому разі педагогічна свобода може дати високі результати. З такою організацією шкільної системи пов'язана і відміна державної інспекції. Деякі аналітики вважають її основним фактором, що підняв ефективність шкільної системи Фінляндії [6, С. 78].

Фінські школи оснащені лабораторіями для роботи із м'якими та твердими матеріалами, кімнатами; обладнані для куховарства; навчальними холами; «живими» куточками; міні-садами. **Простір** організований таким чином, **щоб дійсно мотивувати до навчальної діяльності**, все, включаючи розмальовану підлогу (різні геометричні малюнки, лабіринти, елементи ігор типу «знайди за стрілочками»), сприяє кращому розвитку дитини. Робоча обстановка дозволяє вільно пересуватися в класі, навчальне середовище мобільне: у потрібний момент можна створити умови для групової взаємодії. Коридори прикрашені дитячими роботами, жодних нагромаджень на стінах, лише «живі стенди», де постійно подається найнеобхідніша інформація – усе дуже функціонально.

В українських школах багато уваги приділяють зовнішньому оформленню, але все навчальне середовище має провокувати бажання вчитися. У фінських школах є загальна **електронна система ведення документації**. Сторінки відвідування, успішності учнів, схема класу з особистими фото дітей (це дає змогу планувати різні форми роботи – наприклад, сформувати потрібні групи на комп'ютері і не витрачати на це час під час уроку), графік роботи кабінетів, загальний розклад, графік роботи вчителів та їх чергування – це лише частина можливостей електронної системи. Усе супроводжується кольоровим маркуванням, що спрощує керування. Система забезпечує зворотний зв'язок з учнями, батьками та всіма вчителями.

Головний принцип роботи фінську бібліотеку Enteresse – **«бібліотека не для книг, а для людей»**, тому тут утілюють чимало проектів заради посилення культури читання – різноманітні майстер-класи, сімейний день у бібліотеці, події на свята і виставки. **Якщо в нашій системі пріоритетними є знання, то у фінів – це соціальні компетентності.** Окрім того, що навчання у звичайній школі має бути змістовним і ґрунтовним, воно ще має бути цікавим і захоплюючим [3].

Отже, фінський досвід є важливим для української освіти. Проект «Фінська підтримка української шкільної реформи» передбачає декілька компонентів:

- перший компонент: професійність вчителів, сертифікація;
- другий компонент: комунікація (зрозуміти, як здійснювати просування ідей ґрунтуючись на порівняльних дослідженнях);
- третій компонент: навчально-методичного забезпечення (планується навчання авторів співпраці з видавцями).

Список використаних джерел.

1. Андрощук Г. О. Національна інноваційна система Фінляндії : формула успіху / Г. О. Андрощук // Наука та інновації. – 2010. – Т. 6. – № 4. – С. 93-107.
2. Бутова В. О. Особливості організації початкового навчання у Фінляндії / В.О. Бутова // Початкова школа. – 2011. – № 11. – С. 56-58.
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
4. НУШ: офіційний сайт – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <https://nus.org.ua/>.
5. Про освіту: Закон України від 25.05.1991 р. № 1060-XII. – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>.
6. Смольська Л. Успіх фінської ступеневої освіти в контексті сучасного розвитку суспільства / Л. Смольська // Нова пед. думка. – 2013. – № 1, ч. 1. – С. 77-80.
7. EdCamp. – [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <https://www.edcamp.org.ua/>.

КУРНОСЕНКО ЛАРИСА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н.*

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Концептуальні засади соціального розвитку почали формуватися в другій половині минулого століття, у період зміни ставлення до економічних факторів (матеріальні доходи, розширення обсягів виробництва, зайнятість), як суто домінуючих для суспільного розвитку.

Концепція економічного зростання панувала до 90 років XX століття. Одним із її родоначальників вважають А. Льюїса. У своїй праці «Теорія економічного зростання» вчений розглядав економічне зростання не лише як засіб суспільного розвитку, але й як його ціль. [1, с.431]. Основним індикатором економічного розвитку в міжнародних порівняннях виступав показник темпів росту валового внутрішнього продукту. Соціальний прогрес також вимірювався за допомогою показника ВВП, розрахованого на душу населення. Уявлення, що матеріальні доходи є основою соціального прогресу, тривалий час розділяло політичне керівництво найбільш розвинених країн світу.

Подальші наукові розвідки показали, що не лише розширення виробництва і зростання доходів є одними із головних факторів суспільного розвитку, визначальним є показник розподілу доходів між всіма членами суспільства, якому в ринковій економіці характерний значний ступінь нерівності. В науковому дискурсі з'явилася проблема доступу менш заможних із різних причин верств населення до споживання благ, які забезпечують соціальний розвиток (послуги системи освіти, охорони здоров'я, культури). Внаслідок появи численних досліджень почали змінюватися пріоритети в перерозподільчій політиці повідних держав світу, державно-управлінський вплив на соціальний розвиток характеризувався появою системи базових соціальних стандартів, які гарантували всім без винятку членам суспільства мінімальний рівень споживання і добробуту в результаті перерозподілу доходів.

Однак, включення механізмів встановлення базових соціальних стандартів в практику управлінської діяльності урядів світу не виходило за межі економічної парадигми розвитку, оскільки забезпечувало отримання групами населення з низькими доходами помітної частини вигід від зростання виробництва. [2, с.26].

Інша концепція – людського розвитку, на відміну від концепції економічного зростання, розглядає виробництво, доходи, матеріальне споживання не як мету, а як інструмент для реалізації цілей розвитку. При цьому основними напрямками людського розвитку вважаються «інвестиції в людину, її освіту, охорону здоров'я, сприяння реалізації здібностей людини, більш справедливий розподіл доходу та багатства, забезпечення матеріальної основи розвитку людського потенціалу та збалансованості соціальних витрат, розширення можливостей вибору в політичній, соціальній та економічній сферах при особливій увазі до груп населення, чий можливості обмежені». [2, с.43].

В працях засновників теорії людського розвитку Г.Беккера «Інвестиції в людський капітал: теоретичний аналіз» та Т.Шульца «Інвестиції в людський капітал: роль освіти та наукових досліджень» наголошувалося на економічному ефекті, які можливо було отримати від інвестицій в освіту, науку, охорону здоров'я та інші нематеріальні галузі людської діяльності, які раніше розглядалися як споживацькі і невиробничі сфери, їх ролі в накопиченні людського капіталу [3, 4]

На формування сучасних уявлень про розвиток як процес, у центрі якого знаходиться найбільш повне здійснення прав та потреб людини, реалізація її здібностей і талантів, вплинули наукові дослідження лауреата Нобелівської премії А. Сена та його концепція «розвитку людського потенціалу» [5]. Її центральна ідея полягає в тому, що добробут слід оцінювати не за рівнем доходів у розрахунку на душу населення, а за можливостями людей вести достойне, на їх погляд, життя. При цьому дохід має розглядатися не як ціль, а як засіб розширення людського вибору у сферах охорони здоров'я, освіти, економічної та громадської діяльності. Колишні критерії – матеріальна забезпеченість та базові потреби – стали відходити на другий план. Більш значущими вважалися такі критерії розвитку як свобода вибору й інші неекономічні компоненти (екологічні, політичні, інституційні). [5].

Наприкінці 80-х років минулого століття популярності набуває концепція сталого розвитку яка трактується як «нова цивілізаційна епоха, що базується на радикальній зміні цілей і цінностей сучасного суспільства, передбачає його розвиток на основі задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди можливостям майбутніх поколінь, містить не лише екологічний, а й соціально-економічний та політичний аспекти, а відповідні механізми мають системний характер» [6, с.23]. Парадигма сталого розвитку включає в себе вимоги до захисту довкілля, соціальної справедливості та відсутності расової й національної дискримінації, та направлена на покращення рівня життя суспільства. Сталий розвиток – це систематично керований розвиток. Основою його керованості є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дозволяють дуже швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та вибрати найбільш оптимальний.

Узагальнюючи сучасні підходи до пояснення тенденцій та механізмів розвитку суспільства, П.Штомпка говорить про парадигмальне зміщення в сучасній соціальній теорії. Це зміщення полягає в переході від образу еволюції, або соціального розвитку, до соціального становлення (social becoming), коли акцент переноситься на відкриті історичні сценарії, які розвиваються за допомогою рішень, вибору, а також завдяки випадковим подіям [7].

Акцентування на активній ролі членів суспільства, індивідуально чи колективно приймаючих участь в суспільному житті і тим самим сприяючих її перебігу, пов'язано із появою теорії соціальних агентів. Поняття соціального агента увів П. Бурдьє на противагу поняттям суб'єкт та індивід в об'єктивістських теоріях суспільства, зокрема, структуралізмі. Згідно з цими теоріями, поведінку людини детермінують об'єктивні соціальні структури і закономірності, тож будь-яка двозначність і непередбачуваність у діях соціальних суб'єктів є неможливою. Натомість П. Бурдьє наголошує на агентності соціальних суб'єктів – їхній здатності діяти за власною ініціативою, чинити усвідомлений і вільний вибір. Поняття «суб'єкт», наголошує П. Бурдьє, використовується в дослідженнях «моделей», «структур», «правил», коли дослідник стає на об'єктивістську позицію, визначаючи суб'єктові роль маріонетки, котрою керує структура, тож позбавляє його власної активності. П. Бурдьє такий погляд спростовує: в його тлумаченні агенти виступають носіями динамічного, творчого начала. Агентність є механізмом, який спричиняє соціальну поведінку людини.[8].

А.Турен ідею соціальної дії пов'язує із образом суспільного руху як колективної діючої особи, яка включена в боротьбу за суспільне управління головними культурними ресурсами. В своїй праці «Повернення людини діючої», він виходить з того, що класична соціологія «залишає дуже мало місця для ідеї соціальної дії. Суспільне життя зовсім не керується природними або історичними законами, а спрямовується дією тих, хто бореться і домовляється про те, щоб надати деяку суспільну форму значущим для них культурним орієнтаціям» [9, с.22]. Культура, яка є «сенсом, сукупністю засобів і моделей», утворює зону центрального суспільного конфлікту, який

«розділяє суспільство на тих, хто є агентом і хазяїном цих культурних моделей, і тих, хто приймає в них залежну участь і прагне звільнити від їх впливу суспільної влади». [9, с.14-15].

Таким чином, в розвитку наукової думки рубіж нового тисячоліття характеризується активним пошуком нових дослідницьких парадигм соціального розвитку. На перший план виступають соціальні, екологічні, політичні і культурні чинники, відповідно, суспільний розвиток асоціюється зі зниженням соціальної нерівності, підвищенням екологічної стійкості та врахуванням культурної різноманітності. Домінуючу роль здобувають теорії, які роблять акцент на особливій соціально-перетворюючій ролі людини, соціальних груп і рухів, їх діяльності.

Список використаних джерел.

1. Lewis W. A. The Theory of economic Growth. — London: Allen & Unwin, 1955.
2. Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса: учеб. пособ. под общей ред. проф. В. П. Колесова (экономический факультет МГУ), 2-е изд., доп. и перераб. М., 2008. 636 с.
3. Becker G.S. Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis//Journal of Political Economy, Vol.70, No.5, Part 2, 1962, pp.9-49
4. Schultz T.W. Investment in Human Capital: The Role of Education and of Research, — New York: Free Press, 1971
5. Sen A. Development as freedom. Oxford, 1999. 384 p.
6. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього: моногр. / [М. А. Хвесик та ін.] ; за ред. М. А. Хвесика. К. 2012. 464 с.
7. Штомпка П. Формирование социологического воображения. Значение теории / пер. Н. В. Романовского // Соц. исслед. 2005. № 10. С. 64–72.
8. Социология социального пространства/ Пер. с фр.; общ. ред. и послесл. Н. А. Шматко. В 2-х т. — М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 2005.
9. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии. М., 1998.

ЛИСЮК ІРИНА ЄВГЕНІВНА

аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Стрімкі зміни в політичній, економічній і соціальних сферах вимагають не тільки адаптації вже відомих партнерств, вони припускають спектр нових можливостей і нових способів партнерства.

Як зауважено у міністерській передмові Стратегії громадянського суспільства Великобританії, щоб зустріти можливості і загрози майбутнього потрібен новий підхід, який дає велику свободу і відповідальність перед нашими спільнотами. Тут громадянське суспільство займає центральне місце в новому підході. Великі соціальні проблеми, включаючи майбутнє соціальної допомоги, вирішуються через рішення, які об'єднують державні послуги, підприємства та спільноти. Стратегія громадянського суспільства покликана встановити напрямок для державної політики. Вона встановлює, як уряд буде працювати з громадянським суспільством і підтримувати його, щоб разом побудувати країну, яка працює на кожного. У Стратегії приділено особливу увагу, як окремим особам, так і організаціям. Основною метою цих акторів є створення соціальної цінності: збагачення життя і більш справедливе суспільство для всіх. Уряд країни вважає, що соціальна цінність випливає з процвітаючих громад, сила яких складається з фінансових, фізичних і природних ресурсів і сильних зв'язках між людьми. Крім державного фінансування, приватних інвестицій, партнерства включають в себе довіру і доброзичливість, а також організації та партнерства, які об'єднують людей. Уряд Великобританії вважає, що для процвітання громад, потрібно поглянути на п'ять основ соціальної цінності: люди, місця, соціальний сектор, приватний сектор, і державний сектор [2, с.12].

Урядом Канади розроблено Політику щодо партнерства громадянського суспільства, яка знайомить з керівними принципами і спільними цілями взаємодії Канади з ОГС. Цей документ визначає, що громадянське суспільство сприяє залученню громадян, захищає права людини і надає голосу, щоб уряди були відповідальними за надання державних послуг, захист верховенства права та заохочення участі, прийняття рішень на всіх рівнях. У своїй політиці уряд використовує Стамбульські принципи ефективності розвитку громадських організацій, які були розроблені для досягнення більшої ефективності розвитку, це:

- прихильність до прав людини та соціальної справедливості;
- гендерна рівність і справедливість;
- розширення прав і можливостей людей, демократична власність та участь;
- екологічна стійкість;
- прозорість і підзвітність;
- справедливі партнерства та солідарність;

Урядом зазначено, що для того, щоб громадянське суспільство процвітало, воно повинно працювати в безпечному та сприятливому середовищі, що сприяє інклюзивним, прозорим і підзвітним інституціям, поважає права людини і де верховенство права захищає і сприяє свободі вираження поглядів, об'єднанню і мирним зібранням. Важливо, щоб це сприятливе середовище поширювалося і від фізичних до онлайн-просторів, які часто є місцем публічних дебатів і мобілізації [1, с.4].

За інформацією Linda Kelly,Chris Roche, партнерські програми, що фінансуються урядом Австралії, працюють з ключовими урядовими міністерствами країн-партнерів, які прагнуть вирішити та запобігти сексуальній експлуатації дітей у туристичній галузі. Ці партнерства спираються на співпрацю з іншими зовнішніми державними, приватними та громадськими організаціями на місцевому та регіональному рівнях. Цей партнерський

підхід, в даний час використовується в більш широкій оригінальній роботі спрямованій на запобігання торгівлі людьми. На думку авторів, партнерства, коаліції та мережі є важливим компонентом ефективних колективних дій, необхідних для вирішення глобальних викликів. Розуміння того, як це може бути досягнуто, потребує продовження експериментування, вивчення та перегляду, формування зворотного зв'язку та ефективної оцінки. Відповідні заходи повинні бути отримані і створені на місцевому рівні, а також розроблені та вирішені у місцевому контексті [4, с.25].

На думку Alfonso Medinilla, з огляду на зростаючий інтерес політиків в області підтримки співпраці між підприємствами та організаціями громадянського суспільства, існує потреба в підвищенні рівня прозорості та підзвітності, а також аналіз і глибоке розуміння рушійних сил і ключових перешкод. Такі партнерства пропонують ряд потенційних переваг. Це пов'язано з їх потенціалом пов'язувати комерційні, ринкові інвестиційні проекти і ноу-хау приватного сектора. Це сприятиме створенню великої кількості робочих місць, з соціально мережевими підходами ОГС, основною метою яких є сприяння інклюзивному розвитку в рамках обумовленої території [5, с.1].

Економічною комісією для Європи, яка у травні 2016 року аналізувала досвід використання державно-приватних партнерств, зауважено, що відношення між державним і приватним секторами зараз зосереджено на людях і на тому, що «люди в першу чергу як інструмент оцінки ДПП, будуть займати переважне становище під час етапів проектування, розробки та експлуатації. За результатами роботи, у Проекті керівних принципів належного врядування в рамках першочергових завдань державно-приватного партнерства для досягнення цілей ООН у сфері сталого розвитку, було зазначено, що часто уряди не консультуються з громадянами та споживачами достатньо, а точніше, коли "надто пізно", тобто, коли рішення було прийнято [3, с.8].

Партнерство між урядом, організаціями громадянського суспільства і приватним сектором все частіше привертає увагу. Підтримка урядами громадянського суспільства та співпраця сприяє досягненню поставлених цілей, доповнює зусилля державних, приватних та інших акторів.

Список використаних джерел.

1. Canada's Policy for Civil Society Partnerships for International Assistance – A Feminist Approach, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_developpement-enjeux_developpement/priorities-priorites/civil_policy-politique_civile.aspx?lang=eng

2. CIVIL SOCIETY STRATEGY: BUILDING A FUTURE THAT WORKS FOR EVERYONE, Cabinet Office 70 Whitehall London SW1A 2AS Publication date: August 2018 © Crown copyright 2018 This publication is available for download at [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.gov.uk,https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/732765/Civil_Society_Strategy_building_a_future_that_works_for_everyone.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/732765/Civil_Society_Strategy_building_a_future_that_works_for_everyone.pdf)

3. Draft Guiding Principles on Good Governance in People-First Public-Private Partnerships for the UN Sustainable Development Goals, Economic Commission for Europe, Geneva, 23-25 May 2016, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/documents/2016/CECI/ECE_CECI_2016_CRP_1.pdf

4. Partnerships for Effective Development, January 2014, Linda Kelly & Chris Roche with support from Fiona Donohue, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://acfid.asn.au/sites/site.acfid/files/resource_document/Partnerships-for-Effective-Development.pdf

5. Partnerships or patronage for development? Business-Civil Society Organisations (CSO) partnerships in the mining sector in Madagascar, Alfonso Medinilla May 2016, European Centre for Development Policy Management, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecdpm.org/wp-content/uploads/DP189-Partnerships-Patronage-Development-Medinilla-May-2016-ECDPM.pdf>

КОРВЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ

*доцент кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.мед.н., доцент*

МИРНЕНКО ВАЛЕРІЯ ВІКТОРІВНА

*аспірант кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

В XXI столітті у відокремлений сегмент туристичної індустрії успішно відділився новий напрям – медичний туризм, який зайняв активну позицію у сфері послуг. Це обумовлено збільшенням вартості лікування в розвинених країнах; появою потреби нового підходу до медичних послуг, які поєднують в собі якісне і недороге лікування з можливістю отримати яскраві враження від подорожей в інші країни. Також одним з важливих чинників є неможливість негайного отримання необхідної медичної допомоги в країнах ЄС і Близького Сходу, що обумовлено записом пацієнта в своїй країні на півроку вперед, а звернення до приватної клініки обходиться дуже дорого [1].

Разом з тим, за даними ВООЗ спільне поєднання туризму і сфери охорони здоров'я до 2022 року буде однією з визначальних світових галузей у зв'язку з ростом потреби медичної допомоги, що обумовлено старінням населення планети, негативним впливом екології на імунітет та зі збільшенням кількості хронічних захворювань [4].

В останнє десятиліття виділилися країни з високою динамікою розвитку в'їзного медичного туризму. Це не завжди розвинуті країни, але вони цікаві своєю низькою вартістю медичної допомоги та високим рівнем якості надання медичних послуг. Дослідником Гунченко О.О. запропонована класифікація європейських країн за рівнем розвитку медичного туризму: країни найвищого рівня надання медичних послуг і розвитку медичного туризму

(Німеччина, Швейцарія); країни з наданням широкого спектру медичних послуг та достатнім рівнем розвитку медичного туризму (Білорусь, Іспанія, Литва, Чехія, Естонія); країни з переважанням декількох провідних медичних послуг та достатнім рівнем розвитку медичного туризму (Австрія, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Греція, Ісландія, Італія, Латвія, Мальта, Нідерланди, Норвегія, Польща, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чорногорія, Швеція); країни, які нещодавно стали розвивати послуги медичного туризму (Данія, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Україна); країни, які надають лише одну з послуг медичного туризму (Македонія, Сербія, Албанія); країни з нерозвинутим медичним туризмом (Андорра, Боснія та Герцеговина, Ірландія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Молдавія, Сан-Марино) [3].

За даними аналітичного прогнозу Всесвітньої асоціації медичного туризму (GHTC) відмічено, що Україна є перспективною країною для іноземних інвесторів, тому що має цілу низку передумов, які дозволяють забезпечити подальший розвиток власного сегменту медичного туризму в найближчому майбутньому. На сьогоднішній день основними перевагами лікування в Україні є висока якість послуг у поєднанні з невисокою вартістю лікування; відсутність черг на лікування; безвізовий режим для багатьох країн [1,4].

Однак, слід зазначити, що ключовими факторами, що забезпечують привабливість країни в плані медичного туризму, є:

- створення державою правових, економічних та ін. умов щодо розвитку медичного туризму, в т.ч. шляхом адаптації зарубіжного досвіду;

- політична та соціальна стабільність;
- інвестиції уряду і приватного сектора в інфраструктуру охорони здоров'я;
- впровадження міжнародної акредитації та систем забезпечення якості та прозорості результатів;
- відмінна туристична інфраструктура;
- стійка репутація і позитивний імідж в області медицини;
- впровадження сучасних медичних *інноваційних* технологій у практику закладів охорони здоров'я;
- наявність висококваліфікованого, досвідченого медичного персоналу.

На теперішній час в Україні вже проведена і продовжує проводитися певна робота щодо поетапного реформування системи охорони здоров'я, доведення якості та асортименту медичних послуг до рівня розвинених країн.

Але, незважаючи на вжиті вже заходи, необхідно відмітити, що кількість іноземних громадян, які прибувають в Україну з метою лікування, навіть при тенденції до зростання залишається дуже низьким. Зокрема, це пов'язано з відсутністю чіткої нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність у сфері медичного туризму, скоординованої взаємодії структур, зайнятих в наданні та просуванні цього виду туристичного продукту, відсутністю міжнародної акредитації медичних установ України, відсутністю можливості надання ряду медичних послуг, які затребувані в інших країнах світу, транспортними та візовими проблемами, низьким рівнем сервісу і розвитку інфраструктури та ін. [1, 2].

Для розвитку медичного туризму в Україні необхідна адаптація досвіду країн, які займаються медичним туризмом тривалий час та визначили його як пріоритетний напрямок. В роботах зарубіжних дослідників: А. Кириллова, Р. Довнар, О. Коврей, Е. Спірєвас, М. Cernikovaite, K. Kiss, N. Langviniene, S. Medvene, G. Michalko, D. Perkumiene та ін. відзначено, що розвиток медичного туризму дозволяє істотно збільшити валютні надходження до країни, оскільки особи, які прибувають з приводу медичного туризму, витрачають в 8-12 разів більше коштів, ніж звичайні туристи. Також збільшення потоку іноземних пацієнтів стимулює подальше підвищення якості медичних послуг та кваліфікації персоналу, сприяє активізації організацій та установ причетних до медичного туризму. Це все приводить до створення нових робочих місць та підвищення зайнятості населення.

Водночас результати аналізу сучасної наукової літератури з розвитку медичного туризму свідчать, що одним з шляхів створення необхідних умов для розвитку медичного туризму в Україні є адаптація та втілення відповідного зарубіжного досвіду, що потребує вдосконалення механізмів публічного управління у цій сфері.

Список використаних джерел.

1. Баєв В. В. Економічні передумови розвитку медичного туризму в Україні / В. В. Баєв - Наукові праці МАУП, 2014, вип. 43(4), с. 163–167.
2. Власенко І. В. Медичний туризм: світовий досвід, проблеми та перспективи розвитку в Україні [Електронний ресурс] / І. В. Власенко, С. А. Мазур // Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Ґжицького. - 2018. - Т. 20, № 91. - С. 3-8. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smlnues_2018_20_91_3
3. Гунченко О. О. Географія медичного туризму в країнах Європи [Електронний ресурс] / О. О. Гунченко // Географія та туризм - 2014. - Вип. 30. - С. 110-121. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2014_30_13
4. Михайлюк О. Л. Перспективи розвитку медичного туризму Одеському регіоні / О. Л. Михайлюк // Економічні інновації: збірник наукових праць. – ІПРЕІ, 2016. - Вип. 62. - С. 408-417.

МУДРЕНКО НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

аспірантка НАДУ при Президентові України

КООРДИНАЦІЯ У ФОКУСІ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ НАУКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.

Пошук ефективних форм політичної координації перебуває у фокусі європейської науки публічного управління та адміністрування з 1980-х років спричинено активними інтеграційними процесами в Європейському Союзі. На сьогоднішній день координація набуває, а не втрачає своєї актуальності, оскільки перед урядами постають якісно нові проблеми управління, ідеї "нового публічного управління" дещо розсіюються, а деякі політичні

лідери закликають до “більш консолідованого” – “joined-up” управління, що, в цілому, означає посилення централізованого управління [3, с.1].

Серед сучасних європейських та американських науковців, до сфери наукових досліджень яких входить координація як управлінська функція, виділяємо роботи Фріца Шарпфа, Дітмара Брауна, Леса Меткафа та Бернарда Пітерса.

Німецький вчений Фріц Шарпф (Fritz Scharpf) запропонував поділ координації на “негативну” та “позитивну” [4, с.44-45]. “Негативна координація”, на його думку, здійснюється з метою запобігання втручання різних елементів однієї системи у сферу компетенцій чи інтересів інших елементів чи іншої системи. Вона має на меті уникнення негативних побічних ефектів у діяльності й забезпечення кращого результату. У цьому випадку координація передбачає в основному двосторонню взаємодію структур, залучених до спільної діяльності, а також структур, на які ця діяльність може у той чи інший спосіб впливати. “Позитивна координація” передбачає, перш за все, багатосторонню взаємодію акторів з метою об’єднання зусиль та використання усіх спільних можливостей.

Шкала координації Дітмара Брауна (Рис. 1) визначає п’ять ступенів: від “нульової координації” до найвищої – політичної [1, с. 231]. Вона також окреслює зони адміністративної та політичної координації.

На сьогодні існує велика кількість шкал, за якими можна оцінити здатність певної структури до координації, але найбільш актуальною та відомою сьогодні виступає прогресивна шкала координації політик та одночасно шкала здатності до координації, розроблена професором публічного менеджменту, директором дослідницьких програм Європейського інституту публічної адміністрації (European Institute of Public Administration, EIPA) Лесом Меткафом (Les Meltcalfe) [2, с. 278-280].

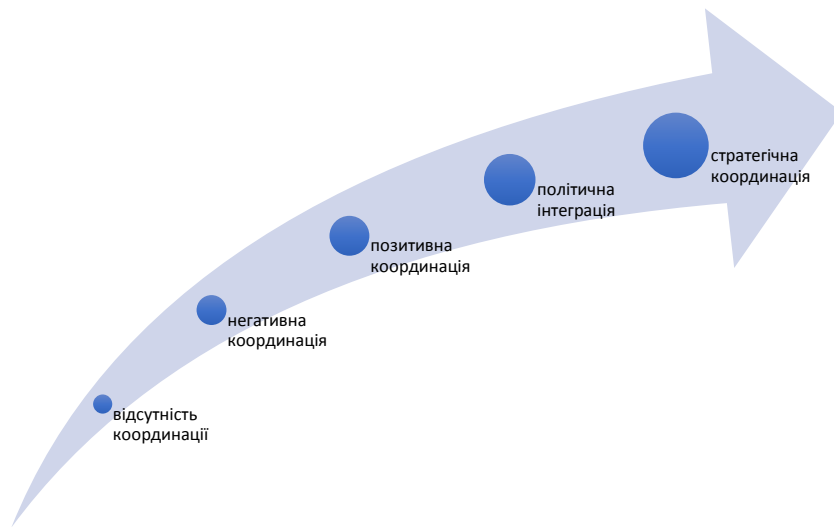

Рис 1. Шкала координації Брауна

Перша версія “шкали Меткафа” перелічувала опції для координації певних політик на національному рівні з боку урядів, залучених до міжурядових переговорів. Дещо модифікована шкала була розроблена Л.Меткафом для порівняльного вивчення координації європейських політик у національних адміністраціях. Пізніше вона отримала широке використання для досліджень горизонтальних відносин між різними агенціями та стала інструментом бенчмаркінгу, за допомогою якого вимірюють або порівнюють спроможність до горизонтальної адміністративної координації. Проте ця шкала характеризує не лише горизонтальну координацію як таку, але й увесь спектр випадків координації, побудованої за допомогою процесу “знизу вгору”, яка, на заміну застосування ієрархічного підходу, базованого на приписах та контролі, передбачає побудову мереж децентралізованих акторів. При цьому координація на вищому рівні передбачає підвищення здатності до координації, за умови збереження усіх опцій, передбачених нижчими рівнями (Рис. 2).

Л.Меткаф зазначав, що вищий рівень означає й вищу здатність до координації, проте вона є складною та витратною. Тому рівень координації, що безпосередньо застосовується повинен відповідати потребам конкретної ситуації й не завжди має бути максимальним. Якщо завдання може бути вирішене без широких консультацій та колективного прийняття рішення, то не варто задіювати вищий рівень координації.

Загалом, визначення відповідного рівня координації щодо конкретного питання є важливим політичним та управлінським рішенням і часто залежить від специфіки адміністративної культури: деякі країни є більш консенсус-орієнтовані, ніж інші, які потребують більше часу та ресурсів для координації та узгодження відмінностей. Водночас, ефективність вищих рівнів координації залежить від синергійного функціонування усіх попередніх рівнів.

Шкала координації Меткафа Meltcalfe Coordination Scale

-
- 9.Єдина#урядова#стратегія
 - 8.#Визначення#пільних#пріоритетів
 - 7.#Встановлення#обмежень#на#діяльність#міністерств#
(встановлення#пільних#параметрів#х#діяльності)
 - 6.#Посередництво,#переговори#у#фазі#пірних#політик
 - 5.#Пошуки#годи#між#міністерствами#консенсус#у#політиці,#регулювання#конфліктів)
 - 4.#Вникнення#неузгодженостей між#різними#міністерствами#
 - 3.#Консультації#з#іншими#міністерствами#зворотній#в'язок)
 - 2.#Співкування#з#іншими#міністерствами#обмін#інформацією)
 - 1.#Незалежний#процес#прийняття#рішень#у#кожному#міністерстві#

Рис 2. Шкала координації Меткафа

Хоч найвищий рівень координації – “єдина урядова стратегія” є важко досяжним на практиці, шкала Меткафа є корисним інструментом для оцінки та порівняння реальних моделей взаємодії між програмами та організаціями.

Серед найбільш авторитетних дослідників політичної координації – Бернард Пітерс – професор Пітсбурзького університету (США). В одній з останніх своїх публікацій [3, с. 4-5] він визначає основні перепони для координації. На його думку, це: *спеціалізація* – як головна антитеза координації, та безперечний пріоритет для уряду; *впливовість* – в урядових організаціях, які залучені до обробки інформації, інформація є владою, тому поширення інформації є обмеженим та небажаним; *управління ефективністю* – один з елементів нового публічного менеджменту особливо негативно вплинув на координацію, оскільки при визначенні цілей організації, вона буде схильна ігнорувати колективні цілі; *власна царина* – організації схильні захищати свої бюджети, персонал та політику, і мають побоювання, що координація з іншими організаціями загрожує їхній царині; *вірування та ідеології* – спеціалізовані організації в уряді будуть популярні насамперед у людей, які вірять у місію організації. Ця ідеологія всередині організації може бути підкріплена професійною підготовкою та схильністю професіоналів до певної концепції політичних проблем та можливого їх вирішення; *політика* – у коаліційних урядах, якщо міністерства контролюються різними політичними партіями, проблеми з координацією є високо ймовірними. Так само у федеральних системах, якщо різні провінції чи штати контролюються політичними партіями, відмінними від тих, що контролюються на національному рівні, можуть виникнути проблеми з координацією; *підзвітність*: у державному секторі підзвітність, як і координація, є благом. Але сувора фінансова та юридична звітність може ускладнювати координацію. У випадках, коли аудитори не можуть відслідковувати грошові транзакції, і парламент не може визначити відповідального за дії, координація буде ускладнена.

Підсумовуючи викладене, можна зробити такі висновки:

у парадигмі «нового публічного управління» значення та роль координації як управлінської функції є пріоритетною;

наукові розробки та дослідження механізмів координації з метою пошуку більш ефективних форм наразі у фокусі сучасної європейської науки публічного управління.

Подальше вивчення провідних європейських та американських наукових розробок у цій сфері дозволило б обрати найбільш ефективні форми та механізми координації для впровадження в Україні та уникнути негативного досвіду.

Список використаних джерел.

1. Braun, D. (2008) Organizing the political coordination of knowledge and innovation policies. Science and Public Policy, 35, 227–239. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.835.172&rep=rep1&type=pdf>
2. Metcalfe, L. (1994) International Policy Co-ordination and Public Management Reform. International Review of Administrative Sciences 60: 271–290.
3. Peters B. Guy (2018) The challenge of policy coordination, Policy Design and Practice, 1:1, 1-11, DOI: 10.1080/25741292.2018.1437946 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
4. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/25741292.2018.1437946>
5. Scharpf, F. W (1994) Games Real Actors Could Play: Positive and Negative Coordination in Embedded Negotiations. Journal of Theoretical Politics 6: 27–53.

**КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНУ СИТУАЦІЮ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ**

Україна розглядає національну безпеку як невід'ємну складову частину безпеки у регіональному та глобальному масштабах. [1]

Позитивні тенденції Разом з міжнародними партнерами і організаціями Україна бере участь у забезпеченні безпеки і стабільності у різних регіонах світу. У разі виникнення кризових ситуацій Україна спиратиметься на допомогу інших країн та міжнародних організацій.

Україна розцінює світову глобалізацію як об'єктивний фактор, який є наслідком наукових, технічних, економічних і культурних досягнень людства і пов'язаних з цим процесів посилення взаємної залежності різних країн. Основним результатом глобалізації у сфері безпеки є інтернаціоналізація чинників, які визначають міжнародну та національну безпеку.

Україна переконана, що глобалізація не означає нівелювання національної самобутності, а створює додаткові можливості для збагачення світовими досягненнями національної культури, суспільно-політичної практики, які у відповідних сферах суспільного життя можуть стати вагомим часткою світової культурної спадщини.

З розширенням НАТО та Євросоюзу за рахунок держав, які межують з Україною, навколишнє середовище її безпеки стає більш стабільним і передбачуваним. Її державна політика у цій сфері є відкритою, прозорою, прогнозованою, не конфронтаційною та не спрямованою проти територіальної цілісності чи суверенітету інших країн. [2]

Україна суттєво підвищила свій авторитет серед країн світового співтовариства завдяки важливим крокам у напрямку недопущення широкомасштабних суспільних конфліктів як миролюбна країна, яка активно підтримує процес ядерного роззброєння, прагне йти шляхом демократичних реформ, стала членом низки міжнародних організацій і залучена до багатьох міжнародних програм розвитку.

За останні роки відбулося позитивне зрушення суспільної свідомості у сфері реалізації національних інтересів України. Наша держава отримала велику підтримку світового співтовариства у зв'язку з агресивною політикою Росії у Криму та на Сході.

Негативні чинники:

Внаслідок економічних прорахунків та затягування реформаторських процесів, негативних наслідків глобалізації транснаціонального характеру (тероризм, організована злочинність, нелегальна торгівля зброєю, поширення небезпечних хвороб), сукупності негативних чинників екологічного характеру та специфічних особливостей культурно-історичного розвитку України існує низка викликів, ризиків та загроз щодо досягнення стратегічних цілей:

глобалізація в економічній та інформаційній сферах формує багаторівневу розгалужену міжнародну економічну систему, яка сприяє розвитку одних країн, але обмежує потенціал соціально-економічного розвитку менш розвинутих країн світу;

транснаціональні корпорації та компанії здійснюють дедалі більш непідконтрольний державам вплив на ситуацію в окремих країнах та регіонах, у тому числі у воєнно-політичній сфері, що розглядається Україною як загроза міжнародній та регіональній стабільності;

зберігається ймовірність виникнення нових та ескалації існуючих міжетнічних і міждержавних конфліктів у безпосередній близькості від України, яка підсилюється внаслідок нестабільності соціально-економічної та політичної ситуації в деяких країнах, збільшення чисельності біженців, зростання торгівлі людьми, наркотиками та зброєю, а також національних, релігійних та міжетнічних суперечностей залишається. Транзитний потенціал України залишається предметом зростання зацікавленості організованих міжнародних злочинних угруповань. [2]

Україна занепокоєна такими негативними наслідками, як поляризація рівня життя між багатими та бідними країнами, забруднення навколишнього середовища, розповсюдження небезпечних хвороб, виникнення невідомих раніше масових захворювань, неконтрольована міграція, етнічні та конфесійні напруження, збільшення масштабів і частоти техногенних катастроф, зростання загрози розповсюдження зброї масового ураження, активізація діяльності міжнародних терористичних організацій. Вони призводять до пересування центру традиційних загроз (збройне вторгнення) в бік нетрадиційних, зростання яких значною мірою зумовлено інформаційною відкритістю сучасного суспільства, вразливістю великих індустріальних міст.

Внаслідок особливостей культурного та історичного розвитку, геополітичного розташування у близькості до регіонів, з яких походить більшість цих загроз, Україна поставлена перед необхідністю вирішення завдань щодо їх попередження та нейтралізації, у тому числі шляхом активізації своєї діяльності в напрямку підвищення дієвості колективних систем безпеки та ефективності механізмів регулювання міжнародних відносин, адаптації їх до геополітичних реалій. Спостерігається посилення суперництва за перерозподіл сфер впливу між провідними світовими державами, особливо на пострадянському просторі. Наявна різновекторність їх інтересів.

Відбувається подальше загострення боротьби за контроль над джерелами енергоресурсів, їх розподілом та маршрутами транспортування. За певних обставин це може сприяти виникненню конфліктів. Відкриття потужних джерел нафти і газу в Закавказзі та Центральній Азії перетворює ці регіони на потенційно небезпечні зони можливої конфронтації. З розширенням ЄС спостерігається консолідація європейської політики та політики Росії щодо українських транспортних коридорів. Це породжує серйозну проблему щодо збереження Україною стратегічного контролю над транзитними нафто- і газопроводами, лініями електропередач, залізницями, портами, а також проблему щодо нарощування об'ємів транзитних товарів і сировини через територію України.

На низькому рівні залишається стан розвитку суспільного інтелекту держави внаслідок зниження цінності гуманітарної освіти, зниженням рівня початкової освіти та виховання, виштовхування раціонального мислення із сфери масової свідомості, поширення містицизму та ірраціоналізму, нездорової емоційності, зростання меркантилізму, жорстокості, радикальних настроїв у населення, відчуття у нього соціальної несправедливості. Спостерігається зниження науково-технічного потенціалу країни, прискорюється падіння престижу науки, відбувається катастрофічне зниження її фінансування, що є наслідком подальшого скорочення наукових кадрів і вплив їх в комерційній сфері та за кордон. Відбувається подальше падіння суспільної моралі, поглиблюються процеси девальвації цінностей сім'ї. В сукупності це заважає розвитку національних цінностей та орієнтирів суспільства та потребує суттєвої активізації гуманітарної політики держави.

Складною залишається ситуація у сфері міжетнічних відносин через об'єктивні умови, що склалися внаслідок багаторічної "імперської" політики, практики депортації цілих народів та русифікації. Зростанню міжнаціональної ворожнечі сприяють процеси, що відбуваються на ґрунті політичних інтересів окремих владних структур на місцях. Зростає національна свідомість до пошуків нових форм національної самоорганізації.

Особливою залишається міжконфесійна ситуація в Україні, яка полягає в тому, що століттями основні релігійні центри, під юрисдикцією яких знаходилися найбільші конфесії, розміщуються поза її межами. Внутрішні міжконфесійні суперечки між ними можуть перейти у площину міжнародних відносин і створювати для України певні ускладнення.

Спостерігається зростання обсягів нелегальної міграції в Україну, тенденція перетворення її з транзитної на країну привабливу для біженців, змушених рятуватися від переслідувань, а також вихідців із азіатських і африканських країн, що потерпають від бідності, голоду, безробіття, боротьби владних кланів. Збільшується загальна кількість правопорушень, пов'язаних з незаконним переміщенням мігрантів через державний кордон, особливо на російській та білоруській ділянці кордону, урізноманітнення способів та маршрутів переправлення незаконних мігрантів, налагодження каналів переправлення їх з території Молдови.

Продовжується виїзд громадян України до країн далекого зарубіжжя та Російської Федерації з метою працевлаштування. У зв'язку із введенням низької країн візового режиму, можливість несанкціонованого працевлаштування українців різко звужується, що може спричинити збільшення кількості виїздів за кордон з порушенням встановленого порядку, спроб кримінальних елементів використати ситуацію на свою користь.

Зазначені чинники унеможливають збереження позаблокового статусу України, а з метою зміцнення державності вимагають інтенсифікації процесів національно-культурного відродження та нейтралізації небажаних впливів з боку інших країн (негативи масової культури, наркобізнес, неякісні товари масового споживання тощо), перебудови та підготовки національної економіки до функціонування в умовах жорсткої конкуренції з економічними системами інших країн. Це вимагає активізації посилення зусиль щодо захисту національних інтересів відповідно до реальних і потенційних загроз національній безпеці України у воєнній сфері. [3]

Внаслідок економічних прорахунків та затягування реформаторських процесів, негативних наслідків глобалізації транснаціонального характеру (тероризм, організована злочинність, нелегальна торгівля зброєю, поширення небезпечних хвороб), сукупності негативних чинників екологічного характеру та специфічних особливостей культурно-історичного розвитку України існує низка викликів, ризиків та загроз щодо досягнення національних стратегічних цілей.

Послаблення соціальної енергії та втрати динамізму суспільного розвитку, відсутність належного рівня консолідації суспільства у площині реалізації життєво важливих національних інтересів створює конфліктогенний простір і є наслідком небезпечних коливань настроїв мас, розшарування серед національної еліти, поглиблює регіональні відмінності. Ця загроза значною мірою підсилюється викривленням історичного минулого, що призводить до зневажливого ставлення до його духовних та матеріальних цінностей, веде до деградації морально-психологічної атмосфери в суспільстві, деморалізації молоді, антипатріотизму, і в кінцевому рахунку заважає прогресивному розвитку суспільства. Тому значення внутрішнього аспекту безпеки держави зростає.

Загрозою для демократичного розвитку країни є політичний радикалізм, зокрема, наявність тенденцій до посилення політичної демагогії, заклики до "наведення порядку твердою рукою".

Витоки нових (нетрадиційних) загроз національній безпеці, перебуваючи у географічно віддалених місцях, можуть матеріалізуватися на території України в результаті неконтрольованого проникнення через кордони. Зокрема, зростають загрози в телеінформаційній сфері та проведення спецоперацій, що мають за мету дезорганізацію ключових інформаційних систем, дискредитацію вищого політичного керівництва держави, спотворення іміджу України, що є наслідком недовірливого ставлення з боку світового співтовариства щодо неї, гальмує процеси надання зовнішніх інвестицій та ускладнює політичні взаємовідносини з іншими країнами. [4]

Має місце небезпечна ситуація перетворення України на другорядну державу через відставання у розвитку національного інтелектуального потенціалу.

Суттєвою загрозою є руйнування основ духовного життя суспільства, нищення його історичних та культурних традицій, звичаїв, моралі та моральності, його психологічного фундаменту, порушення механізмів трансляції культури від покоління до покоління.

Загрозою для обороноздатності держави є зниження бойової та мобілізаційної готовності Збройних Сил при одночасній недостатньо високій результативності процесу інтеграції держави в світ. [5]

Зазначені ризики та загрози динамічно змінюються в залежності від внутрішніх, регіональних та глобальних умов, а комплексний їх характер вимагає вжиття дійових заходів, що виходять за межі традиційних механізмів та методів забезпечення національної безпеки України. [6]

Список використаних джерел.

1. Рачок А., Шангіна Л. Зовнішня політика та політика безпеки // Національна безпека і оборона. – 2007. – С. 64 – 77.
2. Семенченко А.І. Теоретико-методологічні засади визначення, класифікації та оцінка систем загроз національній безпеці і рекомендації щодо їх удосконалення // Вісник НАДУ. – 2007. - №3., С. 86 – 108.

3. Ситник Г.П., Богданович В.Ю., Єжеев М.Ф. Геополітика і національна безпека: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.
4. Морозов К. Політичне обґрунтування євроатлантичного вибору України. / Наука і оборона. – 2008. - №3. – С. 50 – 60.
5. Закон України "Про національну безпеку України" № 2460-VII від 21.06.2018 р. / Відомості Верховної Ради // ВВР, 2018, № 31.
6. Романов І.В. Стратегії національної безпеки // Атлантична панорама. - №6. – 2008. – С. 34 – 38.

ОГАНІСЯН МИХАЙЛО СЕРГІЙОВИЧ

*доцент Кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.філос. н., доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Аналіз перебігу подій в суспільно-політичному житті України за останній рік дозволяє відстежити ряд негативних тенденцій, з точки зору формування нової політико-управлінської еліти.

Зазвичай, ситуація, коли формування нової політичної еліти здійснюється надшвидкісними темпами, не є рідкісним явищем, та відбувається на зламі суспільних формацій, революційним або еволюційним шляхом, при повній або частковій дискредитації попередньої влади, в умовах політичної чи економічної кризи, кардинальної зміни вектору суспільного розвитку тощо.

В таких випадках першочергове значення мають, не тільки, і не стільки політичні лозунги та програмні обіцянки, скільки пасіонарність та харизма окремих лідерів.

Політичне лідерство набуває системної цілісності сучасних уявлень неоінституційного типу, а політичні лідери мають додаткові можливості врівноваження у протистоянні політичних сил та пов'язаних з цим проявів політичної дії.

В Україні, дана тенденція набула значної гіперболізації, наслідком якої стало формування «монокоаліції» та домінування однієї політичної сили в парламенті. За умови відсутності чіткої опозиції, на роль якої претендують одразу декілька політичних сил, та відсутності Закону України «Про опозицію», її реальний вплив на формування порядку денного сучасної політики є мінімальним.

Окрім опозиції, зазвичай, на сторожі паритету інтересів різних верств населення стоять засоби масової інформації та громадянське суспільство. Але щодо засобів масової інформації в Україні проблемним аспектом є те, що більшість з них перебуває у власності того чи іншого олігархічного клану, а це автоматично виключає їх із площини «неупередженого гравця» на політичній арені.

Громадянське суспільство в Україні хоч і переживає епоху відродження, про що свідчать результати останніх виборчих компаній, наявність численних волонтерських рухів, правозахисних та громадських організацій, не є спроможним реально вплинути на законотворчий чи управлінський процес в цілому.

Погоджуємося, що суб'єкти громадянського суспільства та окремі індивіди спроможні на окремих пасіонарний всплеск, як це відбулося під час «помаранчевої» революції та революції «гідності». Разом з тим, процес артикуляції та агрегування суспільно-політичних інтересів груп, а тим більше їх лобіювання у Верховній Раді України суб'єктами громадянського суспільства, потребує формування відповідного експертного середовища, наявності спеціальних знань та компетенцій.

Більше, того в Україні відсутня традиція цивілізованого політичного лобізму. Знову ж, таки відсутній Закон України «Про лобіювання», та як наслідок визначення самого поняття «лобізм», кола його суб'єктів, визначення предмету лобіювання, форм та методів діяльності самих лобістів.

Таким чином, все вищеперераховане створює передумови, для формування не лише «монокоаліції», а й фактично «монопартійності», та за негативним сценарієм розвитку може містити в собі ознаки авторитаризму.

Наступною негативною тенденцією формування політико-управлінської еліти в Україні є переважання десантного типу кар'єрного зростання (так звана «блискавична» кар'єра) при кадровій комплектації вищих органів виконавчої влади, а в деяких випадках, і швидкоплинного типу кар'єрного зростання, який передбачає переміщення з однієї сфери (виду) діяльності до іншої стихійно та без видимої логіки. При подібному типі побудови кар'єри відбувається швидкісне зростання по кар'єрних сходах, пропускаючи при цьому всі сходинки, як це відбувалося б у випадках з ступеневою або спеціалізованою кар'єрою

(передбачають поступовий перехід від однієї ланки, до іншої з відповідним набуттям знань, вмінь та навичок).

В цілому розрізняють чотири типи професійної кар'єри:

«Типова» професійна кар'єра – поступове просування до вершин посадової ієрархії в міру зростання професіоналізму. Тривалість такої кар'єри, як правило, дорівнює тривалості активної трудової діяльності (в середньому 35-40 років).

«Швидкісна» кар'єра характеризується стрімким, але все ж послідовним посадовим просуванням працівника по вертикалі організаційної структури. За часом така кар'єра в два-три рази коротша, ніж типова. Тривалість перебування на посаді від одного до двох років.

«Десантна» професійна кар'єра відрізняється тим, що працівники такого типу готові зайняти будь-яку посаду, причому заміщення посади найчастіше відбувається спонтанно.

«Уповільнена» професійна кар'єра характеризується перебуванням на окремих посадах більше п'яти-шести років («застрявання», стагнація).

Можлива і «атипова» професійна кар'єра, коли посадове просування державного службовця характеризується стрімкими «злетами» або «падіннями», перескакуванням через одну, а то й дві ступені ієрархії [2].

На думку вітчизняних науковців для десантної кар'єри характерні наступні риси: необхідність і тривалість перебування на посаді, що заміщається, обумовлені різними причинами: потребою надання практичної допомоги і зміцнення керівництва організації, необхідністю позначити проходження посадової позиції для конкретної особи, створення або ліквідації організації і ін. Для представників такої кар'єри важливий не сам процес роботи чогонебудь, оскільки переважна більшість з них не відрізняється професійною компетентністю, а сам факт заміщення посади. Більшість представників десантної кар'єри відрізняються майстерним умінням бути «присутнім» при посаді. Потреба в цьому дійсно виникає, і не так рідко, але вона не виникає з інтересів переважної більшості громадян, державної і муніципальної служби, а тим більше суспільства в цілому. Як правило, це обумовлено інтересами політичних партій, політичних еліт, окремих керівників, а також і конкретної особи, при бажанні використовувати такий кар'єрний рух. Природа такого різновиду кар'єри своїм корінням йде в ідеологічні або корпоративні основи кадрової політики, що проводиться в боротьбі за владу. [3]

Оскільки принцип професіоналізму (ст. 4 Закону України «Про державну службу» [1]) є одним із основоположних принципів державної служби, бажаним є професійний тип кар'єрного зростання, який передбачає поступове кар'єрне зростання та формування відповідних професійних компетенцій.

Таким чином, сучасному процесу формування політико-управлінської еліти бракує виваженості та професіоналізму, а також запровадження ефективної системи стримування та протидії, притаманних розвиненим демократичним країнам.

Список використаних джерел.

1. Про державну службу: закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/print>
2. Лотова И.П. Профессиональная карьера госслужащих: вариативный подход [Текст] / И.П. Лотова. // Человек и Труд. – № 10. – 2003.
3. Малиновський, В. Я. Державна служба: теорія і практика [Текст] : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. - К. : АТІКА, 2003. - 160 с. - ISBN 966-88074-39-4

ОПРИШКО ВІКТОРІЯ ГРИГОРІВНА

магістр Запорізького національного університету (ЗНУ)

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В РЕГІОНІ

Соціальна політика будь-якої держави спрямована на соціальний захист різних соціальних і демографічних груп населення, особливо тих осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. Ефективний соціальний захист – це не лише гарантовані державою соціальні виплати, а насамперед розвинена мережа соціальних послуг, які надаються з урахуванням особливостей і потреб різних категорій клієнтів [1]. Сучасна система соціальних послуг повинна відповідати потребам громадян і орієнтуватися на покращення якості їхнього життя.

В умовах загострення соціальних проблем у зв'язку з проведенням в нашій країні радикальних реформ ринкового напрямку та посиленням світової економічної кризи особливої ваги набуває ефективне виконання соціальних функцій держави.

Нині багато людей в Україні потрапило в складні життєві умови через війну. Значно зросла за останні п'ять років кількість осіб з інвалідністю, осіб з соціально-небезпечними хворобами, осіб, які перебувають в групі ризику і т.п. Крім того особливої уваги потребують вимушені переселенці, які втратили свої домівки. В Україні існує і проблема «старіння населення». Багато одиноких людей похилого віку потребують соціальної підтримки з боку соціальних служб.

В умовах децентралізації влади повноваження щодо фінансування, планування та організації надання соціальних послуг передаються органам місцевого самоврядування. Реформування системи соціальних послуг, що передбачає стратегічне планування розвитку системи соціального обслуговування у регіоні, зумовлене потребою у створенні «ринку соціальних послуг» - забезпечення якості та ефективності соціальних послуг за оптимальну вартість. Це є головним пріоритетом сучасної соціальної сфери.

Соціального обслуговування здійснюється соціальним інститутом з надання людині чи групі людей соціальних послуг. Стаття 10 Закону України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 [2] передбачає право отримувача послуг обирати «установу та заклад, а також форму соціального обслуговування».

До основних принципів надання соціальних послуг належить: дотримання прав людини, прав дитини та прав осіб з інвалідністю; гуманізм; повага до честі та гідності; забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; толерантність; законність; соціальна справедливість; доступність та відкритість; неупередженість та безпечність; індивідуальний підхід; забезпечення високого рівня якості послуг; комплексність, конфіденційність та інші. Беззаперечно сьогодні зусилля направлені на дотримання цих принципів. Щоб досягнення успіхів в цій сфері потрібні організаційні зміни задля створення можливості реалізації комплексного підходу до вирішення поставлених задач, добровільного вибору установи чи форми соціального обслуговування отримувачем соціальних послуг, прозорості та ефективності надання соціальних послуг.

Якісне соціальне обслуговування, спрямоване на задоволення потреб населення залежить безпосередньо від стратегічного планування системи соціального обслуговування. Відмічу, що зміст останнього полягає в систематизованих зусиллях та діях, спрямованих на розробку та організацію виконання стратегічних планів, проєктів і програм.

Планування регіонального розвитку починається з розробки стратегічної платформи, призначення якої полягає в об'єднанні, збалансуванні взаємно суперечливих вимог для досягнення поставлених цілей та результатів як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі регіону чи окремого міста. Як показує досвід роботи, стратегічна платформа - це документ довгострокового характеру, який спрямований на те, щоб сприяти розвитку регіону в цілому. Бажано, щоб термін регіональних стратегій розвитку збігався зі стратегіями розвитку на державному рівні.

Науковець І.Ансофф визначає наступні види стратегій [3]: корпоративна (портфельна) стратегія, стратегія розвитку, конкурентна, функціональна стратегія, маркетингова стратегія.

Відмічу, що саме функціональна стратегія в практиці роботи Запорізького регіону є дієвою, бо використання стратегій різних підрозділів, установ та організацій залучених до виконання завдання стратегічного планування розвитку системи соціального обслуговування об'єднує та доповнює зусилля для досягнення єдиної цілі.

Проте, на сьогодні більшість аналітиків дійшли висновку, що вихід із кризи (в тому числі й соціального характеру) має бути пов'язаним з виникненням ще однієї хвилі нововведень, здатних дати довготривалий стимул наступному періоду зростання, оскільки інноваційна діяльність, повинна бути довготривалою, передбачати чітке бачення проблематики питань та перспективи їх вирішення. Формування напрямків цієї діяльності являє собою процес розробки інноваційної стратегії, яка може бути складовою частиною стратегії організації/підприємства і доповнювати функціональні стратегії або бути визначальною взагалі. Повинна відображати зміст і основні напрями процесу інноваційного розвитку організації/підприємства [4].

Механізм стратегічного планування має бути структурованим та ним мають управляти належним чином сформовані управлінські структури та інституції. Оперативна і управлінська структура процесу має бути побудована таким чином, щоб забезпечити участь якомога ширшої сукупності суб'єктів, від яких залежить розвиток регіону.

В цьому випадку виникає необхідність проведення дослідження з метою отримання інформації про стан соціального обслуговування у регіоні для кращого розуміння ситуації в цілому. Так у 2018 році за ініціативи Комунальної установи «Урядовий контактний центр» Запорізької обласної ради відповідно до плану проведення прогнозних досліджень у 2018 році, погодженому Державним секретарем Кабінету Міністрів України № 29829/1/1-18 від 24.07.2018 року, проводилося дослідження шляхом телефонного опитування заявників, які звернулись на урядову «гарячу» лінію та на лінію контактних центрів областей.

У місті Мелітополь з травня по вересень 2018 року проведено широке анкетування населення міста щодо надання соціальних послуг до якого були залучені управління соціального захисту населення Мелітопольської міської ради Запорізької області зі структурними підрозділами, а також громадські організації - надавачі соціальних послуг недержавного сектору. Аналіз результатів анкетування відіграв важливу роль при розробленні Стратегії розвитку системи надання соціальних послуг у сфері соціального захисту населення м. Мелітополя на 2019 – 2021 роки.

Підсумовуючи, зазначу, що протягом всього процесу стратегічного планування розвитку системи соціального обслуговування у регіоні слід працювати над створенням регіональної мережі для підготовки проєктів. Ця мережа буде використовуватися на стадії розробки стратегії для створення проєктних ідей, необхідних для практичної реалізації стратегії, а також в ході її реалізації. Обов'язковим елементом є попереднє узгодження стратегії між потенційними реалізаторами та аналіз такої стратегії щодо наявних ресурсів, ризиків, перспектив та очікуваного результату.

Список використаних джерел.

1. Бюро соціальних та політичних розробок «Звіт-моніторинг системи соціальних послуг в Україні», 2015 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://bureau.in.ua/downloads/social-reform/reportua.pdf>

Про соціальні послуги: Закон України №2229-VIII від 07.01.2018 р., в редакції від 07.12.2017 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

Ансофф І. Стратегическое управление / И. Ансофф; сокр. пер. с англ. / науч. ред. и авт. предисл. Л.Л. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.

Євмешкіна О. Л. Підходи до визначення принципів державного стратегічного планування / О. Л. Євмешкіна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2016. – № 1. – С. 7-14.

РОСТІЯНОВ БОГДАН ЮРІЙОВИЧ

*доцент кафедри гуманітарних і соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.філол.н.,*

ВИДАТНИЙ ДІЯЧ ІСТОРІЇ І КУЛЬТУРИ С.О. МАКАРОВ

Уродженцями Південного регіону України є чимало відомих історичних постатей. Серед них – видатний флотоводець С.О. Макаров (1849 – 1904). Віце-адмірал Степан Осипович Макаров – людина, znana в світі: океанограф, дослідник полярних просторів, кораблебудівник – народився у місті Миколаєві, освяченому іменами адміралів Ушакова, Лазарева, Нахімова, Корнілова – колись вітчизняного флоту. В культурницьких колах С.О. Макаров відомий своєю дружбою з видатним художником В.В. Верещагіним, разом з яким і загинув під час російсько-японської війни. Загинули С.О. Макаров – командувач Тихоокеанської ескадри – і В.В. Верещагін, перебуваючи на броненосці «Петропавловськ» (флагмані Порт-Артурської ескадри), який підірвався на японській міні й через 2 хвилини затонув. Тут парадокс – адже віце-адмірал Макаров був автором сучасної на той період теорії непотоплюваності морських суден... Макаров взагалі наполягав на тому, щоби зробити непотоплюваність

суден окремою морською дисципліною. Він також відомий як винахідник морського мінного транспорту, він розробив і побудував перші вітчизняні криголами, а також розробив і впровадив вітчизняну морську семафорну азбуку.

Народився С.О. Макаров у місті корабелів Миколаєві. В сучасному Миколаєві зберігається пам'ять про видатну людину: є вулиця Адмірала Макарова; є Флотський бульвар, який носить його ім'я і де стоїть величний пам'ятник йому; Миколаївський морський університет (колишній Миколаївський кораблебудівний інститут) теж носить його ім'я.

Народившись у сім'ї військового моряка, Макаров з дитинства так любив море, що вже будучи віце-адміралом, любив говорити: «В море я – дома» [6]. 1858 року Макаров вступив до морського училища міста Миколаївськ-на-Амурі, куди переїхали його батьки. 1865 року Макарова призначили на корвет «Варяг». Перед тим як стати офіцером, по закінченні училища він протягом чотирьох років проходить важку службу гардемарина на різних військових кораблях. І тільки 1869 року, проходячи службу на фрегаті «Дмитрий Донской», Макаров отримав перший офіцерський чин мічмана. А за два роки до того Макаров уже опублікував у виданні «Морской сборник» свою першу наукову статтю: «Инструмент Аткинса для определения девиации в море». Мічман Макаров розпочав власне офіцерську службу в складі ескадри під командуванням видатного вітчизняного адмірала Г.І. Бутакова. А вже у першому своєму плаванні в якості морського офіцера (1869 року на броненосному човні «Русалка», який втрапив у аварію) Макаров розпочав досліджувати проблему непотоплюваності корабля. Молодий морський офіцер запропонував ідеї про розділення корабля на водонепроникні відсіки, про встановлення магістральних трубопроводів із потужними помпами й відгалуженнями у відсіках, про використання спеціальних пластирів (які потім отримали назву «макаровський пластир») для закривання пробоїн. Своїми науково-практичними пошуками Макаров уперше в історії започаткував наукове обґрунтування й практичну організацію боротьби за живучість корабля. В подальшому, командуючи пароплавом «Великий князь Костянтин», лейтенант Макаров за власним проектом переобладнав його для транспортування й спускання на воду мінних катерів – й під час російсько-турецької війни 1877-78 років здійснював успішні атаки турецьких кораблів цими мінними катерами. Більше того, в ході цієї війни під керівництвом Макарова на вітчизняному флоті вперше були застосовані саморухомі міни Уайтхеда (перші торпеди). Під час війни треба було при нечисленності вітчизняних морських сил знайти ефективні методи боротьби з сильним флотом Туреччини – й Макаров запропонував використовувати швидкісні пароплави, оснащені підйомними мінними катерами, котрі можна швидко спускати на воду в районі виявлення противника, після чого катери, під покровом темряви, могли б самостійно атакувати ворожі кораблі шестовими або буксирними мінами. Після атаки катери повинні були відходити до пароплава, їх піднімали на палубу – й пароплав швидко уходив.

Командуючи пароплавно-вітрильним корветом «Витязь» (1886 – 1889), Макаров здійснив на ньому навколосвітню подорож, під час якої займався океанографічними дослідженнями.

У 1890 році Макаров стає контр-адміралом, призначається молодшим флагманом Балтійського флоту, а в 1891-94 рр. перебуває на посаді головного інспектора морської артилерії. На цій посаді Макаров розробив і впровадив цінний винахід – наконечники до бронебійних снарядів (які потім були названі «колпачками Макарова»). 1894 – 95 рр. Макаров був командуючим ескадрою в Середземному морі; під час насування загрози війни з Японією (1895) перевів кораблі на Далекий Схід.

Адмірал Макаров мріяв дійти до Північного полюсу, ініціював використання криголамів для цієї мети; сам, командуючи криголамом «Ермак» (побудованим під його керівництвом), йшов Північним морським шляхом до Землі Франца-Йосипа.

У 1899 – 1904 роках адмірал Макаров був Головним командиром Кронштадського порту й губернатором Кронштадта. Буквально за кілька днів до початку російсько-японської війни склав і подав керівництву офіційну записку з попередженням про невідворотність війни.

З початком війни адмірал Макаров призначений командуючим Тихоокеанською ескадрою; керував діями кораблів при обороні Порт-Артура.

Після загибелі віце-адмірала С.О. Макарова на ескадреному броненосці «Петропавловск» японський поет Ісикава Такубоку написав такі рядки: «Друзья и недруги, отбросьте прочь мечи, не наносите яростных ударов, замрите со склоненной головой при звуках имени его: Макаров. Его я славлю в час вражды слепой сквозь грозный рев потопы и пожаров. В морской пучине, там, где вал кипит, защитник Порт-Артура ныне спит» [3, с. 15].

Багато в чому адмірал С.О. Макаров виступив новатором. Адмірал наполегливо пропагував ідею «безбронного судна»: вважав, що численне озброєння судна й висока швидкість набагато важливіші за бронювання. Він говорив про те, що гармати краще відкрито розміщувати на верхній палубі, вважаючи, що вагу захисту краще застосувати для додаткових гармат. Також вважав, що краще послати в бій 4 крейсери по 3000 тонн, ніж будувати крейсер у 12000 тонн. Великий внесок зробив С.О. Макаров у радіофікацію флоту й радіорозвідку. Після призначення на посаду командуючого 1-ю Тихоокеанською ескадрою в лютому 1904 року ініціював розвиток радіозв'язку на Далекому Сході, й в управлінні флоту були створені радіостанції на узбережжі Тихого океану, й радіостанціями забезпечили кораблі. В березні 1904 року адмірал видав спеціальний наказ про радіорозвідку.

Геній уродженця Півдня України С.О. Макарова випередив свій час на десятки років – його винаходи стали революційними у морських технологіях. Морське командування й державна влада вважали адмірала Макарова авантюристом. А він був не авантюрист – а великий романтик.

Список використаних джерел.

1. Макаров, Степан Осипович // Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона: В 86 т. – Т. 82. – СПб, 1890 – 1907.
2. Сарбей В.Г. Історія України ХІХ – початку ХХ століть. – К.: Знання-Прес, 2004. – 436 с.
3. Степанов А. Адмірал Макаров в Порт-Артурі / Степанов А. – Л.: Нева, 1988. – 160 с.
4. Семанов С.Н. Макаров. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 298 с.

СЕМЕНЮК ЮРІЙ ЄВГЕНОВИЧ

*аспірант кафедри глобалістики, європейської інтеграції та управління національною безпекою
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Реформа системи освіти стала значним кроком уперед, хоча і тут не обійшлося без недоліків. Зокрема, при розрахунку субвенцій спочатку не було враховано підвищення рівня оплати праці педагогічних працівників, що було здійснено в останній момент. Також слід визнати завеликим обсяг стабілізаційної дотації (16 млрд. грн.), переданий з Державного бюджету обласним бюджетам для перерозподілу між місцевими бюджетами, в яких наявні істотні диспропорції. Майже половину цих коштів депутати обласних рад традиційно в більшості областей залишили для потреб обласного бюджету. Попри фінансову оптимізацію, слід враховувати ще один елемент, що супроводжує передачу повноважень від держави до об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Це формування ефективної системи оцінювання якості освіти. Адже оскільки середня освіта належить до делегованих повноважень, то крім нарощування бюджетних доходів, відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, держава повинна забезпечити також контроль ефективності витрачання коштів, як безпосередньо переданих до місцевих бюджетів через субвенції, так і закріплених у вигляді загальнодержавних податків. Що ж до контролю якості освіти, то тут слід зауважити, що оцінювання ефективності витрачання коштів має спиратися на чіткі норми не тільки фінансового характеру (наприклад, мінімальні й максимальні рівні зарплат учителів, видатки на одного учня чи граничні рівні закупівель), а й на контрольні заміри якості знань учнів. Найбільш коректним на сьогодні вимірником рівня знань є результати зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), але вони стають відомими вже тоді, коли витрати зроблені. Отже, задля оптимізації видатків на освіту шляхом підвищення їх ефективності заходи щодо поліпшення рівня навчання мають носити постійний та навіть превентивний характер.

Органи місцевого самоврядування, зокрема в ОТГ, на сьогодні мають можливість у контексті державної освітньої політики самостійно визначати та формувати основні вектори розвитку системи освіти на своїй території. Ці вектори можна розділити на два основних блоки [1, с. 107-108]: обов'язкові – включають необхідність забезпечення доступності якісної початкової освіти за місцем проживання, зокрема у сільських поселеннях; забезпечення належного функціонування закладів освіти на своїй території для здобуття учнями якісної загальної середньої освіти незалежно від місця проживання; додаткові – включають можливості для формування власної освітньої політики, тобто формування стратегії (плану) розвитку освіти на території ОТГ, створення власних органів управління освітою, створення опорних шкіл, розвиток громадсько-державного партнерства у сфері освіти, надання широкої автономії закладам освіти, пошук додаткових джерел фінансування для реалізації освітніх проєктів тощо.

Актуальність розробки Стратегії удосконалення системи освіти об'єднаної територіальної громади (далі – Освітньої стратегії) обумовлюється необхідністю приведення територіальної освіти у відповідність із новим статусом та умовами життя громади в контексті державної освітньої реформи, метою якої є формування нової динамічної моделі системи освіти. Основними принципами функціонування такої моделі є: відповідальність, чутливість до потреб громади, громадсько-державне управління, оновлений компетентісно-орієнтований зміст освіти, наскрізний процес виховання, педагогіка партнерства, навчання в дії, ефективний моніторинг якості освіти. Важливими є ретельне і об'єктивне вивчення міжнародного досвіду розвитку освіти, його зіставлення з вітчизняним та визначення шляхів запровадження в освітню практику кращих надбань.

Стратегія як документ стратегічного і, водночас, операційного характеру, потребує своєї методики розробки. Вибір методики опрацювання стратегії перш за все залежить від організаційного потенціалу громади [2, с.7].

Рекомендована структура (зміст) стратегії розвитку освіти в ОТГ виглядає так [3]:

1. Опис процесу та методології розробки документу стратегії. В цей розділ також включають список членів робочої групи та опис проведених зустрічей і інших етапів роботи над стратегією розвитку освіти ОТГ.

2. Діагностика існуючого стану системи надання освітніх послуг в громаді, в т.ч. – розроблена за підсумками діагностики матриця SWOT. В цьому ж розділі коротко описуються результати проведених соціологічних досліджень, опитувань і інтерв'ю з мешканцями, найбільш важливі виявлені потреби і проблеми. Розширений аналіз результатів досліджень, анкетувань або інша подібна інформація може бути включена в якості додатку до стратегії.

3. Висновки з процесу розробки плану оптимізації освітньої мережі.

4. Бачення, стратегічні і операційні цілі розвитку системи надання освітніх послуг в ОТГ. У цьому розділі коротко описується бачення, його структура та причини включення до нього тих чи інших аспектів. Також коротко описуються стратегічні і операційні цілі стратегії розвитку освіти. Основна частина цього розділу – детальний план заходів.

5. Опис системи управління впровадженням стратегії – процедура та періодичність проведення моніторингу і актуалізації, порядок роботи комітету з впровадження стратегії розвитку освіти і т.ін.

На сьогодні в Україні, з огляду на брак відповідного досвіду місцевих рад, процесом розроблення стратегії займаються переважно зовнішні експерти. У результаті, виявляються ризики, з якими стикаються органи місцевого

самоврядування, зокрема голови громад, в організації процесу надання освітніх послуг. Така практика (залучення зовнішніх експертів до роботи над нетиповими і не рутинними завданнями.) є типовою для малих органів місцевого врядування у Європі, які не можуть дозволити собі утримувати на постійній основі персонал зі специфічною кваліфікацією. Великі громади, з потужними відділами освіти, мають достатньо кваліфікованого персоналу, щоб самостійно розробляти стратегію, залучаючи експертів до виконання специфічних завдань, як от проведення сесії зі SWOT-аналізу чи аналіз статистичних і фінансових даних.

Децентралізація в освіті спрямована на вдосконалення процесу навчання, підвищення спроможності закладів і демократичної участі груп інтересу, справедливого розподілу ресурсів. Децентралізація створює нові умови для діяльності закладів освіти, стимулює творчу активність їх колективів і керівництва, зближує школу з її середовищем, дає змогу акумулювати в ній інтелектуальну і матеріальну підтримку промисловців і всієї місцевої громади. У рамках політики, що формується на національному рівні, керівництво та управління освітою на місцевому рівні повинні бути здатними адекватно реагувати на потреби освітньої системи, аналізувати їх та визначати як стратегічні цілі.

Список використаних джерел.

1. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянської І.З. – Львів: ІРД НАНУ, 2018. – 144 с.
2. Стратегія розвитку освіти в громаді : практичний poradnik / Войцех Мархлевські, Олег Процак. — К., 2018. — 56 с.
3. Управління системою освіти територіальних громад: досвід країн Вишеградської четвірки для України: методичний посібник із збіркою кращих практик/ А. Кавунець, А. Ланова, О. Гуменна, О. Черній, Р. Шарлея, Л. Грегуркова, Л. Одор, Л. Лакатош, Ш. Кьолеш, Е. Бураш. – Вінниця: ТОВ «Твори», 2018. – 120 с.

СОКУР НАТАЛЯ ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ, при Президентові України, к.політ.н. доцент*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Україна, як суб'єкт міжнародного права, приймаючи до уваги нормативні положення міжнародних конвенцій, світовий досвід розвинутих країн, прагне створити гідний рівень життя та соціальної захищеності, а також приділяє належну увагу питанням імплементації норм міжнародного права у цій галузі.

Стосовно імплементації міжнародних правових норм у науковій літературі сформувались різні погляди, але більшість визначає реалізацію норм міжнародного права як втілення у життя норм міжнародного права через поведінку (дії або утримання від дій) суб'єктів, їхню діяльність щодо практичного здійснення міжнародно-правових розпоряджень. А.С. Гавердовський вбачає в імплементації норм міжнародного права «цілеспрямовану організаційно-правову діяльність держав, яка проводиться індивідуально, колективно або у рамках міжнародних організацій з метою своєчасної, всебічної та повної реалізації зобов'язань, прийнятих державами відповідно до міжнародного права». [2]

Ефективність реалізації норм міжнародного права у соціальній сфері в Україні залежить від того, наскільки підготовлено до цього національне законодавство. Тобто всі індикатори виконання повинні чітко враховуватися і спрямовуватися на гармонізацію національного законодавства з міжнародним.

Тому, сьогодні в умовах демократичних перетворень в державі й суспільстві, реалізація та захист прав і свобод людини та громадянина є пріоритетним напрямом розвитку державної політики України. І це не може обходити стороною вирішення питання щодо освіти (навчання) осіб з інвалідністю. Мова йдеться про інклюзивну освіту.

До міжнародних документів, що безпосередньо або опосередковано стосуються здобуття освіти людьми з особливими потребами, належать: Декларація прав дитини (ООН, 1959 р.); Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960 р.); Декларація про права розумово відсталих осіб (ООН, 1971 р.); Декларація про права інвалідів (ООН, 1975 р.); «Всесвітня програма дій відносно інвалідів» (ООН, 1982 р.); Конвенція про права дитини (ООН, 1989 р.); Всесвітня декларація про освіту для всіх» (Джомтєн, Таїланд, 1990 р.); «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів» (ООН, 1993 р.); «Саламанкська Декларація про принципи, політику і практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами» і програма «Рамки дій за освітою осіб з особливими потребами», (1994 р.); «Мадридська Декларація» Європейського форуму з проблем інвалідності (2002 р.). Конвенція ООН «Про права інвалідів» (2006 р.).[3, 4,5,6,7,8,9,10,11]

Серед європейських країн Італія посідає чільне місце у впровадженні ідей інтегрованого та інклюзивного навчання, оскільки однією з перших визнала інтегративне та інклюзивне навчання найприйнятнішою для неповносправних дітей формою здобуття освіти.

В освітній системі Австрії функціонують центри спеціальної освіти, які несуть відповідальність за навчання дітей з особливими потребами в масових загальноосвітніх закладах і координують роботу всіх фахівців, залучених до цього процесу. [12]

Отже, досвід навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку у країнах Європи свідчить, що у переважній більшості з них інклюзивне навчання є основною формою здобуття освіти людьми з обмеженими

можливостями. Однак, варто зазначити, що діти з особливими освітніми потребами мають змогу здобувати освіту і в спеціальних навчальних закладах, і в закладах масового типу.

Що стосується працевлаштування, то обраний розвинутими країнами світу курс щодо захисту прав інвалідів забезпечив досягнення позитивного результату з питань їх зайнятості. Так, у Великій Британії люди з інвалідністю складають біля 20,0% населення працездатного віку, із 6,8 млн інвалідів праце/ здатного віку мали роботу 50,0%. У Німеччині рівень економічної активності серед людей з тяжкою формою інвалідності скла/ дав 38,0%, в Італії — 55,0% інвалідів працездатного віку мали роботу [13]. В Україні рівень зайнятості інвалідів хоча поступово й підвищується, однак у порівнянні з розвинутими країнами світу продовжує залишатися вкрай низьким.

Також заслуговує на увагу досвід Канади. У Канаді програмою сприяння працевлаштуванню інвалідів передбачається можливість отримання молоддю спеціальної або вищої освіти, а також враховується їх досвід роботи для подальшого працевлаштування. В рамках спеціальної програми "Стратегія працевлаштування молоді" існують певні пільги для роботодавців, які працевлаштовують інвалідів віком до 30 років, а також компенсується вартість спеціального, необхідного для них обладнання,

Особи, які вносили в процесі своєї трудової діяльності відрахування в канадський пенсійний фонд і припинили працювати по інвалідності, мають право на отримання пільгової (до досягнення 65 - річного віку) пенсії.

Сьогодні залишається безліч проблем, які потребують вирішення для повноцінної інтеграції у суспільство осіб з інвалідністю. Тому, державна політика України в сфері захисту інвалідів повинна бути комплексним механізмом, яка буде спрямована на створення соціально-правових гарантій та реалізацію можливостей кожної людини, залежно від фізичних та розумових здібностей, нарівні з іншими членами суспільства в усіх сферах суспільного життя.

Список використаних джерел.

1. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. зі змінами внесеними Законом України від 08.12.2004 року №2222-IV. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0&check=4/UMfPEGznhhXhR.ZivwATiVHdIKYsFggkRbl1c>;
2. Гавердовський А. С. Імплементация норм международного права / А. С. Гавердовський. – Київ : Вища школа, 1980. – 318 с.
3. Декларація прав дитини (1959 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_384;
4. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, 14 грудня 1960 року : Редакція від 14.12.1960 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_174;
5. Декларация о правах умственно отсталых лиц : принята Резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН от 20.12.1971 г. // Международные акты о правах человека : сборник документов. – М. : Изд. группа „НОРМАИНФРА“, 2000. – 784 с.
6. Всесвітня програма дій стосовно інвалідів : від 3 грудня 1982 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_427
7. Конвенція про права дитини прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
8. Всесвітня декларація про освіту для всіх (1990 р.) http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/jomtien.pdf;
9. Резолюция 48/96 Генеральной Ассамблеи ООН Стандартные правила обеспечения равных возможностей для инвалидов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_306.
10. Саламанкська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами (1994р.) .; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://docs.google.com/document/d/1yNnouZ5LbMeNB_XxMv7VpYEFmtMv_nQYNBM2dC1L-vo/edit?pli=1
11. Мадридська Декларація. Європейський Форум по проблемах інвалідності : від 23.03.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.malteser.if.ua/tpl/ua/images/dostupnist/m/14.pdf>;
12. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку взагальноосвітні навчальні заклади: Монографія.-К.: Педагогічна думка, 2007 р. – 458 с. http://www.ussf.kiev.ua/ie_experience_implementing/).
13. План дій Ради Європи щодо забезпечення прав та повноцінної участі інвалідів у суспільному житті, 2006–2015 роки..

СТОЙКОВА ГАЛИНА ГЕОРГІЙВНА

*доцент кафедри української та іноземних мов
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.філол.н.,доцент*

ПРО МОВНУ СТІЙКІСТЬ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Для досягнення певних інтересів саме мова є засобом впливу на поведінку. Мовна стійкість – це основа національної гідності та національної свідомості. Аналіз мовних проблем у регіонах є важливим через зіткнення даних мовознавства з доробком інших галузей людського знання. Проблема мовної стійкості стає досить актуальною й привертає науковий інтерес провідних дослідників. Український мовознавець О. Ткаченко визначає, що мовну стійкість народу живлять чотири джерела, які становлять доконечні умови його національного існування: національна традиція (історична пам'ять); національна свідомість та солідарність; національна культура – духовна

і матеріальна; національний мир і співробітництво з іншими етносами, які живуть на одній території. При виробленні і зміцненні мовної стійкості провідне місце належить внутрішнім чинникам, пов'язаним із кожним народом, із його національною традицією, національною свідомістю та солідарністю, із його національною культурою [4].

Після декларативного визначення української мови як державної певні здобутки у сфері функціонування її наявні та незаперечні. Це домінуюче використання української мови в публічному управлінні (перед громадянами); у державній документації та законодавстві; використання в освіті та засобах масової інформації. Нагальною потребою сьогодні є зміцнення статусу української мови в державному спілкуванні. Працівникам органів публічної влади необхідно майстерно володіти мовним багатством, особливостями його стилістичного використання та піднести рівень культури усного і писемного мовлення, надати їй соціальної престижності.

Необхідно зробити серйозний аналіз минулого, критичний аналіз сьогоденного стану з мовного питання і вироблення регіонального плану на майбутнє. Тут необхідно наголосити на ролі керівників регіонів органів публічної влади [3]. Доки кожен із них не відчуватиме всієї відповідальності за свою працю, не сприйматиме її як національну місію, годі нам дивуватися з падіння інтересу до українського слова. Національна традиція, національна свідомість і солідарність, національна культура, національний мир і співпраця з усіма народами, а насамперед з тими, з ким живемо разом на одній території, – ось ті джерела, що живлять мовну стійкість, поступово підводячи народ до мовної стабільності. Мовна стійкість народу залежить від бажання і волі народу [1]. При бажанні можна воскресити навіть мертву або напівмертву мову, при небажанні – можна і з живої мови зробити мертву.

Список використаних джерел.

1. Мова і мовознавство в духовному житті суспільства : Монографія. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2007. – 352 с.
2. Руда О. Г. До питання настанов щодо мови спілкування в українському соціумі / О. Г. Руда // Мовні і концептуальні картини світу. Вип. 26. Ч. 3. – 2000. – С. 51-55.
3. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт. – К.: Основи, 1994. – 69 с.
4. Ткаченко О. Б. Передумови і фактори формування мовної стійкості у слов'янських народів / О. Б. Ткаченко // Слов'янське мовознавство. – Київ, 1993. – С. 34-41.

СТОЯН РУСТАМ ГЕОРГІЙОВИЧ

аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентові України

«ГУМАНІТАРНА СФЕРА»

Наша секція зветься «Публічне управління гуманітарною, соціальною та політичною сферами», а з цих трьох «сфер» я обрав «гуманітарну», бо саме це сфера, за традиційними уявленнями, найближче стоїть до людського капіталу, яким я практично займаюся ось вже понад 15 років.

І розпочну з того, що словосполучення «гуманітарна сфера» є лише традиційним позначенням низки частин біологічного та соціального життя людини. За звичай до цієї «сфери» включають освіту, охорону здоров'я, спорт, культуру (див., напр., офіційні сайти Баришівської РДА, Зеленопідської с/р ОТГ Херсонської обл., Вараської міськради Рівненської обл.), учасники круглого столу в Українському інституті стратегій глобального розвитку і адаптації у січні 2015 р. включили до цієї «сфери» також і ЗМІ, інформаційний напрям як такий та ідеологічну боротьбу [7]. Автори Концепції гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України включили до гуманітарного напрямку й «психологічну підготовку військовослужбовців і працівників» (п.2. Указу Президента України) [1].

Утім, об'єднання таких абсолютно різних за предметом, цілями та методами речей протирічить і їхній природі, й завданням будь-якого управління. Думаю, що саме через усвідомлення штучності такого об'єднання в нас немає «гуманітарного права» та «гуманітарного законодавства», але є галузеве законодавство, яке окремо регулює освіту, спорт, охорону здоров'я тощо. За цим же окремо-галузевим принципом побудоване в нас і державне управління – окремі міністерства та служби.

Щоправда, у 2017 р. професор А.Крусян висунув ідею про створення нового інституту конституційного права – конституційного гуманітарного права, предметом регулювання якого є «суспільні відносини, що виникають між людиною, громадянським суспільством та державою у процесі реалізації публічної влади з метою утвердження конституційно-правової свободи людини», а змістом цього права він вбачає «статус суб'єктів гуманітарного права – людини та громадянського суспільства; громадянські стани особистості та державні гарантії, система забезпечення та захисту прав і свобод людини й громадянина» [3:32].

Як бачимо, тут йдеться виключно та в цілому про права й свободи людини й громадянина. І, можливо, саме на цій ідеї розбудується справжня «гуманітарна сфера», складниками якої стануть юстиція, правоохорона, правозастосування та правозахист, котрі, й на мій погляд, і є справжнім змістом гуманітарної політики.

Сьогодні ж словосполучення «гуманітарна сфера», бо вважати його науковим терміном не можна, є порожнім і, на мою думку, має бути виключене з наукового вжитку.

Натомість традиційні «гуманітарні об'єкти» освіту, охорону здоров'я, культуру та спорт політики та вчені мусять розуміти та розглядати як виключно економічні категорії, оскільки без них немає та не буде розвитку економіки та не буде «підвищення добробуту населення» як «основного напрямку державної політики щодо формування нової якості життя». А саме цей напрямок фігурує у проекті «Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року» [8:14], укладеному під керівництвом голови Національної ради з питань культури

та духовності при Президентів України М. Жулинського та представленому Президентом В.Ющенком 27 березня 2008 р. [5]. Пізніше, 2012 року, на виконання доручення Кабміну М.Азарова з'явилася ще один, вже академічний, проект «Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року», підготовлений в установах Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України під загальним керівництвом доктора економічних наук, академіка Валерія Михайловича Геєця. Тут в основу вже чітко покладений економічний підхід: «Визначальним напрямом гуманітарного розвитку України є забезпечення високої якості життя на основі реалізації людського потенціалу, що зумовлює необхідність збільшення інвестицій у людський капітал, розвиток соціальної інфраструктури, сприяння підвищенню життєвого рівня населення... Основними завданнями в цій сфері є: забезпечення зростання заробітної плати як дієвого стимулу трудової активності, збільшення продуктивності праці, а отже й економічного зростання; забезпечення випереджального зростання заробітної плати порівняно із соціальними трансфертами; встановлення мінімальної заробітної плати у розмірі, що перевищує прожитковий мінімум для працездатних осіб принаймні на 20%; впровадження економічно обґрунтованих співвідношень між державними соціальними гарантіями (мінімальна заробітна плата має бути найвищою за розміром гарантією)...» і далі ще 19 завдань [2:15-16].

На жаль, ці Концепції, подібно іншим багатьом розумним та обґрунтованим пропозиціям, лишилися на папері, як взагалі усі пропозиції, прямо чи опосередковано пов'язані з розвитком людського капіталу [див., напр., 4; 6]. Проте цьогорічна зміна з політики олігархату на політику служби народу плекає нашу надію, що через якийсь час фракція «Слуги народу» візьметься за хоча б освіту, охорону здоров'я та культуру саме як за джерела розвитку економіки.

Список використаних джерел.

1. Концепція гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України: Схвалена Указом Президента України від 12.01.2004 р. № 28 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 2. – Ст. 33.
2. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року. Проект, 2012: Розроблений відповідно до Закону України «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» (розділ 2 частина III) та доручення КМУ від 01.07.2010 р. № 38719/1/1-10. Адреса: <http://uoz.gov.ua/2012/07/02/концепція-гуманітарного-розвитку-ук/>
3. Крусян А. Конституційне гуманітарне право: до постановки питання про зміст та поняття // Юридичний вісник. - 2017. - № 2. - С. 26-33.
4. Мельничук Д.П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення. – Житомир: Полісся, 2015. – 564 с.
5. Питання розвитку гуманітарної політики України потребує консолідованих зусиль влади та громадськості – В.Ющенко [Електронний ресурс]. – Адреса: <http://www.president.gov.ua/news/9446.html>
6. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ / О.Пищуліна та ін. – К.: Центра Разумкова, 2018. – 367 с.
7. Сайт Українського інституту стратегій глобального розвитку і адаптації - https://uisgda.com/ua/gumantarna_sfera_v_ukran_fnansutsya_zalishkovim_principom.html
8. Стратегічні пріоритети. - 2009. - №3. – С. 11-30.

СУХАРЕНКО ВЛАДИСЛАВ ВЛАДИСЛАВОВИЧ

*аспірант кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,
здобувач ступені доктору філософії, директор державного закладу
«Спеціалізований (спеціальний) санаторій «Аркадія» Міністерства охорони здоров'я України»*

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У пошуку шляхів забезпечення населення доступною та якісною медичною допомогою в Україні проводиться реформа, одним із ключових завдань якої є запровадження якісно нового механізму організації та фінансування системи охорони здоров'я в Україні, яким передбачено повний перехід до 2020 р. від бюджетної системи фінансування медичних закладів до системи оплати за медичне обслуговування за господарськими договорами з Національною службою здоров'я України. [1].

Впровадження нового механізму організації фінансування закладів охорони здоров'я здійснюється відповідно до Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 року № 2168-VIII [2].

Цей Закон покладає виконання функцій замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій, а також укладення, зміну та припинення договорів про медичне обслуговування населення та договорів про реімбурсацію на уповноважений орган – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення. Таким органом виступає Національна служба здоров'я України, яка є юридичною особою публічного права [3]. Окрім того, замовником у договорі на медичне обслуговування можуть виступати органи місцевого самоврядування, які також мають право фінансувати певні медичні послуги.

Виходячи з вимог законодавства, надавачами медичних послуг та особами, що здійснюють діяльність з медичного обслуговування є суб'єкти, які:

- а) виступають в якості закладів охорони здоров'я або фізичних осіб – підприємців;
- б) одержали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики (у сфері охорони здоров'я);

в) уклали договір про медичне обслуговування з головними розпорядниками бюджетних коштів.

Поняття закладу охорони здоров'я (ЗОЗ) визначено у статті 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я як юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників. [4].

Блашук Т.В. досліджуючи організаційно-правові форми суб'єктів, що здійснюють медичне обслуговування населення, поділяє їх діяльність на:

- 1) діяльність фізичних осіб-підприємців;
- 2) діяльність юридичних осіб публічного права у формі державних та комунальних установ, казенних підприємств, комунальних некомерційних підприємств;
- 3) діяльність юридичних осіб приватного права у формі товариств чи установ чи в іншій формі (зокрема підприємств). [5, с.9].

Окрім закладів охорони здоров'я, тобто юридичних осіб договори на медичне обслуговування населення та відповідно договори про надання медичних послуг можуть укладати фізичні особи-підприємці. У березні 2016 року Кабінет Міністрів затвердив нові Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики, у яких закріплено принципово інший підхід до провадження такої діяльності фізичними особами. [6].

Цивільний кодекс України [7] у статті 81 поділяє юридичних осіб, залежно від порядку їх створення на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права.

Законодавство України не обмежує можливості засновників приватних закладів охорони здоров'я у виборі організаційно-правових форм діяльності. Відтак, надавачі медичних послуг мають можливість вибрати будь-яку з дозволених форм діяльності юридичних осіб приватного права.

Юридична особа публічного права відповідно до частини 2 статті 81 Цивільного кодексу України створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

За організаційно-правовою формою заклади охорони здоров'я державної власності можуть утворюватися та функціонувати як казенні підприємства або державні установи, а заклади охорони здоров'я комунальної власності можуть утворюватися та функціонувати як комунальні некомерційні підприємства або комунальні установи. Казенні підприємства та комунальні некомерційні підприємства є юридичними особами публічного права. Так, само державні та комунальні установи за своєю юридичною природою є юридичними особами публічного права.

Комунальне некомерційне підприємство (КНП) як заклад охорони здоров'я може мати на меті здійснення діяльності як медичний заклад, аптека, санаторно-курортний заклад тощо.

Саме на перетворення державних закладів охорони здоров'я в комунальні некомерційні підприємства і направлена реформа системи фінансування охорони здоров'я, одним із завдань якої є автономізація закладів охорони здоров'я. Автономізація, однією з умов якої є зміна організаційно-правової форми із бюджетних установ на комунальні некомерційні підприємства (КНП), сприяє збільшенню господарської та фінансової автономії (самостійності) та управлінської гнучкості комунальних закладів охорони здоров'я, формуванню у них стимулів для поліпшення якості медичного обслуговування населення і водночас підвищення економічної ефективності використання ресурсів.

Для полегшення процесу автономізації МОЗ України видало Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства, де робоча група юристів-експертів на основі чинної законодавчої бази розробила алгоритм дій перетворення ЗОЗ в КНП, скоригований і оновлений за результатами його реалізації на постачальниках первинної медичної допомоги (ПМД). [8].

Перетворення ЗОЗ на комунальні некомерційні підприємства запобігає можливому надмірному податковому навантаженню на комунальні ЗОЗ та виключає можливість їх банкрутства і скорочення існуючої мережі комунальних ЗОЗ.

Для стимулювання та прискорення процесу перетворення пунктом 3 Прикінцевих положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» від 6 квітня 2017 року [9] до 31 грудня 2018 року встановлено пільги та спрощення процедури реорганізації, завдяки яким на теперішній час автономізація закладів охорони здоров'я майже закінчена.

Отже, на сучасному етапі основою реформування системи фінансування закладів охорони здоров'я є їх автономізація - перетворення з державної установи на суб'єкт господарської діяльності - комунальне неприбуткове підприємство, що відкриває можливості для переходу до оплати діяльності закладів охорони здоров'я як постачальників медичних послуг на основі договорів з Національною службою здоров'я України. Сформоване на теперішній час чинне законодавство України надає можливість різноджерельного формування фінансових ресурсів закладами охорони здоров'я комунальної форми власності та гнучкого управління процесом використання фінансових ресурсів із використанням сучасних інструментів фінансового планування.

Список використаних джерел.

1. Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1013-р : [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-%D1%80>
2. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення, Закон України від 19.10.2017 року № 2168- VIII: [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>
3. Про утворення Національної служби здоров'я України / Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1101: [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF>
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я / Закон України від 19.11.1992 №2801-XII. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2801-12>

5. Блащук Т.В. Організаційно-правові форми діяльності суб'єктів, що здійснюють медичне обслуговування населення в умовах реформи медичної галузі / Т. В. Блащук // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18btvmh.pdf>.

6. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики / Постанова Кабінету Міністрів України від 2.03.2016 р. № 285: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF>

7. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003, – N 11. – ст. 461.

8. Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства/ Схвалено Робочою групою з питань реформи фінансування сфери охорони здоров'я України від 14 лютого 2018 року. МОЗ.-2018: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://moz.gov.ua/uploads/0/3562-moz_metod_recomendations_autonomization_2018_ua_final_web.pdf

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я / Закон України № 2002-VIII від 6.04.2017 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-19>

ТИТАРЕНКО ЛЮБОВ МИКОЛАЇВНА

доцент ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ У ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Теоретична та практична актуальність окресленої тематики зумовлює необхідність розкрити поняття і сутнісні риси загальнонаціональної політики держави.

Під загальнонаціональною державною політикою слід розуміти сукупність ціннісних цілей, державно-управлінських заходів, рішень і дій, порядок їх реалізації в напрямку (поставлених владою цілей) щодо розвитку країни [6, с. 17].

Слід зазначити, що тенденції гуманітарного розвитку загальнонаціональної політики держави досліджуються у працях українських учених: В. Авер'янова, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, М. Головатого, В. Горбатенко, П. І. Надолішнього В. Ребкала, М. М. Іжжі, С. А. Попова, П. Трощинського, П. К. Ситника, О. Якубовського та інших.

Загальнонаукова думка полягає у тому, що сила держави визначається її спроможністю створювати і підтримувати умови для її розвитку, зокрема такі як: соціально - економічна стабільність, прозорість правил і процедур ведення бізнесу, наявність ефективного механізму розв'язання проблем у взаємовідносинах між різними суб'єктами, справедливий доступ до ресурсів тощо[4;6;8;9].

Крім того, надзвичайно важливими є й умови, що характеризують якість взаємовідносин держави і громад, розвиток місцевого самоврядування. Глибинний зміст має одночасне реформування двох складових системи публічного управління (державної і самоврядної) як єдиної системи.

Як бачимо, в розробці та реалізації гуманітарного розвитку країни величезна роль належить державі. Саме вона покликана забезпечити права та свободи громадян, свободу слова, незалежно від національної належності.

В останній час, виходячи зі свого європейського вибору, Україна започаткувала процес змін, поділяючи основні ідеї і принципи Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Саме держава створює умови, при яких кожний громадянин зміг би розмовляти рідною мовою; дотримуватися звичаїв, традицій близьких всім національностям, покладаючи в основу подальшого розвитку прагнення жити в гармонії зі своїми та суспільними цінностями.

Спираючись на цей підхід, Україні необхідно змінити бачення ролі людини в політичному, економічному і соціальному житті країни. На сьогодні українській державі необхідна цілісна політика гуманітарного розвитку, співвідносна модернізаційним змінам. Крім того, сутнісною рисою загальнонаціональної політики держави постає політика розвитку гуманітарної сфери у демократичному суспільстві. У її основі - поважне ставлення до людей, формування толерантності, співробітництва[1;2;6;8].

В такому контексті в Україні розпочато фундаментальні за масштабом та змістом реформи практично в усіх сферах суспільного життя. Вони відбуваються у надзвичайно складних умовах (спричинених не лише об'єктивними обставинами глобалізаційного процесу), а й боротьбою проти агресії з боку Російської Федерації, втратою частини економічного потенціалу внаслідок анексії Криму, окупації окремих районів Донбасу, загальним зниженням темпів соціально-економічного розвитку, бідністю населення, міграційними процесами тощо.

Особливість нинішнього періоду полягає в тому, що всі ці, по суті, випробувальні для українського суспільства виклики потрібно долати одночасно, ефективно реалізуючи загальнонаціональну політику держави.

Варто наголосити, що державна загальнонаціональна політика реалізується через планування і управління за допомогою соціальних заходів і програм, що проводяться центральними та місцевими органами. При цьому слід враховувати, що Україна займає унікальне геополітичне положення на Євразійському континенті і об'єктивно перебуває під впливом потужних глобалізаційних процесів, що висуває нагальну потребу в посиленні її геополітичної суб'єктності.

Тому загальнонаціональна політика держави повинна слугувати механізмом управлінського забезпечення реалізації економічної, соціально-політичної та духовно-культурної модернізації України, досягнення належного рівня національної безпеки, прискорення євроінтеграційного процесу, розкриття інтелектуально-творчого потенціалу української нації, створення умов для розвитку країни на інноваційних засадах і, зрештою, утвердження європейських стандартів життя.

Покладаємо надію, що у перспективі найважливіші завдання мають забезпечити синергію трансформаційних перетворень у державі, підвищення її світової конкурентоспроможності що визначає критерій оцінки ефективності держави та зрілості її суспільних інститутів.

Список використаних джерел.

1. Авер'янов В.Б. Державне управління проблеми адміністративно -правової теорії та практики/ За заг. ред. В. Б.Аверьянова. – К.: Факт, 2003. – 108 с.
2. Атаманчук Г. В. Теорія державного управління: Курс лекцій. - М.: Юридична література, 1977.-434с.
3. Бакуменко В.Д. Державне управління: основи теорії, історія та практика: навч. посібник / В.Д.Бакуменко, П.І.Надолішній, М.М.Іжа, Г.І.Арабаджи; за заг.ред. П.І.Надолішнього, В.Д.Бакуменка. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.
4. Бутирська Т.О, Якубовський О.П. Державне будівництво: навч. посібн. – Одеса: PostScriptum, 2013. – 207 с.
5. Інститут держави і права імені В. М. Корецького Нац.академії наук України STUDIA POLITOLOGICA UCRAINO-POLONA. Випуск четвертий// за ред. В. Горбатенка та Ірени Ставови-Кавки.–Житомир-Київ-Краків : ФОП., 2014. –313 с.
6. Попов С.А., Панченко Г.О. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД: Навч-метод. посібн – Одеса., 2018. –313 с.
7. Прес служба Міністерства регіонального розвитку. Урядовий портал. [Електронний ресурс]. <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article>
8. Соціальна і гуманітарна політика: підручник [автор. кол.; за заг. ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського]. – К.: Вид-во НАДУ, 2016.– 392 с.
9. Трощинський В. П. Історичні передумови й джерела формування державних підходів до розвитку гуманітарної сфери в Україні та спроба їх практичної реалізації в добу національно-визвольної боротьби 1917 – 1920 рр. / В. П. Трощинський, П. К. Ситник, В. М. Купрійчук // Вісник НАДУ. 2016. No 2. С. 107. (Серія: Державне управління).

ХІЛЬ ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА

*проректор з науково-педагогічної роботи та інформаційно-інноваційної діяльності
Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової, к.мист.,
магістрант ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Серед викликів, що визначають сучасний статус і перспективи розвитку українських закладів вищої освіти (ЗВО) мистецького спрямування, вирізняються ті, що обумовлені конкуренцією глобального і національного рівня. Через конкуренцію ЗВО повинні постійно доводити не лише свою життєздатність, а й переваги перед іншими ЗВО. При цьому глобалізація освіти «додає» до реальних або потенційних суперників кращі університети світу. Але й у своїй країні складна демографічна ситуація та обмеженість ресурсів, які виділяються на освіту і науку, багаторазово посилюють конкуренцію. У цих умовах адміністрації та колективи ЗВО, які мислять стратегічно, намагаються використовувати сучасні технології маркетингу, що підвищують потенціал закладів вищої освіти, їхню конкурентоспроможність, грантові програми, замовлення з боку роботодавців.

Вимога використання маркетингових підходів і методів в управлінні закладами вищої освіти мистецького спрямування, обумовлена ще й тим, що суспільні відносини впливають на умови функціонування ЗВО і визначають не лише рівень і якість освіти, а й розвиток країни в національному та загальносвітовому контексті.

В «Енциклопедії освіти» зазначено, що маркетинг в освіті – це вид діяльності, спрямованої на дослідження і прогнозування потреб, попиту та інтересів того чи іншого цільового ринку і забезпечення бажаного їх задоволення найбільш ефективними засобами зі збереженням та зміцненням благополуччя як окремого споживача, так і суспільства в цілому. Маркетинг в освіті – це соціально-етичний маркетинг, що вимагає збалансованості трьох факторів: прибутку освітнього закладу, потреб і сподівань споживачів та інтересів суспільства [1, с. 473].

Вплив маркетингу на діяльність закладів вищої освіти мистецького профілю здійснюється через такі маркетингові категорії, як споживач, послуга (товар, продукт), ціна послуги (товару, продукту) та комунікації.

Із чотирьох компонентів комплексу маркетингу ЗВО мистецького профілю найбільший потенціал має компонент маркетингових комунікацій.

У контексті вищої освіти комунікація – це спосіб обміну інформацією для об'єднання організованої діяльності всіх структурних підрозділів закладу вищої освіти в єдине ціле. Комунікація у сфері освіти – це засіб, завдяки якому інформація стає ефективною, відбуваються зміни, модифікується поведінка, реалізуються цілі закладу освіти, і найважливішими тут є соціальний статус та галузева спеціалізація [2, с. 281].

Комунікації на ринку освітніх послуг – це постійно діючий обмін інформацією між закладом освіти та його середовищем, що сприяє максимальному заповненню студентських (учнівських) аудиторій за рахунок повного врахування вимог останніх. Кожен тип зовнішніх комунікаційних потоків закладів освіти має свої специфічні характеристики. Для взаємодії із ринком ЗВО мистецького профілю класично використовують так званий комплекс маркетингових комунікацій (комунікаційний мікс), основними елементами якого є реклама, персональний продаж, публік рилейшнз, прямий маркетинг, а також синтетичні засоби (виставки, конкурси, конференції, брендинг).

Як вважають науковці І.Грищенко та Н.Крахмальова «в сьогоденних умовах діяльності, комунікацію необхідно розглядати як підсистему вищого навчального закладу з її основними функціями: поширення стратегії

розвитку ЗВО; інтеграція й регулювання освіти, науки і бізнесу; формування громадської думки; розвиток і поширення іміджу ЗВО» [3].

Маркетингові комунікації ЗВО мають бути скеровані на вирішення основного завдання забезпечення цільової (контактної) аудиторії релевантною інформацією з метою її інформування або впливу. ЗВО повинен просувати свої освітні продукти, супроводжуючи їх оригінальними, інформативними та привабливими зверненнями, які переконували б, що ці освітні продукти відповідають потребам і бажанням споживачів [4, с. 182].

Комунікаційна діяльність закладів вищої освіти пов'язана з просуванням освітніх послуг і підготовлених фахівців на ринку праці. Як свідчать численні дослідження, абітурієнти при виборі ЗВО керуються такими критеріями: популярність бренду ЗВО, наявність потрібної або привабливої спеціальності, ціна за навчання, розташування освітнього закладу, академічна горизонтальна (перехід з однієї спеціальності на іншу) і вертикальна (наявність магістратури, аспірантури, курсів) мобільність, гнучкий графік навчання (можливість навчатися за індивідуальними планами і зручність розкладу), міжнародні можливості стажувань та отримання подвійних дипломів, вивчення кількох іноземних мов та культурне життя в ЗВО [5, с.16].

Маркетингові комунікації ЗВО мають бути скеровані на вирішення основного завдання забезпечення цільової (контактної) аудиторії релевантною інформацією з метою її інформування або впливу. ЗВО повинен просувати свої освітні продукти, супроводжуючи їх оригінальними, інформативними та привабливими зверненнями, які переконували б, що ці освітні продукти відповідають потребам і бажанням споживачів [6, с. 182].

Для просування своїх освітніх послуг ЗВО мистецького профілю використовують такі елементи комунікаційного міксу: рекламу (друковану: буклети, листівки, візитки, календарі кишенькові та настінні; в газетах, на радіо і телебаченні; зовнішню (на навчальних корпусах, білборди тощо)); паблік рілейшнз (висвітлення в місцевих ЗМІ інформації про основні події, які відбуваються у ЗВО; офіційний сайт; участь викладачів у соціальних проектах, проектах, що фінансуються міжнародними організаціями, держбюджетом України, та персональні продажі (відкриті заняття, профорієнтаційна робота); співпрацю із закладами нижчого рівня акредитації, працевлаштування, міжнародними організаціями.

Маркетингові комунікації є тією складовою маркетингу, яка значною кількістю ЗВО мистецького профілю використовується надто неефективно. Більшість ЗВО практично не використовує компонентів маркетингових комунікацій, які пов'язані з додатковими фінансовими витратами - зазвичай це реклама та прямий маркетинг. Основна причина неефективного використання системи маркетингових комунікацій - чинники внутрішнього середовища ЗВО, основним із яких є людський.

Цільовим результатом маркетингової діяльності в галузі вищої мистецької освіти є найбільш ефективне задоволення потреб: особистості – в освіті; навчального закладу – у розвитку та підвищенні добробуту викладачів, співробітників; фірм, організацій – у зростанні власного кадрового потенціалу; суспільства – у відтворенні музичної інтелектуальної еліти.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Дейнега І. О. Комунікації на ринку освітніх послуг: загальне та специфічне // Економіка і суспільство. - 2016. - № 7. - С. 279–284.
3. Грищенко І. Роль комунікацій у функціонуванні вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]/ І. Грищенко, Н. Крахмальова. – Режим доступу: knutd.com.ua/.../pdf/.../Gryshchenko_Krakhmaleva_6.pdf.
4. Сучасні тенденції в управлінні соціально-економічним розвитком систем: [моногр.] / [І. О. Дейнега та ін.]; за ред. М.Х. Шершуна – Рівне: Волин. обереги, 2015. – 196 с.
5. Лукіна Т. О. Технологія розробки анкет для моніторингових досліджень освітніх проблем : методичні рекомендації до обласного семінару «Розвиток регіональної системи моніторингу» у рамках Всеукраїнської науково- практичної конференції «Моніторинг в освіті : становлення та розвиток в Україні». Миколаїв : ОІППО, 2012. -32 с.
6. Сучасні тенденції в управлінні соціально-економічним розвитком систем: [моногр.] / [І. О. Дейнега та ін.]; за ред. М.Х. Шершуна – Рівне: Волин. обереги, 2015. – 196 с.

ЯСИНЕВИЧ СТАНІСЛАВ ЛЮДВИГОВИЧ

генеральний директор ТОВ «Телекомпанія «Регіон»

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ: ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ

Суспільне мовлення – це утворена державою система мовлення, що підконтрольна громадськості, продукт якого забезпечує потреби членів суспільства у комунікації та інформації. Така система мовлення виступає як інститут громадянського суспільства, що управляється суспільством, фінансується суспільством та призначена для суспільства.

Отже, постає питання розроблення концептуального змісту механізму державного впливу на діяльність суспільного мовлення, який потребує безпосереднього визначення його призначення, а саме визначення виду впливу – управління або регулювання.

В енциклопедії державного управління зазначається, що державне управління – це діяльність держави (органів державної влади), яка спрямована на створення умов для якнайповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [1, с.150].

Державне регулювання – сукупність цілеспрямованих форм, методів і напрямів впливу, що застосовуються органами державного управління для впорядкування системи суспільно-економічних відносин з метою стабілізації і пристосування існуючої суспільно-політичної системи до умов, що змінюються. Під регулюванням зазвичай розуміють діяльність, спрямовану на коригування роботи системи (елементів системи) з метою забезпечення досягнення системою (елементами системи) такого стану, який забезпечує її (їх) роботу відповідно до визначених характеристик. Тобто цей вид діяльності розглядається як регуляційний процес, метою якого є досягнення відповідного рівня взаємодії та злагодженості окремих частин [1, с.148].

Під механізмами управління розуміють внутрішнє улаштування системи управління, що визначає порядок управлінської діяльності. Механізми управління становлять об'єкти, процеси, явища, які забезпечують процес управління. Особлива увага приділяється завданню проектування механізмів [1, с.421].

Князев В.М. та Бакуменко В.Д. визначають механізм державного управління як «практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, процеси виробництва, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей». Також вони пропонують розглядати комплексний механізм державного управління «як систему політичних, економічних, соціальних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління [2].

Механізми державного регулювання стосуються відповідних сфер суспільного життя. Так, наприклад, Ю. Трещевський вважає, що сутність механізму державного регулювання економіки виражає відносини суб'єктів, що утворюють цілісну систему, яка включає органи державної влади, учасників господарської діяльності та зовнішнє середовище у формі потреб, інтересів і цілей суб'єктів економічної діяльності. Зміст механізму державного регулювання економіки визначається як сукупність економічних форм, методів, способів і правових норм, за допомогою яких органи державної влади впливають на економічні процеси, забезпечують вирішення суперечностей у соціально-економічних системах [3].

Ткачова Н.М., Чернов С.О. розглядають призначення механізму управління як створення організаційної системи для регулювання або управління, а механізм регулювання призначений для регулювання функціональної діяльності або процесу (див табл.) [4, с.162-168].

Таблиця

Елементи механізмів управлінського впливу

Види механізмів	Призначення механізмів	Функціонально-процесні складові механізмів визначають			
Механізм регулювання	Регулювання функціональної діяльності, процесу	мета	послідовність впливу	засоби регулювання	порядок моніторингу
Механізм управління	Створення організаційної системи для регулювання або управління	план (програма) досягнення мети	організація (організаційне проектування)	стимулювання (мотивація)	контроль за досягненням мети

Методи державного регулювання деякі вчені поділяють на:

правові, які базуються на законодавчо-правових та нормативно-правових інструментах;

адміністративні, які ґрунтуються на застосуванні адміністративних актів і процедур, які мають обов'язкову силу;

організаційно-економічні, що передбачають організацію діяльності суб'єктів регулювання шляхом створення державою умов, виконання яких робить таку діяльність економічно вигідною;

економічні, тобто це способи впливу держави на діяльність суб'єктів регулювання через застосування економічних засобів;

соціально-психологічні, які базуються на відкритості інформації про стан конкретного сектора державного управління та широкій участі суспільства в діяльності суб'єкта регулювання [5].

Таким чином, короткий огляд механізмів державного управління та його складових створив базис для визначення головних рис механізму впливу на діяльність суспільного мовлення. В сучасних українських реаліях суспільне мовлення треба розглядати як суб'єкт медіа-ринку, діяльність якого регламентується окремим Законом України та нормативними актами в сфері функціонування засобів масової інформації, підприємництва та ін. Продукт діяльності суспільного мовлення направлений на задоволення потреб суспільства та виробляється і використовується на відповідних принципах. Тому можна визначити діяльність держави або державного управлінського впливу як регулювання.

Також треба брати до уваги існування та трансформації цього мовлення протягом певного історичного періоду. Отже, продукт суспільного мовлення треба розглядати як суспільне благо, що надавалося населенню протягом тривалого часу. Тому роль держави в ринкових умовах визначається як регулювання суспільних відносин в певних сферах суспільного життя [6, с.37-43]. Ми визначаємо головну роль держави у регулюванні відносин щодо розподілу цього блага. Тобто ми говоримо про регулювання відносин «суспільний мовник – громадяни» та створення умов для діяльності суспільного мовлення.

Отже визначаємо, що державний вплив на діяльність суспільного мовлення можна описати через механізм державного регулювання.

Список використаних джерел.

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
2. Державне управління: словник-довідник / за заг. ред. В. М. Князєва, В. Д. Бакуменка. Київ: УАДУ 2002. 228 с.
3. Трещевский Ю. И. Механизм государственного регулирования российской экономики: методология исследования, особенности формирования и повышение эффективности: автореф. дис. д-ра экон. наук. Воронеж, 1999. 20 с.
4. Ткачова Н. М., Чернов С. О. Механізм державного регулювання інноваційного ринку в Україні. Збірник наукових праць ДонДУУ, серія «Державне управління процесами життєдіяльності і галузевого розвитку регіону» Донецьк. 2003. Т. IV С. 162–168.
5. Мордвінов О. Г. Управління аграрним природокористуванням в умовах ринкової трансформації: монографія. Київ: УАДУ, 2000. 344 с.
6. Бычкова А. М. Экономический механизм: определение, классификация и применение. *Вестник Омского университета. Серия «Экономика»*. 2010. № 4. С. 37–43.

ЯЦЕНКО ВОЛОДИМИР АРХИПОВИЧ

доцент кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.держ.упр.

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН

Розвиток системи публічного управління в Україні відбувається в умовах динамічних змін. З одного боку – саме в умовах доволі складних соціально-політичних процесів, падіння економічного росту, введення воєнного стану на певній території країни, з іншого – в умовах організації системи публічної служби в Україні відповідно до європейських стандартів.

Прагнення українського суспільства до прогресивних перетворень на засадах європейських цінностей зумовлює передусім потребу в масштабному, своєчасному, адекватному та швидкому оновленні життєдіяльності країни у межах цілеспрямованого здійснення державно-управлінських реформ [1].

Стратегією державної кадрової політики України визначено основні напрямки кадрових реформ в усіх сферах суспільного життя, вагоме місце серед яких відводиться сфері державного управління, оскільки від професіоналізму кадрового потенціалу державного управління залежить конкурентоспроможність держави та сталий соціально-економічний розвиток [2].

Існує загальнонаукова точка зору, що реформування публічного управління має концептуально відображати теоретичні засади якісних загальносуспільних змін з урахуванням сучасних завдань реалізації нової політики держави. Це зумовлює необхідність більш поглибленого доопрацювання теоретико-методологічних засад теорії та практики соціального та публічного управління, а також стратегічних завдань реалізації політики державного управління України.

Враховуючи актуальність питання щодо підвищення ефективності публічного управління в умовах євроінтеграції, удосконалення кар'єрної динаміки службовців у сфері публічного управління у складних реаліях сьогодення, спробуємо змодельовати професіоналізм публічних службовців як умову ефективної діяльності органів публічної влади.

Зазначимо, що в теорії управління розроблено низку підходів, базуючись на яких можна по-різному структурувати проблемне поле публічного управління. Визначальним є те, що ефективність публічного управління тісно пов'язана з ефективністю кар'єрного росту тих, хто представляє державу.

Останнім часом досить гостро постало питання реформування публічної служби з метою підвищення професіоналізму і компетентності службовців у сфері публічного управління, підготовки висококваліфікованого персоналу [3, с. 167–180].

Професіоналізм публічного службовця – це основа його розвитку, що впливає на подальшу діяльність, яку він застосовує для здійснення соціально-економічних перетворень у суспільстві, політичних процесів в інтересах функціонування та розвитку держави [4, с. 76–79].

Разом з тим, ми стали свідками того, що організація системи публічної служби в Україні на сьогодні має недоліки, і в першу чергу, в питаннях просування по службі, досягнення високого рівня кваліфікації, мотивації публічних службовців.

Професіоналізм кадрів системи публічного управління складається з професіоналізму кожного працівника, але не дорівнює його сумі (кількості працюючих). Тобто кожен публічний службовець є професіоналом у галузі, де працює, але вся система публічного управління функціонує не завжди ефективно, оскільки існує низка проблем: бюрократична тяганина, мають місце корупційні дії, складність вирішення питань соціально-економічного зростання, соціального захисту тощо [5].

Особливістю кар'єрної динаміки службовців у сфері публічного управління є те, що кандидат вступає на службу, займаючи нижчу посаду в чітко визначеній кар'єрній ієрархії. Зазвичай, прихід на публічну службу після певного навчання – це призначення на роботу. Кар'єрна модель потребує досить вузької професійної підготовки, а досвід роботи розглядається як найбільш важливий показник набуття кваліфікації [6].

Разом з тим практика свідчить, що ефективність публічного управління підтверджується ефективністю прийняття управлінських рішень і державно-управлінськими реформами.

Важливого значення набуває формування готовності управлінського персоналу до прийняття рішень в умовах демократизації суспільства. Тому підвищення особистої відповідальності та оновлення адміністративної культури позитивно позначиться на професійній орієнтації кадрів публічного управління.

Публічне управління охоплює людську особистість адміністратора, внутрішню організацію керівника, характерні особливості й поведінку службовців у сфері публічного управління; зв'язок адміністративної підсистеми з політичною системою [7]. Основою сучасної концепції удосконалення кар'єрної динаміки публічного службовця є управління кадрами публічної служби, що в свою чергу, звісно, уособлює зростаючу роль особистості, морально-психологічних якостей службовця у сфері публічного управління, знання його мотиваційних настанов, орієнтації на здобуття знань, вміння їх використовувати в професійній діяльності. Представники управлінської діяльності мають володіти високими фаховими здібностями, інноваційним мисленням, передбачливістю та підприємливістю [8, с. 72-81].

До найважливіших функцій управління кадровим персоналом слід віднести такі, як соціально-психологічна діагностика; аналіз та регулювання групових та особистих взаємовідносин, стосунків керівника та підлеглих, управління соціальними конфліктами та стресами; інформаційне забезпечення системи управління; управління зайнятістю; оцінка та добір кандидатів на вакантні посади; аналіз кадрового потенціалу та потреби у персоналі; планування та контроль ділової кар'єри; професійна та соціально-психологічна адаптація працівників; управління трудовою мотивацією; регулювання правових питань трудових стосунків тощо.

Таким чином, конструктивність змін у системі публічного управління, умов і факторів інноваційного розвитку суспільства безпосередньо перетинаються з функціями публічної служби, що є засобом реалізації державної політики в системі управління. Виконання функцій політики держави обумовлене конкретними суб'єктами в особі працівників публічної служби.

Проведення державно-управлінських реформ є найзначнішою частиною проблемного поля суспільно-політичних змін і на сьогодні пов'язане з механізмами забезпечення адміністративно-публічного управління. Сектори механізму держави мають, крім загальних правових норм, особливу нормативно-правову базу, що регулює сферу публічного управління, долає невизначеність у постановці завдань.

У сучасній Україні пошук розв'язання цих проблем йде у напрямі розвитку демократизації та збереження державного (адміністративно-територіального) устрою, цілісності країни, боротьби із тотальною корупцією, зовнішньою агресією. Ми повинні розуміти, що, в межах здійснюваної професійної діяльності, на посади в органи публічної влади необхідно залучати талановитих людей з високими моральними якостями, емоційно витривалих та професійно підготовлених.

Професіоналізм і кар'єрна динаміка службовців у сфері публічного управління, як і державна політика в цілому, повинні бути державними за своєю суттю, цілями, принципами. Першочергове місце серед цих вимог займає прозорість кар'єрного росту кращих, високоморальних особистостей, професіоналізм, вибір ефективних шляхів та засобів для перетворення нашої країни в прозору демократичну, соціальну, правову державу, в якій будуть забезпечені всі права і свободи громадян та гідні умови їх життя.

Список використаних джерел.

1. Бакуменко В., Попов С. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного управління // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/4.pdf.
2. Жовнірчик Я.Ф. (2017). Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування // «Інвестиції: практика та досвід», № 12, С. 102-107. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2017/21.pdf.
3. Гончарук Н. Планування й розвиток професійної кар'єри керівного персоналу у сфері державної служби / Наталія Гончарук // Актуал. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. –Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2006. –Вип. 3 (25). – с. 167–180.
4. Артеменко Н. Планування кар'єрного розвитку державного службовця / Наталія Артеменко // Вісн. держ. служби України. –2008. –№ 3. – с. 76–79.
5. Слоньовський М. В. Професіоналізм у системі публічного управління як основа розвитку кадрів публічної служби в Україні: методологічний аспект. Теорія та практика державного управління 1(60)/2018 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-1/doc/4/04.pdf>.
6. Соколова Т.А. Підвищення ефективності державної служби – як важливий чинник інноваційно-інвестиційного розвитку України / Т.А. Соколова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=191>.
7. Політико-управлінська еліта. Проблеми становлення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://slide-share.ru/1lekc-8-politiko-upravlinska-elita-problemi-stanovlennya-32297>.
8. Крюков О. І. Формування і змін еліт в умовах демократизації системи влади / О. І. Крюков // Сучасне сусп-во. - 2014. - Вип. 1. - с. 72-81.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

ПІГАРЄВ ЮРІЙ БОРИСОВИЧ

завідувач кафедри електронного урядування та інформаційних систем
ОРИДУ НАДУ при Президентові України

ЕКОСИСТЕМА ВІДКРИТИХ ПУБЛІЧНИХ ДАНИХ

Досвід провідних країн свідчить про те, що найкращий ефект від ініціатив у сфері використання відкритих даних (Open Data) (ВД) буде тоді, коли робота із забезпечення відкритості даних ведеться з позицій екосистемного підходу. В екосистемі зазвичай виділяють дві компоненти, які самоорганізуються, інформаційно саморозвиваються і на основі цього саморегулюються.

Розглядаючи екосистему ВД, в першу чергу, треба мати на увазі як середовище ВД, так і складові середовища існування ВД (навколишнє середовище), які роблять систему ВД стійкою до усіляких впливів, при цьому сталий розвиток системи базується на механізмах самоорганізації, саморегуляції та саморозвитку. Тобто, держава повинна приділяти увагу не тільки оприлюдненню даних (середовище ВД), але й політичному, правовому та інституційному забезпеченню, залученню громадян та бізнесу до процесів публічного управління, фінансуванню інновацій, а також технологічної інфраструктури. Держава повинна грати регулюючу роль у різних аспектах екосистеми ВД, брати участь у державно-приватному (ДПП) та державно-громадському партнерстві (ДГП) у сфері ВД. На рис. 1 наведені складові екосистеми ВД.

Рис. 1. Складові екосистеми ВД.

Уряди країн мають велику кількість базових даних, які можуть мати економічну та соціальну цінність для суспільства в цілому. У цьому відношенні все більше країн розробили політику для випуску цих даних як відкриті (урядові, публічні) даних. Треба пам'ятати, що згідно з міжнародними стандартами, ВД мають походити тільки з офіційних джерел, тому ринок ВД формується виключно державами.

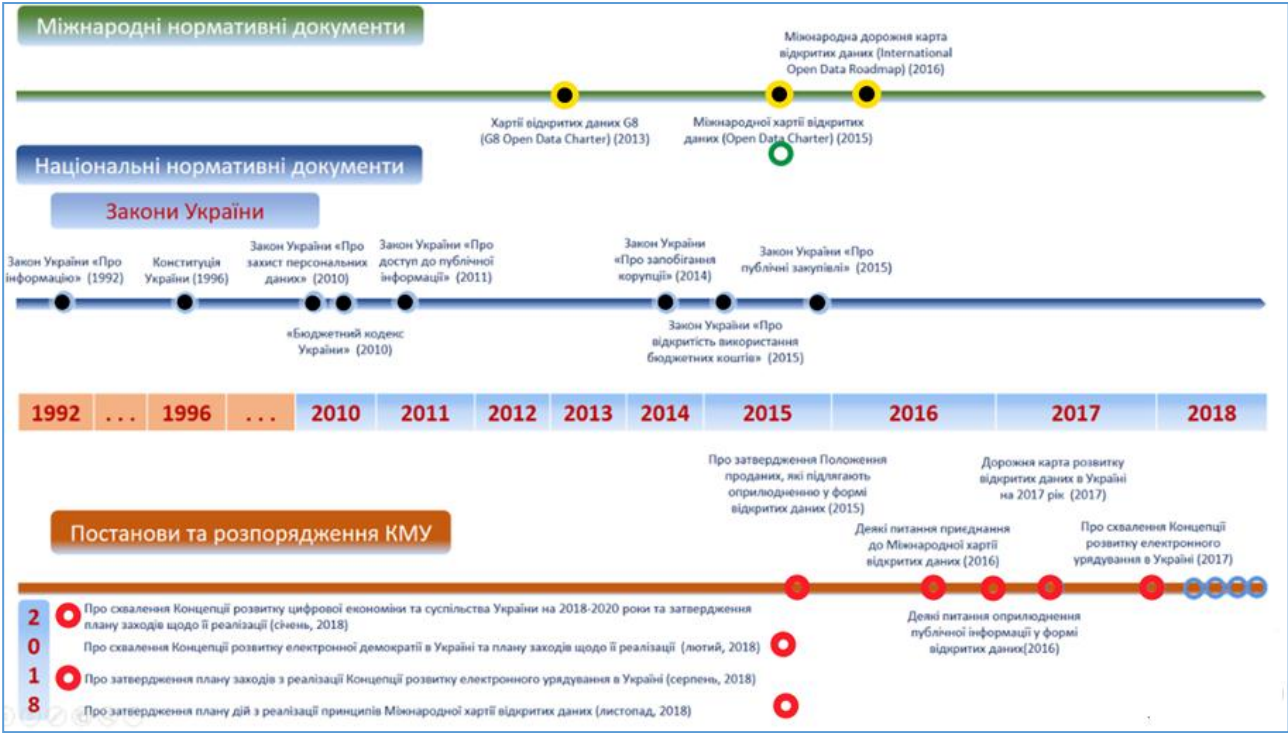
Розглянемо безпосередньо середовища ВД, при цьому питання навколишнього середовища ВД залишимо за межами тез. Для структуризації середовища ВД візьмемо за основу Європейську референтну архітектуру інтероперабельності (EIRA) [1], яка побудована на базі Європейської рамки інтероперабельності (EIF) [2] та підтримує чотири рівня (шари) (завдання шарів сформульовано відповідно до сфери ВД): правовий рівень (шар) моделює найбільш характерні засоби забезпечення розробки державної політики у сфері ВД та інструменти її здійснення, які повинні бути розглянуті з метою підтримки правової сумісності в циклі публічного управління; організаційний рівень (шар) моделює найбільш характерні блоки, які повинні бути розглянуті з метою підтримки організаційної сумісності між постачальниками даних і користувачами ВД; семантичний рівень (шар) моделює найбільш характерні блоки, які повинні бути розглянуті з метою підтримки семантичної сумісності інформаційних суб'єктів сфери ВД; прикладний підрівень моделює характерні політико-специфічні будівельні блоки додатків, які

необхідно враховувати з метою надання підтримки технічної сумісності при побудові інтероперабельних інформаційних систем на основі ВД та який входить до складу технічного рівня згідно ідеології EIRA. На рис. 2 наведена структура безпосередньо середовища ВД.

Рис. 2. Структура безпосередньо середовища ВД.

Правовий шар середовища ВД повинен складатися як з національною складовою, так і міжнародною, тому що саме міжнародна складова (хартія ВД G8, міжнародна Хартія ВД, та міжнародні дорожні карти розвитку ВД, відкриті стандарти, специфікації, протоколи, моніторинг на оцінювання розвиток ВД (GODI, ODB, ODRA тощо) задають напрямки розвитку національного шару і не тільки правового, а також всіх інших рівнів та підрівнів. На рис. 3 наведена як національна складова правового шару середовища ВД, так і стисла міжнародна.

Всі шари середовища ВД важливі, але з точки зору інтероперабельності неможливо не згадати центральну роль та місце семантичного рівня (рис. 4).

Скасування віз – це також одне з положень, гарантованих Східним Партнерством, але переговори про безвіз Україна розпочала задовго до того, як з'явився формат Східного Партнерства.

Головні завдання, для яких створювали партнерство, вже виконані, а від більш амбітних (на кшталт дороги до членства в ЄС) Брюссель категорично відмовляється.

Наступного року закінчується дія прийнятого ще у 2016 році плану "20 досягнень до 2020 року".

Незважаючи на достатньо великі досягнення для країн Східного Партнерства, даний план має концептуальну хибу - ЄС значною мірою відділяє доступ до досягнення окремих економічних цілей від необхідності демократичних реформ у цих країнах. Наразі немає чітких обрисів, як розвиватиметься ініціатива далі, але певні пропозиції, чи то прагнення, звучать і в ЄС, і в столицях країн-партнерів

Швидше за все, бачення майбутнього буде презентоване під час головування Німеччини в ЄС у другій половині наступного року – саме тоді завершується імплементація програми партнерства "20 досягнень до 2020".

АЛЕКСАНДРОВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

*старший викладач кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна Академія управління персоналом,*

ІНФОРМАЦІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕРМІНОЗНАВЧІ АСПЕКТИ

Інформація є головним поняттям у даній діяльності, навколо якого здійснюються всі процеси. Одного, або універсального визначення, інформації немає. Кожне з визначень є справедливим для певної області застосування, і кожне не є конструктивним, якщо воно не використовується за призначенням, або не сприймається людьми [1]. Варто зазначити, що поняття «інформація», на сьогодні, широко використовується у науці. Але така увага до даного поняття та його вагомість комбінуються з неоднозначністю та суперечливим характером його визначення. Ця дискусія впливає з різного сприйняття терміну «інформація» представниками різних галузей науки та практики, через специфіку галузевих принципів та методів вивчення та використання даного поняття. Ці відмінності виникають через суб'єктивність сприйняття самого поняття «інформація» як конкретної субстанції при визначенні форм її проявів у матеріальному світі, у ролі індивідів, соціальних груп, держави та суспільства, у визначенні систем світогляду, в цілому [2]. Загалом, інформація відображає «певні відомості, сукупність яких-небудь даних, знань» [3].

Інформація може розглядатися як щось нове: нові знання, усвідомлені й проаналізовані, як такі що мають певну перевагу чи користь для вирішення державно-управлінських аспектів [4]. К. Шеннон вважається основоположником теорії інформації, її засновником, який вбачає в інформації той фактор, що виключає невизначеність вибору і чим більший обсяг інформації, тим більша невизначеність усувається цією інформацією [5].

Н. Вінер, один із засновників кібернетики, стверджував, що інформація не є ні матерією, ні енергією, і розглядав її як щось інше, що відрізняється від як матеріального, так і ідеального [6]. Крім того, варто зазначити, що поняття інформації не є чітким та однозначним у законодавстві України (див. Табл. 1.).

Таблиця 1.

Обґрунтування змісту та поняття «інформації» в законодавстві України

Законодавчий документ	Зміст та поняття «інформація»
<i>Закон України «Про інформацію» (№ 2657-12 від 01.01.17)</i>	Інформація – це певні відомості про події та явища, які були оприлюднені чи надруковані та відбуваються в уряді, навколишньому оточенні, суспільстві.
<i>Цивільний кодекс України (№ 435-4 від 31.03.19)</i>	Інформацією є оприлюднена, або розкрит,а інформація про події та явища, що відбулися у суспільстві, державі та навколишньому середовищі.
<i>Закон України «Про телекомунікації» (№ 1280-4 від 03.07.19)</i>	Інформація – певна новизна, яка подана сигналами, знаками, звуками, рухомими, або нерухомими, зображеннями, чи іншими формами.
<i>Закон України «Про захист економічної конкуренції» (№ 2210-3 від 07.03.18)</i>	Інформація – мікрофільми, аудіозаписи, комп'ютерні системи, включаючи листування, книги, замітки, малюнки (карти, схеми, органограми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, фільми, відео у будь-якій формі, які оприлюднені офіційно для суспільства та несуть певну новизну.

Розгляд інформації та врахування оцінок щодо її ролі у державному управлінні забезпечують краще відображення її характеристик, які представлені у Табл.2.

Характеристики інформації у контексті державного управління [7]

Характеристика	Суть характеристики
Доступність	Придбання та отримання інформації, включаючи порівняння вартості інформації з витратами та конфіденційністю.
Актуальність	Міра цінності зберігання інформації в умовах управління на момент використання.
Достовірність	Риса, яка дозволяє чітко відображати існуючі події з точністю.
Цінність	Характеристика інформації, що задовольняє потреби в ній.
Упорядкованість	Міра структури і варіативності даних.
Своєчасність	Використання інформації без порушення встановлених процедур та правил при прийнятті управлінського рішення.
Точність	Міра схожості відображення конкретного явища в даних до предмета, чи об'єкта.
Повнота	Достатність вмісту для прийняття правильного управлінського рішення.
Стійкість	Реагування на зміни вихідних даних при збереженні необхідної точності.

Як видно із таблиць, інформація є основою для досягнення відповідних конкурентних переваг державного управління та належить до його стратегічного ресурсу. Для досягнення стратегічної мети потрібна якісна інформація. Це збільшує вимоги до інформаційних систем та їх функцій. Інформаційні системи – це інструменти для аналізу якості планування, контролю та оцінки даних для різних функцій державного управління.

Список використаних джерел.

1. В. М. Брижко / До гносеології категорії «інформація» / В. М. Брижко // Інформація і право. – 2011. – № 2 (2). – с.16
2. И. Н. Кузнецов / Информация: сбор, защита, анализ: учебник по информационно-аналитической работе / И. Н. Кузнецов. – М.: Яуза, 2001. – с.41-42
3. В. Т. Бусел / Великий тлумачний словник сучасної української мови / Бусел В. Т. – Ірпінь: Перун, 2004. – 1440 с.-с.153
4. Додонов О. Г. / Формування, інтеграція та використання інформаційних ресурсів органів державної влади / О. Г. Додонов, О. В. Нестеренко, А. В. Бойченко, О. А. Бойченко // Реєстрація, зберігання та обробка даних. – 2002. – Т. 4. – № 3. – С. 69-76.
5. К. Шеннон / Работы по теории информации и кибернетике / К. Шеннон. – М. : Изд-во иностр. лит., 1963. – с.718
6. Н. Винер / Кибернетика и общества : пер. с англ. / Н. Винер. – М. : Иностранная литература, 1958. –с.418
7. М. А. Дзина / Передумови оцінки якості резервів конкурентоспроможності діяльності промислового підприємства / М. А. Дзина // Культура народов Причерноморья. – 2011. – № 202. – С. 33-36.

АНАНЧЕНКО СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*адміністратор відділу надання адміністративних та інших послуг управління
адміністративних послуг Хмельницької міської ради*

ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ. СУЧАСНИЙ СТАН. ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ

Визначення проблеми:

Поняття електронного урядування та електронних послуг в нашій державі не є чимось новим чи невідомим для України. В умовах становлення демократичного суспільства цей феномен став одним з невід'ємних інструментів досягнення демократії. Поряд з реформуванням державних органів України та органів місцевого самоврядування, особливу увагу варто надати питанням формування електронного урядування, а саме інноваційним управлінським технологіям, які забезпечують прозорість діяльності органів державної влади в Україні та на місцевих рівнях. З 2001 року Організація Об'єднаних Націй досліджує стан світового розвитку електронного урядування, зокрема надання електронних послуг, вивчаючи здобутки у розбудові цієї сфери 193 країн-членів ООН. Кожні два роки ООН оновлює інформацію і викладає отримані результати дослідження у аналітичних звітах. Останнє дослідження розвитку електронного урядування в світі датоване 2018-м роком [1]. Згідно з результатами дослідження ООН 2014 року (United Nations E-government Survey 2014) [2] щодо розвитку електронного урядування (E-Government Development Index) Україна посіла 87 місце серед 193 країн, втративши 19 позицій за останні 2 роки та 33 позиції за останні чотири роки. При цьому, найбільш низьку оцінку – 0,2677 Україна отримала за компонентом «Онлайн послуги». У дослідженні ООН від 2018 року (E-government Survey 2018), присвяченому розвитку електронного урядування у світі, Україна посіла 82 місце у рейтингу, а це свідчить знову про значне

відставання України від світових темпів розвитку електронного урядування та необхідність удосконалення державної політики у даній сфері, спрямованої на розв'язання таких першочергових проблем, як:

недостатній рівень єдиної координації, контролю та взаємодії замовників завдань і проектів у сфері інформатизації та розвитку електронного урядування;

не сформованість та недосконалість нормативно-правової бази, що регулює сферу розвитку електронного урядування;

низька якість управління розробленням, впровадженням, підтримкою функціонування та розвитком інформаційно-телекомунікаційних та ресурсів органів влади;

відсутність автоматизованого обміну даними та інтероперабельності між інформаційно-телекомунікаційними системами органів влади;

недостатній рівень інформаційної безпеки та захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах органів влади;

недостатній рівень готовності державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб до запровадження і використання інструментів електронного урядування;

цифрова нерівність у використанні інформаційно-комунікаційних технологій між органами влади на центральному та місцевому рівні;

Основний матеріал:

Електронне урядування — це, по суті, модернізація всієї системи державного управління, яка охоплює як надання якісних послуг для громадян і бізнесу, так і налагодження новітніх комунікативних каналів між владою і громадянським суспільством, реінжиніринг всієї державної служби. Важливо усвідомлювати, що трансформаційні процеси, які охоплюють практично всі сфери буття суспільства в усіх країнах світу, є не лише наслідком технічного прогресу або глобалізаційних процесів, а скоріше — сучасного цивілізаційного поступу і демократизації суспільного життя. Тому для України, що обрала шлях демократичного розвитку, європейської інтеграції, питання становлення електронного урядування є нагальними, особливо в контексті кардинальної зміни принципів організації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування забезпечення прозорості управління та використання державних ресурсів, підвищення ефективності управлінської діяльності, пошуку нових форм співпраці й діалогу, посилення відповідальності та контролю за діяльністю державних установ тощо.

Електронні адміністративні послуги є частиною електронного урядування Концепції розвитку електронних послуг, правове регулювання цієї сфери здійснюється також Стратегією сталого розвитку «Україна-2020» [4], схваленої указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, Стратегією реформування державного управління України на 2016-2020 рр. [5], затвердженої розпорядженням КМУ від 24 червня 2016 р. № 474-р, Концепцією розвитку електронного урядування в Україні [6], схваленої розпорядженням КМУ від 20 вересня 2017 р. № 649-р, Законом України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року № 5203-VI, Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [7] від 22.05.2003 № 851-IV, Законом України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII [8]. 2016–2017 роки позначилися розвитком нормативно-правової бази з питань електронного урядування та електронних послуг, що варто оцінити позитивно, але, якщо їх детально проаналізувати, то прийняті нормативні документи мають окремі неузгодженості між собою.

Створений в Україні Єдиний державний портал адміністративних послуг є централізованим ресурсом, який інтегрує онлайн-сервіси усіх органів державної влади для надання публічних послуг в єдиному інформаційному просторі. Він є по суті інтегрованим офісом всіх запроваджених електронних послуг в країні і працює за принципом відсилання до веб-порталу відповідного державного органу. Для отримання електронної послуги можна також відвідати відповідний веб-портал органів державної влади і замовити онлайн-послугу. Таким чином, наразі існує дублювання надання електронних сервісів через Єдиний державний портал адміністративних послуг та через окремі веб-портали електронних послуг органів державної влади.

Через Єдиний державний портал адміністративних послуг надаються лише державні електронні послуги: скористатися електронними сервісами місцевого рівня на цьому порталі не можна. Надання адміністративних послуг в електронній формі за допомогою окремих веб-порталів і одночасне надання електронних адміністративних послуг через Єдиний державний портал адміністративних послуг заважає процесу інтеграції процедур надання адміністративних послуг в електронній формі, створює передумови для розпорошеності інформації про електронні адміністративні послуги, тягне за собою додаткові витрати бюджетних коштів на створення нових веб-ресурсів, що забезпечують їх надання, викликає необхідність у додатковій електронній ідентифікації споживачів послуг.

Висновки:

Перешкодами на шляху впровадження багатьох наробок є висока ціна і складність реалізації індивідуальних трансакційних послуг і регламентів. Інша причина – відсутність юридичної бази для повноцінної роботи державних установ з інформацією в електронній формі, яка забезпечувала б законодавчу основу для практичного виключення проблеми медіа-розриву. Не меншою проблемою є відсутність великої кількості висококласних фахівців-державних службовців у державних установах, недостатній рівень заробітної плати, який не створює мотивації досконалого володіння комп'ютерними технологіями. Однак всі національні програми створення електронного уряду передбачають розвиток трансакційних індивідуалізованих сервісів.

З метою впровадження і забезпечення нормального надання населенню адміністративних послуг в електронній формі необхідно здійснити ряд певних завдань, з яких основними будуть: закріплення на законодавчому рівні та запровадження єдиних загальнодержавних стандартів функціонування систем електронного документообігу органів державної влади та місцевого самоврядування; впровадження заходів щодо інформування населення стосовно можливостей та переваг отримання адміністративних послуг в електронній формі; запровадження моніторингу якості надання електронних адміністративних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування; використання міжнародного досвіду країн, які є передовими та залучення компаній, які уже мають досвід по розробці даного типу програмного забезпечення, це значно пришвидшить і покращить побудову архітектури е-урядування.

Для успішного втілення електронного урядування Україні необхідний певний час, оскільки остаточний перехід до електронного урядування потребує багато проміжних етапів від декларування на найвищому державному рівні цього напрямку в якості пріоритетного до удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, які будуть безпосередньо здійснювати відповідні функціональні обов'язки. При цьому перехід від традиційного управління до електронного урядування має відбуватися поступово та супроводжуватися відповідними змінами у розвитку суспільства, що сприятиме його стабілізації.

Список використаних джерел.

1. The United Nations E-Government Survey 2018: Gearing E-Government to Support Transformation towards sustainable and resilient societies URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-GovernmentSurvey-2018>.
2. The United Nations E-Government Survey 2014: E-Government for the Future We Want. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2014>.
3. The United Nations E-Government Survey 2016: E-Government in Support of Sustainable Development. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2016>.
4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
5. Деякі питання реформування державного управління України»: розпорядження КМУ від 24.06.2016 р. № 474 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.
6. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМУ від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.
7. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003р. N 851-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
8. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

БИКОВА ВІКТОРІЯ ЛЕОНІДІВНА

*начальник відділу автоматизованої обробки інформації та контролю
за призначенням соціальних виплат управління соціального захисту населення
Вітовської районної державної адміністрації Миколаївської області*

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Електронне урядування є одним із провідних напрямів розвитку інформаційного суспільства, який запроваджується і розвивається на глобальному, національному, регіональному і місцевому рівнях.

Цей напрямок державної політики, як пріоритетний, визначений в низці законодавчих актів, насамперед, в статті 3 Закону України “Про інформацію”, Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”, Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [5], Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, Стратегії реформування державного управління на 2016-2020 роки, тощо.

Актуальність розвитку електронного урядування на місцевому рівні обумовлена процесами децентралізації та деконцентрації влади, розширенням можливостей участі громадян в публічному управлінні, реалізації права населення окремої території самостійно вирішувати питання місцевого значення, а також тим, що згідно Європейської хартії місцевого самоврядування, переважна більшість послуг повинна надаватись саме на місцевому рівні/

В умовах переходу до цифрової трансформації (цифровізації) соціально-економічного розвитку органи державного управління стикаються з новими викликами, серед яких [2]: експоненціальне зростання інформації; стрімкий науково-технологічний розвиток виробництва й управління; формування компетенцій для творчості, інноваційної діяльності в новому інформаційному і – технологічному середовищі; пошук найкоротшого шляху постачання нових знань; ризики цифрового суспільства і глобалізація, що посилюється; зміна поколінь та ін.

Ігнорування цих викликів означає втрачені можливості щодо розвитку інтелектуального потенціалу країни та формування її людського капіталу, а також втрату контролю над власною ІТ-інфраструктурою й відставання (назавжди) в цифровому розвитку [2].

Стратегія цифровізації публічного управління повинна включати: дигіталізацію державної служби; розвиток цифрових компетенцій держслужбовців.

Заходи: масштабне використання ІКТ та цифрових технологій; формування новітнього дизайну навчального простору; модернізація інфраструктурного оснащення; упровадження нових технологічних і управлінських рішень; використання технології онлайн-навчання із застосуванням цифрових– освітніх ресурсів.

Очікування: нова якість освіти; розвиток “гнучких навичок” та ІТ-навичок держслужбовців; сучасні, ефективні і комфортні умови навчання.

Результати: для держави:

- зниження рівня витрат на загальнодержавні витрати на 0,3% ВВП; убудовування даних в процеси ухвалення рішень, автоматичні алгоритми ухвалення рішень; принциповий реінжиніринг процесів, моніторинг ситуації в режимі реального часу (швидкість процесів, збільшення числа індикаторів економічного стану в реальному часі, отриманих з альтернативних джерел, адресність державної підтримки, дистанційний контроль об'єктів контролю і нагляду та ін.);

- для громадян: – високий рівень задоволеності якістю надання державних і муніципальних послуг; підвищення швидкості і якості надання послуг і мінімізація очного контакту з державними органами; висока частка цифрових послуг, що надаються в проактивному режимі; висока частка даних, що надаються громадянами одноразово; персоналізація держпослуг;
- для державної служби: – буде розвиватися цифрова культура: прийняття цифрової реальності, уміння в ній ефективно працювати, цифрові навички і персональний розвиток; виникне єдина цифрова платформа взаємодії для державних службовців, бізнесу і громадян;
- аналіз і штучний інтелект стане помічником для виконання рутинних операцій, державні службовці сфокусуються на висновках, а не на рутині.

Сучасні вимоги, що зумовлюються новими умовами переходу до цифрового суспільства і цифрової економіки в Україні, визначають попит на добре підготовлений резерв кандидатів на посаду, які здатні за допомогою ІКТ та цифрових технологій у стислі терміни забезпечити ефективне вирішення завдань з урахуванням актуальних підходів до організації роботи державних структур і апарату управління [3, с. 39].

Стратегічним завданням системи освіти у сфері державного управління має бути підготовка фахівців, що приймають рішення на основі даних, – Chief Data Officer. CDO, а також їх команди, – це не просто ключові керівники, які компетентні в управлінні даними, це і люди, що формують нову управлінську культуру. Культуру, в якій вітається ініціатива знизу, в якій не діють жорсткі догми і алгоритми дій, а домінує ухвалення рішень на основі об'єктивних даних, у якій переважним способом вирішення завдань є не витрата державних коштів, а взаємовигідні партнерства, в якій фокус уваги зосереджений на людині, а не на бюрократичних процедурах [6, с. 26].

Для створення дійсно сприятливого інноваційного середовища в країні і в кожній організаційній інституції потрібне значне поширення базових знань про сучасні інноваційно-технологічні процеси в умовах здійснення цифрової трансформації (цифровізації). Це підвищує ступінь сприйняття інновацій в соціальному та економічному аспектах, забезпечує довіру до інноваційних програм уряду, мотивацію у працівників [4, с. 109]. Проголошена стратегічна мета держави у напрямі підвищення якості професійної освіти та її інтеграції у світовий освітнянський простір, збільшення частки витрат на модернізацію та цифровізацію має сприяти формуванню сучасного знанневого сектору господарства як основи та первинної ланки в загальній системі соціально-економічного розвитку країни і досягнення на базі цього економічного зростання, формування та реалізації людського капіталу.

Неможливо здійснити цифрову трансформацію (цифровізацію) в умовах безкінечного потоку паперових документів, створюючи дублюючи один одного інформаційні системи, які обмежені “стінами” відомств, не побачивши в громадянності і організаціях партнерів для вирішення загального завдання і клієнта для всієї системи держуправління. Повинна змінюватися управлінська культура як стосовно ухвалення рішень, так і розробки програмних продуктів [7]. Пріоритетом має стати отримання цифрових компетенцій для держслужбовців і дійсного розуміння можливостей, які дають цифрові технології. Такий підхід дасть змогу взаємоузгодити пріоритет цифрової трансформації державного управління з реформою держуправління і зміною кадрової політики.

Отже, модернізація системи державного управління має бути відповіддю на технологічний виклик і конкуренцію, яка посилюється в рамках цифрової економіки, а розвиток людського капіталу включає підготовку людей, які володіють компетенціями, необхідними в цифровій економіці та розвитку цифрового суспільства.

Список використаних джерел.

1. Електронний документообіг та захист інформації : навч. Посіб. / О. Б. Кукарін ; за заг. Ред. Д-ра наук з держ. Упр., проф. Н. В. Грицяк. – К. : НАДУ при Президенті України, 2015. – 84 с.
2. Єганов В. В. Проблеми та перспективи впровадження системи електронного урядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/05.pdf>.
3. Коновал В.О. Модель державного управління електронним урядуванням на місцевому рівні на прикладі міста Києва / В.О. Коновал// East European Scientific Journal. – 2017. – № 10 (26), part 2.– С. 38-47.
4. Коновал В.О. Організаційні основи електронного урядування на місцевому рівні / В.О. Коновал// Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць ОРІДУ Випуск 2 (66) Issue, 2016 – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. – С. 105-111.
5. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/stru>
6. Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування : наук. Ред. Андрій Яскевич – Вінниця : ГО “Подільська агенція регіонального розвитку”, 2015. – 84 с.
7. Проблеми та перспективи гармонізації цифрового ринку України з ринками ЄС та країн СхП [Електронний ресурс] : Аналітичний звіт. – Режим доступу : <file:///C:/Users/I.fedulova/Desktop/Problemy-ta-perspektivygarmonizatsiyi-tsyfrovoogo-rynkuUkrayinyz-rynkamy-YES-ta-krayin-ShP.pdf>

БОЙКО ІННА ІВАНІВНА

*адміністратор відділу надання адміністративних послуг
управління адміністративних послуг Хмельницької міської ради*

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО МІСТА В УКРАЇНІ**

Незважаючи на значну кількість публікацій, рівень теоретичної розробки питань управління розвитком цифрового міста є недостатнім, досвід дослідження визначеної проблематики науково не узагальнений.

Основою управління має стати активне впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій на різних ланках життя міста, зокрема, необхідність забезпечення кращого рівня послуг для населення, зниження бюджетних витрат при підвищенні якості послуг; модернізація транспортної інфраструктури, енергетичної сфери; підтримка малого та середнього підприємництва; реформування соціальної сфери життя міста, підвищення якості сфер здоров'я, та освіти; вирішення екологічних проблем міста.

З метою поглиблення впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у поточну діяльність органів публічної влади та її структурних підрозділів, забезпечення належного рівня безпеки інформаційних систем затвердили міську цільову Програму «Цифрове місто» на 2017–2019 роки.

Пріоритетними напрямками програми є створення нових і удосконалення вже існуючих інформаційних систем, створення єдиного веб-порталу, єдиної системи обміну документами, єдиного міського ситуаційного центру моніторингу життєдіяльності міста та муніципального Call-центру.

Важливим також є створення комплексних систем захисту інформації та в інформаційно-телекомунікаційних системах для забезпечення інформаційної безпеки міста.

Перенесення послуг державних органів та органів місцевого самоврядування в онлайн простір дозволяє підвищити їх якість завдяки поліпшенню доступу до них.

Суттєво зменшуються скарги з приводу: доступності послуг та необхідності тривалого очікування в черзі, обмеження з часом роботи установ. Досвід реалізації онлайн послуг показує, що існує значний потенціал для поліпшення обслуговування щодо якості, своєчасності та інформованості клієнтів.

Електронне урядування передбачає використання Smart-city технологій, які інтегруються у відповідні структури, з метою підвищення якості надання послуг, зменшення вартості та обсягів споживання обмежених ресурсів та покращення комунікації з мешканцями.

Найбільш розвинуту систему електронного уряду та взаємодії з громадянами мають в Естонії, де можна взяти участь в онлайн голосуванні на виборах, зареєструвати дату народження дитини, замовити паспорт.

Спрощене виконання чималої кількості бюрократичних процедур економить час, фінансові ресурси, зберігає спокій та здоров'я людини.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій розширює можливості органів державної влади оперативно доводити рішення до населення, мати зворотний зв'язок від громадян, а громадяни мають можливість брати участь у політичному процесі, зокрема, через підвищення рівня їхньої поінформованості щодо актуальних проблем, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також пропонувати альтернативні шляхи вирішення тих або інших проблем, отримувати якісні послуги.

Електронне урядування за допомогою застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій надає повний комплекс державних послуг для всіх категорій громадян та суб'єктів господарювання та забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства.

В умовах поширення електронного урядування у різних сферах життя будь-яка особа може звернутися до органів державної влади та місцевого самоврядування для отримання потрібної інформації, отримання адміністративних послуг з допомогою інформаційно-комунікаційних систем та мережі Інтернет, наприклад, зареєструвати свою діяльність як фізична особа-підприємець, засвідчити договір купівлі-продажу, оренди.

Для ефективного розвитку інформаційного суспільства в Україні потрібна цілеспрямована узгоджена діяльність всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування, ефективна державна політика для побудови інформаційного суспільства.

Електронний уряд дасть змогу ефективніше керувати суспільними процесами, мінімізувати корупційні ризики, створить умови для ефективного розвитку бізнесу, поліпшення інвестиційного клімату та стане передумовою для зростання економіки.

Можна зазначити, що цифрове місто – це місто, в управлінні яким використовуються новітні технології, взаємодія влади та громадян відбувається за допомогою загальнодоступної електронної системи, що сприяє відкритості та прозорості управлінської діяльності, забезпечує стабільний розвиток міста в цілому.

Електронну взаємодію громадян і органів влади забезпечують механізми спілкування громадян і представників влади у віртуальному просторі в реальному часі щодо обговорення пропонувань і прийнятих рішень, з'ясування тих чи інших питань.

Електронне обслуговування громадян органами влади може здійснюватися установами, які на це мають повноваження.

Отримання громадянами документів за електронними запитами, подання електронних податкових декларацій, електронної реєстрації тих чи інших правових актів являє собою приклад електронної взаємодії громадян і органів влади.

Електронний уряд є вищою стадією розвитку урядування в умовах інформаційного суспільства.

Реалізація принципу «єдиного вікна» полягає в тому, що рух інформації між різними відомствами відбувається через створення загальної бази даних. Такий механізм прискорить, наприклад, розгляд запиту громадянина з певної проблеми.

Важливе значення в управлінні цифровим містом має комунікативна ефективність, що являє собою форму організаційного спілкування, через який державна або муніципальна установа прагне досягти своїх цілей, забезпечити імідж і створити клімат довіри та взаєморозуміння між громадянами. Залежно від особливостей своєї діяльності орган влади розробляє та реалізовує план для забезпечення комунікативної ефективності.

Джерелом поширення інформації є державна або місцева влада, звідки поширюється реклама, що звертається до цільової аудиторії.

Повідомлення як сукупність інформації визначає зміст реклами та процеси її реалізації. Канали комунікації – інформація від джерела до одержувача передається через різні види розповсюдження інформації – радіо, телебачення, періодичні видання, мережу Інтернет тощо.

Отже, нині в українських містах є потреба застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяють покращенню системи управління та підвищенню рівня життя населення.

Тому, місто, в процесі управління яким активно використовуються інформаційно-комунікаційні технології, у тому числі електронне врядування, що передбачає електронну взаємодію громадян та органів влади з метою покращення системи управління та підвищення рівня життя населення, можна назвати цифровим містом.

Список використаних джерел.

1. Інформація з офіційного веб-сайту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://me.gov.ua/>.
2. Концепція та План дій розвитку цифрової економіки в Україні до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.dkni.gov.ua/content/shvaleno-konceptsiyu-ta-plan-diy-rozvytkucyvrovoyi-ekonomiky-v-ukrayini-do-2020-roku>.
3. Мезенцев А.В. Електронне урядування, електронна демократія – підходи до визначень [Електронний ресурс] / А.В.Мезенцев // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 1. – С. 64–69.
4. Писаренко В.П. Запровадження електронного урядування в Україні [Електронний ресурс] / В.П.Писаренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2014. № 3. – С. 111–115.
5. Чукут С.А. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні / С.А. Чукут // Державне управління. – 2016. – №13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.investplan.com.ua/pdf/13_2016/17.pdf
6. Ємельянов В.М., Берсан Є.В. Проблеми та перспективи розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс] / В.М.Ємельянов, Є.В.Берсан // Наукові праці. Державне управління. – 2016. №269. – Режим доступу : <http://official.chdu.edu.ua/article/view/107613/102590>.

БОЙКО ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*головний спеціаліст Департаменту міжнародного співробітництва та
регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації.*

СТАН РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Електронне врядування, зокрема, впровадження електронних послуг – одна з вагомих складових реформи державного управління.

Сучасний стан надання електронних послуг характеризується певними зрушеннями. На сьогодні спостерігається підвищена увага держави до формування новітнього інформаційного суспільства, розширення сфери застосування інформаційно-комунікаційних технологій у розбудові сервісоорієнтованої держави. Формування ефективної системи електронних послуг в Україні за існуючим законодавством передбачає їх доступність з одного місця, тобто з Єдиного державного порталу адміністративних послуг.

Єдиний державний портал адміністративних послуг має реалізувати саме той довгоочікуваний механізм “єдиного вікна”, коли без черги, швидко і комфортно можна отримати послугу від представників держави. Реалізація “електронного вікна” потребує синхронізованих зусиль органів влади на всіх рівнях.

Міністерством економічного розвитку і торгівлі України створено Єдиний державний портал адміністративних послуг (далі–Портал) (my.gov.ua). Цілями даного проекту Порталу є впорядкування та надання вичерпної інформації про адміністративні послуги; впровадження та вдосконалення методологічних механізмів надання адміністративних послуг, функціональних елементів Порталу (особистий кабінет, системи ідентифікації користувачів, взаємодія з іншими органами, що надають послуги, тощо).

Етапи розвитку Порталу передбачають:

1. Робота Порталу в інформаційному режимі та забезпечення вичерпної інформації про: адміністративні послуги; список, шаблони та зразки документів, необхідних для отримання послуги; контактну інформацію та місце отримання послуги;

2. Надання послуг в електронному вигляді: послідовне впровадження послуг в електронному вигляді; розширення способів ідентифікації одержувачів послуг; впровадження механізмів сплати за послуги.

На сьогодні функціональними елементами Єдиного державного порталу адміністративних послуг є:

– персональний кабінет (створений для одержувачів послуг та використовується як механізм спілкування між заявником та надавачем послуг);

– ідентифікація (процедура розпізнавання особи, на цьому етапі використовується електронний цифровий підпис, з часом доступними стануть різні методи ідентифікації, в міру технічної та юридичної готовності);

– подача документів (форми заяв та документи подаються в електронному вигляді, електронний підпис засвідчує автентичність документів);

– отримання послуги (процедура повинна відбуватись у персональному кабінеті шляхом надання результату послуги в електронному вигляді);

– зворотній зв'язок (здійснюється через електронну пошту заявника).

Інтерфейс Порталу є зручним у користуванні, містить інформацію щодо адміністративних послуг які систематизовані за категорією заявників та відповідно до тематик: Громадянам та Бізнесу.

Окрім цього, на Єдиному державному порталі адміністративних послуг запроваджено авторизацію користувачів із використанням електронного цифрового підпису, а також надання через портал окремих послуг Міністерств, Державних інспекцій та служб, центральних органів виконавчої влади.

На Єдиному державному порталі адміністративних послуг розміщена інформація про центри надання адміністративних послуг всієї України. Окрім цього, на порталі можна знайти аналогічну інформацію про всі органи державної влади, про послуги, які вони надають, та навіть їх розташування на Google-карті.

Важливим у цьому контексті є затвердження у 2016 р. «Порядку інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування до Єдиного державного порталу адміністративних послуг», яким встановлено вимоги до процедури інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування до порталу, та розроблення Державним агентством з питань електронного урядування проекту «Концепції розвитку системи електронної ідентифікації в Україні», який передбачає запровадження альтернативних засобів електронного цифрового підпису та схем електронної ідентифікації.

На сьогодні в Україні створено значну кількість електронних порталів надання адміністративних послуг, зокрема на загальнодержавному рівні функціонує «Кабінет електронних сервісів» та «Он-лайн будинок юстиції», які забезпечують надання електронних адміністративних послуг Міністерства юстиції України. Завдяки цьому сервісу українці можуть отримати послуги з надання інформації з різних державних реєстрів. На регіональному рівні органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади утворюються окремі електронні портали (сервіси) надання адміністративних послуг.

У поточній структурі електронних послуг України не можливо не згадати недержавний проект - це Портал державних послуг iGov.org.ua, який відіграє не останню роль у розвитку системи надання електронних послуг в Україні.

Реалізація Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні передбачена на період до 2020 р., її кінцевою метою є забезпечення надання електронних послуг у всіх сферах суспільного життя, надання інтегрованих електронних послуг, а також запровадження транскордонних електронних послуг. Згідно Плану, відповідні державні органи мають популяризувати електронні послуги серед населення, а також розвивати канали доступу до електронних послуг шляхом створення спеціальних автоматизованих пунктів доступу в ЦНАПах, банках, бібліотеках тощо.

Отже, основою вирішення проблем надання адміністративних послуг в електронній формі повинен бути комплексний підхід, що включатиме низку заходів, а саме:

удосконалення чинного законодавства;

формування механізмів ефективної взаємодії та інтеграції інформаційних систем органів державної влади й органів місцевого самоврядування на базі Єдиного державного порталу надання адміністративних послуг;

широке інформування споживачів адміністративних послуг про можливість отримати їх в електронній формі та розроблення заходів заохочення отримувати послуги саме в електронній формі;

розроблення ефективних механізмів електронної ідентифікації й автентифікації споживачів адміністративних послуг в електронній формі з метою безпечного користування електронними сервісами надання адміністративних послуг;

приділення достатньої уваги спеціальному навчанню й перекваліфікації державних службовців та інших осіб, які надають адміністративні послуги на підставі закону.

Список використаних джерел.

1. Барікова А. А. Електронна держава: нова ефективність урядування: [монографія]. К.: Юрінком Інтер, 2016. 224 с.
2. Єдиний державний портал адміністративних послуг. URL : <https://my.gov.ua/>.
3. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. №5203-VI
4. Портал державних послуг. <https://igov.gov.ua/>
5. Розпорядження КМУ Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні № 918-р від 16.11.2016 р. // Офіційний вісник України. 2016. № 99. С. 259.

БУРКОВСЬКА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

головний спеціаліст відділу кадрового забезпечення

Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради

МЕХАНІЗМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В ЕЛЕКТРОННОМУ ВИГЛЯДІ: ОН-ЛАЙН РЕЄСТРАЦІЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ/ПЕРЕБУВАННЯ ТА ЗНЯТТЯ З РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ/ПЕРЕБУВАННЯ

ВСТУП. Закон України «Про адміністративні послуги» дає таке визначення адміністративним послугам – це здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону. Адміністративні послуги надаються суб'єктами надання адміністративних послуг безпосередньо або через центри надання адміністративних послуг(далі – ЦНАП). Щоб перерахувати всі адміністративні послуги, які наразі надають ЦНАПи України, знадобиться не один аркуш паперу, до того ж, вони різні в різних населених пунктах України. Це пов'язано з тим, що Переліки адміністративних послуг враховують потреби місцевих громад. Одна послуга яка точно є у будь-якому ЦНАПі України і є найпопулярнішою – це реєстрація/зняття з реєстрації місця проживання/перебування. А наскільки популярна послуга має бути максимально наближена до громадян.

Кожен громадянин України мінімум один раз в житті зареєстрував місце свого проживання (перебування). Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» встановлює норму про те, що реєстрація місця проживання особи є обов'язковою. Щоб поставити штамп у паспорті, українцям доводиться збирати від 3-х до 5-ти різних документів, які потім треба віднести в орган реєстрації або районний центр надання

адміністративних послуг (ЦНАП). Часто не обходиться без черг і нервів. Ці проблеми можна вирішити за допомогою надання цих адміністративних послуг онлайн.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД. Система реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання/перебування через Інтернет успішно працює в таких країнах, як, наприклад, Канада, Великобританія, Південнокорейська республіка, Австралія, Нідерланди, Німеччина, Латвія та в деяких американських штатах. Хотілось би відзначити досвід скандинавських та прибалтійських країн – в них існує декілька способів реєстрації місця проживання:

в органах, відповідальних за реєстрацію: місцеві органи влади (Литва, Латвія, Естонія) або місцеві податкові адміністрації (Швеція, Норвегія);

онлайн-реєстрація (Литва, Латвія, Естонія, Данія, Швеція, Норвегія);

надсилання документів поштою (Естонія, Норвегія, Нідерланди).

При онлайн-реєстрації у деяких країнах передбачено механізм перевірки правових підстав реєстрації місця проживання: підтвердження власника через електронну пошту, прикріплення до заяви документів, що підтверджують правову основу надання послуги. Інформація про місце проживання повинна відповідати одній з існуючих адрес, що міститься в офіційному адресному реєстрі. Це унеможливорює реєстрацію за неіснуючою адресою. Договір оренди є законною підставою для декларації місця проживання і орендарю не потрібно додатковий дозвіл власника (Латвія, Нідерланди). Якщо за однією адресою проживає вся родина, то всі члени родини можуть подати один пакет документів для реєстрації місця проживання (Естонія, Норвегія).

ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД УКРАЇНИ. Реєстрація/зняття з реєстрації місця проживання/перебування через інтернет вже не є новинкою і на території України. Так, в тестовому режимі ці адміністративні послуги надають в 13 адміністративно-територіальних одиницях України: Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Львівській, Рівненській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій області та в місті Київ. Згідно статистичній інформації, представлений на волонтерському веб-ресурсі «Портал державних послуг iGov», найбільш успішно ця процедура реалізується в Дніпропетровській області та місті Києві.

ЯК САМЕ ЦЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ? Алгоритм дій можна визначити, наприклад, так:

1) Суб'єкт звернення заповнює коротку форму в якій вказує свої контактні дані, стару та нову адресу реєстрації, за необхідності дані про попереднє прізвище і відомості про військовий облік. Вказується дата та час, у які буде зручно прийти до органу реєстрації для завершення реєстрації місця проживання. Після цього завантажити скановані документи;

2) Протягом одного дня заявнику надійде відповідь за результатами розгляду його електронної заявки, в якій буде рекомендовано усунути наявні недоліки (у разі їх наявності) або повідомлено про їх відсутність та запропоновано подати до ЦНАП оригінали документів для безпосереднього отримання обраної заявником адміністративної послуги;

3) У зазначений час заявник має звернутись до ЦНАПу, підписати усі документи, які необхідні для завершення процесу реєстрації та отримати необхідні печатки у паспортний документ.

ПЕРЕВАГИ. Варто відмітити, що он-лайн реєстрація місця проживання (перебування) та зняття з реєстрації місця проживання матиме ряд переваг :

- цілодобовий зручний доступ для всіх користувачів;
- використання різних дистанційних каналів комунікації зекономить час і гроші;
- вносить вклад у збереження природи - менше палива і паперу;
- інформація акумулюється в одному місці, щоб в повному обсязі задовольнити потреби споживачів;
- зменшення адміністративного навантаження, безпека (електронні документи не губляться, є доступними в будь-якому місці і будь-який час);
- легка форма заповнення бланків ліквідує наявність технічних помилок;
- зменшиться простір для корупції і збільшиться довіра до органів влади.

ВИСНОВКИ. У ході активної розбудови широкої мережі ЦНАП Україна поступово стає по-справжньому сервісною державою. Враховуючи наявний зарубіжний досвід та досвід наявних пілотних проектів на території нашої країни реєстрація/зняття з реєстрації місця проживання/перебування через інтернет стала цілком реальною і перспективною справою. Для того, щоб вона стала дійсно доступною для громадян, варто змінити чинне законодавство в сфері надання адміністративних послуг та вдосконалити систему захисту персональних даних.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про адміністративні послуги». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
2. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>
3. Єдиний державний портал адміністративних послуг. Офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://posludy.gov.ua/>
4. Портал державних послуг «iGov». Офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://igov.org.ua/>
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2016-%D0%BF>
6. Тимошук В., Школьнік Є. Механізми та виклики інтеграції базових адмінпослуг до ЦНАП. [Електронний ресурс]. – Режим доступу nt_web.pdfpravo.org.ua/img/books/files/1551391246zbirnyk_pri

**LOCAL LAW AS A SOURCE OF MANDATORY LAW, I.E. SOCIAL AWARENESS
IN THE SPHERE OF ADMINISTRATIVE CONDITIONS IN POLAND**

Synopsis:

This article was created on occasion of conference „PUBLIC ADMINISTRATION: TRADITIONS, INNOVATIONS, GLOBAL TRENDS”, which took place in Odessa as „ODESSA REGIONAL INSTITUTE FOR PUBLIC ADMINISTRATION OF THE NATIONAL ACADEMY FOR PUBLIC ADMINISTRATION UNDER THE PRESIDENT OF UKRAINE”.

The author, young researcher undertakes an analysis of interesting matter in the field of administrative law, which the source is local law and which is mandatory for every citizen, inhabitant and tourist. He gives important terms, analyzes legal acts to finally summarize the analysis of a given issue interesting in the context of perception and functioning of public administration among individual social or simply financial spheres. The inspiration to write this article was the observation and high research attractiveness of a given issue in the everyday life of a member of society.

Key words: administration, sources of law, tourism, society, finance.

As a result of widespread globalization, the development of the world computer network, constantly growing consumerism, but also the increase of public awareness towards improving the quality of life, the number of motor vehicles in urban agglomerations has increased [1]. Freedom of deciding in moving from point A to point B is a great value for many people, but the presence of all means of transport influenced on phenomenon of crowded city, logistic disorganization, and difficulty movement without obstacles. The State, and in this case local government in Poland realising its purposes, tasks imposed or own make the right decisions to impose on people with the support of services [2], who use a specific car park usually located in the city center, but also on the outskirts of the city fee in accordance with the provisions of the special law. Therefore, the parking fee in the toll zone should be 0.15% of the minimum wage, and in the so-called city center 0.45% also in terms of pay rates [3]. Local law, statutory law, are defined as acts in some way referred to as "independent" or the independent creation of territorial units under issued laws [4], making it a very interesting matter in terms of its perception in general and nowadays respect for everyone. Administration is taken over by the authorities of State. It is also a local government body, which aims to satisfy the needs of citizens that result from life in society [5]. The role of administrative bodies in management, issuing all relevant decisions, and establishing norms is very important. In the era of great intercity travel, but also those with a global range. Local law is generally applicable, but many cities have their own separate rules, i.e. payment for using a city street, visiting the beach or simply using the parking mentioned above. According to demographic conditions, each sovereign can create the silhouette of the city based on the relevant regulations. Striving to improve the well-being of society is also associated with the improvement or financial stability of a given organizational unit [6].

Summary:

Territorial administrative authorities ensure that in a given territory all principles of social order and order are respected, as well as harmony and peace. Acts of statutory law function as very important role in life of every human being but also relevant authorities. Their functioning influence on maintenance of balance in the sphere of social life, as well as the maintenance of all correctness in the implementation of commissioned and own tasks, affecting the tourist attractiveness of a given admission center.

References.

1. J. Szołtysek, *Logistyczne aspekty zarządzania przepływami osób i ładunków w miastach*, Wyd. UE w Katowicach, Katowice 2009.
2. Art. 16 Konstytucji RP.
3. Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, Dz. U. 1985 Nr 14 poz. 60 ze zm., art. 13b.
4. I. Lipowicz (w:) Z. Cieślak, I. Lipowicz, Z. Niewiadomski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Warszawa 2002, s. 122.
- 5] J. Boć (w:) *Prawo administracyjne*, red. J. Boć, Wrocław 2005, s. 16.
6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz. U. 2009 r. Nr 157, poz. 1240.

VRANCEANU ELENA SIMONA

Ph.D Lecturer Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, Romania

INTEREST GROUPS AND PUBLIC POLICIES

Public policies represent a broad area discussed and analysed from multiple perspectives: starting with the integrative social role (a better, inclusive society) continuing with the economic dynamics (triggering factor of the local economic potential) or the possibility of outlining a social pattern (stimulating the development of a certain community pattern). We can consider these three axes of debate highly suggestive to contextualise a theoretical discourse, explaining the reference framework of public policies and the role of groups in shaping the social dimension, including here specific features of pressure, interest and vulnerable groups taxonomy. Stimulating citizens' involvement in decision-making involves an exercise of civic that Western democratic societies assume as an intrinsic, natural action, determined by care and responsibility towards the community. Thus, the programs initiated by the local community, which can actively engage in such practices, play an important role, as it is no less important that the European values have stimulated the

participation in making different categories of decisions by joining Romania to the European construction project, which strongly promotes the idea of active citizenship through its programs and institutions. Equally important is the normative framework and in this sense the Law of the Local Public Administration no. 215/2001 with the following additions and modifications is an essential legal instrument that, after 2000, "regulates the general regime of local autonomy, as well as the organisation and functioning of local public administration" (Art. 1, Law 215/2001).

One thing is certain: political and nonpolitical actors are constantly pursuing the ideal of decision-making consensus, but often manage to satisfy only a part of the beneficiaries of public decisions. As a result of this fact, obviously, there is a need for an active involvement of individuals in the adoption of community measures, leading to the responsibility of both actors: the decision-makers and the citizens. Based on this approach, the value of the participatory exercise that belongs to different forms of association is not to be neglected, given the fact that between the governors, power groups, interest groups and vulnerable groups there is a relationship of interdependence, having a social role relevant to the community, which leads to individual and collective effects. In this whole process, based on interaction, new forms of association are produced and reproduced.

Therefore we may plead for supporting the active participation in different forms of association, representation of interests, especially since important mass actors, such as interest groups and pressure groups, have been "recontextualized" in the public discourse of politicians, who have used in a pejorative sense the concepts, profoundly distorting the theoretical acceptance offered to these terms by the space of research in the socio-human sciences. A number of authors alternatively use the terms "interest group" and "pressure group," some, especially the Anglo-Saxons, prefer the former. Other proposed terms such as "financial group", "organised group", "organised interests", "intermediary bodies" which did not have an international consecration. We can say that - to an important extent - the expression of the individual's freedom is enshrined by the free means of communication and association within a group, by its understanding a group of people reunited, in a stable or temporary way, based on a community of interests or conceptions.

We conclude by saying that assuming a transparent, efficient, balanced and anchored administrative body in permanent dialogue with citizens often means an ideal for a society, including Romanian one, deeply marked by the inheritance of the communist political regime and the lack of a civic activism or participative behaviour based on *political culture*. Gabriel Almond and Sidney Verba (1963) are the ones who embody the notion of *political culture* in the specialised literature, defined as a set of political attitudes, behaviours and values characteristic of a given community. At the same time, the concept of civic culture is closely linked to the characteristics of the state, as a theoretical structure that brings together a series of essential features of a community: political regime, degree of coalition of interests by civil society, relevance of pressure and interest groups from the state level. Active citizenship involves a set of rights and responsibilities that the individual has and practice in a framework based on the triad: information, participation, action.

ГОРЯЧУК ВАЛЕРІЙ ФЕДОРОВИЧ

*старший науковий співробітник Інституту проблем ринку
та економіко-екологічних досліджень НАН України, д.е.н., с.н.с.,*

НАЗАРЕНКО ЮЛІЯ АНДРІЇВНА

*аспірантка Інституту проблем ринку та
економіко-екологічних досліджень НАН України*

ВАЛОВА ДОДАНА ВАРТІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ ПОКАЗНИК ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Традиційно при оцінці діяльності підприємства, в якості головних показники результативності його діяльності використовують «випуск» та «прибуток». Але ці показники мають суттєві вади, бо перший залежить від результатів діяльності інших підприємств, а другий відображає інтереси лише власників підприємства, а не всього суспільства.

Показник «випуск» складається з валової доданої вартості та проміжного споживання. Останнє є вартістю матеріальних ресурсів і послуг, які були закуплені у інших підприємств та повністю спожиті у процесі виробництва. Тобто, показник «випуск» залежить як від результату діяльності самого підприємства, так і від результатів діяльності інших підприємств. При цьому зовнішній внесок може бути визначальним. Наприклад, автоскладальне підприємство, яке здійснює збірку легкових автомобілів на основі великих блоків, які купує у інших підприємств (двигун, паливна система, електрообладнання, трансмісія, система охолодження, кузов, підвіска, кермове управління, гальмівна система, колеса, шини та інше). У цьому випадку основний внесок у виробництво автомобіля, у його вартість належить підприємствам-постачальникам. Збільшення випуску продукції може бути не результатом підвищення ефективності діяльності підприємства, а наслідком збільшення обсягів спожитих товарів та послуг. У цьому випадку має місце зростання випуску продукції при відсутності зростання валової доданої вартості.

Таким чином, показник «випуск» не дає адекватного уявлення про результати діяльності підприємств. На відміну від нього показник «валова додана вартість» є суто результатом діяльності підприємства. Він не включає в себе додану вартість, створену іншими підприємствами, і тому відображає реальний внесок підприємства у створення конкретних товарів та послуг, які воно виробляє.

Важливим показником оцінки діяльності підприємств є «продуктивність праці», яка розраховується як частка випуску на кількість працівників. Але цей показник також має ваду, бо він відображає продуктивність праці сукупності підприємств, а саме самого підприємства та його постачальників. При цьому, чим далі підприємство у технологічному ланцюжку, тим більше продуктивність праці і тим менше вона відображає реальну продуктивність праці на підприємстві. Тому, пропонується оцінювати продуктивність праці на підприємстві як валову додану

вартість, яка приходить на одного працівника. Саме таке уявлення відображає реальну продуктивність праці на підприємстві.

Ще одним ключовим показником діяльності підприємств є показник «прибуток». З точки зору бізнесу, це мабуть найбільш важливий показник. При орієнтації на нього оплата праці, фінансування соціального забезпечення та навчання працівників є витратами підприємства. При такому підході чим менше ці витрати, тим більше прибуток підприємства. Але в сучасних умовах для забезпечення стійкого економічного розвитку окремого підприємства та країни в цілому важливо враховувати, що наймані працівники це не сукупність окремих осіб, яких можна міняти хоч кожен день без суттєвих втрат ефективності виробничого процесу, а це колектив взаємозв'язаних працівників, який є носієм людського капіталу. Втрата або зменшення цього капіталу може привести до більш значних збитків, ніж втрата фізичного та фінансового капіталу. Сьогодні зростає роль найманих працівників у формуванні кінцевих результатів діяльності підприємств, а людський та соціальний займають центральне місце в системі суспільного відтворення.

Враховуючи це доцільна зміна орієнтиру, а саме використання валової доданої вартості в якості основного показника результативності підприємства. Саме на основі цього показника визначається головний результат економічної діяльності країни (валовий внутрішній продукт) та регіонів (валовий регіональний продукт). Прибуток є лише частиною валової доданої вартості. Остання складається з прибутку, який отримують власники підприємства, оплати праці найманим працівникам та податків державі. На доцільність використання показника «валова додана вартість» для оцінки діяльності підприємства вказують чимало дослідників [1-3].

Сьогодні на рівні підприємств валову додану вартість не обчислюють і не використовують. Навіть розрахунок податку на додану вартість не передбачає визначення суми доданої вартості, використовується непрямий метод розрахунку податку. У той же час, головним макроекономічним показником діяльності країни та регіонів є відповідно ВВП та ВРП. Згідно системи національних рахунків 2008 року (СНР-2008) ідея, яку покладено в основу концепції ВВП, полягає в тому, що він повинен виміряти загальну величину валової доданої вартості всіх інституційних одиниць, що є резидентами даної країни [9, с. 106].

На рівні підприємства основним показником результативності є прибуток, а на рівні регіонів та країни – валова додана вартість. Така невідповідність обумовлена наявністю протиріччя між інтересами суспільства та власників підприємств. Якщо суспільство зацікавлене у зростанні валової доданої вартості, то власники підприємств зацікавлені у збільшенні прибутку. Враховуючи, що прибуток підприємства є частиною валової доданої вартості, то його можна збільшувати двома шляхами: по-перше, шляхом впровадження нових технологій, підвищення рівня організації виробничого процесу, що відповідає інтересам суспільства, а по-друге, шляхом зменшення оплати праці та ухиляння від податків. В останньому випадку валова додана вартість не зростає, а здійснюється лише її перерозподіл на користь бізнесу, що не відповідає інтересам суспільства.

Окремо слід відмітити, що нагромадження капіталу в країні здійснюється за рахунок частки валової доданої вартості, яка залишається після споживання. Тобто, валова додана вартість визначає потенціал країни до нагромадження капіталу. Чим більше валова додана вартість і чим більша її частка йде на нагромадження капіталу, тим більше обсяг нагромадження капіталу.

Висновки та пропозиції. Виходячи вищевикладеного, можна зробити висновок, що валова додана вартість має більшу аналітичну цінність, ніж прибуток, оскільки, по перше, вона дає більш адекватне уявлення про результати діяльності підприємств, а по друге, вона визначає потенціал до нагромадження капіталу. Крім того, використання показника «валова додана вартість» в якості головного показника діяльності підприємства забезпечує єдину концептуальну основу для оцінки результатів економічної діяльності на мікро, мега та макро рівнях.

Список використаних джерел.

1. Грідчина М.В. Про додану вартість як показник результатів діяльності сучасних корпорацій / М. В. Грідчина // Наукові праці МАУП. - 2013. - Вип. 1(36), с. 126–129.
2. Ермакова Ж. А., Андреева Т. В. Инструментарий оценки добавленной стоимости хлебопекарной промышленности региона / Ж. А. Ермакова, Т. В. Андреева // Экономика региона. - 2011. – № 4. - С. 274-279.
3. Іваненко В.О. Додана вартість як об'єкт аналізу статистичної звітності промислових підприємств з виробництва продукції / В. О. Іваненко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 1 (22). – С. 122-130.
4. Короткевич, Л.М., Барсуков А.А. Добавленная стоимость как критерий эффективности производственного процесса в промышленности / Л.М. Короткевич, А.А. Барсуков // Наука и техника. - 2016. – Т. 15, № 6. - С. 536-545.

ДЕМ'ЯНЧУК ІГОР ЯКОВЛЕВИЧ

*аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
ОРІДУ НАДУ при Президентові України,*

ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ У ЄДИНУ ЄВРОПЕЙСКУ СИСТЕМУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Амстердамський трактат 1997 року запровадив термін «посилене співробітництво», який є інструментом, який дозволяє навіть обмеженому числу держав-членів пропонувати ініціативи, спрямовані на пошук і розвиток дій у певних сферах.

У лютому 2006 року національні органи цивільного захисту Італії, Франції, Португалії та Іспанії обговорили значення планування та реалізації спільних заходів, які мають бути вжиті у випадках природних катастроф та надзвичайних ситуацій, що підкреслюються в середземноморському регіоні.

19 травня 2006 року Генеральні секретарі цивільного захисту цих країн спільно підписали спільну декларацію «Оперативне співробітництво в рамках Європейського механізму цивільного захисту» під назвою «FIRE 4» у Граці.

Ця ідея відображає результат багаторічного досвіду, отриманого в ході спільних операцій, що відбувалися в цьому районі, в той час як це стало першим кроком посиленої угоди про співробітництво між країнами у сфері цивільного захисту, зосереджуючись, головним чином, на взаємній допомозі у надзвичайних ситуаціях. Надалі ці 4 країни підготували спільну пропозицію, яку Європейський Союз прийняв у березні 2007 року як пілотну програму [3].

Робота у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям, підготовка персоналу цивільного захисту та реагування на природні або техногенні катастрофи, а також сприяння швидкому, ефективному оперативному співробітництву між національними службами цивільного захисту підтримується та доповнюється Європейським Союзом на національному, регіональному та місцевому рівнях. Це також передбачає сприяння послідовності у міжнародній роботі з цивільного захисту [2].

Попередниками поточної структури системи цивільного захисту Євросоюзу були два юридичні акти. Перший датується 1999 роком та встановлював Програму дій Спільноти у сфері цивільного захисту. За першою дворічною програмою дій (1998-1999 рр.) слідувала п'ятирічна Програма дій (2000-2004 рр.). Програму було подовжено до 2006 року рішенням Ради від 20 грудня 2004 року. Другим актом було рішення Ради від 23 жовтня 2001 року, що встановлювало початковий механізм, пізніше Рішення Комісії від 29 грудня 2003 року встановило правила впровадження механізму Співтовариства, визначивши його обов'язки та функціонування різних інструментів, які використовуються в механізмі.

Цунамі, які сталися в Південній Азії в грудні 2004 року, призвели до капітальної перебудови системи в цілому. Як Рада, так і Європейський Парламент закликали Комісію вивчити сфери вдосконалення механізму. Це призвело до низки повідомлень Комісії, спрямованих на розвиток більш надійного європейського потенціалу цивільного захисту, що дозволило б Союзу швидше і ефективніше реагувати на будь-який тип катастрофи в майбутньому. Як наслідок, Комісія подала 27 січня 2006 року 27 січня 2006 року перегляд Рішення Ради (2001/792 / ЄС), спрямованого на перепрофілювання Механізму. Рішення Ради 2007/779 / ЄС, Євратом базувалося головним чином на цьому Повідомленні.

Також, 20 квітня 2005 року комісією було прийнято пропозицію щодо постанови Ради про запровадження інструменту швидкого реагування та готовності до великих надзвичайних ситуацій. Ця пропозиція передбачала майбутнє правове підґрунтя для фінансування операцій цивільного захисту. Комісія запропонувала значне збільшення майбутнього фінансування європейських заходів цивільного захисту з річними обсягами від 16 мільйонів євро у 2007 році до 30 мільйонів євро у 2013 році. При цьому Комісія визнала важливість безпосередньої допомоги з цивільного захисту як відчутний вираз європейської солідарності у випадку великих надзвичайних ситуацій.

Наразі існують два основні законодавчі акти, які охоплюють європейський цивільний захист: Рішення Ради 2007/779/ЄС, Євратом, що встановлює Механізм цивільного захисту Співтовариства та Рішення Ради про створення фінансового інструменту цивільного захисту (2007/162/ЄС, Євратом) [1].

Спільний механізм цивільного захисту та фінансовий інструмент цивільного захисту охоплюють три основні аспекти циклу управління стихійними лихами - запобігання, готовність та реагування. Сам механізм охоплює реагування та деякі дії щодо готовності, тоді як Фінансовий інструмент дозволяє діяти у всіх трьох сферах. Ці два законодавчі акти доповнюють один одного, оскільки Фінансовий інструмент фінансує механізм.

Список використаних джерел.

1. Civil protection legal texts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/echo/files/civil_protection/civil/prote/legal_texts.htm#hist_back
2. European cooperation. Vademecum - Civil Protection [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/echo/files/civil_protection/vademecum/menu/3.html.
3. GENERAL SECRETARIAT FOR CIVIL PROTECTION. FIRE 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.civilprotection.gr/en/fire-5>.

ДІДОРЧУК ДМИТРО ВІТАЛІЙОВИЧ

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентів України, магістр права

МЕХАНІЗМИ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

Під час всесвітнього розвитку комп'ютерних систем та глобалізації Інтернету, значне місце займає запровадження електронних технологій у різноманітні сфери життя, починаючи з соціальних сфер спілкування до сфер управління. У школах запроваджують електронні щоденники, бази даних у державних установах переносяться до електронних архівів, розповсюджується дистанційна праця у компаніях тощо. Не минули такі інновації й владні інститути у розвинутих країнах – у цю сферу було введено таку систему як електронна демократія.

Поняття «електронна демократія» розглядають у двох смислах. Говорячи про е-демократію у вузькому розумінні, мають на увазі застосування ІКТ для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян. У цьому

разі змінюється лише технологічний бік подання заяв, звернень, запитів органам влади від імені громадян. Тобто, використовуючи своє законне право на отримання певної довідки, громадянин може звернутися до інстанції письмово, а може, наприклад, користуючись електронною поштою.

Е-демократія у широкому розумінні передбачає залучення громади за допомогою сучасних інформаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань. Прикладом може бути інтерактивна участь жителів у засіданні місцевої ради. Під час транслявання засідання в Інтернеті кожен зацікавлений може висловити своє ставлення до рішень ради, виступів депутатів, і відтак – вплинути на позицію органу влади¹.

Крім того, елементами електронної демократії можуть бути електронні (або онлайн) голосування, вибори, опитування громадської думки.

Україна зараз перебуває на стадії значного становлення електронного управління та електронної демократії. Для цього було прийнято ряд законодавчих актів, таких як закон «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 та закон «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні», а також Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації».

Згідно вищезазначеного Розпорядження електронна демократія - форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій².

Тобто, це форма суспільних відносин, за якої громадяни та інститути громадянського суспільства залучаються до державотворення та державного управління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, з метою залучення громадян на всіх рівнях до публічного життя, поліпшення прозорості процесу прийняття рішень, підзвітним демократичним інститутам, поліпшення реакції суб'єктів владних повноважень на звернення громадян, сприйняття публічних дискусій та привернення уваги громадян до процесу прийняття рішень, що входять до їх повноважень.

На місцевому рівні елементи електронного управління та електронної демократії застосовуються на сайтах місцевих рад та спеціалізованих сервісах, наприклад, портал «Відкрите місто», віртуальна приймальня мера Івано-Франківська, сайт «Панель міста Львова».

Значне місце у здійсненні електронної демократії громадянами займають електронні петиції, які було введено у 2015 році разом із змінами у закон «Про звернення громадян». Закон визначає, що електронна петиція - це колективне звернення в електронній формі до суб'єкту владних повноважень у вигляді тексту скарги або пропозиції³. Суб'єкт владних повноважень повинен публічно оголосити свою позицію стосовно згоди чи незгоди по суті петиції, проінформувати про аргументи у разі незгоди та організувати спільну з авторами роботу щодо розроблення та втілення плану реалізації петиції у разі згоди. Першою державною установою, що запровадила сервіс електронних петицій, була Адміністрація Президента України, зараз же петиції існують на всіх рівнях влади. На місцевих рівнях функціонує Єдина система петицій.

У багатьох обласних центрах діє система бюджетів громадської участі – це демократичний процес, який надає можливість кожному громадянину брати участь у розподілі коштів місцевого бюджету через створення проектів для покращення міста або голосування за них. Будь-який житель може подати проект, пов'язаний з покращенням життя громади, взяти участь у конкурсі, перемогти в голосуванні і спостерігати за тим, як його проект реалізують в рамках бюджету. Таким чином, частина грошей міського бюджету спрямовується на запропоновані громадянами проекти, що обираються через електронне голосування.

Як зазначалося вище, великим кроком стало створення спільнот у соціальних мережах, а саме у Facebook, де нині зареєстровано багато публічних осіб та державних організацій. Окрім того, ця соціальна мережа відіграє велику роль у політичних дискусіях та формуванні громадської думки у населення.

На жаль, на існуючому етапі розвитку електронної демократії в Україні не існує одного з найголовніших її елементів: запровадження системи електронних виборів, які здійснюються за допомогою електронного голосування. В саме ж електронне голосування повинно входити кілька елементів, таких як безпосередньо здійснення волевиявлення громадян через електронні пристрої під час голосування, а також подальший підрахунок голосів за допомогою спеціального програмного забезпечення. Така система дозволить уникнути значною мірою втручання у голосування, яке може бути як навмисне (наприклад, фальсифікація), так і через людський фактор.

Одним з найбільш успішних прикладів класичної електронної демократії національного рівня можна назвати вибори членів до нового складу Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України. Вибори проходять на протязі одного робочого дня з 9:00 до 21:00 на офіційному сайті Національного антикорупційного бюро України. В результаті конкурсу на основі рейтингового голосування обирається 15 членів РГК, які забезпечуватимуть цивільний контроль Національного бюро. Процес виборів регламентується Указом Президента України № 272/2015 Питання Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України. Згадані вибори відбуваються кожний рік з 2015 року і дуже добре себе зарекомендували як ефективний інструмент електронної демократії.

Крім законодавчо закріплених та фактично реалізованих елементів та інститутів електронної демократії також існує безліч громадських ініціатив у цій сфері. Деякі з них незважаючи на чисельні переваги не набули ані державної чи місцевої підтримки, ані популярності серед користувачів, наприклад, сервіс електронного місцевого самоврядування рівня багато поверхневого будинку «myodm.com».

¹ Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. – К. : НАДУ, 2015 – 66 с.

² Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні»

³ Закон України «Про звернення громадян» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст.256

Взагалі за останні роки спроб реалізації електронної демократії найбільшої популярності набули елементи контролю депутатів, органів державної влади або місцевого самоврядування тощо, електронні петиції та інструменти по відборі проектів громадськості.

Таким чином, електронна демократія є визначним елементом існування сучасного суспільства у розвинутих країнах. Потрібно докладати більше зусиль у її розвиток для того, щоб вона вірно виконувала свої функції та полегшувала життя населення країни від звичайних громадян до публічних осіб.

КАДУК НАТАЛЯ ІВАНІВНА

*доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.політ.н., доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

В умовах формування багатопольярного світу Європейський Союз демонструє «трансформуючий вплив», інструментами якого є не військова сила та примус, а угоди й закони, які поєднують держави спільними стандартами навколо спільних цілей на основі принципу добровільності та спільних цінностей.

Взаємовідносини між Україною та ЄС на сучасному етапі розвитку доцільно розглядати в контексті імплементації Угоди про асоціацію, яка розглядається у якості дороговказу реформ на шляху реалізації зовнішньополітичного курсу нашої держави на європейську інтеграцію, тому що саме положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (підписана - 2014 р., набула чинності – 2017 р.) було покладено в основу Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020", яка визначає напрямки реформування нашої держави на шляху до європейського політичного та економічного простору.

Цілі Угоди про асоціацію між Україною і ЄС (далі - УА), визначені у ст.1, можна підсумувати таким чином:

Сприяння миру та стабільності;

Дотримання спільних цінностей (вони ж основні елементи УА);

Співпраця та наближення політик у різних сферах;

Поступова інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС (шляхом створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі) [5].

Головною суттю поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (далі - ПВЗВТ) та УА у цілому є одностороннє регуляторне наближення в обмін на економічну інтеграцію. Відповідно до УА, Україна зобов'язується перейняти та практично впровадити *acquis* - законодавчі норми, правила та технічні стандарти ЄС. В обмін на це, Україна поступово ставатиме частиною внутрішнього ринку ЄС. Ступінь цієї інтеграції залежить від амбіцій та спроможності України досягнути взаємної лібералізації через адаптацію *acquis*.

Слід відзначити, що загальний прогрес виконання Україною завдань Угоди про асоціацію, запланованих на 2017 рік, склав 41%. Найбільшого прогресу досягнуто в таких напрямках як фінансовий сектор (100%), освіта, навчання, молодь (100%), енергетика (71%) та гуманітарна політика (71%) [4].

Разом з тим, прогрес виконання завдань, запланованих на 2018 рік, склав 52%. Найбільшого прогресу досягнуто в таких напрямках як підприємництво (89 %), сільське господарство (86 %), зменшення технічних бар'єрів у торгівлі (70 %), соціальна політика та трудові відносини (70 %) [3].

Відзначаючи особливості імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, слід звернути увагу на наступні положення:

1. Наявний кумулятивний прогрес імплементації Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС на рівні 44% (станом на червень 2019 року), але в різних сферах він є нерівномірним [2].

2. Чинні умови УА були сформовані за результатами переговорів 2007-2011 років на основі актуальних на той час економічних умов. З того часу структура вітчизняної економіки змінилася і ЄС став основним торговельним партнером України, тому Україні необхідно більш активно використовувати механізм комплексного перегляду УА, який закладено в її змісті.

3. Типовими проблемами імплементації положень УА є:

затримка наближення законодавства до права ЄС (затягування затвердження проектів нормативних актів, що передбачають впровадження відповідних норм);

недостатньо відкритий процес імплементації (бракує залучення всіх заінтересованих сторін на ранніх етапах до процесів розробки і прийняття відповідних рішень);

неповне наближення законодавства (часткове перенесення норм);

суперечливий характер імплементації (приймаються законодавчі кроки з

протилежним правовим змістом);

недостатньо ефективна інституційно-організаційна структура, яка необхідна для імплементації положень

УА;

недостатнє фінансове забезпечення цього процесу;

недостатньо ефективний процес інформування громадськості та взаємодія органів державної влади з громадськістю в контексті реалізації політики європейської інтеграції України;

недостатність вжитих заходів для вирішення наявних проблем [1].

Таким чином, слід відзначити певні успіхи України в контексті імплементації положень Угоди про асоціацію з ЄС, які вже дозволили скоритися новими можливостями для розвитку нашої держави, але необхідно ще більш наполегливо працювати на цьому шляху, координуючи діяльність різних органів публічної влади, об'єднуючи зусилля держави, бізнесу і громадян, залучаючи додаткові джерела фінансування, посилюючи співпрацю з ЄС,

використовуючі всі інструменти УА та залучаючи інші механізми співробітництва на міжнародній арені (наприклад, в межах COT).

Список використаних джерел.

1. Від цілей до результатів: виконання Угоди про асоціацію очима стейкхолдерів. Звіт Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна–ЄС щодо оцінки реалізації Україною окремих положень Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Report_USPGS_2017_ukr_final.pdf
2. Європейська та євроатлантична інтеграція. Transition book. 2019. 94 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-presentation-2019/8.2019/transition-book-final-stisnuto.pdf>
3. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році. К., 2019. 43 с. URL: <https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf>
4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2017 році. К., 2018. 88 с. URL: https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/layout_16_02_final.pdf
5. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання Угоди між Україною та ЄС. Аналітичний звіт. (2-е видання). К., червень. 2019. 50 с. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi_dynamika-vykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES.pdf

CASTRAȘAN TATIANA

Academy of Public Administration

THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

Since independence in 1991, the Republic of Moldova has undergone a period of reforms, changes, transformations on all levels. Public administration is no exception in this regard. Thus, through the existing territorial organization, the Republic of Moldova is an extremely fragmented state, which affects the social and economic development of the administrative-territorial units (ATUs), the local entities lack financial-fiscal autonomy and it generates constraints in their decision-making process. Because of this, different reforms are still being tested.

The Explanatory Dictionary of Romanian Language defines REFORM, reforms, 1. Political, economic, social, limited or structural transformation in order to make progress; Financial reform = reform through which major changes are made to the system of formation and spending of state revenues.

The aim of an administrative-territorial reform is to establish territorial units capable of providing quality services to citizens, maintaining local democracy and establishing a model for the public sector, so as to respond to citizens' needs, to reduce the strong disparities between urban and rural regions, respecting human rights, gender equality, social inclusion, ethnic factors.

The administrative-territorial organization of the Republic of Moldova was carried out through several stages:

Stage I - 1991 -1994 – is characterized by the adoption of the Decision no. 636-XII for the application of the Law on the bases of local self-administration, on July 10, 1991. This decision establishes two stages of implementation, the first one referring to the elaboration and adoption of the Law on administrative-territorial organization in the Republic of Moldova, through which to liquidate the existing units in that period - the rayon (district), the village, the city, the small town - and to establish new administrative-territorial units - the district, the municipality, the city [15]. This stage was completely denied, the Government adopting on July 22, 1991 the provisional Regulation regarding the functioning of the local self-administration bodies of the Republic of Moldova during the transition period until the final territorial-administrative division is finalized. Thus, by 1998, the territory of the country was divided into 40 rayons (districts).

Stage II - 1994 -1998 In 1994, there were adopted three (3) laws, by which the Law on the bases of local self-administration was repealed. Law on the administrative-territorial organization no. 306-XII, which does not come to fulfill the provisions of the repealed law, for the formation of districts and municipalities, but legislates the old administrative-territorial structure with 40 rayons (districts), inherited from the Soviet period. In the Republic of Moldova were created 923 administrative-territorial units of level I. Besides the Law on administrative-territorial organization, the Law on local public administration was adopted in 1994 [3]. The act established the attributions of the authorities of both levels, I and II, but did not achieve a concrete delimitation between them. This lack of differentiation of responsibilities has created a number of problems in the management of public affairs, especially regarding the formation, approval and execution of the administrative-territorial units of level I budgets, which have become completely dependent on the district executive committees. Other contextual laws adopted were: Law on the status of Chisinau Municipality of April 19, 1995, based on which, with minor modifications, Chisinau Municipality works today [2]. Also on April 19, 1995, the Law on the Framework Statute of the village (the municipality), the city (the municipality) was adopted, which represents a legal basis for the authorities.

Stage III - 1998 -2001 In 1998 the 40 rayons (districts) were transformed into 9 districts, to which was subsequently added the 10th. Gradually, the transition to the Romanian model of administrative-territorial organization was carried out, which resulted in the redistribution of competences and resources. In this context we mention the adoption, of Law no. 186-XIV on November 6, 1998 regarding the local public administration and on November 12, the same year, of Law no. 191-XLV regarding the administrative-territorial organization. Namely by Law no. 191 the administrative-territorial division is substantially modified and out of the 40 existing rayons, 10 districts are constituted [4; p.23].

Certain factors with political predilection, led to the replacement of the Law on the administrative-territorial organization of the Republic of Moldova no. 191 of November 12, 1998, which established the formation of 12 administrative-territorial units of level II, including 10 districts with the Law on the administrative-territorial organization of the Republic of Moldova no. 764 of 27.12.2001, in force since 2003. The law in question provided for the formation of 32 rayons (districts), 5 municipalities, but also the Autonomous Territorial Unit Gagauzia, on the right side of the Dniester, and on the left side of the administrative-territorial units (UTA) they can be given autonomy in special forms and conditions.

Based on the current situation we can draw the following conclusions:

From the point of view of the territorial structure - 32 rayons (districts) are too many for a territory as small as that of the Republic of Moldova. This is an excessive fragmentation of the territory, which creates problems for business management.

With a possible territorial optimization through the creation of 5-6 regions, and here the central authorities should decide the exact number of regions, a decisional, fiscal and social decentralization would take place. The local authorities will no longer „run” to Chisinau to solve problems and seek solutions for them, but will solve them in the territories.

Regionalization would contribute to deeper cross-border cooperation with European countries. It is an important argument given that Moldova has a European path, and in several countries of the European Union territorial regionalization is widely applied. Cross-border partnerships could be created through joint projects.

Here we note that in the EU there are three basic models of organization of administration: the one-tiered model, especially in small countries, such as, Cyprus, Estonia, Lithuania, Latvia, Luxembourg, Malta, Slovenia, the two-tiered model, predominates in the EU-27 and is widespread in medium-sized countries - Austria, the Czech Republic, Denmark, Greece, the Netherlands, Portugal, Romania and the three-tiered model, widespread in large countries - Belgium, France, Germany, Italy, Poland, Spain, United Kingdom.

In conclusion, we can see that the territory of the Republic of Moldova has undergone a series of administrative-territorial reforms throughout its history, their implementation being, in most cases, inefficient, which left reminiscences for the current administrative-territorial structure. of the state. The current administrative-territorial organization of the Republic of Moldova reveals a high fragmentation of the territory, which is made up of too many small administrative-territorial units and with an activity of inefficient administrative authorities. Given the concrete situation of the public administration, we can mention that the local and regional development can only be achieved by ensuring an efficient model of local administration, and in this sense the creation of a smaller number of administrative-territorial units with larger dimensions, both from the point of view of the territory, as well as according to the demographic criterion, is the only viable solution for the Republic of Moldova; the correlation of the administrative-territorial reform with the one of assigning to the local authorities of level I and II the sufficient competences, including financial, to carry out the administrative functions.

Bibliography.

1. Constitution of the Republic of Moldova from 29.07.1994. In: The Official Monitor of the Republic of Moldova. 18.08.1994;
2. National Strategy of Decentralization nr. 68 from 05.04.2012. Published: 13.07.2012 In: The Official Monitor of the Republic of Moldova, nr. 143-148;
3. Cușnir, V., Stratan A. Administrative-territorial reform in the Republic of Moldova: From constraints to prerogatives [On-line]: <<http://agora.md/analyze/103/>>, 13 ianuarie 2015.
4. Osoian I., Sîrdoev I., Veveriță E., Prohnițchi V. Analytical study on the optimal administrative-territorial structure for the Republic of Moldova, Chisinau, 2010. [On-line]: <http://www.expert-grup.org/old/library_upld/d285.pdf>.

КОСТЕНЮК НАТАЛІЯ ІВАНІВНА

*старший викладач кафедри електронного урядування та інформаційних систем
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕІНЖІНІРИНГУ У ЯКОСТІ ІНСТРУМЕНТУ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Реінжиніринг являє собою інтенсивну, орієнтовану на клієнта управлінську ініціативу, яка має бути запропонована керівництвом та ставить за мету перебудову адміністративно-управлінських процесів, націлених на удосконалення діяльності ОМС та підвищення її ефективності шляхом зменшення витрат та усунення зайвих процесів. Застосування реінжинірингу у якості інструменту удосконалення діяльності ОМС відображається в перегляді ними організаційно-методичних підходів здійснення управлінської діяльності й розробці її концептуальної моделі, яка базуватиметься на вибудованих процесах, робочій силі, технологіях, організаційній структурі, орієнтованих на потреби громадян та надання їм якісних послуг.

Основні напрями процесу реінжинірингу містять у собі розуміння важливості невідкладного реагування на зовнішні фактори впливу, усвідомлення необхідності в розробці й впровадженні рішень, націлених на задоволення потреб клієнтів, забезпечення чіткої й послідовної комунікації з метою ефективного керування й концентрації зусиль. Реінжиніринг сприяє також появі поінформованості й можливостей для навчання й переміщення акценту на більше значимі можливості з використанням аналізу «витрати/вигоди» [2].

Тобто цілями впровадження реінжинірингу є побудова взаємин усередині органу влади і його ключовими зацікавленими сторонами, визначення можливих наслідків розбіжностей у думках серед зацікавлених сторін, досягнення загального розуміння суті реальних проблем і визначення діапазону бажаних результатів [2].

Реінжиніринг АУП використовує різні принципи, тому можна сформувати певні загальноприйняті принципи, які відіграють важливе значення при удосконаленні діяльності ОМС, спрямованої на максимальне задоволення потреб користувачів. Зокрема, серед них можна виділити наступні принципи:

Політичного рішення і волі керівництва. На відміну від комерційних структур, які мають на меті максимізацію прибутку від реінжинірингу, державні органи повинні мати мотивацію щодо підвищення ефективності та корисності для суспільства послуг в цілому.

Ставки на загальну ефективність. Реінжиніринг дозволяє підвищити ефективність як для органів місцевого самоврядування, так і для громадян, бізнесу - отримувачів послуг.

Пріоритетності процесів перед функціями. У більшості випадків в органах державного і господарського управління кожний функціональний підрозділ звертає увагу тільки на виконання своїх функціональних зобов'язань, а кінцевий результат цікавить лише керівництво. Тому, як зазначалось раніше, реінжиніринг більшою мірою акцентується на процесах, ніж на функціях [1].

Делегування і децентралізації. Проведення реінжинірингу найчастіше пов'язано з делегуванням повноважень і функцій від центральних органів до територіальних підрозділів і підвідомчих організацій [2].

Інноваційного підходу. Даний принцип повинен застосовуватись в реінжинірингу всіх АУП. На практиці, реінжиніринг АУП народжується на основі інноваційних ініціатив.

Глибокого аналізу чинних факторів. При вивченні проблемних питань діяльності ОМС необхідно звертати увагу на глибокий аналіз всіх факторів, в тому числі на вивчення внутрішнього і зовнішнього середовища. Також, існує певний перелік помилок, які створюють серйозні перешкоди при проведенні реінжинірингу і їх необхідно вправовувати.

Отже реінжиніринг є тим інструментом, який спеціально створено для здійснення масштабних змін в управлінні процесами, які не можуть бути забезпечені відомими методами удосконалення. Сучасна практика управління засвідчує, що сферою реінжинірингу є також і адміністративний процес, тобто регламентований законом порядок діяльності органів виконавчої влади з реалізації покладених на них функцій.

Список використаних джерел.

1. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів місцевої влади : навч. посіб. / В. М. Дрешпак, Т. М. Брус, О. В. Тинкован та ін. ; за заг. ред. В. М. Дрешпака ; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. - Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. - 159 с.
2. Кузьмін О. Є. Управління змінами : навч. посібник / О. Є. Кузьмін, В. В. Яцура, І. І. Грибик, А. М. Гришук, Н. В. Смолінська, М. Б. Гункевич, М. В. Замроз. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. - 356 с.
3. Механізми забезпечення якості рішень щодо реінжинірингу бізнес-процесів банку : монографія / авт. кол. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г. М. Азаренкової. - Київ : УБС НБУ, 2012. - 334 с.

КРАСНОНОС СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

*заступник керівника апарату райдержадміністрації-
завідувач сектору взаємодії з правоохоронними органами,
оборонної та мобілізаційної роботи апарату Вітовської районної
державної адміністрації Миколаївської області*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕЛЕКТРОННИМ УРЯДУВАННЯМ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Мета: аналіз сучасного стану організаційно-правових механізмів державного управління електронним урядуванням на місцевому рівні, проблеми впровадження.

Визначення проблеми:

Напрямок електронного урядування державної політики визначений пріоритетним у низці нормативно-правових актів: Законі України "Про інформацію", Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020"[3], Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, Стратегії реформування державного управління на 2016-2020 роки, Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом. [1]

Актуальність розвитку електронного урядування на місцевому рівні обумовлена процесами децентралізації та деконцентрації влади, розширенням можливостей участі громадян в публічному управлінні, реалізації права населення окремої території самостійно вирішувати питання місцевого значення, а також тим, що згідно Європейської хартії місцевого самоврядування, переважна більшість послуг повинна надаватись саме на місцевому рівні.[2]

Значне відставання України від світових темпів розвитку електронного урядування та необхідність удосконалення державної політики у даній сфері визначає низку проблем.

Існує проблема якості підготовки нормативно-правових актів на рівні держави: у багатьох випадках акти розробляються без проведення ретельного аналізу проблеми, що потребує правового регулювання та урахування ризиків їх запровадження; врахування необхідності їх взаємодії з іншими актами, проведенням якісної соціально-економічної та правової експертизи, громадського обговорення тощо. Крім цього, деякі норми законів і підзаконних актів іноді суперечать одне одному. Тому, першою проблемою можна назвати відсутність цілісного механізму правового забезпечення виконання завдань щодо створення інформаційного суспільства та запровадження

електронного урядування.[5] Інша проблема – недосконала практика правозастосування та правовий нігілізм громадян та бізнесу, навіть державних службовців.

Тому, актуальною залишається проблема розробки організаційно-правового механізму розбудови інформаційного суспільства в Україні та запровадження електронного урядування. Цей механізм повинен включати таку ієрархію керівних документів державної політики:

“доктрина → концепція → стратегія → програма → план → бюджет”.

Основний матеріал:

Основною проблемою організаційного механізму державного управління електронним урядуванням є порушення принципу персональної відповідальності за виконання завдань та відсутність єдиного координаційного центру, конкуренція органів державної влади за вплив на сферу електронного урядування, дублювання їх функцій та завдань, неузгодженість організаційно-правових механізмів з інформатизації, електронного урядування, розвитку інформаційного суспільства, в тому числі в контексті Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”.

З боку центральних органів виконавчої влади не вистачає єдиних стандартів і ясних пріоритетів. Слід зазначити, що у багатьох державних органах місцевого рівня абсолютно різний рівень інформатизації (наприклад, в деяких органах місцевого самоврядування немає навіть корпоративної пошти, не кажучи навіть про систему електронного документообігу), а це близько 75 відсотків органів. Рівень так званої інформаційної нерівності стрімко зростає разом з бурхливим розвитком самих ІКТ. Іншими словами, швидкий прогрес в області інформатизації загострює і підсилює інформаційну нерівність.

Незважаючи на досить високі темпи розвитку ІКТ, рівень підготовленості регіонів та міст до електронного урядування істотно різниться. Звідси випливає, що провідну роль в подоланні подібної нерівності повинні зіграти регіональні та місцеві програми інформатизації, впровадження відповідних освітніх стандартів і програм, розвиток безперервної освіти, телемедицини.

Окремо слід відзначити неготовність громадян до заходів, впроваджуваних у процесі функціонування електронного урядування. Враховуючи те, що потенційним користувачем електронних послуг та інших сервісів електронного урядування є громадянин у віці 30-40 років із середнім рівнем доходів, з вищою освітою, службовець або офісний співробітник. Однак, при виборі послуг, які в першу чергу підлягають переведенню в електронний вимір, зусилля місцевих органів влади націлені на “соціальні” послуги, де заявниками є пенсіонери, інваліди, багатодітні батьки, малозабезпечені громадяни та інші соціально незахищені категорії громадян.

Відзначається і проблема фінансування розвитку електронного урядування. Брак коштів для реалізації проектів інформатизації та побудови електронного урядування в регіонах та районах пов'язана насамперед з нерівномірною бюджетною спроможністю, а також з дуже високою для існуючих бюджетів вартістю виконання рішень ІТ-розробниками.

Успішність впровадження електронного урядування на місцевому рівні безпосередньо залежить від їх ресурсної, насамперед, фінансової забезпеченості.

Ключовим фактором, який зменшує ефективність використання ІКТ в регіональному та місцевому управлінні, є їх відстороненість від більш широкого контексту управлінських технологій. У більшості випадків розробка і впровадження місцевого електронного урядування розглядається і сприймається як окремий проект.

Таким чином, витоки проблем полягають у відсутності ефективного цілепокладання на центральному рівні, при цьому не завжди є ініціатива на місцевому рівні. Складно домогтися розвитку загальної моделі з описом, наприклад, об'єктів інформатизації, їх функцій, принципів і форматів інформаційного обміну. У свою чергу, це призводить до створення регіональних та місцевих сегментів, ніяк не прив'язаних до загальної архітектури системи в цілому. На практиці регіональні та місцеві розробники не мають загальних принципів взаємодії, форматів поєднання, а іноді не мають уявлення, в яких випадках слід з'єднуватися з центральними системами.[4]

Висновки:

Для подальшого розвитку системи електронного урядування доцільно:

- чітко окреслити стратегію органів влади на різних рівнях щодо електронних послуг та інформаційно-комунікаційних технологій як пріоритетних;
- запровадити проектний підхід до запровадження електронного урядування;
- розробити стандарти створення, інтеграції та спільного використання типових елементів інформаційно-технологічної інфраструктури органів влади;
- розширити кількість загальнонаціональних інформаційних ресурсів (реєстри, реєстри, кадастри, класифікатори тощо);
- розробити методики оцінки ефективності діяльності органів публічної влади через використання ними інформаційно-комунікаційних технологій, тощо.

Список використаних джерел.

1. Деякі питання реформування державного управління України»: розпорядження КМУ від 24.06.2016 р. № 474 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМУ від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.
5. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003р. N 851-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СФЕРУ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Перехід більшості держав світу до ринкової економіки і лібералізація світових торгово-економічних обмінів після закінчення «холодної війни» відкрили шлях до перетворення світу на єдиний економічний і політичний простір. Цей процес відкрив шлях до глобалізації, яку експерти Міжнародного валютного фонду визначають як «зростаючу економічну взаємозалежність країн світу внаслідок зростаючого обсягу і різноманітності транскордонних обмінів товарами і послугами, міжнародних потоків капіталів, а також зростаючої «дифузії» технологій».

Глобалізація справляє все більш відчутний вплив на всі сфери суспільного життя. В економіці це проявляється у постійно зростаючій взаємозалежності різних секторів економіки, внаслідок чого розвиток і сталість одного з них у будь-якій державі стає проблематичним без сталого розвитку в інших секторах і країнах.

В політиці держави вимушені адаптуватися до потреб економічної глобалізації. Їх політика все більше визначається економічними факторами. Світ поступово відходить від геополітичної парадигми і починає жити за геоекономічними законами. Кардинально підвищується рівень взаємної залежності суб'єктів міжнародної політики, що вимагає підвищення рівня відповідальності учасників системи міжнародних відносин. Процеси глобалізації спричиняють кардинальні зміни у міжнародному безпековому середовищі, яке стає дедалі динамічнішим і суперечливішим, провокує невизначеність світового простору безпеки, а в деяких випадках стимулює міжнародних акторів до випереджального застосування сили.

Під впливом глобалізації принципово нового звучання набувають висхідні одиниці безпекового мислення – державний суверенітет, національні цінності, національні інтереси, безпекові системи та інститути, безпекові гарантії тощо. Їх зміст спрощується, деформується, втрачає усталену логіку забезпечення країни та її населення від деструктивного зовнішнього впливу. Змінюється розуміння сфери організованого насильства, яке може відбуватися як за участі держав, так і міжнародних злочинних угруповань.

Змінюються пріоритети у безпековій сфері. В умовах глобалізації набуває значення не сама територія як геополітичний простір, а ресурси, інфраструктура та комунікації, які знаходяться на ній і від використання яких залежить добробут багатьох країн, що пов'язані з ним. Задачі щодо їх захисту інтернаціоналізуються. Поруч із задачею захисту національного суверенітету виникає нова задача стратегії держави – захист її економічних інтересів, у тому числі тих, які виходять за межі її території. Якщо раніше у боротьбі за територіальний переділ світу головну роль відігравала військова складова могутності держави, то в епоху глобалізації розширення сфери впливу забезпечується передусім невійськовими засобами. Військова інтервенція для анексії чужої території відходить на другий план. Суттєві переваги отримують країни, які володіють комплексною могутністю, яка базується на розвиненій економіці, впливовій політиці та дипломатії, ефективній інформаційній складовій. Разом з тим розвиток економіки, гарантований обмін товарами і ресурсами, безперебійна робота комунікацій можливі лише за умов стабільної обстановки. Тому значення військової сили як крайнього засобу забезпечення цих умов залишається все ще вагомим. Звідси випливає кілька принципових висновків.

Перший – головною задачею стратегії впливової держави стає контроль над регіонами, які багаті ресурсами та вузлами комунікацій, а основним методом стратегії – демонстрація воєнної сили. За певних обставин стратегія вимушена обслуговувати інтереси глобалізації прямим застосуванням військової сили, але вже не для розширення території держави, а для забезпечення миру і стабільності в регіонах, критично важливих для розвитку глобальної економіки. Внаслідок цього зростає актуальність миротворчих операцій.

Другий – змінюються політичні і стратегічні цілі держави у воєнному конфлікті: головним стає не знищення противника та окупація його території, а позбавлення його волі до опору і примушення до миру і «співробітництва».

Третій – під час вибору засобів, способів і форм збройної боротьби стратегія змушена обмежувати руйнування і втрати, враховуючи зростаючу економічну взаємозалежність воюючих держав і уразливість інфраструктури. Потужні ядерні держави взагалі уникають прямих військових зіткнень між собою через їх можливі катастрофічні наслідки для земної цивілізації. Інші держави не завжди здатні ефективно протистояти їм внаслідок незрівняних військових можливостей. Це призводить до того, що масштабні війни з їх інтенсивними бойовими діями і великими втратами трансформуються у «контрольовані» локальні збройні конфлікти і миротворчі операції з підтримання миру і стабільності або щодо примушення до миру. «Миротворцем», як правило, виступає «глобальний лідер» з санкцією Ради Безпеки ООН або навіть без неї, якщо його власні інтереси розходяться з інтересами світової спільноти. Зазначені фактори зменшують потребу у масових арміях, зате висувають високі вимоги до їх якісних характеристик.

Четвертий – задовольняючи вимоги щодо швидкого та «точкового» силового впливу на великих просторах, стратегія змушена казати науці і промисловості озброєння нелетальної дії, яке дозволяє поразати локальні та вибіркові цілі, має високу точність і дальність застосування в масштабах часу, наближеному до реального. Звідси впливають підвищені вимоги до професійної підготовки військовослужбовців та армій.

П'ятий – стратегія держав, які потребують підживлення ресурсами ззовні, базується на принципах «проекткування» воєнної сили у поєднанні з принципами «передового базування», що підвищує вимоги до її мобільності. Самодостатні держави, як правило, спрямовують свою воєнну стратегію на захист власних державних кордонів, забезпечення територіальної цілісності країни та її суверенного права розпоряджатися ресурсами, які їй належать, виходячи з її національних інтересів. Однак і вони мають орієнтувати її на забезпечення своїх геоекономічних інтересів.

Таким чином, світова спільнота переживає на сьогодні етап формування нового світового порядку, в основі якого зміна парадигми міжнародних відносин. Місце інструментів силового регулювання, які впродовж всієї історії людства використовувалися під час врегулювання міждержавних суперечностей, поступово займають інструменти несилового регулювання, діалог між сторонами, нормативно-правові акти, використання яких базується на загальноприйнятих правилах поведінки і взаємодії держав на світовій арені. Це дозволяє сподіватися на успіх у пошуку адекватних відповідей на виклики та загрози людству, які постійно генеруються глобалізацією.

Список використаних джерел.

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та інші. – К.: НАН, МОН, КНЕУ, 2001. – 733 с.
2. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. – 508 с.
3. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація системи безпеки: Навчальний посібник. – Донецьк, 2011. – 248 с.
4. Світова гібридна війна: український фронт: Монографія / За заг. ред. В.П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2017. – 496 с.
5. Хелд Д. Глобальные трансформации. Политика, экономика, культура / Д. Хелд, Д. Гольдблатт, Э. Макгрю, Д. Перратон / Пер. с англ. – М.: Праксис, 2004. – 576 с.

KRYVTSOVA OLENA

*Globalization, European integration and National Security Management Department
ORIPA NAPA President Office, PhD in Public administration*

BLACK SEA CROSS-BORDER COOPERATION

The EU supports regional development in South-East Europe with its Black Sea Synergy initiative. By encouraging cooperation between the countries surrounding the Black Sea, the synergy offers a flexible forum for developing practical region-wide solutions to address regional and global challenges.

Launched in 2007, the Black Sea Synergy encourages a bottom-up approach to project development, identifying and supporting the needs, priorities and aims of partners in the region, and what they want to do together. The key elements of the Black Sea Synergy include building confidence, fostering regional dialogue and achieving tangible results for states and citizens in the region. A stable, secure, resilient and prosperous Black Sea region is in the direct interest of its citizens and of the EU overall.

The first review on the Black Sea Synergy, the Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, entitled "Report on the First Year of Implementation of the Black Sea Synergy" was published in June 2008.

In 2015, the EEAS and the European Commission published the second implementation report of the Black Sea Synergy. The Joint Staff Working Document "Black Sea Synergy: review of a regional cooperation initiative", covering the 2009-2014 period, provided a snapshot of the progress achieved in the main areas of cooperation in the Black Sea region. This review referred to strengthening regional cooperation via concrete projects and making the best possible use of the wide range of EU's tools in order to bring added value to the citizens of the region while ensuring environmental sustainability.

On 5 March 2019, the EEAS and the European Commission published the **third** implementation report of the Black Sea Synergy. The Joint Staff Working Document Black Sea Synergy: review of a regional cooperation initiative – period 2015-2018 is a factual review, underlining results, drawing lessons learned and flagging key aspects, further informing the developments of this initiative. It confirms the practical utility of the Black Sea Synergy initiative, its positive contribution to regional cooperation and its yet untapped potential.

This third review refers to the positive developments in the areas of blue growth, maritime policy, marine research and innovation, fisheries, environmental protection and climate change, cross-border cooperation and civil society engagement. Areas of cooperation such as education, science and innovation (beyond marine), culture and tourism, energy and transport, albeit less developed, receive interest from partners in the region. In particular, the region has potential for interconnectivity both within the EU and between continents, considering the "bridging role of the Black Sea basin" mentioned in the 2018 EU Communication on "Connecting Europe and Asia — Building Blocks for an EU Strategy". Other fields could offer opportunities for future cooperation, such as social affairs, employment, and trade. The image of the areas of cooperation and their current progress can be visualised as the following three concentric circles:

The 2019 Joint Staff Working Document reviews links of the Black Sea Synergy with other EU strategies and policies relevant for the Black Sea region, such as the EU Strategy for Danube Region and the EU Communication on "Connecting Europe and Asia — Building Blocks for an EU Strategy". It also reflects on the cooperation with regional and international organisations active in the Black Sea, particularly with the Organisation of the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) and the General Fisheries Commission for the Mediterranean (GFCM).

References.

1. http://eeas.europa.eu/archives/docs/blacksea/doc/joint_statement_blacksea_en.pdf
2. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52010DC0715>
3. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy_en
4. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/maritime-security_en
5. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/joint_communication

ЛАПШИНА НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

начальник навчально-методичного відділу
Миколаївського обласного центру перепідготовки
та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування, державних підприємств,
установ і організацій; кандидат політичних наук

БІФУРКАЦІЙНА ПАРАДИГМА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕПОХУ ДІДЖІМОДЕРНІЗМУ

Світ змінюється, а разом з ним трансформуються всі сфери людського буття. Глобалізація як процес, що поступово нівелює пріоритетність територіальних меж для міждержавних (міжнаціональних) взаємовідносин, надає нові можливості для поглиблення та розширення сфер політичного, соціально-економічного, духовного впливу, але водночас ставить всіх акторів процесу формування глобального світового порядку перед викликами, які стають точкою біфуркації для подальшого розвитку сталих систем.

З одного боку, в сучасних умовах формується та розвивається нова цивілізаційна платформа для взаємодії всіх суб'єктів політичного процесу поза межами власних держав, з іншого - виникають нові виклики, пов'язані з процесами глобалізації, а саме поглиблення міжнародної конфліктності та збільшення загроз глобальній безпеці (як територіальній, так і інформаційній), поширення кризових явищ у формуванні глобальної демократії та дестабілізація політичних систем, глобальна криза управління. Швидкість змін та стрімка трансформація світового порядку формує до гравців нові вимоги, як щодо формування ефективної системи управління глобальними політичними інститутами, так і до вироблення нових міжнародних стратегій.

Глобалізація є однією з ознак новітньої цивілізаційної епохи, яку деякі науковці визначають як постмодернізм. Треба відмітити, що науковий дискурс щодо дефініційної ознаки даного періоду триває й досі. Про закінчення епохи постмодернізму писали Лінда Хатчеон, Іхаб Хассан, Стівен Коннор. На думку іншого сучасного дослідника, англійського філософа, культуролога А. Кірбі, постмодернізм дійсно має відійти у минуле, бути "похованим", на його зміну вже виникла так звана епоха *псевдомодернізму*, чи як пізніше визначає автор, *"діджімодернізму"*. Свою концепцію А. Кірбі розвинув у статті «Death of postmodernism and beyond» (2006) [4] та книзі, яка побачила світ через три роки «Діджімодернізм. Як нові технології руйнують постмодерн та змінюють нашу культуру» (2009). Діджімодернізм, як теорія, (на відміну від суто культурологічних теорій, таких як "альтермодерн" (Н. Бурріо), "реомодернізм", "гіпермодернізм" (Ж. Ліповецький), "трансмодернізм" (Е. Дюссель), "метамодернізм" (Т. Вермюлен та Р. ван ден Аккер), "перформатизм" (Р.Ешельман)) розкриває сутність сучасних цивілізаційних змін не тільки в культурній сфері, але й визначає вплив технологічної революції на інші суспільні сфери. Також, з поширенням технологізації пов'язує нову цивілізаційну концепцію і автор теорії "автомодернізму" Р. Семюелс.

Теорія А. Кірбі, на відміну від інших, позиціонує діджімодернізм як такий, що спирається на об'єктивні зміни, які відбулися наприкінці ХХ - початку ХХІ століття, і які пов'язані з розвитком технологій та розповсюдженою діджиталізацією. Треба пояснити дихотомію поняття *"діджімодернізм"* або *"цифрономодернізм"*, яке, за А. Кірбі, пов'язує між собою дефініцію *"digital"* (цифровий) та поняття *"digits"* (пальці), розуміючи у термінологічному подвоєнні діджімодернізм як нову культуру, яка репрезентована завдяки технологіям [3, с.182]. Однією з головних його тез стає поняття цифрового тексту, до якого він долучив не тільки телекомунікаційну та кінематографічну продукцію, але й продукцію комп'ютерної індустрії та інтернет-сервіси. Він звертає увагу на феномен WEB 2.0, зокрема і платформу Facebook, яка за роки існування стала "автономним Інтернетом" в межах якого можна комунікувати і віднайти любий контент не виходячи за його межі. Отже, цифровий тренд А. Кірбі, як і Р. Семюелс, (прим. - авт.) визначають важливою ознакою сучасності. Однією з загроз постмодернізму А. Кірбі визначає *консюмеризм* (англ. *consumerism*) - певну споживацьку філософію, наслідок якої він вбачає у втраті компетенції у всіх сферах (культура, мистецтво, освіта, особисті та професійні компетенції) [3, с.190].

Отже, певною біфуркаційною точкою розвитку для сталого до того часу світового порядку є глобалізація. Формування нової пост-постмодерної цивілізаційної концепції детерміноване процесами створення єдиного світового простору, спробами побудови глобальної демократії, тотальною технологізацією суспільного життя, "цифровою" революцією та "мережевою" комунікацією тощо.

Сучасна глобальна криза управління вимагає винайдення своєрідної нової матриці глобальної суспільної комунікації та ефективного публічного управління. Розповсюджена технологізація, як складова глобалізаційних перетворень, інкорпорувала на початку ХХІ ст. процеси публічного управління та адміністрування у цифровий простір.

Нещодавно в Україні створено нове Міністерство цифрової трансформації, що відповідатиме за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних, національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, впровадження електронних та адміністративних послуг, електронних довірчих послуг. Також, одним з пріоритетів відомства стане розвиток цифрових навичок громадян України [1].

Але, вже сьогодні сучасна система "е-врядування" в Україні впроваджує різноманітні *smart-проекти та цифрові послуги*, такі як: *"Smart-city"* (розумне місто), *"Smart-village"* (розумне село), *електронні закупівлі (Prozorro)*, *паспортний сервіс "Електронна черга"*, *"Електронне здоров'я (e-Health)"*, *"е-Малюшко"* тощо. Одним із головних завдань електронного урядування було запровадження 100 електронних послуг до кінця 2018 року та близько 50 у 2019 році [2].

Задля формування сучасної, сервісно-орієнтованої, ефективної системи публічного управління, новим урядом України ініційована ідея побудови *"держави в смартфоні"*, мета якої змінити концепцію взаємодії держави та громадянина. Держава має стати сервісним середовищем. Завдяки цьому зросте не тільки ефективність

публічного управління, але й довіра громадян до органів публічної влади, буде знищено корупційну складову під час надання державних послуг, а також, цифровізація управлінських процесів сприятиме економії фінансових, часових, кадрових ресурсів.

Глобальні зміни також формують нові вимоги до управлінських кадрів. Цей процес є безперервним. Сучасний менеджер публічної адміністрації має бути не тільки професійно підготовленим фахівцем, він повинен бути готовим до змін, до роботи в кризових умовах, до мультизадачності (яка стає ознакою епохи діджімодернізму). Швидке старіння знань і технологій вимагає від управлінця динамічної професійної компетентності та постійного підвищення кваліфікації, а сучасні цифрові технології, і в цій сфері, надають можливість отримувати освіту не лише традиційними шляхами (наприклад, у закладах післядипломної освіти), але й проходити навчання дистанційно на освітніх онлайн-платформах та у віртуальних університетах.

Список використаних джерел.

1. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Постанова КМУ від 2 вересня 2019 р. № 829 [Електронний ресурс] / Урядовий портал. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/deyaki-pitannya-optimizatsiyi-sistem-829> – (дата звернення 23.09.19)
2. Е-урядування - ключ до реформ в Україні [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державного агентства з питань електронного урядування в Україні. - Режим доступу : <https://www.e.gov.ua/ua/news/e-uryaduvannya-klyuch-do-reform-v-ukrayini> (дата звернення: 21.08.2019)
3. Сафронов Э. Е. Что будет вместо постмодернизма? Диджимодернизм как культурная доминанта / Э. Е. Сафронов // Галактика медиа: журнал медиа исследований. - 2019. № 1. - С. 178-195
4. Kirby A. The Death of Postmodernism and Beyond. Philosophy Now. (2006). - Retrieved from : https://philosophynow.org/issues/58/The_Death_of_Postmodernism_And_Beyond

МАКАРОВА ІРИНА ОЛЕГІВНА

*доцент кафедри електронного урядування та інформаційних систем
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.т.н*

СМЕТАНІНА ЛЮДМИЛА СЕРГІЇВНА

*доцент кафедри електронного урядування та інформаційних систем
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.пед.н*

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Постановка проблеми. Зростання інформаційних потреб суспільства, спрямованих на отримання повної, достовірної та своєчасної інформації, створює передумови для розвитку виробництва інформаційних і програмних продуктів та послуг, що у свою чергу робить актуальною проблему інформаційного менеджменту. Інформаційний менеджмент сьогодні є актуальною проблемою не лише на рівні певних підприємств та організацій, а й на рівні держави. Саме успішна діяльність у сфері інформаційного менеджменту держави тісно пов'язана з вирішенням проблем раціонального використання інформаційних та матеріальних ресурсів, а також сприяє досягненню стратегічних цілей країни, зазначених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інформаційного менеджменту з різних аспектів розкривали у своїх дослідженнях такі науковці, як Б. Н. Головка, А. С. Грінберг, О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін, Н. І. Шанченко та ін. Однак, комплексний підхід до вивчення сутності інформаційного менеджменту на рівні держави в умовах реформи системи державного управління та спрямованості до Євросоюзу залишається не достатньо розкритим.

За мету дослідження нами поставлені завдання аналізу сутності поняття інформаційного менеджменту в умовах зміни парадигми суспільного управління та виокремлення кола питань, які включені до галузі інформаційного менеджменту на рівні держави.

У науці про управління, поки що не існує однозначного розуміння поняття «інформаційний менеджмент». Прийнято трактувати інформаційний менеджмент у вузькому і широкому сенсі. У вузькому сенсі менеджмент розуміють як синонім "діловодства", тобто як управління процесом підготовки та створення офіційного документа.

У широкому сенсі інформаційний менеджмент – це технологія, компонентами якої є інформація, персонал, технічні та програмні засоби забезпечення інформаційних процесів, а також нормативно встановлені процедури формування і використання інформаційних ресурсів.

Під час суспільної трансформації, пов'язаної із впровадженням демократичних цінностей та європейських стандартів у державному будівництві нашої країни відбулися зміни. Модель державного управління владного характеру, ключовими елементами якої були держава і державна влада, була змінена на модель управління, орієнтовану на забезпечення сталого розвитку держави і поліпшення якості життя людини. Зміна моделі призвела до трансформації сутності поняття управління у державі та уточнення терміну «публічне управління».

У загальному значенні, поняття «публічне управління» відображає інтегральний системний механізм, підсистемами і елементами якого виступають політичні програмні орієнтири і пріоритети, нормативне регулювання, процедури, фінансовані державою або органами місцевого самоврядування централізовані, і децентралізовані організаційно-управлінські структури та їх персонал, що відповідають за адміністрування діяльності у певній галузі суспільних відносин на національному, субнаціональному та місцевому рівнях [2, с. 8].

Управління включає і «адміністрування» і «керування, володіння, керівництво, організацію». Таким чином, публічне адміністрування є складовою публічного управління (врядування), метою якого постає розвиток держави

на засадах демократії з використанням ефективних новітніх методів і технологій управління та направлених на забезпечення громадян на рівні світових стандартів [1].

Інформаційний менеджмент на рівні управління держави має всі ознаки управлінської технології у контексті управління за допомогою інформації та у сучасних реаліях є складовою частиною публічного адміністрування.

Технологія – це деяка логіка виробничих процесів, що забезпечує виготовлення певної продукції заданих параметрів. Будь яка технологія має чітку структуру, як виробничий процес, складається з системи взаємопов'язаних елементів: ціль – зміст – дії та операції – результат. Передбачає порядок, правила, норми, заборони, ланцюги операцій, етапи реалізації.

Однак, виходячи з сприйняття інформаційного менеджменту на рівні держави саме у технологічному контексті мусимо зауважити, що будь-яка технологія окрім об'єктів та суб'єктів має концептуальний компонент, який розкриває ціль та сутність подальшої роботи технології. Саме тому важливою частиною інформаційного менеджменту у публічному адмініструванні є стратегічне планування на всіх рівнях роботи з інформацією. Саме конструктивне стратегічне планування надає можливість ефективного використання ресурсів усіх типів для роботи з інформацією. Це не тільки матеріальні ресурси, які завдяки стратегічному плануванню будуть використовуватись раціонально, це й людські ресурси, технічні та управлінські.

Таким чином, для вироблення стратегії дій у галузі інформаційного менеджменту у публічному адмініструванні необхідно чітко відстежувати стан інформаційного ринку, проводити постійні аудити ефективності діяльності вже існуючих інформаційних технологій, які функціонують у державі, моніторити нові тенденції у майбутніх змінах цього ринку, аналізувати ефективність використання нових технологій на рівні держави, оцінювати ризики прийняття рішень щодо модернізації інформаційної технології як зі стратегічної точки зору так і на рівні матеріальних ресурсів. Професійне планування цього напрямку має вплив і на реалізацію інформаційної політики держави, і на ефективність реалізації роботи електронного уряду, має тісні зв'язки із побудовою стратегії інформаційної безпеки держави. Ще один з важливих компонентів технології – це людські ресурси, які відіграють роль як об'єкту впливу так і роль інструменту реалізації. Саме відсутність професійних кадрів, їх постійної перепідготовки може стати тією слабкою ланкою у реалізації технологічного ланцюга.

Узагальнюючи проведений аналіз сформулюємо визначення. Під *інформаційним менеджментом у публічному управлінні* ми будемо розуміти професійну діяльність, спрямовану на досягнення мети ефективного використання інформаційних ресурсів на всіх рівнях державного управління, яка підпорядковується стратегії стратегічного планування, використовує працю, інтелект та мотиви поведінки людей. **Перспективи подальших розвідок** вбачаємо уточнені технології та побудові ефективної моделі інформаційного менеджменту на рівні держави.

Список використаних джерел.

1. Колесникова К. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації [Ел. ресурс]. Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-3/doc/1/06.pdf>
2. Серов О. В. Аналіз термінологічного забезпечення категорійно-понятійного апарату в галузі знань "Публічне управління й адміністрування" / О. В. Серов // Державне управління: теорія та практика. - 2016. - № 2. - С. 15-23.
3. Цілі сталого розвитку 2016-2030 – [Ел. ресурс]. Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholitit/2016-2030>

МАЛІМОН ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (ІФНТУНГ), к.держ.упр., доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ «ДЕРЖАВА В СМАРТФОНІ»

Актуальність цифровізації публічного управління зумовлена трансформацією суспільних відносин, впровадженням нових сервісних механізмів взаємодії держави з кожним громадянином, незалежно від його віку, статті, національності, релігії, соціальної чи політичної незалежності. Цифровізація стала базовим економічним фактором разом із сировиною, працею, капіталом та інформацією. Основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Такий приріст є можливим лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються цифровізації, будуть інтегровані, зокрема, в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку.

У Концепції розвитку електронного урядування в Україні (до 2020 року) зазначається, що «запровадження електронного урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market Strategy)», а основним принципом її реалізації визначено принцип «цифровий за замовчуванням», під яким розуміється, що «забезпечення будь-якої діяльності органів влади (в тому числі надання публічних послуг, забезпечення міжвідомчої взаємодії з фізичними та юридичними особами, інформаційно-аналітичної діяльності) передбачає електронну форму реалізації як пріоритету, а планування та реалізація будь-якої реформи, проекту чи завдання — із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій» [3].

У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [4] закріплено положення про те, що «державне управління України в умовах зростання кількості завдань, ініціатив, проектів та

одночасної оптимізації витрат повинне базуватися саме на технологічних та цифрових формах забезпечення його безперебійного функціонування. Підвищення прозорості та ефективності державних інститутів можливо досягти, зокрема, шляхом уніфікації та стандартизації державних управлінських та ділових процесів, а також використання аутсорсингу для непрофільних функцій».

Постановою Кабінету Міністрів України «Про деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» [2], передбачено запровадження системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів відповідно до вимог ЄС.

Забезпечення електронної взаємодії державних інформаційних ресурсів та розвиток інфраструктури інтероперабельності є головним викликом для України щодо розвитку сервісно-орієнтованої держави. Практично кожний державний орган стикається з необхідністю доступу до того чи іншого державного реєстру або бази даних. Електронні закупівлі, система електронних декларацій, єдине митне вікно тощо для свого повноцінного функціонування потребують інтеграції з багатьма державними реєстрами та базами даних [5, с. 182-184].

23 травня 2019 року новообраний Президент України Володимир Зеленський виступив на iForum – 2019 у Києві з презентацією «Гарант інновацій: створюємо майбутнє разом». Глава держави зазначив, що використання цифрових технологій в рази дешевше, ніж утримання чиновницького апарату. Однак Україна, згідно з даними ООН за 2018 рік, у розвитку електронного урядування наразі поступається Казахстану, Білорусі, Узбекистану, Грузії, Молдові, країнам Балтії і РФ. «Справа не в людях, справа у системі. І можете вважати мене наївним мрійником, але ми хочемо зробити державу у смартфоні, уряд у смартфоні. Час це зробити. Без вас не впораємося», — звернувся він до учасників форуму. За словами Президента, впровадження електронного урядування необхідне на 4 рівнях: інформація про державу, комунікації та транзакції з державою та залучення до управління державою [7].

2 вересня 2019 року прем'єр-міністр України Олексій Гончарук в ході робочої наради за участі Президента України Володимира Зеленського заявив: «За результатами інвентаризації ми повністю підготуємо план з цифровізації країни. І 2020 рік стане роком тотальної цифровізації країни» [1].

18 вересня 2019 року Кабінет Міністрів України затвердив постанову щодо діяльності Міністерства цифрової трансформації, яка регламентує його повноваження та сфери компетенції. Згідно з прийнятим Положенням [6], новостворене Міністерство відповідатиме за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних, національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, впровадження електронних та адміністративних послуг, електронних довірчих послуг тощо. Також Мінцифри займатиметься розвитком цифрових навичок громадян.

Міністерство цифрової трансформації стає центральним засвідчувальним органом у сфері електронних довірчих послуг. Також до компетенції Міністерства відтепер належить розвиток широкосмугового доступу до Інтернету, телекомунікаційних мереж та ІТ-індустрії.

У проекті Державного бюджету на 2020 рік планується виділити на діяльність Міністерства цифрової трансформації України у 2020 році 120,38 мільйона гривень. З цієї суми 96,73 мільйона гривень планують виділити на керівництво та управління у сфері цифрової трансформації, ще 23,9 мільйона гривень — на електронне врядування в Україні. Окрім цього, у бюджеті передбачили 73,58 мільйона гривень на реалізацію Національної програми інформатизації.

Отже, в останні роки створені окремі організаційно-правові передумови до впровадження цифрових сервісів в систему публічного врядування, розробляються плани цифровізації країни з визначенням пріоритетних напрямків та сфер першочергового впровадження.

Список використаних джерел.

1. Держава у смартфоні: Гончарук розповів про повну цифровізацію України до 2020. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/455564/derzhava-u-smartfoni-goncharuk-rozpoviv-pro-povnu-tsifrovizatsiyu-ukrayiny-do-2020>.
2. Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів: постанова Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2016 р. № 606. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249309026>.
3. Концепція розвитку електронного урядування в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 649-р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250287124>.
4. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2010 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
5. Сиволапенко Т.Л. Механізми стратегічного управління в сервісно-орієнтованій державі. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління. — Харків, 2019. — 244 с.
6. Уряд затвердив Положення про Міністерство цифрової трансформації. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-zatverdiv-polozhennya-pro-ministerstvo-cifrovoyi-transformatsiyi>.
7. Я мрію про державу у смартфоні — Володимир Зеленський. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/ya-mriyu-pro-derzhavu-u-smartfoni-volodimir-zelenskij-55585>.

**ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ:
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

На інноваційні процеси в сфері фізичної культури і спорту, слід акцентувати увагу на тому, що фізична культура і спорт є частиною загальної культури, і інновації, в певній мірі зачіпають культуру суспільства, є винахід нових образів, символів, норм і правил поведінки, нових форм діяльності, спрямованих на зміну якості життя людей, формує тип мислення або сприйняття світу.

При прийнятті іновачій є неприйняття окремими індивідами або групами культурних цінностей, регулятивних норм, традицій, звичаїв, правил поведінки і пошук своїх власних шляхів культурного і соціального самовизначення. Новації виникають і в традиційних, і в модернізованих культурах. Творцями культурних інновацій часто виступають вихідці з інших країн або інший соціокультурного середовища, що мають цінності, відмінні від того середовища, куди вони приходять і виявляються гетерогенними для даного суспільства.

Грунтуючись на визначеннях інновацій, вкажемо на те, що інноваційна діяльність в сфері фізичної культури і спорту є досить важливою і невід'ємною частиною даного елемента національної економіки, в якій об'єктом служать фізкультурно-спортивні організації і сфери їх діяльності, що піддаються впливу інноваційних процесів з метою задоволення потреб суспільства в послугах фізкультурно-оздоровчого і спортивно-розважального характеру. Тоді інноваційний менеджмент у сфері фізичної культури і спорту буде являти собою форму діяльності, спрямованої на прогнозування, планування, організацію, контроль, координацію і необхідне регулювання розробки та реалізації продуктів інноваційних процесів в даній сфері з метою отримання прогресивного соціально-економічного ефекту і підвищення рівня життя населення.

Особливості інновацій у сфері фізичної культури і спорту характеризуються специфічністю даної сфери, яка має дві принципово різні складові: з одного боку - це фізкультурно-оздоровча лінія, заснована на гармонізації, духовний і фізичний розвиток людини, з іншого - змагання, боротьба і розваги, - категорії в значно більшому ступені матеріального і споживчого характеру. Важливо розуміти, що при цьому вони проявляються у вигляді чіткого систему взаємодії один з одним. Здоров'я і загальна фізична підготовка завжди піддається перевірці на практиці в плані ефективності в протистоянні і змаганнях, при цьому стресові ситуації, боротьба (розваги, на наш погляд, в даному аспекті слід розглядати лише як попутний, додатковий елемент) в певній мірі змінюють вимоги до підготовки, станом особистості, спілок і об'єднань людей, будучи мотиватором для вдосконалення і руху вперед по першій лінії. Звідси слід зробити висновок, що сфера фізичної культури і спорту сама по собі свідомо володіє великим інноваційним потенціалом, в її суті закладена потреба в нововведеннях.

В ефективність управління інноваціями в сфері фізичної культури і спорту, слід певною мірою структурувати інноваційні процеси в галузі - сформувати раціональну класифікацію інновацій. Інновації в сфері фізичної культури і спорту діляться за основною ознакою - за кінцевим результатом.

1. Інновацію фізкультурно-спортивного продукту (послуги), тобто новий, реалізований на практиці спосіб задоволення запитів споживачів в таких послугах. Це справедливо і для абсолютно нових комплексів послуг, і для різних модифікацій існуючих з метою підвищення їх цінності для населення. Тут буде актуально, наприклад, впровадження в заняття водного комплексу, поряд з існуючими традиційними типами, сучасних видів аква-аеробіки тощо. Сюди ж, на наш погляд, слід віднести впровадження в перелік традиційних секцій в дитячих спортивних школах нові для України комплекси ігрових видів спорту.

2. Інновацію фізкультурно-спортивного процесу - це впровадження нових концепцій надання даної категорії послуг, які забезпечують певні конкурентні переваги: зменшення витрат, скорочення тимчасового циклу, підвищення якості та рівня фізичної підготовки, задоволеності цільових споживачів у фізичному і естетичному плані. Тут можна розглядати як приклад застосування в тренувальному процесі нових типів інвентарю і технологій, наприклад, для прискореного навчання плаванню. Також сюди можна віднести нововведення в області механізму оплати послуг споживачами, в тому числі придбання пактів фітнес-послуг в кредит, розстрочку, що робить можливим прискорити реалізацію послуг, збільшити їх доступність без втрати якості.

3. Слід визначити інновацію стратегії управління в даній сфері, тобто зміна концепції створення цінності фізкультурно-спортивних послуг для населення, з тим, щоб сформувати і задовольняти знову виниклі потреби у фізичній активності і веденні здорового способу життя, підвищувати саму цінність послуг і супутніх товарів, формувати нові сегменти ринку послуг для фізкультурно-спортивних організацій.

У цьому аспекті, на наш погляд, багато що може бути зроблено і самими операторами фітнес-індустрії, і державними структурами на федеральному, регіональному рівнях. Посилений PR і просування фітнес-послуг певної категорії як таких - з боку їх постачальників, розвиток необхідних видів спорту вищих досягнень - за підтримки держави. У сукупності цілеспрямовані та скоординовані дії тут зможуть дати гідну результат в плані інноваційного розвитку фітнес-індустрії як такої.

Далі виділимо актуальні для галузі стратегії інноваційного управління: прогресивні послуги, що створюють додану вартість; нові концепції розподілу фізкультурно-спортивних послуг; створення нових ринків реалізації послуг, що розглядається; нові моделі ведення діяльності в сфері фізичної культури і спорту.

Як приклад стратегії інноваційного управління, на наш погляд, тут можна уявити можливість для великих мережевих організацій галузі використовувати в процесі поточної діяльності і перспективного розвитку ефективні принципи і методи корпоративного управління, адаптовані під особливості ведення бізнесу в фітнес-індустрії.

Відзначимо, що важливою особливістю інновацій в цілому, і для сфери фізичної культури зокрема, є те, що інноваційна діяльність досить часто носить локальний характер. У зв'язку з цим, особливого значення в сучасній ситуації набуває інноваційний характер реалізованих комплексних заходів з розвитку організацій галузі на

регіональному рівні. Тут варто звернути особливу увагу на маркетинг територіальних утворень, характер і специфіку потреб населення території в фізкультурно-спортивних послуг.

Таким чином, сфера фізкультурно-оздоровчих та спортивно-видовищних послуг має значний інноваційний потенціал. Активне впровадження інновацій в діяльність фізкультурно-спортивних організацій дасть додатковий імпульс до розвитку сфери послуг територіальних утворень, зростання рівня якості життя населення України.

Список використаних джерел.

1. Ибрагимов М.М. Философия спорта как новый антропологический проект: монография / М.М. Ибрагимов. – К.: НУФВСУ, изд-во «Олимп. лит.», 2014. – 296 с.
2. The philosophy of the state anti-crisis management / ed.. doctor of Sciences, Professor V. Voronkova / (M..Azhazha, V. Bilohur., O.Postol., M.Maksimenok, N.Sapa, T.Romanenko). - Zaporizhzhya state engineering Academy. - Zaporozhye, ZSEA, 2014.- 292 p

НИКОЛАЙЧУК СТАНІСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

СЛУХАЧ ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Реформи, які відбуваються на цей час в галузі охорони здоров'я України висувають у число найважливіших та невідкладних завдань підвищення рівня і якості медичної допомоги, а також рівня кваліфікації й ефективності діяльності лікарів. Результати реформи на ланці надання первинної медико - санітарної допомоги підлягають аналізу, корегуванню та подальшому впровадженню. Надалі впровадження реформи на вторинній ланці надання медичної допомоги, насамперед, амбулаторної допомоги, а також налагодження та будівництво зв'язків між сімейними лікарями (первинна допомога), вузькоспеціалізованими лікарями (амбулаторна вторинна допомога) та лікарями багатопрофільних лікарень (вторинна допомога). В умовах реформування одним з основних напрямів розвитку виділяють інформаційно – комунікаційні системи, які об'єднують, як будівництво локальних обчислювальних мереж (ЛОМ) закладів охорони здоров'я надання вторинної медичної допомоги з урахуванням вимог технічного захисту інформації, організацію високошвидкісних телекомунікаційних каналів зв'язку, встановлення сучасного телекомунікаційного обладнання, а також впровадження медичних інформаційних систем (МІС). Комплексне впровадження зазначених заходів дозволить організувати взаємодію лікарів надання первинної та вторинної медичної допомоги в єдиному інформаційному просторі, оперативне отримання інформації про пацієнта, організацію проведення основних та додаткових лабораторних досліджень, призначення лікування, контроль результатів тощо, внесення інформації в електронну медичну картку пацієнта. В розрізі інформатизації медичного простору стає необхідним перехід на новий рівень медичної допомоги з використанням сучасних новітніх управлінських технологій.

Досягнення сучасної світової медицини стали можливими завдяки впровадженню та використанню новітніх медичних технологій, заснованих на інформаційно – комунікаційних технологіях. Розвиток цих технологій істотно вплинув на способи діагностики, лікування, організацію охорони здоров'я, взаємодію лікарів різних ланок надання медичної допомоги, а також лікарів з пацієнтом. Інформатизація галузі охорони здоров'я є новим періодом розвитку сучасної медичної науки.

Аналіз стану здоров'я населення України в останні роки показує зростання рівня захворюваності, смертності та, відповідно, зменшення середньої тривалості життя. Причина такого становища - наявність недосконалих механізмів державного управління галуззю охорони здоров'я, дуже слабе використання сучасних підходів управління. Одним з яких є удосконалення розвитку інформаційної системи галузі охорони здоров'я, що набуває особливої актуальності на етапі реформування системи охорони здоров'я.

Серед нових організаційних технологій державного управління галуззю охорони здоров'я на теперішній час особлива увага приділяється комп'ютеризації (інформатизації), використанню сучасних інформаційних технологій, як передавання інформації, так й організації єдиного медичного інформаційного простору.

Галузь охорони здоров'я потребує активного впровадження інформаційних технологій та збільшення підтримки держави в її інформаційному розвитку.

Отже, для України постає питання формування єдиного інформаційного простору, яке має бути вирішеним за допомогою швидкого впровадження інформаційних технологій. Також слід приділяти увагу зростанню обсягів інформації. Тому, необхідним є удосконалення державних механізмів збору, використання та захисту медичної інформації.

В даний момент в Україні спостерігається стрімкий розвиток сектору інформаційних технологій, насамперед, на центральному рівні (Електронне здоров'я), але існує ряд проблем впровадження інформаційних технологій в регіонах.

Важливим компонентом впровадження інформатизації на регіональних рівнях є будівництво регіональних (серверних) комплексів для закладів охорони здоров'я підпорядкування департаментам охорони здоров'я обласних державних адміністрацій та міських рад, впровадження єдиної медичної інформаційної системи (МІС) або взаємодія через «шину обміну», організація впровадження єдиного інформаційного управлінського механізму, використання медичної інформації в роботі служб екстреної та невідкладної медичної допомоги населенню.

Список використаних джерел.

1. Афанас'єва С.М. Застосування комп'ютерних технологій для автоматизації аналізу медичної інформації // Вісник нових медичних технологій. - 2015. - Т.12, № 3-4. - С. 104-107.
2. Балусєва О.В., Владзимирський А.В., Ларіна Р.Р. Державний механізм забезпечення інформатизації системи охорони здоров'я // Міністерство охорони здоров'я України. Донецький національний медичний університет ім. М. Горького. - Донецьк, 2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.teledmed.org.ua/pages/files/gu.pdf>
3. Дейкун М.П. Досвід ефективного використання комп'ютерної техніки в управлінні медичним закладом // Лікарська справа. - 2012. - №3-4. - С. 100-103.
4. Зіменковський А.Б. Медична інформація як об'єкт стандартизації на сучасному етапі реформування галузі охорони здоров'я України. // Вісник наукових досліджень. - 2015. - №4. - С.8-10.
5. Іванов С.В., Уваров В.В., Коротченко А.П., Рушак Л.В. Формування єдиного медичного інформаційного простору - початкова програма покращання інформаційного забезпечення охорони здоров'я / Збірка тез доповідей науково-практичної конференції «Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України». - Київ, 2011. - Вип.5. - С.123-124.
6. Качмар В.О. Стан розвитку медичної інформатики в Україні // Медицина транспорту України. — 2011. — № 4.
7. Корнелюк О.І., Мінцер О.П. Сучасні комп'ютерні технології та їх застосування в медичних дослідженнях // Медична інформатика та інженерія. — 2008. — № 1. — С. 23—29.
8. Офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України // Режим доступу: <https://moz.gov.ua/>
9. Офіційний веб-сайт Національної служби здоров'я України // Режим доступу: <https://nszu.gov.ua/>
10. Пономаренко В.М., Бодак В.М. Актуальні питання становлення інформаційного забезпечення ПМСД на засадах сімейної медицини // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України.-2017. - №4. - С.9-12.
11. Про інформацію: Закон України від 3 жовтня 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48. — С. 650.
12. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 27 — 28. — ст. 181.
13. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : розпорядження КМУ від 15 травня 2013 р. № 386-р — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>

ОСТАПЕНКО ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ

*доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
ОРИДУ НАДУ при Президентів України, к.військ.н., с.н.с.*

ОЦІНКА РИЗИКІВ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАГРОЗ СЕПАРАТИЗМУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Бурхливий розвиток засобів комунікації в останні десятиліття, в першу чергу, глобальної мережі Інтернет та мобільних засобів зв'язку, поява і розвиток соціальних мереж істотно підвищили роль інформаційної складової в сучасних війнах. Практично всі дослідники, які вивчають проблематику «гібридних воєн», відзначають, що інформаційно-психологічні операції знаходять все більшого значення. Так, український дослідник цієї теми Є.Магда відзначає: «Гібридна війна і справді не винахід сьогодення. Адже комбінації інформаційно-психологічного, економічного та військового протистояння використовувались і раніше. Але гібридність сучасного конфлікту в тому, що питома вага факторів принципово інша. Набагато потужнішою також є використання засобів та особливостей інформаційного суспільства. Відтак, нагальною очевидною потребою є формулювання асиметричної, так само гібридної відповіді на гібридну загрозу, ключовим аспектом якої є інформаційна війна» [1].

Це означає, що в українських сьогоденних реаліях потрібен такий концепт асиметричної протидії якій би нейтралізував ворожі інформаційні впливи і мав би ознаки наступального характеру на інформаційне середовище супротивника та ще і витрачав значно менше ресурсу ніж супротивник.

Прояви інформаційного впливу на свідомість громадян, особливо помітні при аналізі подій на Півдні України, і перш за все, Одеської області, специфіка якої позначається на методах інформаційної війни, цільової аудиторії, на яку орієнтуються російські пропагандисти. Саме тому, винятково важливий ретельний аналіз подій які відбувалися в різних регіонах України на весні 2014 року, і зокрема в Одеській області, прогноз можливості їх повторення в часи можливої передвибірчої політичної нестабільності, сучасних суспільних трансформацій.

Події «руської весни» в Одеської області мали свою передісторію, соціальну, інформаційну і, навіть ментальну базу, спиралися на історичні міфи та чинники, які були наслідками системних прорахунків в реалізації інформаційної політики Української держави та сформували реальні загрози суверенітету та конституційному ладу держави.

Основні міфи, що пропагувались та формували умови позитивного сприйняття ідей «руської весни»: постійне заохочення формування так званої «одеської унікальної ідентичності»: «... одесит: не українець і не росіянин, він одесит...»; системна маніпуляція свідомістю населення регіону з нав'язуванням думок, що економічна і соціальна успішність власного життя і життя міста тісно пов'язана з відокремленістю від центру; формування міфу про абсолютну унікальність Одеси (економічну, етнічну, соціальну, культурну): «Одеса не перше місто, але і не друге...» та ін; міф про імперське начало і розквіт Одеси. Про початок і кінець «славно» історії Одеси (Від російської імперії до Радянського Союзу); формування переконання, що в одеському зубожінні і

деградації винна держава Україна, за часи якої відбувся занепад промисловості, розвал ЧМП ...; поширення думок, згідно з яким українська мова - це мова села, мову прийшлих, "некорінних" жителів Одеси.

В провокуванні цих міфів, істотну роль грає історико-культурна особливість даного регіону, що є основою для формування ідеологічних кліше і їх культивування російською пропагандою метою якою було формування у масовій свідомості переконання, що ці землі не мали жодного відношення до України і були "подаровані" їй більшовицьким керівництвом. Ця концепція неодноразово була озвучена Президентом Росії В. Путіним: «Нагадаю, що це - Новоросія. І цей Харків, Луганськ, Донецьк, Херсон, Миколаїв, Одеса - не входили до складу України в царські часи. Це все території, які були передані в Україну радянським урядом». (17 квітня 2014 г.). Як і більшість кліше російської пропаганди, це твердження містить у собі водночас елементи правди і брехні. Новоросійськ дійсно був центром Новоросійської губернії, але на той час таку назву носив Катеринослав (сучасний Дніпро).

Ці міфи у поєднанні з специфічними чинниками 2014 року, сприяли створенню реальних загроз суверенітету України в Одеській області.

Основними чинниками які сприяли реалізації цілей «руської весни» на українському півдні були: слабкість центральної влади в Україні і фактичний колапс влади на місцях; намагання регіональних «еліт» під час власної політичної «імімірії» довести свою значущість і роль щодо забезпечення політичної стабільності регіону; інерція «владного антимайданного» руху та тісні зв'язки з правоохоронними органами; радянський образ мислення у головах більшості мешканців регіону та оцінка держави як джерела вічного трансцендентного блага, критично низький рівень української ідентичності в регіоні; боротьба різних політичних сил за право розподіляти регіональний суспільний ресурс; духовне домінування православна церква Московського патріархату; прикордонне розташування Одеської області з регіонами де панують проросійські настрої.

Вище перелічені чинники сформували низьку актуальних на 2014 рік загроз, основні з них: цілком сформована соціальна база антимайдану, з достатньо високим ступенем організаційно-управлінської здатності; домінування в інформаційному просторі регіону відверто антиукраїнських ЗМІ, які здійснювали системну, багаторічну проросійську і прорадянську пропаганду; значний ступінь впливу, активність та реакційність УПЦ (МП); системний саботаж місцевої публічної влади, щодо виконання рішень законодавчих та центральних органів виконавчої влади; дезорганізація і розгубленість системи правоохоронних органів; розвинуті мережі агентів ГУР та ФСБ РФ в регіоні.

Перемога Революції Гідності в лютому 2014 року став поштовхом для активізації сепаратистських сил в Одесі. Сепаратисти не криючись озвучували свої вимоги про проведення референдуму про федералізацію України, створення Одеської Народної Республіки за зразком Донецької і Луганської, відкрито використовували російську державну символіку. 3 березня було здійснено відкрита спроба захоплення будівлі Одеської облдержадміністрації.

Незважаючи на силу і спрямованість дії вище перелічених загроз цілі сепаратистів в Одеській області були не досягненні.

Фактори, що унеможливили реалізацію завдань сепаратистів в Одесі і області. Чому не вийшло в 2014: фактичне згортання реалізації завдань «руської весни» в наслідок невдалої спроби захоплення ОДА 3 березня 2014, кількісної і головне, моральної переваги проукраїнських сил в Одесі; очевидна помилковість оцінок, висновків та рекомендацій ГУР та ФСБ Росії, не усвідомлення неможливості накладання російських моделей дій на українські реалії, і зокрема в Одесі; відчутний тренд зростання кількості проукраїнські налаштованих громадян в наслідок симпатій до ідей Майдану та суспільного обурення анексією Криму; побоювання докорінних змін влади різними групами регіональних «еліт» та як наслідок, змін правил, умов їх існування та втрати регіонального впливу; «Коксування», самоізоляція непримирених прихильників ідеологічних таборів, з падіння кількості підтримки антимайдану; очікування, особливо молоддю, нових можливостей і соціальних «ліфтів».

Фактично з травня 2014 року організований сепаратистський рух на Півдні України відсутній. Основні лідери сепаратистів або були заарештовані, або втекли з країни. Разом з тим не припинялися спроби розгойдати ситуацію в регіоні за допомогою інформаційних атак. Методи цих операцій, ідеологічний зміст меседжів і фейків диктуються історико-культурною та економічною специфікою регіону: від спроб організації терористичних актів, що мали на меті створити ілюзію про наявність потужного підпілля в Одеській області, залякати патріотичні сили, породити невпевненість у жителів області в здатності влади забезпечити їх безпеку, посилити громадську роздратування проти патріотичних організацій до пропагування ідеї «м'якого» сепаратизму у вигляді відновлення «порто-франко» і спроби спровокувати бессарабський сепаратизм.

На сьогодні очевидна суттєві зміни у силі і спрямуванні загроз суверенітету України в регіоні: соціальна база сепаратизму (значно зменшилась, за різними дослідженнями до 9-11%, але електоральна база прихильників реваншу – фактично залишилась без змін; в наслідку системної оперативної роботи правоохоронної системи держави, різко знижений фактор підривної діяльності ворожої розвідки; в наслідок низки державних рішень у сфері культури, освіти, формування проукраїнського інформаційного середовища, фактор антиукраїнської пропаганди різко знижений, але сила і спрямованість інформаційних впливів зростає та змінює спрямованість, через вплив більшої частини місцевих ЗМІ які належать до опозиційних сил; фактор впливу УПЦ (МП) – незмінний, з тенденцією підвищення рівня конфліктності у зв'язку з наданням Томосу ПЦУ; фактор впливу Придністровського анклаву – незмінний.

Очевидно, що в наслідок реформ і зокрема, децентралізації, публічна влада та система правоохоронних органів суттєво покращили свою організаційно-управлінську здатність.

Відчутний тренд формування «нових» загроз і викликів. Основні з них: системна дискредитація українських реформ, з постійними натяками на соціально-економічний занепад в наслідок прорахунків і корупції в центральних органах влади - **основний напрям**; спроби роздмухування антисемітських настроїв [3]; провокування анти румунських настроїв та з супутнім залякування населення українським націоналізмом; зростання ваги соціально-економічних чинників та спроби політичних сил його використати в політичній боротьбі; системна дискредитація владних інститутів та провокування збурення соціально-політичної ситуації в наслідок спровокованих нападів на

громадських активістів; збереження дискурсу «м'якої автономії»: Порто-Франко, з митними кордонами. формування негативного образу України серед громадян Республіки Молдова.

Дія і спрямованість цих загроз може бути посилена прогнозованими джерелами конфліктності у 2019-2020 роках. На наш погляд основними джерелами конфліктності є: перманентні вибори, у тому числі, в місцеві ради; продовження актуальних реформ з ризиками помилок і провалів у їх реалізації; заполітизоване питання організації ринку землі; завершення реформи децентралізації та прогнозована криза реформи децентралізації; зростання тарифи та цін на основні продукти, енергоресурси, особливо в зимовий період; спроби Уряду та місцевих адміністрацій вивести виробництво з «тіні», організація ринку; монетизація пільг, суттєва зміна соціальної політики; постійне, неконтрольоване зростання кількості парамілітарних громадських організацій; війна та пов'язані з нею економічні і соціальні втрати.

Очевидно, що зростання проросійських та сепаратистських настроїв в Одеській області є наслідком неувagi до проблем регіону з боку центру, відвертих прорахунків в економічній, соціальній, гуманітарній та інформаційній політиці держави.

Основні проблеми, що формують і посилюють актуальні загрози та знижують ефективність їх нейтралізації це: брак комунікацій у всіх ланках взаємодії Людина – Суспільство – Влада (Держава). Очевидно, що громадянам бракує пояснень логіки і етапів сьогоdnішніх суспільних трансформацій; відсутність амбітних державних програм соціально-економічного розвитку регіону.

Задля зниження сили і спрямованості характерних для Півдня України загроз у сфері безпеки, потрібно: посилення військового контингенту в Одеській області, кадрів Національної поліції та Служби безпеки України; заходи щодо суттєвого зниження рівня корупції в органах влади, широке інформування громадськості про виявлені випадки корупційних діянь (нерепресивний підхід: нові доцільні закони, нормативні акти процедури і правила направленні на «звужування корупційного поля», вмотивовані фахівці на публічній службі); формування на базі існуючих парамілітарних організацій загонів територіальної оборони. **В гуманітарній та інформаційній сфері:** посилення інформаційної кампанії за єдність України та європейський вибір в місцевих засобах масової інформації, через систему публічної влади та громадських організацій; створення Європейських інформаційних та культурних центрів у вищих навчальних закладах міста з метою сприяння формуванню європейських цінностей та поширення інформації про Європейський Союз та європейську інтеграцію України серед активної частини молоді. **В економічній сфері:** декларування намірів України щодо відновлення її статусу як повноцінної морської держави, формування «дорожньої карти» щодо відновлення вітчизняного судноплавства, реалізацію програми розвитку українського Придніав'я.

Подібні кроки мають супроводжуватися відповідною інформаційною кампанією публічної влади та у засобах масової інформації

Список використаних джерел.

1. Магда Є. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір. – [Електронний ресурс] - Режим доступу: [file:///D:/Director/Downloads/Nzizvru_2014_5_29%20\(3\).pdf](file:///D:/Director/Downloads/Nzizvru_2014_5_29%20(3).pdf)
2. «Правый сектор» и одесские евреи закрасили антисемитские граффити. – [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://dumskaya.net/news/pravyj-sektor-vmeste-s-evrejskoj-obschinoj-zakra-034602/>
3. Филипенко А. Украина — Румыния: информационная волна. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://viknaodessa.od.ua/news/?news=87957>

MARCIŃCZYK EWELINA

student of Faculty of Law, University of Bialystok [Poland]

KURYŁOWICZ KONSTANTY

Ph. D. student of Faculty of Law, University of Bialystok [Poland]

LEGISLATIVE INFLATION - A FACTOR HINDERING THE DEVELOPMENT OF THE ADMINISTRATION

The stability of the system of law has an enormous influence on the life of every citizen and the business environment. Sadly, Poland is the state with the highest dynamic of changes of the law among the European Union member states. A tendency is observed, where some of the adopted norms are not known by the subjects of the norms – a result of a massive influx of new regulations. On the other hand, the common knowledge of the rule – *ignorantia iuris nocet* – has an inhibitory effect on the actions of the subjects of law. Polish Ombudsman (*Rzecznik Praw Obywatelskich*) of the IV term – prof. Andrzej Zoll, has stated back in 2004 that „the law has lost, by the result of a massive quantity of the regulations being in effect, their inconsistency, ambiguity, instability, has lost the motivational function in the sphere of actions prescribed by law. The subject of law is not able to get to know the content of the specific provision of law, define the sphere of his obligations and responsibilities stated by the statutes.”[1].

The calculations conducted by Grant Thornton, Poland for the years 2012-2014 lead to a conclusion, that in that period Poland has passed, 56 times more law provisions than Sweden, or 11 times more than Lithuania, as a yearly average. These estimates apply as well for the number of the provisions in a statute, as for the volume of the statutes themselves (these two values were the basis for the creation of a Law Variability Index for the EU Membership States). The law system in Poland seems - therefore – unstable legislatively, and it's contents – unpredictable for the subjects of the norms[2].

Another factor, which leads to the rise of the number of enacted law provisions, is a not thought-through legislative process. New acts tend to be filled with casus-like regulations which do not fit the established practice and need a

revision. The revision often happens hastily, after a short time of the law being in force, and a new law is passed. This vicious circle leads to the aforementioned statistics.

Yet another factor, that contributes to the increase in the number of the legal acts is the tendency to the replacement of other normative systems, regulating behaviour between citizens. by the system of law and its norms. Legal norms are more and more boldly entering the areas, that previously were left out of the law systems, for the regulation of other norms – like moral norms, tradition, *usus*, or common agreements between participants of social life[3]. Poland, therefore, fits into the trend common for Western Europe countries, like the United Kingdom, by becoming more and more a type of a „regulatory state”, where the number of law acts of the highest rank exceeds the number of regulations issued by the lower-bodies of the administrative organs by a several times of magnitude[4].

Hyperinflation of the law is connected with the phenomenon, defined by the law sociologist Adam Podgórecki as the *social control of the third-degree*. [5] It is based on the fact that various social control mechanisms, including legal instruments and norms, are being used as a means to achieve purposes in contrary to the ones assigned to them in the moment of their creation – thus for purposes autonomously defined by specific social groups. For example, at the level of the direct citizen-official relations, the excessive amount of regulations, that influence most of the social order by design, leads to the high probability of the situation in which officials can shape these social relations in almost unlimited way. Namely, in specific cases – and always with the basis in the enacted law – they can enforce a positive or a negative decision for a citizen, they can decide at random or postpone the decision for an undefined amount of time. The direction of the official becomes unlimitedly wide. As a result of the excessive number of regulations, an average citizen becomes at mercy of the official. In the wider perspective – the whole social order might create so-called „dirty communities”, for example organized criminal groups cooperating with officials in circumventing and breaking the law. Modern administration cannot afford such a risk. The transparency of the administration, being one of the key factors of the stability of the democratic values and the democracy itself, and the citizen's understanding of the basis on which the official decisions were taken, are a foundation of the legitimacy of most of the administrative decisions up taken by the state.

There are many possible actions, that can be taken to minimize this problem. First of all, as a necessary step before taking a final administrative decisions, a social discourse and consultations with experts should be partaken. The debate which can lead to taking into account the opinions of citizens that arose during the process, regarding the introduction of law changes, can establish a higher level of the acceptance of the law and ease the process of its implementation. Undoubtedly, setting at least a proper or even an extended *vacatio legis* is also important, as it allows the entities and subjects of the law, to adapt to the new regulations. It also allows for the citizens to become familiar with the regulations before they are becoming enforced.

In the digital era and with the digitization of the administration, with the transfer of some of its functions into the virtual world, and with the resulting acceleration of the official-citizen contacts it seems particularly ineffective to burden the administration and the citizens with the constant revolutionary regulation's reforms.

References.

1. A. Zoll, „Główne grzechy w funkcjonowaniu państwa prawa”, referat na konferencji „Czy Polska jest państwem prawnym?”, Pałac Prezydencki, Warszawa, 15.10.2004.
2. <http://barometrprawa.pl/?fbclid=IwAR3ziArbDqHVq3NmXSH0wKxT74lz007StEnwSHVjdRY-WWSXvwgfMipYllw>
3. S. Tyszką, P. Wipler, *Zderegulować III RP* [w:] *Deregulacja – jak powstrzymać inflację prawa?*, Centrum Analiz Fundacji Republikańskiej, Warszawa 2012, p. 8.
4. J. Sheehy, , *Regulation in the UK: is it getting too heavy?*, ECFIN COUNTRY FOCUS, vol. III, iss.7, 2006.
5. A. Podgórecki, *Kontrola prawna trzeciego stopnia* [w:] *Problemy profilaktyki społecznej i resocjalizacji*, Prace IPSiR UW, 1976, p. 15 – 27.

РИЖЕНКО ГАННА ЮРІЇВНА

магістрант кафедри соціальної філософії та управління
Запорізького національного університету (ЗНУ)

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ВІДКРИТОСТІ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

В сучасному інформаційному суспільстві постають певні вимоги до органів державної влади і місцевого самоврядування. Україна проходить свій шлях від адміністративно-командної політичної системи організації суспільства, коли усі питання вирішують державні органи, а роль громадськості мінімізована, до демократичної, у якій роль громадськості є найбільшою за всю історію існування людства.

Перевага відкритої влади полягає в тому, що коли громадяни знають як і чому було прийнято те чи інше рішення, вони до певної міри стають учасниками його вироблення, з більшою імовірністю підтримають його виконання. Коли ж громадяни не знають, як з'явилося політичне рішення, наслідки якого вони не вважають сприятливими для себе, вони схильні підозрювати владу у корупції та неефективній роботі.

Публічний характер органів – суб'єктів владних повноважень вимагає оприлюднення певної інформації для формування громадської думки про довіру до влади та підтримку її авторитету у суспільстві.

Необхідність доступу до публічної інформації зумовлена закріпленням у статті 34 Конституції України права кожного на доступ до інформації, зокрема, публічної інформації – тієї, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень та інформації, що становить суспільний інтерес.

Частиною проблеми відкритості влади є забезпечення публічного доступу та інформаційної відкритості щодо використання публічних коштів платників податків України.

Прозорості використання бюджетних коштів сприяє застосування процедур електронних закупівель. Запровадження системи електронних закупівель та електронної системи оскарження підвищує рівень конкуренції у сфері публічних закупівель та знижує рівень корупції.

Реформа публічних закупівель в Україні розпочата у 2014 році. Новий Закон України «Про публічні закупівлі» було схвалено Верховною Радою України 15 грудня 2015 року, на основі його відбувся поступовий перехід на проведення закупівель з паперового на електронний режим [5].

Наразі розроблено нову редакцію Закону України «Про публічні закупівлі». Законопроект підтриманий Верховною Радою України та почне діяти вже через півроку після його публікації. Фахівці і практики у сфері публічних закупівель називають зміни, запропоновані новою редакцією закону – «друга закупівельна революція».

Електронна система закупівель ProZorro отримала дві міжнародні нагороди вже протягом першого року експлуатації та була визнана однією з найуспішніших реформ 2016 року. Вона здобула значну підтримку серед українців і з боку міжнародного товариства та отримала визнання з точки зору ефективності проведення реформи закупівель та участі громадськості в створенні цієї системи [4].

Мета реформи: підвищити прозорість, спростити систему, зекономити кошти бюджету, підвищити довіру до влади. А одним з базових принципів і гаслом системи є відкритість та прозорість «Всі бачать все».

У звіті Мінекономрозвитку щодо функціонування системи публічних закупівель наведені дані, що 53% всіх організаторів закупівель в 2018 році провели від 1 до 10 закупівель на рік, 13% всіх організаторів – 11-20 закупівель, майже 24% організаторів мають на рік від 21 до 100 закупівель, понад 100 закупівель на рік мають лише 10% організаторів. До системи залучено понад 28 тис. організаторів закупівель та близько 148 тис. активних учасників [2]. Кожен замовник в розумінні закону залучений до системи та фактично здійснює реформу.

Процес публічних закупівель є циклічним та включає у себе визначення потреби, планування, аналіз ринку, підготовку тендерної документації, проведення тендеру, процес визначення відбору/кваліфікації постачальників, переговори за договорами, підготовку та підписання договорів та контроль за їхнім виконанням [3].

Електронні закупівлі в Україні охоплюють значну частину життєвого циклу закупівель, не включаючи визначення потреби та планування, аналіз ринку і контроль за виконанням договору (оплата і поставка), які відбуваються поза системою і є найбільш вразливими до дотримання принципу відкритості та прозорості [1].

Закупівля повинна задовольнити потреби внутрішнього замовника. Але саме визначення потреби та формування технічних вимог до товарів, робіт чи послуг, що закуповуються, є процесом закритим та непрозорим.

Інша стадія публічної закупівлі, що залишається поза електронною системою – це виконання договору. На цій стадії замовник залишається сам на сам з постачальником. Не можна виключити ситуацію, коли зловживання відбувається саме на цьому етапі. Дотримання принципу прозорості та відкритості на цьому етапі закупівлі є актуальним та гострим.

Світ поступово переходить до електронних систем закупівель як в приватному, так і в державному секторах. Відмова від паперової роботи не лише спрощує та прискорює закупівельний процес, але й значно підвищує прозорість і конкурентоздатність закупівель, допомагає подолати корупцію в цій сфері.

Отже, питання дотримання принципу відкритості та прозорості в електронній системі публічних закупівель є актуальним та потребує аналізу і подальшої розробки.

Список використаних джерел.

1. Вплив ProZorro, 2017. Kyiv School of Economics. URL: www.cep.kse.org.ua/assets/img/articles/Prozorro_report_ua.pdf.
2. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель за звітний 2018 рік. Мінекономрозвитку. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3befc2bd-57c1-4e5b-9d2c-e36a1f624b8c&title=ZvitSferiPublichnikhZakupivelZa2018-Rik>
3. Настанови з питань публічних закупівель. Crown Agents. URL: https://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Guidelines_UKR_interactive_pages.pdf
4. Реформа публічних закупівель в Україні та результати роботи електронної системи ProZorro, 2017. Transparency International Україна. URL: https://drive.google.com/file/d/1xF27Kc0aPq26xslX_iizMOxFJfVOmOb1/view_
5. Шатковський О., Яременко С. Коментарі до законодавства України про публічні закупівлі. Проект «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС». Crown Agents. URL: https://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/PPL-Commentary_2017_UKR.pdf.

SAPTEFRĂȚI TATIANA

*doctor, associate professor
Academy of Public Administration, Republic of Moldova*

THE CAPACITIES OF THE LOCAL PUBLIC ADMINISTRATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN ENSURING THE TRANSPARENCY OF THE DECISION-MAKING PROCESS.

The reforms imposed by the changes that take place in the society, such as transitions and globalization, require the governing systems to make their activity more efficient, orienting it towards meeting the needs of the people, placing man at the center of the priorities. Thus, achieving effective governance in the context of sustainable human development in the Republic of Moldova requires the involvement of key factors such as openness and transparency, accountability, involvement of citizens and civil society institutions in public affairs. Access to information and administrative transparency is a precondition for citizen participation in the governance process.

The Republic of Moldova is advanced under the report of the existence of special laws regarding information, consultation and citizen participation, which also establish the obligations of public authorities / institutions to ensure the decision-making process right from its initial stage and until the information on the decision-making [1, 3, 5].

The legal framework that had been registered in the last period and the requirements submitted to the public administration regarding transparency created premises for the elaboration of development strategies and conditions for realigning the concrete measures in order to increase the degree of transparency of the activity of the local public administration by:

- the use of modern information and communication technology;
- delivery the public services in the electronic format and in the on-line regim;
- launching the portals and official WEB pages of the local public administration;
- download and use the administrative forms from the official WEB pages the possibility to formulate and send questions, receive answers, post comments, expose opinion on the website of the local public administration.

In this context, our research has focused on studying the capabilities of the local public administration in ensuring the transparency of the decision-making process.

The results of the research conducted in 10 territorial administrative units showed that citizens and media representatives have free access to any public activity carried out by the local public administration. Requests for public information are honored in accordance with the legal provisions. In this regard, the local public authorities of the Republic of Moldova undertake a series of measures to ensure the possibilities of citizen participation, of the associations established in accordance with the law, of other stakeholders in the decision-making process. For this purpose the local authorities are guided by the provisions of the Law on local public administration Nr. 436 of 28.12.2006 [4] and the Law on transparency in the decision-making process Nr. 239 of 13.11.2008 [2]. The meetings within the public authorities regarding the decision making are public. Proposals from citizens, NGOs, economic agents are also analyzed and then included in the finalized draft decision. Local public authorities use various methods of consulting citizens and demonstrate a constant concern for consulting them. In this order of ideas we mention the working meetings of the mayor and officials of the city halls with citizens, public debates on pressing issues, public consultations, opinion polls, the creation of permanent or ad-hoc working groups with the participation of civil society representatives. The local public authorities support the transparency of the process of elaboration, adoption, execution and reports of the local budget.

However, several gaps were identified in ensuring transparency and citizen participation in the decision-making process. In this order of ideas we mention: the insufficient diversification of the means of informing the citizens (information panels, radio, the local newspaper, the web page of the town hall), the poor motivation of the citizens to participate in the decision-making process, the low level of preparation in the matters of public administration of the councilors, the lack of capacities of the representatives of the civil society and of the citizen groups to get involved in the local decision-making process, to monitor and evaluate the activity of the local public administration. The information panels located at the headquarters of the town halls and in the public places communicate insufficiently about the current activity of the local public administration authorities. The draft normative acts of interest for certain groups in the community are not always communicated directly to them.

Annual reports on transparency and access to information of public interest are not elaborated and made public.

Most of the local councilors are not involved in information and civic education activities, they do not practice meetings with citizens in the sectors for which they are responsible.

The results of our investigations show that not in all local public administration authorities is institutionalized a practice of discussing and consulting with the citizens the local budget project. Most of the time it is not published for consultation by anyone who wants it. There are not organized the public hearings and debates on opportunities to increase revenues, are not discussed budget allocation priorities and the optimization of public spending.

Improving the quality of the decisions taken and their social legitimacy can be achieved by involving the public in the decision-making process. Involving in the process of elaborating the normative acts of the nongovernmental organizations, of different interested groups from all sectors contributes to the balance of the strategic documents, elaborated in accordance with the interests of the community, of the society as a whole. In addition, public participation in decision-making is also essential in terms of civic education, making both local public administration representatives and citizens accountable, by establishing an effective proactive dialogue.

In the research process it was found that few people, including civil society, know about the decision-making process and its impact on citizens. Therefore, the participatory culture is underdeveloped, so officials in local public administration should convince the community to participate in the decision-making process.

In conclusion, we should mention that in order to ensure optimal results of the participatory process, citizens must be informed in advance about the public actions that will be or are already the subject of the decisions of the local public administration. In this order of ideas were proposed the following recommendations:

- Strengthening the technical-material basis of the local public administration to ensure the transparency and information of the citizens from the territorial administrative units;
- Enhancing the capacities of the local public administration in ensuring the transparency and access of citizens to information of public interest;
- Strengthening the capabilities of civil society representatives and citizen groups to get involved in the local decision-making process, to monitor and evaluate the activity of the local public administration.

The main benefit of the local public administration is the citizen. Any proposal, their recommendation in the decision-making process can be accepted or rejected, but it cannot be ignored, this fact strengthens the two-way dialogue and mutual trust, contributing to the elaboration of more qualitative decisions, taking into account the needs, wishes and hopes of citizens.

Bibliography:

1. Law on access to information, no. 982 of 11.05.2000. In the Official Monitor No. 88-90 of 28.07.2000
2. Law on transparency in decision-making. In the Official Monitor No. 215-217 of 05.12.2008
3. Law on freedom of expression, no. 64 of 23.04.2010. In the Official Monitor No. 117-118 of 09.07.2010

4. Law on local public administration Nr. 436 of 28.12.2006. In the Official Monitor No. 32-35 of 09.03.2007
5. Decision of the Government of the Republic of Moldova No.967 from 09.08.2016 on the mechanism of public consultation with civil society in the decision-making process. In the Official Monitor No.265-267 of 19.08.2016.

СКАЛІЙ ОКСАНА АНАТОЛІЇВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВИД І СПОСІБ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні в Україні триває активний процес формування електронного інформаційного простору та інтеграція до нього всіх основних галузей суспільної діяльності. Особливого значення при цьому набуває запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу публічного управління, що визначено одним із пріоритетних завдань на сучасному етапі державного розвитку[1, с.109].

Розвиток інформаційного суспільства неодмінно веде до трансформації системи публічного управління. Масштабний розвиток та імплементація інформаційних технологій на всіх рівнях управління і комунікації, поширення незалежних інформаційно-комунікаційних технологій визначає необхідність зміни управлінського механізму. В нових умовах система публічного управління повинна бути повністю пристосована до потреб і вимог інформаційного суспільства, за якого інформація та знання, вільний доступ та забезпечення можливостей обміну ними є основними рушійними силами соціальних та економічних перетворень[5].

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу на новому рівні здійснювати інформаційне забезпечення процесів прийняття організаційно-адміністративних рішень в органах державної влади за участю громадян та їх інститутів. Можливості для цього зростають насамперед через розширення аудиторії Інтернет-користувачів.

З цим узгоджується позиція американського вченого Ф. Фукуями, який вважає, що довіра суспільства до влади ґрунтується на моральному консенсусі громадян, їх готовності підпорядковувати свої інтереси загальним, що зумовлює обґрунтований перехід до принципово нових моделей інформаційно-комунікаційних відносин у країні, до іншої комунікаційної моделі демократії[7, с.6].

Публічне управління в наш час невіддільне від комунікації як форми взаємодії суб'єктів і об'єктів управління та існує на всіх рівнях системи публічного управління. Комунікація є ефективною, якщо інформаційне повідомлення може бути декодоване його реципієнтом і зрозуміле йому. Адже інформація – це те, що виходить на широкий загаль, а комунікація – те, що доходить до цільових груп[3, с.2].

У публічному управлінні можливо виділити такі види публічної (зовнішньої) комунікації:

- 1) комунікація з метою інформування;
- 2) комунікація з метою надання публічних послуг;
- 3) комунікація з метою обговорення проектів рішень, які неможливо ухвалити без участі громадськості[6].

У будь-якому разі ефективність публічної комунікації, тобто комунікації між владою і суспільством, буде забезпечуватись настільки, наскільки буде налагоджено ефективну і стратегічно вивірену взаємодію з суспільством.

Зауважимо, що в нашій державі тривалий час комунікація між владою і суспільством відбувалася здебільшого у площині інформування про прийняті рішення, а зворотному зв'язку від суспільства належної уваги владою не приділялось. На сьогоднішньому етапі суспільних перетворень значно зріс рівень політичної культури і зрілості громадянського суспільства, що спонукало до конкретних змін у системі відносин між владою та суспільством. Саме налагодження ефективного публічного діалогу пов'язане зі встановленням зворотного зв'язку з громадськістю та партнерських відносин органів державної влади і громадянського суспільства[3, с.2].

Поширення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в процес взаємодії держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації передбачає електронну участь громадян у державних справах, а саме через три ключових елементи. По-перше, інформація — розміщення на веб-сайтах органів влади інформації, що становить ключовий інтерес для суспільства. По-друге, е-консультації — механізми та інструменти он-лайнного обговорення суспільно значущих проблем на сайтах органів влади. По-третє, е-прийняття рішень — врахування он-лайнного внеску громадян у процес прийняття рішень, надання постійного зворотного зв'язку.

Активне використання інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності органів публічної влади забезпечить вдосконалення діяльності їх системи до сучасних потреб та очікувань громадян.

Отже, оскільки проблема е-участі є наріжним каменем інформаційної демократії, взаємодія між владою та громадськістю — важливий показник демократичності та легітимності врядування[4, с.157].

Саме зараз першочерговими завданнями можна виділити: створення національних електронних інформаційних ресурсів, а також загальний розвиток інформаційного простору, що вбачається в таких аспектах: процеси євроінтеграції на подальший розвиток України; потреба формування і реалізації ефективної державної політики у сфері впровадження інформаційно-комунікаційних технологій; сучасні виклики, загрози та потреби суспільства і держави; необхідність розвитку національної інформаційної інфраструктури (а саме: електронного урядування та електронної демократії; впровадження та використання інформаційних технологій, продуктів і послуг). Адже у сучасному світі подолання цифрової нерівності є істотною умовою подолання соціально-економічної нерівності громадян, активізації їх участі в управлінні державою, освіті, працевлаштуванні, охороні здоров'я, культурі, дозвіллі. Це свідчить про рівень розвитку суспільства, а для ефективного зростання як окремого громадянина, так і цілого суспільства такі аспекти є необхідними[2, с.169].

Список використаних джерел.

1. Берназюк О.О. Цифрові технології у сфері публічного управління: визначення основних понять// Науковий вісник, 2017 – Режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.46/part_1/26.pdf
2. Берназюк Олександр Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління// Підприємництво господарство і право, - 10/2017 - Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf>
3. Дзяна Г.О. Налагодження комунікації між владою і суспільством у період проведення реформ// Теорія та практика державного управління, -2(57)/2017 – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/1/02.pdf>
4. Динник І.П. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології та їх потенціал впливу на взаємодію держави і громадянського суспільства в умовах децентралізації// Державне управління, - 4/2019 – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2019/26.pdf
5. Іванюк О.В., Довженко В.А., Кравець В.І. Перспективи впровадження інформаційних технологій у вітчизняній системі публічного управління//Державне управління: удосконалення та розвиток, - 4/2018 – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/37.pdf
6. Литвинова Л. В., Збираник Ю. В. Теоретичні аспекти розвитку комунікації в органах публічної влади в Україні // Державне управління: теорія та практика. 2015. С. 4–11. Режим доступу: http://www.e-ratr.academy.gov.ua/2015_2/3.pdf
7. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию; пер. с англ. / Ф. Фукуяма. – М.: Изд-во АСТ; ЗАО НПП «Ермак», 2004. – 730 с.

СКИБА МАРИНА ВАЛЕРІЙВНА

к.держ.упр., доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НАУКОВОЇ ТРАДИЦІЇ

Закріплення євроінтеграційного курсу України в Конституції України актуалізує проблематику вироблення наукового підґрунтя в контексті розвитку інституційної наукової традиції, удосконалення понятійно-категоріального наукового апарату здійснення досліджень, вироблення сутнісно-змістовних характеристик інституційного середовища розвитку інноваційного потенціалу економіки України. В Основному законі визначено: «Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС...»[1]. Варто зазначити, що у 1990 р. Україна зосереджувала 6,5 % світового науково-технічного потенціалу (маючи 0,1% світового населення), проте до цього часу рівня 1990 років не було досягнуто. Маючи застарілі основні фонди, що потребують модернізації та капітального оновлення, низький ВВП на душу населення, Україна зберігає науковий потенціал. У порівнянні з країнами світу Україна демонструє невисокі позиції у міжнародних рейтингах (за GCI 4.0 Україна була на 83 місці пропускаячи вперед Чехію, Угорщину, Литву, Польщу, Латвію, Румунію, Болгарію та ін. У першу десятку за GCI 4.0 входили: США, Німеччина, Швейцарія, Японія, Великобританія, Швеція (Таб. 1). Слабкими є позиції України за складовими «інституції», «макроекономічна стабільність», «фінансова система».

Таблиця 1

Порівняльна характеристика країн світу за ІЛР, ІГК, ГІІ [2, 3, 4]

Країна	населення	ВВП на душу населення	ІЛР	ІЛР (місце в рейтингу)	ІГК	інноваційна спроможність	ГІІ	ГІІ (місце в рейтингу)
Німеччина	82,7	44549,7	0,94	5	3	1	58,19	9
Сполучені Штати	325,9	59501,1	0,92	13	1	2	61,73	3
Швейцарія	8,4	80590,9	0,94	2	4	3	67,24	1
Швеція	10,1	53217,6	0,93	7	9	5	63,65	2
Японія	126,8	38439,5	0,9	19	5	6	54,68	15
Великобританія	66,1	39734,6	0,92	14	8	7	61,30	5
Корея	51,5	29891,3	0,9	22	15	8	56,55	11
Нідерланди	17,1	48345,7	0,93	10	6	9	61,44	4
Фінляндія	5,5	46016,7	0,92	15	11	10	59,83	6

Словенія	2,1	23654,4	0,89	25	35	28	45,25	31
Польща	38	13822,6	0,87	33	37	38	41,31	39
Угорщина	9,8	15531,2	0,84	45	48	39	44,51	33
Литва	2,8	16730,2	0,86	35	40	42	41,46	38
Латвія	2	15547,2	0,85	41	42	52	43,23	34
Румунія	19,6	10757	0,81	52	52	57	36,76	50
Україна	42,3	2582,8	0,75	88	83	58	37,40	47
Загальна кількість країн	-	-	100	189	140	140	100	129

Сильними сторонами України (сила доходу) відповідно до ГІІ-2019 були: кількість заявок на корисну модель, поданих резидентами до національного патентного відомства (за цим показником Україна займає 1 місце серед досліджуваних країн). Показники електронної участі в Інтернеті та екологічні сертифікати ISO 14001: 2015 для системи управління навколишнім середовищем дещо погіршилися у 2018 році порівняно з 2017 роком, проте залишаються сильними сторонами України. У порівнянні з 2018 роком поліпшився показник: валових витрат на НДДКР, що фінансуються за рахунок іноземного фінансування. Однією з сильних сторін залишається інтернет-творчість. Україна за ІЛР у 2018 році була на 88 місці. У п'ятірку лідерів за ІЛР входили: Норвегія, Швейцарія, Австралія (0,94), Ірландія, Німеччина. Якщо порівняти Україну за сумарним індексом інновацій з країнами ЄС, то можна зазначити наступне: Україна пропускала вперед Німеччину (яка продемонструвала позитивну динаміку зростання впродовж останніх років обумовлена впливом макроекономічних чинників, стабільність макроекономічного середовища, розвитком кластерних ініціатив та ін.), Словенію, Естонію, Чехію, Угорщину, Литву, Польщу, Латвію, Румунію, Болгарію (рис. 1).

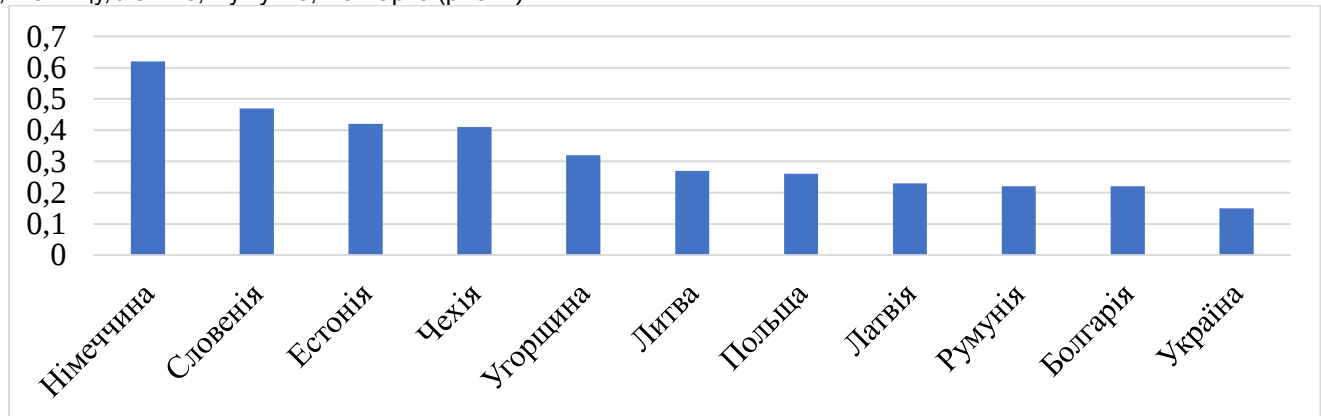

Рис. 1. Порівняння країн ЄС та України з використанням Європейського інтерактивного інструменту обліку інновацій, 2019 р. [5].

Лідерами за окремими показниками в ЄС були такі країни, як: Данія - людські ресурси та інноваційне середовище; Люксембург - привабливі дослідницькі системи; Німеччина - тверде інвестування; Португалія - новатори МСП; Австрія - зв'язки; Мальта - інтелектуальні активи; Ірландія - вплив на зайнятість та вплив на продаж. Впродовж 2015-2017 рр. Франція була лідером за складовою СІІ фінанси та підтримка. У 2018 році Швейцарія продемонструвала значне зростання за складовою СІІ фінанси та підтримка.

Отже, Україна традиційно вважається державою з вагомим науковим потенціалом, визнаними у світі науковими школами, розвиненою системою підготовки кадрів [6]. Збереження й розвиток інноваційного потенціалу економіки України, потребує удосконалення інституційного середовища як сукупності базових економічних, правових, соціальних та ін. правил, норм, організацій, що через формальні та неформальні обмеження впливають на процес взаємовідносин суб'єктів економіки щодо задіяння сукупності ресурсів, результатів наукових досліджень у процес суспільного виробництва з метою вироблення продукту здатного задовольнити суспільні потреби у певний період часу та у певному місці, а також сприяти зростанню якісного рівня економічного розвитку. Застосування відповідно до мети, цілей, завдань певного виду державної політики та інструментів з її реалізації (видами політики держави спрямованої на формування та розвиток інноваційного потенціалу економіки є: політика «технологічного стрибку» або технологічного прориву, політика ринкової орієнтації та лібералізації, політика конверсії та соціальної орієнтації, політика структурно-інноваційних зрушень в економіці, цифровізації економіки, екоінноваційної економіки; інструментами: духовно-моральні, інституційно-правові, фінансово-економічні та ін.).

Список використаних джерел.

1. Конституція України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Заголовок з екрану.
2. Глобальний індекс інновацій. - Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report>
3. Human Development Index (HDI) Ranking. - Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/2018-update>

4. The Global Competitiveness Report 2018. - Режим доступа: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>

5. Европейский интерактивный инструмент обліку інновацій (за даними European Innovation Scoreboard, 2019) - Режим доступа: <https://interactivetool.eu/EIS/index.html>

6. Skyba M.V. Main directions for improvement of education policy tools in the context of sustainable economic development// Вісник ЖДТУ. - 2019. - № 2 (88). – С. 69-75.

ТОФАН ТАТЬЯНА МИХАЙЛОВНА

доцент, доктор экономических наук

ВОЗМОЖНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ДЛЯ СТРАН-ПАРТНЕРОВ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Аннотация

В этой статье описаны те инструменты регионального развития для стран-партнеров Европейского Союза.

Политики регионального развития ЕС имеют широкий спектр инструментов реализации, как для государств-членов, так и для стран-кандидатов или соседних стран.

Улучшение экономических и социальных связей является общей целью всей политики ЕС и дополняет экономическую и структурную политику его собственных государств-членов. Основные политические инструменты направлены, в частности, на сокращение различий между странами.

В связи с этим на уровне ЕС были созданы четыре структурных фонда, и один фонд структурного типа:

Европейский фонд регионального развития (ЕФРР), созданный в 1975 году, направлен на укрепление экономического потенциала регионов, которым оказывается помощь, поддержку структурной перестройки и содействие устойчивому использованию рабочей силы. Этот фонд поддерживает продуктивную инициативу, инфраструктурные проекты и действия по развитию собственного экономического потенциала регионов посредством совместного финансирования оперативных программ, помощи для крупных проектов, глобальных грантов, технической помощи и подготовительных исследований;

Европейский социальный фонд (ЕСФ), созданный в 1958 году по Римскому договору, но реформированный в 1988 году, направлен на борьбу с долговременной безработицей и улучшение возможностей молодых людей для получения работы. С 1993 года этот фонд поддерживает поощрение адаптации к промышленным изменениям, способствуя финансированию профессионального обучения и мерам по поддержке использования рабочей силы, а также мер по улучшению системы образования. В соответствии с обязательством ЕС в отношении инклюзивного роста, по крайней мере, 20% сумм, выделенных ЕСФ, должны использоваться для содействия социальной интеграции и борьбы с бедностью.

Европейский сельскохозяйственный фонд развития сельских районов (ЕАФРД) - это инструмент структурного типа, являющийся частью Общей сельскохозяйственной политики, который способствует достижению целей повышения конкурентоспособности сельского и лесного хозяйства, управления сельским хозяйством и окружающей средой, улучшения качества жизни и диверсификации деятельности. Экономика по периметру колеблется от сельских районов с уменьшенным населением до пригородных сельских районов, находящихся в упадке под давлением городских центров. ЕАФРД заменяет Европейский сельскохозяйственный руководящий и гарантийный фонд (ЕАГГФ), созданный в 1962 году Общей сельскохозяйственной политикой, и направлен на стимулирование структурной перестройки в сельском хозяйстве с учетом мер по модернизации производства и развития сельских регионов (секция ориентации), активного инструмента в 2000 году. -2006;

Европейский фонд рыболовства (ЕФР) - это структурный инструмент, являющийся частью Общей политики в области рыболовства, созданный в 1984 году для замены различных отдельных финансовых инструментов, действующих с 1976 года, который служит для адаптации структур в этом секторе. В котором основное внимание уделяется непрерывности рыболовной деятельности и рациональной эксплуатации и защите рыболовных ресурсов, развитию жизнеспособных предприятий в рыболовном секторе, развитию и улучшению качества жизни в зависимых от рыболовства районах. ЕФР заменил Финансовый инструмент для руководства рыбным хозяйством (ФИРРХ), который был запущен в 1995 году. Бюджет ЕФР составляет 4,3 миллиарда евро на период 2007-2013 годов.

Фонд сплочения (CF) является структурным инструментом, который со финансирует не программы, а крупные проекты в области окружающей среды, трансъевропейских транспортных сетей и областей устойчивого развития, которые приносят пользу защите окружающей среды (энергоэффективности и возобновляемые источники энергии, интермодальные перевозки, городской транспорт и транспорт). экологическая общественность). Это специальный фонд Европейского сообщества, который помогает государствам-членам с валовым национальным продуктом (ВНП) на душу населения, составляющим менее 90% от среднего показателя по ЕС, сократить различия между уровнями экономического и социального развития и стабилизировать свою экономику.

Другими финансовыми инструментами, доступными для регионального развития, являются: займы или гарантии, предоставленные Европейским инвестиционным банком, в качестве финансовой поддержки для стран с переходной экономикой, в частности для инфраструктурных проектов, которые могут сочетаться с ассигнованиями из других фондов; другие финансовые инструменты Сообщества, предназначенные для

предоставления определенных возможностей для развития малых и средних предприятий; другие финансовые инструменты, предназначенные для комплексных программ развития.

Список использованных источников.

1. <http://www.consilium.europa.eu/>, доступ 10.08.2019;
2. http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/ доступ 17.09.2019

Ключевые слова: региональное развитие, финансовые инструменты, структурные фонды.

Key words: regional development, financial instruments, structural funds.

МІНАСОВ ВОЛОДИМИР САМСОНОВИЧ

провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем розвитку та застосування частин і підрозділів десантно-штурмових військ) військової академії (м. Одеса), к.військ.н., професор, генерал-майор у відставці

УСАТЮК ІВАН ФЕДОРОВИЧ

доцент кафедри глобалізації, євроінтеграції та управління національною безпекою ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.і.н., доцент, полковник у відставці

ЄФІМЕНКО АНАТОЛІЙ ЄВГЕНОВИЧ

доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Військової академії (м. Одеса), к.військ.н., доцент, полковник у відставці

РЕАЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ НОВООБРАНОГО ГЛАВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Президент України **Володимир Зеленський** 20 квітня 2019 року серед інших зустрівся з президентом Грузії Саломе Зурабішвілі, яка прибула до Києва на церемонію інавгурації новообраного глави держави. У ході зустрічі С.Зурабішвілі побажала В.Зеленському успіхів на посту президента України. У свою чергу президент України розповів про свої пріоритети.

«Чому наша команда пішла в політику? Виклик номер один для нас - припинення вогню на сході, де щодня гинуть наші люди», - зауважив В. Зеленський. Він також зазначив, що Україна продовжить послідовний зовнішньополітичний курс, спрямований на відновлення суверенітету і територіальної цілісності та подальший розвиток європейської та євроатлантичної інтеграції.

Обіцянки нового глави держави вселяють неабиякий оптимізм, адже членство в НАТО – це є безпека для країни і для громадянина, це є мир на умовах України, а членство в ЄС – це дотримання прав людини і добробут кожного українця. Проте, чи реальні ці обіцянки? Знайти відповідь на ці питання поки що неможливо, бо немає відповідної інформації. Єдиним свідченням того, що Україна дійсно продовжить рухатися євроінтеграційним курсом, є виконання нею Угоди про асоціацію. Але для цього, як свідчить виконавчий директор «Українського центру європейської політики» Любов Акуленко, варто дотримуватися ряду умов. Стисло зупинимось лише на окремих з цих умов.

Насамперед, яким чином в подальшому передбачається інституційне забезпечення процесу виконання Україною Угоди про асоціацію?

Угода про асоціацію – це надто складний комплексний документ, і без наявності спеціалізованої структури в урядовій системі цей документ просто приречений на втілення в життя. Кожне міністерство мало б знати обсяг нормотворчих завдань за Угодою, а також терміни їх виконання. Необхідністю тут має бути потужна політична фігура, яка б контролювала цей процес, адже міністерства з різних причин традиційно зривають його, або звично перекладають на нижчі інстанції.

На жаль, в Україні, як наголошують європейські та українські експерти, в даному відношенні не все гладко: попередня президентська влада не демонструвала швидких реформ, у країні вибухали корупційні скандали – усе це відбувалося на фоні агресії на Донбасі та тиску Росії з метою дестабілізації ситуації в Україні.

Лише 14 квітня 2016 року віце-прем'єр-міністром України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції було призначено Климпуш-Цинцадзе Іванну Орестівну.

Кабмін 13 серпня 2014 року видав постанову № 346 про створення урядового офісу з питань євроінтеграції. Безперечно, поява такої установи – прогресивний крок, однак статус та функції офісу переважно «координуючі», чого явно недостатньо для впевненого просування шляхом єврореформ. Євроофіс не розробляє законопроекти, не має права законодавчої ініціативи (подання проектів нормативно-правових актів на розгляд Кабінету Міністрів), не веде переговорів з європейською стороною на вищих рівнях, не має права давати доручення іншим органам державної влади (лише через Прем'єр-міністра й лише у виняткових випадках). Основним його завданням є моніторинг загальної ситуації, чого не досить для ролі єдиного й головного координатора євроінтеграції в країні.

Водночас передбачалося, що офіс буде підпорядкований віце-прем'єру з питань євроінтеграції, що може значно посилити його політичну вагу та реформаторські потужності.

Крім того, постановою уряду № 696 від 5 грудня 2014 року був створений урядовий Комітет з питань економічного розвитку та європейської інтеграції, який очолив особисто Прем'єр. Теоретично цей орган дійсно міг би заповнити вакуум політичної координації європейських реформ. Та на практиці він існує швидше на папері.

Щодо зазначеного, з боку новообраного президента лунала різна інформація. Починаючи від того, що Україні необхідно створити зазначений офіс в Уряді (хоча він вже створений), і закінчуючи тим, що цей офіс треба ліквідувати.

Аналогічна проблема найбільш рельєфно простежується й на місцевому рівні, в тому числі в закладах освіти всіх рівней.

По-друге, чи відбуватиметься взаємодія президента з парламентом в питання ухвалення євроінтеграційних законопроектів?

Угода про асоціацію передбачає велику кількість законотворчої роботи. В середньому на рік необхідно ухвалювати близько 50 законів. Аби цей процес рухався ефективно, необхідна регулярна взаємодія з парламентом задля того, щоби в порядку денному завжди були євроінтеграційні законопроекти. Урядовий офіс спільно з командою голови Верховної ради розробили спеціальну Дорожню карту євроінтеграційних законопроектів у 2017 році. Цей крок дав змогу збільшити результативність виконання Угоди про асоціацію в частині адаптації законодавства майже вдвічі. Яким є бачення з цього приводу нинішньої президентської команди?

По-третє, чи мають свою перспективу складні євроінтеграційних реформи?

Угода передбачає низку болючих реформ, які, з одного боку, захищають людину як споживача послуги, а з іншого – роблять наші товари конкурентоздатними на інших ринках. Для прикладу, у сфері безпечності харчових продуктів Україна мала затвердити норму, яка передбачає, що виробників харчів перевіряють без попередження, так, як в ЄС. Адже якщо виробника попередити, то знайти порушення буде майже неможливо. Ця норма складно просувалася, але врешті-решт була прийнята. Вона була ухвалена з тієї причини, що український аграрний бізнес чітко розуміє вигоду від Угоди – і це експорт. І тому в цій сфері є воля, щоби долати опір різних груп. В інших секторах Угоди таких стимулів немає. Відповідно, є сектори, де Угода майже не рухається – це транспорт і соціальна політика. Донедавна в цьому списку була і митниця, але в 2018 році почали приймати відповідні законопроекти. Долати опір у таких секторах можна лише за наявності найвищої політичної волі. Чи буде вона у президентської команди?

По-четверте, якими є пріоритетні сфери для виконання Угоди про асоціацію на наступні п'ять років?

Президент Петро Порошенко «вловив» дискусію, яка розпочалася в ЄС в 2018 році з приводу майбутнього Європи, і представив європейській стороні сектори в рамках Угоди про асоціацію, в яких запропонував поглиблення інтеграції з Єдиним ринком ЄС. Це гарна ідея, адже з урахуванням того факту, що наразі ЄС нам членства не пропонує, Україні необхідно максимально поглиблювати рівень взаємодії з європейцями, нам треба бути присутніми в європейському дискурсі. Командою Петра Порошенка було запропоновано такі сфери: юстиція, свобода та безпека, енергетика, митниця та цифровий ринок.

Враховуючи той факт, що в 2019 році наступає термін, після якого Україна спільно з ЄС може переглядати цілі Угоди про асоціацію, а також те, що дискусія про майбутнє ЄС не закрита, новообраному президенту необхідно взяти це питання на контроль - або продовжити працювати в цих сферах, що було б дуже правильним кроком, або запропонувати свої пріоритетні сфери на наступні п'ять років.

Важлива й символічна подія, що відбулася 4 – 5 червня 2019 року, – перший візит новообраного президента України до столиці Європейського Союзу – Брюсселю, має дати відповіді на ці питання.

В ході візиту В.Зеленський, зокрема, зустрівся з президентом Єврокомісії Жаном-Клодом, відвідав штаб-квартиру НАТО, де провів зустріч з генеральним секретарем Альянсу Йенсом Столтенбергом, прийняв участь у засіданні Комісії Україна-НАТО на рівні послів. В будівлі Єврокомісії відбулася його зустріч з президентом ЄК з питань євро, соціального діалогу, фінансової стабільності та фінансових послуг Валдісом Домбровським, який курує питання макрофінансової допомоги Україні. Важливою була зустріч В.Зеленського з президентом Польщі Анджеєм Дудою, яка відбулася в представництві Польщі в ЄС. Накінець, український президент зустрічався з високим представником ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки Федерикою Могеріні та президентом Європейської Ради Дональдом Туском. Підсумки кожного заходу супроводжувались брифінгами, прес-конференціями, заявами для преси та ін.

До складу української делегації входили заступник глави адміністрації президента Вадим Пристайко, віце-прем'єр-міністр України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Іванна Климпуш-Цинцадзе.

За повідомленнями спікера президента Юлії Мендель, В. Зеленський в Брюсселі ще раз задекларував незмінну позицію – курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію.

Список використаних джерел.

1. Стаття укладена 07.06.2019 р. на базі поточних джерел електронних засобів масової інформації.

**ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОЇ ПІДСИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДІЛОВОДСТВА СУДІВ, ОРГАНІВ
ТА УСТАНОВ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ: МОДУЛЬ ЕЛЕКТРОННИЙ СУД**

Наказом Голови Державної судової адміністрації України від 13 квітня 2018 року №168 затверджено Концепцію побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, якою визначена структура, організація та принципи побудови ЄСІТС з використанням сучасних програмно-технічних засобів.

Більш інтенсивне використання електронного правосуддя надасть користувачам можливість звертатися до суду, оплачувати послуги, брати участь у судових провадженнях та отримувати всю відповідну документацію електронними засобами.

Реалізація концепції побудови ЄСІТС сприятиме відкритості та взаємодії органів судової влади між собою і з суміжними інститутами, забезпеченню доступності правосуддя для громадян, оптимізації витрат бюджетних коштів.

Основними складовими ЄСІТС є такі взаємопов'язані підсистеми: загальна; електронного діловодства; контакт-центр; управління фінансово-господарськими процесами; захисту інформації. Кожна підсистема складається із окремих модулів.

Єдина підсистема електронного діловодства судів, органів та установ системи правосуддя складається з п'яти модулів: електронний суд, електронне діловодство, централізований модуль «автоматизований розподіл», «електронний архів», «судова статистика».

Електронний суд – модуль, що забезпечує обмін електронними документами між судами, органами та установами системи правосуддя, фізичними особами та учасниками судового процесу.

1. Учасники судового процесу за допомогою сервісів Електронного суду повинні мати змогу надсилати копії електронних документів іншим учасникам судового процесу (користувачам ЄСІТС), подавати позовні заяви та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, а також отримувати судові рішення та інші електронні документи.

2. Користувачі сервісу Електронного суду також можуть подавати до суду, органу та установи системи правосуддя електронні запити, скарги, пропозиції та інші непроцесуальні звернення, що стосуються діяльності таких органів, а також отримувати відповіді на них.

3. Для проекту будь-якого електронного документу, створеного в підсистемі Електронного суду на всіх стадіях його формування забезпечується конфіденційність його змісту за допомогою шифрування із використанням електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) автора проекту.

4. Осіб, допущених до інформації, що захищається, визначає автор документу. Документи подаються до суду, органу та установи системи правосуддя після їх підписання ЕЦП користувача.

5. Після успішної відправки, користувачі підсистеми можуть відслідковувати рух та стан розгляду документа в суді, органі та установі системи правосуддя. Відомості про доставку документа, його реєстрацію в суді (підсистемі електронного діловодства) та інші відомості надсилаються до Електронного кабінету автора в автоматичному режимі.

6. Користувачі модулю можуть сплатити судовий збір та інші платежі у режимі он-лайн засобами Електронного суду під час формування відповідного документа. Шляхом формування, підписання та направлення до модулю електронного доручення, встановленої адміністратором форми (з правом передоручення або без такого права), особа, що зареєструвала Електронний кабінет, може уповноважити представника (іншу фізичну особу, що має зареєстрований електронний кабінет) на подання документів від свого імені або від імені довірителя по судовій справі, судовому провадженню або зверненню.

7. Електронні доручення, що підтверджують повноваження підписанта, автоматично додаються підсистемою до кожного документу відправленого ним. Шляхом формування, підписання та направлення до підсистеми електронного доручення, встановленої адміністратором форми (з правом передоручення або без такого права), особа, що зареєструвала електронний кабінет в межах отриманих повноважень може надати (скасувати) іншій фізичній особі доступ до документів по судовій справі, судовому провадженню або зверненню.

8. До Електронного кабінету особи в судових справах, в яких така особа приймає участь, надсилаються: 1) веб-посилання на тексти всіх сформованих судом процесуальних документів по справі: судові рішення, судові повістки та виклики тощо; 2) інформація про отримані та зареєстровані вхідні документи по справі разом з такими електронними документами; 3) інформація про отримані документи по справі від інших учасників разом з такими електронними документами; 4) електронні документи, що спричинили зміну стану розгляду справи, протоколи автоматичного розподілу тощо.

9. В Електронному кабінеті користувача має також відображатись календар подій по судових провадженнях, в яких така особа приймає участь та інформація щодо поданих нею не процесуальних звернень.

Список використаних джерел.

1. Наказ ДСА України №168 від 13.04.2018 року “Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи”.
2. Лист ДСА України №15-20739/19 “Про сканування матеріалів судових справ”.

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНУ ЕПОХУ

Технологічний прогрес має великий вплив на економічні та соціальні відносини. Сьогодні спостерігається перехід до «інформаційного суспільства» або «постіндустріальної епохи». Інформаційна революція, що характеризується цифровими інформаційними потоками та сучасними комунікативними технологіями має вплив на формування «мережевого суспільства». Телебачення та радіомовлення створили передумови для розвитку комплексних інформаційних мереж. Створення і експоненціальне зростання Інтернету, його інтеграція з радіомережами і телебаченням, економічні ефекти мережевої діяльності спровокували наукові та філософські суперечки про значущість мереж для сучасного суспільства.

Інтернет служить засобом «неопосередкованих» комунікацій між громадянами і владою, мінімізуючи політичну залежність громадян від обраних представників та партійних організацій. Поширення електронних медіа спричинило розвиток плебісцитарної демократії. Так, завдяки технологіям масової комунікації були розширені масштаби демократичної участі, збагачена практика референдумів і громадянських ініціатив, висування кандидатів, опитувань суспільної думки й інших механізмів прямої демократії.

Глобальній Мережі додає новий значимий акцент в аргументацію більш ранніх концепцій технологічного детермінізму «теледемократії» – це уявлення про зниження ролі політичних еліт й інституціональних посередників. З цього погляду політична функція Інтернету полягає в забезпеченні постійного суспільно-політичного диспуту, що передбачає можливість електронного зворотного зв'язку в реальному часі між владою і громадянами [1].

Отже розкриваючи зміст інформації та її видів, можна стверджувати, що соціальна інформація є основою соціально-економічного прогресу, а людина виступає в цьому процесі творчим посередником між інформацією і знаннями. Людина перетворює загальнонаукове знання в індивідуальне, привласнюючи собі, або перетворює знання в суспільне надбання у вигляді нової, але вже соціальної інформації [2].

Виділяють наступні ознаки соціальної інформації. Першою суттєвою ознакою соціальної інформації є її чітка спрямованість на практичний кінцевий результат. Соціальна інформація завжди спрямована на досягнення системою корисного результату, на перетворення сучасної реальності. Другою суттєвою ознакою формування і використання соціальної інформації є її вирішальне значення для наповнення і визначення соціального капіталу, який в сучасних умовах розвитку стає двигуном прогресу. Відносини між людьми складаються за допомогою соціальної інформації, яка постійно оновлюється і яка постійно повинна бути доступною членам суспільства. Третьою ознакою соціальної інформації є її вплив на процес формування соціальних вимог до створення системи взаємозв'язку між соціумом і науковцями країни, між бізнесом і творчою елітою соціальної системи [2].

Становлення такої соціальної системи здійснюється за рахунок різного роду дискурсивних практик, за допомогою яких зіткнення різноманітних точок зору та інтересів соціальних суб'єктів перестає бути джерелом хаосу, а стає умовою розвитку, забезпечуючи коопероване спрямування зусиль членів суспільства на здолаття «настирливо повторюваних тем». Можна стверджувати, що дискурсивні практики є своєрідним «інтегруючим ядром» соціальної комунікації, оскільки саме завдяки їм реалізує себе «продуктивна сила комунікації» та відбувається активне конструювання світу [3].

Соціальна інформація породжується індивідами (соціальними суб'єктами), саме індивід визначає спосіб її подальшого використання: передача іншим соціальним суб'єктам або особисте споживання. Передачу видобутої соціальної інформації індивід може здійснювати при безпосередньому особистому взаємодії (комунікації) з іншими соціальними суб'єктами, або використовуючи для цього різні допоміжні технічні засоби: засоби індивідуального або масової комунікації (в тому числі засоби масової інформації). Тобто засоби індивідуального та масової комунікації не є самостійними джерелами соціальної інформації, а є лише її передавачами. А саму соціальну інформацію формують певні особи і (або) спільності людей.

Соціальна комунікація розглядається як процес передавання, переробки та прийняття соціальної інформації, здійснюваний суб'єктами та об'єктами (глобальної чи національної) суспільної сфери. Зрозуміло, що даний процес соціальної комунікації відбувається під час багатостороннього та різнорівневого обміну соціальною інформацією (якщо там є людина - процес набуває соціальності) між політичною, економічною та духовною сферами глобального суспільства та їх національними відповідниками [4].

Найвпливовішим видом соціальної комунікації залишається масова комунікація. Масова комунікація є діяльністю соціального суб'єкта з виробництва й поширення соціальної інформації, націленої на формування суспільної свідомості суб'єктів та об'єктів суспільної сфери і відповідне спрямування їх (політичної, економічної, духовної) діяльності. Ця діяльність здійснюється за допомогою специфічних суспільних інститутів – засобів масової комунікації.

Інформаційна влада відрізняється від звичайного інформаційного впливу силою та стійкістю впливу суб'єкта на об'єкт, високою мірою контролю його поведінки. Відзначимо, що комунікації здійснюють визначальний вплив в тому числі і на політичну поведінку [5]. Отже, треба зазначити, що мас-медіа є невід'ємною складовою механізму функціонування демократії, її ціннісних і нормативних засад. Саме засоби масової комунікації можуть допомогти індивіду вийти за межі його безпосереднього життєвого досвіду і включитися в політичну діяльність. Для того щоб гарантувати можливість вільного отримання інформації, потрібно обмежити вплив влади та бізнесу на засоби масової комунікації, забезпечивши водночас контроль над їх діяльністю з боку суспільства [6].

Таким чином, для перетворення суспільства в сучасне інформаційне суспільство важливим є не лише обсяг інформації, не лише інтенсивність обігу інформації та обміну інформацією, але й її якісні показники. Інформаційне суспільство відрізняється від суспільства, засміченого спотвореною інформацією, перш за все тим, що визначальний вплив на розвиток різних галузей та сфер здійснює саме обіг інформаційно-інтелектуальних

ресурсів. Коли ж обіг інформації зростає, але відсоток інтелектуальних знань у її загальному обсязі не збільшується або ж навіть скорочується, тоді таке суспільство навряд чи зможе утриматися на шляху до формування сучасного інформаційного суспільства[7].

Однак, необхідно зазначити, що до інформаційної революції специфіка комунікативних технологій, які здійснювали найвагоміший вплив на свідомість людей (радіо, телебачення), характеризувалась односторонньою спрямованістю від суб'єкта до об'єкта контролю та носила лінійний характер. При такому типі інформаційної дії відбувається розподіл, доведення інформації з центру до периферії, в той час як її рух по іншим напрямкам і назад до центру є надзвичайно ускладненим. Протягом історії розвитку комунікативних технологій, а особливо в індустріальному суспільстві, панував саме такий тип траєкторії руху інформації в соціальних системах.

Список використаних джерел.

1. Коляденко В.А. Інфокомунікаційні технології як чинник політичної модернізації. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути і процеси. Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2002.
2. Пархоменко О.В. Соціальна інформація як чинник інноваційного розвитку // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2010
3. Марина Шульга. Дискурсивні практики як умова ефективної соціальної комунікації // Комунікація. №2/2012
4. Бебик В. Соціальні комунікації: поняття, типологія, засоби / Валерій Бебик // Соціальна психологія. – 2009. – № 5. – С.49-63.
5. Костянтин КОНДОВ. Особливості реалізації соціального контролю в соціологічних теоріях інформаційного суспільства // Український інформаційний простір
6. Лалл Джеймс. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід / Джеймс Лалл. -К., 2002.
7. Колісник В.П. Становлення сучасного інформаційного суспільства та поширення спотвореної інформації // Інформаційне суспільство і держава: проблеми взаємодії на сучасному етапі : зб. наук. ст. та тез наук. повід. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. м. Харків, 26 жовтн. 2012 р. / редкол.: С.Г. Серьогіна, В.Г. Пилипчук, І.В. Яковюк. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2012. – 214 с.

ЧЕРНОУСОВА ЛАРИСА ВОЛОДИМИРІВНА

*заступник - начальника відділу автоматизованої обробки інформації та контролю за призначенням
соціальних виплат управління соціального захисту населення
Вітовської районної державної адміністрації Миколаївської області*

ТЕХНОЛОГІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Актуальність дослідження. Останнім часом дистанційна освіта набуває все більшої популярності і стає одним з актуальних напрямів розбудови сучасної вищої освіти. Швидке старіння знань в епоху глобальної інформатизації суспільства потребує постійного оновлення навчальних програм студентів у вишах та підвищення професійного рівня вже сформованих фахівців.

За **мету дослідження** нами було поставлено аналіз організаційно - правових аспектів проблеми використання технології дистанційного навчання для підвищення кваліфікації державних службовців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дистанційне навчання – це тип навчання, заснований на освітній взаємодії віддалених один від одного педагогів і тих, що навчається. Воно реалізовується з використанням телекомунікаційних технологій і ресурсів мережі Інтернет. Для дистанційного навчання характерні всі властиві навчальному процесу компоненти системи навчання: значення, мета, зміст, організаційні форми, засоби навчання, система контролю і оцінки результатів [2].

Такий вид навчання має ряд переваг. По – перше, екстериторіальність. По – друге, отримання оновлених знань та доступ до світових інформаційних ресурсів. А головною перевагою є можливість постійно вдосконалювати свій кваліфікаційний рівень, що є необхідною умовою якісної професійної роботи державного службовця.

Реалізація сучасної дистанційної форми навчання у закладах України будь-якого рівня освіти відбувається, здебільшого, за умови функціонування та підтримки електронної навчальної платформи. Проаналізуємо найбільш популярні з них.

Moodle – це безкоштовна, відкрита (Open Source) система управління навчанням, яка реалізує філософію педагогіки «соціального конструктивізму» та орієнтована насамперед на організацію взаємодії між викладачем та користувачем, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання.

Суб'єктами дистанційного навчання на платформі Moodle є системні адміністратори та організатори навчання (тьютори груп), які здійснюють технічний супровід платформи і виконують адміністративні та методичні операції на рівні курсів, груп, окремих слухачів [1]. Платформа дозволяє організувати доступ слухачів курсів до якісних навчальних матеріалів, підготовлених у різних форматах, забезпечує безперервну мережну взаємодію учасників навчального процесу, постійний контроль за активністю та якістю засвоєння навчального матеріалу. Отже, Moodle має в наявності всі інструменти для організації дистанційного навчання в системі післядипломної освіти та підходить для організації курсів підвищення кваліфікації слухачів різних напрямів, у тому числі і державних службовців. Повний цикл підвищення кваліфікації передбачає самостійне вивчення слухачами змісту матеріалу навчальних модулів дистанційних курсів. Важливою умовою успішності застосування вказаної

платформи є певний рівень підготовки всіх учасників навчального процесу в галузі сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Другий приклад - один із най ґрунтовніших навчальних електронних ресурсів - безкоштовна он-лайн платформа проходження курсів підвищення кваліфікації Coursera. Проект пропонує курси, що охоплюють гуманітарні, соціальні та комп'ютерні науки, медицину, біологію, математику, бізнес і багато інших. Партнерами проекту є кращі університети світу, які пропонують безкоштовні он-лайн-курси для всіх. Навчальні курси, які пропонує Coursera, розроблені максимально зручно для освоєння матеріалу. При обранні одного з курсів у студента виникає можливість дивитися лекції професорів світового класу, навчатися у своєму власному темпі, перевіряти і зміцнювати знання за допомогою інтерактивних вправ. Пропоновані на Coursera курси розроблені на основі передових педагогічних технологій, щоб можна було легко та швидко освоювати нові поняття і знання [3]. Тривалість курсів приблизно від шести до десяти тижнів з 1–2 годинами відео лекцій на тиждень. Курси містять завдання, щотижневі вправи, іноді заключний проект або іспит.

На відміну від подібних проектів, на Coursera пропонуються не окремі лекції, а повноцінні курси, які включають відео-лекції з субтитрами, текстові конспекти, домашні завдання, тести та підсумкові іспити. Доступ до курсів обмежений за часом; кожне домашнє завдання або тест має бути виконано тільки за певний проміжок часу. Після закінчення курсу, за умови успішної здачі проміжних завдань і заключного іспиту, слухачеві видається сертифікат про закінчення.

Третій популярний сервіс – Prometheus. Це український громадський проект масових відкритих он-лайн курсів. Як зазначають засновники, його мета – безкоштовно надати найкращі навчальні можливості кожному громадянину України. Можна сказати, що Prometheus – це український аналог Coursera, який має ряд переваг:

- включає специфічні для України курси (українське право, іноземні мови, історія України тощо);
- пропонує українською мовою курси, що вже існують на Заході, але недоступні для українців через мовний бар'єр;
- налагоджує тісну співпрацю з провідними українськими компаніями через їх участь у створенні програм курсів та залучення їх до створення окремих частин курсів.

Порівнюючи з проаналізованими вище он-лайн платформами, зазначимо, що на цій платформі до кожного з курсів є детальна інформація: кому буде цікаво, які теми та питання включає курс, які вимоги до попередньої підготовки студентів, хто викладає тощо. Усі курси повністю безкоштовні. Наприкінці слухачі, які успішно виконали всі завдання, отримують відповідні сертифікати. За задумом, у майбутньому на платформі будуть не просто окремі курси, а взаємопов'язані цикли курсів з різних дисциплін [4].

Команда Prometheus створює курси як самостійно, так і надає безкоштовну можливість університетам, викладачам і компаніям публікувати й розповсюджувати свої курси на цій платформі, що, на наш погляд, найбільш актуально для розміщення курсів підвищення кваліфікації державних службовців.

Висновки. Не завжди зміст курсів підвищення кваліфікації державних службовців відповідає професійним потребам фахівців на місцях. Саме швидка комплексна взаємодія між слухачами, які зацікавлені у певних нових знаннях, організаторами курсів, які створюють актуальний контент та технологіями організації дистанційного навчання, представленими популярними платформами, створює ті позитивні умови, в яких кожен державний службовець має можливість реалізувати своє право на якісне навчання та підвищення рівня власної компетентності.

Список використаних джерел.

1. Василенко Ю.М. Становлення та розвиток дистанційного навчання в Україні // Scientific researches and their practical application. Modern state and ways of development 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-ofconferences/archives-of-individual-conferences/oct-2012>
2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс]: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – 102 с.
3. <https://ru.coursera.org/>
4. <http://prometheus.org.ua/>

STEFANACHI BOGDAN

*PhD. Habil. Associate professor "Alexandru Ioan Cuza" University of Iasi
Faculty of Philosophy and Social-Political Sciences
Department of Political Sciences, International Relations and European Studies*

EU VALUES IN THE EASTERN NEIGHBORHOOD AND HUMAN SECURITY AS RESILIENCE – "A NEW TOOL" OF EUROPEAN FOREIGN POLICY

The main goal of the paper is to identify a new way of dealing with the neighborhood EU countries on the one hand in terms of a specific policy (ENP) and, on the other hand, in general terms of security strategy (EU's 2016 Global Strategy). The approach is mainly a normative one trying to underscore the fundamental discursive transformation of EU attitude towards the eastern neighbor countries.

Within the EU, the early 2000s offered the certainty of eastern enlargement and, at the same time, the export of associated EU values became part of the European Neighborhood Policy (ENP) rhetoric. In the end of the 2000's, the EU neighborhood policies were divided into regional flanks, with the Eastern Partnership (EaP) and the Union for the Mediterranean (UfM). The main idea of exporting EU values is that the more EU's neighbors replicate EU values, the

safer and secure the EU will be. That is the central strategy for transforming the ring of fire around the EU into a “ring of friends”. The first ENP document, The Wider Europe Communication (2003), offers a sample of what value-centered dimension of ENP: the shared values are democracy and respect for human rights and rule of law, being deeply linked with the enshrined in the Charter of Fundamental Rights. The concept of shared values is further emphasized in a 2004 ENP Strategy within this framework the Action Plans (AP`s) are structured on two pillars: democracy and the rule of law, and human rights and fundamental rights. Having “shared values” as background the EaP established four thematic platforms for multilateral cooperation: 1. Democracy, good governance and stability; 2. Economic integration and convergence with the EU policies; 3. Energy security; 4. Contacts between people. Because of that it can be argued that one of the most important aspect of EaP is related to the enhancement of the role of civil society and national parliaments. The revised ENP (2011) seemingly offers a closer partnership to build democracy, pursue economic development and manage migration. This “new approach” is linked to the so-called deep democracy, or deep and sustainable democracy. This understanding of democracy follows the trend of merging the concept of democracy, human rights and the rule of law. It avoids commitments to core democratic values and instead focuses on some formal criteria: 1. Freedom and fair elections; 2. Freedom of association, expression and assembly, and a free press and media; 3. The rule of law administered by an independent judiciary and the right to fair trial; 4. The fight against corruption; 5. Security and law enforcement sector reform and the establishment of democratic control over armed and security forces. The reference to sustainable democracy suggests a shift towards a more inclusive understanding of human rights, inclusive of social and economic rights, as opposed to the previous practice of mainly focusing on political rights.

Using these value based framework it could be approach the issue of security as well, not in the traditional manner but in a more sophisticated one.

The new security narrative consists in the transformation of the individual into the reference object of security, due to the fact that the state is moved away (at least partially) from the epicenter of policy making. So, non-Western victims were to be protected or saved by humanitarian interveners who assumed the role of sovereign protection once the post-colonial or post-conflict state was judged to lack the capacities or the will to fulfil its sovereign duties of protecting the human rights. According to liberal internationalism the security discourses needed to be constructed in the universal human rights-centred language of global or cosmopolitan law, rather than in the state-based, territorialized language of international relations, where it was held that governing elites could hide behind claims of sovereign impunity. Sovereignty had to give way to intervention in order for a new world of global rights and global security to be enforced. But, academic and policy discourses of human security have tended to be very reductionist: in terms of link between narrow and broad meaning because of the R2P. A variant of this view of the division or potential conflict between the coercive ‘narrow’ view of human security and the progressive ‘broader’ perspective is the argument that human security itself is becoming marginalized with the growing dominance of security concerns under the rubric of the responsibility to protect (R2P), with its emphasis on the military and coercive powers of Western states rather than upon the economic and social needs of populations. Making the difference between human security and R2P means to place the agency of the non-Western subject at the centre of security practices, reinterpreting discourses that were originally articulated in terms of the assertion of Western agency and responsibility. Calls for the empowerment of the vulnerable through discourses of inculcating resilience have enabled a rearticulation of the dominant agendas and framings of Western intervention through the reinsertion of Western policy concerns within the human security paradigm of resilience and post-intervention. Translating this approach into the European security discourse became not very difficult to seize that human security doctrine could be the appropriate framework for analyzing European security emphasizing the main evolutions of this overlapping. Taking into consideration that the main pillars of human security – responsibility to protect (R2P), effective multilateralism and human development – represent the background for the key elements of European Security and Defense Policy – crisis management, civil-military coordination and conflict prevention – could be envisaged an European geopolitics based on EU transformative power. Besides this functional synonymy, the first generation human security remains dependent on a vision that EU has focused on top-down peace-making, humanitarian assistance and post-conflict reconstruction. Beyond this *hybrid peace* narrow focused on military intervention because of the (R2P) security liberal internationalism, human security could be analyzed in terms of post-interventionism, as a *concern with facilitating or developing self-securing agency – resilience – of those held to be the most vulnerable*. So, the second generation human security regards the ways to establish legitimate political authority facilitating practice from bellow, rather than seeking to impose a universal blueprint as the liberal peace approach did. In this context, the European Union Global Strategy refers to building state and societal resilience in its neighborhood. The resilience as the new paradigm for EU foreign policy marks not just a possible pragmatic turn but, more important, represents the appropriate way to mitigate the radical understanding of human security which facilitated interventionist practices. If the adoption of a human security concept represents a qualitative change in the conduct of foreign and security policy, assuming it expressly (in terms of resilience) as European security doctrine could represent a comparative advantage in the transatlantic partnership. Based on this new security legitimizing discourse, and avoiding the duplication in the transatlantic relations, EU could complement the military nature of NATO with a civilian component based on a pragmatic dimension of human security.

Keywords: ENP, EaP, shared values, security, human security, EU, resilience, post-interventionism.

References.

1. Arteaga, Felix, “European defense between the Global Strategy and its implementation”, Working Paper 4/2017.
2. Chandler, David, “Resilience and human security: the post-interventionist paradigm”, *Security Dialogue*, 43(3), 2012, 213–229.
3. Cremona, Marise, *The European Neighborhood Policy: Legal and Institutional Issues*, Center on Democracy, Development, and the Rule of Law, Stanford Institute for International Studies, 2004.
4. Juncos, Ana E., “Resilience as the new EU foreign policy paradigm: a pragmatist turn?”, *European Security*, vol. 26, no. 1, 2017, 1–18.
5. Poli, Sara (ed.), *The European Neighborhood Policy – Values and Principles*, London> Routledge, 2016.

6. Tocci, Natalie, "can the EU Promote Democracy and Human Rights Through the ENP? The Case for Refocusing on the Rule of Law", in Cremona, Marise, Meloni, G., *The European Neighborhood Policy: A new Framework for Modernization?*, EUI Working Paper, 2007.

ЯВОНЕНКО ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

*начальник відділу ведення Державного реєстру виборців
апарату Єланецької районної державної адміністрації Миколаївської області*

МАСОВІ ВІДКРИТІ ОН-ЛАЙНОВІ КУРСИ (МВОК): СКЛАДОВА НАВЧАННЯ НА ПРОТЯЗІ УСЬОГО ЖИТТЯ

У наш час в умовах стрімкого розвитку цифрових, біологічних, фізичних технологій, переорієнтації світу з людської праці на роботизовану, внаслідок чого зростатиме соціальна нерівність, докорінної зміни низки професій, посилення конкуренції на світовому ринку праці, особливого значення набувають знання, навички та досвід. У 1995 році лише 45 млн. чоловік мали доступ до мережі Інтернет, а сьогодні – більш ніж 3,7 млрд. Найближчі 10-20 років перестане існувати біля 50% професій. Сучасний фахівець – це людина, яка вільно володіє сучасними інформаційними технологіями, постійно підвищує і вдосконалює свій професійний рівень.

Отримання нових знань і навичок, які можливо практично застосувати у роботі в епоху інформаційного суспільства значно розширює можливості самореалізації та сприяє кар'єрному росту. Головними перешкодами, що виникають на шляху тих хто хоче продовжити навчання є брак часу, оскільки більшість з них вже працює, відсутність можливості щодня відвідувати заняття в навчальному закладі, брак коштів. У наш час Інтернет-технології багато аспектів сучасного життя переносяться в мережу, прискорюючи цим темпи розвитку інформаційного суспільства та долаючи відстані. І освіта не є виключенням. Можливості традиційних форм навчання студентів обмежені. Інтернет дає змогу розширити їх, зробити навчання більш ефективним.

Однією з відносно нових форм навчання є дистанційна. Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних та телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [1].

На Заході ця форма з'явилася вже досить давно та має велику популярність серед студентів через її економічні показники і навчальну ефективність. Дистанційну форму навчання також називають "освітою протягом усього життя" тому що більшість тих, хто навчається - дорослі люди. Багато хто з них вже має вищу освіту, проте через необхідність підвищення кваліфікації або розширення сфери діяльності у багатьох виникає потреба швидко і якісно опанувати нові знання та отримати нові навички в роботі. Саме тоді оптимальною формою може стати дистанційне навчання, зокрема, масові відкриті дистанційні курси.

Масові відкриті онлайн-курси (МВОК, англ. Massive Open Online Courses, MOOC) – це порівняно нова тенденція у світовій освіті. Деякі науковці вважають впровадження МВОК справжньою революцією в сфері освіти. Восени 2011 року Стенфордський університет запропонував всім охочим безкоштовно навчатися на трьох своїх курсах через мережу Інтернет. Лише в одному з цих курсів тоді взяло участь близько 160 тисяч студентів зі 190 країн світу. З того часу МВОК створюють десятки провідних університетів по всьому світу, а такі країни як Франція, Китай та Йорданія заснували національні платформи МВОК. Впровадження МВОК здійснило справжню освітню революцію та викликало шквал позитивних відгуків та гострих зауважень.

Завдяки МВОК курси з більшості дисциплін (математика, медицина, мистецтво, бізнес, психологія і т.д.) мають відкритий доступ для тих, хто хоче вчитися. МВОК включає в себе десятки освітніх напрямків і тисячі курсів. Найпопулярнішими МВОК платформами є Coursera, edX, Udacity, KhanAcademy, CanvasNetwork, FutureLearn, FUN, MyEducationKey, Udemu, and MIT OpenCourseware. Таких платформ є дуже багато, тому для зручності в мережі існує сервіс «Eclass» за допомогою якого можна знайти потрібні он-лайн курси [2].

В Україні є передумови для впровадження МВОК в навчальний процес вишів, коледжів і шкіл, організовуючи таким чином змішане навчання, покращуючи якість і ефективність традиційного навчання. Крім того, кожен охочий зможе навчатися безкоштовно, слухати лекції кращих професорів з провідних університетів. Проте є деякі проблеми з впровадженням і використанням МВОК в Україні, а саме, найбільш вагомі:

відсутність необхідної державної підтримки в реалізації МВОК проєктів;

недостатній рівень володіння українськими студентами англійською мовою.

Остання проблема пов'язана з тим, що в більшості випадків навчання в МВОК проводиться англійською. З іншого боку, цю проблему може вирішити створення (або переклад існуючих) українських он-лайн курсів. Існує декілька безкоштовних інтернет-платформ для навчання українською мовою. Деякі з них є вітчизняними проєктами, а в деяких наявні субтитри українською мовою. Це такі як Prometheus, Coursera, EdEra (Education Era), ВУМ (Відкритий Університет Майдану), Duolingo, TED (Technology, Entertainment, Design).

Актуальність навчання протягом усього життя. спонукає до включення до нових глобальних індексів, котрі висвітлюють розвиток інформаційного суспільства країн світу, таких індикаторів, як «базові цифрові навички», «базові навички цифрових комунікацій» тощо. Модель цифрової трансформації освіти та професійної підготовки базується на формуванні сучасних цифрових компетенцій для усіх учасників цього процесу (громадян, вчителів, викладачів, працівників, освітніх закладів тощо) з формуванням інфраструктури відкритого навчання (інститутів відкритої освіти, платформ масових відкритих онлайн-курсів (MOOC – Massive Open Online Course) тощо)

27 грудня 2016 року в Клубі Кабінету міністрів України відбулася презентація проєкту «Цифрова адженда України-2020», надзвичайно важливого документу, що визначає принципи розвитку України в цифровому просторі і основи розбудови цифрової економіки.

Світові лідери «цифрового» ринку - Cisco, IBM, Intel, Oracle, Deloitte, SAP, Ericsson, MasterCard, Vodafone, Kyivstar, Lifecell, International Data Corporation, вітчизняні консультанти та експерти, підтримані Міністерством

економічного розвитку та торгівлі та ГО «ХайТек Офіс», розробили «Цифровий порядок денний України 2020», - документ, який визначає ключові політики, першочергові сфери, ініціативи та проекти «цифровізації» України на найближчі 3 роки. Одним з пунктів порядку є покращення цифрової грамотності, що визнана ЄС однією з 8 ключових компетенцій для повноцінного життя та діяльності.

Список використаних джерел.

1. Вища освіта [Електронний ресурс]:[Веб-сайт]. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/>
2. Eclass [Електронний ресурс]:[Веб-сайт]. – Режим доступу : URL:<http://www.eclass.cc/courses>

ЯРУЛІНА НАТАЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА

*аспірант кафедри української та іноземної мов
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ «АСКОД»: ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день вкрай гостро постало питання впровадження систем електронного документообігу в органах публічної влади. 4 вересня 2019 року Кабінет Міністрів України схвалив рішення про остаточний перехід на електронний обмін документами. Зміни повинні відбутися вже з 1 жовтня поточного року, що передбачає необхідність державним органам провести відповідні організаційні налаштування у системі обміну документами [5].

Наразі органам публічної влади досить важко зорієнтуватися у великій кількості програмного забезпечення, що представлені на IT-ринку та обрати саме ту систему електронного документообігу (СЕД), яка буде відповідати законодавчій та нормативній базі, гнучкою для внесення змін та доповнень у майбутньому, зможе бути інтегрована із системами інших виробників, найбільш якісною та зручною у використанні та обслуговуванні.

В Україні найбільшого поширення набули такі системи електронного документообігу: «АСКОД», «DocsVision», «Optima Work-Flow», «Megapolis.Документообіг», «ДОК ПРОФ», «FossDoc» та ін. Усі перелічені СЕД за функціональними можливостями достатньо схожі між собою та орієнтовані на виконання таких функцій: збереження і пошук документів, підтримка канцелярії, маршрутизація і контроль виконання документів, аналітичні звіти, забезпечення інформаційної безпеки тощо.

Пропонуємо більш детально розглянути досить перспективну, на нашу думку, систему «АСКОД», яка є продуктом українського розробника програмного забезпечення – компанії «Інфоплюс». Ця система вже успішно зарекомендувала себе у Київській міській державній адміністрації та міській раді, Волинській, Полтавській, Херсонській областях, містах Луцьку та Маріуполі, в Національному Банку України, Збройних Силах України, Національному антикорупційному бюро України, а також багатьох інших установах, організаціях, підприємствах [3].

Основними продуктами сімейства АСКОД є «АСКОД Корпоративний», «АСКОД WEB», «АСКОД АРМ Керівника» («АСКОД Мобільний»). «АСКОД Корпоративний» забезпечує класичний доступ до функціоналу системи через встановлення програмного забезпечення на робочі комп'ютери користувачів, «АСКОД WEB» використовується переважно у територіально розподілених підрозділах органів публічної влади, доступ до АСКОД-платформи здійснюється за допомогою Інтернет-браузерів. «АСКОД Мобільний» дозволяє підписувати документи електронним цифровим підписом, здійснювати розгляд документів, накладати резолюцію, формулювати доручення та здійснювати контроль за їх виконанням на планшетних ПК і смартфонах керівників.

«АСКОД» дозволяє автоматизувати процеси діловодства, паперового та електронного документообігу, забезпечує оперативний доступ до документів, контроль виконавчої дисципліни, комунікацію між структурними підрозділами, надає можливість збирати статистичну та аналітичну інформацію.

З січня 2018 року в Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) впроваджено систему електронного документообігу «АСКОД». З метою унормування роботи в зазначеній системі службою діловодства Нацкомфінпослуг було розроблено Положення про ведення системи електронного документообігу у Нацкомфінпослуг, Положення про розподіл повноважень щодо забезпечення ведення системи електронного документообігу в Нацкомфінпослуг.

На сайті Нацкомфінпослуг зазначено, що використання СЕД «АСКОД» протягом I кварталу 2018 року дало позитивні результати: значно скоротився час доведення документів від реєстратора до безпосереднього виконавця; з'явилась можливість звертатися в електронній формі до регулятора з питань діяльності установи; посилена система контролю за виконанням документів; надано можливість керівництву Нацкомфінпослуг оперативно розглядати документи тощо [4].

У Київській міській державній адміністрації (КМДА) також повністю перейшли на електронний документообіг. В апараті виконавчого органу КМДА впроваджено автоматичну реєстрацію вихідних листів за підписом керівництва. Одночасно з накладенням на документ електронного цифрового підпису посадової особи файл конвертується у формат PDF із зазначенням на усіх сторінках документа QR-коду, який містить інформацію про підписувача, та штрих-коду, який містить назву установи, реєстраційний номер і дату реєстрації [2].

Проте, документи, які містять інформацію з обмеженим доступом та такі, що не можуть бути застосовані як оригінал згідно з вимогами закону досі створюються в паперовій формі з власноручним підписом керівництва.

Вже більше чотирьох років Херсонська обласна державна адміністрація впроваджує систему «АСКОД». У результаті запуску СЕД «АСКОД Корпоративний» вдалося швидко та прозоро організувати електронний документообіг, скоротити часові витрати на розв'язання задач, пов'язаних із діяльністю обласної державної адміністрації, а автоматичний контроль виконання документів підвищив якість роботи виконавців, зробив результати підготовки документів більш прогнозованими і керованими.

Запровадження системи «АСКОД АРМ Керівника» дало можливість керівництву області розглядати документацію та приймати рішення не тільки перебуваючи на робочому місці, а й під час відряджень, в дорозі тощо. [1, с. 29].

Також на сьогоднішній день СЕД «АСКОД» починають використовувати не тільки органи публічної влади, підприємства, установи та організації, але й вищі навчальні заклади. Одним із таких є Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. Працівники відділу документообігу та контролю, перейнявши досвід колег із Херсонської облдержадміністрації з липня поточного року почали активне впровадження системи.

Отже, СЕД «АСКОД» є сучасною багатофункціональною платформою, яка дозволяє швидко та ефективно організувати як внутрішній, так і зовнішній документообіг між будь-якою організацією, органом публічної влади. Завдяки тому, що в багатьох органах публічної влади вже впроваджена дана система, є можливість обмінюватись досвідом через відрядження, відео-конференції тощо. Позитивні результати впровадження СЕД в роботу Нацкомфінпослуг, Київської міської державної адміністрації, Херсонської облдержадміністрації та інших органів публічної влади говорить про те, що ця система дійсно має багато переваг, якісна та зручна у використанні, надійна з точки зору безпеки, зрозуміла для звичайних користувачів, постійно оновлюється та удосконалюється розробниками, може інтегруватися з іншими інформаційно-комунікаційними системами, що робить «АСКОД» конкурентоздатною на ринку ІТ-послуг України.

Список використаних джерел.

1. Ключевський В. Сучасні управлінські технології у діяльності Херсонської обласної державної адміністрації / В. Ключевський, С. Попов // Актуальні проблеми державного управління. - 2016. - Вип. 4(68). - С. 26-32.
2. Офіційний портал Києва. У КМДА значно скорочено термін проходження документів на всіх етапах опрацювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/news/u_kmda_znachno_skorocheno_termin_prokhozhdennya_dokumentiv_na_vsikh_etapakh_opratsyuvannya.html.
3. Сайт компанії Інфоплюс. Клієнти та партнери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://infoplus.ua/uk/page/clientandpartners>.
4. Сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Підсумки впровадження СЕД «АСКОД» протягом I кварталу 2018 року (станом на 31.03.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiini-povidomlennia/24760.html>.
5. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-ostatochno-zaprovadiv-elektronnij-obmin-dokumentami>.

ПРОЕКТНО-ОРІЄТОВАНЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

БЕЗВЕРХНЮК ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

*завідувач кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д. держ. упр., професор*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В Одеській області розташовано 29 санаторно-курортних закладів різних форм власності (. ДП «Клінічний санаторій ім. Пирогова» є найбільшим санаторно-курортним закладом Одеської області. На 2017 рік Одеська область є лідером за кількістю спеціалізованих закладів розміщення (321 од.), але у порівнянні з 2014 роком їх кількість зменшилася на 11 од. В структурі спеціалізованих закладів розміщення Одеської області переважають бази відпочинку – 88% від загальної кількості цих закладів. Найбільш дохідні заклади – санаторії і дитячі санаторії – становлять 19% та 8% відповідно, працює тільки один дитячий цілорічний центр; пансіонати з лікуванням, бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнео-грязелікарні (включаючи дитячі) як і раніше відсутні. Також відсутні оздоровчі заклади 1-2 денного перебування. Бази відпочинку (яких 88%), є низько доходними закладами – у середньому, на один заклад припадає 574 тис. грн. доходу від наданих послуг, тоді як у санаторіях-профілакторіях цей показник становить 13591 тис. грн., санаторіях – 8266 грн.; дитячих санаторіях – 10877 грн. [1] (рис. 1).

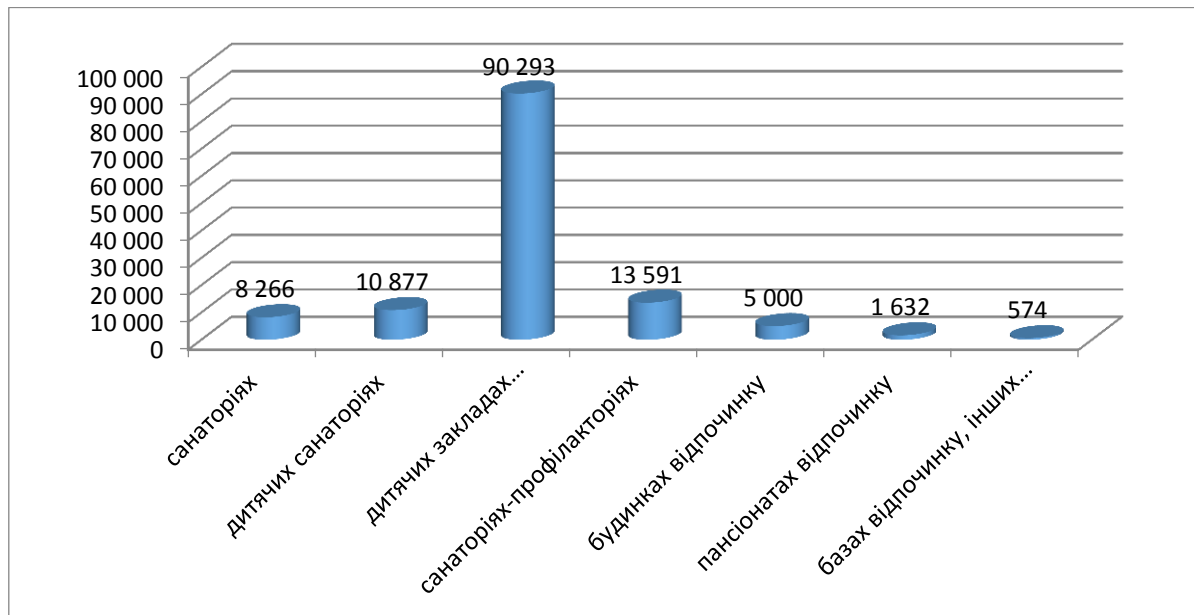

Рисунок 1 – Середній дохід спеціалізованих закладів розміщення Одеської області за їх типами, тис. грн. (2017 р.)

Фактичні витрати туристів на один день перебування в спеціалізованих закладах розміщення Одеської області в середньому за 2017 рік становили: 821,7 грн. в будинках відпочинку, 353,1 грн. в санаторіях, 345 грн. – у дитячих закладах оздоровлення цілорічної дії, дитячих центрах; 317,7 грн. – в дитячих санаторіях, 295,8 грн. – санаторіях-профілакторіях та 267 грн. – у пансіонатах відпочинку.

Завдяки особливостям розташування Одеська область є привабливим місцем для дитячого оздоровлення. Усього в області налічується 638 закладів дитячого відпочинку, з них 130 – в м. Одеса [2], розвиваються нові заклади в інших містах та районах області (рис. 2).

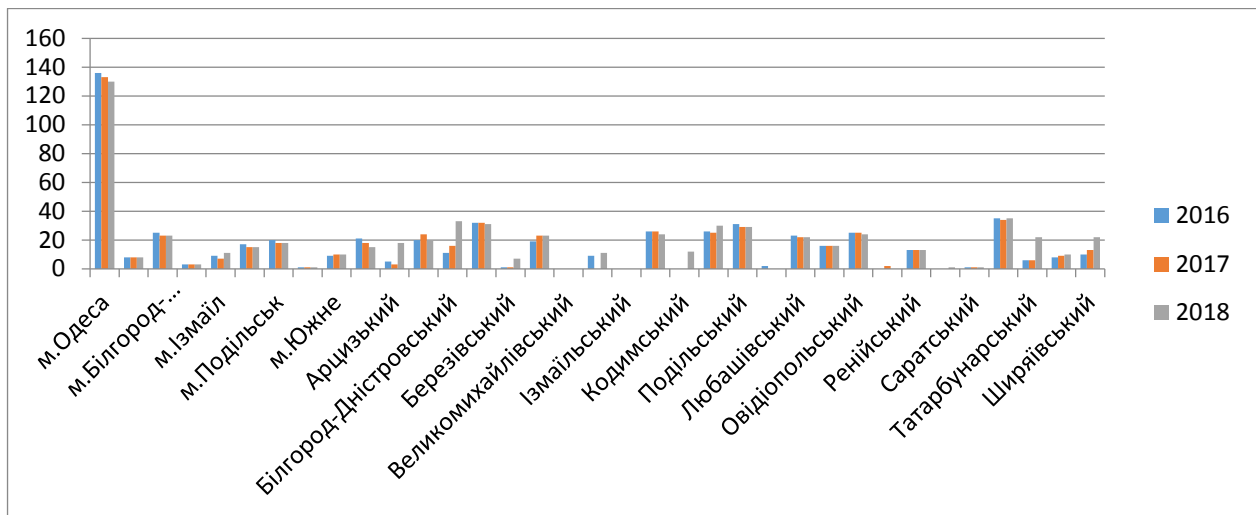

Рисунок 2 – Кількість закладів дитячого відпочинку за районами Одеської області, од.

Нажаль, не всі вони відповідають сучасним вимогам. Наприклад, великий дитячий табір «Молода гвардія» станом на 2018 рік не був обладнаний пожежною сигналізацією, по багатьом закладам є скарги на застарілу інфраструктуру, поганий зворотній зв'язок та незадовільну виховну роботу.

В останні роки крім оздоровчих набувають популярності тематичні дитячі табори (спортивні, мистецькі, технічні, IT-спрямовані, військово-патриотичні тощо), але значного їх розвитку в Одесі та області не спостерігається.

Загальна кількість відвідувачів в останні три роки коливається від 103 до 105 тис. осіб, причому більшої популярності набувають центри дитячого відпочинку за межами Одеси. Варто зауважити, що у 2018 році в Одеській області функціонувало 638 дитячих закладів оздоровлення і відпочинку, що на 82 заклади більше, ніж у 2017 році (рис. 3). Але до рівня 2005 року, коли зазначених закладів було 1116, ще далеко – з 2005 року їх кількість скоротилася в 1,75 рази.

Так, на 2018 рік взагалі не залишилося дитячих закладів оздоровлення та відпочинку у Великомихайлівському (у 2005 році – 38 од.), Ізмаїльському (у 2005 році – 26 од.), Окнянському (у 2005 році – 44 од.), Роздільнянському (у 2005 році – 41 од.) районах (рис. 36). По одному закладу залишилося в Саратському і Савранському районах, хоча в 2005 році їх було 16 і 57 од. відповідно.

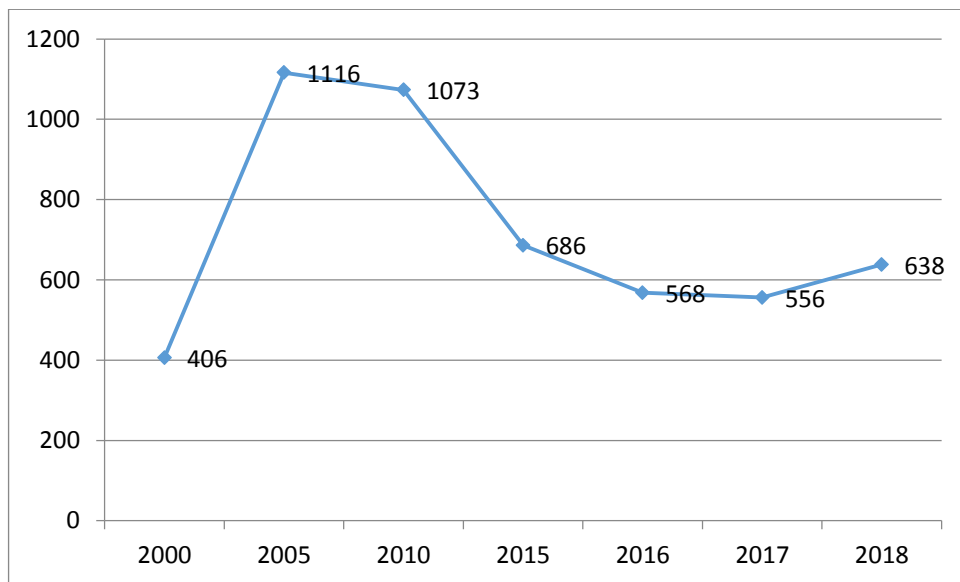

Рисунок 3 – Динаміка кількості дитячих закладів оздоровлення та відпочинку в Одеській області за 2000-2018 роки, од.

Одним з найбільш перспективних туристично-рекреаційних центрів в Одеському регіоні є південно-західне узбережжя Чорного моря. У приморській смузі Одещини розташована розвинута мережа курортних закладів (санаторії, санаторії-профілакторії, будинки, пансіонати та бази відпочинку). Для визначення подальшого розвитку Одеського регіону необхідно обґрунтовано виділити території, найбільш перспективні для курортно-оздоровчого та рекреаційного освоєння з урахуванням раціонального використання природних лікувальних ресурсів та потенціалу курортно-рекреаційної інфраструктури Одеського регіону.

Відповідно до сучасного стану організації санаторно-курортного комплексу та курортно-рекреаційної діяльності в приморській смузі Одеської області можна виділити:

- території з розвинутою курортно-рекреаційною інфраструктурою
- території, перспективні для розвитку санаторно-курортної та рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Список використаних джерелю

1. Колективні засоби розміщення в Україні у 2017 році. Державна служба статистики. Київ, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf (дата звернення: 23.08.2019).
2. Міста та райони Одеської області у 2018 році. Статистичний збірник. Головне управління статистики в Одеській області. Одеса, 2019. 179 с.

АЗАРОВА ІРИНА БОРИСІВНА

*доцент кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.т.н.,*

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПРОЕКТІВ ТА ПРОГРАМ СТАЛОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ

За даними дослідників [1, с.117], територія Одеської області на сьогодні характеризується значним антропогенним навантаженням на природне середовище. Серед основних проблем регіону фахівці відмічають низький рівень забезпеченості населення сільських районів якісною питною водою, незадовільний стан каналізаційних очисних споруд, деградацію приморських рекреаційних зон, прогресуюче підтоплення територій, розповсюдження зсувних процесів, високий рівень забруднення атмосферного повітря, незадовільну санітарно-екологічну ситуацію на деяких водоймах області, включаючи ті, що є основними джерелами водопостачання регіону, та інші не менш суттєві проблеми екологічної сфери. Означені екологічні проблеми повинні вирішуватись комплексно як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні за участю усіх зацікавлених сторін та громади. Методологія застосування проектного підходу для вирішення цих проблем набуває особливої актуальності також в контексті необхідності забезпечення сталого розвитку регіонів нашої держави, що закріплена законодавчо [2]. Згідно останньої концепції, сталість розвитку територіальних систем забезпечується шляхом збалансованості їхній розвитку у трьох сферах – економічній, екологічній та соціальній.

Дослідженням інструментів і методів проведення екологічної оцінки присвятили свої праці такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як М. Бекер, В. Вінниченко, К. Вуд, Л. Жарова, Дж. Картер, Т. Козаченко, Г. Марушевський, М. Півень, Т. Фішер, С. Харічков, Є. Хлобистов, О. Черп та ін. Проте, запропоновані ними підходи не повністю враховують вимоги вітчизняного законодавства в екологічній сфері, а також базові засади концепції сталого розвитку. Саме тому подальше вдосконалення методологічних інструментів стратегічної екологічної оцінки проектів в сфері просторового розвитку можна вважати актуальним.

Деякі існуючі підходи зі стратегічної екологічної оцінки закріплено у діючих законодавчих документах, таких як закони України «Про стратегічну екологічну оцінку» [5], «Про оцінку впливів на довкілля» [4], та інших законодавчих актах. В першому документі метою стратегічної екологічної оцінки визначено сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка відповідно до цього закону провадиться для документів державного планування, таких як стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програмні документи, що стосуються сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму, містобудування або землеустрою, та для таких, виконання яких пов'язане із видами діяльності, що потребують оцінки впливу на довкілля за законодавством.

Конкретні методи проведення стратегічної екологічної оцінки детально визначені у «Методичних рекомендаціях зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» [3]. Зокрема, для аналізу поточного стану довкілля рекомендується використовувати матеріали моніторингу та доповідей про стан довкілля у певній місцевості, статистичну інформацію, короткі польові дослідження, та ін. Необхідним на цьому етапі є також розгляд варіанту «без проекту», або «нульової альтернативи». Як інструменти аналізу поточного стану, пропонуються контрольні списки, матриці, карти ГІС, експертні оцінки.

Для цільового аналізу пропонується застосовувати методи формування вимірних та конкретних цілей з встановленням індикаторів досягнення цілей, таких як SWOT-аналіз, індикативні методи. Для сценарного аналізу варіантів, заснованих на принципово різних цільових пріоритетах, рекомендується використовувати методи, що базуються на цільовому аналізі та індикаторах сталого розвитку. Проте, яким методом слід обчислювати прогностичні значення індикаторів сталого розвитку в екологічній сфері - нажаль, не уточняється. Для аналізу кількох варіантів проектів зі схожими джерелами впливів на тій самій території рекомендується «імпактний» метод оцінки впливу на довкілля.

Одним із запропонованих методів оцінки впливу на довкілля є аналіз за показниками величини впливу та його вірогідності, а також чутливості реципієнтів до означеного впливу. Він є аналогічним деяким методам роботи із проектними ризиками та поєднує в собі методи багатокритеріального аналізу з використанням матриць, в які можуть бути інтегровані розрахункові методи моделювання. Прийняття остаточного рішення щодо обрання альтернативи може бути здійснене на базі методу аналізу ієрархій, що дозволяє врахувати інформацію різного типу, таку як прогнози, статистика, дані вимірів та моделювання, експертні оцінки. Також перспективним кількісним методом аналізу впливів є створення баз даних території з просторовою прив'язкою інформації та ГІС-моделювання наслідків для території.

Стратегічна екологічна оцінка є одним з обов'язкових етапів розроблення документів державного планування, однак її рекомендується проводити на ранніх етапах процесу розроблення цих документів, до подання документації на затвердження, для оцінки всіх альтернативних варіантів дій та обрання найоптимальнішого для забезпечення сталого розвитку сценарію, що пропонує максимально можливий рівень

збереження довкілля. Проте, викладена у «Методичних рекомендаціях...» [3] методика обрання найбільш оптимального варіанту сценарію розвитку території з точки зору забезпечення її сталого розвитку – не наводиться. Не зрозумілим також лишається що саме маєтєся на увазі - оптимальність щодо вартості екологічних проектних заходів з розвитку територій, чи оптимальність отримуваних від них ефектів. Визначення в ході стратегічного екологічного аналізу таких показників, як наслідки виконання документів державного планування для життєдіяльності та здоров'я населення, в розрізі концепції сталого розвитку буде більш логічним здійснювати в ході оцінки соціальних ефектів проекту. Так само, як аналіз безпеки реалізації документів державного планування для матеріальних активів є більш доцільним в ході оцінки економічної сфери розвитку території, а не в рамках стратегічної екологічної оцінки, як це пропонується у «Методичних рекомендаціях...» [3].

Отже, проведене дослідження показало, що для повноцінної імплементації концепції сталого розвитку в процедури проведення стратегічної екологічної оцінки, діюче вітчизняне законодавство потребує доопрацювання запропонованих методів на базі означеної концепції. Необхідно забезпечити методологічний зв'язок екологічної оцінки з економічною та соціальною, а також встановити методи визначення критеріїв оптимальності просторового розвитку в екологічній сфері, що буде обрано напрямом подальших досліджень.

Список використаних джерел.

1. Екологічний паспорт одеської області за 2018 рік. Одеса, 2019. 133 с. (1)
2. Про засади державної регіональної політики: закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19/ed20150205#n30> (2)
3. Про затвердження Методичних рекомендацій зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296. URL: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf (5)
4. Про оцінку впливів на довкілля: закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (4)
5. Про стратегічну екологічну оцінку: закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19> (3)

БАБОВА ІРИНА КОСТЯНТИНІВНА

*професор кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д.мед.н., с.н.с.*

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ ЛІКУВАЛЬНИХ РЕСУРСІВ З ПОЗИЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ. УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Україна є однією з Європейських країн привабливих для туризму, що обумовлено багатьма сприятливими для розвитку туристичної сфери факторами: вдале географічне розташування, багатий історичний та культурний спадок, розвинена інфраструктура, тощо, і, безумовно, незрівнянні по кількості та різноманіттю природні рекреаційні та лікувальні ресурси. Це й цілющий клімат різних кліматичних зон, різноманітні ландшафти (гори, степи, ліси, пустелі) та водойми (річки, озера, моря, тощо), що організовані в чисельні природні парки та заповідники. Окрім суто туристично-рекреаційних ресурсів України славиться природними лікувальними ресурсами практично усіх відомих типів: мінеральні води для внутрішнього та зовнішнього застосування, включно з термальними, лікувальні грязі (полоїди), бішофіт та озокерит, ропи лиманів та озер, морська вода, кліматичні умови, та заснованими на їх базі всесвітньовідомими курортами [1].

Однак, нажалі, туризм окрім позитивного економічного та соціального ефектів (включно з ефектом мультиплікатора) може приносити й руйнівні наслідки, особливо для природних ресурсів туристичних дестинацій.

За спостереженнями «гуру» туристичного маркетингу Філіпа Котлера привабливість туристичної дестинації може бути зменшена завдяки відсутності або неадекватності необхідної інфраструктури, актів насилля, політичної нестабільності, природних катастроф, несприятливій екології та перенаселенню [3, стор. 835]. Зокрема він наводить невтішні приклади нераціонального використання природних ресурсів: «чудовим пляжним курортам та замкам Таїланду було нанесений значної шкоди від забруднення та недотримання санітарних норм, зростання рівня забруднення в Великому каньйоні на річці Колорадо та натовп людей в Йосемитській долині (центральна частина національного Йосемитського парку в штаті Каліфорнія) може істотно знизити привабливість цих величезних національних парків; деякі зі славетних східно-африканських національних парків вже перетворені туристами, які каталися там на своїх чотирьохколісних монстрах, на пильні та нецікаві для відвідувачів місця. Деякі дестинації, наприклад, Патаїя, Таїланд, Балі, Індонезія, Гуагуло, Мексика, відчувають надто велике навантаження від надмірного напливу туристів» [3, стор. 835]. Нажалі, в Україні ми можемо також спостерігати суто споживчий погляд на розвиток туристичних дестинацій з унікальними природними рекреаційними та лікувальними ресурсами.

З огляду на вкрай актуальну зараз у усьому світі концепцію сталого розвитку суспільства, принципи сталого розвитку туризму як в світі, так і в Україні повинні бути пріоритетними при плануванні та управлінні, зокрема на державному рівні, цією над прибутковою та соціально-значимою сферою [1].

Повертаючись до визначень, наданих Ф. Котлером, слід наголосити що: «Сталий туризм – це концепція управління туризмом, яка виходить з того, що можливі проблеми, які виникнуть, коли дестинація вийде на своє граничне навантаження, слід прогнозувати заздалегідь та не допускати до стихійного розвитку подій». Також він наводить необхідні кроки для визначення потенційної ємкості дестинації, пов'язаної з оцінкою впливу на навколишнє середовище (environmental impact assessment, EIA) [3, стор. 837]:

1. провести інвентаризацію основних характеристик навколишнього середовища: соціальних, політичних, фізичних та економічних;
2. підготувати прогноз за тенденціями;
3. сформулювати цілі та задачі;
4. проаналізувати альтернативні варіанти, за допомогою яких можна досягнути поставлених цілей;
5. вибрати варіанти, які найбільш підходять для конкретної ситуації;
6. розібрати стратегію їх реалізації;
7. реалізувати обрані варіанти;
8. оцінити отримані результати.

Немає «універсального рецепту» для туристичної галузі, в якому б було «прописано», що даний вид туризму відповідає усім принципам сталого розвитку. Екотуризм традиційно вважається різновидом сталого туризму, однак приклад екотуризму в Непалі не відповідає свої суті: задля будови гірських готелів були вирубка великі ділянки лісу, а виникнення чисельних нових пішохідних троп привело до ерозії ґрунту, складнощів з утилізацією сміття та стічних вод, що спричинило шкоду навколишньому середовищу [5].

З 2014 року в Україні здійснюється одна з наймасштабніших реформ – реформа децентралізації, в результаті її реалізації вже створено понад 800 об'єднаних територіальних громад, які охопили третину території України. Державна політика України у сфері місцевого самоврядування спирається на інтереси жителів територіальних громад і передбачає децентралізацію влади – тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності [2]. Тому й, безперечно, відповідальність за збереження та раціональне використання рекреаційних ресурсів також припадає на громади.

Нагальним для формування державної політики з збереження та раціонального використання рекреаційних та природних лікувальних ресурсів є ведення відповідних Державних кадастрів: Державного кадастру природних лікувальних ресурсів України та Державного кадастру природних територій курортів України (закон України "Про курорти" (ст. 36, 37) [4]). Наразі Державний кадастр природних лікувальних ресурсів ведеться ДУ «Український НДІ медичної реабілітації та курортології МОЗ України» згідно покладених на нього повноважень.

З урахуванням різноманітності та розповсюдженості на території України природних лікувальних ресурсів, дотримання Україною цілей сталого розвитку, зокрема й в сфері туризму, окрім ведення відповідних Державних кадастрів, доцільним є створення Реєстру туристичних дестинацій з розподілом регіонів згідно курортно-туристичного потенціалу з визначенням спеціалізації курортів, з наступним внесенням даних щодо їх відповідності критеріям сталого розвитку. В розрізі державної політики децентралізації це надасть об'єднаним територіальним громадам, на території яких наявні туристично-рекреаційні та природні лікувальні ресурси, можливості їх раціонального використання в сфері туризму та реалізації зобов'язань щодо відповідальності за їх збереження та, в свою чергу, сприятиме зростанню економічних показників та соціального благополуччя населення.

Список використаних джерел.

1. Бабов К.Д., Безверхнюк Т.М., Бабова І.К. Сталый розвиток туризму: пріоритети для України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 1 (77). С. 23-29.
2. Децентралізація влади в Україні: гуманітарний та соціально-політичний аспекти : монографія / кол. авт.: Іжа М.М., Бакуменко В.Д., Попов С.А. та ін. Одеса: ОРІДУ НАДУ. 2019. 372 с.
3. Котлер Ф., Боуэн Дж., Мейкензи Дж. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм: учебник для студентов вузов / пер. с англ. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2016. 1071 с.
4. Про курорти : Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-14 з поточною редакцією від 18.12.2017р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2026-14_
5. Радкау Й. Природа и власть. Всемирная история окружающей среды / пер. с немец. М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2014. 472 с.

БОГДАНОВ СТАНИСЛАВ ГЕННАДІЙОВИЧ

*аспірант кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

АДАПТАЦІЯ МЕТОДУ СТРАТЕГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Для того, щоб забезпечити ефективну реалізацію завдань розвитку медичної реабілітації в Україні необхідно: визначити кількість, послідовність і характер операцій, що складають цей процес; розробити (адаптувати) для кожної операції відповідні інструменти, методики, технічні засоби; визначити оптимальні умови протікання процесу реалізації завдань у часі й просторі. Для підвищення ефективності управління величезне значення має технологізація зазначеного процесу.

Проектування – це науково обґрунтоване визначення варіантів планового розвитку різноманітних процесів і явищ, спрямоване на перетворення конкретних соціальних інститутів. Проектування є одним з елементів передпланової діяльності при розробці можливих варіантів певного рішення. Це різновид управлінської діяльності, який може широко застосовуватись при розробці різноманітних програм [1].

Проектування – це складна, творча діяльність, яку спрямовано на вибір найліпшого варіанта майбутніх дій для досягнення основної мети. Проектування конструє модель системи, яка будується, визначає її функціональні

характеристики. Основний зміст проектування полягає в обґрунтуванні сукупності засобів, що допомагають розв'язати поставлені завдання і проблеми, досягти визначеної мети. Ці засоби фіксуються у двох формах:

як система параметрів проектованого об'єкта та їхніх кількісних показників;

як сукупність конкретних заходів, що забезпечують реалізацію проектованих показників та якісних характеристик майбутнього об'єкта.

Проектування здійснюється за допомогою відповідної управлінської технології. Потенційні можливості проектного підходу дозволяють: уявити ідеальну модель функціонування та розвитку певного об'єкта; змалювати реальні та перспективні завдання стосовно досліджуваного об'єкта; визначити механізми досягнення цілей та їх взаємозв'язок; спроектувати новий образ та структуру досліджуваного явища через відповідні програми; порівняти ідеально побудовані зразки розвитку об'єкта з формами та етапами його реального функціонування.

Проектування у сфері державного управління розвитком медичної реабілітації – це метод ефективного управління проектами і програми, що направлені на реалізацію державно-управлінської реформи у сфері медичної реабілітації. У таких програмах суб'єктами виступають органи влади і державні організації, яким за результатами програми зобов'язуються нові норми, внаслідок чого очікується покращення положення громадян, як кінцевих бенефіціарів програми.

У конкретній формі – проектування є виразом прогностичної функції управління. Прогностична функція державного управління полягає у передбаченні суб'єктом управлінської діяльності позитивного або негативного розвитку об'єкту управління залежно від обсягу інформації, якою володіє суб'єкт. Прогноз містить у собі гіпотезу, ймовірність набуття певних результатів. Дія прогностичної функції пов'язана, насамперед, з передбаченням змін у системі органів державного управління, моделюванням поведінки політичних лідерів, прогнозуванням наслідків рішень, що приймаються.

Стратегічне проектування – це метод визначення стратегічних пріоритетів і прийняття управлінських рішень щодо медичної реабілітації, що забезпечує диференційованість використання різноманітних стратегічних інструментів управління, моніторингу та оцінки ризиків.

Стратегічне проектування – це інструментарій, що дозволить органам публічної влади використовувати методи прогнозування, планування, програмно-цільового управління з метою проектування управлінських дій з розвитку системи медичної реабілітації. Таким чином, стратегічне проектування розвитку системи медичної реабілітації – це управлінська технологія розроблення та реалізації програм розвитку медичної реабілітації з пріоритетом вимог політики охорони здоров'я в Україні.

Управлінська технологія – це регламент виконання процесу управління, який обумовлює порядок прийняття управлінських рішень і визначає найефективніші методи та інструменти їх впровадження на практиці.

Проектування технології управління ґрунтується на ретельному дослідженні операцій і процедур, їх моделюванні й організаційному проектуванні. Термін «процедура» (франц. *procedure* - от лат. *procedo* – просуваюся; іду вперед) – це офіційно встановлена послідовність дій для здійснення будь-чого; ряд послідовних дій необхідних для виконання будь-чого; порядок виконання. Управлінська процедура – це комплекс взаємопов'язаних у визначеному порядку управлінських операцій і документів, направлених на досягнення фіксованих цілей. Процедури управління – це сукупність управлінських операцій, що виконуються за конкретним алгоритмом. Процедура відображає порядок підготовки, розгляду, обговорення, виконання ряду послідовних або паралельних операцій в процесі управління, регламент порядку виконання робіт. Поняття «технологія управління» тісно пов'язано з поняттям процедури [2].

Враховуючи вищезазначене, процедура стратегічного проектування розвитку системи медичної реабілітації включає наступні послідовні чи/або паралельні операції в процесі управління:

- 1) аналіз стану розвитку системи медичної реабілітації, визначення основних проблем та їх класифікація з урахуванням різних рівнів ризику, як основи для запровадження системи прогнозованого управління системою медичної реабілітації;
- 2) проведення оцінки стану системи медичної реабілітації та організація системи заходів з визначення основних етапів вирішення проблем;
- 3) стратегічне планування управлінських дій та прогнозування наслідків політичних рішень;
- 4) розроблення проектів розвитку системи медичної реабілітації і проектного процесу управління ними;
- 5) розроблення інституційного механізму узгодження інтересів та потреб суб'єктів та об'єктів системи медичної реабілітації;
- 6) техніко-економічне обґрунтування дворівневої «наскрізної» моделі управління розвитком системи медичної реабілітації в Україні.

Список використаних джерел.

1. Горбатенко В.М. Аналіз майбутнього та його роль в управлінні соціально-політичними процесами. *Політичний менеджмент*. 2004. №1. С. 30-40. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/11743> (дата звернення: 02.09.2019).
2. Федорчук В.В. Організаційний механізм стратегічного проектування системи екологічної безпеки на регіональному рівні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 4 (52). С. 178–182.

ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

В умовах, коли управління публічними коштами здійснюється на основі програмно-цільового методу, проектний підхід стає підґрунтям реалізації бюджетного механізму. Світова практика довела затребуваність цього підходу у рамках концепції нового державного менеджменту (New Public Management – NPM). Шляхом застосування менеджерського інструментарію, що використовується у реальному секторі, ініціатори перетворень створили умови для використання проекту як інструменту вирішення завдань, які ставляться перед органами влади.

Масштабність застосування проекту та невсучасний інтерес до нього в країнах з системами державного управління, які будуються за принципами NPM, актуалізують низку питань, що потребують вирішення, зокрема ці питання торкаються в тій або іншій мірі можливостей і обмежень проектного підходу.

Особливості управління проектами, які властиві публічному сектору економіки, можна визначити таким:

- діяльність органів влади є жорстко регламентованою;
- фінансування проектів здійснюється за рахунок бюджетних коштів;
- транспарентність бюджетного процесу;
- амбітність цілей і масштабність проектів;
- спрямованість цілей, у більшому ступені, на отримання соціального ефекту.

Основні ідеї NPM, які покладено в основу досліджень західних науковців, можна викласти крізь призму завдань модернізації системи публічного управління, а саме:

- використовувати механізми управління за результатами;
- прагнути до економії обмежених бюджетних ресурсів;
- проводити децентралізацію і делегування частини владних повноважень з метою вивільнення ресурсів і підвищення якості самоврядності;
- підвищувати культуру роботи органів влади;
- скорочувати надлишкові, дублюючі та неефективні функції структурних підрозділів;
- посилювати конкурентоздатність публічних послуг.

Визначене є основою формування такої системи публічного управління, яка відповідає б головній меті програмно-цільового бюджетування. Саме у цьому контексті мають вирішуватися завдання щодо задоволення суспільства необхідними благами, які постачаються органами влади, у зазначеній кількості, відповідній якості й у встановлений термін. Схожі завдання прагнуть вирішувати й комерційні компанії, обираючи в якості основного інструменту подолання виникаючих перешкод методологію проектного менеджменту.

Проектне управління включає в себе сукупність методів, інструментів і прийомів, спрямованих на досягнення мети проекту при збалансуванні між обсягами робіт, ресурсами, якістю і ризиками. Іншими словами, застосування інструментарію проектного менеджменту у сфері публічного управління є необхідним для подолання низки проблем у виконанні функцій держави.

До переваг впровадження проектного підходу у систему публічного управління варто віднести, по-перше, відповідність останнього цілям програмно-цільового бюджетування, а саме – управління за результатами. Під управлінням за результатами слід розуміти цілеспрямовану діяльність, що координується систематично через відповідний контроль. Акцент на досягненні очікуваного результату і можливість його використання у майбутньому, а також створення унікальних продуктів, послуг або результатів формулює призначення проекту, відповідно до загальноприйнятих трактувань його сутності.

Орієнтація програмно-цільового бюджетування на досягнення мети дозволяє стверджувати, що проектний підхід може бути використаний як засіб управління стратегічним розвитком. На думку Г. Мінтзберга, проектне управління, як і програмно-цільове, не має на увазі створення стратегій, але може «вдихнути в них життя, стати інструментом їх формування» [1, с. 638]. Проект може реалізовуватися як «захід» досягнення пріоритетів соціально-економічного розвитку територій, якщо його мета буде підпорядковуватися загальним цілям.

По-друге, використання проектного підходу органами влади допомагає підвищити ефективність управління фінансовими, кадровими, матеріальними, інформаційними, часовими ресурсами. В умовах постійного пошуку компромісу щодо фінансування різних проектів, які вирішують рівнозначні за вагомістю завдання, але за різними напрямками реалізації державної політики, формується об'єктивна потреба у впровадженні формальних методів планування і аналізу, що застосовуються для вибору найкращого варіанту [2, с. 124].

За даними Міжнародної Асоціації Управління Проектами (International Project Management Association – IPMA), використання сучасної методології та інструментарію проектного управління дозволяє зазвичай заощадити близько 20-30% часу і близько 15-20% коштів, витрачаються на здійснення діяльності [3, с. 172].

По-третє, проектне управління трансформує взаємодію між виконавцями для зменшення низки перешкод шляхом змін у стилі роботи та характеру ведення діяльності. Саме цей контекст вкладається у вирішення проблем щодо децентралізації та делегування владних повноважень. Командне управління, яке застосовується при реалізації проектів, дозволяє передати «менеджерські важелі» від керівника структурного підрозділу керівникові команди. Такі метаморфози призводять до формування в організації горизонтальної структури управління, яка має значні переваги перед традиційною ієрархічною структурою за рахунок скорочення кількості ланок між керівниками і підлеглими.

По-четверте, проектний менеджмент у публічному управлінні може сприяти зміні культури і стилю роботи органів влади. Внаслідок використання механізму управління в команді можуть бути досягнуті гнучкість і прозорість внутрішньо- і міжвідомчої взаємодії. Отже, шляхом застосування проектів здійснюється перехід від раціональної бюрократії М. Вебера до моделей управління комерційних компаній.

Зазначені переваги проектного підходу далеко не завжди можуть бути реалізовані в умовах непередбаченого управлінського середовища. Зокрема, питання торкаються професійної підготовки публічних менеджерів, їхнього вміння користуватися спеціальними інформаційно-аналітичними системами на базі технології MS Project Server (MS Office Project). Не меншою перешкодою є складність в оцінюванні результатів діяльності розпорядників бюджетних коштів. Проблема полягає у труднощах формування показників результативності проекту, кінцевих або проміжних результатів, відсутності адекватного механізму збору та обробки необхідної інформації. Проте переваги проектного підходу є досить переконливими для того, щоб запроваджувати його у систему програмно-цілового бюджетування і у такий спосіб сприяти підвищенню ефективності діяльності органів публічної влади.

Список використаних джерел.

1. Mintzberg H. The rise and fall of strategic planning available / H. Mintzberg at: http://staff.neu.edu.tr/~msagsan/files/fall-rise-of-strategic-planning_72538.pdf 1994
2. Morris P. Cleland and King: project management and the systems approach / Morris P. // International Journal of Managing Projects in Business, Vol. 5 No. 4, pp. 634-642.
3. Kuznetsova E., Bezikonnaya. Actual Problems of State and Local Government / E. Kuznetsova, E. Bezikonnaya. - Anchor Academic Publishing, 2018 - Business & Economics - 312 p.

ВИШНЕВСЬКА ВІОЛЕТТА МИХАЙЛІВНА

*доцент кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.т.н., доцент*

МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ КУРОРТНИХ ДЕСТИНАЦІЙ

Здатність панувати в туристичному просторі за рахунок присвоєння дефіцитних туристичних благ – основа конкуренції дестинацій. Конкуренція між дестинаціями йде за туристичні потоки, для чого необхідні інвестиції, що забезпечують дестинації конкурентну перевагу в зростанні доступності. Великі туристичні компанії вважають доступність (accessibility) дестинацій однією з найважливіших складових боротьби за ринок споживача і її конкурентною перевагою. Вкладення коштів у доступність сьогодні забезпечує серйозну вигоду. Для цього використовують принципи і методи сегментації ринку, що спрямовані на виявлення потенційних груп споживачів конкретного туристичного продукту. Все більшого значення в боротьбі за доступність набуває логістика – планування, контроль і управління операціями, що здійснюються в процесі формування туру, доставки туристів до дестинації з мінімальними витратами заради найбільш повного задоволення індивідуальних запитів туристів. Багато туристичних компаній розглядають свою компетентність в логістиці як головний стратегічний ресурс для підтримки життєвого циклу дестинації.

Іншим чинником конкуренції дестинацій за фізичний простір виступає габітус (habitus), який розуміється як місце комфортного життя, культурної комунікації та соціальної капіталізації. Поняття «габітус» введено в сучасний науковий аналіз Бурдьє П. (1994). Концепція Бурдьє П. має пряме відношення до формування, структурування та просування дестинацій. З одного боку, існують об'єктивні (природно-ландшафтні) умови формування дестинацій. З іншого – діють суб'єктивні фактори: сприйняття і мислення індивідів, які, будучи «кінцевими причинами» практик і уявлень індивідуальних і колективних туристів, безперервно впливають на дестинацію. З огляду на те, що туристи не можуть задовольняти власні рекреаційні потреби за межами і незалежно від дестинацій (що є необхідними умовами і передумовами самого туризму), туристи, як соціальні агенти, можуть діяти виключно «всередині» вже існуючих дестинацій і, тим самим, лише репродукувати або трансформувати їх.

Звідси, маркетинг дестинацій – це діяльність, спрямована на формування кращих умов для задоволення рекреаційних потреб туристів, яка змінює не тільки їх мотивацію, але і всю систему духовних орієнтирів і цінностей людини.

У цьому аспекті важливо наголосити на іміджевій складовій конкурентоздатності дестинації. Імідж та конкурентоспроможність дестинації – два поняття, що нерозривно пов'язані один з одним. Привабливий туристичний імідж значно підвищує конкурентоспроможність території, підкреслюючи її унікальні особливості та залучаючи до регіону цільові групи за різними інтересами. Висока конкурентоспроможність неможлива без ефективного та сформованого іміджу. Згідно з визначенням Всесвітньої туристичної організації, імідж території – це сукупність емоційних та раціональних уявлень, що витікають із зіставлення всіх ознак території, власного досвіду та чуток, які впливають на створення певного образу.

Важливо розуміти, що **сукупність рекреаційно-туристичних ресурсів і послуг ще не є курортним продуктом дестинації оздоровлення**. Продукт має представляти закінчений комплекс, привабливий для цільового сегмента туристів. Всі елементи продукту повинні відповідати актуальному стану туристичного попиту. Принципово важливо, що б склад основного туристичного продукту за своєю якістю та кількістю був достатній для залучення туристів.

Маркетинговий підхід до дестинації передбачає розробку комплексного продукту дестинації, який буде пропонуватися туристу як єдине ціле. Всі елементи продукту дестинації повинні відповідати один одному і потребам цільового сегмента. Коли у дестинації є кілька цільових сегментів, що принципово відрізняються за своїми мотивами, вимогами та очікуваннями туристів, необхідно розробити продукт для кожного з них. Таким чином, *основою маркетингу дестинації є формування та розвиток затребуваного конкурентоспроможного продукту дестинації*.

Маркетингова стратегія дестинації – це частина більш масштабної стратегії розвитку туризму та курортів в регіоні, що включає розвиток інфраструктури, оптимізацію законодавства, розподіл фінансових потоків, залучення інвестицій тощо. Маркетингова стратегія визначає – хто є потенційними споживачами, який продукт і з якими характеристиками (властивостями) буде найбільш затребуваний у туристів, що є у дестинації для розроблення цього продукту, як буде просуватися на ринок продукт дестинації.

Особливої уваги для дестинації варто приділити вибору конкурентної стратегії – «способу встановлення і підтримки рентабельної і стійкої позиції відносно тих сил, що визначають конкуренцію між дестинаціями»

На сьогодні, для дестинації оздоровлення існує безперервна послідовність двох можливих стратегічних маркетингових станів – «статус» і «товар»:

С «дестинація-статус» – ринок сприймає курортний продукт дестинації оздоровлення як унікальний. Унікальні властивості можуть бути достовірними або уявними, проте, у будь-якому випадку, вони перетворюють дестинацію у незамінну, підвищують лояльність і готовність туристів сплачувати високу ціну за своє перебування в ній;

С «дестинація-товар» – ринок сприймає курортний продукт як стандартний та звичайний, без унікальних характеристик. Дестинація сприймається як заміна, а на її вибір значно впливає можливість перебування за заниженою ціною.

Маркетингова стратегія дестинації оздоровлення повинна вибудовуватися в залежності від виділених пріоритетних видів курортної діяльності, забезпечених кадрами, інфраструктурними об'єктами, сформованим рекреаційно-туристичним продуктом. Тільки такий підхід дозволить забезпечити конкурентні переваги дестинації і зробити їх стійкими. Також при плануванні маркетингової стратегії необхідно використовувати синергетичні ефекти від міжрегіональної, міжвідомчої і міжгалузевої взаємодії. Але, стратегія сама по собі не гарантує розвиток та успішність дестинації. Для отримання очікуваних результатів діяльності з управління та маркетингу дестинацій необхідно розглядати як цілісність стратегічної, проектної та операційної діяльності. Така цілісність має бути відображена в структурі самої стратегії: розроблений план дій з досягнення місії повинен бути доведений до рівня альтернативних проектів. Описання проектів, у свою чергу, має давати уявлення про те, які цінності отримують споживачі продуктів дестинації оздоровлення за час реалізації стратегії, беручи у цьому активну участь.

Список використаних джерел.

1. Типізація дестинацій / Любіцева О. О., Третьяков О. В. // Географія та туризм: зб. наук. пр. – К., 2012. – Вип. 17. – С. 3-9.
2. Туристські дестинації (теорія, управління, брендинг): монографія / А.А. Мазаракі, Т.І. Ткаченко, С.В. Мельниченко та ін.; за заг.ред. А.А. Мазаракі. – К. КНТЕУ, 2013. – 388 с.

ДЕЦИК ОЛЬГА ПАВЛІВНА

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

КОНЦЕПТУАЛЬНА СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Практика використання категорії «координація» свідчить про її застосування, як правило, тоді, коли необхідно об'єднати зусилля певних інституцій під патронатом інституції, яка наділена координаційними повноваженнями щодо них, для досягнення певної мети. Зокрема, до впровадження політики публічної дипломатії залучаються різні міністерства і інші центральні органи виконавчої влади, обласна та місцева влада, органи місцевого самоврядування, громадськість, науковці та всі зацікавлені сторони.

У такій ситуації важливим кроком до вирішення пріоритетних питань є розроблення механізму прийняття комплексних управлінських рішень, що полягає в чіткому, зрозумілому та результативному узгодженні, координації дій відповідальних учасників. Механізм координаційної діяльності розробляється урядом, який повинен забезпечувати ефективність державної політики щодо популяризації України у світі.

З метою сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади та для забезпечення здійснення своїх повноважень, використовуються такі форми взаємодії, як утворення спільних консультативно-дорадчих та експертних органів, рад, комісій, груп, інших допоміжних органів з питань, що належать до їх компетенції.

Постановою КМУ від 7 червня 2017 року № 467 була утворена Міжвідомча комісія з питань популяризації України у світі [1], як тимчасовий консультативно-дорадчий орган при КМУ. Голова комісії – Міністр інформаційної політики, до складу комісії увійшли: державний секретар та керівник структурного підрозділу міністерства інформаційної політики; директор Департаменту інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України; радник Прем'єр-міністра України; представник Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України; представник Офісу із залучення та підтримки інвестицій; заступник Міністра економічного розвитку і торгівлі; заступник Міністра закордонних справ; заступник Міністра культури; два представники підприємств, установ та організацій (за згодою); п'ять представників громадських організацій, які сприяють популяризації України у світі та просуванню інтересів України у світовому інформаційному просторі (за згодою).

Основним завданням комісії є сприяння забезпеченню координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади під час реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі. Створення такої комісії сприятиме підсиленню інституційної спроможності та забезпеченню на міжвідомчому рівні постійної оперативної та скоординованої діяльності з підготовки і поширення

у світовому інформаційному просторі правдивої та об'єктивної інформації про Україну, зокрема про окремі її регіони, а також підвищення туристичної та інвестиційної привабливості України.

При формуванні механізму координаційної діяльності суб'єктів публічної дипломатії, найважливішим завданням є визначення головного координатору дій суб'єктів публічної дипломатії. Проте це завдання є достатньо складним.

У 2015 році – Національна рада реформ виступила координатором всіх суб'єктів, задіяних в розробці та реалізації Національної програми просування інтересів України у світі: АПУ, Комітет ВРУ з Євроінтеграції, Комітет ВРУ у закордонних справах, МЗС, Мінекономрозвитку, Мінінформполітики, Український кризовий медіа центр, Світовий конгрес українців, Міжнародний фонд «Відродження», Реанімаційний пакет реформ, Інститут світової політики, Ukraine Today.

З 2015 року – Рада національної безпеки і оборони України є координаційним органом у сфері публічної дипломатії, як складової стратегічних комунікацій, згідно з положеннями Воєнної доктрини України. Наприкінці 2015 року – Управління публічної дипломатії МЗС – новий механізм популяризації України у світі та взаємодії з громадськістю. Серед основних завдань управління – координація заходів інших органів виконавчої влади з реалізації іміджевих, культурних, інформаційних проєктів України за кордоном, розвиток відносин з громадськістю.

Наприкінці 2016 року – 2017 рік – Міністерство інформаційної політики – координатор заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі. З середини 2017 року – Міжвідомча комісія з питань популяризації України у світі, за головуванням Міністерства інформаційної політики. Аналіз координаційної діяльності у сфері публічної дипломатії вказує на складність організаційної структури взаємодії.

Як видно з вищенаведеного, існування координаційних управлінських відносин не тільки між непідпорядкованими органами влади, а й між підпорядкованими, є підтвердженням багатоманітності форм і методів державного управління, що надає можливість підпорядкованим органам виконавчої влади бути повною мірою самостійними у здійсненні управлінської діяльності, погоджуючи її з координаційним органом.

Ураховуючи складну систему взаємовідносин між усіма (різно-інституційними) суб'єктами публічної дипломатії, вважаємо за доцільне наголосити на необхідності удосконалення механізму координації їх взаємодії.

Відповідно, координацію слід розглядати і як систему, і як процес.

Координація – це процес забезпечення циркуляції інформаційних потоків між суб'єктами взаємодії. Основною функцією координатора є встановлення єдиних принципів циркуляції інформаційних потоків та забезпечення виконання загальних правил їх перерозподілу. Інформаційні потоки – це обсяги інформації, що задіяні у процесі взаємовідносин суб'єктів у межах чітко визначеного проміжку часу досягнення спільної мети й забезпечують інформаційні потреби комунікаційного взаємозв'язку.

Координація – це система впорядкованих і регламентованих взаємозв'язків між суб'єктами публічної дипломатії, що складається з чотирьох взаємодіючих, але відносно самостійних підсистем: а) керуючої – розмежування за рівнями суб'єкта публічної дипломатії функцій адміністрування / планування, регулювання / організації, фінансування / мотивації, контролю / моніторингу та їх реалізація через відповідні інституційні, організаційно-правові та фінансові механізми управління; б) функціональної – вертикальна, горизонтальна та діагональна комунікація шляхом перерозподілу наявної/необхідної інформації між суб'єктами публічної дипломатії з урахуванням різних видів їх діяльності та компетенції через канали прийому-передачі інформації; в) цільової – формування ієрархії цілей взаємодії, їх конкретизація за відповідальними суб'єктами та перекладання цілей на «мову» комунікації за прийнятною моделлю; г) забезпечуючої, організаційної підсистеми – створення координаційної структури, що забезпечує погодженість діяльності суб'єктів публічної дипломатії у межах керованого ними організаційного процесу загальної координації.

Обґрунтовуючи сутність механізму координації дій суб'єктів публічної дипломатії слід наголосити, що координація не є основним видом діяльності її суб'єктів та учасників, а координаційна діяльність – це складне системне правове явище. Адже, з одного боку, координаційна діяльність здійснюється різними суб'єктами, неоднаковими за правовою природою за обсягом компетенцій, формами і методами роботи, а з іншого – вона реалізується відносно до об'єктів, також різними за правовим статусом та зв'язкам з суб'єктом координації.

Список використаних джерел.

1. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі: Постанова КМУ від 07 червня 2017 року № 467 / Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2017>. (дата звернення 01.09.2019).

ЛЕВІН МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ

*професор кафедри проєктного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д.т.н.*

СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК МЕХАНІЗМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Негативні зміни навколишнього середовища, обумовлені діяльністю людини, які найбільшою мірою проявилися в кінці XX – початку XXI століть. У 1980-і роки американський біолог і еколог Юджин Стормер вперше використав термін «антропоцен» для позначення впливу і значного впливу техногенного фактора на організми, біогеоценоз, ландшафт і біосферу планети. У 2000 році цей термін популяризував лауреат Нобелівської премії з хімії голландський хімік Пауль Йозеф Крутцен, який розцінив вплив людства на земну атмосферу, за останнє

століття, як початок нової геологічної епохи. Сьогодні неформальний термін «антропоцен» позначає геологічну епоху з рівнем людської активності, що грає істотну роль в екосистемі Землі.

У 1987 році Міжнародною комісією з навколишнього середовища вперше було використано поняття сталого розвитку: «Сталий розвиток передбачає задоволення потреб нинішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби». У 1992 році на Конференції ООН з розвитку навколишнього середовища в Ріо-де-Жанейро була прийнята Концепція сталого розвитку [1, 2]. Цей документ об'єднує в собі три основних аспекти — економічний, соціальний, екологічний — і нерідко іменується «всесвітньою моделлю майбутнього цивілізації». З екологічної точки зору, сталий розвиток має забезпечувати цілісність і життєздатність біологічних і фізичних природних систем, перш за все тих, від яких залежить глобальна стабільність всієї біосфери. Ігнорування потреб екології призведе до деградації навколишнього середовища і поставить під загрозу існування всього людства.

У переході до більш сталого майбутнього, бізнес відіграє важливу роль через програми корпоративного сталого розвитку, які, зокрема, забезпечують мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Сталий розвиток бізнесу — це унікальна стратегія, завдяки якій забезпечується успішне тривале існування підприємства на конкурентному ринку [3].

Одним з найважливіших інструментів сталого розвитку бізнесу є система екологічного управління підприємства. Екологічне управління можна трактувати як сукупність принципів, методів, форм і засобів організації та управління природокористуванням, охороною навколишнього середовища і екологічною безпекою на всіх рівнях управлінської ієрархії — від індивідуального підприємця і підприємства до держави і міжнародного співтовариства.

Система екологічного управління (СЕУ) — частина системи управління, яку використовують для керування екологічними аспектами, виконання обов'язкових для дотримання відповідності вимог та розв'язання питань, пов'язаних з ризиками та можливостями [4]. Основним структурним елементом СЕУ є екологічна політика — наміри та спрямованість організації стосовно своєї екологічної дієвості, офіційно проголошені її найвищим керівництвом [4]. Екологічна політика — це публічно декларовані принципи і зобов'язання, пов'язані з екологічними аспектами діяльності підприємства і забезпечують основу для встановлення його екологічних цілей і завдань.

Основні принципи створення СЕУ [4, 5]:

- встановлення порядку, при якому управління якістю навколишнього середовища стає одним з найвищих пріоритетів підприємства;
- встановлення і підтримання зв'язків з усіма зацікавленими в ефективній екологічній політиці сторонами;
- ідентифікація та уточнення відповідності вимогам нормативно-правових актів до екологічних аспектів діяльності підприємства;
- включення процедур планування та обліку екологічних аспектів у весь життєвий цикл продукції та послуг;
- впровадження та розвиток підсистем екологічного маркетингу, інжинірингу, екологічної освіти та інших.

В якості базових цілей СЕУ, як правило, виділяють зниження негативного впливу на навколишнє середовище; підвищення екологічної ефективності основних і допоміжних технологічних процесів; зниження обсягів виробничих відходів і їх переробка. Для досягнення зазначених цілей потрібно вирішення наступних завдань: обґрунтування екологічної політики і зобов'язань; планування та організація внутрішньої і зовнішньої екологічної діяльності; мотивація персоналу; внутрішній екологічний моніторинг та екологічний контроль; аналіз і оцінка результатів екологічної діяльності; прийняття і реалізація управлінських рішень щодо вдосконалення методів та інструментів екологічного управління [4, 5].

Таким чином, можна констатувати, що відповідно до вимог міжнародних стандартів і керівництв система екологічного управління підприємства є досить ефективним механізмом сталого розвитку бізнесу.

Список використаних джерел.

1. ООН и устойчивое развитие. URL : <https://www.un.org/ru/sections/general/un-and-sustainability/> (дата звернення: 12.09.2019).
2. Цели в области устойчивого развития. URL : <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/sustainable-development-goals/> (дата звернення: 12.09.2019).
3. Устойчивое развитие предприятия, региона, общества : инновационные подходы к обеспечению : монография / под общ. ред. д-ра экон. наук, профессора О.В. Прокопенко. — Ruda Śląska : «Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium», 2014. 480 с.
4. Національний стандарт України ДСТУ ISO 14001:2015 (ISO 14001:2015, IDT) «Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування». URL : http://quality.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/ДСТУ-ISO_14001-2015.pdf (дата звернення: 12.09.2019).
5. Руководство по разработке и внедрению систем экологического менеджмента. URL : https://ecodelo.org/Environmental_Management_System (дата звернення: 12.09.2019).

**НЕГАТИВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ**

Будівництво є однією з найважливіших та ключових галузей економіки кожної країни. Воно бере участь у створенні основних фондів, їх розширеному відтворенні для всіх інших галузей національного господарства, забезпечуючи, тим самим, загальний економічний розвиток країни, регіонів та територіальних громад, дає імпульс та сприяє розвитку не тільки підприємств суміжних галузей, а й підприємств малого бізнесу, особливо тих, що спеціалізуються на оздоблювальних та ремонтних роботах, на виробництві меблів тощо [1, с. 184].

Аналітики відзначають, що будівельна діяльність є однією з пріоритетних сфер, яка забезпечує сталий розвиток економіки. Проте, в кризових економічних умовах необхідно зосереджуватися на аналізі важливих чинників впливу на будівельний сектор країни [2, с. 174-177]. Один із вирішальних факторів впливу на будівельну галузь є ефективність державного регулювання. Ефективність функціонування галузі будівництва безпосередньо залежить від професійного застосування результативних механізмів державного регулювання. На сучасному етапі розвитку національної економіки, галузь будівництва покликана забезпечувати розв'язання цілої низки важливих соціально-економічних проблем, зокрема:

- модернізацію та створення нових основних засобів виробництва, їх реконструкцію та переоснащення;
- сприяння структурній перебудові економіки;
- забезпечення житлом громадян країни тощо.

Сьогодні, занадто рано говорити про конкурентоспроможну позицію у галузі будівельного виробництва. Адже вона недосконала через відсутність необхідних ресурсних потоків, як фінансових так і організаційно-інституційних. Тривають зміни у вітчизняному законодавчому полі, адаптація його до європейських норм та уніфікація термінології, що застосовується у будівництві тощо. Значний масив нормативно-правових актів, що регулюють будівельну діяльність, особливості правового статусу учасників, специфіка фінансування будівельного процесу, недостатність відображення правового регулювання будівельної діяльності в науковій та навчальній літературі є підтвердженням актуальності в проведенні комплексних, виважених досліджень даного питання [3, с. 413-420]. Це сприятиме, у свою чергу, створенню та організації процесу реалізації прав та правових зобов'язань різними суб'єктами суспільних відносин.

Якщо вести мову в правовому аспекті, то треба зазначити, що потребують реалізації ряд секторальних реформ у державному управлінні, які передбачали б низку концептуальних змін, кожна з яких віддзеркалювала б необхідні структурні зрушення та осучаснювала потреби будівельної галузі та економіки в цілому. Успіх цих реформ у сферах регіонального та територіального розвитку значною мірою визначається станом бюджетного забезпечення будівництва як середовища, де реалізуються найбільш важливі та вирішальні для країни інфраструктурні проекти. Управлінська природа будівництва є досить специфічною, адже, з одного боку, вона потребує розв'язання складних задач, пов'язаних із реалізацією нагальних суспільних потреб, а з іншого – значних за обсягом видатків, притаманних цій галузі.

Крім того, суттєвих коригувань та узгоджень потребує чинне законодавство щодо формування стратегій розвитку будівельної галузі. Процеси стратегічного планування розвитку будівництва та його операційної діяльності повинні бути гармонізованими.

Саме тому сучасний стан національної економіки зумовлює необхідність подальшого вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку та запровадження стратегічного планування роботи в органах виконавчої влади, яке передбачає планування заходів із розроблення прогнозних документів, розроблення, реалізації та контролю за виконанням програмних документів, що визначають цілі соціально-економічного розвитку держави й шляхи їх досягнення. Систему прогнозних і програмних документів складають довгострокові, середньострокові та короткострокові документи, в яких відповідно до соціально-економічних та суспільно-політичних процесів, що відбуваються в державі, з урахуванням впливу зовнішньоекономічних та інших факторів і очікуваних тенденцій, визначаються цілі і пріоритети соціально-економічного розвитку та заходи, які необхідно здійснити для їх досягнення.

Список використаних джерел.

1. Куспляк Г. І. Механізми державного управління у капітальному будівництві. Становлення публічного адміністрування в Україні: матер. VIII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених (21 квіт. 2017 р., Дніпропетровськ). Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2017. -с.183-186.
2. Залуніна О. Розвиток будівельного сектору України за останні роки / О. Залуніна // Науковий вісник Херсонського державного університету – (Серія: Економічні науки). – 2014. – Випуск 5 (Частина 1)., 298 с.
3. Квасніцька О. О. Сутність будівельної діяльності: теоретичний погляд / Наукові праці НУ ОЮА/ 2011. - Т. 10. 440 с.

МУРАШКО ВІТАЛІЙ СЕРГІЙОВИЧ

*старший викладач кафедри публічного адміністрування,
аспірант Міжрегіональної Академії Управління персоналом*

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Важливість вивчення інституційного механізму, в практичному та теоретичному аспектах, важко перебільшити на сучасному етапі становлення держави. Ключовим аспектом на шляху до євроінтеграційних прагнень України є розвиток інституційного механізму, який має важливе значення для розвитку демократичної держави та громадянських інститутів, оскільки він слугує зміцнюючим та формуючим фундаментом для створення демократичної, правової, соціальної держави [1, с. 4]. Інституційний механізм виступає як інтегрована система регулювання ролей та відносин суб'єктів відповідно до традицій та запитів новостворених інститутів суспільства. Тому, з одного боку, такий механізм є органічною складовою системи державного управління, а з іншого – включає відносини у сфері державного управління [2]. Насправді, це, також, дає можливість виявити подвійну структуру інституційного механізму, що випливає з того, що існують ознаки, характерні як для інститутів, так і для механізмів. Фактично, інституціональний механізм – це застосування змісту конкретного інституту під час взаємодії між суб'єктами.

За словами С. Домбровської та С. Полторака можемо зазначити, що інституційний механізм у сфері забезпечення національної безпеки охоплює наступні твердження [3]:

- є важливим чинником процесу реалізації державної політики національної безпеки;
- функціонує в межах діючої нормативно-правової бази з питань національної безпеки;
- запроваджений з метою створення ефективних механізмів державного управління для захисту національних інтересів України;
- є поєднанням системного і ситуаційного підходів у процесі його реалізації;
- його розвиток є ключовим пріоритетом України для забезпечення національної безпеки з метою мінімізації та нейтралізації існуючих та потенційних загроз національній безпеці у різних суспільно-політичних, військових та соціально-економічних сферах життя.

Основною функцією цього механізму є функція постановки цілей, що стратегічно визначає функцію інших механізмів системи національної безпеки та ініціює функціонування всієї системи державного управління. Цей механізм також реалізує функції визначення цілей, регулюючи процеси формування системи національної безпеки з урахуванням політичного режиму конкретної держави, суверенітету, ознак її національної безпеки, рівня розвитку державного управління та науки про безпеку тощо [4]. Саме інституційний механізм у сфері забезпечення національної безпеки створює умови для розробки його нормативно-правової бази, що визначає умови, можливості та межі функціонування системи забезпечення ефективності роботи механізму національної безпеки та умови, що складають форму його взаємодії з іншими підсистемами національної безпеки та міжнародними системами безпеки.

З метою забезпечення національної безпеки ми вважаємо, що інституційний механізм вирішує завдання концептуалізації національних інтересів, встановлення її цілей та створення цілісної системи національної безпеки політично та юридично. Варто додати, що у цій системі здійснюється взаємодія між суб'єктами забезпечення національної безпеки, а саме: органами законодавчої, виконавчої та судової влад; спеціалізованими органами, що слідкують за питаннями забезпечення національної безпеки; недержавними інститутами – політичними партіями; громадськими організаціями і соціально-політичними рухами, а, також, суб'єктами соціального рівня – соціальними групами, спільнотами.

Список використаних джерел.

1. Л. Л. Приходченко / Політичний та інституційний механізми державного управління: узгодження інтересів / Л. Приходченко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарР НАДУ Магістр, 2010. – Вип.4 (31). – с. 4
2. О. К. Гордєєв Концептуальні підходи до сутності інституційного механізму/ публічне управління/ № 3 2016 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/1/07.pdf>
3. С. М. Домбровська. / Механізми формування безпеки держави / С. М. Домбровська, С. Т. Полторак. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. - 2015. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2015_1_21
4. І. Ф. Тімкін / Структурно-функціональна характеристика системи забезпечення національної безпеки України / І.Ф. Тімкін // Збірник наукових праць. – Одеса: МГУ, 2016. – №11. – С. 60-70

ПЕКЛУН КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА

*старший викладач кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

AGILE ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМАНДИ ПРОЕКТУ

Вперше підхід Agile виник в ІТ-середовищі, та сьогодні спостерігається стійка його тенденція поширення в інших сферах бізнесу. Agile - це цілісна система принципів і пріоритетів в управлінні практично будь-якими проектами, чітко сформульована в документі "Маніфест Agile". Застосування цих принципів дозволяє вирішити

цілий ряд завдань, що викликають питання при застосуванні традиційної технології управління проектами: виявлення помилок у виборі цілей проекту і вимог до створюваних продуктів; забезпечення високої адаптивності створюваного продукту/рішення до вимог замовника і бізнес-середовища, що змінюється; створення та підтримання упорядкованого проекту ефективного зворотного зв'язку з користувачами продукту/рішення, що розробляється; створення і підтримання атмосфери залученості і співпраці членів проектною команди, тощо.

Для управління проектом з використанням підходу Agile необхідно, щоб команда проекту прийняла образ мислення Agile. Саме це обумовлює виділення обслуговуючого лідерства як способу посилення команди. Обслуговуюче лідерство - це практика, що полягає в служінні команді шляхом фокусування на розумінні її потреб і пошуку засобів для їх задоволення, а також розвитку команди для досягнення максимальної ефективності і результативності її роботи. Роль обслуговуючого лідера полягає в створенні для команди сприятливих умов.

Коли керівник проекту діє як обслуговуючий лідер, головним стає не "управління координацією", а "сприяння спільній роботі". Саме тому в структурі agile-команди з'являється роль фасилітатора [1, с. 35].

Фасилітація - це професійна організація процесу групової роботи, спрямована на прояснення і досягнення групових поставлених цілей. Процес фасилітації призводить до підвищення ефективності групової роботи, залученості та зацікавленості учасників, розкриття їх потенціалу.

Фасилітація - це проектування процесу навчання або роботи групи людей. Фасилітатор - (англ. facilitator, від лат. facilis "легкий, зручний") це людина, що забезпечує успішну групову комунікацію [3].

Фасилітатор володіє процесом, але не володіє його змістом. Основне завдання фасилітатора - допомогти групі прийняти спільне рішення. Основним принципом групового ухвалення рішення є принцип загальної відповідальності за результат [2, с. 13].

В цілому система фасилітації ефективніше працює там, де активно запущено делегування і вітається свобода дій, а самі співробітники готові до реалізації функцій контролю.

Фасилітатора слід відрізнити від Agile фасилітатора. Звичайний фасилітатор допомагає команді наслідувати процес; фокусує команду на досягненні мети; нейтральний по відношенню до вмісту процесу фасилітації. Agile фасилітатор наслідує Agile цінності та принципи; фасилітує Agile події; допомагає команді наслідувати Agile практики і підходи.

До основних функцій Agile фасилітатора відносять:

допомагати Agile команді в організації дискусій, проведенні нарад і вирішенні конфліктних ситуацій;
розвивати основні навички підвищення креативності при рішенні нестандартних і типових завдань;
формувати навички спільного рішення завдань, ухвалення групових рішень.

Структура основних етапів фасилітаційної сесії Agile представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура основних етапів фасилітаційної сесії Agile

№	Етап	Опис
1	Проектування фасилітаційної сесії	Цей етап передбачає: - визначення цілей і завдань фасилітації; - збір групи. Визначення складу учасників на кількісному і якісному рівнях, їх запрошення; - підготовка приміщення; - розробка сценарію фасилітаційної сесії в відповідності з цілями та завданнями; - визначення набору техніки та інструментів (World Café, Brain writing, Fil Flop of Pinpoint, Fishbowl, QBacklog, робота з модераторними картами, матриця пріоритизації та ін.) - перевірка розробленої методики на відповідність цінностям і принципам Agile.
2	Проведення фасилітаційної сесії	Структура фасилітаційної зустрічі передбачає: формування зацікавленості (мотивації) та залученості учасників до процесу фасилітації, встановлення правил взаємодії згідно з цінностями Agile, запуск процесу пошуку рішень, складання Плану дій, розподіл відповідальності, виконання, підведення підсумків.
3	Підведення підсумків фасилітаційної сесії	Аналіз фасилітатором ефективності проведеної сесії. Компіляція результатів сесії. Формування звітів і фотозвітів.

Отже, результатом вдалої Agile фасилітації можуть виступати готові проблемні рішення, конкретний план дій з закріпленими відповідальними учасниками, висока мотивація учасників до реалізації прийнятих рішень.

Фасилітація дозволяє підвищити ефективність будь-якої групи, команди або організації. Члени команди, залучені в процес ухвалення рішень, на порядок вище мотивовані ефективно працювати на їх впровадження.

Список використаних джерел.

1. Agile: Практическое руководство / Project Management Institute // Independent Publishers Group, Chicago, IL, 2017. - 167 с.
2. Дудорова, Л.Ю. (2009). Фасилитация корпоративных мероприятий как новое измерение групповой работы. Корпоративная культура, 5(29), 11–17.
3. Фасилитация, модерация, медиация. [Электронный ресурс] / К.Венгрияк. – Режим доступа: - http://www.training.com.ua/live/news/fasilitacija_mediacija

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС**

Україна закріпила курс на Євроінтеграцію та Північноатлантичний Альянс змінами до Конституції, які набрали чинності після підписання Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)».

Основним напрямом державної політики поряд з національною безпекою та обороною, оновленням влади та децентралізацією, згідно зі стратегією сталого розвитку «Україна -2020», що спрямована на досягнення європейських стандартів життя, є охорона здоров'я.

На перехресті таких видів діяльності як медична практика, надання медичних, діагностичних, лікувальних, оздоровчих послуг та послуг туристичного напрямлення виникає необхідність суміжного правового забезпечення цих галузей, які регулюються на даний час окремо, що спонукає до появ певного кола непорозумінь та низки прогалин, які є свідченням незлагодженої діяльності.

Державне регулювання відображає державну політику на міжнародній арені та всередині країни, має бути комплексним та міжгалузевим. Належна та ефективна політика здійснюється з використанням різноманітних методів впливу та інструментів: адміністративно-правових, соціальних, фінансово-економічних. Нормативно-правове регулювання здійснюється загальним законодавством України та спеціальним. Право на охорону здоров'я кожного, незалежно від громадянства, гарантує основний Закон України – Конституція. Основним законом у сфері охорони здоров'я є «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Одним з видів туризму є лікувально – оздоровчий, згідно з Законом України «Про туризм» № 324/95-ВР, який закріплює пріоритетний напрямок розвитку національної культури та економіки, створюючи умови для розвитку, визначає організаційні, правові, соціально-економічні основи державної політики в туристичній галузі; на основі якого розроблено комплекс галузевих документів, що регламентують конкретні аспекти туристичної діяльності. Але, на жаль, цей закон не регламентує та не містить жодних вимог щодо медичних закладів, за допомогою яких під час медичної подорожі реалізується складова частина туристичного продукту.

Медичний туризм слід розглядати, як подорож, основною метою якої є діагностика, лікування, протезування та інші види спеціалізованого медичного втручання, оздоровлення, реабілітація, відновлення фізичного та психічно-емоційного стану людини за допомогою використання як природних лікувальних джерел, так і з застосуванням сучасного діагностичного та медичного обладнання, нанотехнологій тощо. Цей вид туризму набуває популярності у світі та швидко зростає [2]. У США було проведено емпіричне дослідження, в якому оцінювали кількість медичних мандрівників, що прибувають до США, та тих, хто шукає медичну допомогу в інших країнах, для розрахунку обсягу торгівлі медичними послугами. Вартість в'їзних поїздок для надання медичної допомоги – від 491 млн. до 1,2 млрд. доларів США, в той час, як втрати для економіки США від медичних зборів, виплачуваних іноземним постачальникам, варіювалися від 87 млн. до 209 млн. доларів США. Роблячи деякі розрахунки, маємо профіцит у розмірі від 404 млн. до 1 млрд. доларів США. Дані набуті з національних міністерств охорони здоров'я [4].

Регламентуються відносини на ринку медичних послуг (який представляє собою систему економічних відносин з приводу купівлі – продажу медичних і оздоровчих послуг) та в туристичній діяльності за допомогою інших нормативно-правових актів, таких як Цивільний кодекс України, Бюджетний кодекс, ЗУ «Про захист прав споживачів», ЗУ «Про порядок виїзду з України та в'їзду в Україну громадян України», ЗУ «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», ЗУ «Про підприємництво», «Про підприємництва в Україні» та ін. В Україні досі не створено механізмів впливу на діяльність посередницьких структур із надання медичних послуг, цінового аналізу послуг закордонних медичних закладів, відсутня система контролю якості такого лікування та захисту прав українських громадян під час отримання медичних послуг в інших країнах [3].

Для України, як для держави, що обрала та конституційно закріпила свій шлях розвитку, дуже важливим є досвід країн ЄС в основу якого закладено злагоджені та конкретні дії на національному рівні, рівні ЄС та на рівні країн-членів ЄС. Європейська комісія, як вищий орган виконавчої влади Європейського союзу, стимулює розвиток туризму безпосередньо через діяльність структурних фондів, таких як Європейський фонд регіонального розвитку, Європейський соціальний фонд, Європейський фонд управління сільським господарством, Європейська комісія подорожей, Європейський інвестиційний банк. Основою щодо надання лікувальних послуг серед країн-учасниць Європейського Союзу виступає Директива 2011/24/EU «Про застосування прав пацієнтів у транскордонній охороні здоров'я », що суміжна з системою охорони здоров'я та дозволяє отримувати гідні та якісні послуги лікувального характеру завдяки гармонізації законодавчих питань. Директиві передувала Постанова ЄС №883/2004 про координацію дій щодо введення до національного законодавства системи соціального захисту (2010 р.). У 2008 році Європейська комісія запропонувала директиву про застосування прав пацієнтів у сфері транскордонного медичного обслуговування. У 2004 році було адаптовано Постанову №883/2004, яка замінила Постанову Ради ЄС № 1408/71 (про застосування системи соціальної безпеки для зайнятих осіб та членів їх сімей, що пересуваються всередині Спільноти). 2002 рік - створення Європейської карти медичного страхування для періодичного лікування у країнах – членах ЄС. Рішення про можливість отримання лікувальних послуг у межах інших країн з використанням умов доступу до послуг країни відправлення. ЄС не втручається у національну політику країн-учасниць. Проте має низку документів, що координують діяльність та розвиток туризму, не маючи прямої юридичної сили (резолуція Конференції «Майбутнє європейського туризму», положення Конференції зі сталого

розвитку європейського туризму та оновлення туристичної політики, положення Конференції міністрів туризму, Лісабонська стратегія у сфері розвитку туризму і збільшення зайнятості та ін. [1].

Україна має великий потенціал оздоровчих, медичних, рекреаційних ресурсів та цінову перевагу. Держава має забезпечити сталий розвиток медичного туризму через механізми публічного управління на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел.

1. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції / За заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л. Михайлюк. — К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. — 332 с.
2. Регіональний туристичний продукт: проектний підхід до забезпечення конкурентноспроможності : монографія / За заг. ред. М.М. Іжжі, К.Д. Бабова, Т.М. Безверхнюк. — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. — 626 с.
3. Центр медичного та репродуктивного права [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.medlawcenter.com.ua/ua/99/648.html
4. The financial value associated with medical tourism [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK263147/>

СЕНЧА ІРИНА АНАТОЛІЙВНА

*доцент кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.пед.н., доцент*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ПОРТФЕЛЯ ПРОЕКТІВ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Останніми роками в Україні спостерігається широке і динамічне впровадження проектно-орієнтованого управління в публічну сферу, обумовлене, насамперед, складністю вирішення завдань ефективного управління розвитком соціально-економічних систем в умовах швидких змін зовнішнього середовища та дефіциту часу і ресурсів. Зазвичай органами публічної влади розробляється значна кількість програм і проектів, які конкурують між собою за обмежені ресурси, можуть бути взаємопов'язаними або взаємодоповнюючими, спрямованими на досягнення одної або кількох стратегічних цілей розвитку соціально-економічної системи. Реалізація значної кількості програм і проектів різного ступеню складності потребує застосування спеціальних управлінських технологій, серед яких провідне місце займає портфельне управління.

Проте методи та інструменти портфельного управління, які успішно використовуються у бізнес-середовищі, не завжди доцільні для застосування у публічній сфері або потребують певної модифікації. Це пов'язано як з особливостями системи управління, так і з характеристиками портфеля та проектів – компонентів портфеля. Так, особливостями портфелів в публічній сфері є: тривалість реалізації портфеля в цілому, зумовлена строками реалізації стратегії соціально-економічного розвитку певної території; багатовекторність портфеля, у складі якого повинні бути компоненти, що відповідають всім сферам життя територіальної громади; специфічність ресурсів та їх обмеженість, пов'язана з нормативно-правовими, економіко-географічними та іншими факторами тощо. Крім того, наявні специфічні вимоги до процесу управління портфелем, обумовлені, зокрема, необхідністю перегляду і переоцінки портфеля у зв'язку з прийняттям місцевого бюджету, змінами в складі керівництва, загальною політичною ситуацією в країні тощо [8]. Відтак, впровадження портфельного управління в публічну сферу супроводжується низкою проблем, не останнє місце в складі яких займає проблема адаптації методів оптимізації портфеля.

При традиційному підході оптимізація та оцінка ефективності портфеля проектів базується на врахуванні очікуваної дохідності портфеля і зв'язаних з його реалізацією ризиків. Фактично балансування та оцінка ефективності портфелю здійснюється відповідно до портфельної теорії Г. Марковиці з певними варіаціями, як, наприклад, у роботі [3], де автором пропонується модель, що враховує як взаємозв'язок дохідностей проектів портфелю, так і взаємозв'язок їх ризиків. Проте при цьому доводиться вводити певний узагальнюючий критерій оцінки ефективності портфелю з метою зведення задачі багатокритеріальної оптимізації до однокритеріальної, наприклад, через коефіцієнт стабільності очікуваного/отриманого доходу [4] або за ймовірнісними оцінками його отримання [7]. Відповідно під ефективним інвестиційним портфелем розуміють такий портфель, склад якого забезпечує один з двох варіантів: максимальну дохідність при мінімальному визначеному рівні ризику або мінімальний ризик при визначеному рівні дохідності. Тобто оптимальним є портфель, який відповідає вимогам інвестора щодо співвідношення ризику і дохідності [2].

Зрозуміло, що такий підхід до оптимізації портфеля проектів в публічній сфері не є доцільним, оскільки існують проекти, які спрямовані не на отримання доходу бюджету, а на підвищення якості життя територіальної громади, модернізацію соціально-культурної інфраструктури, тобто на досягнення суспільно-значущої цілі, отримання суспільно-значущого результату. Як наслідок, науковцями і практиками розробляються оригінальні оцінні системи, які дозволяють оптимізувати портфель проектів з урахуванням специфіки публічної сфери. Найбільш відомою з таких систем є модель, розроблена К. і М. Радулеску, яка та базується на застосуванні експертної бальної оцінки та методів нелінійного математичного програмування в умовах ризику і невизначеності за умов обмежених ресурсів, а також припускає оцінювання окремих проектів і портфеля загалом за багатьма критеріями [1].

Адаптацію методології «вигоди-витрати» представлено в роботі [8], де запропоновано оцінювання суспільної корисності муніципальних проектів розвитку через визначення їх кількісного впливу на отримання вигід територіальною громадою та класифіковано зазначені вигоди, розроблено відповідні шкали й модель формування інтегральної оцінки суспільної корисності проектів. Останніми роками розробляється також ціннісно-орієнтований підхід до формування портфеля, де проекти пропонується оцінювати за показниками цінності і привабливості, що,

на думку прихильників цього підходу, дозволяє виділити ті проекти, які найбільш значимі для результатів реалізації всього портфеля або найбільш адаптовані до впливу зовнішніх умов [5].

Оцінювання портфеля за методологією проектного аналізу представлено в роботі [6], де пропонується на першому етапі оцінювання виокремлювати проекти, в яких відносно збалансовані економічні, соціальні та екологічні ефекти і, крім того, віддається перевага проектам, які мають позитивний вплив на навколишнє середовище. На другому етапі оцінюється баланс аспектів сталого розвитку в цілому за портфелем проектів. При цьому порівнюються загальні суми економічних та соціальних ефектів і відбираються проекти, які доповнюють меншу суму ефектів (тобто, відповідно, з переважно економічними або соціальними ефектами) для наближення до відносного балансу аспектів сталого розвитку.

Відтак, наявні досить значні розбіжності у методах щодо оцінювання ефективності портфеля проектів у сфері публічного управління, тобто проблема адаптації методів управління портфелями проектів на теперішній час залишається актуальною.

Список використаних джерел.

1. Аньшин В. М., Демкин И. В., Никонов И. М., Царьков И. Н. Модели управления портфелем проектов в условиях неопределенности / В.М. Аньшин, И.В. Демкин, И.М. Никонов, И.Н. Царьков. – М.: Издательский центр МАТИ, 2007. – 117 с.
2. Балинін І.В. Оптимізація інвестиційного портфеля в контексті практичної реалізації ризик-орієнтованого підходу: різноманіття методів і принципів [Електронний ресурс] / І.В. Балинін // Економічний аналіз: теорія і практика. – 2016. – № 10 (457). – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/optimizatsiya-investitsionnogo-portfelya-v-kontekste-prakticheskoy-realizatsii-risk-orientirovannogo-podhoda-mnogoobrazie-metodov-i>
3. Лишанло С. В. Методы оценки эффективности портфеля инновационно-инвестиционных проектов предприятия: автореф. дисс. на соискание науч. степ. канд. экон. наук: спец. 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством (управление инновациями) / С. В. Лишанло. – Москва, 2013. – 25 с.
4. Мазур И.И. Эффективный менеджмент / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге. – М.: Высшая школа, 2013. – 555 с.
5. Молоканова В.М., Дьомін Г.К. Методологічні засади портфельно-орієнтованого управління розвитком організацій / В.М. Молоканова, Г.К. Дьомін // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Д.: ПДАБА, 2013. – № 5. – С. 57-64
6. Полюшкін С. С. Використання інструментарію проектного аналізу в управлінні сталим розвитком міста-мегаполіса / С.С. Полюшкін // Держава та регіони. Сер.: Державне управління. – 2013. – № 1. – С. 156-161
7. Руденко С.В., Гловацкая С.И., Колесникова Е.В. Модель оценки эффективности портфеля проектов / С.В. Руденко, С.И. Гловацкая, Е.В. Колесникова // Вісник Одеського національного морського університету. – № 2 (38), 2013. – С. 149-154
8. Чикаренко І.А. Портфельний підхід в управлінні проектами: адаптація до сери муніципального менеджменту / І.А. Чикаренко // Публічне адміністрування: теорія і практика: електрон. наук. фах. Вид. – 2009. – Вип. 1(1). – Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/zbrnik/2009-01/Chikarenko_IStat.pdf

СЕНЧА СЕРГІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

*тимчасово виконуючий обов'язки начальника управління комунікацій та інформаційної політики
Одеської обласної державної адміністрації,
аспірант кафедри проектного менеджменту ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,*

КИСІЛЬ ЮРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

*головний спеціаліст відділу комунікацій з громадськістю управління комунікацій
та інформаційної політики Одеської обласної державної адміністрації,
студент ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ДОСВІД ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Актуальність розвитку громадянського суспільства обумовлена подальшим зростанням значення інститутів громадянського суспільства в усіх сферах публічного управління – від стимуляції реформ на всіх рівнях, трансформації владних інституцій, прогресу у ніші електронного урядування до забезпечення допомогою соціально незахищених верств населення та внутрішньо переміщених осіб. Процес еволюції громадянського суспільства є одним з основоположних чинників становлення України як держави з європейським вектором розвитку, курсом на високий рівень демократичних цінностей та підвищення рівня консолідації суспільства.

Аналіз стану розвитку громадянського суспільства в Одеській області засвідчив, що інститути громадянського суспільства області протягом останніх років демонструють свою досить активну та впливову роль у впровадженні позитивних соціально-політичних змін у регіоні в цілому та територіальних громадах зокрема [1].

Практична реалізація Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 26.02.2016 № 68/2016, та формування сучасних підходів до своєчасного корегування стратегічних напрямів та завдань державної політики потребують належної підтримки державою громадських ініціатив, активної взаємодії громадянського суспільства і держави у проведенні реформ у політичній, соціальній, економічній та гуманітарній сферах, а також плідної співпраці з вирішення низки гострих проблем територіального розвитку [3].

У розрізі активізації громадськості, налагодження дієвої взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади на засадах партнерства Одеською обласною державною адміністрацією в рамках виконання Регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 14.03.2018 № 659-VII, досягнуто певні результати у сфері розвитку громадянського суспільства в Одеській області, зокрема: актуалізовано проблеми розвитку громадянського суспільства області та визначено оптимальні шляхи їх вирішення; підвищено мотивацію інститутів громадянського суспільства до активної співпраці з органами публічної влади на засадах партнерства, в тому числі шляхом розроблення програм (проектів, заходів) на умовах спільного фінансування; підвищено кваліфікацію представників інститутів громадянського суспільства щодо розроблення конкурсних пропозицій для участі у конкурсах проектів; поширено позитивний досвід та впроваджено новітні форми і методи співпраці органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства тощо [2].

Під час розроблення проекту Стратегії розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки проведено SWOT-аналіз сильних, слабких сторін громадянського суспільства в Одеській області, можливостей і загроз (таблиця 1).

Таблиця 1

Сильні сторони (внутрішні чинники)	Слабкі сторони (внутрішні чинники)
значна кількість утворених інститутів громадянського суспільства	концентрація інститутів громадянського суспільства в містах обласного значення
активність інститутів громадянського суспільства	нерівномірність та переважно ситуаційний характер активності інститутів громадянського суспільства
розгалуженість інститутів громадянського суспільства за сферами діяльності	неузгодженість та розпорошеність діяльності інститутів громадянського суспільства
наявність громадських рад при органах виконавчої влади	низька консолідація громадського руху
участь інститутів громадянського суспільства в консультативно-дорадчих органах при органах виконавчої влади	неготовність інститутів громадянського суспільства до співпраці з органами виконавчої влади
участь інститутів громадянського суспільства у реалізації регіональних програм	небажання інститутів громадянського суспільства брати часткову відповідальність за вирішення суспільно-значущих проблем
участь інститутів громадянського суспільства у конкурсах з визначення програм (проектів, заходів), для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка	матеріальна залежність інститутів громадянського суспільства
роздержавлення засобів масової інформації	необ'єктивність засобів масової інформації
	формалізований та безсистемний підхід у використанні різноманітних форм залучення громадськості до формування регіональної політики, вирішення питань місцевого значення
	нормативно-правова необізнаність інститутів громадянського суспільства
	відсутність трансформації у часі інститутів громадянського суспільства
	відсутність порозуміння серед релігійних організацій
Можливості (зовнішні чинники)	Загрози (зовнішні чинники)
використання механізмів стимулювання діяльності інститутів громадянського суспільства	схильність деяких інститутів громадянського суспільства до отримання неправомірної вигоди
громадський моніторинг діяльності органів виконавчої влади	викривлення інформації під час діяльності
залучення громадськості до формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення	лобіювання інтересів бізнес груп та політичних сил
зниження адміністративного навантаження	зовнішня керованість та маніпулювання масами
протидія інформаційній агресії	вплив інформаційної агресії

Сполучення зовнішніх можливостей та сильних сторін громадянського суспільства в Одеській області свідчать, що для досягнення стратегічних цілей необхідно спрямувати зусилля на використання механізмів стимулювання діяльності інститутів громадянського суспільства; забезпечення участі інститутів громадянського суспільства у конкурсах з визначення програм (проектів, заходів), для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, у реалізації регіональних програм, в роботі консультативно-дорадчих органах при органах виконавчої влади.

Сполучення зовнішніх загроз та сильних сторін громадянського суспільства в Одеській області свідчать, що для відпрацювання захисних механізмів необхідно зосередити зусилля на спрямуванні діяльності громадських рад при органах виконавчої влади та активних інститутів громадянського суспільства на інформування громадськості з питань реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення; унеможливленні

отримання неправомірної вигоди інститутами громадянського суспільства від органів публічної влади; протидії інформаційній агресії та наданні правдивої інформації, у тому числі за допомогою засобів масової інформації.

Сполучення зовнішніх можливостей та слабких сторін громадянського суспільства в Одеській області свідчать, що для успішного вирішення завдань необхідно спрямувати зусилля на підсилення виявлених слабких сторін, а саме: стимулювання утворення інститутів громадянського суспільства в районах та об'єднаних територіальних громадах області; полегшення доступу інститутів громадянського суспільства до фінансових ресурсів; підвищення нормативно-правової обізнаності інститутів громадянського суспільства; усунення формалізованого та безсистемного підходу у використанні різноманітних форм залучення громадськості до формування регіональної політики, вирішення питань місцевого значення; сприяння узгодженості діяльності інститутів громадянського суспільства; підвищення консолідації громадського руху; сприяння системній активності інститутів громадянського суспільства.

Сполучення зовнішніх загроз та слабких сторін громадянського суспільства в Одеській області свідчать, що для запобігання кризового суспільного стану необхідно терміново спрямувати зусилля на зниження взаємного непорозуміння між основними силами, що забезпечують функціонування та розвиток області, зменшення рівня зовнішньої керованості та маніпулювання масами, лобювання інтересів бізнес груп та політичних сил; підвищення готовності інститутів громадянського суспільства до співпраці з органами виконавчої влади; сприяння готовності інститутів громадянського суспільства брати часткову відповідальність за вирішення суспільно-значущих проблем; зниження матеріальної залежності інститутів громадянського суспільства.

З огляду на це, подальших наукових досліджень у перспективі потребує вдосконалення діючого державного механізму забезпечення розвитку громадянського суспільства шляхом розроблення нових форм і методів взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства з метою стимулювання системної участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, вирішенні питань місцевого значення.

Список використаних джерел.

1. Регіональна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5af97797d09dc.pdf>.

2. Сенча С.А. Динаміка розвитку громадянського суспільства в Одеській області / С.А. Сенча // Публічне управління та митне адміністрування: наук. зб. (Index Copernicus International) – Вип. 2 (21). – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2019. – С. 100-112.

3. Сенча Сергій. Сучасні тенденції і проблеми розвитку громадянського суспільства в Одеській області / Сергій Сенча // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ / [голов. ред. М.М. Іжа]. Вип. 3(71). – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. – С. 110-118.

УСТЯНСЬКА АНАСТАСІЯ ОЛЕКСІІВНА

*провідний фахівець кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ЯК РЕКРЕАЦІЙНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНИХ РЕГІОНІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Останнім часом екологічні проблеми територій Одеської області ускладнюються забрудненням атмосферного повітря, величезною кількістю сміттєзвалищ, в тому числі й не паспортизованих, значною кількістю складів для зберігання заборонених і непридатних пестицидів, зростанням кількості об'єктів підвищеної небезпеки тощо.

Серед екологічних проблем особливе місце займає забруднення атмосферного повітря. Основним чинником забруднення досліджуваної території залишається автомобільний транспорт, частка якого становить 60,7% - 82,7% загальних викидів забруднюючих речовин. Від стаціонарних джерел надійшло 34% забруднень. 45,8% сумарних обсягів забруднюючих речовин надійшла у повітря від автомобілів, що перебували у приватній власності населення. У складі викинутих забруднюючих речовин (44,2%) метану, 21,2% - оксиду вуглецю, 10,6% речовин у вигляді суспендованих твердих часток, 11,2% сполук азоту, 6,5% діоксиду та інших сполук сірки, 5,7% неметанових летких органічних сполук, 0,6% металів та їх сполук.

В Кодимському районі динаміка обсягів викидів в атмосферне повітря за період 2017/2016 рр. становила 386,6%, в Савранському – 1486,9% - надзвичайна навіть для промислово розвинених районів області динаміка!

На території Кодимського та Савранського районів знаходяться склади з незадовільним станом для зберігання заборонених та непридатних пестицидів (60,4 т – в Кодимському та 50 т – в Савранському районах). При цьому всі склади знаходяться в незадовільному стані! Щодо сміттєзвалищ, то найгірша ситуація в Балтському районі – їх налічується 13 одиниць і всі не паспортизовані, в Кодимському районі – 24 одиниці (з яких 3 не паспортизовані), в Савранському районі – 19 одиниць (з яких 4 не паспортизовані) станом на 01.06.2018 (табл. 1.).

Основні показники екологічного стану

Таблиця 1.2 – Основні показники екологічного стану Показник	Балтський район	Кодимський район	Савранський район
Об'єкти підвищеної небезпеки, розташування / клас небезпеки	-	Кодимський елеватор /2/	смт. Саврань, /2/ Зерноочисний комплекс
Динаміка обсягів викидів в атмосферне повітря, 2017/2016, %	78,9	386,6	1486,9
Скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн.м3	0,1	-	-
Зберігання заборонених і непридатних пестицидів:			
кількість тон	-	60,4	50
кількість складів	-	5	10
в тому числі складів з незадовільним станом	-	5	10
Сміттєзвалища (полігони) ТПВ:			
кількість	13	24	19
в тому числі не паспортизованих (станом на 1.06.2018)	13	3	4

Рекреаційна зона також потребує більш раціонального використання, організації та упорядкування всіх форм відпочинку і оздоровлення населення. Особливо значим є забруднення селитебних ландшафтів міст (Кодима, Балта). Від їх промислових та побутово-комунальних стоків страждають Південний Буг та його притоки. Значні масиви земель відчужуються для забудови.

Останнім часом гостро визначилися проблеми водопостачання і водовідведення в сільських населених пунктах. Тільки 42,3% забезпечені централізованим водопостачанням. Каналізацією забезпечені лише 32 населені пункти регіону, з них 18 - сільські. При транспортуванні води до споживачів відбувається витік води внаслідок несправності труб водопровідної мережі, її обладнання, а також аварій на мережах. Аварійний та важкий стан мереж водопроводу і каналізації, очисних споруд, застарілість та недосконалість технологій виробництва води, відсутність централізованого управління цією галуззю суттєво впливають на екологічний стан території. Перевищення гранично-допустимих концентрацій нафтопродуктів становило 179 випадків, нітритів - 27, фенолів - 40, сірководню - 7, кисню - 16, амонійного азоту - 4 та поверхнево активних речовин - 3 випадки.

Для покращення даної ситуації необхідно докласти максимальних зусиль для ефективного використання природних ресурсів, здійснювати комплекс заходів щодо їх відновлення, запроваджувати новітні маловідходні та безвідходні, ресурсо - та енергозберігаючі технології, устаткування та методи діяльності, які неспроможні впливати на ландшафтні екосистеми, проводити заходи щодо попередження негативного впливу діяльності на стан довкілля, здійснювати виробничу діяльність з дотриманням вимог екологічної безпеки, екологічних нормативів та лімітів природокористування.

Список використаних джерел.

1. Екологічний паспорт регіону Одеса, 2018. URL : http://ecology.odessa.gov.ua/files/ecology_portal/ekolog_chnij_pasport_reg_onu_2015_r_k.pdf (дата звернення: 23.08.2019).

2. Міста та райони Одеської області у 2018 році. Статистичний збірник. Головне управління статистики в Одеській області. Одеса, 2019. 179 с.

ШЕКА ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

аспірант кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ
В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ КУРОРТНИХ ТЕРИТОРІЙ

Бальнеологічні курорти, як місця використання бальнеологічних ресурсів, є важливими частинами лікувально-оздоровчого, рекреаційного й економічного потенціалу Одеського регіону. Завдяки особливим гідрогеологічним умовам на бальнеологічних курортах Одеської області поширені різні типи мінеральних вод і пелюдів, тому є значні відмінності в кількості відвідувачів, розвитку інфраструктури й стані довкілля. На підставі власних попередніх досліджень виявлено, що на всіх бальнеологічних курортах Одеської області ресурси

використовуються нераціонально, існують численні проблеми, які знижують потенціал розвитку курортів, їхню привабливість і становлять загрозу для виконання оздоровчих функцій. Збільшення рекреантів за останнє десятиріччя призвело до швидкої хаотичної розбудови курортів без врахування екологічного стану природних територій.

Проведення екологічної оцінки рекреаційного потенціалу курортних територій дозволить виокремити основні переваги, які сприяють розвитку курортів, а також недоліки чи загрози, які підвищують ризик втрати курортами своїх функцій; сформулювати напрями сталого розвитку територій, що, безумовно, свідчить про актуальність досліджень.

Для оцінки екологічного стану курортних територій Одеського регіону була використана методика бальної оцінювання за О. Бейдиком [1]. Загальне антропогенне навантаження складалося з наступних складових: забруднення атмосферного повітря; забруднення водного середовища; навантаження на ґрунтовий покрив; щільність населення, щільність рекреантів. Зважаючи на сучасні екологічні проблеми Одеської області (величезна кількість сміттєзвалищ, в тому числі й не паспортизованих, значна кількість складів для зберігання заборонених і непридатних пестицидів, зростання кількості об'єктів підвищеної небезпеки тощо) методику було доповнено за рахунок розширення набору індикаторів. Отже, як індикатори для оцінки екологічного стану територій використовувалися:

- щільність населення (осіб/км²);
 - щільність рекреантів (осіб/км²);
 - щільність викидів шкідливих речовин (кг/км³);
 - щільність відходів I – III класу небезпеки (кг/км²);
 - динаміка обсягів викидів в атмосферне повітря (%);
 - наявність об'єктів підвищеної небезпеки, їх розташування та клас небезпеки (бал);
 - скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти (млн. м³);
 - зберігання заборонених і непридатних пестицидів: кількість тон, кількість складів, кількість складів з незадовільним станом (бал);
 - кількість сміттєзвалищ, полігонів ТПВ, в тому числі не паспортизованих (бал).
- Співвідношення якісної і бальної оцінки наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Бальна оцінка екологічного стану території

Якісна характеристика	Бальна оцінка
Надзвичайно забруднений район з високим антропогенним навантаженням і забрудненнями, які перевищують ГДК, що робить неможливою рекреаційну діяльність	0
Дуже забруднений район зі значним антропогенним навантаженням та забрудненням, що значно ускладнює рекреаційну діяльність і робить неможливим її видів, чутливих до екологічного стану	1
Середньо забруднений район з постійним техногенним, сільськогосподарським і рекреаційним навантаженням, що ускладнює рекреаційну діяльність	2
Слабко забруднений район з незначним антропогенним навантаженням, сприятливий до рекреаційної діяльності	3
Умовно чистий район з мінімальним антропогенним навантаженням, повністю придатний для усіх видів рекреації	4

Після аналізу усіх вище зазначених складових, отримано бальні оцінки екологічного стану території Одеської області за О.Бейдиком та за додатковими індикаторами (рис. 1).

Загальну бальну екологічну оцінку за районами Одеської області та м. Одеса представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Групування районів Одеської області за екологічною оцінкою рекреаційного потенціалу

Райони Одеської області, м. Одеса	Бальна оцінка
Ананьївський, Іванівський, Окнянський, Захарівський	4
Арцизький, Балтський, Березівський, Болградський, Великомихайлівський, Кодимський, Лиманський, Подільський, Любашівський, Миколаївський, Овідіопольський, Ренійський, Савранський, Саратський, Тарутинський, Татарбунарський, Ширяївський	3
Білгород-Дністровський, Ізмаїльський, Кілійський, Роздільнянський	2
м.Одеса, Біляївський	1
-	0

Найменшу кількість балів за екологічними показниками, що впливають на розвиток рекреаційної діяльності, отримали місто Одеса та Біляївський район, що зменшує їх рекреаційну привабливість певної частини їх території.

Найвищу кількість балів отримали Ананьївський, Іванівський, Окнянський, Захарівський – с точки зору екологічного стану їх територій, саме ці райони повністю придатні для усіх видів рекреації.

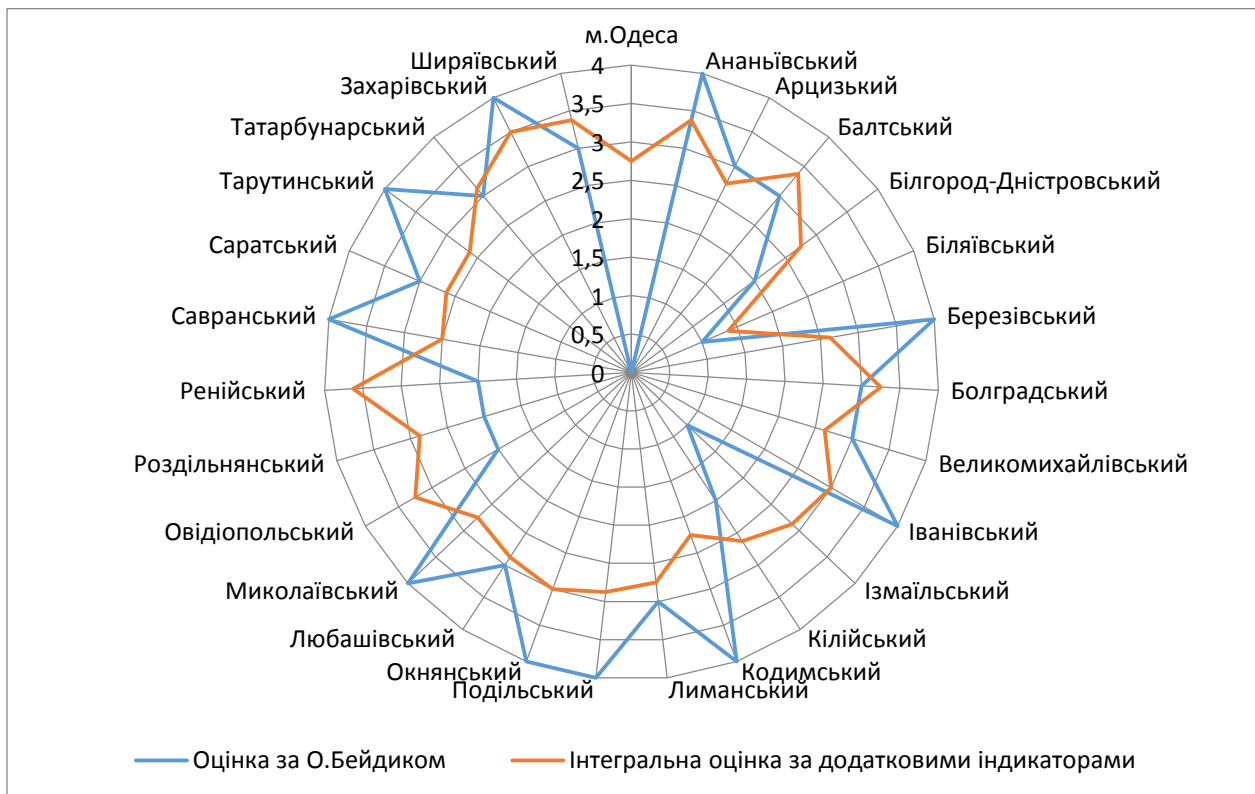

Рисунок 1 – Екологічна рекреаційна оцінка за районами, бал

Курорти Одеської області – це природні території з особливим статусом, до яких висуваються підвищені вимоги до якості довкілля, контроль за якими на сучасному етапі здійснюється неефективно. Екологічна оцінка рекреаційного потенціалу курортних територій дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки у формуванні екологічної ситуації, насамперед, бальнеологічних курортів. Ключовим етапом у цьому підході є екологічна паспортизація територій, однак наявні її методики не зовсім враховують специфіку бальнеологічних курортів. Тому перспективою подальших на екологічну безпеку використання бальнеологічних ресурсів та їх захисту від значного антропогенного впливу.

Список використаних джерел.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ, 2001. 395 с.

ЯЦЕНКО ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

доцент кафедри проектного менеджменту
ОРІДУ НАДУ при Президентів України, к.т.н.

ПРОЕКТ ІННОВАЦІЙНОЇ СУДНОПЛАВНОЇ КОМПАНІЇ (ІСК) НА ЗАСАДАХ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Компоненти сучасної судноплавної логістики

Судноплавство та судноплавна логістика в є комбінацією таких наступних компонентів

База природних ресурсів (водні шляхи та порти).

Матеріальна база транспорту (флот, порти, пункти виконання митних та інших контрольних процедур відносно суден, вантажів та пасажирів)

Контрактна клієнтська база (вантажовласники та їхні вантажі, провайдери пасажирського/туристичного сервісу та їх клієнтура).

Законодавча, нормативна база транспортної логістики та традиції її застосування, галузеві, регіональні та корпоративні правочини.

Операційна база управління (суб'єкти-учасники логістичних процесів та стосунки між ними, регуляторні акти та господарські угоди).

Стейкхолдери (суб'єкти, які не приймають участі у логістичних процесах, але зацікавлені у їхніх наслідках). (2)

Об'єктивні передумови проекту

Перехрещення морських та річкових шляхів на території та акваторії регіону.

Розгалужена мережа невеликих портів та окремих портових терміналів.

Сталий розвиток ринку кваліфікованої морської робочої сили.

Досвід професійної організації судноплавства, портової діяльності та логістики.

Досвід впровадження крупних інвестиційних проектів в галузі логістики.

Наявність кваліфікованих експертів у сфері логістики та зеленої економіки.

Організаційна конфігурація, яка пропонується

Регіональна ресурсна компанія - набуває та реалізує права власності на окремі компоненти матеріальної бази судноплавства і несе всі пов'язані з цим обов'язки (сертифікація, отримання дозволів на експлуатацію, технічний сервіс, сплата податків та зборів)

Регіональна компанія з моніторингу природокористування (контроль та відповідальність за дотриманням міжнародного та національного природоохоронного законодавства та санітарних норм).

Регіональна компанія-аквізітор (формування та розвиток клієнтської бази перевезень вантажів, пасажирів та їхнього обслуговування).

Регіональна компанія з управління судноплавством (шип менеджмент з усіма необхідними компонентами).

Регіональна термінальна компанія (управління портовими ресурсами та операціями).

Регіональна фінансова компанія (інтеграція первинних фінансових ресурсів та деривативів, операційне обслуговування логістичних операцій, «заробляння грошей на грошах», інвестування в розвиток логістичного сервісу).

Генеральне, «холдингове» управління зазначеними регіональними компаніями (із представництвом інтересів безпосередніх учасників логістичних процесів та стейкхолдерів, у тому числі трудових колективів та окремих працівників).

Перспективними юридичними форматами для ІСК вважаються публічні та приватні акціонерні товариства, що забезпечать повне розкриття потенціалу Державно-приватного партнерства та комунального сектору економіки.

Інноваційні шляхи участі держави в проекті

Участь держави у створенні ІСК може бути здійснена у наступних формах

Передача прав на використання природних ресурсів. (3)

Квотування вантажів зовнішньої торгівлі та внутрішнього товарообігу.

Реалізація концепції «зручного прапора» для флоту українських судновласників.

Державні гарантії зовнішніх запозичень для інвестування в матеріальну базу ІСК

Цільові податкові та інші фіскальні пільги для національних вантажовласників.

Цільові преференції за дотримання принципів «зеленої економіки».

Інноваційні шляхи участі в проекті стейкхолдерів

Участь стейкхолдерів у створенні ІСК може бути здійснена в інших наступних формах

«Умовно-дострокові» чартери для фіксації за ІСК вантажної бази, для можливості авансових платежів за майбутні послуги для поповнення обігових коштів ІСК.

Використання вантажів, що транспортуються, як застави для банківських запозичень на оплату стивідорних витрат та «умовно-дострокових» чартерів.

Капіталізація природних ресурсів, майнових та немайнових прав ОТГ в схемах застави та інших передбачених законодавством схемах. (1, 2)

Інноваційні шляхи участі персоналу компанії

Участь персоналу ІСК в фінансуванні її діяльності можлива через капіталізацію заробітних плат, власних фінансових ресурсів та особистої капітальної вартості працівників шляхом

Використання фонду оплати праці для оплати поточних витрат ІСК з подальшим відшкодуванням.

Використання «внутрішнього тайм-чартеру» судна його екіпажем, як відокремленим структурним підрозділом ІСК

Аналогічне залучення у бізнес власних коштів працівників берегових підприємств ІСК та їхнього менеджменту.

Інші інноваційні інструменти фінансування

Фінансові ресурси та деривативи об'єднаних територіальних громад.

Власні капітали та фонди оплати праці працівників створюваної ІСК.

Власні капітали населення регіону, інших регіонів України та інших держав.

Прямі та портфельні інвестиції державних установ та підприємств.

Фінансові ресурси міжнародних фондів та програм екологічного спрямування (1,3)

Активізація вторинних фінансових ресурсів

Можливими для використання вторинними фінансовими ресурсами ІСК є наступні

Векселі, облігації, додаткова емісія акцій.

Угоди про передачу прав на використання природних ресурсів від первинних право розпорядників іншим учасникам товарного руху.

Рационалізація операційної діяльності

Рационалізація операційної діяльності ІСК передбачає

Оптимізацію структури флоту під структуру вантажної бази перевезень та надання інших транспортних послуг.

Узгодження прийнятих для ІСК умов доступу до прав на використання флоту (закупівля нової суднової бази чи суден з пробігом, оренда та/або шип менеджмент.

Визначення перспективних районів використання суден (внутрішні водні шляхи, прибережне плавання, океанське плавання).

Визначення перспективних вантажопотоків та спеціалізація портів з урахуванням транспортних властивостей вантажів (зерно, метал, вугілля, контейнери, тощо).

Визначення адекватних сервісних операторів для обслуговування суден, вантажів та пасажирів у портах, а також партнерів із банківської сфери, страхування і т. ін.

Етапи впровадження.

Далі мають виконуватись конкретні аналітичні та проектні дослідження та розрахунки реального стану довкілля, стану фрахтового ринку по вантажам та суднам, на підставі яких можуть бути виконані розрахунки запропонованих рішень та оцінена економічна ефективність створення такої екологічно толерантної, «зеленої» ІСК

Не має вагомих підстав не зробити цього в інтересах інтенсивного розвитку регіону.

Список використаних джерел.

1. Основные результаты проекта ЮНЕП и ИПРЭЭИ НАН Украины, 2012 г
2. «зеленая» экономика. Украина – UNEP: Механизмы участия и партнерства Махир Алиев, региональный координатор Европейского офиса. Татьяна Галушкина, проф. Д.Э.Н, заслуженный экономист Украины
3. Современное состояние транспортного комплекса Одесской области. Кухарчик В.Г. Одесса. ИПРЭЭИ НАН Украины 2017 г – 147с.
4. Транспортная стратегия ЕС до 2050 года (электронный ресурс) – режим доступа <http://www.chas-daily.com/win/2009/06/29/te041.html?r=43>

ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ДАВТЯН СТЕПАН ГУРГЕНОВИЧ

*доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр.*

РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ, ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

До державної системи підготовки, насамперед, належать такі інституції: Національна академія державного управління при Президентові України (далі – Національна академія, НАДУ) та її регіональні інститути; інші вищі навчальні заклади, які здійснюють підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»; регіональні центри перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій; державні (галузеві) заклади післядипломної освіти.

Варто зазначити, що науково-методичне забезпечення діяльності системи підготовки здійснює Національна академія. Рішення щодо змін у змісті підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування ухвалюються Національним агентством України з питань державної служби (далі – Нацдержслужба) на підставі звернень представників Національної академії.

Підготовка державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування передбачає успішне виконання особою відповідної освітньо-професійної чи освітньонаукової програми, що є підставою для присудження ступеня вищої освіти – магістр – за спеціальностями, спрямованими на провадження професійної діяльності на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування, зокрема, за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

Спеціалізація – це профільна спеціалізована підготовка державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування з метою набуття здатності виконувати окремі завдання й обов'язки, необхідні для професійної діяльності на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування.

Підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування визначено актами чинного законодавства України як навчання з метою оновлення та набуття вмінь, знань, навичок і здатності виконувати завдання й обов'язки, необхідні для провадження професійної діяльності на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування.

Мета, зміст, строки, форми й методи підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування визначаються у відповідних освітньо-професійних програмах підготовки та професійних програмах.

Проблеми, які потребують термінового розв'язання викладені безпосередньо в «Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 974-р., а саме: «Проведення структурних реформ, зокрема реформування державного управління, державної служби, місцевого самоврядування та територіальної організації влади, системи освіти, вимагає високого рівня професійної компетентності та професійного розвитку державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад.

Система підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації (далі - система професійного навчання) державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад не відповідає сучасним вимогам до якості та змісту освіти. Зокрема, зміст освітньо-професійних програм підготовки фахівців за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування", освітніх програм підвищення кваліфікації лише частково враховує цілі та завдання, які стоять перед державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування. Недосконалий механізм визначення реальних потреб державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування у професійному навчанні не забезпечує взаємозв'язок між системою підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад і практикою державного управління та місцевого самоврядування [3].

Необхідність розв'язання існуючих проблем зумовлює актуальність вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду реформування системи професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Особливого значення для України набуває дослідження практики реформування і модернізації систем професійної освіти державних службовців у країнах Східної Європи та пострадянського простору. У процесі становлення державності й формування сучасної державної служби в Україні науковий аналіз зарубіжної практики реформування системи професійної освіти державних службовців стає винятково актуальним, набуває значного наукового та практичного інтересу, особливо з погляду дослідження можливостей адаптації цього досвіду до соціально-політичних умов України з урахуванням національних особливостей [4].

На сучасному етапі реформування державного управління визначено основні положення щодо побудови його нової моделі в умовах реалізації конституційних засад демократичної, правової, соціальної держави та формування громадянського суспільства. Важливим питанням при цьому є проблема кадрового забезпечення державного апарату висококваліфікованими і компетентними фахівцями, здатними ефективно працювати в органах державної влади та місцевого самоврядування на трансформаційному етапі розвитку суспільства [2].

У рамках модернізації системи публічного управління, реалізації широкомасштабної реформи місцевого самоврядування, а також впровадження нового законодавства про державну службу та службу в органах місцевого самоврядування необхідним завданням є вдосконалення функціонування національної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування в Україні, що має включати такі заходи:

1. Підготовка й затвердження Кабінетом Міністрів України оновленої Національної стратегії підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації (державних) службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування, очікуваними результатами від реалізації якої можуть бути визначені такі:

- засвоєння державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування основних нових знань (у контексті реалізації широкомасштабної реформи місцевого самоврядування та реформи публічного управління в Україні);

- запровадження нових навчальних дисциплін у програму вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку кадрів для роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

- забезпечення зазначених нових навчальних дисциплін відповідною навчально-методичною літературою;

- забезпечення зв'язку між академічною (навчально-науковою) діяльністю ВНЗ із практичною роботою в органах державної влади та органах місцевого самоврядування (організація стажування студентів ВНЗ в органах місцевого самоврядування; організація відповідних досліджень; написання тематичних дипломних (курсівих) робіт у тісній співпраці із залученими до МЕР органами місцевого самоврядування; проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів тощо);

- забезпечення органів місцевого самоврядування новою генерацією висококваліфікованих фахівців з питань реалізації основних напрямів впровадження реформи;

- проведення низки виїзних тематичних «кущових» семінарів з різних аспектів реформування місцевого самоврядування як для представників органів влади, так і для представників громадських організацій, бізнес-асоціацій, ЗМІ, інших зацікавлених категорій громадян тощо;

- формування регіонального та національного пулу тренерів з актуальних питань реформування місцевого самоврядування, а також проведення на регулярній основі тренерських коференцій, тренінгів для тренерів тощо;

- більш активне використання нових форм дистанційного навчання, зокрема, із застосуванням нових інформаційних технологій (використання соцмереж, Internet тощо), поточних інтерактивних навчальних програм тощо.

2. Національному агентству України з питань державної служби та Національній академії державного управління при Президенті України – здійснити комплексні заходи щодо оновлення професійної програми державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування (зокрема, з урахуванням пріоритетів і основних завдань реалізації реформи місцевого самоврядування та реформи публічного управління в Україні, а також положень нового законодавства про державну службу та службу в органах місцевого самоврядування).

3. Громадським організаціям, міжнародним (донорським) організаціям – сприяти утворенню та подальшому розвитку спільноти експертів і практиків з різних аспектів реформування місцевого самоврядування, формуванню професійних асоціацій з питань місцевого розвитку.

4. Національній академії державного управління при Президенті України підготувати та здійснити комплексні заходи щодо впровадження нової Концепції реформування та розвитку НАДУ при Президенті України (НАДУ), зокрема, з метою підготовки нових навчальних програм і посібників, підручників, а також перетворення НАДУ в справжню елітну школу публічного управління.

5. МОН України – затвердити нову національну рамку кваліфікацій, а Нацдержслужбі України та МОН України – підготувати на основі нової національної рамки кваліфікацій оновлену програму підготовки магістрів галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

6. Міністерству розвитку громад і територій України, національним асоціаціям органів місцевого самоврядування – сприяти узагальненню, популяризації та поширенню передового досвіду з питань реформування місцевого самоврядування і підготовки нових кадрів для роботи в органах місцевого самоврядування.

Список використаних джерел.

1. Аналіз ситуації щодо професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування в Україні // Інформаційно-аналітичний звіт // підготовлено в рамках проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.// автори: В'ячеслав Толкованов, доктор наук з державного управління, консультант

Проекту ПРОМІС; упорядник: Олег Войтович, головний експерт з питань міжвідомчої співпраці та місцевого економічного розвитку, Проект ПРОМІС. - Київ – 2017. – 57с.

2. Крисюк С. В. Підвищення ролі самостійної роботи слухачів в умовах інформаційного суспільства. : Матеріали конф. ОРІДУ, грудень 2001 р. – Одеса, 2001. – С. 43–47.

3. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 974-р // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974-2017-%D1%80>

4. Реформування професійного навчання державних службовців в Україні: проблеми та перспективи. Монографія / [С. М. Серьогін, Є. І. Бородін, Н. А. Липовська та ін.]. – К. : НАДУ, 2013. – 112 с.

БИЛУСОВ СЕРГІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ

*директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації,
к.т.н., доцент, заслужений працівник освіти України*

СИПКО ЮЛІЯ ОЛЕГІВНА

*завідувач лабораторії з питань удосконалення підготовки кадрів
Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації*

БАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Професійне навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад розглядається як одне з першочергових завдань розвитку кадрів, без вирішення якого неможливо забезпечити ефективність публічного управління, зробити реальним входження України до європейської спільноти.

Ефективність та результативність змін, які відбуваються в системі державного управління та місцевого самоврядування, в першу чергу, залежить від якості підготовки та підвищення кваліфікації посадовців. Забезпечення якості фахової освіти та якості освітньої діяльності Центрів є одним із засадничих принципів європейської освіти та підготовки службовців [2].

Подальша розбудова системи професійного навчання відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 року №106 у 2019-2021 роках буде здійснюватися згідно із:

Стратегією реформування державного управління України на період до 2021 року;

Концепцією реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад і плану заходів щодо її реалізації;

Положенням про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

Відповідно реформа системи професійного навчання публічних службовців передбачає запровадження механізму визначення навчальних потреб, розробку високоякісних і актуальних навчальних програм, посилення попиту і мотивації до навчання, а також забезпечення ефективного державно-приватного механізму й визначення стандарту якості надання освітніх послуг, та потребує ефективної координації посадовців, відповідальних за стратегічне планування, служб управління персоналом, особисто державних службовців, та надавачів освітніх послуг. Важливою їх складовою є підготовка правозастосувальних механізмів та якісних нормативно-правових підзаконних актів. Характерною рисою роботи органів державної влади має стати організація спільної діяльності на засадах співробітництва, творчого партнерства усіх суб'єктів та підпорядкування особистих цілей та інтересів спільним вищим цілям суспільства у відповідності до чинного законодавства, що стосується секторальних реформ, в т.ч. децентралізації влади.

Херсонський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації проводить фахові дослідження з питань формування сучасних підходів до регіональної кадрової політики, розвитку людського капіталу у Херсонській області, в тому числі, щодо професійного навчання кадрів публічної влади.

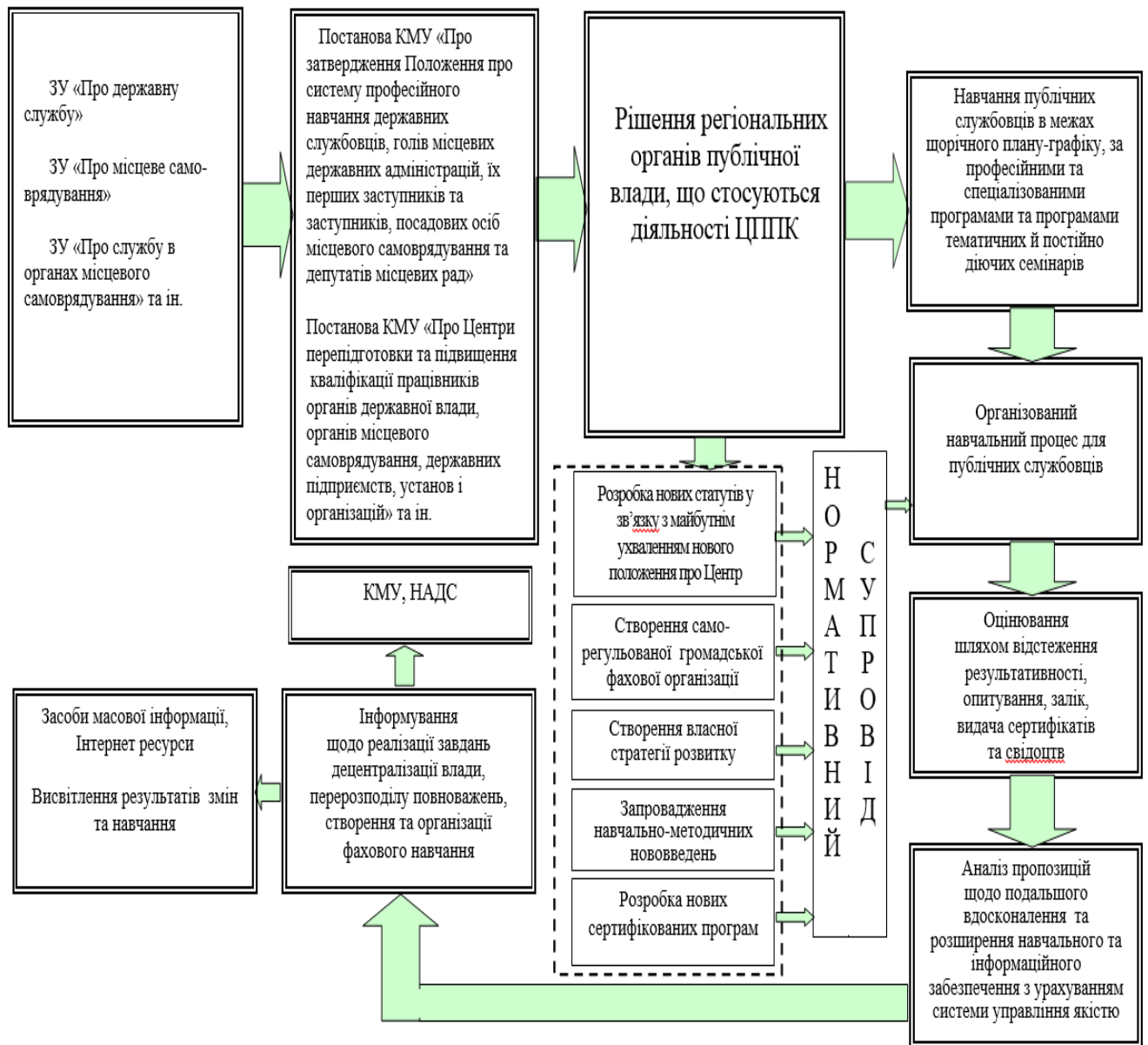

Рис. 1 Бачення розвитку діяльності ЦППК

Запропонована власна модель підвищення рівня конкурентоспроможності Центру та бачення розвитку діяльності ЦППК в межах чинного законодавства в таких напрямках як: розробка нових статутів у зв'язку з майбутнім ухваленням нового положення про центри; створення саморегульованої громадської фахової організації; створення власної стратегії розвитку; запровадження навчально-методичних нововведень; розробка нових сертифікованих програм [1].

Також Центр прийняв участь у розробці Стратегії діяльності центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації на 2018-2025 роки, складовими якої є інтеграція до системи публічного адміністрування та надання підтримки у сфері публічного адміністрування, а також пріоритети діяльності органів публічної влади та формування експертного середовища із фахівців, залучених до роботи Центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації в різнопланових процесах децентралізації.

З метою поліпшення спроможності системи освіти у сфері публічного управління в березні 2018 року Центр став співзасновником Консорціуму, підписавши Угоду з Миколаївською школою публічного адміністрування Краківського економічного університету в рамках проекту DOBRE. В даний час Центр формує бачення розвитку діяльності ЦППК з урахуванням нових пріоритетів реформування системи професійного навчання (рис. 1).

Особливу увагу планується приділити сучасним підходам щодо забезпечення якості підвищення кваліфікації посадовців з урахуванням індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності та формування дієвих інструментів підготовки кадрів.

Список використаних джерел.

1. Білорусов С.Г. Розвиток конкурентоспроможності центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації на ринку освітніх послуг / Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 27 жов. 2017 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. – С. 264- 265.
2. Стан системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад: доповідь /

БЛІНОВ ЄВГЕН МИКОЛАЙОВИЧ

заступник директора Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради

**ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ
В СИСТЕМІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ОДЕСИ**

Згідно зі Стратегією державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки, метою державної кадрової політики є забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими кадрами, необхідними для реалізації національних інтересів у контексті розвитку України як демократичної, соціальної держави з розвинутою ринковою економікою [2]. Дослідники Н. Т. Гончарук і Л. В. Прудіус зазначають, що модернізація державної служби та вдосконалення управління людськими ресурсами спрямовані на удосконалення існуючої системи державного управління, подолання існуючих в системі державної служби та в діяльності державних органів проблем, створення професійної, політично неупередженої, стабільної, високоефективної, відповідальної і престижної державної служби, здатної надавати громадянам якісні й доступні, на рівні європейських стандартів публічні послуги [1]. Концепція реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад передбачає, зокрема, виокремлення та запровадження таких видів професійного навчання: підготовка за освітньо-професійними, освітньо-науковими програмами спеціальності "Публічне управління та адміністрування"; підвищення кваліфікації за загальними професійними програмами; підвищення кваліфікації за спеціальними професійними програмами; підвищення кваліфікації за програмами спеціалізованих короткострокових навчальних курсів, тематичних постійно діючих та короткострокових семінарів, тренінгів; проведення стажування; забезпечення самоосвіти [3]. Поставлені задачі виконуються Департаментом надання адміністративних послуг Одеської міської ради. У ДНАП запроваджена система стажування для осіб, які претендують на посади адміністраторів. Також регулярно відбуваються так звані внутрішні іспити для співробітників, які дозволяють виявити рівень знання чинного законодавства та набуття навичок процесу надання адміністративних послуг. Практикується проведення тематичних семінарів як в окремих структурних підрозділах, так і за участі представників різних управлінь.

ДНАП вже багато років співпрацює з Одеським регіональним інститутом державного управління НАДУ при Президентові України. Станом на 01 вересня 2019 року на факультеті публічного управління та адміністрування ОРІДУ НАДУ навчаються 24 співробітники ДНАП. Крім того, посадові особи щороку беруть участь у заходах з підвищення кваліфікації, які організує ОРІДУ НАДУ. В 2019 році працівники ДНАП отримали необхідні знання та набули навичок на тренінгу «Ділова мова в державному управлінні» (11 – 13 лютого, 13 – 16 березня, 22 – 24 травня), семінарі «Публічні закупівлі в Україні» (20 – 22 лютого, 03 – 05 квітня, 22 – 24 травня), семінарі «Правові та практичні аспекти організації та ведення кадрової роботи в органах місцевого самоврядування» (26 – 28 лютого), професійній програмі з підвищення кваліфікації посадових осіб ДНАП (для адміністраторів зі стажем роботи на посаді менше одного року; 11 березня – 19 квітня), семінарі "Запобігання та протидія корупції в органах публічної влади" (27-29 березня), тренінгу "Менеджмент та управлінське лідерство в органах місцевого самоврядування" (10-12 квітня), семінарі "Нові правила організації діловодства та архівного зберігання документів" (23-25 квітня), семінарі "Бюджетно-податкова політика. Фінансова децентралізація. Питання ведення бухгалтерського обліку, фінансової діяльності" (15-17 травня), семінарі "Конфлікти, стреси, маніпулювання в управлінській і політичній діяльності" (22-24 травня), семінарі "Психологічні основи ефективного управління" (12-14 червня). Зазначені заходи охоплюють основні напрями діяльності ДНАП. Крім того, компанія "D-Space" провела професійні психологічні тренінги для співробітників на теми «Ефективні комунікації з громадянами» (22 – 23 червня) і «Розвиток професійної компетентності» (14 вересня).

Таким чином, Департамент надання адміністративних послуг Одеської міської ради успішно виконує завдання державної кадрової політики з підвищення кваліфікації кадрів.

Список використаних джерел.

1. Гончарук Н. Т., Прудіус Л. В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами в Україні // Аспекти публічного управління [Електронний ресурс]. – 2018. – Т. 6 - № 1-2. – Режим доступу до журн. - <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/381/374/>. – Назва з екрану.
2. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>. – Назва з екрану.
3. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 01.12.2017 № 974-р // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974-2017-%D1%80/print>. – Назва з екрану.

ГОРШКОВА КІРА ОЛЕКСАНДРІВНА

*доцент кафедри української та іноземних мов
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

КЕМАРСЬКА ТАМАРА ГЕОРГІВНА

*старший викладач кафедри української та іноземних мов
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ДОСВІД «ІНВЕСТИЦІЙ» ФІНЛЯНДІЇ У РАННЄ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Іноземні мови є значною часткою європейської ідентичності та виразником рівня культури. Більш того, мовна компетенція вважається одним з вмінь, які сприяють виправленню можливостей міжнародного ринку праці [European Parliament. Language Policy. 2016]. В висновках засідання Європейської ради відмічена необхідність покращити навчання базовим вмінням, по меншій мірі, двох іноземних мов з самого раннього віку – «to improve the mastery of basic skills, in particular by teaching at least two foreign languages from a very early age». [Barcelona European Council, Presidency Conclusions. 15-16 March, 2002, p.19].

Країною-членом ЄС, в якій навчання іноземним мовам з раннього віку приділяється особливе значення, є Фінляндія. Уряд Фінляндії запровадив 26 проектів в рамках Програми раннього навчання іноземними мовами. Метою програми є модернізація навчання, забезпечення учнів вміннями, які відповідають майбутнім потребам покращення результатів навчання. Ключовий мовний проект (Key Project for Languages) фокусується на розширенні та диверсифікації навчання мовами за рахунок регіональних експериментів. В проекті присутні три основні пункти: 1) інтегрування раннього навчання мовами в освітній процес в значно більшому об'ємі ніж це було раніше; 2) надання учням більш широкого мовного репертуару; 3) створення позитивного та спонукаючого відношення до вивчення мов.

Перша мета передбачає раннє включення іноземних мов в процес навчання. Справа в тому, що пластичність розуму досягає піку в ранньому дитинстві. В цей період дитячий мозок зазнає неврологічних структурних змін, а це є основоположним в процесі навчання. Діти значно більше ніж дорослі відкриті до нового досвіду, вони більш допитливі, готові до комунікації навіть при наявності обмежуваних знань та більш мотивовані вивчати мови.

Система освіти Фінляндії забезпечує вивчення трьох мов: рідної, другої національної та іноземної, яка переважно є англійською.

В березні 2017 року 95-ти муніципалітетам були виділені спеціальні субсидії для проведення регіональних експериментів, які включають наступне:

- навчання дітей дошкільного віку та учнів першого та другого класів іноземними мовами;
- розробка спеціальних розширених програм для 7-15-річних учнів;
- колаборація викладачів з метою розробки методики спонукання учнів до комунікації на іноземних мовах, навіть коли їхні знання та вміння обмежені;
- вихід зв'язків між вивченням іноземних мов та їхнім кожендодневним життям;
- переконання усього освітнього товариства вносити вклад в справу раннього вивчення мов;
- розробка нових практик на місцевому та регіональному рівнях;
- розробка «мовної стежки» (language path), яка має приводити учнів раннього віку до бажання вивчати мови, до ведення цієї роботи до кінця базової освіти.

Першою іноземною мовою для більшості учнів є англійська мова, але з п'ятого класу деякі учні починають вивчати французьку, німецьку, шведську або російську мову. В невеликих кількостях в школах вводяться такі мови як арабська, польська, італійська, китайська, естонська та інші.

Мотивація учнів підтримується тим, що, незалежно від шкільного предмету, вони залучаються до іноземної мови. На нижчих рівнях освіти включають пісні, ігри, музику для того, щоб ввести в навчальний процес активні дії. В цей процес включають також батьків учнів тим, що інформують їх про зміни в проектах, про переваги вивчення мов. Всі міри, які приймаються в країні для створення «мовної стежки», закладають фундамент для того, щоб процес вивчення мов продовжувався все життя людини.

Фінське національне агентство освіти видає субсидії навчальним закладам для стажування вчителів та професіоналів вищих навчальних закладів, які підвищують свою кваліфікацію. В університетах Фінляндії проводяться дослідження в сфері педагогіки раннього навчання мовами.

ДЗВІНЧУК ДМИТРО ІВАНОВИЧ

*директор Інституту гуманітарної підготовки і державного управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, професор*

ПЕТРЕНКО ВІКТОР ПАВЛОВИЧ

*професор кафедри публічного управління і адміністрування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

АРШУЛІК ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

*студент спеціальності «Публічне управління і адміністрування» Інституту гуманітарної підготовки
і державного управління Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

ВРАХУВАННЯ ВПЛИВУ ФЕНОМЕНУ ДАНІНГА-КРЮГЕРА В ПРОЦЕСАХ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ КАДРОВОГО НАПОВНЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ УКРАЇНИ

Необхідність і актуальність удосконалення професійних навичок кадрового наповнення системи публічного управління і адміністрування держави Україна не викликає сумніву, а більшість труднощів, пов'язаних з вирішенням цього питання, полягає у сформульованій Ф. Гербертом проблемі всіх, без виключення, часів і урядів – «... влада приваблює патологічні особистості» [1]. В зв'язку з цим, в епоху трансформаційних змін до управлінських і відповідальних посад будь-яких рівнів ієрархії вітчизняної системи публічного управління і адміністрування дуже часто прориваються люди, які не здатні приймати обґрунтовані, раціональні і відповідальні рішення, не вміють думати і аналізувати, не хочуть і не можуть вчитись, але є переконаними у власній компетентності, непогрішимості суджень та в інтелектуальній перевазі над оточуючими людьми. При цьому, за їх же сприяння на державну службу продовжують прийматися інші некомпетентні люди, якими витісняються компетентні і досвідчені професіонали, культивується і репродукується невігластво на всіх рівнях ієрархії з переносом у наступні покоління, оскільки, на цілком слушну думку експерта, «... в українських органах влади все ж є **неповага і недовіра до спеціаліста та його фахової думки**» [2].

Всі перелічені недоліки означених особистостей пояснюються дією в середовищі людських ресурсів будь-якої системи відомого ефекту Данінга-Крюгера, про існування якого названі вчені повідомили ще у 1999 році [3]. Однак, більшість вітчизняних публікацій за темою існування і впливу ефекту Данінга-Крюгера на результати функціонування українського суспільства на сьогодні генерується і журналістами і, навіть, науковцями більше в публіцистичному режимі [для прикладу, 4, 5, 6], а не як результат власних досліджень і рекомендацій з проблем забезпечення ефективного і результативного управління.

Хоча в Україні на сьогодні існує досить потужне науково-методичне обґрунтування підходів, технологій та інструментів формування управлінського корпусу нашої держави [для прикладу, 7] та оцінювання результатів професійної активності його представників [8], в доробку вітчизняних дослідників цього напрямку жодним чином існування, можливості виявлення, нівелювання і корекції впливу ефекту Данінга-Крюгера на результати роботи державних службовців до останнього часу навіть не розглядалися. І це при тому, що багато авторів називають методи підготовки і відбору персоналу застарілими, які не гарантують залучення реальних професіоналів. Таким чином, потреба обґрунтування, генерування і впровадження інноваційних методів підготовки, відбору і оцінки діяльності людських ресурсів державної служби назріла і певним чином починає вирішуватись, про що свідчить осучаснення підходів і запуск проекту HRMIS (Human Resource Management Information System) [9], в якому, однак, піднятому питанню також не приділено ніякої уваги.

В цьому контексті, в продовження започаткованих в роботі [10] досліджень проявів ефекту Данінга-Крюгера в середовищі вітчизняної державної служби, нами в роботах [11, 12, 13] були запропоновані певні можливості виявлення, оцінки впливовості і корекції впливу названого ефекту ще на стадії підготовки кадрового корпусу вітчизняної системи публічного управління і адміністрування. Результати практичної апробації методів аналізу та оцінювання слухачів магістратури спеціальності «Публічне управління і адміністрування» за критеріями «матриці лідерства» [11] з паралельним визначенням «коефіцієнта адекватності» [12] як результату самооцінки особи і її оцінювання іншими [13], дозволяють прийти до попереднього висновку, що отриманий таким чином «коефіцієнт адекватності» може служити індикатором наявності у особи «когнітивного спотворення» у вигляді схильності до переоцінки власних здібностей і недооцінки здібностей партнерів по роботі. Наявність такої інформації дозволяє викладачам вчасно коригувати індивідуальні завдання слухачів в навчальному процесі з вивчення таких дисциплін як психологія управління та лідерство, управління персоналом, етикет державного службовця, конфліктологія та ін.

Список використаних джерел.

1. Френк Герберт. Цитати / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.citaty.net/avtory/frenk-gerbert/>
2. Сорока С. Нова державна служба чи нова корпоративна культура? / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reforms.censor.net.ua/m3034198>
3. Kruger, Justin, Dunning, David. Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments Journal of Personality and Social Psychology, Vol 77(6), Dec 1999, 1121-1134.
4. Олег К. Романчук. Некомпетентні люди схильні переоцінювати власні здібності / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://universum.lviv.ua/news/our-news/07.08.2019/nek_ludy_zd.html

5. Батюк І. Чимало нардепів страждає від ефекту Даннінга-Крюгера, — політичний психолог / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://expres.online/politics/chimalo-nardepiv-strazhdae-vid-efektu-danninga-kryugera-politichniy-psikholog>
6. Серова І. Чому в українську політику не йдуть розумники / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://nv.ua/ukr/opinion/chomu-v-ukrajinsku-politiku-ne-jdut-rozumniki-2446340.html>
7. Пархоменко-Куцевіл О. Удосконалення механізму відбору кадрів державних службовців: основні тенденції державної кадрової політики / О. Пархоменко-Куцевіл // Демократичне врядування: науковий вісник. — 2009. — Вип.4. — С.124-129.
8. Зелінський С. Е. Теоретико-методологічні засади комплексного оцінювання державних службовців : монографія / С. Е. Зелінський. — Київ: НАДУ, 2016. — 296 с.
9. Пілотний проект із впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/pilotnij-proekt-iz-vprovadzhennya-informacijnoyi-sistemi-upravlinnyalyudskimi-resursami>
10. Дзвінчук Д. І. Щодо проявів ефекту Даннінга-Крюгера в системі управління українською державою / Д. І. Дзвінчук, В. П. Петренко // Теорія та практика державного управління. ХарРІДУ. — 2017. — №1(50). — С. 6-11.
11. Петренко В. П. Аналіз та оцінювання слухачів магістратури за спеціальністю «Публічне управління і адміністрування» за критеріями матриці лідерства / В. П. Петренко, В. М. Кушнірюк, Р. В. Панасюк // Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування : матеріали щоріч. наук.- практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 1–2 листоп. 2018 р.) : у 2 т. / ред. колегія : В. С. Куйбіда, А. П. Савков, І. О. Дегтярьова та ін. — Київ : НАДУ, 2018. — Т. 1. — С. 319-322.
12. Дзвінчук Д. До визначення і використання коефіцієнта адекватності особи як інструмента добору кадрів управлінського корпусу соціально-економічних систем / Д. Дзвінчук, В. Петренко // Ukraine — EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law : collection of international scientific papers. — Chernihiv : CNUT, 2018. — 382 p. — С. 223-226.
13. Дзвінчук Д. І. Технологія партисипативного оцінювання результатів навчання слухачів магістратури «Публічне управління та адміністрування» виконанню ролі і функцій лідерів в умовах економіки Знань / Д. І. Дзвінчук, М. Н. Гулій, М. О. Лютий // Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування : матеріали щоріч. наук.- практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 1–2 листоп. 2018 р.) : у 2 т. / ред. колегія : В. С. Куйбіда, А. П. Савков, І. О. Дегтярьова та ін. — Київ : НАДУ, 2018. — Т. 1. — С. 119-122.

КОВАЛЕВСЬКА АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ШМАТОВАЛЕНКО ЛЮДМИЛА СЕРГІЇВНА

*завідувач сектору організації семінарів за договорами
відділу ПКК ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ТЕХНОЛОГІЇ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ У ФАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Нейролінгвістичне програмування є актуальним напрямом дослідження й оптимізації комунікативних процесів. Дж. О'Конор і Дж. Сеймор визначають його як «мистецтво і науку про особистісну майстерність» [3, с. 10]. Вітчизняна ж дослідниця НЛП Т. Ю. Ковалевська визначає цю науку як «самостійну моделювальну систему з відповідним теоретичним підґрунтям і практичним інструментарем, предметом дослідження якого є когнітивні структури людини, пов'язані зі специфічними процесами діакритизації метатексту дійсності та відповідною експлікацією вербалізованих і аналогових (невербальних) структур у полікомунікативних моделях» [1, с. 32]. Об'єктом дослідження НЛП є «поведінкові комплекси особистості, які аналізуються через застосування різноманітних стратегій, у межах яких поєднано філософські, психологічні, лінгвістичні та нейрофізіологічні підходи» [1, с. 32].

Концептуальною базою НЛП є «синтез положень філософії, лінгвістики, когнітивної, гуманістичної та гештальт-психології і когнітології, нейрофізіології особистості, збагачений результатами досягнень у галузі кібернетично-інформаційних наук» [1, с. 44].

Стратегії НЛП скеровані щонайперше на «оптимізацію комунікативних процесів і ґрунтуються на глибинному дослідженні суб'єктивних рефлексій, аналізі та ідентифікації складників внутрішнього світу людини й умінні конструювати позитивні моделі комунікативної поведінки, що в аспекті емпатичного моделювання набуває високого ступеня актуальності» [1, с. 44], насамперед — з огляду на підвищену агресивність сучасного інформаційного простору та відповідну необхідність його емпатизації.

В цьому аспекті стратегії й тактики НЛП набувають неабиякої актуальності в освітянському сегменті сучасного комунікативного простору, оскільки виховання інтелектуальної, креативної особистості у великому ступені залежить від уміння педагога активувати психоментальний потенціал учня/студента, «пробудити» його приховані можливості, скерувати їх у природне поле інтелектуальних здібностей цієї особистості. Проте це вміння чи не насамперед залежить від наявності у педагога знань про кваліфікацію нейрофізіологічної та психолінгвальної особистісної специфіки, про природу відповідних вербальних і невербальних маркерів, чітка ідентифікація яких уможливорює об'єктивну реконструкцію поведінкових домінант об'єкта (учня/студента) і — як наслідок — забезпечує встановлення з ним гармонійної взаємодії, в основі якої лежить екологічна і максимально коректна сугестія [2, с. 312]. Наведене визначає актуальність пропонованої статті і визначає її мету, пов'язану з

оглядовим аналізом релевантних методів НЛП, скерованих на оптимізацію фахової майстерності педагога. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань: 1) висвітлити основні ідеї НЛП; 2) описати базові техніки предикатної та мілтон-модельної ідентифікації, а також спелінгу; 3) увиразнити їхню актуальність у сегменті освітянського дискурсу.

В цьому аспекті заслуговує на увагу т. зв. техніка *предикатної ідентифікації особистості*. В її межах наголошено, що наше сприйняття світу залежить від багатьох чинників, серед яких величезну роль відіграють нейрофізіологічні фільтри, пов'язані з нашими природними каналами отримання та обробки інформації, які в НЛП називають модальностями, чи репрезентативними системами (РС). Ці системи-модальності виконують роль особливої мови переживань, яка формує і розповсюджується на всі інші процеси - мислення, спогади, уявлення, сприйняття, свідомість. У кожної людини є провідна модальність, «яку ми звичайно використовуємо, щоб отримати доступ до збереженої в пам'яті інформації» [4, 126], та т.з. первинна модальність, що визначає «той чи інший спосіб обробки інформації» [4,127], хоч загальна перцепція найчастіше відбувається на рівні синестезії (накладання) каналів. Отже, можна твердити, що провідну модальність ми використовуємо інтернально, для ідентифікації внутрішніх когніцій особистісного імплікаціоналу, а первинна скерована на екстерналізоване сприйняття та діакритизацію довкілля. Модальності, чи ж репрезентативні системи сприяють акцентуації певних сегментів дійсності в нашому внутрішньому світі, оригінальність відношень між якими формує суб'єктивну картину світу. Кожна з наявних у людини РС відбивається в мові, тобто лексикон кожної мови обов'язково містить номени на позначення тих концептів позамовної дійсності, які є модальнісно маркованими та актуальними для буття людини і протягом еволюції набули вербалізованого статусу, а також і власне вербалізованих атрибутів модальнісних феноменів - назв та ознак, властивостей кожної РС. Якщо ми зможемо визначити провідну та первинну РС співрозмовника, то зможемо і уявити, як саме він мислить, тобто «ідеї репрезентативних систем - це дуже корисний спосіб розуміння того, як різні люди думають, а читання сигналів доступу є безцінним мистецтвом для тих, хто хоче поліпшити свою комунікацію з іншими людьми» [3, 54], що, звичайно, є дуже актуальним і для оптимізації навчального процесу, для встановлення емпатичних, довірливих стосунків між його учасниками.

Крім наведених, НЛП містить і актуальні для власне навчального процесу техніки, наприклад, спелінг (стратегія грамотного письма), у межах якої мнемічна активація спирається на нейрофізіологічні закономірності індивідуального сприйняття (детальніше див. [3]), зокрема його візуальну фіксацію.

Додамо, що, на думку сучасних дослідників, ідеї НЛП сягають найдавніших часів античності (софісти, Платон, Аристотель, які обстоювали використання як вербальних, так і невербальних методів впливу на особистість), розвиваються у філософії Відродження та Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт, Д. Локк), удосконалюються в сучасних філософських (І. Кант, Г. Гегель, А. Шопенгауер), психологічних (З. Фройд, Е. Фромм), інформаційних (К. Шеннон, Н. Вінер), соціологічних та інших підходах, а сьогодні посідають чільне місце в широчезній амплітуді гуманітарних галузей, серед яких освітянський сегмент чи не найбільше може запозичити з методологічної бази НЛП для оптимізації навчального процесу в його різноманітних виявах.

Список використаних джерел.

1. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : Монографія / Т. Ю. Ковалевська. – Одеса : Астропринт, 2001. – 344 с.
2. Лозанов Г. Сугестология / Г. Лозанов. - София: Наука и искусство, 1971. — 518 с.
3. О'Коннор Дж., Сеймор Дж. Введение в НЛП / Дж. О'Коннор, Дж. Сеймор. – Челябинск : Версия, 1997. – 256 с.
4. Олдер Г., Хэзер Б. NLP. Полное практическое руководство / Г. Олдер, Б. Хэзер. - К.: София, 2000. - 224 с.

ЛИПОВСЬКА СВІТЛАНА ОЛЕКСІЇВНА

*начальник управління підвищення кваліфікації кадрів
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ВІДДІЛОМ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ ОРІДУ НАДУ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ РОЗШИРЕННЯ КОЛА ЗАМОВНИКІВ

Згідно з Положенням про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад [1] замовниками освітніх послуг у сфері професійного навчання виступають центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та їх асоціації, інші державні органи та організації.

Незважаючи на те, що виконання всіх замовлень відбувалось у період кардинальних кадрових змін в органах публічної влади, всі плани-графіки за календарний 2018 рік виконані на 100%.

Згідно з проведеним аналізом, за останні три роки організовано надання освітніх послуг на загальну суму 1027000,00 грн (2017 р. для 2454 осіб), 1074000 грн (2018 р. для 2320 осіб). У 2019 році прогнозується виконання договорів на суму не менше ніж 1 080000 грн для орієнтовно 2500 осіб.

У 2019 році зусилля працівників відділу підвищення кваліфікації кадрів спрямовані у першу чергу на надання якісних освітніх послуг з підвищення кваліфікації та збільшення кількості госпрозрахункових семінарів. Висока зацікавленість у підвищенні кваліфікації державних службовців у 2019 році обумовлена вимогами діючого законодавства, оскільки в умовах формування суспільства, заснованого на знаннях, освіта і навчання мають бути безперервними і забезпечувати необхідний професійний розвиток.

Становлення демократичної, правової, соціальної держави, інтеграція України в Європейське співтовариство, проведення адміністративної реформи системи державної служби передбачають підготовку

державних службовців, здатних неухильно відстоювати права і свободи людини і громадянина, таких, що володіють професійними вміннями і навичками, які ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях, аналітичним здібностями та майстерністю застосування засобів і методів управлінської науки, стратегічним мисленням та особистісними якостями, необхідними для прийняття та успішної реалізації управлінських рішень [2].

Окрім наших постійних замовників (органи публічної влади Одеського регіону), протягом трьох останніх років, що аналізуються, була проведена низка позапланових семінарів з питань публічних закупівель (2017 рік – 217 осіб, 195300,00; 2018 рік – 90 осіб, 108000,0 грн; I півріччя 2019 року – 52 особи, 78000,0 грн).

У 2018 році започаткована співпраця зі Всеукраїнською громадською організацією «Спілка фахівців з нерухомого майна України». Організовано та проведено низку триденних семінарів для 70 фахівців з нерухомості. Кожен із семінарів був розроблений з урахуванням змін в нормативно-правових документах.

Вперше у 2019 році Головним управлінням статистики в Одеській області замовлено низку семінарів з підвищення кваліфікації 55 працівників управління за власні кошти на загальну суму 114560,0 грн.

Вперше у 2018 році освітні послуги з підвищення кваліфікації було надано працівникам Управління Державного агентства рибного господарства у Одеській області; державним службовцям Головного управління статистики в Одеській області та інших органів публічної влади.

Семінари були проведені для представників організацій громадянського суспільства Одеської області за окремою Регіональною цільовою програмою сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки, затвердженою рішенням Одеської обласної ради від 14.03.2018 № 659-VII (у редакції рішення Одеської обласної ради від 21.12.2018 № 851-VII), розробленою спільно з Управлінням комунікацій та інформаційної політики Одеської обласної державної адміністрації.

Уперше у 2019 році, за сприяння Міністерства охорони здоров'я, було укладено міжнародний договір з KAROL Consulting d.o.o. (Хорватія) на суму 27 000 грн з організації семінарів для 30 фахівців пілотних лікарень в рамках впровадження проекту «Пілотне впровадження ДСГ системи на основі Австралійських ДСГ на рівні МОЗ та вибраних медичних закладів (навчання, програмне забезпечення тощо)».

Продовжується практика проведення семінарів за регіональною програмою на базі обласних Вінницького, Миколаївського та Херсонського центрів підвищення кваліфікації кадрів. Вперше у другому півріччі 2018 року замовлення на підвищення кваліфікації з питань запобігання корупції в органах влади сягнуло відмітки 700 осіб і цей плановий показник теж було реалізовано та проведено 22 одноденних семінари з них 4 виїзних в районах Одеської області.

За умови недостатнього фінансування, передбаченого бюджетами органів публічної влади на 2019 рік, виросла кількість осіб, які самостійно фінансують послуги підвищення кваліфікації.

Так, на замовлення працівників прокуратури Одеської області у червні 2019 року проведено підвищення кваліфікації за темою «Актуальні питання проходження державної служби в органах прокуратури» для 75 осіб, кожен з яких оплатив своє навчання особисто.

У 2019 році започатковано позапланове підвищення кваліфікації за договорами державних службовців інших регіонів. На замовлення керівництва Головного управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області проведено семінар для 26 службовців, а на замовлення Головного територіального управління юстиції у Миколаївській області 28 та 30 травня проведено три семінари з підвищення кваліфікації 77 державних службовців.

Стратегія роботи відділу підвищення кваліфікації до кінця 2019 року спрямована на безумовне виконання планових замовлень органів публічної влади та організацію позапланових, госпрозрахункових семінарів для досягнення показників не нижче рівня минулого року, тобто більш ніж 2320 осіб, що пройшли семінари з підвищення кваліфікації. Із 209 викладачів, залучених до навчального процесу, частка викладачів-практиків становить 161 особу (77%). Кількість укладених договорів за 2017 рік становить 161, у 2018 -100, за перше півріччя 2019 року – 361.

Отже, завданням відділу підвищення кваліфікації кадрів є і залишається забезпечення відповідного професійного рівня робітників вимогам робочого місця, посади; можливості просування працівників як у професійній, так і в службовій кар'єрі.

Список використаних джерел.

1. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Кабінет Міністрів України; Постанова від 6 лютого 2019 р. № 106 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF>.

2. Теоретико-правова характеристика прав державного службовця/ В.Васильківська // Национальный юридический журнал: теория и практика – К.,2018. – С.175-178.

МЕЛЬНИК ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

*аспірант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
ОРИДУ НАДУ при Президентові України*

ОЦІНЮВАННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ – ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Проведення в Україні системних реформ направлено в першу чергу на створення якісного контенту державного управління. А це не можливо без зміни підходів і принципів функціонування раніше діючої моделі оцінювання професійної діяльності державних службовців. Якість державного управління на центральному та місцевому рівнях залежить від професіоналізму державних службовців, вмотивованості та доброчесності, від їхнього уміння надавати якісні публічні послуги. Результативність діяльності державних службовців залежить від їх зацікавленості в якісному виконанні посадових обов'язків, можливості проявлення ініціативи і застосування професійних навичок і знань.

Реформування системи державного управління в Україні вимагає запровадження сучасних форм, методів, технологій управління персоналом на державній службі. Важливим напрямком в удосконаленні системи державного управління є прийняття Закону України "Про державну службу", нововведення якого зміщують акценти з кадрового діловодства до управління людськими ресурсами.

Однією із важливих новел Закону є зміна концептуального підходу до оцінювання результатів службової діяльності державних службовців, який передбачає проведення оцінювання на підставі показників результативності, ефективності та якості, визначених з урахуванням посадових обов'язків державного службовця, а також дотримання ним правил етичної поведінки та вимог законодавства у сфері запобігання корупції.

З метою імплементації Закону України "Про державну службу", Кабінет Міністрів України своєю постановою 23.08.2017 р. затвердив Типовий порядок проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців [2]. Процедура передбачає оцінку якості виконання державним службовцем поставлених завдань. За результатами оцінки приймають рішення щодо преміювання держслужбовця, планування його службової кар'єри, визначення потреби у професійному навчанні. Проте положення, що містились в Типовому порядку не забезпечили чітку процедуру організації процесу оцінювання. Для визначення алгоритму дій оцінювання Національним агентством України з питань державної служби розроблені та затверджені наказом від 29.08.2018 року № 208-18 « Методичні рекомендації» щодо визначення результатів службової діяльності державних службовців, які займають посади державної служби категорій «Б» і «В», які рекомендують застосовувати службам управління персоналом державних органів в процесі оцінювання та організації підвищення рівня професійної компетентності державних службовців на основі визначених індивідуальних потреб у професійному навчанні, а також унормування єдиних підходів до складання індивідуальних програм підвищення професійної компетентності державних службовців.

Інститут оцінювання у теорії управління, теорії адміністративного права і державної служби є малодослідженою та має різне визначення у багатьох вітчизняних вчених. Слід розділяти поняття оцінювання компетенцій державних службовців та оцінювання результатів службової діяльності державних службовців . Оцінювання розглядається як елемент системи управління виконанням посадових обов'язків і саме по собі є процесом визначення ефективності діяльності працівника, у ході якого встановлюється міра виконання поставлених цілей, а також відповідність фактичних здібностей, якостей, навичок, структури мотивації працівника до вимог, які визначені посадою відповідно до організаційної структури державного органу. В іншому випадку, оцінювання – це інструмент управління персоналом, спрямований на взаємодію керівників і підлеглих їм державних службовців, який полягає у плануванні, моніторингу та критичному аналізі робочих цілей державних службовців та їхнього загального внеску в ефективність роботи державного органу. Одним із важливих питань оцінювання державних службовців є принципи оцінювання, які визначають як сутність самої процедури оцінювання, так і її завдання та функції[3]. Типовим порядком проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців, оцінювання визначається як процес . Учасниками процесу оцінювання є: державний службовець; безпосередній керівник державного службовця, який займає посаду державної служби категорії «Б» або «В»; керівник самостійного структурного підрозділу (у разі наявності), в якому працює державний службовець, який займає посаду державної служби категорії «Б» або «В»; суб'єкт призначення; служба управління персоналом. Кожен із учасників виконує свої управлінські функції відповідно до кожного етапу оцінювання. Щоб процес оцінювання виконання посадових обов'язків проходив успішно, необхідна активна участь у ньому трьох сторін – керівників, державного службовця та служби управління персоналом державного органу. Процедура оцінювання проводиться щорічно, відповідно до Типового порядку оцінювання службової діяльності державних службовців здійснюється поетапно:

- 1) визначення та перегляд завдань і ключових показників;
- 2) оціночна співбесіда ;
- 3) визначення результатів оцінювання та їх затвердження.

Враховуючи, що оцінювання це процес, який вимагає від його учасників організаційних та управлінських дій. Результат оцінювання службової діяльності державних службовців напряму залежить від організації процесу оцінювання, тому НАДС було розроблено алгоритм конкретних дій для кожного етапу оцінювання і для кожного учасника.

Алгоритм дій проведення оцінювання

1	Підготовка та прийняття розпорядчого акту про проведення оцінювання державних службовців, які займають посади державної служби категорій «Б» і «В»
2	Проведення навчання щодо процедури оцінювання
3	Визначення завдання та ключових показників результативності, ефективності на якості службової діяльності
4	Аналіз виконання, підготовка письмового звіту про виконання завдань і ключових показників
5	Проведення оціночної співбесіди та заповнення безпосереднім керівником висновка
6	Ознайомлення державного службовця з результатами оцінювання
7	Підготовка та прийняття розпорядчого акту про результати оцінювання

Метою оцінювання є визначення якості виконання державним службовцем поставлених завдань; прийняття рішення щодо: преміювання; планування службової кар'єри; визначення потреби у професійному навчанні.

Загалом, оцінка службової діяльності державних службовців полягає у визначенні того, як і якою мірою працівник досягає очікуваних (еталонних) результатів у праці відповідно до поставлених завдань. Оцінка персоналу є також процедурою, яку проводять з метою виявлення міри відповідності особистих якостей працівника, кількісних і якісних результатів праці поставленим цілям. Запропонована державою модель оцінки службової діяльності державних службовців є дієвим механізмом підвищення професійної компетентності працівників державних органів. Кожен державний службовець самостійно зобов'язаний визначитись з завданнями (службовими обов'язками) та визначити ключові показники (результативності, ефективності на якості службової діяльності) на підставі яких безпосередній керівник буде проводити оцінювання його службової діяльності. А це потребує відповідних знань.

На нашу думку, оцінювання – це інструмент управління персоналом, який спрямований на взаємодію керівників і підлеглих їм державних службовців. Адже саме управлінські функції, такі як планування, моніторинг, аналізі робочих цілей та комунікативна функція є змістом процесу оцінки службової діяльності конкретного державного службовця. Працівник на підставі посадових обов'язків, завдань, річного плану визначає завдання і ключові показники, а керівник їх затверджує, проводить моніторинг їх виконання і корегує при необхідності. Визначення безпосереднім керівником результатів оцінювання службової діяльності державних службовців проводиться з урахуванням критеріїв виставлених балів шляхом визначення негативної позитивної або відмінної оцінки. За результатами оцінки керівником здійснюється преміювання; планування службової кар'єри; визначення потреби у професійному навчанні працівників державного органу. Саме тому оцінювання виступає як інструмент управління персоналом в системі державної служби, безпосередньо впливає на такі складові проходження державної служби як стимулювання, планування службової кар'єри, професійній підготовці працівників. На думку В. Т. Шатун, оцінювання повинно сприяти вдосконаленню процесу управління людськими ресурсами, плануванню та організації діяльності органу, виявленню організаційних проблем та оперативного реагування на них, поліпшенню добору кадрів, визначенню їх потенціалу, потреб у підвищенні кваліфікації та особистому розвитку, плануванню кар'єри [4].

Впровадження інституту оцінювання службової діяльності державних службовців - це забезпечена необхідність і потреба сучасної державної служби в умовах її реформування в підвищенню ефективності, результативності та якості як службової діяльності державних службовців, так і державної служби в Україні загалом, наближення їх до зарубіжних аналогів та підняття престижу держави як роботодавця на ринку праці.

Список використаних джерел.

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016 р. – № 4. – С. 60.
2. Про затвердження Типового порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців: постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 640 // Офіційний вісник України. 2017 р. № 70. С. 398. Ст. 2124.
3. Олійник А. М. Основні принципи оцінювання результатів службової діяльності державних службовців органів доходів і зборів в Україні / А. М. Олійник // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 9. – С. 73-79.
4. Шатун В. Т. Оцінювання та атестація державних службовців у руслі європейського і світового тренду / В. Т. Шатун // Наукові праці. Державне управління. – Т. 235. – Вип. 223. – С. 117-127.

ПЄРОВ АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ

здобувач кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом

НЕДОЛІКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Особливість розвитку та функціонування державної служби України як публічного соціально-правового інституту визначає специфіку професійної підготовки державних службовців через їх професійне навчання. Це

обумовлено тим, що проведення структурних реформ та удосконалення державного управління і державної служби взагалі потребує високого рівня професійної компетентності та професійного розвитку державних службовців, який забезпечується завдяки системі підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, що і складає систему професійного навчання.

Стаття 2 «Визначення термінів» п.9 Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року визначає професійне навчання як «набуття та вдосконалення професійних знань, умінь та навичок, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації державного службовця для його професійної діяльності» [3, ст.2].

Актуальність цієї проблеми полягає в тому, що реформа державного управління напряму пов'язана з реформуванням системи професійного навчання державних службовців в Україні. Історично склалося, що Україна до незалежності не мала своєї державної служби та системи її професійної освіти. Та система професійної освіти, яка стала формуватися, мала суттєві недоліки професійного навчання як за змістом програм підготовки, так і по якості та організації навчальних закладів, які надавали освітні послуги в галузі знань «Державне управління».

Для здолання проблем і недоліків, які виникли в ході формування системи професійного навчання та з метою їх подолання Указом Президента України в 2000 році була прийнята Комплексна програма підготовки державних службовців, яка визнала професійне навчання як обов'язкову складову професійної діяльності державних службовців та надавала державні гарантії для умов організації такого навчання, удосконалювала мережу навчальних закладів, забезпечувала єдність та дієвість управління всіх елементів системи підготовки [4].

Сучасний стан організації професійного навчання державних службовців свідчить, що діюча система має скоріше за все інформаційний або академічний характер і меншою мірою характеризується динамічністю та практичною цілеспрямованістю щодо здобуття певних навичок, необхідних для виконання службових обов'язків [6, с.24].

Основні види професійного навчання, такі як магістрські програми, Програми з підвищення кваліфікації, самоосвіта, постійно діючі семінари лише частково компенсують недостатній теоретичний рівень знань, умінь працівників органів влади, а динаміка показників за різними формами професійного навчання підтверджує про зростання потреб у оперативному наданні необхідних знань та більш масштабним охопленням різних категорій держслужбовців та посадових осіб мобільними формами професійного навчання [2, 395 с.].

У теперішній час виникла потреба у реформуванні професійного навчання з урахуванням недоліків, які виникли у цій системі, в тому числі з інтеграцією України до європейського співтовариства, у зв'язку з чим у 2017 році урядом разом з Національним Агентством з питань державної служби була розроблена Концепція реформування системи професійного навчання державних службовців [5].

Після оновлення влади у зв'язку з виборами Президента України та депутатів Верховної Ради у 2019 р. намітились турбулентні процеси у кадровій політиці, де принцип сталості державної служби, професіоналізму та компетентності підміняється політичною доцільністю та хайпом, а інколи причетністю до однієї політичної сили, яка є більшістю у владі, що суперечить діючому законодавству про державну службу.

Статтею 4 Закону України «Про державну службу» передбачено, що державні службовці здійснюють свою діяльність на принципах професіоналізму, компетентності та політичної неупередженості, які необхідні їм для виконання обсягу повноважень.

Відсутня цілісна система моніторингу та оцінювання якості надання освітніх послуг з професійного навчання відповідно до європейських стандартів забезпечення якості освіти. Ринок освітніх послуг з професійного навчання є неконкурентним, доволі закритим для державних суб'єктів надання освітніх послуг. Не створено дієвого механізму співпраці різних суб'єктів професійного навчання державних службовців, що призводить до неефективного використання ресурсів на професійне навчання.

В якості подолання недоліків потрібно визначити потреби в професійному навчанні, сформулювати та законодавчо закріпити мотивацію для професійного навчання і підвищення рівня професійної компетенції, організувати моніторинг з оцінки якості навчання, реалізувати положення Меморандуму Європейської Комісії «Про безперервну освіту» [1, с. 24-27], збільшити витрати на професійне навчання держслужбовців з 2 % до 4%, а в подальшому й до 10% фонду заробітної плати, залучити в якості викладачів до центрів підвищення кваліфікації Академії та інститутів НАДУ та й у саму Академію практикуючих фахівців. Включити до керівних органів академії, інститутів та центрів підготовки керівників кабінету та облдержадміністрацій.

Висновки. Система професійного навчання не відповідає сучасним вимогам до якості і змісту освіти державних службовців. Зокрема, зміст освітніх програм підготовки фахівців за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» лише частково враховує цілі та завдання, які стоять перед державними службовцями у теперішній час. Є недосконалим механізм визначення реальних потреб державних службовців у професійному навчанні, який не забезпечує взаємозв'язок між системою підвищення кваліфікації державних службовців, їх практичною діяльністю і потребами суспільства.

Список використаних джерел.

1. Меморандум непрерывного образования Европейского Союза от 30.10.2000. Адукатар №2 (8). 2006.
2. План модернізації державного управління: наук.-практ.посібник / під ред.Т.Мотренко. К.: Центр адаптації держслужби до стандартів ЄС. 2010. 395 с.
3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. №889-VIII: *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. ст.92.
4. Про Комплексну програму підготовки державних службовців: Указ Президента України від 09.11.2000 № 1212/2000.
5. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.12.2017 р. № 974-р. *Урядовий кур'єр*. 2017. №247.

РОМАНЕНКО ТЕТЯНА ІВАНІВНА

*старший викладач кафедри української та іноземних мов
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ:
ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН**

Підписавши Угоду про Асоціацію з ЄС у 2014 році, Україна визначилася зі своїми зовнішньополітичними та економічними орієнтирами. Однією із головних умов приєднання країни до панєвропейського ділового, освітнього, наукового та культурного простору є володіння мовами. Таким чином, попит на вивчення мов значно зростає як у світі загалом, так і системі врядування окремо.

Потреба у викладанні публічним службовцям іноземної мови професійного спрямування зумовлені низкою процесів, що відбуваються в Україні:

- просування економічних, соціальних реформ і реформ у сфері державного будівництва;
- створення відкритої системи неперервного професійного навчання публічних службовців;
- розвиток інформатизації підготовки публічних службовців;
- інтеграційні процеси, пов'язані з входженням вітчизняної системи публічного управління у світовий адміністративний простір тощо.

Дослідники у сфері філології, психології, педагогіки, а також державного управління постійно приділяють увагу питанню іншомовної комунікації. Проблема розглядається у дослідженнях таких вчених як Я. Андрейко, А. Андрієнко, Г. Архипова, В. Бікбаєв, Н. Гез, С. Козак, О. Павленко, С. Пілішек, Н. Пруднікова, Ю. Федоренко. Звертають увагу на її важливість у підготовці публічних службовців дослідники О.Гаврилова, Р.Ленда, Л.Рись, О.Сергєєва, І.Тимошук та ін. Приділяється науковцями багато уваги вивченню зарубіжного досвіду підготовки публічних службовців (Н.Артеменко, С. Григор'єва, Ю.Ковбасюк, О. Сімченко, О. Степаненко, І. Хожило та ін.). Але питанню вивчення зарубіжного досвіду саме у сфері іншомовної комунікації присвячено небагато уваги у вітчизняних наукових виданнях.

Метою статті є вивчення досвіду європейських країн у сфері іншомовної комунікації в підготовці публічних службовців задля подальшого впровадження елементів цієї освіти, які можуть бути корисними і для української системи підготовки держслужбовців.

Зазначені завдання стояли свого часу і перед Європейським Співтовариством, особливо під час чергових «розширень». Ми будемо вивчати як досвід «старих» країн-членів ЄС, так і «нових» членів Європейського Співтовариства.

Почнемо зі «старих» країн-членів ЄС. У системі публічного адміністрування більшості цих країн превалює «європейська континентальна» модель, де державний службовець - це виконавець рішень, прийнятих вищими органами влади. Тут головне призначення чиновника полягає в тому, щоб інтерпретувати і реалізовувати прийняті рішення в суворій відповідності до чинного законодавства. Зрозуміло, що для цієї моделі фахівця базовою вищою освітою для представника владних структур вважається юридична.

Підготовка та підвищення кваліфікації персоналу - невід'ємна частина роботи з кадрами держслужби в країнах, що володіють ефективною системою управління держслужбою. Ефективність підготовки та підвищення кваліфікації чиновників у великій мірі обумовлена тісною взаємодією навчальних закладів (університетів, академій, шкіл, коледжів та ін.) з відповідними державними органами. У багатьох західних країнах за рахунок бюджетних коштів створюються спеціальні навчальні заклади для підготовки кадрів держслужби, навчання в яких передусє суворий відбір. Велике поширення отримала внутрівідомча підготовка. Існують, також, варіанти з виділенням публічним службовцям коштів з метою саморозвитку. Профіль основної освіти держслужбовців різниться по країнах. У Німеччині переважають держслужбовці з юридичною освітою, у Франції - з економічною, в США - з технічною освітою і природньо науковою. Однак, останнім часом визнається нагальною необхідність отримання спеціальної освіти в області держуправління.

Вивчаючи досвід країн - «старих» членів, можна зробити такі висновки: підвищення рівню іншомовної комунікації публічних службовців відбувається різними шляхами: в закладах вищої освіти, на регіональному рівні (курси іноземних мов для службовців), та за допомогою спеціальних коштів, які публічні службовці отримують на саморозвиток. Важливу роль також набуває підвищення рівню іншомовної комунікації державних службовців за допомогою електронного навчання (e-learning) .

Аналізуючи досвід країн - «нових» членів, можна зробити такі висновки: підвищення рівню іншомовної комунікації публічних службовців відбувається переважно у закладах вищої освіти, які мають партнерські стосунки з закладами вищої освіти з публічного адміністрування у країнах «старих» членів ЄС. Заклади здійснюють спільні освітні програми, у яких викладачі з закладів країн-«старих» членів мають змогу поділитися досвідом вступу до ЄС (зокрема, вивчення особливої термінології ЄС) та вивчення іноземних мов,. Здійснюється це у формі лекцій, вебінарів, конференцій-симуляцій, тощо. Крім того, дуже актуальним у іншомовній підготовці публічних службовців стає електронне навчання (e-learning), яке дає змогу службовцям підвищувати свій професійний рівень з економією часу та коштів.

Як перспективу подальших досліджень у напрямку вивчення європейського досвіду іншомовної комунікації у сфері підготовки публічних службовців ми бачимо систематизацію та всебічний аналіз зібраного та вивченого матеріалу з цього питання та визначення елементів зарубіжного досвіду які мають бути запроваджені на базі

системи підготовки публічних службовців України задля ефективного функціонування системи української державної служби.

Список використаних джерел.

1. Action plan for preparations of the estonian Presidency of the council of the european union. - Електронний ресурс. - Режим доступу: https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/presidency_action_plan.pdf
2. Dutch Institute for Public Administration (ROI). - Електронний ресурс. - Режим доступу: <https://www.devex.com/organizations/dutch-institute-for-public-administration-roi-23681>
3. École nationale d'Administration, ENA / Офіційний сайт - Електронний ресурс. - Режим доступу: <https://www.ena.fr/>
4. Examples of Partnership / European Heads of Schools Forum. - 7-8 November 2005. — Електронний ресурс. — Режим доступу: europa.eu/eas/dispa/.../Examples%20of%20Partnership.doc
5. Federal Academy of Public Administration, BAKÖV. - Електронний ресурс. — Режим доступу: https://www.bakoev.bund.de/EN/00_home/homepage_node.html
6. Institute for Public Administration Prague/ Офіційний сайт. - Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://www.institutpraha.cz/en/>
7. Lech Kaszynski National School of Public Administration / Офіційний сайт. - Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://ksap.gov.pl/ksap/en>

ТИНКОВАН ОЛЕНА ВАЛЕРІЙВНА

*слухачка ОРІДУ НАДУ при Президентові України, Провідний спеціаліст відділу карантину рослин
Управління фітосанітарної безпеки, контролю в сфері насінництва та розсадництва
Державний фітосанітарний інспектор*

ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Від 6 лютого 2019 р. № 106 постановою Кабінету Міністрів України затверджено Положення про систему професійного навчання. У Положенні терміни використовуються у такому значенні [1]: Академічна доброчесність - сукупність моральних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися всі суб'єкти надання навчальних послуг у галузі професійного навчання, а державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування під час проходження професійного навчання з метою забезпечення довіри до результатів навчання використовують індивідуальну програму підвищення рівня професійної компетентності;

Індивідуальна програма - документ, який визначає індивідуальні потреби кожного громадянина в професійному навчанні, форму та види проходження такого навчання;

Замовник освітніх послуг у сфері професійного навчання - це центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, інші державні органи та організації, на які поширюється дія Законів України "Про державну службу" та "Про службу в органах місцевого самоврядування"[5]

Професійна компетентність - це здатність громадянина до професійного навчання в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння, навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистого розвитку;

Професійне навчання – покращення професійних знань, умінь, навичок учасників професійного навчання;

Професійний розвиток - безперервний, свідомий, цілеспрямований процес професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентності;

Суб'єкт надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдер) – фізична або юридична особа (заклад освіти, підприємство, установа, організація будь-якої форми власності), що проводить освітню діяльність, міжнародні та іноземні установи, організації, які реалізують відповідні програми.

Метою цього є визначення стратегічних напрямків, механізмів та строків формування сучасної ефективної системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, яка забезпечить підвищення рівня їх професійної компетентності. [4]

Професійний розвиток кожного з державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування – це є свідомий, безперервний, ефективний процес професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентностей. Система професійного зростання є цілісною сукупністю взаємопов'язаних компонентів, що включають:

- потреби у професійному навчанні, формування, розміщення і виконання державного замовлення, формування мотивації до підвищення рівня професійної компетентності,
- забезпечення функціонування розробки і розвитку ринку надання освітніх послуг,
- моніторинг та оцінку якості навчання.

Система професійного навчання базується на таких принципах:

- визначення потреби у професійному розвитку;
- близького розташування освітніх послуг до місця проживання чи роботи особи;
- обов'язковості та безперервності, прагнення державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування до: самоосвіти та професійного розвитку;
- цілеспрямованості, випереджувального характеру;
- інноваційності та практичної спрямованості;

- індивідуалізації та диференціації підходів до навчання;
- відкритості;
- гарантованості фінансування професійного навчання;
- створення умов для професійного розвитку державних службовців;
- створення ефективної системи визначення потреб у професійному навчанні ;
- розвитку освітніх послуг у сфері професійного навчання , самоврядування на засадах прозорості та добросовісної конкуренції із створенням відповідної системи моніторингу та оцінки;
- якості освітніх послуг;
- залучення всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування до створення та удосконалення системи професійного навчання посадових осіб;
- запровадження механізму співпраці державних службовців та органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, програм міжнародної технічної допомоги, всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, установ, закладів різних форм власності, що надають освітні послуги.[3]

Висновок:

Підготовка спеціалістів для державної служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування є важливою частиною державної кадрової політики, спрямованої на формування високопрофесійних кадрів та підвищення якості їх роботи.[2]

Список використаних джерел.

1. Реформа системи професійного навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад(<http://www.center.gov.ua>)
2. Удосконалення системи професійного навчання державних службовців: інноваційно-інформаційний аспект. Світлана Пригородова, Тетяна Крушельницька (<http://visnyk.academy.gov.ua>)
- 3.<https://decentralization.gov.ua/news/8039>
4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо врегулювання окремих питань проходження державної служби (<http://w1.c1.rada.gov.ua>)
5. Презавантаження державної служби: ГраніОксана(<https://blog.liga.net>)

KHRAMTSOVA IRINA

*Postgraduate student of the Department of Regional Policy and Public Administration
of the Odessa Regional Institute of Public Administration*

SOME ASPECTS OF CITY-LEVEL CRISIS MONITORING

Crisis recognition is of great importance in crisis recognition. The so-called anti-crisis monitoring must be in place in city governance. It is the control of the processes of development and tracking of crisis tendencies according to the criteria of crisis management. But such a prediction requires a clear set of signs and indicators of crisis development, methodology for their calculation and use in crisis forecasting.

That is, crisis forecasting is possible only on the basis of a special analysis of situations and trends with the help of a system of risk and crisis monitoring at the city level. In general, all indicators of assessing the socio-economic and ecological system of a city are involved in crisis recognition.

Crisis management depends on the methods of crisis analysis and availability of experts in the field of crisis management and monitoring. Management professionalism is not limited to the habits of normal, successful management. It should manifest itself in the conditions of increased risk, extreme situations, crisis. The effectiveness of crisis management is characterized by the degree of achievement of the goals of mitigation or localization of the positive use of the crisis in comparison with the resources spent on it. It is difficult to estimate such performance in accurate metrics, but it can be seen in the analysis and overall assessment of management, its success or miscalculations.

A significant factor in the effectiveness of crisis management is the system of crisis monitoring at the city level. It is a specially organized action to determine the likelihood and reality of the onset of the crisis and necessary for its timely detection and recognition.

Crisis monitoring should be an important element in the crisis management system at the city level. And it can be very effective to use IT technologies and work of specialized units. An important need for managing a city is knowledge of the crisis, its nature, possible manifestations in the life of the city, which is the basis for developing measures to prevent or mitigate the negative and amplify the positive effects. This requires knowledge of what stage of the life cycle the city is in, what are the risks of functioning and development of the city.

The system of collecting and analyzing information that exists at the city level is not always adequate to the tasks of strategic risk management, forecasting and crisis prevention. Moreover, the amount and content of information needed to seriously support scientific decisions is changing rapidly. Therefore, the only way out of this situation is to create a monitoring system - involving scientists and teams to process and analyze the available information, provide the necessary information flows, and use the sources and techniques currently being developed. In the context of the deep systemic crisis that Ukraine is now experiencing, such extraordinary measures in the information field seem justified.

First, note that according to the classification of emergencies, they are divided into:

- crisis situations of a natural nature;
- crisis situations of anthropogenic nature;
- socio-political crises.

Natural crises are the source of the deepest social upheaval, causing widespread suffering and loss of life, with enormous material losses. An analysis of the available data reveals the major trends in the number of natural crises in the world over the past century and the global processes underlying this growth. The management of natural crises must be based on the principles of forecasting and prevention and will be an important element of the national sustainable development strategy.

In 1988, the Center for Epidemiological Disaster Research located in Brussels, began to compile a database and study natural disasters in different parts of the world. The database included only major catastrophes that killed at least 10 or injured at least 100 people.

The information gathered by the Belgian Center has served as a basis for analyzing the development of natural disasters in the world over the last 35 years (1965-99). 6385 cases related to only 7 most common natural hazards were considered: earthquakes, floods, typhoons and storms, droughts, volcanic eruptions, extreme temperatures (frost, ice, dry), landslides. The last three phenomena are grouped into one group called "other natural disasters".

The increase in the number of natural crises in the world is connected with a number of global processes in the social, natural and man-made spheres, which lead to the intensification of the development of dangerous natural representations and the reduction of human protection on Earth. The accelerated growth of critical situations related to natural phenomena is associated not only with the uncontrolled increase in the human population, but also with the growth of man-made impacts on the environment. This fact was reflected in the main documents of the World Conference in Rio de Janeiro (1992), which noted the close link between the development of natural disasters and environmental degradation.

The World Conference on Natural Disasters, held in May 1994 in Yokohama (Japan), adopted a Declaration, which stated that the fight to reduce losses from natural disasters should be an important element of the national strategy of all countries in achieving sustainable development. The conference appealed to all countries to propose a new strategy for natural disasters based on forecasting and prevention.

Until recently, many countries' efforts were aimed only at eliminating the consequences of disasters, providing assistance to victims, organizing rescue work, providing material, technical and medical services, supplying food, etc. However, the uncontrolled increase in the number of catastrophic events and their associated losses makes these efforts less effective and puts forward a new task as a priority: forecasting and preventing natural disasters.

As a basis for the new concept, it is recommended to use a "global warning culture" based on scientific forecasting. "It is better to prevent a natural disaster than to eliminate its effects," the outcome of the Yokohama Conference said. International experience shows that the cost of forecasting and emergency preparedness is about 15 times lower than the loss averted.

Creating a unified system for monitoring risks and crises in an ecological direction is appropriate for the following reasons:

Firstly, similar geo-ecological surveillance systems, such as satellite, radar and sonar, are used for geo-environmental monitoring and security measures,

Secondly, situational modeling should be done taking into account all factors of possible influence. Models should be built on a game basis with the ability to view different options, as is done, for example, in the analysis of the possible consequences of large earthquakes, floods and more.

Referenses.

1. Бабаєв В.М. Управління великим містом: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.М. Бабаєв. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 307 с.
2. Туркина, В. Г. Город как самоорганизующаяся нелинейная структура / В. Г. Туркина // Известия Саратовского университета. - 2008. - Вып. 2. - С. 62-66.
3. Карлова О. А. Функціонування міста, як складної соціально-економічної системи / О. А.Карлова, Р.Е.Гуляк // Коммунальное хозяйство городов: научн.–техн. сборник. – К.: Техника, 2008. – С.3 – 12.

ПРАВО В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

БАБІНА ВАЛЕНТИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*доцент кафедри міжнародних відносин та права
Одеського національного політехнічного університету, к.п.н*

СТАТУС ПОТЕРПІЛОГО У ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Призначенням кримінального судочинства, в першу чергу, є захист прав і законних інтересів осіб і організацій, потерпілих від злочинів, проблеми потерпілих в діяльності правоохоронних органів не мають пріоритетного значення. Конституційне розпорядження, що гарантує потерпілим доступ до правосуддя і компенсацію заподіяного збитку, особливе значення набуває у сфері карно-процесуальних стосунків. Саме в рамках кримінального судочинства найчастіше виникають питання, пов'язані з відшкодуванням збитку потерпілим від злочинів. Потерпілому забезпечується відшкодування майнової шкоди і моральної шкоди.

Результати проведених досліджень показують, що посадові особи, які ведуть розслідування по кримінальних справах, першочерговими цілями ставлять викриття осіб, які вчинили злочин, напрямок кримінальної справи до суду для визнання особи винною і подальшого обрання міри покарання, а не відновлення прав потерпілих та відшкодування завданої злочином шкоди.

Надмірна увага законодавця і правоохоронних органів питань забезпечення прав та інтересів обвинувачених (підозрюваних), підсудних призвело до того, що положення потерпілого в кримінальному судочинстві стало другорядним. Даний факт обумовлює ретельне вивчення питань процесуального становища потерпілого у кримінальних справах, розвиток принципів змагальності, рівноправності сторін, внесення необхідних змін і доповнень до Кримінально-процесуального кодексу України і прийняття законів про захист потерпілих.

Зокрема, необхідно детально регламентувати підстави, умови і процесуальний порядок визнання особи потерпілою, зрівняти в процесуальних правах потерпілого і обвинуваченого (підозрюваного, підсудного), надати право висувати і самостійно підтримувати обвинувачення в суді при відмові державного обвинувача від кримінального переслідування і ін. Крім цього, сьогодні в кримінальному судочинстві відсутній якісний, повноцінно діючий механізм відшкодування потерпілим шкоди, заподіяної злочином.

Недостатня послідовність законодавця у вирішенні питань відшкодування майнової та моральної шкоди, часто необґрунтована тривалість процесуального порядку реалізації права на відшкодування шкоди, відсутність гарантій реального відшкодування зазначених збитків, а також боязнь погроз з боку злочинців або їх спільників нерідко призводять до відмови потерпілих від боротьби за відновлення порушених прав.

Результати вивчення громадської думки, показали, що серед осіб, які зазнали злочинних посягань, відмовилися від звернення до поліції 58,5% постраждалих. Найбільш поширеною причиною відмови стали побоювання, що процес відніме багато часу і нервів (42%), невпевненість в отриманні допомоги (38%), а також боязнь можливої помсти кримінального середовища або спільників злочинців (3%). Відмова звернення значного числа постраждалих в поліцію відображає відповідний рівень недовіри громадян не тільки до правоохоронних органів, а й державі в цілому.

Деякі громадяни з метою відшкодування збитків і покарання винної особи вирішують вдатися до зв'язків в кримінальному середовищі або взагалі самостійно відновлювати «справедливість».

Повідомлення засобів масової інформації відображають соціальну напруженість, що існує в російському суспільстві, і констатують зростання випадків самостійної розправи з винними в злочинах, прояви численних фактів самосуду як способу відновлення справедливості.

Для запобігання порушенню такої помсти і вчинення злочину з боку потерпілого під час попереднього розслідування і в суді потерпілий повинен виявитися в зоні особливого, позитивного уваги з боку відповідних органів і посадових осіб. Крім того, недовіру громадян до правоохоронних органів позначається на значному підвищенні латентної злочинності.

Також не можна розглядати потерпілого односторонньо, як носія тільки своїх особистих інтересів. Потерпілому у всякій справі в більшому або меншому обсязі властиві суспільні інтереси. Активно беручи участь при розслідуванні злочинів, надаючи доказову інформацію, що має значення для кримінальної справи, викриваючи і перешкоджаючи подальшій злочинній діяльності, потерпілий захищає не тільки свої, але і громадські інтереси.

До теперішнього часу правові норми, що передбачають виплату компенсації жертвам злочинів зі спеціальних державних чи інших недержавних фондів, діють у багатьох країнах - Австрії, Великобританії, Німеччині, Іспанії, Італії, Нідерландах, Новій Зеландії, Норвегії, США, Франції і деяких інших. Суб'єктами, що

виробляють компенсаційні виплати, там можуть бути адміністративні органи (страхові компанії, агентства, підприємства) або суди, де створюються спеціальні комісії, або гарантійні фонди, засновані спеціально для цих цілей. Франція, наприклад, пішла шляхом створення гарантійних фондів. Щоб компенсація була виплачена, потерпілий або, в разі його смерті, спадкоємці або їх законні представники повинні подати в цей фонд заяву. У місячний термін фонд робить грошові відрахування в рахунок майбутніх виплат потерпілому, спадкоємцям або їхнім законним представникам. У свою чергу, в Литві 30 червня 2005 року був прийнятий Закон «Про компенсацію шкоди, заподіяної насильницькими злочинами», згідно з яким компенсація майнового і немайнового характеру здійснюється за рахунок держави. Правом на компенсацію відповідно з цим законом мають потерпілі, а також чоловік, неповнолітні діти та інші утриманці, а в випадку їх відсутності - діти і батьки потерпілої особи, яким в результаті насильницьких дій була заподіяна смерть. У структурі Міністерства юстиції Латвії створений фонд осіб, які постраждали від злочинів, з коштів якого відшкодування шкоди здійснюється протягом 2-х років з дня вчинення злочину, незалежно від того, встановлено чи ні особа, яка його вчинила [4, с. 132].

Вважаємо, що крім відшкодування матеріального збитку необхідно передбачити надання потерпілим соціальної, психологічної та інформаційної допомоги, безкоштовне медичне обслуговування потерпілих, здоров'ю яких завдано шкоди. Вищевикладене дає підстави вважати, що приниження ролі потерпілого в кримінальному процесі негативно впливає на побудову правової держави і цивілізованого громадянського суспільства. У сучасних умовах розвитку української державності необхідна переорієнтація всієї системи кримінального правосуддя на шлях правового відновлення прав і законних інтересів потерпілих від злочинів.

Список використаних джерел.

1. Галуцька В.В. НПК Кримінальний кодекс України // Л:ЦУЛ, 2019,784с.
2. Гомзикова С. Правосудие по личному счету [Электронный ресурс]. URL: <http://svpressa.ru/society/article/45617>.
3. Конституція України: чинне законодавство станом на 21 лютого 2019 р.//К: Алерта, 2019. 80с.
4. Коновалов Е. Ф. Потерпевший: равноправная ли сторона в уголовном процессе? // Ученые-криминалисты и их роль в совершенствовании научных основ уголовного судопроизводства: материалы юбил. науч.-практ. конф. (к 85-летию со дня рождения Р. С. Белкина) 2012г.
5. Куликов В. Закон общей боли [Электронный ресурс]. URL: <http://www.rg.ru/2012/02/24poterpevshie-site.html>

БАЧИНСЬКА КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.держ. упр.*

ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Рішенням Ради Національного Банку України від 10.09.2019 року було визначено Основні засади грошово-кредитної політики на 2019 рік та середньострокову перспективу [1]. Пріоритетною ціллю монетарної політики залишилась досягнення та підтримка цінової стабільності в державі. Ціновою стабільністю передбачається незначне зростання цін.

Засади визначають, що ціллю грошово-кредитної політики є підтримання інфляції у середньостроковій перспективі на рівні 5% із допустимим діапазоном відхилень ± 1 в. п. Для досягнення цієї мети Національний банк використовуватиме законодавчо визначений інструментарій. Разом з тим, основним монетарним інструментом регулювання є ключова процентна ставка. Режим інфляційного таргетування і надалі залишається монетарним режимом, що забезпечує досягнення цілей щодо цінової стабільності.

З 2016 року Національний банк України використовує гнучкість режиму інфляційного таргетування. Регулятор застосовуючи зазначений режим переслідує декілька цілей. Головна – це повернення інфляції до цілі на прийнятному горизонті політики, інша – сприяння економічному зростанню. Але не завжди Національний банк може повернути інфляцію до цілі використовуючи монетарний інструментарій. В окремі періоди відхилення інфляції від установленної цілі відбувається через фактори, на які регулятор не впливає. Основними з таких є: зовнішнє макроекономічне середовище та ризики, внутрішнє макроекономічне середовище та ризики. Стосовно зовнішнього макроекономічного середовища наслідками реалізації ризиків можуть бути: істотне сповільнення попиту в країнах – торговельних партнерах України; падання цін на світових товарних ринках; вплив капіталу з країн, що розвиваються тощо. Реалізація зазначених ризиків призведе до падіння сукупного попиту і девальваційного тиску, що в свою чергу вплине на економічну активність та інфляцію.

Стосовно макроекономічного середовища є окремі сфери невизначеності: необхідність прискорення темпу реалізації структурних реформ; інтенсивна трудова міграція; ескалація воєнних дій; скорочення обсягів транзиту газу територією України з початку 2020 року.

Досягнення інфляційних цілей ускладнюється через незавершеність важливих структурних реформ таких як реформа ринку цінних паперів, реформа щодо захисту прав кредиторів, пенсійна тощо. Інтенсивна трудова міграція посилює диспропорції між попитом та пропозицією на ринку праці. Така ситуація супроводжується зростанням витрат на оплату праці вищими темпами, ніж зростання продуктивності, та, відповідно, інфляційним тиском.

Значний вплив на формування інфляційних та девальваційних очікувань створює ризик ескалації воєнних дій на сході країни та нові торговельні обмеження з боку Росії. Суттєвим фактором невизначеності залишаються

обсяги та ціна транзиту газу через Україну. Реалізація цього ризику вплине на валютні надходження. Зниження валютних надходжень підвищує девальваційний тиск на гривню.

У разі реалізації зазначених ризиків, які підсилюють фундаментальний інфляційний тиск та погіршують очікування економічних агентів, Національний банк застосовуватиме всі наявні засоби та методи грошово-кредитної політики для повернення інфляції до цілі на горизонті політики.

Важливим фактором забезпечення макроекономічних умов для низької та стабільної інфляції залишається необхідність поліпшення координації монетарної політики і фінансової політики Кабінету Міністрів України, зокрема стосовно здійснення запозичень, визначення адміністративних цін і тарифів, щодо рівномірності витрачання коштів єдиного казначейського рахунку тощо.

Наразі стійка тенденція до повернення інфляції до цілі 5% створює умови для пом'якшення монетарної політики через зниження облікової ставки. 3 19 липня 2019 року Правління НБУ ухвалило рішення знизити облікову ставку до 17.0%, спираючись на оновлений макроекономічний прогноз та баланс ризиків для нього. Пізніше Правління Національного банку ухвалило рішення знизити облікову ставку до 16,5 % річних з 6 вересня 2019 року[2], що свідчить про збереження тенденції до пом'якшення монетарної політики, оскільки прогнозує уповільнення інфляції до цілі.

Таким чином, гнучкість режиму інфляційного таргетування, який використовує Національний банк України, сприяє досягненню цілі грошово-кредитної політики- досягненню та підтримки цінової стабільності. Разом з тим, в окремі періоди інфляція може відхилитися від установленної цілі через вплив факторів, які є поза безпосереднім впливом монетарної політики Національного банку – ризики зовнішнього та внутрішнього макроекономічного середовища. Реалізація цих ризиків підсилює фундаментальний інфляційний тиск та погіршує очікування економічних агентів. За таких умов вагомим фактором забезпечення макроекономічних умов для низької та стабільної інфляції є поліпшення координації монетарної політики і фінансової політики.

Список використаних джерел.

1. Основні засади грошово-кредитної політики на 2020 рік та середньострокову перспективу: Рішення Ради Національного Банку України від 10.09.2019 р. <https://bank.gov.ua/news/all/osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-2020-rik-ta-serednostrokovu-perspektivu>

2. Про розмір облікової ставки: Рішення від 23.06.2019 р.: Рішення Правління Національного банку України <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-165>

БОЙЧУК ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ШЛЯХОМ РОЗМЕЖУВАННЯ ФУНКЦІЙ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Наявність місцевого самоврядування є одним із найважливіших принципів демократичної країни. Саме за допомогою місцевого самоврядування може бути втілена ідея народовладдя, можливість територіальної громади самостійно вирішувати проблеми, будувати та розвивати свою громаду. На даний час, самостійність місцевого самоврядування є досить актуальною та має велике значення для його подальшого розвитку, проте існує багато невизначеностей та недосконалостей у розмежуванні повноважень місцевої влади, розподілі функціональних можливостей на регіональному рівні. Також, варто зазначити, що незважаючи на проголошений принцип самостійності територіальних громад України, реальних механізмів забезпечення цієї самостійності вкрай недостатньо [1].

На сьогоднішній день, розмежування повноважень між окремими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування в Україні визначається багатьма факторами, серед яких визначальне місце посідають конституційні та адміністративно-правові засади розмежування повноважень, територіальний устрій у державі, політична орієнтованість на модель централізації/децентралізації влади тощо, і характеризується відсутністю чіткого, однозначного й законодавчо закріпленого розмежування, повноважень і сфер компетенції і низкою інших проблем, які зумовлюють актуальність дослідження даної проблематики.

Аналізуючи останні дослідження, наприклад, В. Авер'янова, О. Батанова, К. Ващенко, І. Голосніченко, Л. Фільштейна та багатьох інших авторів, можна дійти висновку, що в науковій літературі питання щодо розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування є одним із ключових. Однак, удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування на районному та регіональному рівні потребує чіткого визначення та закріплення на законодавчому рівні функцій, повноважень та формування нових поглядів на організацію управління та розробки чітких дій для вдосконалення механізму управління.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5] визначено, що районні та обласні ради від імені територіальних громад сіл, селищ, міст здійснюють управління об'єктами їхньої спільної власності, що задовольняють спільні потреби територіальних громад. Але головним інструментом в здійсненні їх управлінської діяльності, при забезпеченні спільних інтересів територіальних громад, сіл, селищ є районний та обласний бюджети, як основний фінансовий ресурс. Проте вищезазначеним законом (статті 42, 43) передбачено делегування повноважень щодо складання та виконання бюджету обласним та районним державним адміністраціям, а також планування та забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідним територій. Таке делегування повноважень обмежує основний принцип місцевого самоврядування – правову та організаційну самостійність місцевого самоврядування, адже внутрішньо організаційні функції делегуються іншій за своєю природою структурі, якій притаманний принцип субординації. Закон України «Про

місцеве самоврядування в Україні» не передбачає створення виконавчих комітетів при обласних та районних радах, і цим самим він обмежує виконання технологічних функцій – планування, регулювання та організацію. Такий спосіб організації на регіональному рівні не відповідає Європейській хартії місцевого самоврядування [4], якою визначено повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування, як правило, мають бути повними і виключними. Вони не можуть скасовуватися чи обмежуватися іншим, центральним або регіональним органом.

Сучасна територіальна організація влади на регіональному та районному рівнях є досить недосконалою, оскільки єдиним механізмом реалізації суб'єктів управління є бюджет, а наділення управлінськими функціями – взагалі відсутнє. Для її вдосконалення потрібно здійснити трансформацію структури місцевої влади на справді самоврядних засадах, встановлення принципово нової загально визнаної демократичної системи управління, розвиток оптимальних взаємовідносин органів державної виконавчої влади та представницьких органів місцевого самоврядування. Причому ці органи місцевого самоврядування всіх рівнів мають будуватись на принципах не субординації (притаманної урядовій вертикалі), а їх правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності [2].

Низька ефективність та дієвість системи на регіональному та місцевому рівнях обумовлюється надмірною централізацією влади, в результаті чого виникає політичне та економічне двовладдя на місцевому рівні. Пропонуються різні шляхи реформування моделі організації влади на місцях. Сьогодні, в Україні проходить реформа децентралізації, позитивні наслідки вже можуть спостерігатися – громади стають більш самостійними, мають самостійні бюджети, вирішене питання про юрисдикцію територій за межами населених пунктів. На районному рівні самоврядування пропонується ліквідувати обмеженість діяльності районних рад, шляхом утворення виконавчих органів, оскільки на законодавчому рівні передбачено утворення лише виконавчого апарату, який не виконує управлінські функції, а обмежується організаційними, інформаційно-аналітичними та матеріально-технічними забезпеченнями діяльності рад. Оптимізацію організаційної основи регіонального управління пропонується здійснити в таких напрямках: чітке розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на законодавчому рівні; створення необхідних правових та фінансових умов для забезпечення самостійного функціонування органів місцевого самоврядування; запровадження дієвого механізму участі місцевих органів влади у розробці рішень щодо вирішення регіональних проблем.

Висновки: територіальна організація на регіональному рівні має певні недоліки через обмежені повноваження, відсутність виконавчих органів, які б здійснювали управлінські функції. Запровадження засад стійкого розвитку на регіональному рівні вимагає удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування шляхом чіткого регламентування їх компетенції, формування внутрішньої організаційних структур із закріпленням нових управлінських функцій, і передусім, стосовно забезпечення формування інформаційного ресурсу як додаткового інструменту з метою підготовки обґрунтованих рішень щодо розвитку адміністративних районів на засадах стійкості.

Список використаних джерел.

1. Бабінова О. Забезпечення самодостатності територіальних громад як необхідна умова сталого місцевого та регіонального розвитку/ О. Бабінова // Вісник НАДУ при Президентові України. – 2009. - № 1. – С. 122-129.
2. Дробуш І.В. Функції органів місцевого самоврядування в Україні: монографія / І.В.Дробуш. — Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. — 244 с.
3. Куйбіда В.С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : монографія / В.С. Куйбіда – Київ: МАУП, 2004 – 432 с.
4. Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування [електронний ресурс] : закон України від 15 лип. 1997 р. № 452/97-ВР/ Офіц. веб-сайт
5. Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80>;
6. Про місцеве самоврядування в Україні: [електронний ресурс] : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР : ред.. від 01.05.2019 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> .

БУНЧУК ДАР'Я ОЛЕКСАНДРІВНА

здобувач ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Зміни, які наразі відбуваються у нас в державі в різноманітних сферах, таких як політика, економіка та право, безпосередньо впливають на демографічну ситуацію в країні, зокрема, на шлюбно-сімейні відносини. Сім'я визнається однією з ключових суспільних цінностей, а сімейна політика сьогодні є одним з пріоритетних напрямків державної політики. Виступаючи на IV Всеукраїнському форумі сім'ї, який відбувся 01.03.2019, І. Жданов справедливо зазначив, що державна сімейна політика повинна, перш за все, сформувати «моду» на повну, міцну та щасливу сім'ю. Така родина повинна мати гідний рівень життя, відчувати підтримку держави й суспільства, виховувати не одну дитину, а значно більше дітей [2].

Слід констатувати, що значну роль у державній сімейній політиці відіграє орган державної реєстрації активів цивільного стану (далі – ДРАЦС), якість діяльності якого прямо пов'язана з досконалістю правового регулювання державної реєстрації активів цивільного стану, і воно за останні роки зазнало значних змін, як за формою, так і по

суті. Необхідно звернути увагу й на те, що ключове завдання держави – це створення доступних та комфортних умов надання адміністративних послуг.

ДРАЦС є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації актів цивільного стану та є одним з основних органів виконавчої влади, що забезпечує організацію та контроль за діяльністю державної реєстрації актів цивільного стану на території України. З метою забезпечення реалізації прав та захисту інтересів фізичних осіб, органи ДРАЦС проводять офіційно визнану та підтверджену державою реєстрацію актів цивільного стану про народження з одночасним визнанням походження дитини, смерть, шлюб, розірвання шлюбу та зміни імені [4].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 782-р від 11.10.2017 [3] внесено зміни до Розпорядження Кабінету Міністрів України № 523 від 16.05.2014 а саме, доповнено пункт 104 Переліку адміністративних послуг органів виконавчої влади, які надаються через центри надання адміністративних послуг (далі - ЦНАП) відомостями про можливість проведення державної реєстрації актів цивільного стану на підставі Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану». Окрім того, передбачено надання послуг з державної реєстрації актів цивільного стану відділами ДРАЦС та через ЦНАП, в адміністративно-територіальних одиницях з урахуванням переліку послуг які визначені Міністерством юстиції України. Надання послуг через ЦНАП здійснюється на підставі схваленого рішення територіальних органів юстиції та органами, якими утворені ЦНАП [1].

Відповідно до наказу Мін'юсту № 2825/5 від 29.08.2018 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» [5], майже всі послуги, що надаються органами ДРАЦС можуть надаватись через ЦНАП. До таких послуг належать: державна реєстрація народження, смерті, шлюбу, розірвання шлюбу (за взаємною згодою подружжя, яке не має дітей), зміна імені, винесення змін та доповнень до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання.

Однак, вищезазначеним наказом передбачено обмеження щодо прийому заяв на державну реєстрацію народження та смерті. Обмеження полягають у можливості здійснення прийому заяв виключно у разі звернення заявника із заявою про державну реєстрацію народження, поданою не пізніше одного місяця від дня народження дитини, та за наявності можливості надання органами державної реєстрації актів цивільного стану послуг з державної реєстрації народження та смерті у строки, визначені законом. Проте, існує ряд проблем з якими стикаються пересічні громадяни під час отримання адміністративних послуг через ЦНАП. Одна з яких - неможливість громадян самостійно визначити передбачений законодавством строк для державної реєстрації народження та смерті.

На практиці можливо відобразити наступні кроки перебігу подій: заявник звертається до ЦНАП для отримання адміністративних послуг, що входять до переліку послуг, які надаються таким центром, через певні обмеження отримує відмову у прийнятті заяви, а саме через недотримання строку подачі заяви на реєстрацію народження та/або смерті. Та в подальшому для отримання послуг з державної реєстрації актів цивільного стану заявник самостійно звертається до органів ДРАЦС. Такий перебіг подій погіршує якість та доступність надання адміністративних послуг через ЦНАП.

Висновок: з метою спрощення надання адміністративних послуг через ЦНАП, їх прозорість та доступність пропоную виключити з наказу Мін'юсту № 2825/5 від 29.08.2018 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» норму щодо встановлення обмеження у здійсненні прийому заяв на державну реєстрацію народження та смерті, у разі звернення заявника із заявою про державну реєстрацію з порушенням строків визначених законом. На мою думку, в подальшому це надасть громадянам можливість без жодних обмежень та умов звертатись до ЦНАП з питань державної реєстрації народження та смерті.

Список використаних джерел.

1. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 № 523 Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80>
2. Жданов І. Державна сімейна політика повинна сформувати "моду" на повну, міцну та щасливу сім'ю / І. Жданов [Електронний ресурс] / Урядовий портал. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/igor-zhdanov-derzhavna-simejna-politika-povinna-sformuvati-modu-na-povnu-micnu-ta-shchaslivu-simyu>
3. Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2014 р. № 523 [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 жовт. 2017 р. № 782-р: ред. від 11.10.2017 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/782-2017-%D1%80#n2>
4. Про державну реєстрацію актів цивільного стану [Електронний ресурс] : закон України від 01 лип. 2010 р. № 2398-VI: ред. від 03.07.2018 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>.
5. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства юстиції України № 2825/5 від 29.08.2018 Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0979-18>

ВОРОБИЙОВА ГАЛИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри міжнародних відносин та права
Одеського національного політехнічного університету, к.і.н., доцент*

КРИВДІНА ІННА БОРИСІВНА

*доцент кафедри міжнародних відносин та права
Одеського національного політехнічного університету, к.і.н., доцент*

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ (З ІСТОРІЇ ПИТАННЯ)

Концепція державної статистичної системи України базується на наукових принципах і методах. Правова основа державної статистичної системи планує постійно вдосконалювати програму гармонізованої державної статистики, що є важливою основою демократичних процесів і сприяє прогресу суспільства. Правовою основою державної статистичної діяльності в Україні є Конституція України (1996/2019р) [1], закони України «Про державну статистику» (1992/2014 р) [2], «Про інформацію» (1992/2019 р) [3], «Про державну таємницю» (1994/2018 р) [4] інші закони України та нормативно-правові акти, які регулюють відносини в галузі статистики, інформації, інформатизації, науково-технічної діяльності, стандартизації, а також міжнародні договори України в галузі статистики, зокрема Конвенція Міжнародної організації праці № 160 «Про статистику праці» (1985 р, ратифікована - 1990 р), Кодекс європейської статистичної системи та інші, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Актуальність удосконалення правової засади державної статистичної діяльності України обумовлена тим, що в постійно мінливому суспільстві в різних областях практичної і дослідницької діяльності зростає потреба в об'єктивній статистичній інформації і відповідальності за недостовірність інформації та спростування її.

Витоки практичної діяльності в галузі статистики належать до періоду утворення класового суспільства й держави: збирання відомостей, що мали важливе практичне значення для державного управління господарських і військових потреб, відносяться до глибокої давнини. Так, проведення статистичних робіт: обліків населення, земель, майна тощо, а саме: «дим», «подимне», «дворище», «рало», «поплужне», «посошне поземельне оподаткування», «подвірне оподаткування», «люстрації», "ревізії", були одиницями обкладання населення податком, як свідчать літописи, «Руська Правда», Литовські статuti, поземельні описи та інші історичні документи. Якщо переписи в сільському господарстві спочатку проводилися для визначення платоспроможності населення, то пізніше такі переписи давали уявлення про стан і характер господарських відносин та відносин земельної власності.

Маніфестом від 8 вересня 1802 р. були засновані в Російській імперії міністерства, яким доручалося проводити збір письмових звітів губерній. У 1810 р. статистичну частку підпорядковано Міністерству поліції й реорганізовано у Статистичне відділення. Створені органи здійснювали статистичні операції для отримання відомостей про чисельність населення, його склад і розміщення на певний час на території України з фіскальної мети для звітності та стягнення данини. У 1852 р. Статистичне відділення реорганізовано у Статистичний комітет, а пізніше - Центральний статистичний комітет. У другій половині ХІХ ст. визначились 3 форми розвитку практичної статистики: державно-адміністративна, земська та відомча [10]. Таким чином, з міністерської реформи почалося організаційно-структурне оформлення статистичної діяльності.

Серед низки історичних урядових рішень ХХ ст. важливе місце посідають документи, які заклали основи організаційно-правовій системі державної статистики України: Постанові РНК УСРР від 12 березня 1919 р., «Положення про місцеві статистичні установи України», Положення «Про Центральне Статистичне Бюро УСРР» (Всеукрстатбюро) від червня 1920 р., Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів (ВУЦВК та РНК) УСРР 1924 р. «Про Державну Статистику УСРР».

У Положенні «Про Центральне Статистичне Бюро» УСРР (Всеукрстатбюро) від червня 1920 р., було вказано, що тимчасово функції ЦСБ накладаються на Виконавчий Комітет Ради Статистиків при Харківському Губерніальному Статистичному Бюро, яке здійснює обслуговування всієї України в якості технічного органу. Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів (ВУЦВК та РНК) УСРР 1924 р. «Про Державну Статистику УСРР» відмічає, що «провадити державну статистику на терені УСРР покладається на Центральне Статистичне Управління України й його місцеві органи та загальносоюзні статистичні роботи на терені України провадяться через Центральне Статистичне Управління УСРР» [7]. У «Примітці» зроблено попередження, якщо ЦСУ УСРР одержить від ЦСУ СРСР розпорядження, що суперечать законодавству Союзу РСР або Української Республіки, ЦСУ УСРР мусить негайно зробити про це подання ЦСУ Союзу РСР, і рівночасно доповісти про одержання розпорядження Раді Народних Комісарів УСРР. Також підкреслювалось, що до компетенції Центрального Статистичного Управління належить: видавати статистичні щорічники Бюлетені й інші періодичні органи, публікувати підсумки проваджуваних на Україні статистичних дослідів і перепису в збірному виданні «Статистика України», а також видавати статистико-економічні праці, збірники, огляди, монографії, наукові й популярні статистичні книги й потрібні підручники; організовувати наукові, шкільні, шкільно-допомогові статистичні установи якості: статистичні курси, семінари, бібліотеки, музеї, тощо; скликати всеукраїнські статистичні з'їзди й конференції. Таким чином, було прагнення зробити статистичну інформацію загальнодоступною для використання її з метою прийняття рішень у суспільному житті та науково-дослідних цілях. Коментуючи ці положення, важливо зробити висновок, що до роботи ЦСУ УСРР відношення було уважне й пильне та слід акцентувати, що ці компетенції найактуальніші не тільки для не тільки для сучасної державної статистичної системи, а й міжнародної (см. Компетенції Кодексу норм Європейської статистики, 2011 р) [11].

В незалежній Україні прийнятий Закон «Про державну статистику» (1992/2014 рр.) відзначив задачі та напрям державної політики в галузі статистики, спрямованої на створення єдиної системи обліку та статистики на всій території України та її узгодження з міжнародними стандартами і методологією (ст. 3) [2].

З метою реформування державної статистики для задоволення сучасних потреб суспільства в об'єктивній, достовірній та неупередженій статистичній інформації, яка відповідає основним принципам офіційної статистики, схваленим Генеральною Асамблеєю ООН, та Кодексу норм європейської статистики, для прийняття обґрунтованих рішень, проведення досліджень і відкритих обговорень у 2019 р. Кабінет Міністрів України затвердив Програму розвитку державної статистики до 2023 року [5]. Напрямами розвитку державної статистики є: модернізація державної статистики, що передбачає такі завдання, як імплементація міжнародних стандартів та перехід до процесно-орієнтованої системи виробництва статистичної інформації та використання новітніх інформаційних технологій. У Програмі визначені пріоритети за напрямами подальшого розвитку державної статистики, які сформовані з урахуванням положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами.

Таким чином, завданням сучасної статистичної системи є забезпечення світу і громадськості незалежною високоякісною інформацією про економіку і суспільство на загальносвітовому, національному та регіональному рівнях, а також робити цю інформацію загальнодоступною для використання з метою прийняття рішень, в науково-дослідних цілях і для дебатів. Для реалізації цієї загальної задачі і концепції, держави прагнуть до співпраці і безперервної взаємодії з користувачами згідно з принципами статистики і загальним принципом управління якістю, включаючи цілеспрямовану керівну політику, партнерство, задоволеність персоналу і постійне вдосконалення, на додаток до інтеграції і гармонізації.

Список використаних джерел.

1. Конституція України. – К., 2019. – 48 с.
2. Про державну статистику: Закон України від 17.09.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2614-12>
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12>
4. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3855-12>
5. Про затвердження Програми розвитку державної статистики до 2023 року. Програма розвитку державної статистики до 2023 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 № 222 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-2019>
6. Збірник узаконень та розпоряджень Всеукраїнського революційного комітету / Рада Народних Комісарів, Народний комісаріат юстиції. – 1-е вид. (офіційне). – Харків: Шоста радянська друкарня, 1921. – 790 с.
7. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України / Народний комісаріат юстиції. – 4-е вид. – Харків: Друкарня УВО ім. М. Фрунзе, 1924. – 1052 с.
8. Кодекс європейської статистичної системи – для національних і місцевих статистических органів. Принят 28 сентября 2011 г. на заседании Комитета Европейской статистической системы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Eurostat/ <http://ec.europa.eu/eurostat/quality>
9. Кондратьев А.Ю. Нормативно-правове регулювання державної статистики в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення. – Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.:Юриспруденція. – 2013. – № 6-2 том 1. – С.109-111.
10. Нариси з історії статистики України. 2-ге вид., випр. та доп. – К.: Держкомстат України; НДІ статистики Держкомстату України, 1999. – 187 с.
11. European Statistical System (ESS) URL: <http://www.statistics.gr/en/european-statistics-terms>

ГАЙТАН ВІТАЛІЙ ВІТАЛІЙОВИЧ

*старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Одеського національного політехнічного університету, к.п.н.*

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФУНКЦІЙ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Юридична відповідальність – явище, що є найбільш близьким до процесу правозастосування. Воно безпосередньо пов'язано з юридичною кваліфікацією діяння як правомірного. Схвального державою, так і протиправного. Себто такого, що викликає осуд суспільства та потребує використання державного примусу.

В сучасній літературі з теорії держави і права постійно триває дискусія стосовно можливості виділення позитивного та негативного видів юридичної відповідальності. Ця проблема стосується розуміння самої сутності юридичної відповідальності як явища та має принципове методологічне значення. Саме крізь призму виділення позитивного та негативного видів юридичної відповідальності розглядаються інші важливі її характеристики, зокрема функції, цілі та призначення.

Дослідження проблеми визначення й класифікації функцій юридичної відповідальності займалися такі сучасні науковці як: О. Е. Лейст, Д. А. Липинський, М. Н. Марченко, С. В. Наруто, О. Ф. Скакун, М. П. Трофімова та інші. Водночас, у наш час існує достатньо невелика кількість наукових праць, в яких детально розглядаються питання про визначальні складові поняття “функції юридичної відповідальності” та досліджуються методологічні проблеми їхньої класифікації.

Метою нашого дослідження є виділення визначальних складових поняття “функції юридичної відповідальності” та класифікація цих функцій.

Д. А. Липинський вважає необхідним підкреслити, що юридична відповідальність є цілісним явищем, саме тому виділення позитивної та негативної її видів не є виправданим. Водночас, він наголошує на можливості виділення позитивного та негативного аспектів юридичної відповідальності. Крім того, на думку Д. А. Липинського юридична відповідальність має дві форми реалізації – добровільну та державно-примусову. [1, с. 22]. На основі цієї концептуальної ідеї Д. А. Липинський розкриває соціальне призначення юридичної відповідальності та увесь різноманітний спектр функцій, що їй притаманні. Згідно з його концепцією, стверджувати про відсутність у юридичній відповідальності добровільної форми реалізації рівнозначно запереченню її соціального характеру.

Отже, під функціями юридичної відповідальності розуміють основні напрямки впливу на суспільні відносини, поведінку суб'єктів, мораль, правосвідомість, культуру. За допомогою функцій розкривається сутність юридичної відповідальності, що включає в себе соціальне призначення та засоби досягнення її цілей. [1, с. 90].

Серед сучасних авторів не спостерігається єдності щодо кількості виділення функцій юридичної відповідальності. Ми погоджуємося з Д. А. Липинським, що найбільш вірним є виділення п'яти основних функцій: 1) каральної; 2) превентивної; 3) регулятивної; 4) відновної; 5) виховної. Така класифікація функцій юридичної відповідальності є найбільш детальною та підкреслює їхній зв'язок з функціями права. Визначення функцій юридичної відповідальності змістовно розкриває її сутність і характер впливу на суспільство. В цьому полягає зв'язок між функціями права та юридичної відповідальності, що носить взаємний характер. Не тільки функції права знаходять своє вираження в функціях юридичної відповідальності, але й функції юридичної відповідальності відображаються у функціях права.

Список використаних джерел.

1. Липинський Д. А. Проблемы юридической ответственности / Под редакцией доктора юр. наук, проф. Р. Л. Хачатуров. – СПб.: “Юридический Центр Пресс”, 2003. – 387 с.

ГОМЕНЮК МАР'ЯНА ПЕТРІВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНСТИТУТУ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА ДО МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

З обранням вектору України на євроінтеграцію виникло питання щодо переосмислення та вдосконалення власної митної політики. Митна політика є ефективним інструментом забезпечення економічних інтересів держави. Її завдання, характер та механізм впровадження у значній мірі визначаються стратегічними цілями країни для побудови конкурентної національної економіки. Реалізація митної політики на сучасному етапі потребує постійних змін та необхідності розширення масштабів міжнародної торгівлі.

В Митному кодексі України визначено, що державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики [1].

Імплементация положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері митної справи відіграє ключову роль у формуванні митної політики держави. Результатом цієї імплементації має стати суттєве спрощення митних процедур, зменшення витрат підприємств при здійсненні міжнародних торговельних операцій та поступове зростання обсягів товарообігу України та ЄС. Зокрема, одним із етапів адаптації є запровадження в Україні інституту авторизованого економічного оператора (далі – АЕО), аналогічного тому, що функціонує в ЄС [4].

Концепція АЕО була запроваджена Всесвітньою митною організацією (далі - ВМО) у 2005 році шляхом прийняття Рамкових стандартів безпеки і полегшення світової торгівлі. Вона ґрунтується на партнерських відносинах між митними службами і підприємницьким співтовариством. Відповідно до Рамкових стандартів, авторизований економічний оператор – ця будь-яка юридична особа, залучена в міжнародний рух товарів і визнана національним митним органом або від його імені, якщо відповідає стандартам безпеки ВМО або аналогічній системи постачань [3].

Впровадження АЕО в Україні допоможе зменшити кількість митних процедур та час проходження митної очистки для надійних компаній, що підвищить конкурентоспроможність українських підприємств на зовнішніх ринках. Однією з важливих переваг має стати взаємне визнання Україною та ЄС компаній із статусом АЕО. Для приватного сектору це, насамперед, економія часових, грошових та організаційних ресурсів, прозорість і передбачуваність процедур, а також покращення потенційних можливостей бізнесу.

Статус АЕО, який може отримати підприємство, надає певний перелік пільг та спрощень при проходженні митних процедур. Це найвищий ступінь довіри митниці до підприємства. Для отримання статусу АЕО підприємство має відповідати певним критеріям.

Формально, в Україні інститут АЕО запроваджено Митним кодексом з 2012 року. Але, оскільки дані норми містили суттєві невідповідності міжнародній практиці, вони так і не запрацювали. Враховуючи це, було підготовлено законопроект «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів», який був схвалений Верховною Радою України 12.09.2019 у першому читанні. Проектом пропонується запровадити дієвий механізм інституту АЕО аналогічний тому, що функціонує в ЄС, з перспективою їх подальшого взаємного визнання, що передбачено статтею 80 Угоди та є одним із основних базисів митного співробітництва між Україною та ЄС. Наразі проект Закону потребує розгляду у другому читанні [2].

Таким чином, прийняття законопроекту забезпечить:
надання суттєвих спрощень митних формальностей для підприємств з високим ступенем довіри;
закладення передумов для майбутнього визнання статусу авторизованих економічних операторів, що надається митними органами України, уповноваженими органами країн ЄС, та участь українських АЕО у формуванні так званих безпечних ланцюгів постачання товарів відповідно до вимог Рамкових стандартів ВМО;
підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринку.
А це означає, що запровадження інституту авторизованого економічного оператора в Україні стане важливим етапом в процесі вдосконалення митної політики держави.

Список використаних джерел.

1. Митний Кодекс України [Електронний ресурс] : [прийнято ВР 13.03.2012 №4495-VI]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Офіційний веб-портал Верховної ради України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66276.
3. Рамкові стандарти безпеки та спрощення міжнародної торгівлі [Електронний ресурс]: [ВМО, багатостороння угода (не СНД) від 01.06.2005]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/976_003.
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.

ГРИШИН ОЛЕКСІЙ В'ЯЧЕСЛАВОВИЧ

*аспірант кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Політичні події останнього часу, які пов'язані із проведеними виборами, вкотре вказали на актуалізацію проблеми взаємодії інституту Президента та інституту місцевого самоврядування. Сучасність вимагає реальних змін спрямованих на децентралізацію. Отже, з огляду на це, одним з важливіших аспектів цих процесів є активна взаємодія між Президентом України та органами місцевого самоврядування різного рівня. Однією з підстав виникнення такої взаємодії є нормативно-правові акти органів державної влади, зокрема Президента України.

Аналізуючи останні дослідження і публікації вітчизняних науковців, слід зазначити, що питання взаємодії між такими інститутами як інститут Президента та інститут місцевого самоврядування вже неодноразово були об'єктами дослідження. Ці питання висвітлювалися в працях В.І. Борденюк, Я.В. Верменич, М.Т. Дутка, С.В. Скіць, Є.В.Перегида та інших дослідників. Однак сучасні тенденції потребують розробки узгодженої між цими інституціями взаємодії з урахуванням регіональної/муніципальної та державної політики. Це можливо шляхом прийняття нових нормативно-правових актів, які не будуть суперечити один одному, а також нададуть можливість усунути у вже чинних юридичних джерелах існуючі колізії, протиріччя та прогалини.

Враховуючи різні думки дослідників, варто констатувати, що для усіх нормативно-правових актів Президента України притаманні певні ознаки та особливості, а саме – ці акти: мають нормативний характер, оскільки мають можливість застосувати державний примус; мають підзаконний характер, тобто відповідають та спрямовані на виконання Конституції та законів України; приймаються лише в межах повноважень та у спосіб визначений та передбачений Конституцією та законами України.

Відповідно до положень частини другої статті 106 Конституції України, Президент України видає акти у формі указів і розпоряджень, які регулюють найважливіші питання і є обов'язковими до виконання на території України [4]. За певними критеріями акти Президента України можна поділити на: нормативні – регулюють різноманітні сфери суспільного життя, мають загальнообов'язковий характер; ненормативні (правозастосовні) – носять індивідуально-разовий характер і приймаються щодо конкретних питань. Розпорядження президента України носять ненормативний характер і приймаються для вирішення оперативних завдань. Отже, саме указами Президента оформлюються рішення, які видані на основі та на виконання Конституції та законів України, якщо хоча б одне з положень рішення розраховано на постійну або багаторазову дію.

До актів Президента України, що регулюють питання місцевого самоврядування можна віднести такі:

укази Президента України щодо введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації;

укази та доручення Президента України щодо прискорення децентралізації шляхом розробки та втілення відповідних законів та програм розвитку відповідних об'єднаних територіальних громад.

Так, наприклад, 06 грудня 2018 року було видано Указ Президента України №412/2018 «Про додаткові заходи щодо забезпечення реформ децентралізації влади», в якому була визнана необхідність невідкладної консолідації зусиль щодо визначення засад адміністративно-територіального устрою України на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, а також з урахуванням основних принципів місцевого самоврядування [5].

Розглядаючи акти органів місцевого самоврядування можна встановити їх тотожність з актами Президента України, за виключенням того, що акти органів місцевого самоврядування розповсюджують свою дію тільки на відповідну територію. Відповідно до статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування» органи

самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають нормативні акти у формі рішень [3]. За своїм змістом рішення можуть бути у формі: доручення, звернення, заяви та в інших формах. За характером впливу можна виділити рішення рад, прийняті в межах її компетенції на виконання відповідних законів для досягнення певної цілі.

Окремі науковці, наприклад, Горащенков О.М. зазначають, що порівнюючи акти Президента України та органів місцевого самоврядування з питань фінансового забезпечення або регулювання окремих внутрішніх питань неможна чітко встановити чий саме акт має вищу юридичну силу [1]. Та як наслідком прийняття таких неузгоджених актів може бути гальмування процесів децентралізації або взагалі прийняття рішень, що суперечать один одному.

Досліджуючи питання нормотворчої діяльності Президента України та органів місцевого самоврядування з'ясовуємо, що чинна система законодавства у цієї сфері потребує змін. Науковці, дослідження яких стосувалися нормотворчого процесу, звертають увагу на недостатню урегульованість, а також істотне відставання від стандартів, які діють у Європейському союзі [2].

Підсумовуючи вищенаведене, слід підтримати думку багатьох українських науковців щодо необхідності прийняття спеціального закону - Закону України «Про нормативно-правові акти» [6]. Такий спеціальний закон повинен розмежувати сферу дій різних нормативно-правових актів за їх юридичною силою, впорядкувати їх, встановити єдині загальні правила нормотворчого процесу.

Список використаних джерел.

1. Горащенков О. М. Система актів президента України з питань місцевого самоврядування / О. М. Горащенков // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2015. - Вип. 33(1). - С. 64-66. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_33\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_33(1)_19).
2. Докторова Ж. П. Вимоги до проектів нормативно-правових актів: порівняльний аналіз України та ЄС //Збірник тез лекцій з питань нормопроекування. – К.:Мін-во юстиції України; Центр правової реформи і законопроектних робіт, 2005. – 160 с.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
4. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Про додаткові заходи щодо забезпечення реформ із децентралізації влади: Указ Президента України від 6 грудня 2018 року № 412/2018. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/412/2018>
6. Про нормативно-правові акти [Електронний ресурс] : проект Закону України Центру політико-правових реформ. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=39123.

ДОЛГІХ НАТАЛІЯ ПРОКОПІВНА

*старший викладач кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України*

ЗАСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Важливість дослідження проблем раціоналізації національної антикорупційної політики завжди полягає в інституціональному та теоретичному визначенні шляхів удосконалення правової бази з питань запобігання та протидії корупції в органах влади. з'ясовано, що корупція належить до тих проблем, які неможливо вирішити у відриві від політичних, економічних і культурних проблем.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» № 198-VIII від 12 лютого 2015 року (набрав чинності 04.03.2015) внесено зміни до Закону України «Про прокуратуру», який набрав чинності 26 квітня 2015 р.[1].

Відповідно до вищезгаданого Закону у Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура, на яку покладаються такі функції:

- 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України;
- 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;
- 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом та пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Великою проблемою на шляху формування та функціонування нових органів є те, що високопосадовці, на яких поширюється сфера повноважень нових органів, хочуть зберегти свій вплив на ці процеси. Не можемо не погодитись з В.М. Пасічником, що безпосередньою умовою успіху боротьби з корупцією є посилення покарання за корупцію, запровадження кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину. Значно більших результатів в реалізації антикорупційної політики можна досягти, якщо залучати неурядові, громадські організації. [2]. У вітчизняних умовах важливість взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства у сфері протидії поширенню корупції обумовлюється низкою факторів:

- 1) низькі показники довіри населення до усього спектру політичних інститутів поширюють суспільний скептицизм щодо ініціатив держави у вирішенні проблеми корупції;

2) корумпований стан системи правосуддя позбавляє громадян ефективних державно-правових механізмів захисту своїх прав і свобод, тим самим посилюючи значення неурядових та правозахисних організацій;

3) зростання уваги до України з боку Єврокомісії у питанні боротьби з корупцією при підготовці звіту щодо виконання українською стороною Плану дій «Україна – ЄС» вимагає активізації процесу залучення громадян, у тому числі через організації громадянського суспільства, до процедур прийняття рішень як важливої передумови протидії корупції.

За даними Міністерства юстиції в Україні зареєстровано більше 130 громадських організацій, які так чи інакше задекларували свої наміри боротися з корупцією, близько 350 об'єднань громадян, що ставлять завдання захист громадських прав та свобод, та біля 30 організацій, одним із завдань яких є сприяння реалізації процесу люстрації в Україні.

Участь неурядових організацій у процесі протидії та запобігання корупції має на меті обмежити збільшення рівня корупції в Україні шляхом сприяння прозорості, підзвітності і доброчесності публічної влади і громадянського суспільства. Одним із найбільш істотних чинників у подоланні корупції є ставлення населення до цієї проблеми. Як свідчать результати досліджень, проведених в Україні протягом останніх років, більше половини населення схильне до вчинення корупційних правопорушень у разі, якщо це може сприяти розв'язанню проблеми. Крім того, значна частка населення з огляду на брак відповідних знань не кваліфікує певні види поведінки як корупційні, усвідомлюючи при цьому невідповідність такої поведінки нормам моралі чи професійної етики. За умови ефективної роз'яснювальної роботи населення може змінити ставлення до такої практики як до неприйнятної корупційної і, таким чином, антикорупційний потенціал суспільства значно зростає.

Виходячи з вище наведеного, можна зробити висновок, що для антикорупційних змін в Україні необхідно:

- забезпечити принцип незалежності в роботі антикорупційних органів та унеможливити їх політичну залежність від правлячої еліти;
- налагодити ефективну роботу Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з обов'язковим інформуванням громадськості по результатах їх діяльності;
- запровадити роботу системи електронного декларування та державних закупівель;
- здійснити реформу судової системи, сформувати чесний і непідкупний судовий корпус, що буде діяти згідно з принципом верховенства права;
- законодавчо закріпити необхідність проведення поліграфічного дослідження при проходженні конкурсу на ключові посади державної служби, при просуванні по службі тощо, що унеможливить зайняття відповідальної посади людиною, що колись вчиняла або має схильність вчинити протиправні дії;
- створення інформаційних продуктів, освітніх програм, що розказують про негативні наслідки корупційних діянь, впровадження їх в інформаційний простір на різних рівнях;
- створення умов для залучення неурядових організацій до моніторингу діяльності органів державного управління, виховання кадрів, розробка методології та становлення навичок для запобігання корупції;
- забезпечити покарання для посадовців, що вчинили корупційний злочин, з неможливістю подальшого зайняття посади державного службовця.

Список використаних джерел.

1. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» № 198-VIII від 12 лютого 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/224-18>.

2. Пасічник В.М. Залучення громадськості до запобігання і протидії корупції український та міжнародний досвід / – С .76-78. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12znjzvu.pdf>.

КЛИМЕНКО ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

*аспірант кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Згідно статті 7 Закону України "Про судову експертизу" судово-експертну діяльність у кримінальному провадженні здійснюють державні спеціалізовані установи, а в інших випадках також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом. До державних спеціалізованих установ, серед інших, належать і науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України. Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз [5]. Отже, базовий закон, що визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки, регламентує здійснення судово-медичних експертиз в кримінальних провадженнях виключно державними спеціалізованими установами.

Проте ще у 1991 році постановою Кабінету Міністрів України "Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю" [4] був затверджений перелік державного майна України, що передається до власності

адміністративно-територіальних одиниць (комунальної власності). У цьому переліку містяться і бюро судово-медичної експертизи. Згідно цієї постанови була проведена реорганізація, в результаті якої обласні бюро судово-медичної експертизи стали комунальними установами, і відповідно, контракт з їх керівниками укладається обласною радою. Але саме лікарі-експерти бюро судово-медичної експертизи здійснюють у кримінальних провадженнях судово-медичні експертизи, тобто належність бюро судово-медичних експертиз до комунальних установ суперечить статті 7 Закону України "Про судову експертизу", зміст якої наведено вище. До речі, це протиріччя призводить і до зменшення заробітної плати судово-медичних експертів, бо стаття 18 Закону України "Про судову експертизу" встановлює, що заробітна плата працівників державних спеціалізованих установ (невійськовослужбовців і тих, які не мають звань рядового і начальницького складу), які мають кваліфікацію судового експерта, складається з посадового окладу, надбавок, доплат до нього, премій та інших виплат, розмір і порядок встановлення яких визначаються Кабінетом Міністрів України. Працівникам державних спеціалізованих установ (невійськовослужбовцям і тим, які не мають звань рядового і начальницького складу), які мають кваліфікацію судового експерта, посадові оклади встановлюються у розмірі не менше 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року [5].

До основних суб'єктів публічного адміністрування у сфері судово-медичних експертиз належать Кабінет Міністрів України та Міністерство охорони здоров'я України. Щодо постанови Уряду "Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю" [4] слід зазначити, що дотепер вона не приведена у відповідність із Законом України "Про судову експертизу", незважаючи на те, що відповідні зміни до цього закону було внесено ще у 2017 році [5], і донині обласні бюро судово-медичних експертиз залишаються комунальними установами.

Як зазначено у "Положенні про Міністерство охорони здоров'я України", що було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267, Міністерство охорони здоров'я України (надалі - МОЗ України) здійснює організаційне керівництво судово-медичною і судово-психіатричною службами, присвоює кваліфікації судового експерта і кваліфікаційні класи судово-медичним і судово-психіатричним експертам та позбавляє кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судово-медичних і судово-психіатричних експертів, а також затверджує порядки проведення цих експертиз [3]. І "Інструкція про проведення судово-медичної експертизи" була затверджена наказом МОЗ України № 6, але затверджена ще 17.01.1995. В цій Інструкції визначається, що судово-медична експертиза виконується згідно з Законом України "Про судову експертизу", процесуальним законодавством, іншими законодавчими актами, міжнародними договорами та угодами про взаємну правову допомогу і співробітництво, що регулюють правовідносини у сфері судово-експертної діяльності, даною Інструкцією та нормативними документами, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я [1; 5].

Проте, 19 листопада 2012 року набула чинності нова редакція Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) [2]. І у теперішній час між процесуальним законом, Законом України "Про судову експертизу" та "Інструкцією про проведення судово-медичної експертизи" МОЗ України існують суттєві розбіжності. Так, наприклад, частиною четвертою статті 69 КПК України передбачено, що експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи, але ніяким нормативно-правовим актом не регламентовано, які саме матеріали експертові забороняється збирати самостійно. Матеріалами для дослідження при проведенні судово-медичної експертизи можуть бути біологічні об'єкти, що надсилаються на гістологічне дослідження для об'єктивного і повного підтвердження судово-медичного діагнозу, об'єм вилучення яких згідно "Інструкції про проведення судово-медичної експертизи" [1] вирішує сам експерт. Зрозуміло, що згідно принципів подолання ієрархічних колізій, тут повинен діяти процесуальний закон, але зобов'язуючи експерта постійно одержувати дозвіл на будь-яке необхідне для повноти судово-медичного дослідження використання (можливо знищення) об'єкту, законодавець змушує експерта бути залежним від особи, яка призначає експертизу, тим самим порушуючи принцип незалежності судово-експертної діяльності, який регламентується статтею 3 Закону України «Про судову експертизу» [5].

Висновок. Окремі нормативно-правові акти суб'єктів публічного адміністрування у сфері судово-медичних експертиз, зокрема Кабінету Міністрів України та Міністерства охорони здоров'я, є застарілими та не відповідають чинним законодавчим актам, що негативно впливає на проведення повноцінної, неупередженої та всебічної судово-медичної експертизи. Законодавство, що регулює діяльність судово-медичних експертів і порядок проведення судово-медичних експертиз підлягає негайному вдосконаленню шляхом усунення існуючих колізій та прогалин.

Список використаних джерел.

1. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я № 6 від 17.01.1995. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Положення про Міністерство охорони здоров'я України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-p?find=1&text=%E5%EA%E5%EF%E5%F0%E5%F2>
4. Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю: постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.1991 № 311. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311-91-p?find=1&text=%F1%F3%E4%EE%E2%EE+-%EC%E5%E4>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

**«ПРИНЦИП «СВОБОДИ СЛОВА ПРАВДИ» ЯК МЕХАНІЗМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ
ТА НОВА ЦІННІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕПОХИ»**

Свобода слова – це класичне суб'єктивне право першого покоління, яке охоплює широкий комплекс можливостей вираження поглядів людини. Вона розглядається прихильниками лібералізму як одна з найважливіших громадянських свобод та трактується як право людини вільно висловлювати свої думки та охоплює свободу вираження поглядів як в усній, так і в письмовій формі (свобода преси і ЗМІ); в меншій мірі стосується до політичної і соціальної реклами (пропаганди). [3] Свобода слова виписана в низці міжнародних і українських політико-правових документів, серед яких «Загальна декларація прав людини» (ст. 19), «Конвенція про захист прав людини і основних свобод» (ст. 10) і у ст. 34 Конституції України. Конституція України забороняє пропаганду соціальної, расової, національної чи релігійної ворожнечі, а також розголос відомостей, які містять державну таємницю. Стаття 34 Конституції України наголошує, що: « Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб і на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя». [2]

Але «Свобода слова – це велике досягнення знати правду. Це можливість на протигау будь-якого фейку, який сьогодні розповсюджується у світі, сказати правду і достовірну інформацію». [6] Тому у відповідності до норм міжнародного права, обмеження на свободу слова можливі, але вони повинні відповідати трьом умовам: строго узгоджуватись з законом, мати праведну мету, бути необхідними і адекватними для досягнення цієї мети. Медіа експерти, останнім часом сходяться на тій точці зору, що кожен справді демократичний і максимум незалежний засіб інформації повинен на своїй першій сторінці публікувати інформацію про свого кінцевого власника, щоб читачеві було видно наскільки цей ЗМІ незалежний. Також визнано доречним, подаючи ту, чи іншу інформацію, обов'язково вказувати чи подається ця інформація у вигляді слуху, версії чи перевіреного факту. Нині світ страждає від диктатури брехні, омани, маніпуляцій, які безпardonно використовують широкі межі демократії, проти самої демократії і свободи слова.

Людина, яка перебуває під постійним бомбардуванням надлишкової інформації стає абсолютно дезорієнтованою: її психологічний «сфінктер» швидко виходить з ладу, а оскільки Брехня в ХХІ столітті набула, під потужним тиском Держави, нових небачених раніше інституціолізованих форм, виявившись... постправдою – то окремий індивід став просто іграшкою-брязкальцем у пазурах усеомгутнього агітпропу. [5] Без сумніву, Інтернет суттєво змінив поняття «медіа» і помітно розширив можливості й розуміння поняття «свобода слова». Будь-яке слово, сказане онлайн, може охопити мільйонну аудиторію за лічені секунди. В Інтернеті все дозволено — і ніхто ні за що не відповідає. Коментарі «тролів», які погрожують, ображають, висловлюють неполікоректні думки й поширюють фейки та користуються мовою ненависті, стали звичним явищем. Крім того, Інтернет — чудовий канал для поширення деструктивної пропаганди. Спроби якимось чином врегулювати поведінку онлайн-користувачів спостерігаються скрізь, демократичні країни часто в цьому питанні не відстають від авторитарних.

Розуміння свободи слова відрізняється у різних культурах і країнах. Британський вчений і журналіст Тімоті Гартон Еш відверто називає Інтернет «найбільшою клоакою історії» — і тим не менше виступає за те, аби свобода слова не обмежувалася, а навпаки гарантувалася у повному обсязі. У своїй книзі «10 Principles For a Connected World» він висловлює переконання, що свободи повинно бути більше, а не менше. [4]

Свобода слова – це не свобода брехні, напівправди, це не свобода для деструктивного психологічного впливу, анти суспільної та антидержавної пропаганди. Свобода слова – це завжди обов'язок говорити правду, дотримуватись моральних норм та чинного законодавства. Тому доречно говорити про свободу слова правди, адже брехня права на свободу не повинна мати. Слово – зброя, а оманливе слово, використовуючи принцип свободи слова виступає дуже агресивною і безкарною зброєю. Йому на протигау повинно встати слово правди. За влучним зауваженням української письменниці Оксани Забужко: «Дезінформація становить 90 відсотків сучасної війни. Більше не треба бомбардувати міста, достатньо бомбардувати мізки». [1]

В інформаційному просторі держава зобов'язана бути не тільки регулятором потоків, а й активним і стійким гравцем зі своїм потужним голосом, який повинна чути не тільки вся країна, а й світова спільнота. Інформаційний простір держави повинен бути заповнений, у першу чергу, патріотичними, правдивими, моральними та позитивними наративами. Саме принцип «свободи слова правди» допоможе світовій спільноті напрацювати морально-правові механізми проти розповсюдження деструктивної пропаганди, відвертої брехні, що переповнюють собою інформаційний простір Землі. Сьогоднішні механізми протидії деструктивній пропаганді, що ґрунтуються на двозначному принципі свободи слова, все ще малоефективні. Прийшов час напрацювання міжнародного механізму ефективної боротьби з неправдою, повної реалізації принципу «свободи слова правди». У протівному випадку людство надовго попаде в полон неправди та різного роду інформаційно-психологічних маніпуляцій. У такій ситуації не буде не тільки свободи слова, а всякої свободи взагалі.

Автору бачиться необхідність уточнення самого стандарту «свобода слова» до конкретного конструкта у вигляді «свобода слова правди», що передбачає обов'язкову перевірку будь-якої інформації на її правдивість, на ступінь відхилення від правди. Отже, «свобода слова» стала багато в чому оманливим та маніпулятивним терміном, що надає любій інформації свободу й безмежні права, які шкодять людині, суспільству, державі. «Свобода слова правди» - уточнений термін, що повинен замінити широкий та зручний для маніпуляцій -

«свобода слова», адже слово омані та брехні не повинно мати свободи розповсюдження, воно повинно обмежуватись нормами моралі, національного та міжнародного права. «Свобода слова правди» - це нова цінність інформаційної епохи з її ще до кінця не вивченими можливостями для забезпечення інформаційно-психологічної стійкості людини та соціуму.

Список використаних джерел.

1. «Oksana Zabuzhko: Segodnya ne nuzhno bombit goroda, dostatochno razbombit mozgi» (In Russian) («Oksana Zabuzhko: You no longer need to bomb brains»). Apostrophe, April 18, 2017: <https://apostrophe.ua/article/society/culture/2017-04-18/oksana-zabuzhko-segodnya-ne-nuzhno-bombit-goroda-dostatochno-razbombit-mozgi/11737/>
2. Конституція України: чинне законодавство: Офіц. текст.- К.: Алетра, 2016. -80с.
3. Свобода слова. Вікіпедія. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0
4. Соколовська Н. «Свобода слова в епоху інтернету — межі та обмеження.» // Режим доступу: <https://nachasi.com/2017/07/24/freedom-speech/>
5. Шиманський В. «Великодержавність головного мозку» // Газета «День». - № 156-157. – 30-31. 08. 2019. – С. 25-26.
6. Яценюк А. «Перед Україною стоять ті самі виклики, що й 100 років тому» // Газета «День». - № 67-68. – 12-18.04.2019 р. – С. 4-5.

КОЗУЛІНА СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*доцент кафедри державознавства і права
ОРИДУ НАДУ при Президентові України, к.держ.упр., доцент*

ПРОГАЛИНИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

Роз'яснення щодо державно-правової категорії "конфлікт інтересів на державній службі" надається у статті 13 Модельного кодексу поведінки державних службовців, а саме: конфлікт інтересів виникає у ситуації, коли державний службовець має особистий інтерес, який впливає, або може впливати на безсторонність та об'єктивність виконання його чи її службових обов'язків. Особистий інтерес державного службовця включає будь-які переваги для нього чи неї, його чи її сім'ї, близьких родичів, друзів або особи чи організацій, з якими він чи вона має або мали бізнесові чи політичні стосунки. Це також включає будь-які фінансові чи цивільні зобов'язання, в такому ж відношенні. Оскільки державний службовець часто є єдиною особою, яка знає чи він чи вона перебуває у такій ситуації, державний службовець особисто зобов'язаний: – попереджувати будь-які реальні чи потенційні конфлікти інтересів; – вживати кроків для уникнення таких конфліктів; – повідомляти свого керівника про такий конфлікт, як тільки йому чи їй стало відомо про нього; – виконувати будь-яке остаточне рішення щодо його чи її відмови або відсторонення від переваг, які отримані внаслідок конфлікту. В кожному випадку коли це вимагається державний службовець зобов'язаний повідомляти чи він чи вона має конфлікт інтересів. Будь-який конфлікт інтересів, про який повідомив кандидат на зайняття посади державного службовця, або на нову посаду в системі державної служби повинен бути вирішений до моменту призначення [1].

І чинне антикорупційне законодавство України визначає поняття "конфлікт інтересів", розмежовуючи його на "потенційний" та "реальний": потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень; реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [2].

Варто відзначити і те, що у науковій літературі також відокремлюють такий різновид конфлікту на публічній службі, як "уявний конфлікт", зокрема О. Губанов стверджує: "...уявний конфлікт інтересів існує тоді, коли виникає думка про те, що приватні інтереси державної посадової особи, посадової особи місцевого самоврядування здатні неправомірним чином вплинути на виконання нею функціональних обов'язків, проте насправді цього не відбувається" [3, с. 128].

Розділ V Закону України "Про запобігання корупції" присвячено питанням запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Частина сьома статті 28 цього розділу встановлює: закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших видів діяльності, пов'язаних із виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів службових осіб, діяльність яких вони регулюють. А частина перша статті 35 регламентує, що правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного Суду України, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів [2].

Отже, у питанні попередження конфлікту інтересів антикорупційне законодавство "...встановлює лише рамкові вимоги та обмеження" [4, с. 49], однак дотепер правила врегулювання конфлікту інтересів містять не всі закони, що визначають повноваження органів влади та/або статус публічних службовців. Так, наприклад, такі правила містить стаття 45-1 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [5], але не містить Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [6], більш того, така категорія як «конфлікт інтересів» в останньому законодавчому акті взагалі не згадується.

До теперішнього часу відсутні правила врегулювання конфлікту інтересів і у Законі України «Про Національну поліцію» [7]. Немає порядку врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, втім як і взагалі Закону України «Про правовий статус Президента України». *Стаття 12-1 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [8] регламентує, що посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані дотримуватися правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених Законом України «Про запобігання корупції».* Дійсно, у законодавстві України досить часто застосовується бланкетний спосіб викладення нормативних приписів, але у даному випадку він суперечить частині першої статті 35 Закону України "Про запобігання корупції", яка передбачає, що правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законом, який регулює статус відповідних осіб.

Висновок. Наявні прогалини і колізії в чинних законах України не сприяють запобіганню корупції на публічній службі та вимагають негайного усунення, бо тільки досконале антикорупційне законодавство, що не містить двозначних трактувань, протиріч та інших проблем і питань буде запорукою зниження рівня корупції в нашій країні.

Список використаних джерел.

1. Модельний Кодекс поведінки державних службовців : міжнародний документ, Додаток до Рекомендації № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців від 11.05.2000. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/cpk/Lib/7_Zapobigannya%20ta%20protydiya%20proyavam%20korup/Legislation/Legislature/Rekomend_poved_DS.pdf
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 2462-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
3. Губанов О. Адміністративна відповідальність публічних службовців за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів / О. Губанов // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 3. – С. 127-130.
4. Гнатенко Н. Г. Декларування інтересів як механізм попередження конфлікту інтересів у парламентській практиці: європейський досвід та українські реалії / Н. Г. Гнатенко // Політикус. – 2016. – Вип. 4. – С. 49-53.
5. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
6. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
7. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
8. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14?find=1&text=%EA%EE%ED%F4%EB>

КУДЛАЙ ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

*старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Одеського національного політехнічного університету*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

Фізичне виховання відіграє важливу роль у формуванні молодого покоління, зміцненні і збереженні його здоров'я, підвищенні працездатності та збільшенні тривалості активного життя, підготовці до майбутньої професійної діяльності, утвердженні міжнародного спортивного авторитету держави та захисту Батьківщини.

Звернемо увагу на те, що фізична культура – органічна частина культури, сфера діяльності, яка представляє собою сукупність духовних і матеріальних цінностей, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного розвитку людини, вдосконалення його рухової активності, спрямована на зміцнення його здоров'я і сприяє гармонійному розвитку особистості. На сучасному етапі розвитку суспільства підвищується роль фізичної культури і спорту. У зв'язку з такою тенденцією виникає необхідність чіткого врегулювання відносин, що виникають між учасниками сфери фізичної культури і спорту.

Законодавство про фізичну культуру і спорт в Україні та в світі – комплексна і значна за обсягом частина законодавства України, що включає норми конституційного, цивільного, трудового, міжнародного права та норми адміністративного, господарського, процесуального податкового права, які стосуються державного управління в галузі спорту. Основним джерелом законодавства України про фізичну культуру і спорт є Конституція України.

Нормативно-правове забезпечення фізичної культури та спорту полягає у визначенні пріоритетів державної політики, розподіл повноважень між рівнями державної влади та заохочення з боку діяльності держави, яка сприяє зміцненню здоров'я молоді, розвитку фізичної культури і спорту. Держава ставить перед собою завдання

охоплювати спортивними і фізкультурно-оздоровчими заходами всі вікові групи населення. Робота державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій повинна будуватися таким чином, щоб фізична культура і спорт були присутні в житті молоді систематично.

У ряді держав проблеми і питання, що стосуються фізичної культури, зведені в ранг пріоритетних напрямів державної політики і, таким чином, в Конституції знайшло закріплення право громадян на заняття фізичною культурою. Громадяни мають право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, віросповідання, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин. В самому явищі "фізична культура" в останні десятиліття виділяються різні напрямки, такі як фізичне виховання, спорт, спорт вищих досягнень, лікувальна фізкультура, фізична рекреація і т. д. Право на заняття фізичною культурою визнається не тільки на національному рівні. Воно набуває великої значущості для всього людства, свідченням тому є прийняття відповідних документів на міжнародному рівні.

Основоположним у спортивному праві є Закон України "Про фізичну культуру і спорт", який визначає правові, соціальні, економічні й організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності у зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури і спорту. Цим законом передбачена можливість здійснення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту, а також відповідальність у разі порушення законодавства у цій сфері.

Держава створює умови для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури і спорту, розвиває фізкультурно-спортивну індустрію та інфраструктуру, заохочує громадян зміцнювати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя, надає необхідну допомогу, пільги та гарантії окремим категоріям громадян, в тому числі інвалідам, для реалізації ними своїх прав у сфері фізичної культури і спорту.

Слід розглядати фізкультуру і спорт як соціальний феномен, який дозволить вирішити багато громадських проблем. Найчастіше фізкультура і спорт виступають єдиною альтернативою соціальним проблемам, таким як наркоманія, алкоголізм, дитяча злочинність - всьому тому, що пов'язано з неорганізованістю дітей, особливо молоді.

У процесі здійснення спортивної діяльності також виникають розбіжності між учасниками спортивних правовідносин.

Фізкультурно-спортивні організації, як юридичні особи, так і громадяни, які здійснюють діяльність у сфері фізичної культури та спорту, зокрема спортсмени, тренери, судді та інші учасники спортивних відносин як фізичні особи, будучи суб'єктами права, постійно вступають у договірні відносини з іншими юридичними та фізичними особами. Дані відносини також регулюються цивільним законодавством України.

Дуже важливий напрямок - розвиток спорту в загальноосвітній системі. Сьогодні спорт в загальноосвітній системі є запорукою здоров'я нації. Можна всіляко вдосконалювати і розвивати систему охорони здоров'я, але здоров'я - це, перш за все, фізичний розвиток з раннього дитинства, використання фізичної культури і спорту як засобу профілактики і лікування захворювань, створення умов для занять фізичною культурою населення за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення. Тобто сьогодні, ми говоримо про гармонійний розвиток особистості молодого, амбітного, що ставить перед собою великі цілі громадянина України.

Для підвищення рівня охоплення населення масовим спортом, за яким Україна суттєво поступається провідним країнам, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України вживає такі заходи:

- удосконалюється відомча нормативна база, розроблено соціальні нормативи рівня забезпеченості населення спортивними спорудами;
- підвищує ефективність фізичного виховання у навчальних закладах, зокрема запроваджено фізкультурно-оздоровчий комплекс школярів „Козацький гарт” та державний стандарт в галузі освіти „Здоров'я і фізична культура”;
- здійснюється методичне та організаційне супроводження фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення, впродовж останніх років проводиться Всеукраїнський місячник з ремонту спортивних майданчиків „Спорт для всіх - спільна турбота”, одночасно проводяться масові спортивні заходи по всій території України „Спорт для всіх - здоров'я кожного”.

З початку появи нових економічних умов утворюються спортивні відносини, які або не існували в момент прийняття відповідного закону, або не були враховані законодавцем, коли даний закон приймався. Особливо актуальне розв'язання даної проблеми в умовах переходу економіки на ринкові відносини. Оскільки в Україні проводиться робота, яка спрямована на інтеграцію й адаптацію законодавства України до законодавства Європейського співтовариства, нарізла нагальна потреба викласти вищезазначений Закон у новій редакції. Новий Закон України "Про фізичну культуру і спорт" має відобразити сучасні підходи до розвитку фізичної культури і спорту, клубної системи, забезпечення збірних команд України тощо. У такому випадку спостерігається прогалина в законодавстві, який вимагає усунення.

Таким чином, на сучасному етапі підвищення ролі фізичної культури і спорту у житті суспільства зростає потреба в чіткому врегулюванні суспільних відносин, що виникають між учасниками спортивної сфери. Основні проблеми пов'язані з необхідністю швидкого реагування на політичні, економічні та інші соціально-правові зрушення у світі та в Україні з урахуванням наявних можливостей щодо реалізації державної політики у галузі фізичної культури і спорту.

Передбачається, що в сфері фізичної культури і спорту багато відносин цілком можуть бути вирішені за допомогою застосування цивільно-правового регулювання, що робить сучасними і цивілізованими відносини між усіма сторонами, що беруть участь.

Вирішення питань зміцнення здоров'я громадян, збільшення числа тих, що займаються фізичною культурою і спортом, розвиток спорту вищих досягнень та професійного спорту можливо тільки за умови створення ефективної нормативної бази.

Список використаних джерел.

1. Конституція України // [Електронний документ] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Закон України “Про фізичну культуру і спорт” / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994. – № 14. – С. 80 [Електронний документ] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page>
3. Заярний О. А. Спортивне право в Україні. Ознаки самостійної галузі / О. А. Заярний, А. В. Куц // Юридичний Вісник України. – 2011. – № 50 (17-23 грудня). – С. 14.
4. Корж В. П. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні В. П. Корж, Ю. О. Павленко, М. В. Дутчак, О. К. Артем'єв, В. П. Карленко, В. О. Дрюков // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. - 2006. - №10. - С. 4-12.
5. Костенко М. П. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку спорту вищих досягнень в Україні / М. П. Котенко, В. П. Карленко, А. В. Домашенко, Є. В. Імас та ін. // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : Зб. наук. праць. - К.: Науковий світ, 2003. - С. 12-17.
6. Моргунов О. А. Поняття та система джерел спортивного права / О. А. Моргунов // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 624-629.
7. Ніколаєв О. А. Роль держави у розвитку фізичної культури і спорту / О. А. Ніколаєв // Вісн. наук. праць ЧДУ ім. П. Могили. – 2012. – Вип. 182. – Т. 194. – С. 55-59.
8. Олійник М. О. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні / М. О. Олійник, А. П. Скрипник. – Х.: Харківський державний інститут фізичної культури, 2000. - 292 с.
9. Папуша В. Г. Фізичне виховання школярів: форми, зміст, організація / В. Г. Папуша – Тернопіль: Збруч, 2000 – 248 с.
10. Поташній Ю. Законодавчі амбіції спорту / Ю. Поташній // Віче. – 2009. – № 4. – С. 66-67.
11. Шкребтій Ю. М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні / Ю. М. Шкребтій // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : Зб. наук. праць. - К.: Науковий світ, 2004. - № 4. - С. 5-11.
12. Ярова Н. Г. Перспективи розвитку організаційно-правового регулювання в галузі спорту України / Н. Г. Ярова // Право і суспільство. – 2009. – № 4. – С. 48-53.

ЛЬВОВА ЄЛИЗАВЕТА ОЛЕГІВНА

*доцентка катедри державознавства і права
ОРИДУ НАДУ при Президентові України. кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ЗАПОРУКИ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

За сучасних умов державотворення, доказ суверенності постає фундаментальною рисою української державності та міжнародної правосуб'єктності України.

По-перше, з моменту набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони [1] у 2017 році, євроінтеграція сприймається народом України як цивілізаційний вибір. Одночасно із цим, здатність України наповнювати свою міжнародну правосуб'єктність реальним сенсом залежить від вирішення міждержавного конфлікту із Російською Федерацією та від обов'язкового визнання суверенітету і територіальної цілісності України всіма членами співтовариства націй.

По-друге, правове закріплення національних інтересів та національної ідеї в Україні відбувається під тиском правової глобалізації.

За Дж. Елкінсом правова глобалізація – це «трансфер правової юрисдикції від індивідуальної держави до транснаціональних органів» [2].

Італійський дослідник Сабіно Касезе визначив п'ять форм глобалізації права: 1) прямий трансфер інституцій з однієї національної системи в іншу –2) покладення глобальних правових принципів на національні публічні адміністрації (позиція СОТ і МВФ при формуванні політик у державах-членах); 3) передання глобальною юридичною інституцією загальних правових принципів не тільки державам, а й національним системам (визнання природних прав людини у всіх національних правових системах та інтернаціоналізація демократичних цінностей. 4) правові принципи транспонуються з національного рівня на глобальний (порядок консультацій з громадськістю з американської правової системи перейшов до глобальної); 5) одна та більше інституцій можуть отримати іншу форму на глобальному рівні (теорія «вільної торгівлі» (free trade) використовується для сприймання верховенства права).

На думку італійського дослідника Сабіно Касезе, правова глобалізація заснована на циркуляції правових інституцій між національними системами та їх розповсюдженні з національного на глобальний рівень і навпаки. Глобалізація права дозволяє показати неординарну здатність правових інструментів співіснувати та інтегруватись, перекликатись і упорядковуватись один з одним. [3]

Глобалізація права належить до взаємопов'язаного ансамблю множинних вимірів, режимів, юридичних форм, що місять: 1) глобальне розповсюдження норм та процесів, 2) багатошаровий правовий плюралізм, 3) транснаціональне право, що регулює приватні транскордонні активності, 4) регіоналізм, 5) зростаючі особливості конвенційної міждержавної та компаративістської юриспруденції на рівні національної практики, такі як універсальне правосуддя для злочинів проти людства.

Основним «драйвером» правової глобалізації серед країн, що розвиваються, є Китайська Народна Республіка, яка залучає інші держави світу до інвестиційної ініціативи «Один пояс, один шлях» (станом на початок 2019 року КНР підписала угоди про кооперацію із 126 державами та 29 міжнародними організаціями).

У своєму виступі на Другому міжнародному форумі «Поясу і Шляху», який відбувся у Пекіні 25-27 квітня 2019 року, Степан Кубів відзначив, що проект «Один пояс, один шлях» має на меті посилити геополітичну співпрацю між Азією і Європою, тому саме Україна має важливе значення у його реалізації. Степан Кубів наголосив: «Україна є стратегічно важливим логістичним вузлом між Азією та Європою. Найкращий підхід до подальшої розбудови китайського експресу до Європи, про який каже уряд КНР, – це створення маршрутів через Україну. Ми пропонуємо китайським колегам спільний проектний портфель: розвиток портової інфраструктури, об'єктів альтернативної енергетики, будівництво автомобільних доріг та мостів, розвиток об'єктів залізниці та аеропортів, високі технології, співпрацю в аерокосмічній сфері, переробку агропродукції». Відповідно зазначені ініціативи потребують нормативного та науково-технічного супроводження Кабінетом міністрів України та профільними міністерствами з метою координації міждержавної інтеграції, що поглиблюється.

Отже, правова глобалізація безсумнівно позитивно впливає на національну правову систему України, детермінуючи її зусилля інтегруватись до правових систем міждержавних об'єднань. Водночас, вона зазіхає на традиційне розуміння державного суверенітету, і потребує ґрунтовних наукових міждисциплінарних досліджень, оновлення термінології конституційного та адміністративного права України.

Список використаних джерел.

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифіковано Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

2. Elkins J. Beyond «Beyond the state»: rethinking law and globalization. Law without nations. Stanford, California : Stanford Law Books, 2011. P. 27.

3. Cassese Sabino. The globalization of law. URL: <http://www.iilj.org/gal/documents/THE GLOBALIZATION OF LAW.pdf>

4. Brysk Alison, Jimenez Arturo. The Globalization of Law: Implications for the Fulfillment of Human Rights. Journal of Human Rights. 2012. Vol. 11. № 1. P. 4. URL: https://www.researchgate.net/publication/239795480_The_Globalization_of_Law_Implications_for_the_Fulfillment_of_Human_Rights

5. Julia Bird, Mathilde Lebrand, Anthony J. Venables. «The Belt and Road Initiative: Reshaping Economic Geography in Central Asia?», Policy Research Working Paper 8807, World bank Group, Social, Urban, Rural and Resilience Global Practice, April 2019. available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/836301554729486900/pdf/The-Belt-and-Road-Initiative-Reshaping-Economic-Geography-in-Central-Asia.pdf>

6. «Один пояс, один шлях» у цифрах . Див.дет. URL: http://www.chinadaily.com.cn/a/201904/24/WS5cbf9440a3104842260b7e19_2.html

7. Коваль О. *Новий етап ініціативи «Поясу та шляху»*, «Україна-Китай» №2(16), 2019, с.17, URL: http://sinologist.com.ua/wp-content/uploads/2019/08/N16_f_.pdf

МАЛАНЧУК ОКСАНА ГРИГОРІВНА

*аспірант кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.

Протидія та запобігання корупції як специфічний вид діяльності в сфері соціального управління, включає систему заходів політичного, правового, організаційно-управлінського, ідеологічного, соціально-психологічного та іншого характеру, спрямованих на зменшення її обсягів, зміну характеру корупційних проявів, обмеження впливу корупції на соціальні процеси, збільшення ризику для корупціонерів, усунення соціальних передумов корупції, причин та умов корупційних дій, виявлення, припинення та розслідування проявів корупції, залучення осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень, до юридичної відповідальності, поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних дій може здійснюватися відповідними суб'єктами і базуватися на певних засадах.

Закон України «Про запобігання корупції» визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Відповідно до вимог чинного законодавства визначено статус Національного агентства з питань запобігання корупції (далі - НАЗК), який є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом та забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики [3].

Відповідно до результатів роботи НАЗК у 2018 році надано 863 роз'яснення щодо наявності/відсутності конфлікту та порядку дій стосовно його врегулювання. Опрацьовано 1227 повідомлень (заяви, скарги тощо) від фізичних та юридичних осіб щодо можливого порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та пов'язаних з цим обмежень. Складено та направлено до суду 474 протоколи про адміністративні порушення. Департамент моніторингу дотримання законодавства про конфлікт інтересів та інших обмежень щодо запобігання корупції у 2018 році опрацював 1280 повідомлень (заяв, скарг тощо) щодо запобігання та врегулювання інтересів та пов'язаних з цим обмежень. Надав 949 роз'яснень щодо

наявності або відсутності конфлікту інтересів та порядку дій стосовно його врегулювання. Організував 516 заходів за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності державних службовців [2].

Виходячи зі змісту антикорупційної діяльності, функціонального призначення та кола повноважень, суб'єкти протидії корупції можуть бути розділені на основні групи, а саме: суб'єкти, які: визначають і забезпечують реалізацію антикорупційної політики держави; створюють і вдосконалюють нормативно-правову базу запобігання корупції; безпосередньої правоохоронної діяльності в сфері запобігання корупції; здійснюють судовий розгляд справ про корупційні правопорушення (суд); діяльність яких спрямована на запобігання та протидію корупції; здійснюють координацію антикорупційної діяльності; реалізують контроль та нагляд за діяльністю суб'єктів безпосередньої правоохоронної діяльності в сфері запобігання корупції; здійснюють поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних дій; здійснюють фінансове, матеріально-технічне, інформаційне, науково-методичне забезпечення запобігання корупції.

Відповідно до результатів рейтингу «Індекс сприйняття корупції» (CPI - Corruption Perceptions Index), в основі якого покладено результати опитування експертів та представників бізнесу (а саме, сприйняття корупції), а Transparency International зводить в один показник результати інших досліджень. Для визначення «антикорупційних» показників України у цьому рейтингу підсумували роботи 700 дослідників, а також опитування 6 тисяч експертів і близько 20 тисяч керівників бізнесу. Українські позиції в рейтингу визначені на основі досліджень таких міжнародних організацій, як BTI, PRS Group, Freedom House, Global Insight Country Risk Rating, World Economic Forum та інших. За останній рік Україна дещо поліпшила свої позиції в рейтингу «Індекс сприйняття корупції», повідомила 29 січня 2019 року міжнародна організація Transparency International. За результатами опитувань експертів та представників бізнесу, Україна набрала 32 бали зі ста можливих, на два бали більше, ніж торік, і посіла 122-е місце за підсумками 2018 року, розділивши його з Мали, Малаві та Ліберією [1].

Отже, запобігання корупції повинно стати пріоритетним напрямом діяльності всіх без виключення органів публічної влади, де головну організаційну та координаційну роль відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції. Незважаючи на сформовану систему антикорупційних механізмів та розбудову антикорупційних органів, все ще потребує розробки та впровадження наявних інструментів та впровадження нових з метою, поліпшення рівня України в міжнародних індексах сприйняття корупції та зниження рівня корупційних ризиків в діяльності публічних службовців.

Список використаних джерел.

1. «Індекс сприйняття корупції»: Україна дещо зміцнила позиції [електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/29735869.html>
2. Національне агентство з питань запобігання корупції [електронний ресурс]. – Офіційний сайт. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/uk/departament-monitoringu-dotrymannya-zakonodavstva-pro-konflikt-interesiv-ta-inshyh-obmezhchen-shhodo-zapobigannya-koruptsiyi/infografika/>
3. Про запобігання корупції [електронний ресурс] : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

МАЛЕЦЬКА ІННА ВЯЧЕСЛАВІВНА

начальник навчального відділу

Одеського державного аграрного університету, к.пед.н., доцент

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Організація навчального процесу регулюється чинними законодавством України, стандартами вищої освіти, локальними нормативно-правовими актами, затвердженими ВНЗ у встановленому законодавством порядком.

Основним нормативно-правовим документом у сфері вищої освіти безперечно є Конституція України, в ст. 53 якої закріплено : «Кожен має право на освіту. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі» [1].

Згідно із ч. 2 ст. 26 Загальної декларації прав людини – освіта повинна бути спрямована на загальний розвиток людини, збільшення поваги до її прав і основних свобод. Тобто кінцева мета освіти, за рахунок різноманітних форм та методів навчання і виховання, сприяти всебічному, цілісному розвитку людини як особистості, підготувати студентів не лише до професійної діяльності, але і розвинути їх розумові, спортивні, мистецькі, організаторські здібності, навчити оригінально мислити, генерувати і реалізовувати власні ідеї, проявляти ініціативу та творчість та в цілому приймати активну участь в соціальному та економічному розвитку держави в якості висококваліфікованих фахівців [2].

Закони України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. [3]., «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. [4]., Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 р. є основними нормативно-правовими актами, що регулюють дану освітню галузь [5].

Норми стосовно забезпечення якості вищої освіти знайшли своє відображення у Законі України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р., Законі України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р., Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 р. тощо.

За період незалежності України було розроблено та прийнято ряд підзаконних нормативно-правових актів: Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затвердженого Наказом МОН № 161 від 02.06.1993, Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців, затвердженого Наказом МОН № 48 від 23.01.2004, Методичні рекомендації щодо

запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових елементів, затвердженого Наказом МОН № 943 від 16.10.2009.

Прийняття великої кількості документів щодо регулювання однієї сфери діяльності викликали нормативну неузгодженість між їх положеннями.

Тому, серед правових актів в сфері освіти варто відмітити Національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012- 2021 роки (від 09 грудня 2011 року) [6] та Концепцію розвитку освіти України на період 2015-2025 роки [7].

Серед основних завдань останньої: необхідність узгодити структуру освіти з потребами сучасної економіки та інтеграції України у європейський економічний та культурний простір; забезпечити відповідність змісту освіти потребам і викликам сучасного суспільства, створити умови для постійного оновлення змісту освіти, перетворити освіту на рушій економіки знань; забезпечити рівний доступ до якісної освіти усім громадянам України, перетворити освіту на соціальний ліфт; реформувати систему підготовки й перепідготовки педагогічних та управлінських кадрів в освітньому секторі, забезпечити високі соціальні стандарти для працівників освітньої сфери; реформувати систему підготовки й перепідготовки педагогічних та управлінських кадрів в освітньому секторі, забезпечити високі соціальні стандарти для працівників освітньої сфери; реорганізувати систему управління, фінансування і менеджменту освіти шляхом децентралізації, дерегуляції, запровадження інституційної, академічної і фінансової автономії навчальних закладів, дотримання принципу відповідальності навчальних закладів за результати освітньої і виховної діяльності [7].

Список використаних джерел.

1. Загальна декларація прав людини. – К. : Укр. Правнича Фундація. Вид-во Право, 1995. – 12 с.
2. Конституція України. – К., 2019. – 48 с.
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VIII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004
4. Про освіту : Закон України : 5 вересня 2017 року № 2145-VIII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380
5. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки.
7. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-vidd-il/1312/1390288033/1414672797/>

МАРУЦАК ОЛЕНА ІВАНІВНА

*аспірант кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ВЗАЄМОВПЛИВ ПОДАТКІВ І ПРАВА

Податки є явищем, яке діє у сфері права і значною мірою конвертує з ним, утворюючи з ним явище економіко-правового характеру. Можливість для такої взаємодії податків і права пов'язані з подібністю цих явищ. Будучи різними за своєю суттю, вони мають тяжіння один до одного. Щоб зрозуміти цей процес необхідно здійснити порівняльну характеристику оподаткування і права.

По-перше, що варто відзначити що складність принципів права та оподаткування. Право має нормативний характер. Право представлено як система обов'язкових норм. Також це стосується податків. Вони є обов'язковими для своїх підданих. Як і право податки є відбитками, в які закладені відносини між сторонами, які вступаючи в поле цих відносин, зобов'язані регулювати свою поведінку відповідно до них.

Податки та право мають об'єктивний характер. Об'єктивним джерелом першого і другого є держава, тому що вони її невід'ємні атрибути. Цей їх зв'язок з державою визначає не тільки їх семантичне значення, але також сутність, зміст, форми, функції і так далі. Норми поведінки можуть існувати за межами держави або до неї, але вони не будуть правовими нормами, якщо останній відсутня. Також це стосується і податків. Податків стають податками, якщо вони існують в тканині держави, в іншому випадку це буде інше явище. Об'єктивність права і податків більш глибока, ніж сама держава, тому що внутрішні сили суспільного розвитку викликати ці явища через тканину держави. Така внутрішня сила є бажанням прогресу в досягненні суспільного розвитку. Порядок є основою розвитку, оскільки постійний хаос спрямовано на знищення і в абсолютній формі в природі не існує. Право і податки впорядковують суспільні відносини, фіксуючи їх у певних правилах поведінки.

Податки і податки мають зовнішні форми свого прояву. Найбільш поширені прояв право є нормою і щоб ставка податку. Звичайним проявом права є норма, для податку – ставка. Це то, що первинно виявляється зовні. Зазвичай зовнішнім проявом права вважаються його джерела, тобто форми, в якій воно виражається: закони та інші нормативно- правові акти, судовий прецедент, міжнародний нормативно-правовий акт, нормативно-правовий договір та інше. Схоже, що це розуміння права декілька звужено, оскільки це формальний його прояв. Право, як і будь-яке явище, містить триєдиний початок походження: сутність, зміст і форму. Форма є зовнішній прояв явища в дійсності. Для права це є суспільні інститути, які регулюються правом і правові відносини. Для податку як явища формою є також податкові інститути і відносини, що вони регулюють.

Право і податки атрибут держави і використовуються ею як інструментарій. Відсутня держава – відсутнє право і податки. Таким чином, говорячи про спільність права і податків, слід розуміти, що держава це то загальне, що містяться в регулюванні суспільних відносин і що вкладається як в право так і в податки.

В багатьох відношеннях концепція права і податків схожі в їх ознаках. Так ознакою права є справедливість та рівна міра волі. При цьому справедливість - це баланс інтересів влади і громадянина, виробника і споживача, роботодавця і працівника, і т. і., а не привілеїв і вирівнювання. Таким чином, коли справа йде про справедливість і міру волі, то це означає, що межі та зміст прав та обов'язків визначаються правилами необхідної поведінки поведінки, які визнаються більшістю населення і є обов'язковими для всіх [1.с248]. Що стосується податків здається протиріччям лічити їх мірою справедливості і волі, тому що весь час підтримується їх фіскальний характер. Але якщо і в праві цю ознаку розглядати як компроміс у суспільстві по збереженню суспільної системи і її розвитку, ми можемо сказати, що податки це - міра справедливості та свободи. Звичайно, податки можуть зіграти вкрай негативно роль у розвитку суспільства. Так, надмірне оподаткування була однією з причин, французької буржуазної революції 18 століття. Все залежить від розуміння цього явища, яке існує, оскільки зовнішня сторона далеко не завжди відповідає суті явища. Збір податків не є самоціллю держави. Це спосіб, щоб забезпечити виживання людського суспільства. Це щось на зразок контракту між людьми, які віддати частину свого багатства державі з тим, щоб вона захищала права власності громадянина і гарантувала б йому здійснення економічної діяльності в забезпеченні їхнього життя і розвитку. Ніхто б піддає сумніву необхідність існування держави, але вона може бути різною. Такою, що сприяє розвитку суспільства, і такою, яка є тираном до свого народу. Те ж стосується і податків. Потреба в них є очевидною. Але система оподаткування може бути такою, яка сприяє розвитку національної економіки, або такою, що призводить до зубожіння людини. Таким чином, говорячи про податки, є сенс говорити про справедливість і про ступінь свободи.

Ознакою права є нормативність. Нормативність визначає межі можливої і належної поведінки суб'єкта права, визначаючи обов'язки і заборони. Це також можна говорити про податки. Податки також встановлюють дозволи і заборони, визначають обов'язки суб'єктів оподаткування. Якщо цим податок не володітиме, він перестав бути таким. Звичайно, нормативність права є ширше, ніж податок. Але ці явища різномірні по відношенню один до одного, але тим не менше наявність певних характеристик, притаманних різним явищам, дає можливість говорити про точки контакту і відповідний результат впливу.

Ознакою права є також загальна обов'язковість для кожного суб'єкта права цієї держави, який вступає в типові суспільні відносини. За посередством загальної обов'язковості узгоджуються інтереси учасників регульованих відносин. Все це вірно стосовно податків. Вони є мірою відносин між державою і суспільством. Загальність податків виховує людей дотримуватися закону і держави. Всі учасники податкових відносин підлягають обов'язковій сплаті податків поза межами їх соціального статусу, оскільки як і право воно забезпечує стабільність державної та суспільної системи.

Основна ознака формальної визначеності права виражається в приписах законів та інших нормативно правових актів. Податки самі по собі, як норми поведінки для учасників податкових відносин вимагають форми своєї реалізації, але їх форма абстрактна, і конкретно, вони використовують інші форми явищ, за допомогою яких вони реалізуються у практиці соціально-економічної дійсності. Основною такою формою є правова. Певні закони та інші нормативно-правові акти реалізуючи податки перетворюють їх в податкову систему.

Найбільш важливою особливістю права та податків є їх гарантії з боку держави. Держава створює умови для реалізації права та податків, захищаючи їх у різних засобах, у тому числі примусом. Добровільне дотримання закону і податків можливо, якщо інтереси учасників збігаються з вимогами, які містяться в них. Але коли мова заходить про право та податки, то компроміс між його сторонами може надати держава. Оскільки інтереси суб'єктів права та оподаткування не збігається, то компроміс досягається за допомогою примусової волі держави, що створює державні установи для зберігання цього компромісу. Спільність цієї ознаки для права і податку веде до створення органів державного управління та захисту. Таким чином, можна стверджувати, що юридичні і податкові норми забезпечуються виконанням владної волі держави.

Наявність відповідних ознак права і податків не означає, що ці явища ідентичні. явища ці різноманітні, мають різну сутність. але наявність комплексу схожих ознак дає можливість говорити про їх конвергенцію. Право явище більш широке ніж податки, але наявність аналогічних ознак дає змогу ввести в правову тканину податки, перетворюючи цей процес в економіко-правове явище. Податки, проходячи через тканину прав, підвищують його вплив на податкові відносини, посилюючи публічний характер своїх дій. Таким чином, податки перетворюються на потужний державно-правовий інститут [2.с.13]. В реальності важко поділити економіко-правову сторону складової податків, як вони злиті в одну ціле. В теоретичному плані це можливо і необхідно, оскільки дослідження економічних і правових сторін дає можливість глибоко зрозуміти їх суть, а в подальшому синтезуючи їх отримати більшу ефективність у регулюванні економічних відносин.

Список використаних джерел.

1. Скакун О.Ф. Теорія держави : права. Підручник, - Харків : Ескада, 2009. – 752с.
2. Соколовська А.М. Податкова система держави : теорія і практика становлення. – К. : Знання-Прес, 2004. – 454с.

НЕДЕРЖАВНА ФОРМА СУДОЧИНСТВА ЯК ОБ'ЄКТ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Практика функціонування недержавної форми судочинства щодо розгляду цивільних і господарських спорів засвідчує її достатньо прогресивний характер, особливо у сфері господарювання. Порівняно з державними судами загальної юрисдикції, вона має низку переваг. Це, по-перше, оперативність вирішення спорів, сприяння цим господарському обігу, стабілізації господарських відносин, а, отже, і покращенню результатів господарської діяльності; по-друге, розширення можливостей реалізації права на судовий захист, розширення доступу людини до системи правосуддя; по-третє, обмеження монополізму державних судів, а, отже, і зменшення корупційного тиску на суб'єктів господарювання; по-четверте, демократичність процесу розгляду спорів — обрання суду та суддів за згодою сторін, вплив останніх на формування правил розгляду спорів; по-п'яте, збереження комерційної таємниці у вирішенні спору; по-шосте, можливість використовувати як докази аудіо- та відеозапис; по-сьоме, остаточність рішення третейського суду тощо.

Водночас стан розвитку недержавного судочинства у сфері господарювання в Україні далекий від задовільного. Питома вага кількості господарських спорів, що розглядаються в третейських судах, залишається незначною. За даними соціологічних опитувань суб'єктів господарської діяльності, робота третейських судів ще не є рівноцінним заміщенням державних судів і насамперед через певні недоліки у правовому регулюванні третейського розгляду спорів, усунення яких конче потрібне, і то якомога швидше. Адже недержавну форму судочинства можна вважати найважливішим засобом вирішення спорів, то виникають з цивільних та господарських правовідносин, чинник подальшого розвитку судочинства на основі загальносвітових стандартів.

Як свідчить практика, а також аналіз відповідних публікацій, існуюча нормативно-правова база третейського розгляду спорів не цілком відповідає потребам господарської практики. Йдеться не тільки про спеціальне законодавство щодо цієї форми судочинства, а й інші нормативно-правові акти, що регулюють суміжні сфери суспільних відносин (діяльність державних судів тощо). Це вказує на необхідність системних, комплексних досліджень правового регулювання розгляду господарських спорів, який здійснюють в Україні третейські суди і Міжнародний комерційний арбітражний суд.

Третейський суд — давній засіб вирішення спорів, передусім цивільних і господарських, що виникають внаслідок укладень, припинення договорів. Сьогодні в Україні діє Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України, а також третейські суди. Перший розглядає економічні спори з так званим «іноземним елементом», а третейські суди, які функціонують згідно з прийнятим у травні 2004 р. Законом України «Про третейські суди», виконують функції внутрішнього арбітражу. До відома останніх належать спори щодо визнання права власності на об'єкти нерухомості, автотранспорт і інше майно; визнання дійсними договорів, що підлягають нотаріальному посвідченню; виконання, зміна, розірвання господарських і цивільних договорів; поділ спільної сумісної власності й виділення майна із спільної часткової власності; виділення майна натурою з колективних сільськогосподарських підприємств та інших підприємств; спори із боргових зобов'язань; встановлення порядку користування земельною ділянкою та інші земельні спори; спори, що виникають внаслідок шлюбних контрактів (договорів) та інше.

Кожна юридична чи фізична особа має право передати на розгляд третейського суду будь-який спір, що виникає з цивільних чи господарських правовідносин, крім випадків, передбачених законом. Спір може бути переданий на розгляд третейського суду за наявності між сторонами третейської угоди, відповідно до вимог закону. Це по-перше. По-друге, спір може бути переданий на вирішення до третейського суду лише до прийняття компетентним судом рішення щодо спору між тими ж сторонами, щодо того ж самого предмету спору та з тих самих підстав. Причому під компетентним судом Закон України «Про третейські суди» визнає місцевий загальний суд чи місцевий господарський суд, відповідно до підвідомчості та підсудності, встановлених цивільним процесуальним чи господарським процесуальним законом (ст. 2 Закону) [1].

У випадках, встановлених ст. 6 Закону «Про третейські суди», третейський суд не може розглядати справи у справах: про визнання недійсними нормативно-правових актів; що виникають внаслідок укладання, зміни, розірвання та виконання господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб; пов'язаних з державною таємницею; що виникають із сімейних правовідносин, крім справ у справах, що виникають із шлюбних контрактів (договорів); про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом; справ, однією із сторін в яких є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, державна установа чи організація, казенне підприємство; які, відповідно до закону, підлягають вирішенню лише судами загальної юрисдикції або Конституційним Судом України; коли хоча б одна із сторін спору є нерезидентом України [1].

На даний час адміністрування вже стало визнаною наукою, яка набула практичного втілення у бізнесі та публічному управлінні. Відносно пізнє визнання судами необхідності застосування методів адміністрування пояснюється тим, що суди за своїм характером є консервативними органами держави, а також тим, що адмініструванням у судах займалися фахові юристи, які намагалися зосередитися винятково на функції суду — відправленні правосуддя і, відверто кажучи, не були добре обізнані з методами адміністрування.

На відміну від державної організаційної форми судів, недержавна форма має більше фінансових можливостей, завдяки високому миту, яке сторони процесу мають заплатити для розгляду їх справи. Саме така фінансова складова недержавного судочинства є вимагає значної ефективності та відповідальності від менеджменту недержавного суду.

Незважаючи на те, що третейський суд підлягає державній реєстрації згідно з положеннями Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» (ст. 9 Закону) [2], залишається невизначеним правовий статус третейського суду. Виходячи з того, що він не має статусу

юридичної особи, а діє при певних організаціях, які затверджують положення про нього, регламент його роботи, незрозуміло, чи можна його ліквідувати, чи несе він самостійну відповідальність за свої дії, може самостійно розпоряджатися грошовими коштами.

Деякі автори, зокрема В.П. Козирева, А.П. Гаврилшин, пропонують можливу альтернативу існуючому невизначеному становищу постійно діючого третейського суду у вигляді надання йому статусу юридичної особи у формі приватної установи. Авторами зазначається, що відносно цього питання передбачаються на законодавчому рівні внесення змін до Цивільного і Господарського кодексів України [2, с.135]. Серед переваг наявності статусу некомерційної юридичної особи у третейського суду автори зазначають удосконалення правового підґрунтя матеріально-технічного забезпечення третейського суду; створення правової основи щодо розпорядження грошовими коштами самостійно без залучення організації-засновника; удосконалення процедури призначення керівника постійно діючого третейського суду (з'являються юридичні повноваження); додаткові правові можливості удосконалення структури третейського суду.

Надавши постійно діючому третейському суду організаційно-правової форми юридичної особи, тим самим законодавець змусить його рівнятися на державний суд. Автори зазначають, якщо сторони спору будуть бачити, що державні та недержавні суди мають однакову організаційну структуру, а різниця носить якісний характер (оперативність розгляду справ, конфіденційність, менші фінансові затрати, тощо), то зазначені обставини слугуватимуть укріпленню авторитету третейських судів [2, с.138].

Як вважається, позиція авторів не є однозначною. Більшість положень щодо удосконалення структури третейського суду, призначення керівника третейського суду засновники можуть реалізувати у той формі, яка закріплена на теперішній час законодавцем. Аргументи авторів щодо самостійного розпорядження грошовими коштами для некомерційної організаційно-правової форми є некоректними, оскільки більшість некомерційних установ не мають автономію у розпорядженні коштами. Для більшості суб'єктів господарювання вирішальним у випадку вибору форми захисту є не наявність статусу юридичної особи, а переваги, які має третейське судочинство у порівнянні з державним. Як слушно зауважують автори, це оперативність, менші витрати, конфіденційність.

Список використаних джерел.

1. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 № 1701-VI. Офіційний вісник України. 2004. № 23.-Ст. 1540.
2. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003. № 755-IV Офіційний вісник України. -2003. -№ 31-32. -Ст.263
3. Козирева, В. П., Гаврилшин, А. П. Законодавство України про третейські суди: основні закономірності та перспективи розвитку. Повітряне та космічне право : Юридичний вісник. 2016. Т. 1. № 38.- с. 134-138.

ОЗЕРНЮК ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри міжнародних відносин та права
Одеського національного політехнічного університету, к.ю.н., доцент*

СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В ЯКОСТІ СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Сучасний стан трансформаційних економічних та політичних процесів в нашій країні все більше став вимагати дбального відношення до забезпечення виконання зобов'язань в договірній та кредитно-грошовій сферах. Страхування як додатковий спосіб забезпечення виконання зобов'язань широко використовується, особливу роль воно отримало в банківській сфері при виникненні необхідності додаткового забезпечення кредитних правовідносин та інших фінансових ризиків. В якості способу забезпечення виконання зобов'язань страхування не отримало прямого закріплення на законодавчому рівні, його місце в системі способів забезпечення виконання зобов'язань досі не визначене.

Глава 49 ЦК України містить перелік видів забезпечення виконання зобов'язань: неустойка, порука, гарантія, застава, завдаток та притримання. Вказані способи забезпечення виконання зобов'язань характерні для цивільного права України. Проте, згідно з ч. 2 ст. 546 ЦК України договором або законом можуть встановлюватися інші способи забезпечення виконання зобов'язань; так само відповідно до ст. 199 ГК України, крім видів забезпечення, прямо передбачених законом, за погодженням сторін можуть застосовуватися і такі види забезпечення виконання зобов'язань, які зазвичай застосовуються у господарському (діловому) обігу та не суперечать закону. До таких «інших» способів відносять річні проценти за невиконання грошових зобов'язань, договір факторингу; положення про субсидіарну відповідальність учасників повного та командитного товариств, продаж із правом зворотного викупу («репо» або «фідучіарна застава»), резервні акредитиви, умовна видача векселя тощо, хоча чітких критеріїв відмежування забезпечення від схожих правових інститутів (страхування ризиків, заходів оперативного впливу) законодавство не містить [1].

Такі способи забезпечення виконання зобов'язань, як завдаток, неустойка, порука, застава у формі ручного закладу та іпотека, були відомі ще за часів римського права [2, 80].

Правовідносини схожі на страхові теж зародилися ще в античні часи. Тенденції розвитку страхової справи того періоду свідчать про те, що більшість існуючих нині видів страхування знаходились тільки на стадії формування і часто не мали чіткої законодавчої регламентації.

Необхідність їх використання пояснювалася тим, що кредитор має істотний інтерес у тому, щоб бути упевненим у виконанні зобов'язань, і в тому, щоб забезпечити собі встановлення збитків, на відшкодування яких

він має право у разі невиконання зобов'язання, нарешті, кредитор зацікавлений в тому, щоб спонукати боржника до своєчасного виконання під страхом настання невідгідних для боржника наслідків у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання [3, 335].

В подальшому у зв'язку з трансформацією римського права інститут забезпечення виконання зобов'язань поширився в багатьох європейських країнах. З середини XIX ст. він стає об'єктом дослідження російських, а згодом і радянських цивілістів.

В російському дореволюційному законодавстві і цивільно-правовій доктрині також виділялися відповідні способи забезпечення виконання зобов'язань. Визначаючи поняття «забезпечення зобов'язань», радянські цивілісти наголошували на ролі, значенні і функціях, які вони відіграють у цивільному праві [4, 40-46].

К. Анненков писав: «Під забезпеченням слід розуміти засоби або способи, направлені на зміцнення зобов'язання, тобто на додання йому більшої твердості, якої йому бракує» [5, 231; 6, 216-217].

Як спеціальні способи забезпечення виконання зобов'язань закон того періоду визначає неустойку, завдаток, заставу, поруку. У 1963 р. ЦК УРСР доповнив перелік способів забезпечення зобов'язань гарантією. Інші способи не передбачались. Очевидною причиною цього була та обставина, що норми ЦК УРСР мали імперативний характер [7, 104].

З історичним розвитком вивчаемого інституту поступово стали формуватися підходи щодо класифікації видів способів забезпечення виконання зобов'язань та порядку їх застосування до конкретних правовідносин.

Сучасний ЦК України прямо не зазначив страхування в якості способу забезпечення виконання зобов'язань, але воно широко застосовується в банківській та кредитно-грошовій сферах.

Список використаних джерел.

1. Кіріченко Ю. С. Забезпечення виконання договірних зобов'язань в сучасних умовах. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kirichenko-yus-zabezpechennya-vikonannya-dogovirnih-zobov'yzan-v-suchasnih-umovah/>
2. Гриджук Д. Співвідношення банківського ризику та засобів забезпечення банківських зобов'язань / Д. Гриджук // Вісник НБУ. – 2002. – травень. – С. 80–84.
3. Римское частное право / Под ред. И. Б. Новицкого и И. С. Перетерского. — М., 1996.
4. Кандаурова Д. В. Обеспечение кредита: место и роль в кредитной политике / Д. В. Кандаурова // Банковское дело. – 2006. – № 9. – С. 40–46.
5. Анненков К. Система российского гражданского права. — С.Пб., 1901. — Т. 3.
6. Макаренко Г. В. Історія виникнення інституту забезпечення виконання зобов'язань / Г.В. Макаренко // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. Вип. 38. – С. 216-220.
7. Слома В. М. Розвиток інституту забезпечення виконання зобов'язань у цивільному законодавстві // Університетські наукові записки. – 2006. – №1. – С.103-107.

ПОДАВАЛКІНА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЙВНА

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Земельна реформа — це процес створення організаційно-правових, економічних, наукових та інших соціальних засад для здійснення різних форм господарювання, в результаті якої формується земельний устрій країни прийнятний для ефективної господарської діяльності на землі.

Земельна реформа — є складовою частиною економічної реформи, здійснюваної в Україні у зв'язку з переходом економіки держави до ринкових відносин.

Завданням цієї реформи є перерозподіл земель з одночасною передачею їх у приватну власність, а також у користування підприємствам, установам і організаціям з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатоукладної економіки, раціонального використання та охорони земель.[2]

Реформування земельних відносин має загально національний характер. Україна стала рекордсменом за тривалістю та складністю проведення земельної реформи. Більш ніж 25 років пройшло з часу прийняття першої Постанови Верховної ради «Про земельну реформу» від 18.12.1990 року. Дана реформа є, мабуть, найбільш суперечною серед усіх гнучких реформ останнього часу. Під її вплив потрапляє більшість населення України.

Розвиток земельних відносин, зокрема запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, нині є однією з найбільш обговорюваних, чутливих та суперечливих тем в українському суспільстві, оскільки торкається інтересів не тільки мільйонів українських селян, але є і важливою передумовою майбутнього економічного розвитку України. [4]

Отже, наразі найважливішим питанням сьогодення, яке має вирішити земельна реформа є зняття мораторію на продаж землі.

Кожного року Верховна Рада України подовжує строк дії зазначеного мораторію ще на рік, ось і сьогодні термін дії мораторію — до 01.01.2020 року. Це дійсно наболіле питання, яке крім політиків, турбує майже 7 мільйонів українців — власників земельних паїв. Думки з приводу того, «дозволити, чи не дозволяти» бути Ринку землі й, відповідно, відмінити чи не відмінити мораторій — розділили суспільство майже навпіл.

Знання українців про мораторій переважно базуються на інформаційному контенті, який створюють ЗМІ, а їх відповіді в соціологічних опитуваннях сильно залежать від того, як поставлене питання. Якщо людина очікує, що в

разі застосування певної політики позитивні наслідки будуть вагомішими, то ставитиметься до неї схвально. Якщо ж очікує переважно негативних наслідків — буде проти . [2]

Варто зазначити, що відкриття ринку землі активно підтримують західні організації – земельна реформа залишається одним з основних елементів програми реформ в Україні, які підтримує Міжнародний валютний фонд (МВФ), а Європейський суд з прав людини вирішив, що мораторій на продаж землі, який діє в Україні, є порушенням одного з ключових прав людини – розпоряджатися приватною власністю.

Доля українського села залежить від того, яка модель земельного ринку в законодавстві буде закладена і чи буде створено справедливий баланс між інтересами суспільства і окремих агробізнесменів. Найбільші побоювання українців пов'язані із ризиком, що унікальні чорноземи опиняться у руках іноземців чи вітчизняних агрохолдингів, повністю знищивши дрібних фермерів як соціальний прошарок.

У розгляді такого питання, як зняття мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення, досить цікаво звернути увагу на міжнародний досвід. Так у Данії землю сільськогосподарського призначення продають виключно на умовах збереження статус-кво цієї землі. Покупець має довести, що планує займатися саме фермерством, тому останні вісім років перед купівлею він мусить прожити у сільській місцевості. Скуповування паїв і доведення земельної ділянки до розмірів понад 150 га заборонено законом, коли ж придбана нерухомість сягає 30 га, власник повинен підтвердити свою професійну кваліфікацію й продемонструвати результати своєї праці на цій землі. Юридичним особам у Данії с/г угіддя не продають взагалі.

У Польщі сільськогосподарські землі може купити лише держава, релігійні об'єднання й фермери, проте не всі без винятку. Бажаючий купити землю повинен бути власником сільгоспугідь площею до 300 га та проживати в місцевості, у якій бажає придбати землю. Більш того, щонайменше 10 років покупець зобов'язується вести на цій землі господарську діяльність, і без дозволу суду не може цю землю ні продавати, ані здавати в оренду.

У Франції блокують угоду на продаж, якщо вона носить спекулятивний характер, торги відбуваються за зниженою ціною або операція може спричинити розпад домашнього господарства чи стати на перешкоді діяльності фермерам-початківцям у конкретній місцевості.

На практиці землю у Франції може придбати лише корінний французький фермер. У Німеччині влада може не погодитися на продаж землі, якщо угода має спекулятивний характер, торги відбуваються за зниженою ціною, або ж якщо новий власник не має наміру використовувати угіддя в сільськогосподарських цілях. Владні структури можуть заблокувати здійснення такої операції, внаслідок якої може відбутись надмірна концентрація землі в руках одного власника.

У Словаччині власником землі сільськогосподарського призначення може бути фізична особа, яка вела свій бізнес у сфері сільського господарства або працювала там щонайменше три роки. У Румунії закон дозволяє продавати землі сільськогосподарського призначення в країні громадянам європейських країн, а також жителям Ісландії, Ліхтенштейну і Норвегії. Однак пріоритетністю у покупці землі користуються співвласники, орендарі, власники земель, що прилеглі до земельної ділянки, яка продається, а також Румунське агентство громадської власності[4].

Отже, аналізуючи нинішній стан нашої країни та міжнародний досвід впровадження обігу земель, необхідно звернути увагу на те, що країна повинна бути підготовлена для впровадження механізмів ринку землі на законодавчому, технічному та інформаційному рівнях.

Ринок землі має бути цивілізованим і захищати права людей, пайовиків та дрібних землевласників.

Україна звісно потребує відкриття ринку землі, але кожен крок має бути виваженим, і прорахованим, законодавство має бути чітким. А інакше програють усі – і селянин, і фермер, і влада.

Відповідно до Конституції України земля є національним багатством нашої країни [1], тому впроваджуючи механізми ринку землі, дуже важливо не допустити втрату національного багатства нашої України.

Список використаних джерел.

1. Конституція України -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Земельна реформа в Україні -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Земельна_реформа_в_Україні
3. Я.М. Гадзало, Ю.Я. Лузан Земельна реформа: проблеми і перспективи розвитку аграрної економіки – Економіка АПК, 2017, №1
4. Стаття електронної газети «Перша» -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://persha.kr.ua/article/182248-plyusy-i-minusy-hto-vygraye-vid-stvorenniya-rynku-zemli/>

РОВИНСЬКА КАТЕРИНА ІГОРІВНА

*доцент кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО ЯК СКЛАДОВА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

На перший погляд, електронне урядування — лише інструмент, що відповідає новим потребам суспільства, яке переживає наслідки чергової промислової революції, викликаної широким впровадженням мікропроцесорів і мереж. Але якщо мережа — це лише інструмент, то вона не змінить докорінно ні державу, ні саме суспільство. Хоча, можливо, взаємодія громадян і державних інститутів відбуватиметься в більш оптимальному режимі, аналогічно тому, як це відбувається при автоматизації управління в бізнес-середовищі.

Сьогодні термін «електронний уряд» (англ. - «e-government») — це набагато ширше поняття, ніж просто «електронне управління державою», тобто використання в органах державного управління сучасних технологій, зокрема й Інтернет-технологій. E-government в сучасному розумінні охоплює не лише мережеву інфраструктуру виконавчої влади, але в цілому всю інфраструктуру органів влади. Ймовірно, варто вживати терміни «електронна держава», «електронний державний апарат», «держава інформаційного суспільства» або «електронне урядування», які будуть стосуватися державної мережевої інформаційної інфраструктури як інформаційно-комунікаційної системи, що забезпечує оптимальне з погляду суспільства функціонування всіх гілок і рівнів державної влади й управління [1].

З нашої точки зору, «електронний суд» скоріш є інноваційною формою надання суддівських послуг та викликом часу розвитку адміністративних послуг, чого, безумовно, вимагає суспільство з розвитком цифрових технологій та процесів. Проте, як й вбачається з впровадження кожного технічно інноваційного процесу, головним питанням стає форма реалізації, захищеність інформації та, звісно, кошторис таких покращень.

Говорячи про електронне судочинство, потрібно зробити акцент на тому, що це поняття є похідним від електронного урядування. У сучасній системі державного управління електронне урядування сприймається не як новела, а як нагальна необхідність у контексті його практичного застосування. Цей контекст простий і полягає в тому, що будь-яка особа засобами Інтернет зв'язку може звернутися із запитом до органу державної влади, органу місцевого самоврядування для отримання необхідної інформації, зокрема для отримання адміністративних послуг. У такий спосіб електронне урядування створює можливості для підвищення рівня довіри громадян до державних органів, розвитку бізнес-клімату, зростання економіки з найменшими затратами часу, ресурсів, що сприяє економії бюджетних коштів на адміністрування.

Отже, маємо на увазі, що на сьогодні найбільш ефективним засобом комунікацій у мережі Інтернет є система електронного урядування, використання якої забезпечує взаємодію всіх гілок влади як між собою, так і з суспільством та значно спрощує процедури отримання послуг. Останнім часом у багатьох країнах світу реалізуються національні програми адаптації державного управління до умов інформаційного суспільства, що передбачають упровадження системи електронного урядування як нової форми взаємодії влади і суспільства для підвищення якості державно-управлінських послуг.

Дійсно, на сьогодні система електронного судочинства має низку переваг: своєчасність інформування заінтересованих осіб і юристів; економія робочого часу суддів та працівників апаратів судів; економія витрат на друк документів тощо. Серед її ключових особливостей на сьогодні треба зазначити такі, як електронне заповнення позовних документів; он-лайн консультація щодо інформації і документів, які використовуються в судочинстві; проведення засідань у режимі он-лайн; можливість звернення з електронними запитами та надання копій документів в електронному вигляді; можливість використання електронної адреси, на яку заінтересовані особи як користувачі відповідної системи можуть отримувати інформацію з суду про стан розгляду справ тощо.

Водночас, незважаючи на зазначені переваги електронного судочинства, необхідно звернути увагу і на деякі проблемні аспекти. Це насамперед досить високий ризик втрати юридично важливої інформації; неналежний рівень «комп'ютерної грамотності» кваліфікованих користувачів - суддів і працівників апаратів судів (особливо осіб старшого покоління); розроблення та введення в експлуатацію відповідного програмного забезпечення; необхідне технічне оснащення судів. Крім того, до недоліків електронного судочинства можливо віднести і деякі інші моменти. Зокрема, потрібно звернути увагу на слабку захищеність інформаційних продуктів від нового виду злочинів, вчинення яких ґрунтується на використанні сучасних інформаційних технологій (кіберзлочинність). Також не виключається можливість використання зазначених технологій та створених їх основі інформаційних продуктів на шкоду інтересам учасників судового процесу, зокрема щодо підробки електронних даних тощо.

Водночас ця проблема на вітчизняних теренах є результатом пов'язаності низки факторів, серед яких, на нашу думку, основними є питання організації роботи суддів та стану організаційного забезпечення суддів у кожному суді і в системі судів загальної юрисдикції в цілому. Ми не претендуємо на ревізію поглядів конкретних суддів щодо організації їх власної роботи, але з урахуванням наявної ситуації із зволіканням розгляду справ зауважимо, що часто трапляються випадки, коли судовий розгляд без поважних причин безпідставно відкладається, або взагалі суддею не проводиться. Крім того, необхідно звернути увагу на досить невисокий рівень знань суддів (особливо старшого віку), пов'язаних із використанням новітніх інформаційних технологій у судочинстві (виготовлення проектів судових рішень в автоматизованих системах документообігу, надсилання копій судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень, пошук статистичних даних та актуальної судової практики, архівування даних тощо) [2].

Організаційне забезпечення діяльності відповідних судів здійснюється або Державною судовою адміністрацією України та її територіальними управліннями, або апаратами вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України (відповідно до Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про судову систему в Україні» в редакції від 2 червня 2016 року) [3]. І якщо останні із перелічених судів мають відповідний рівень фінансування, можуть забезпечувати свої потреби більш якісною і сучасною комп'ютерною технікою та програмним забезпеченням, то місцеві й апеляційні загальні суди, в яких, крім Апеляційного суду міста Києва, встановлено комп'ютерну програму Д-3⁴, мають проблеми з її експлуатацією, що суттєво впливає на організацію електронного документообігу та стан роботи відповідальних осіб апаратів судів у частині ведення загального діловодства.

На нашу думку, головними причинами такої ситуації є: 1) неналежний рівень фінансування Державної судової адміністрації України та її територіальних органів щодо забезпечення місцевих та апеляційних судів; 2) низький рівень забезпечення комп'ютерною технікою та новітніми програмними продуктами, що мають відповідати вимогам сучасного програмного забезпечення; 3) застарілість комп'ютерної техніки у більшості судів, потреба її модернізації та заміни відповідно до сучасних технічних вимог і стандартів (це прерогатива Державного

⁴ Комп'ютерна програма Д-3 забезпечує автоматизацію процесів проходження процесуальних документів, загального діловодства

підприємства «Інформаційні судові системи», створеного Державною судовою адміністрацією України); 4) комп'ютерна програма «Д-3» з використанням усіх її функцій повною мірою не забезпечує діяльність судів (не функціонують модулі «загальна вихідна канцелярія» та «рух справи в суді») тощо. Це лише основні проблеми, але найактуальнішою є та, що загалом програма Д-3, яка хоч і виконує визначені функції в межах електронного документообігу суду, не відповідає потребам електронного судочинства.

Список використаних джерел.

1. Дубас О. П. Електронна демократія: сутність і перспективи розвитку в Україні [Електронний ресурс] / О. П. Дубас. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Сайт Державної судової адміністрації України – Режим доступу: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19?find=1&text=%E5%EB%E5%EA%F2%F0%EE%ED%ED%E5>

РОВИНСЬКИЙ ЮРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*начальник департаменту у Південному регіоні НКЦПФР
професор кафедри державознавства і права ОРІДУ НАДУ при Президентові України, д.ю.н.*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

Безперечно, що державна реєстрація прав на нерухоме майно відіграє важливу роль у процесі реалізації функцій держави стосовно захисту прав власників, виступає чинником гарантування здійснення такого захисту, офіційного визнання і юридичного закріплення прав власників - фізичних і юридичних осіб на об'єкти нерухомого майна.

Досвід зарубіжних країн з розвинутими ринковими відносинами свідчить, що цілісна, стабільна та постійно діюча автоматизована система реєстрації прав на нерухоме майно є одним з головних елементів механізму регулювання майнових правовідносин.

У Болгарії реєстрацію актів з речових прав на нерухоме майно провадить нотаріус. Право власності на майно при цьому виникає з моменту внесення відповідного запису до державного реєстру. Так, нотаріус зобов'язаний здійснити реєстрацію незалежно від наявності заяви від заінтересованої особи. Нотаріус реєструє акти, на підставі яких виникають майнові правовідносини щодо об'єкта нерухомості. Запис про такі акти вчинюється у реєстрових книгах, які є підшивкою актів, що визначають правовий режим нерухомого майна. Відомості про здійснений запис носять відкритий характер і можуть надаватись заінтересованим особам як усно, так і письмово у формі відповідних довідок [1].

У Республіці Польща реєстраційні провадження у справах реєстрації прав на нерухоме майно віднесено до компетенції місцевих судів. Покладання обов'язку провадити реєстраційні справи судами є запозиченням німецького досвіду. У Польщі також діє принцип: без реєстрації немає права. Більше того, ухилення або невчасне виконання обов'язку правонабувача звернутись до суду з реєстрацією набутого речового права передбачає за польським законодавством про проступки (пол. wykroczenie) відповідальність у вигляді штрафу [2, с. 104]. Проведення у справах про притягнення осіб до відповідальності за цей вид протиправної поведінки здійснюється судами, вони ж виносять у цих справах рішення, застосовуючи до порушника накладення стягнення. Звертає на себе увагу цікаве правило в польському реєстраційному законодавстві: після укладення нотаріально засвідченого правочину, особливості якого полягають у тому, що нотаріус засвідчує не правочин, а підписи, які ставлять на ньому особи, він зобов'язаний у семиденний строк з дня здійснення акту, що стосується нерухомості, відправити виписку з реєстрової нотаріальної книги до суду за місцем знаходження нерухомого майна для внесення судовим реєстратором запису в поземельну книгу [2, с.105].

У Швейцарії записом у реєстрі нерухомості презюмується дійсність правочину, що служить (як і в Україні) вагомим доказом правового становища нерухомого об'єкта. Такий запис презюмує наявність у особи прав та добросовісність цієї особи щодо набуття цих прав. Більше того, у випадку включення запису в реєстр може бути захищено права і недобросовісного набувача. У реєстраційному законодавстві Швейцарії закріплений принцип публічної відкритості реєстру нерухомості. Проте на практиці отримати доступ до цієї інформації можна лише у випадку об'яртування свого інтересу. Проста цікавість не вважається «виправданою цікавістю».

В Італії поземельну книгу веде спеціально уповноважена особа - хранитель поземельної книги. Хранитель веде декілька книг для реєстрації окремих дій, наприклад книгу запису судових рішень, на підставі яких виникає речове право на нерухоме майно. Обов'язковій реєстрації в поземельній книзі підлягають договори про передачу прав власності на нерухоме майно, договори оренди нерухомого майна на строк більше як десять років та деякі інші договори, які набувають чинності стосовно третіх осіб після здійснення певного запису. Інформація, що міститься в поземельній книзі, є доступною для будь-якої особи. За запитом заявника хранитель поземельної книги зобов'язаний надати йому копію запису в поземельну книгу. Крім цього, сама поземельна книга може бути надана будь-якій заінтересованій особі.

Будь-яка нерухомість в Італії має бути зареєстрована в Консерваторії обліку нерухомості. З неї можна отримати інформацію про того, хто є власником нерухомості, яка її кадастрова вартість, точна площа, а також про наявність можливої заборгованості власника. Після підписання завершального акта купівлі-продажу нерухомість реєструється в Консерваторії обліку нерухомості впродовж двох місяців [3].

Для реєстрації будь-яких обмежень на власність, таких як іпотека, арешт чи будь-які інші обмеження, в Італії створено спеціальний реєстр, в якому зосереджено всю інформацію з приводу накладених уповноваженими органами обмежень права.

Англо-американська система реєстрації правочинів щодо об'єктів нерухомості полягає у внесенні запису в реєстр за вільним вибором учасників правочину. Цю систему доцільніше було б назвати системою обліку документів, оскільки реєстрація є технічною операцією. Власником за англо-американськими правилами є останній добросовісний набувач нерухомого майна. Перехід права власності відбувається внаслідок укладання правочину та заволодіння об'єктом правонабувачем. У США покупцю необхідно відновити весь ланцюг попередніх документів на придбання нерухомості. Правочин може бути визнаний недійсним, якщо особи, що входять або не входять у ланцюг правочинів, можуть пред'явити права на об'єкт нерухомості. Недостатність законодавчих засобів компенсують адвокати та страхові компанії, які спеціалізуються на перевірці прав продавця. Наразі у Сполучених Штатах Америки активно розвивається система страхування ризиків втрати власності.

Нині в Європі відбуваються реформи національних реєстрових систем з метою приведення кадастрово-реєстраційних систем до єдиних стандартів, якими є, зокрема, такі: ведення системи реєстрації прав на нерухомість на основі записів про земельні ділянки (земельна ділянка та нерухоме майно розглядаються як єдиний об'єкт нерухомості); реєстрація прав на земельні ділянки та нерухоме майно здійснюється в одному реєстрі прав; реєстрація прав та ведення кадастрових карт здійснюється однією установою; реєстрація прав є адміністративною функцією (державна реєстрація прав повинна бути відокремленою від судових та (або) нотаріальних органів); послуги системи орієнтовані, насамперед, на користувача; система реєстрації прав повинна бути самоокупною [4].

Світовий досвід показує, що для ефективного захисту прав на нерухомість – як приватних власників, так і держави необхідно створити єдину формальну реєстраційну систему. В Україні вона вже фактично створена, проте її захищеність та ефективність використання залишається й досі питанням вдосконалення державою.

Список використаних джерел.

1. Недвижимость Болгарии: юридические аспекты покупки в собственность [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.b.cprofi.ru/community/publications/detail.php?ID=3855>.
2. Belniak S. Rozwój rynku nieruchomości w Polsce na tle krajów wysoko rozwiniętych / Belniak S. - Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, 2001. - 204 s
3. Недвижимость в Италии [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.eip.m/main/view4246>.
4. Юсип'юк І. Яким бути земельному кадастру України? / І. Юсип'юк // Правовий тиждень. - № 44 (65). - 30 жовтня 2007 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: URL: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=14>.

СТЕЦЬ ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ВИЗНАЧЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.

З усвідомленням масштабів загроз національній безпеці через інформаційно-телекомунікаційні системи та наслідків їх реалізації фахівці з національної безпеки почали в 90-х роках минулого століття відокремлювати специфічну сферу безпеки – кібербезпеку. З того моменту й до сих пір продовжуються теоретичні дискусії щодо змісту кібербезпеки, її місця в структурі національної безпеки та співвідношення з інформаційною безпекою. Домінуючою точкою зору є визнання кібербезпеки складовою інформаційної безпеки.

Проте, в процесі здійснення державного управління органи влади повинні керуватися положеннями, які закріплені в законодавстві України. Тому аналіз сучасної офіційної позиції по цим питанням має науково-практичний інтерес.

Вихідними пунктами є положення Конституції України [1], в якій наведені без визначень такі види безпеки: безпека людини (ст.3); екологічна безпека (ст.ст. 16, 92, 116); економічна безпека (ст.17); інформаційна безпека (ст.17); державна безпека (ст.ст.17,37); безпека України (ст.18), яку можна розглядати, як синонім державної безпеки; безпека судді та членів його сім'ї (ст.126); громадська безпека (ст.138); національна безпека (ст.ст. 32, 34, 44, 92, 106, 107, 116). Таким чином, в цьому переліку кібербезпека відсутня.

Аналіз діючого законодавства України показує, що протягом останніх шести років спостерігається певна еволюція поглядів на місце кібербезпеки в структурі національної безпеки.

Так, в Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [5] мова йде тільки про інформаційну безпеку, а вже в Стратегії розвитку інформаційного суспільства [8] в розділі «Інформаційна безпека» та в Рекомендаціях парламентських слухань на тему «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» [6] вказано на кібербезпеку як на частину інформаційної безпеки.

Проте в Стратегії національної безпеки [9] загрози інформаційній безпеці та загрози кібербезпеці рознесені в різні пункти розділу 3. Крім того, з положення щодо концентрації зусиль у ході реформи Служби безпеки України також випливає, що інформаційна та кібернетична безпеки є різними видами національної безпеки.

В Стратегії кібербезпеки України [7] вказано на невідкладність створення національної системи кібербезпеки як складової системи забезпечення національної безпеки України, а не інформаційної безпеки. По тексту Стратегії неодноразово зустрічаються словосполучення «інформаційної та кібербезпеки», «захисту інформації та кіберзахисту», тобто розробники Стратегії розрізняють кібербезпеку та інформаційну безпеку і вважають їх за самостійні складові національної безпеки. Проте, в розділі 2 міститься таке положення:

«Економічна, науково-технічна, інформаційна сфера, сфера державного управління, оборонно-промисловий і транспортний комплекси, інфраструктура електронних комунікацій, сектор безпеки і оборони України стають все більш уразливими для розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб у кіберпросторі». Тобто, можна зробити висновок, що кібербезпека присутня у всіх перелічених сферах.

В Доктрині інформаційної безпеки України, яка затверджена Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017 [2], немає ніяких вказівок на те, що кібербезпека є складовою інформаційної безпеки.

В ч.1 ст.5 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [4], який був прийнятий Верховною Радою України 5 жовтня 2017 року та набрав чинності з 9 травня 2018 року, прямо вказано, що сфера кібербезпеки є складовою національної безпеки України. Хоча в цьому Законі також відсутні положення про співвідношення кібербезпеки та інформаційної безпеки, але зустрічаються словосполучення «інформаційної безпеки та кібербезпеки» (п.2, п.23 ч.3 ст.8), «кіберзахист та інформаційна безпека» (п.6 ч.2 ст.8), «аудиту інформаційної безпеки та стану кіберзахисту» (ч.5 ст.8). З ч.5 ст.5 випливає, що проведення аудиту інформаційної безпеки є заходом з забезпечення розвитку та безпеки кіберпростору, який здійснюють суб'єкти забезпечення кібербезпеки, з чого можна зробити висновок, що інформаційна безпека є складовою кібербезпеки. А згідно п.3 ч.2 ст.8 Служба безпеки України «забезпечує реагування на кіберінциденти у сфері державної безпеки», тобто кібербезпека є частиною державної безпеки. Згідно з п.4 ч.1 ст.4 цього Закону до об'єктів кібербезпеки віднесені «національні інтереси в усіх сферах життєдіяльності особи, суспільства та держави», тобто можна дійти до висновку, що кібербезпека фактично отожднюється з національною безпекою.

Нарешті у 21 червня 2018 року був прийнятий Закон України «Про національну безпеку України» [3], в якому в ч.4 ст.3 наданий перелік з 7 складових національної безпеки: воєнна, зовнішньополітична, державна, економічна, інформаційна, екологічна, кібернетична безпеки. По тексту Закону України [3] немає ніяких положень про те, що кібербезпека є частиною будь-яких інших складових національної безпеки.

Оскільки в двох основних законах [3,4] у цій сфері відсутні положення про кібербезпеку як складову інформаційної безпеки, можна стверджувати, що законодавством не встановлено включення кібербезпеки до сфери інформаційної безпеки, вона розглядається як самостійна складова національної безпеки. Одночасно не встановлені й чіткі критерії розмежування розглянутих складових національної безпеки, з деяких положень можна зробити висновок, що кібербезпека все ж таки присутня в інших складових національної безпеки. Таким чином, законодавство у сфері національної безпеки потребує удосконалення та приведення у відповідність з теоретичними розробками наукових дослідників у сферах інформаційної безпеки і кібербезпеки, тому доречно в основоположних нормативно-правових актах чітко вказати, що кібербезпека – це складова частина інформаційної безпеки.

Список використаних джерел.

1. Конституція України : Закон від 28 черв. 1996 р. № 254 // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Доктрину інформаційної безпеки України: Указ Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017 // Уряд. кур'єр. – 2017. – № 38.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469 // Відом. Верхов. Ради України. – 2018. – № 31. – Ст. 241.
4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05 жовт. 2017 р. № 2163-19 // Відом. Верхов. Ради України. – 2017. – № 45. – Ст. 403.
5. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
6. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні”: Пост. Верх. Ради України від 3 липня 2014 року № 1565-VII // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 33. – Ст. 1163.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січ. 2016 року “Про Стратегію кібербезпеки України”: Указ Президента України від 15 берез. 2016 р. № 96/2016 // Офіц. вісн. України. – 2016. – № 23. – Ст.899.
8. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 трав. 2013 р. № 386 // Уряд. кур'єр. – 2013. – № 105.
9. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 43. – Ст. 14.

ТОКУЗАН СЮЗАННА ЖАКІВНА

*аспірант кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентові України*

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК РІЗНОВИД КОНТРОЛЮ ЗА МІСЦЕВИМ САМОВРЯДУВАННЯМ

Основною організаційно-правовою формою охорони та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина є судовий контроль. Разом з тим відсутність єдиних теоретичних і методологічних підходів у визначенні поняття і змісту судового контролю, форм і принципів його реалізації негативно позначається на ефективності цього напрямку судової діяльності, забезпеченні конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян, режиму законності, верховенства і прямої дії Конституції України.

У державознавстві виокремлюють такий різновид контролю за законністю в системі місцевого самоврядування як судовий. Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування може здійснюватися за ініціативою різних суб'єктів, у тому числі й органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Відповідно до ст. 18-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» орган місцевого самоврядування може бути позивачем та відповідачем у судах загальної юрисдикції, зокрема, звертатися до суду, якщо це необхідно для реалізації його повноважень і забезпечення виконання функцій місцевого самоврядування. Зокрема, звертатися до суду про визнання незаконними актів інших органів місцевого самоврядування уповноважені виконавчі органи сільських, селищних міських рад (підпункт 4 п. «а» ч. 1 ст. 38), сільський, селищний, міський голова (п. 15 ч. 4 ст. 42); голова районної, обласної, районної у місті ради (п. 16 ч. 4 ст. 55) [1].

Аналізуючи загальні характеристики контролю слід відзначити, що судовий контроль спрямований на охорону, захист суб'єктивних прав, які можуть бути порушені застосуванням незаконного акта, а також забезпечення законності в діяльності органів місцевого самоврядування. Отже, судовий контроль розрахований на міру зацікавленості кожної окремої фізичної, юридичної особи у недопущенні порушень їх прав, свобод та законних інтересів. Забезпечення законності нормативних актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування передбачає не лише їх відповідність Конституції і законам України, а й прийняття актів відповідними суб'єктами в межах встановлених для них законом повноважень з дотриманням правотворчої процедури і вимог юридичної техніки. Законодавчі приписи з цього питання носять лише рамочний характер, віддаючи важливість регламентування процесу вироблення рішень органам територіальних громад. Відповідно, процес опрацювання рішень різниться в кожній місцевій раді, оскільки регламенти місцевих рад, їх виконавчих комітетів, регламенти діяльності виконавчих органів по-різному окреслюють стадії ініціювання, підготовки, погодження і прийняття рішень.

Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування полягає у перевірці та оцінці законності актів, рішень і дій (бездіяльності) органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а не доцільності. За своєю природою діяльність судового контролю є юрисдикційною і спрямована на вирішення соціально-правового конфлікту, що виник між фізичною чи юридичною особою, з однієї сторони, і органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами – з іншої. Кінцева мета судового контролю покликана відновити законні інтереси, права і свободи суб'єктів суспільних відносин, захистити їх від негативних наслідків діяльності чи бездіяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування як самостійна форма реалізації судової влади здійснюється в особливій процесуальній формі, закріпленій системою передбачених процесуальним законом засобів, і спрямованої на реалізацію правозахисної функції судової влади, покликаної до недопущення незаконного та необґрунтованого обмеження прав і свобод людини і громадянина.

Судовий контроль за законністю актів, рішень і дій (бездіяльності) органів державної влади, органів місцевого самоврядування – це самостійна форма реалізації судової влади і здійснюється вона в особливому процесуальному порядку з метою відновлення та охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Мета судового контролю полягає в забезпеченні захисту передбачених Конституцією прав та свобод людини і громадянина, а об'єктом судового контролю є всі правовідносини, що виникають у нашій державі. Суди загальної юрисдикції забезпечують контроль за дотриманням прав і свобод громадян шляхом розгляду цивільних, кримінальних, адміністративних та інших справ. Їх система будується за принципами територіальності та спеціалізації.

Судовий контроль у сфері місцевого самоврядування є специфічним видом контролю в сфері публічного управління. Особливість цього контролю полягає в тому, що він здійснюється не систематично, не повсякденно, як, наприклад, контроль з боку спеціалізованих контролюючих органів, а одноразово – при розгляді справ (адміністративних, цивільних, кримінальних).

Залежно від предметної або функціональної ознаки розрізняють такі види судового контролю: а) поточний судовий контроль за діями і (або) рішеннями органів державної влади та місцевого самоврядування; б) судовий контроль за діями і (або) рішеннями нижчестоящего суду (апеляція, касаційне й наглядове провадження, провадження за нововиявленими обставинами) [2, с.122]. Відповідно до видів правових актів, що контролюються, виділяють два види судового контролю: а) контроль за законністю нормативних підзаконних актів; б) контроль за законністю індивідуальних правових актів [3, с.217]. Судовий контроль з боку судів загальної компетенції найбільш доцільно розглянути крізь форму втручання суду в діяльність відповідного органу (безпосередня і опосередкована форми втручання) [3, с. 21]. При розгляді справ за позовами, де однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, суд (суддя) оцінює їх з точки зору відповідності закону, приймає певне рішення по справі, яким може скасувати управлінське рішення (акт управління), чим фактично втручається в управлінську сферу діяльності органу публічної влади. Це справи про: а) незаконне звільнення (коли суд зобов'язує сторону поновити особу на роботі); б) відшкодування збитків (зобов'язує сторону відшкодувати збитки, встановлює їх розмір); в) скасування рішення управлінського органу. Форма втручання суду в діяльність органу державного управління тут є прямою (безпосередньою).

З прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України більш досконалим став механізм контролю у сфері місцевого самоврядування. Науковці рекомендують і надалі зберігати істотну роль суду в здійсненні контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з урахуванням позитивних здобутків зарубіжних країн не тільки у формуванні системи адміністративних судів, а й удосконалення законодавчих засад їх діяльності (модель існування спеціалізованої гілки судової системи із спеціалізованим законодавством щодо розгляду справ у порядку судочинства) [5, с. 129].

Підтримуючи вищевказане, вважаємо судовий контроль одним з ефективніших з різновидів контролю у місцевому самоврядуванні, адже суб'єкт контролю та об'єкт контролю відмежовані, що спричинює об'єктивність висновків та процесу. Проте, негативною ознакою судового контролю у місцевому самоврядуванні є велика вартість та затратність часу, тобто такий вид контролю у місцевому самоврядуванні є скоріш виключенням ніж повсюдністю.

Список використаних джерел.

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закону України від 21.05.1997 № 280/97. - Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. - № 24. - ст.170.
2. Ковтун Н.Н. Судебный контроль в уголовном процессе: понятие, виды, сущность и содержание [Текст] / Н.Н. Ковтун // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. Серия: Право. – 2001. – №2. – С. 117–123.
3. Косінов С.А. Контроль у демократичній державі [Текст] : монографія / С.А. Косінов. – Х. : Право, 2015. – 360 с.
4. Лебедев В.М. От идеи судебного нормоконтроля к административному судопроизводству [Текст] / В.М. Лебедев // Рос. юстиция. – 2000. – №9. – С. 2 - 42.
5. Коломоець Т. О. Зарубіжний досвід контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права та основні напрямки його запозичення в Україні [Текст] / Т. О. Коломоець, П.Д. Матвієнко // Вісн. Запоріз. нац. ун-ту. – 2012. – №1. – С. 121–129.

ФАЛЬКОВСЬКИЙ АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*доцент кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.ю.н.*

ЄРШОВ ДЕНИС АЛЬБЕРТОВИЧ

магістрант ОРІДУ НАДУ при Президентові України

МИТНИЙ ПОСТ-АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИШВИДШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТОВАРООБІГУ ТА ПЕРЕХОДУ ДО ЯКІСНО НОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН «МИТНИЦЯ – СУБ'ЄКТИ ЗЕД»

Основним завданням у митній сфері є спрощення та пришвидшення митних процедур з одночасним збереженням належного рівня контролю. Митний пост-аудит є спробою стати інструментом, який на сучасному рівні здатен збалансувати традиційні інтереси митниці щодо попередження шахрайства, додержання законодавства з питань державної митної справи, повноті нарахування та сплати митних платежів із необхідністю спростити міжнародну торгівлю та покращити дотримання правил.

Відповідно стратегічного курсу України щодо європейської інтеграції з поступовим наближенням її митного законодавства до міжнародних норм, правил та стандартів, перед митною службою постають нові виклики. Приєднання України до Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 року (Київська конвенція) [1] та прийняття 24.06.2005 року Рамкових стандартів із забезпечення безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі [2] поставило перед митною службою України комплекс нових завдань, а особливо адаптації вітчизняного митного законодавства, у тому числі в сфері здійснення митного пост-аудиту, до європейських стандартів. Пост-аудит займає важливе місце в застосуванні системи управління ризиками в митній справі та є найважливішим елементом подальшого підвищення ефективності діяльності митних органів. Саме розробка ефективної служби пост-митного контролю та аудиту сьогодні дозволяє митній службі реалізовувати покладені на неї завдання: Процедури, пов'язані з аудитом, є ефективним засобом для здійснення митного контролю. Виходячи з цього постає питання прозорості митного пост-аудиту в Україні, а також ефективності його здійснення.

В контексті окресленої проблематики пропонуємо перехід від традиційного підходу до якісно нового, заснованого на тому, що суб'єкт ЗЕД несе більшу відповідальність за дотримання встановлених правил при переміщенні товарів через митний кордон.

Недоліки та складнощі традиційного підходу до митного контролю:

суб'єкт не відчуває відповідальності за дотримання митних правил, через те, що це не є пріоритетом у його діяльності;

кількість співробітників митниці завжди менша, ніж необхідно для того, щоб виявити усі помилки та напругу працювати із усіма наслідками;

на момент проведення митного оформлення може бути відсутня уся комерційна документація, що перешкоджає належному рівню здійснення митного контролю;

суб'єкт може продовжувати робити одні і ті ж помилки, якщо він не знає причин їх виникнення.

Логічним, з огляду на вищевказане, постає питання, хто може отримати вигоду із відповідних трансформаційних процесів?

По-перше, митниця. У служби завжди наявні обмежені ресурси та бюджети. Контроль після митного очищення товарів означає, що трейдер (суб'єкт ЗЕД) бере на себе відповідальність за забезпечення дотримання встановлених норм при переміщенні товарів. Таким чином, митна служба якісно та найбільш ефективно використовує свої ресурси, а також досягається більша впевненість у правильності та повноті нарахування та сплати митних платежів.

По-друге, власники бізнесу. Суб'єкти більше впевнені у ціні товарів у контексті митних витрат, що дозволяє їм краще планувати свою діяльність. Фактично, перевага для них полягає у тому, що за дотримання правил вони отримують набагато прискорені процедури митного контролю та оформлення.

По-третє, місцева влада. Надмірні міри контролю та пов'язані з цим витрати, безперечно, збільшують вартість товарів для кінцевого споживача. Митний пост-аудит забезпечує зворотній процес та надає споживчі переваги.

По-четверте, Держава в цілому. Неефективні та непрозорі процедури на кордоні затримують іноземних інвесторів. Завдяки системі контролю після митного оформлення відбувається «плавне» та своєчасне, без зайвих

затримок, митне оформлення товарів, що у свою чергу стимулюватиме інвестиції, які ведуть до економічного зростання держави.

З боку митниці відбувається свого роду процес «підтримки» (аутсорсингу), в процесі якого виявляються слабкі сторони трейдера та надаються рекомендації щодо їх усунення, сам суб'єкт починає розглядати дотримання правил як невід'ємну частину своїх комерційних цілей, покращення внутрішніх систем означитиме, що помилки у майбутньому менш вірогідні, відносини між суб'єктами ЗЕД та митницею можуть розвиватися як партнерські та відбувається відмова від традиційно «антагоністичного» підходу, і, безперечно, міжнародна торгівля у цілому отримує відповідні переваги.

Актуальним є питання того, що у реаліях нашого часу неможливо стовідсотково застосувати інструмент митного пост-аудиту. З цим можна частково погодитись. Водночас, згідно принципу Парето, на 20% компаній припадає 80% бюджетних надходжень. Дані суб'єкти, як правило, є великими компаніями із високими стандартами обліку, які найбільше підходять для процедур митного пост-аудиту. Втім не лише до них може застосовуватись даний інструмент контролю, середні та малі підприємства із належними системами обліку також придатні для пост-митного аудиту. Втім, на наше глибоке переконання, у нього є і обмеження. Деякі країни мають значний рівень неформальної торгівлі, який характеризується неналежними, або взагалі відсутністю систем бухгалтерського обліку, торгівлю на основі готівкових розрахунків і відсутністю постійного місцезнаходження підприємства, власних виробничих потужностей. Для таких суб'єктів митний пост-аудит – не найбільш практичний інструмент контролю. Проблема тут можуть виступати пошук приміщень суб'єкта у випадку необхідності проведення перевірки за його місцезнаходженням, у таких підприємств частіше відсутні структуровані системи обліку, відсутні відповідні книги обліку чи записи тощо. Саме щодо таких підприємств, перевірка в безпосередньо в момент проведення митного оформлення чи митного контролю може становити собою єдину реальну можливість проведення контролю, який повинен бути націлений на використання методів управління ризиками. Втім митниця повинна заохочувати дотримання суб'єктами зовнішньої торгівлі митних правил, що у свою чергу сприятиме тому, що підприємства, які працюють у неформальному секторі отримують можливість формалізувати свої процедури та отримати усі переваги прозорого ведення бізнесу.

Список використаних джерел.

1. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 // Офіційний вісник України. – 2011 р. – № 71, / № 18. – 2011. – ст. 727 /, стор. 244. – стаття 2711. – код акту 58245/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU73025.html
2. Рамкові стандарти безпеки і спрощення світової торгівлі Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/doccatalog/list?currDir=302900>

ЧІСТЯКОВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА

*завідуюча кафедри «Міжнародних відносин та права»
Одеського національного політехнічного університету, к.філос.н., доцент*

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В США

Традиційно, в уявленні більшості українців, Сполучені Штати Америки є країною з високим рівнем захисту прав людини. І дійсно, «Білль про права» та Конституція США гарантують широкий спектр прав, еквівалентних правам, закріпленим в міжнародному праві, зокрема ті, які пов'язані з політичними і громадянськими свободами.

Крім цього, Верховний суд США визначив основні права, прямо не зазначені в Конституції США, такі як презумпція невинуватості в кримінальному процесі та свобода пересування.

Також, судова система США надає засоби захисту людям, чий конституційні права були порушені.

Конгрес США приймає закони, які захищають конституційні права і надають засоби захисту жертвам порушень прав людини, коли судові справи можуть бути занадто дорогими або складними.

Найбільш важливими з цих внутрішніх законів є ті, які забороняють дискримінацію, в тому числі дискримінацію за ознакою раси, статі, релігії тощо.

Разом з тим, Конституція США, забезпечуючи надійний захист цивільних і політичних прав, не визнає економічні, соціальні і культурні права, гарантовані міжнародно-правовими угодами.

Такі права, як право на освіту, можна знайти в деяких федеральних законах; інші, такі як право на достатній життєвий рівень, включаючи харчування, дах і медичне обслуговування, не були визнані в якості гарантованих прав.

Оскільки економічні, соціальні і культурні проблеми не розглядаються як права, якими користуються всі, держава може позбавляти людей права на участь в соціальній програмі, якщо вони не допускають дискримінації за забороненими ознаками, таким, наприклад, як раса.

На сьогодні, Сполучені Штати Америки, на відміну від багатьох інших країн світу, не ратифікували більшість основних договорів з прав людини.

Зокрема, на сьогодні Сполучені Штати Америки не ратифікували:

- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), який є частиною Міжнародного білля про права людини та єдиним документом, що вимагає від урядів заохочувати і захищати такі права, як охорона здоров'я, право на освіту, право на соціальний захист і достатній рівень життя для всіх людей.

МПЕСКП був ратифікований більш ніж в 150 країнах. Президент Дж. Картер підписав Пакт в 1977 році.

- Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.) - міжнародну угоду, спрямовану на поліпшення становища жінок.

CEDAW було ратифіковано 185 країнами. Хоча президент Дж. Картер підписав CEDAW в 1980 році, сьогодні Сполучені Штати є єдиною промислово розвинутою країною, яка не ратифікувала договір.

- Конвенцію про права дитини (1989 р.), що покликана забезпечити захист дітей від фізичного та психологічного насильства і небезпечної роботи, а також надання їм права на безкоштовну початкову освіту.

Конвенція про права дитини була ратифікована 193 країнами, що робить її однією з найбільш широко прийнятих конвенцій.

Президент Б. Клінтон підписав КПР в 1995 році, але Сполучені Штати ще не ратифікували її, і це одна з двох країн в світі, яка цього не зробила.

- Конвенцію про права інвалідів (2006 р.). КПІ є першою глобальною конвенцією, яка конкретно стосується прав людини інвалідів.

Президент Б. Обама підписав договір в 2009 році, але Сполучені Штати ще не ратифікували його.

- Міжнародну конвенцію про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей (1990 р.). Конвенція захищає трудящих-мігрантів і членів їхніх родин від жорстокого і нелюдського поводження в країнах, де вони працюють. Жодна промислово розвинена країна, що приймає мігрантів, включно зі Сполученими Штатами, не підписала цей договір.

- Римський статут Міжнародного кримінального суду (1998 р.), відповідно до положень якого проводяться судові процеси над особами, обвинувачуваними в геноциді, військових злочинах і злочинах проти людяності, коли немає іншого шляху до правосуддя.

146 країн підписали МКС, в тому числі США. У 2002 році президент Дж. Буш заявив, що Сполучені Штати не мають наміру бути пов'язаними своїм підписом з Римським статутом і, відповідно, не будуть його ратифікувати [1].

Експерти пов'язують таку ситуацію ще з періодом холодної війни, специфікою тогочасної зовнішньої політики, протистоянням США та СРСР, до того ж США мало і внутрішні причини для відмови в ратифікації деяких міжнародно-правових норм.

Зокрема, наявність на федеральному рівні правових актів, відповідно до яких законодавчо закріплювалася дискримінація на расовому ґрунті (зокрема, Закон Джима Кроу [1].

На сучасний стан політики в галузі забезпечення прав людини в США значний вплив справили події 11 вересня 2001 року, та, зокрема, прийняття Закону «Патріот», який запровадив ряд правових норм, що значно звузили права американців в галузі прав та свобод громадян.

Так, після подій 11 вересня 2001 року, виконавча влада, у великих масштабах, використовувала програми, які збирають метадані за внутрішніми телефонами (особи абонентів, вхідні та вихідні дзвінки, їх тривалість), проводила інші перевірки. Ці програми призвели до безпрецедентних порушень недоторканності приватного життя американців [2].

Більше того, зараз в США активно дискутується проблема, що пов'язана з використанням систем розпізнавання обличчя, оскільки її запровадження повністю позбавить американців права на приватність.[3]

Таким чином, не зважаючи на попередні здобутки США в галузі захисту прав людини, чинне законодавство потребує лібералізації правових норм в окремих випадках та ратифікації вищезначених норм міжнародного права.

Список використаних джерел.

1. Human Rights and the United States URL: http://www.theadvocatesforhumanrights.org/human_rights_and_the_united_states (last accessed: 23/09/2019).

2. The History and Future of Mass Metadata Surveillance, JUNE 11, 2019 URL:<https://www.pogo.org/analysis/2019/06/the-history-and-future-of-mass-metadata-surveillance/> (last accessed: 23/09/2019).

3. Facing the Future of Surveillance, URL: <https://www.pogo.org/report/2019/03/facing-the-future-of-surveillance/> (last accessed: 23/09/2019).

ЯНЮК СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

*аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентові України,
начальник кафедри Військової академії (м. Одеса)*

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В АСПЕКТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В сучасній вітчизняній науці державного управління здебільшого проводяться дослідження щодо механізмів державного управління в різних сферах та галузях. Механізми державного регулювання розглядаються в контексті вирішення соціально-економічних питань розвитку держави або регіону. [1]

Механізми державного управління розуміють як «способи розв'язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних форм і методів управління».

Серед наукових доробок слід виділити класифікацію розроблену І.В. Колупаєвою (І.В. Колупаєва, 2016) на основі морфологічного аналізу, присвячену механізму державного управління, яка дозволила узагальнити визначення поняття «механізм державного управління». [2] Вона вибрала визначення за різними авторами, зокрема:

- за О.Ю. Амосовим, Б.П. Глушковым дефініція «механізм державного управління» визначається як спосіб розв'язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні; послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй форм і методів управління. Складовими елементами виступають: спосіб; принципи, форми, методи управління ;

- за визначенням Авер'янова В.Б. поняття «механізм державного регулювання» тлумачиться як сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, та масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації вказаними органами свого функціонального призначення. Система органів виконавчої влади; сукупність правових норм, що регламентують як організаційну структуру системи органів виконавчої влади, так і процеси її функціонування та розвитку виступають складовими елементами;

- за Г.В. Астаповою, Е.А. Астапова, Д.П. Лойко дане поняття визначається як система елементів організаційно-економічного впливу на процес управління, де складовими вступають[;

- за О.В. Федорчак механізми державного управління - це складна система, що призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням; характеристиками такої системи є структура, методи, важелі, інструменти впливу, суб'єкт та об'єкт управління, правове, нормативне та інформаційне забезпечення;

- за І.В. Розпутенко механізм державного регулювання – це система заходів, розроблених державою з урахуванням вимог та інтересів суб'єктів регулювання;

- за Дж.Ю. Стиглиць механізм державного регулювання - це виконавчі функції регулятора між процесами виробництва і споживання матеріальних благ. [3]

Узагальнений аналіз сутності визначень «механізм державного регулювання» відповідно до класифікації дозволяє визначити його складові.

В Енциклопедії державного управління за визначенням В. Бодрова під «державним (урядовим) регулюванням економіки» розуміється комплекс заходів, інструментів, методів і механізмів координації економічних відносин у суспільстві, суб'єктом якої виступає держава та її інститути з притаманним їм важелями цілеспрямованого впливу на перебіг господарського процесу .

Процесний підхід розглядає механізм державного регулювання як засіб реалізації державно-управлінської діяльності, спосіб дій суб'єкта регулювання, який ґрунтується на базових принципах і функціях, характеризується сукупністю економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єкта державного управління, що забезпечує узгодження інтересів учасників управлінського процесу [4].

Цільовий підхід демонструє орієнтацію функціонування механізму державного регулювання на досягнення визначеної мети, характеризується сукупністю засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів за допомогою практичних заходів, важелів та стимулів, спрямованих на реалізацію цілей державного управління

Функціональний підхід трактує цю категорію з точки зору важливості забезпечення державою виконання серії взаємозалежних функцій. Визначається сукупністю організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервного функціонування системи державного управління.

Системний підхід розглядає цей термін з точки зору притаманності системоутворюючих ознак: наявності елементів, взаємозв'язків між ними, суб'єктно-об'єктного впливу, взаємодії із зовнішнім середовищем. Система, призначена для практичного здійснення державного управління, для досягнення поставлених цілей, має певну структур, методи, засоби, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління. Комплексний підхід розкриває внутрішню єдність усієї системи державного регулювання, характеризується наявністю конкретних механізмів, які в сукупності здатні забезпечити збалансоване та ефективну функціонування єдиного державного механізму.

При розкритті сутності такого явища, як механізм державного регулювання, виходить з того, що регулювання (від лат. *regulare* – підпорядковувати певному порядку) є процесом, а отже, механізм державного регулювання – це спосіб, за допомогою якого цей процес здійснюється.

О. Цевельов у галузі державного управління визначив та охарактеризував механізми державного реагування на загрози національній безпеці *у сфері безпеки державного кордону* України, зокрема:

- організаційний механізм – це система певних інструментів, методів, засобів, важелів і заходів, що спрямована на запобігання та нейтралізацію потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону України шляхом: реформування системи забезпечення національної безпеки України; удосконалення системи державного та військового управління в умовах реформування сектору безпеки і оборони України;

- політичний механізм – це комплекс політико-дипломатичних заходів, який спрямований на створення сприятливих внутрішньо-зовнішньополітичних умов для потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону України та реалізується шляхом: забезпечення політичної підтримки України з боку Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та інших провідних країн світу; залучення до активного співробітництва впливових міжнародних організацій;

- правовий механізм – це система законодавчих та нормативно-правових норм, встановлених та забезпечених міждержавними договорами між Україною та сусідніми державами, щодо питань забезпечення безпеки державного кордону України і реалізується шляхом: підготовки та укладення міждержавних договорів про спільний державний кордон, а також про режим спільного державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань тощо;

- фінансово-економічний механізм – це сукупність форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів держави з метою забезпечення її обороноздатності та готовності всіх елементів сектору безпеки і оборони до виконання завдань у будь-яких умовах обстановки;

- військовий (правоохоронний) механізм – це комплекс військових (правоохоронних) заходів, що спрямований на запобігання та нейтралізацію потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону;

- інформаційно-психологічний (ідеологічний) механізм – це комплекс заходів держави, спрямованих на забезпечення стану захищеності (інтелектуальної, соціально-політичної, морально-етичної) суспільства, за якими досягається нормальне функціонування та гармонійний розвиток держави незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційно-психологічних впливів;

- мотиваційний механізм – це сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, які зацікавлюють людину до здійснення певної діяльності з метою задоволення потреби реалізації своїх інтересів. [5].

За визначенням Л. Гейко та В. Марущака «методологія державного регулювання» – це сукупність вимог, які формуються перед органами державної влади та здійснюються за допомогою впливів на соціально-економічні процеси. Вона містить цілі, принципи, форми та методи впливів держави та формує логіку державного регулювання. Визначення цілей та завдань державного регулювання дозволяє визначити форми, методи та конкретні прийоми впливу на той чи інший процес. Методологія державного регулювання заснована на законах діалектики. [6]

Серед методологічних аспектів важливе місце займають функції державного регулювання, до яких належать:

- цільова - визначення цілей, пріоритетів та основних напрямів розвитку системи;

- стимулююча – формування регуляторів, здатних ефективно впливати на діяльність господарських суб'єктів і спрямовувати економічні процеси в бажаному напрямі;

- нормативна – держава за допомогою законодавчих актів встановлює певні «правила гри» для відповідного напрямку розвитку;

- коригувальна – коригування діяльності на кожному з етапів державно-управлінської діяльності для розвитку прогресивних процесів, усунення негативних зовнішніх ефектів тощо;

- соціальна – державне регулювання соціально-економічних відносин, підвищення рівня життя населення, перерозподіл доходів, забезпечення соціального захисту й соціальних гарантій, збереження навколишнього середовища тощо;

- контрольна – державний нагляд та контроль за виконанням установлених «правил гри», економічних, екологічних та соціальних стандартів.

Форми державного регулювання являють собою вид впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання [7].

Механізм державного регулювання є складовою системи державного регулювання, яка, крім того, включає в себе суб'єкти регулювання (державні органи), об'єкти регулювання. При цьому система працює під впливом певного навколишнього середовища, яке представлене політичною та правовою, демографічною та екологічною, техніко-економічною і соціально-культурною складовими.

Основні принципи державного регулювання територіальної оборони мають бути визначені на законодавчому рівні. Одними з основних принципів слід виокремити принципи, визначені як основа формування та реалізації державної політики у сфері оборони.

Аналіз вищенаведених визначень, дозволяє механізм державного регулювання територіальної оборони охарактеризувати як систему, що складається з комплексу цілеспрямованих принципів, функцій, методів та інструментів, які перебувають у постійному взаємозв'язку між собою та відповідають стратегічним напрямкам державної політики України, забезпечують готовність до обороноздатності держави.

Список використаних джерел.

1. Коник С.М., Москаленко С.О., Бобровникова А.О. Механізми держави. // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. –Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. – 2011. – С. 366].

2. Колупаєва І.В. Механізми регуляторної політики держави: сутність та детермінанти / Електронний журнал : «Ефективна економіка». – № 12. – 2016. – Ресурс доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5325>].

3. Колупаєва І.В. Механізми регуляторної політики держави: сутність та детермінанти / Електронний журнал : «Ефективна економіка». – № 12. – 2016. – Ресурс доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5325>.

4. Майстро С., Волошин О. Механізми державного регулювання розвитку альтернативної енергетики : теоретичні підходи до визначення та змісту // Збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 43 «Ефективність державного управління». http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/6.pdf.

5. Лукашов О. Механізми державного регулювання стратегічного розвитку регіону / О. Лукашов // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2017. – № 2 (33). – С. 78

6. Цевельов О.Є. Державне реагування на загрозу національній безпеці у сфері безпеки державного контролю України : автореф. дисерт. на здоб. наук. ступ. к.держ.упр.: 25.00.05 - державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку, 2017. – Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.univer.km.ua/doc/avtoreferat_Tsevelov.pdf

7. Гейко Л.М., Марущак В.П. Государственное регулирование экономики : Учебное пособие. – Одесса : БМВ, 2006. – 280 с.

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

КРАСНОСТАНОВА НАТАЛІЯ ЕДУАРДІВНА

*завідувач кафедри менеджменту організацій
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України, к.е.н., доцент*

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

В умовах посилення нестабільності економічного середовища актуальність переорієнтації української економіки на інноваційний шлях розвитку зростає, що обумовлено несприятливою ціновою кон'юктурою на традиційних експортних ринках. Однак, незважаючи на деклароване увагу до інновацій, запропоновані й реалізовані державою заходи підтримки не відповідають реальним потребам підприємств і організацій. Заходи підтримки носять, в основному, локальний характер, не поширюючись на всю інноваційну сферу, і не дозволяють їх адресатам стати драйверами інноваційного розвитку. Яскравим підтвердженням цього є глобальний індекс інновацій, за яким за яким Україна в 2019 році посіла 47 місце, в минулому 2018 році ми займали 43 місце [1].

Оскільки інноваційний процес базується на інтеграції, є нелінійним, і між його учасниками існують горизонтальні і вертикальні взаємозв'язку, до розгляду інтеграційної взаємодії логічно застосувати системний підхід. Сутність системного підходу полягає в налагодженні регулярного взаємодії, що охоплює всі елементи інноваційного процесу і всіх його учасників. При цьому система повинна володіти емерджентністю, тобто в результаті системної взаємодії ефективність інноваційного процесу повинна бути вище, ніж якби його компоненти функціонували не взаємодіючи.

Дослідження економічного стану, основних тенденцій розвитку підприємств і зовнішнього середовища, які зазнають системні перетворення, породжує неминучість змін в системі організації і новий рівень вимог, підходів до його управління. Ключовими рисами трансформації економіки і суспільства, які активізують діяльність з проведення модернізації існуючої системи управління, є:

- НТП і необхідність формування інтелектуально-креативного, інноваційного типу економіки;
- об'єктивні глобалізаційні процеси створення єдиної світової системи господарювання і суспільних відносин;
- обмеженість і деградація ресурсів, що орієнтують на пошук шляхів переходу до енерго- і ресурсоефективних процесів і технологій («само підтримуючий» розвиток);
- гіперконкуренція на світовому ринку і висока швидкість відновлення товарного асортименту, індивідуалізація продуктів, в яких найбільший внесок у створення нової вартості і цінності вносять маркетингові та сервісні функції;
- системні модифікації, ускладнення бізнес-середовища і процесів в частині технічного вдосконалення виробництва, організації праці та управління;
- високий рівень невизначеності системи і експоненціальне зростання обсягів інформації, необхідної для аналізу і прийняття конструктивних управлінських рішень.

Взаємопов'язаність даних факторів істотно впливає на стратегічні орієнтири суб'єктів господарювання. На цьому тлі основні теорії виявляються неефективними, а традиційні моделі, які раніше дозволяли прогнозувати і контролювати бізнес, вимагають заміни на більш органічне нелінійне мислення. Менеджери повинні розуміти нездійсненність обліку при прогнозуванні всіх варіантів інноваційної поведінки економічної системи (ЕС), якою є підприємство. У разі невдач необхідно скористатися антикризовим планом дій, щоб спробувати направити інноваційний процес в потрібне русло для ув'язки всіх елементів системи.

В умовах загальної інноваційної стратегії не багато керівників мають синергетичне мислення, щоб розглядати ЕС як живу систему, здатну до саморозвитку і самоорганізації. Таке розуміння поступово приходить до дослідників - інноваторів, в якій би галузі знань вони не працювали. Професор Г. Хакен з цього приводу впевнений, що час для синергетичної освіти прийшов [2]. Системно-синергетичне мислення, ототожнюється з міркуваннями про складність світоустрою, відповідальність та неоднозначність результатів організаційно-управлінських інновацій, моделювання і відносну непередбачуваність інноваційного розвитку системи, проблеми вибору. Початкова передумова збалансованого управління ЕС концептуалізується в зберіганні життєздатності системи та досягненні бажаного стану, на що повинні бути орієнтовані адекватні системи управління, незалежно від їх організаційного рівня.

Під системою управління визначаємо одне з основних комплексних понять управлінської науки, що являють собою підсистему більшої системи, що забезпечує досягнення цілей керованої системи (підсистеми) шляхом

впливу на структуру, процеси, зв'язки і відносини між суб'єктами, в умовах, допустимих для існування керованої системи. Система управління збалансованим інноваційним розвитком ЕС включає когерентну сукупність локальних підсистем, взаємозв'язків і процесів між ними, що дають йому цілісність і здатність до досягнення іманентно властивою стратегічної мети завдяки синергетичних ефектів.

Прискорений розвиток веде до адекватного зростання синергетичного потенціалу як базису модернізаційного процесу. Система управління збалансованим інноваційним розвитком повинна бути націлена на досягнення саморегулювання, самоврядування і самоорганізації ЕС за рахунок організаційно-управлінських інновацій. Передбачається, що вирішальна роль у створенні сприятливого середовища для інноваційного розвитку ЕС (інституційних умов, тобто норм і правил, що сприяють або підйому, або паралічу і спаду синергетичного потенціалу системи) відводиться державі. Воно, виступаючи суб'єктом управління по відношенню до ЕС, об'єктує цілі та завдання розвитку, забезпечує їх досягнення і рішення. У цьому статусі держава у вирішальній мірі визначає напрямки, темпи, організаційно-економічну і фінансову підтримку інноваційного розвитку. Повнота умов останнього забезпечується, з одного боку, гістерезисним історичним, культурним, технологічним і управлінським досвідом, з іншого, ефективно діючим механізмом, який максимально розкріпачує творчий потенціал ЕС.

Методологія збалансованого інноваційного розвитку ЕС базується на узгодженні необхідних принципів, підходів, закономірностей, інструментів і властивостей. Важливо враховувати те, що диспропорції в етапах інноваційного розвитку здатні зруйнувати цілісність системи. Тобто, зусилля повинні спрямовуватися не тільки на управління системою, але і на створення сприятливих умов для можливості виходу до інноваційної траєкторії розвитку.

Концепція збалансованого інноваційного розвитку ЕС може послужити потужним управлінським фундаментом в пошуку нових елементів організаційної інфраструктури та підтримки систем, що самоорганізуються. Збалансоване управління передбачає вплив на ЕС для досягнення інноваційних та іманентно властивих їй станів за допомогою синергетичних ефектів завдяки послідовної реалізації функцій і механізмів формування організаційних основ виживання в умовах турбулентності, а також інституційних форм і відносин, що стимулюють і розвивають здатність до інноваційної компоненті.

Список використаних джерел.

1. Cornell University, INSEAD, and WIPO (2019); The Global Innovation Index 2019: Creating Healthy Lives—The Future of Medical Innovation, Ithaca, Fontainebleau, and Geneva. Global Innovation Index 2019 – 12th Edition - wipo_pub_gii_2019.pdf
2. Haken H. Erfolgsgeheimnisse der Natur. Synergetik: Die Lehre vom Zusammenwirken. (rororo Sachbuch). Reinbek bei Hamburg, 1995. «САМООРГАНИЗУЮЩЕЕСЯ ОБЩЕСТВО» | Сайт С.П. Курдюмова "Синергетика"

АКИМЕНКО НАТАЛЯ ВАЛЕНТИНІВНА

*доцент кафедри менеджменту організацій
ОРИДУ НАДУ при Президентів України, к.е.н., доцент*

ВІРТУАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ

Останнім часом, вже протягом кількох років, в Україні та в світі все більше поширюються так звані віртуальні підприємства. Тобто стає актуальним та доцільним дослідження сутності, особливостей створення та функціонування, переваг та недоліків, засобів управління, а також напрямків подальшого вдосконалення діяльності такого виду підприємств.

Таким чином, віртуальні підприємства є однією з відносно нових організаційних форм підприємств. На розвиток нових форм організації та управління підприємством більшою мірою вплинули такі тенденції розвитку сучасних ринків, як глобалізація ринків, зростаюче значення якості товару, його ціни і ступеня задоволення споживачів, підвищення важливості стійких відносин зі споживачами, а також зростаюче значення ступеня застосування нових інформаційних і комунікаційних технологій [1].

Термін «віртуальне підприємство» використовується в двоякому значенні. У більш абстрактному контексті віртуальне підприємство означає найбільш передову і ефективну форму організації підприємства, яка є найкращою з точки зору наявних технічних і економічних умов. У більш конкретному сенсі, віртуальне підприємство має на увазі мережеву, комп'ютерно-опосередовану організаційну структуру, що складається з неоднорідних компонентів, розташованих в різних місцях. Тоді визначення «віртуальне» може інтерпретуватися як «штучно створене», або як «уявне, а не існуюче в реальному фізичному просторі», або як «розширене за рахунок спільних ресурсів».

У літературі також зустрічаються визначення поняття віртуальна організація. Як зазначають дослідники, слід розрізняти поняття «віртуальна організація» та «віртуальне підприємство», оскільки поняття «віртуальна організація» є більш широким і охоплює різні види утворень, що існують у віртуальному просторі [2].

Віртуальне підприємство створюється шляхом відбору потрібних організаційно-технологічних ресурсів з різних підприємств і їх інтеграції з використанням комп'ютерної мережі. Це призводить до формування гнучкої і динамічної організаційної системи, найбільш пристосованої для якнайшвидшого випуску продукції і її поставки на ринок. Водночас віртуальне підприємство повністю орієнтовано на замовника, оскільки його основні характеристики - це швидкість виконання замовлення і повнота задоволення вимог клієнта. З включенням замовників і виконавців в єдину відкриту організаційну структуру межі між взаємодіючими підприємствами стають досить нечіткими, прозорими і рухливими. Рівень партнерських відносин між постачальниками і клієнтами зростає: успіх одних - необхідна умова успіху інших.

З практичного боку звичайного підприємства, наприклад, для розробки і виведення нового товару на ринок потрібно залучення значних ресурсів. На відміну від нього віртуальне підприємство шукає нових партнерів, що володіють ресурсами, які відповідають ринковим потребам, знаннями та здібностями, для спільної організації і реалізації цієї діяльності. Тобто вибираються підприємства (організації, окремі колективи, люди), що володіють ключовою компетенцією у формі ресурсів і здібностей для досягнення конкурентної переваги на ринку.

З урахуванням вище зазначеного, можна виділити ключові особливості віртуальних форм підприємств: можливість вибирати і використовувати найкращі ресурси, знання і здібності з меншими тимчасовими витратами. З цього випливають такі конкурентні переваги віртуальних підприємств:

- швидкість виконання ринкового замовлення;
- можливість зниження сукупних витрат;
- можливість більш повного задоволення потреб замовника;
- можливість гнучкої адаптації до змін навколишнього середовища;
- можливість знизити бар'єри виходу на нові ринки.

Звичайно для планування, організації і координації діяльності віртуальних підприємств необхідні і відповідні управлінські підходи. У створенні віртуальних підприємств можуть брати участь підприємства, які концентрують свої зусилля виключно на управлінні компетенціями третьої сторони. В даному випадку таке підприємство повинно володіти як мінімум такими здібностями:

- вміти ідентифікувати і залучати ключові компетенції, необхідні для реалізації проекту (аспекти менеджменту знань);
- на основі знайдених необхідних компетенцій організувати процес створення і збуту продукції (аспекти функціонування мережі).

Поряд з перерахованими вище перевагами, віртуальні підприємства мають і деякі недоліки, точніше, слабкі місця: надмірну економічну залежність від партнерів із-за вузької спеціалізації членів мережі; практичну відсутність соціальної та матеріальної підтримки партнерів із-за відмови від класичних договорів і звичайних трудових відносин; небезпеку надмірного ускладнення, що впливає з різномірності членів підприємства, неясності щодо членства в ній, відкритості мереж, динаміки самоорганізації, невизначеності в плануванні для членів.

Концепція віртуальних організацій знаходить все більше прихильників. В даний час в Європі та в Україні постійно зростає кількість віртуальних підприємств. Участь в подібних коопераційних мережах вже зараз є важливим фактором підвищення конкурентоспроможності, особливо для підприємств, що спеціалізуються на одній або декількох технологічних операціях малих і середніх форм бізнесу. У зв'язку з цим представляється важливим як збільшення чисельності вітчизняних віртуальних підприємств, так і вхідження українських компаній в глобальні коопераційні ланцюжки.

Список використаних джерел.

1. Т.П. Подчаснова // Організаційно-функціональні аспекти створення віртуального підприємства // Збірник наукових праць МННЦ ІТІС, 2008, №13.
2. ІТ-право: теорія та практика : навч. Посіб. / авт. Кол. ; за ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитоновой. – Одеса : Фенікс, 2017. - 472 с.

АЛЬ-АТТІ ІРИНА

аспірант Міжрегіональної Академії управління персоналом

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДЕФІНІЦІЇ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ»

В українському законодавстві не закріплено поняття «публічне управління», а застосований в іноземній науковій літературі термін “public” (публічний) в Україні досить часто автоматично підміняється терміном “державний” (“state”). Проте «публічне управління» як модель управління справами суспільства має інше сутнісне наповнення.

Сучасна держава – це універсальна політична організація в суспільстві, яка зумовлюється його соціальною асиметрією та необхідністю виконання “спільних справ”, яка має особливу публічну (державну) владу та спеціалізований апарат управління суспільством, яка виражає передусім інтереси народу, легітимно визнані в результаті впливу різних груп тиску на державну владу, та виконує певною мірою функції арбітражу між різними прошарками суспільства [4, с. 22–23].

Демократичні засади врядування справами суспільства докорінно змінюють характер і структуру управління суспільними, політичними, економічними, соціальними та іншими процесами в державі. Україна, перебуваючи на шляху формування громадянського суспільства, одночасно має сформувати повноцінну публічну сферу, яка у широкому сенсі є сферою реалізації властивих суспільству інтересів, тобто суспільних інтересів у цілому. А на етапі становлення громадянського суспільства, коли громадські інституції ще не достатньо розвинуті, публічне (державне) управління (як в Україні) представлено в основному органами державної влади та органами місцевого самоврядування. На нашу думку, суттєві відмінності між поняттями “публічне управління” та “державне управління” сьогодні в Україні ще не стали явними. Діяльність владних структур, як і раніше, підпорядкована стандартам і процедурам раціонального бюрократичного підходу, який недостатньо придатний для впровадження демократичних принципів врядування в умовах динамічних змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовищ [6, с. 130].

У процесі розвитку громадянського суспільства управління справами суспільства має набувати все більшої "публічності", відбувається залучення широких верств населення, громадян, громадських, самоврядних організацій тощо. В умовах демократії, коли рівень розвитку громадянського суспільства достатньо високий, державна влада перетворюється фактично на публічне управління і потрапляє в суттєву залежність від суспільства (публіки). У цьому випадку справді варто говорити про "публічну владу", "публічне управління" як поєднання державного управління (у вузькому розумінні) і громадського самоврядування. Це зумовлено єдністю публічних інтересів, цілей і завдань, у досягненні і вирішенні яких обидві системи беруть активну участь, а також самою природою управлінської діяльності [2, с. 145–146].

Як різновид соціального управління, публічне управління складається з: 1) державного управління, де суб'єктом виступає держава в особі відповідних структур; 2) громадського управління, де суб'єктами є недержавні інституції [1, с. 84]. При цьому, державне управління розглядається у вузькому розумінні, а до громадського управління можна також віднести органи місцевого самоврядування.

На думку Л.Новак-Каляєвої "публічне управління" – це діяльність органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Публічне управління забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей, воно пов'язане з демократичними цінностями, принципами верховенства права, поваги до гідності людини, недискримінації, рівності, справедливості, безпеки, ефективності та ін. [5, с. 144].

На думку Ю.Шарова, «в європейському дискурсі поняття «публічне (державне) управління» охоплює три виміри: урядування (governance) як процес колективного вироблення та реалізації стратегічних рішень на основі механізмів консенсусу формування й узгодження політики та координації дій ключових учасників; адміністрування (administration) як чіткий розподіл повноважень і обов'язків між учасниками процесу та інформаційно-комунікативне забезпечення вертикальної та горизонтальної координації дій між суб'єктами врядування; менеджмент (management) як сукупність процесів, що спираються на інституційну основу адміністрування і спрямовані на забезпечення виконання стратегічних рішень, прийнятих у системі врядування, за рахунок використання раціональних управлінських технологій, методів, засобів і форм управління» [7, с. 7].

Категорія «публічне управління» є надзвичайно складною за своїм змістом, яку легше описати, ніж сформулювати її чітко визначення [3, с. 96]. На його думку, публічне управління являє собою різновид суспільно корисної діяльності, який здійснюється певною сукупністю суб'єктів, зокрема органами державної влади [3, с. 96].

Важливою, на нашу думку, є теза Р.Мельника, що «влада далеко не завжди пов'язана з примусом. Нерідко вона реалізується через застосування інших механізмів – переконання, надання (виділення) матеріальних чи фінансових ресурсів тощо. А раз так, то й управління, яке має на меті досягнення певного стану суспільних відносин (вчинення дій або утримання від дій), також може здійснюватися у позапримусовому порядку» [3, с. 95–96]. На нашу думку, саме публічне управління більш повною мірою має використовувати позапримусові механізми (на відміну від «державного управління», яке базується на механізмах примусу суб'єкта управління).

Крім того, варто погодитися, що не слід розширювати зміст публічного управління за рахунок внутрішньоорганізаційної діяльності органів виконавчої влади; публічне управління проявляється лише у зовнішніх відносинах органів виконавчої влади з іншими органами публічної влади, а також приватними особами [3, с. 97].

Отже, термін "публічний" не слід автоматично застосовувати замість терміну "державний". «Публічне управління» як модель управління справами суспільства має інше сутнісне наповнення.

Публічне управління являє собою різновид суспільно корисної діяльності, який здійснюється певною сукупністю суб'єктів, у т.ч. органами державної влади, місцевого самоврядування тощо. При цьому, більш повною мірою мають використовуватися позапримусові механізми (на відміну від «державного управління», яке базується на механізмах примусу суб'єкта управління) та проявлятися у зовнішніх відносинах органів виконавчої влади з іншими органами публічної влади, а також приватними особами.

Публічне управління забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей.

Список використаних джерел.

1. Адміністративне право України : Підручник для юрид. вузів і фак. / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. 2004. 401 с.
2. Гончарук Н. Т., Сурай І.Г. Вплив розвитку громадянського суспільства на публічне управління. *Галузь науки "Державне управління" : історія, теорія, впровадження : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 28 трав. 2010 р. : у 2 т. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, С. В. Загороднюка. К. : НАДУ, 2010. Т. 1. С. 145–146.*
3. Мельник Р. С. Категорія "публічне управління" у новій інтерпретації. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 95–98.
4. Оболенський О. Ю. Державна служба: Підручник К. : КНЕУ, 2006. 472 с.
5. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білінська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білінської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
6. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування: стан, виклики, перспективи здійснення : наук. доп. / авт. кол. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди. К. : НАДУ, 2018. 180 с.
7. Шаров Ю. П. Інноваційні інструменти публічного адміністрування: європейський контекст. *Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з держ. упр.* 2010. №1. С. 5–9.

**АМЕРИКАНСЬКІ ТРАДИЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ У МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
«NEW PUBLIC MANAGEMENT»**

Для кожної країни світу притаманні як спільні закономірності, так і національні особливості формування моделей публічного управління. Яскравим прикладом адаптації системи публічного управління до глобальних змін є формування моделі публічного управління та формування закономірностей вироблення управлінських рішень у США на прикладі моделі «New Public Management». Американська модель публічного управління є гнучкою, такою, що швидко адаптується до дії ендегенних та екзогенних факторів, які впливають на розвиток США. Фундаторами-теоретиками американської школи публічного управління та адміністрування, якій притаманна чітко визначена емпірична спрямованість вважають В.Вільямсона, Ф.Гуднау, Ф.Тейлора, які відомі і як теоретики менеджменту. На основі синергії методології та теоретичних підходів права, економіки та менеджменту, політології, соціальної психології, філософії та соціології – у всіх теоріях публічного управління США домінує концепція «ефективної держави». Американський прагматизм вплинув на те, що діяльність системи публічного управління (і держави в цілому) у США умовно ототожнюється з поняттям «підприємство» («enterprise»), а отже – і з критеріями його успішної роботи: прибутковістю, рентабельністю, ефективністю, результативністю, корисністю, здатністю задовольняти потреби споживачів – членів громадянського суспільства США. Концепція «ефективної держави» стверджує – як підприємство працює задля задоволення потреб та запитів споживачів, виробляючи продукцію та послуги, так і вся система публічного управління США має працювати для задоволення потреб споживачів (населення США, виборців), продукуючи якісні та ефективні публічні послуги. Замовники публічних послуг – громадяни країни, які сплачують податки і за рахунок цього утримують публічну владу. Результат роботи системи публічного управління отримує назву «публічна послуга», а її головною ознакою стає «корисний результат» для споживача.

Впродовж XX ст. американські традиції публічного управління формувались під впливом теоретичних підходів, що ґрунтувалися на англо-саксонській традиції розподілу влади на виконавчу, законодавчу, судову. В основі таких традицій – три концептуальні підходи. «Менеджерський» (управлінський) підхід – зорієнтований на дослідження та удосконалення дій виконавчої влади, яка має надавати якісні управлінські, публічні послуги. «Політичний» підхід – зосереджує увагу на внутрішньополітичних та зовнішньополітичних питаннях бачення майбутнього, цілей та пріоритетів розвитку країни, на визначенні стратегічного бачення суспільного розвитку, реалізації та коригуванні політичних процесів. «Правовий» підхід – пов'язаний із законодавчим унормуванням процесів функціонування системи публічного управління, з налагодженням ефективної роботи прозорого та чесного судочинства, із забезпеченням главенства закону, гарантуванням незалежності судової влади та її служіння інтересам суспільства.

У період з 30-х до 70-х років XX ст. – з початком «Нового курсу» президента Франкліна Делано Рузвельта, який було введено у США для подолання руйнівних наслідків «Великої економічної депресії» (1929 – 1933 рр.) і до кінця 60-х років XX ст. – у США домінувала кейнсіанська модель індикативного планування та макроекономічного регулювання, у якій активну роль відігравала держава. Це посилювало бюрократизацію системи публічного управління та державне адміністрування, що призвело до «роздування» державного апарату, збільшення бюрократичних структур та кількості державних службовців. У цей час в США формується так звана модель «адміністративної держави». У 70-ті роки XX ст. у США відбувається перехід до «монетаризму», що супроводжувалося поверненням до класичної ринкової ідеології, домінування ліберальних цінностей і вільного ринку, а отже – до зменшення регуляторного та адміністративно-управлінського тиску держави. Зміна ідеології обумовила й кардинальні реформи американської системи публічного управління, оптимізацію (у т.ч. шляхом скорочення) державного бюрократичного апарату, його гнучкого пристосування до вимог «відкритої економіки» та глобалізації. З 70-х років XX ст. США стають лідером та очолюють процеси глобалізації. Технічним підґрунтям забезпечення такого лідерства стає Інтернет та інноваційні комп'ютерні технології, поява яких змінює й систему публічного управління США.

З середини 80-х – впродовж 90-х років XX ст. у США виникає та швидко поширюється модель публічного управління «New Public Management (NPM)» (з англ. «New Public Management» (NPM) – «новий публічний менеджмент», «нове публічне управління») [1; 2]. Впровадження моделі публічного управління NPM призвело до системної адміністративної реформи, метою якої США (а надалі й інші країни світу, що застосували модель NPM у розвитку національної системи публічного управління – Японія, Нова Зеландія, Канада) проголосили: підпорядкування діяльності держави, системи публічного управління суспільним запитам та очікуванням суспільного розвитку; віднайдіння балансу між інтересами «суспільство – бізнес – держава – громада – людина» в процесі вироблення, прийняття та виконання публічно-управлінських рішень; відмову від корпоратизації державного апарату (тобто недопущення стану, коли бюрократія працює на себе та самовідтворює нові бюрократичні структури та інституції для підтримки власного розвитку); підвищення ефективності функціонування всіх рівнів публічного управління, забезпечення доступності якісних публічних послуг для юридичних та фізичних осіб; налагодження регулярної та системної співпраці бізнес-структур, громадян, неурядових громадських інституцій та інших представників громадянського суспільства з інституціями публічного управління всіх рівнів для вирішення нагальних (поточних та стратегічних) завдань соціально-економічного та суспільного розвитку. Особливу роль у моделі публічного управління «New Public Management» приділяють налагодженню тісної та регулярної співпраці системи публічного управління з бізнес-структурами (великим, середнім та малим бізнесом). Така співпраця може бути як ситуативною, для вирішення поточних проблем суспільного та місцевого розвитку, так і системною, у т.ч. на засадах державно-приватного партнерства. Співпраця органів публічного управління з

бізнес-структурами зорієнтована на розвиток спонсорства; створення нових та підтримку вже існуючих робочих місць; працевлаштування на фірмах представників найбільш соціально-вразливих верств населення – молоді, осіб передпенсійного віку та людей з обмеженими фізичними можливостями; вирішення за рахунок державно-приватного партнерства актуальних проблем місцевого та регіонального розвитку, на розвиток громад – від міст до сільської місцевості (будівництво об'єктів транспортної, соціальної, енергетичної, IT-інфраструктури; об'єктів очистки питної води, водопостачання та водовідведення, сміттєпереробних заводів, будівництво доріг, у т.ч. на засадах концесії). Отже, універсальні інструменти та традиції менеджменту у США втілились у моделі публічного управління «New Public Management». У США елементи менеджменту успішно використовуються у таких моделях публічного управління як: «Governance»; «Policy Network», «Public Affairs», що різняться між собою роллю та повноваженнями центральної влади, місцевого самоврядування та інших учасників публічного управління, дозволяють враховувати ієрархічні інтереси держави, бізнес-структур, неурядових організацій, людини та всіх представників громадянського суспільства.

Список використаних джерел.

1. Lane, J. E. (2000) New Public Management, London: Routledge. – 256 p.
2. Pollitt, C, Bouckaert, G (2011) Public Management Reform: A Comparative Analysis – New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State, 3rd edn. Oxford: Oxford University Press. – 392 p.

БРОВКОВА ОЛЕНА ГЕОРГІЇВНА

доцент кафедри менеджменту Одеського національного політехнічного університету

СТАРЧЕНКО МАРГГАРИТА ОЛЕКСАНДРІВНА

Бакалавр Одеський національний політехнічний університет (Одеса)

ІНСТРУМЕНТИ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Актуальність подальшого розвитку управління розвитком держави полягає в тому, щоб досягти головної цілі соціально-економічного розвитку України подвоїти ВВП і довести його до 500 млрд.дол. у найближчі десять років.

Серед інструментів для визначення пріоритетів та стратегій розвитку держави можна використовувати форсайт.

Форсайт – систематична спроба зазирнути в довгострокове майбутнє економіки та суспільства з метою ідентифікації зон стратегічного дослідження та появи нових високих технологій, що можуть приносити найбільш економічні та соціальні вигоди. [4]

Форсайт – це сценарне прогнозування соціально-економічного розвитку економіки, суспільства у 10-20 річній перспективі.

Форсайт від інших інструментів прогнозування розвитку відрізняють такі характеристики:

орієнтація на вживання конкретних заходів, що полягає не тільки в аналізі перспектив майбутнього розвитку, але в прийнятті конкретних рішень;

врахування різних альтернатив майбутнього розвитку, яке ґрунтується на тому, що майбутнє не визначене;

залученість різнопрофільних, але зацікавлених груп експертів;

комплексний характер, намагається охопити всі фактори, які можуть вплинути на майбутні процеси. [3]

Завдання і цілі форсайту стали більш різноманітними. Можна виділити наступні етапи змін цілей форсайту:

підготовчий етап – окремі види форсайту використовувалися в США переважно для оборонних досліджень;

перший етап – технологічний форсайт, коли програма застосовувалася для розробки перспектив науково-технічної сфери;

другий етап – ринково-орієнтований форсайт;

третій етап – соціально-економічний.

Етапи форсайту змінювалися разом з розвитком держав [1].

На сучасному етапі можна виділити два основних підходи до форсайту:

спадний та висхідний. [2]

Спадний підхід використовує анкети Дельфі, громадські зустрічі, семінари-диспути, запрошення експертів на семінар. Ат, на кінцевий продукт.кцент ставиться на результа

Висхідний підхід ставить акцент на дискусії, презентації, інтернет-презентації. Таким чином об'єднує більшу кількість джерел інформації. Акцент робиться на процесі збору і обробки інформації, налагодженню інформаційних зв'язків.у цьому випадку заохочується обмін думками і стратегічними підходами між експертами та особами, які приймають рішення.

У програмах форсайту найбільш інтенсивно використовуються наступні методи:

розробка сценаріїв;

метод Дельфі;

виділення ключових технологій;

технологічна дорожня карта;

формування експертних панелей;

SWOT-аналіз;

аналіз взаємного впливу факторів. [1]

Кожен метод прогнозування має визначені сфери застосування та умови найбільш ефективного використання.

Застосування методів сценарного планування та SWOT-аналізу дозволяє побудувати сценарії розвитку економіки України до 2030 року.

Розробка стратегій розвитку територіальних громад за методами форсайту опирається на інтелектуальний потенціал системи, що планує й формує свій розвиток. У випадку громади чи регіону це – інтелектуальний потенціал людей відповідної території, який є сукупністю його наукового, інноваційного, інформаційно-комунікаційного та культурного потенціалів.

За останні роки роль форсайту у формування стратегічної політики країн, що прагнуть максимально використати свій потенціал, різко зросла. Форсайт стає популярним явищем як в державних структурах, так і в територіальних громадах.

Список використаних джерел.

1. Ємельяненко Л.М. Форсайт-методологія стратегчного управління інноваційним розвитком суспільства (http://www.nbu.gov.ua/soc_gum/vsnu/2015_10_2/emeljanenko.pdf)
2. Мартино Дж. Технологическое прогнозирование / Дж.Мартино. – К.: Прогресс, 2015. – 237 с.
3. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування (http://www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Feduiova308.pdf)
4. Что такое форсайт? Высшая школа экономики (<http://foresight/hse.ru/whatforesight/>)

БУТЕНКО ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

*доцент кафедри менеджмент організації
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України, к.е.н., доцент*

ЧАЙКОВСЬКА АНАСТАСІЯ ПАВЛІВНА

слухач ОРИДУ НАДУ при Президентіві України,

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Система управління організацією вважається системою, передусім, у тому сенсі, що це поняття обмежує певну множину елементів, що в неї входять, сила зв'язку між якими перевищує силу їх зв'язків з елементами, розташованими за межами системи, й тому є для даної системи зовнішнім середовищем. Елементи ж, що входять в систему, об'єднані єдністю мети, або спільними правилами поведінки.

«Система управління організацією включає сукупність усіх служб організації, всіх підсистем та комунікацій між ними, а також процесів, що забезпечують функціонування організацією» [2].

«Під організаційною системою, якою, власне, і є підприємство, розуміється колектив людей, що здійснюють спільну плановану та взаємопов'язану діяльність, що передбачає реалізацію функції управління цією діяльністю». Так як, система управління підприємством призначена для управління організаційною системою, вона відноситься до категорії систем організаційного управління[4].

«Управління організацією — це безперервний процес впливу на продуктивність працівника, групи або організації в цілому з метою досягнення найкращих результатів з позиції поставленої мети» [2].

«Анрі Файоль говорив, що управління — це ведення організації до її мети витягуючи максимальні можливості зі всіх наявних в її розпорядженні ресурсів.

Головними суб'єктами здійснення управлінської діяльності є менеджери. Менеджер — це член організації, що здійснює управлінську діяльність та вирішує управлінські завдання.

Менеджери займають ключові позиції в управлінні організацією. Вони в організації виконують різноманітні ролі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Ролі менеджерів в організації [3]

Ролі	Функції
Ухвалення рішення	- визначення напрямку руху організації; - вирішення питань розподілу ресурсів; - здійснення поточного корегування.
Інформаційна роль	- збирання інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище; - поширення інформації, які мають вигляд фактів і нормативних установок; - роз'яснення політики та основних цілей організації.
Керівна роль	- формування відносин всередині і за межами організації; - мотивація членів організації для досягнення потрібних цілей; - координування зусиль членів організації; - відповідальний, як представник організації.

У самому загальному вигляді управління постає як певний тип взаємодії, що існує між двома суб'єктами, один з яких у цій взаємодії знаходиться в позиції суб'єкта управління, а другий — у позиції об'єкта управління.

Дана взаємодія характеризується наступними моментами.

Суб'єкт управління надсилає об'єкту управління імпульси впливу, які містять у собі інформацію щодо того, як повинен функціонувати надалі об'єкт управління. Дані імпульси будемо називати управлінськими командами;

Об'єкт управління отримує управлінські команди і функціонує у відповідності до змісту даних команд[5].

Про управлінському взаємодії можна говорити як про реально існуючому лише у випадку, якщо об'єкт управління виконує команди суб'єкта управління. Для того щоб це виконувалося, необхідно, по-перше, наявність у суб'єкта управління потреби і можливості управляти об'єктом управління, виробляючи для цього відповідні управлінські команди, і, по-друге, наявність у ОУ готовності і можливості ці команди виконувати. Дані умови є необхідними і достатніми для того, щоб суб'єкт управління здійснював управління об'єктом управління. Рушійним початком управління є протиріччя між керуючим і керованим суб'єктами, що породжує, з одного боку, необхідність управління, і дозволене, з іншого боку, в процесі здійснення управління. Тобто розглядати питання ефективного управління необхідно з позицій взаємодії суб'єкта та об'єкта управління.

Коли реалізується управлінське взаємодія, можна говорити, що між двома суб'єктами існує управлінська зв'язок, суть якої полягає в тому, що один з них зацікавлений у певного виду функціонуванні другого і генерує управлінські команди, що задають бажане для нього поведінку цього другого суб'єкта, а другий в силу певних причин веде себе відповідно управлінським командам першого[1].

Для того щоб між двома суб'єктами існувала управлінська зв'язок і відповідно здійснювалося управлінське взаємодія, необхідно, щоб між цими суб'єктами існували відносини управління. Вони є основою можливості здійснення управління, оскільки саме вони задають можливість виробляти управлінські команди і готовність ці команди виконувати. Відносини управління не є початковими відносинами, а базуються на більш глибоких відносинах, таких як економічні або морально-етичні відносини.

Список використаних джерел.

1. Васильківський, Д. М. Стратегічне управління підприємством в умовах ринкових відносин [Текст] / Д. М. Васильківський // Стратегія управління — Київ — 2001. — № 6. — С. 81—88.
2. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: підручник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. — 2-е вид., випр., допов. — Київ : Академвидав, 2007. — 464 с.
3. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч. посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. — 3-е вид., допов. і перероб. — Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка» (Інфор.-видав. центр «ІНТЕЛЕКТ+» Ін-ту післядипломної освіти); «Інтелект-захід», 2007. — 384 с.
4. Мельник, А. Ф. Державне управління [Текст] : навч. посіб. / А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко, О. Ю. Оболенський, ; за ред. А. Ф. Мельник. — Київ : Знання—Прес, 2003. — 87 с.
5. Менеджмент: теорія і практика : навч. посіб. / А. А. Мазаракі, Г. Є. Мошок, Л. А. Гомба та ін. — Київ : Атака, 2007. — 564 с.

ВЕЛИЧКО ТЕТЯНА ГРИГОРІВНА

*доцент кафедри менеджменту організацій
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України, к.е.н., доцент*

ВДОВІЧЕНКО ОЛЕНА СТАНІСЛАВІВНА

слухач ОРИДУ НАДУ при Президентіві України

ПРОЦЕСИ УРБАНІЗАЦІЇ В СВІТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ МЕГАПОЛІСІВ

Важко переоцінити значення кількості і «якості» населення на економічне, соціальне і політичне становище держави. Але сьогодні все більш людей у світі віддають перевагу життю в міських районах перед сільськими.

Урбанізація (від лат. *urbanus* — міський) — зростання значення міст в розвитку суспільства, яке супроводжується ростом і розвитком міських поселень, зростанням питомої ваги міського населення, поширенням міського способу життя в певному регіоні, країні, світі.

Урбанізаційних вибух відносять до XIX-XX ст. Передумовами урбанізації є розвиток торгівлі, ремесла, науки і зростання в містах промисловості, розвиток їх культурних і політичних функцій, механізація сільського господарства, безробіття в сільській місцевості.

Проживання великої частини населення будь-якої країни в містах має величезне значення в розвитку економіки держави і соціальної політики. По всьому світу від 70% до 90% людей живуть у містах, и до 2050 р. прогнозується зростання чисельності населення світу в містах — з 3,9 млрд. в 2014 р. до 6,3 млрд., що становитиме дві третини (66,4%) світового населення [1, с. 1].

Урбанізації нині охопили весь світ, і сьогодні вкрай важливо розуміти значення понять «агломерація» та «місто».

Місто — це відкрите співтовариство, що має чотири фундаментальних ознаки:

- усвідомлення членами спільноти належності до нього;
- соціальна організація цієї спільноти та її вертикальна схема;
- постійна територія і матеріальна інфраструктура міського співтовариства;
- вбудованість в систему інших міських спільнот.

Агломерація — (від лат. *Agglomeratio*) — приєднує, нагромаджує. Одна зі стадій урбанізації — міська агломерація — компактне скупчення населених пунктів, головним чином міських, об'єднаних в складну динамічну систему з інтенсивними виробничими, транспортними і культурними зв'язками.

Майже половина міських жителів у світі проживають у відносно невеликих населених пунктах із менш ніж 500 тис. жителів. Майже 400 міст перевалили за позначку 1 мільйон жителів / мешканок. Близько 1/8 населення живуть у 28 мегаполісах із населенням більш ніж 10 млн. жителів. У Пекіні (Китай) проживає 22 мільйона чоловік, в

Осаці (Японія) — 17 мільйонів, в Лос-Анджелесі (США) — 18 мільйонів, в Манілі (Філіппіни) — 20 мільйонів і т.п. (дані наведені з урахуванням населення не тільки безпосередньо міст, а й передмість). Експерти Департаменту ООН з економічних і соціальних питань (ДЕСП) прогнозують значне збільшення кількості густонаселених мегаполісів: до середини нинішнього століття число міських агломерацій з населенням понад 10 млн. жителів зросте з 28 до 41.

Україна — країна високої урбанізації. З 1990 р. частка міських жителів серед населення нашої країни збільшилася на 2,7 процентних пункту (п.п.) і в 2014 р. досягла 69,5%. Станом на 2017 рік рівень урбанізації України становить 70,1%. В наступні роки, згідно даних звіту ДЕСП, зростання рівня урбанізації в Україні буде ще стрімкіше: в 2050 р. в міських районах будуть проживати четверо з п'яти (79%) українців. Варто зазначити: світовий показник ступеню урбанізації значно нижче того ж показника в Україні, який, в свою чергу, поступається середньоєвропейським (73,4%). При цьому на тлі зростання серед українців числа городян фахівці прогнозують значне зменшення населення країни: до 2050 року кількість городян скоротиться з 31,2 до 26,6 млн., а представників сільської місцевості — з 13,7 до 7,1 млн. Таким чином протягом наступних 36 років населення України зменшиться на 11,2 млн.

Причин переїхати в мегаполіс, насправді, безліч: великі міста дають людям великі можливості та доступ до багатьох переваг міського життя — платформу для самореалізації, кар'єру / більш високі заробітки, кращу освіту та охорону здоров'я, доступ до інфраструктури та послуг. Процес урбанізації, здавалося б, повинен бути таким, що має поліпшити життя людини, але насправді це те, що викликає дискомфорт, провокує «кризу свідомості». Свідомість людей, рівень їх залученості в соціальне життя трансформуються.

Проте урбанізація, є складовою частиною й економічного розвитку. Дослідження питання економічної складової глобального процесу урбанізації є важливими, оскільки промисловість і послуги, як правило, зосереджені в міських районах, що приваблює підприємства і кваліфіковану робочу силу. Зосередження людського і фінансового капіталу в одному місці дає змогу підтримувати високий рівень продуктивності за рахунок кращого поділу праці, збільшення економії за рахунок масштабу і дешевого транспортування, підвищення внутрішньогалузевої спеціалізації, легкості поширення знань і досвіду.

Д.М. Кузьменко, К.Ю. Сегіда [2] урбанізацію розглядають як позитивну тенденцію розвитку світу. Міста, на які припадає приблизно три чверті світової економічної активності, відповідають за більшу частину виробництва і споживання в усьому світі та є основними рушіями економічного зростання і розвитку. В міру зростання міського населення частка світового ВВП та інвестицій у містах буде зростати [1].

Урбанізація — об'єктивний процес, пов'язаний із забезпеченням для все більшого числа жителів планети умов для більш комфортного і здорового життя, для більш повного розвитку здібностей. У документах ООН відзначається, що масштабна урбанізація створює потенціал для отримання значних переваг в економічному розвитку, соціальному прогресі та ефективному використанні природних ресурсів, що пов'язує її з поняттям сталого розвитку, а саме: різке зниження рівня бідності; підйом національної економіки; значне поліпшення зв'язків між населеними пунктами та ін.

Проте розглядаючи урбанізацію як наслідок економічного розвитку та пов'язаних із ним перетворень, суперечності усуваються, оскільки урбанізація має як позитивні, так і негативні наслідки. У доповідях і резолюціях ООН останніх років відзначається ціла низка проблем, які супроводжують її у світі і пов'язані із електро- і водопостачанням, санітарією, послугами у сфері освіти і охорони здоров'я. Разом з тим, існують і проблеми, такі як розростання міст, перевантаженість, забруднення, викиди парникових газів, виникнення міської злиденності, збільшення нерівності тощо [3].

Як бачимо, як переваги, так і проблеми урбанізації носять в основному соціальний характер. Водночас і соціально-економічний, культурний, політичний вплив великих міст на країни і окремі регіони стає дуже значним. За прогнозами експертів, вже наприкінці цього століття будуть конкурувати саме міста-агломерації, а не країни. Тому, саме час подбати про законний бік їх створення і в Україні.

Список використаних джерел.

1. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2014). World Urbanization Prospects: The 2014 Revision, Highlights (ST/ESA/SER.A/352). [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://esa.un.org/unpd/wup/Highlights/WUP2014-Highlights.pdf>.
2. Кузьменко Д.М. Дефініція поняття «урбанізація» в суспільній географії / Д.М. Кузьменко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/7706>.
3. Прогресс, достигнутый к настоящему времени в осуществлении решений второй Конференции Организации Объединенных Наций по населенным пунктам (Хабитат-II) и в выявлении новых и возникающих проблем в области устойчивого развития городов [Електронний ресурс]. Доклад Генерального секретаря Конференции. 24.07.2014. A/CONF.226/PC.1/5. Режим доступу: <http://unhabitat.org/>

КРАСНОСТАНОВА НАТАЛІЯ ЕДУАРДІВНА

*завідувач кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н., доцент*

ГОЛОВІН МИКОЛА ОЛЕГОВИЧ

в.о. директора КП «Одеськомунтранс»

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Кожній організації, яка зацікавлена в залученні зовнішніх джерел для фінансування свого розвитку, необхідно мати достатній рівень інвестиційної привабливості зважаючи на високу конкуренцію об'єктів реальних інвестицій на ринку інвестиційних ресурсів, особливо в сучасних умовах обмеженості фінансових ресурсів для економіки України. Тому аналітично визначається оцінка поточного рівня інвестиційної привабливості при мінімізації ризиків прийняття помилкового рішення потрібно для двох сторін процесу. По-перше, менеджменту підприємства для обґрунтованого визначення вектора подальшого розвитку підприємства з метою поліпшення його інвестиційного іміджу. По-друге, інвесторам для прийняття рішення про вибір підприємства-реципієнта потрібна оцінка стану потенційних підприємств-претендентів, перспектив їх розвитку з урахуванням всіх істотних для них супутніх чинників.

Відомі на поточний момент в економічній практиці різні підходи до оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств або мають обмеження за кількістю чинників, що враховуються і характеризують їх показників, або вимагають наявності великих масивів вихідної інформації, не беручи до уваги можливу відсутність деяких її елементів зважаючи на недоступність, або не враховують інтереси конкретних інвесторів щодо значущості окремих факторів і показників, або дуже трудомісткі.

У подібній ситуації виникає проблема розширення повноти експертизи інвестиційної привабливості підприємств на основі комплексної оцінки,

відбиває і враховує в інтегральному показнику всю сукупність відповідних переваг та інтересів конкретного інвестора, і забезпечує достатність надійності такої експертизи.

Удосконалення методичного інструментарію в цій галузі дозволить по обмеженого набору показників-критеріїв, критичних для конкретного інвестора, відібрати з великої кількості потенційних варіантів розвитку підприємства і формування його інвестиційної привабливості, або з потенційних об'єктів інвестицій, істотно меншу групу, для якої потім виконати детальніший аналіз інвестиційної привабливості. Поетапний вибір обґрунтовано обмежує перелік варіантів і об'єктів для подальшого аналізу, що дозволить знизити обсяги трудомістких і не завжди обґрунтованих розрахунків, виключаючи варіанти розвитку підприємства і об'єкти, свідомо є непривабливими для інвестора.

В результаті аналізу різних точок зору щодо сутності інвестиційної привабливості підприємства уточнено дане поняття, під яким маєтись на увазі комплексна характеристика здатності підприємства забезпечувати необхідні за складом і величиною показники (економічні, соціальні і т.д.) своєї діяльності, істотні для потенційних зовнішніх інвесторів, при обліку всіх значущих чинників внутрішнього і зовнішнього середовища і прийнятому рівні ризику. Для оцінки необхідного інвестором ефекту необхідно ввести певний кількісний критерій в розрізах економічного, екологічного, соціального і / або іншого ефекту, істотного для конкретних користувачів даної інформації. Також необхідно визначити комплексну кількісну оцінку фінансових, матеріальних і / або інших ризиків, істотних для конкретних користувачів.

Інвестиційна привабливість підприємства складається під впливом внутрішніх факторів, до яких відносять фінансовий стан підприємства, якість менеджменту, виробничий і маркетинговий потенціали і т.д., і зовнішніх чинників, а саме інвестиційної привабливості країни, регіону і галузі.

На даний момент вченими вироблені різні методи оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств, кожен з яких має певні переваги і недоліки, що пояснюється, в тому числі, відсутністю єдиного критерію оцінки інвестиційної привабливості підприємства різними користувачами (стратегічними інвесторами, кредиторами і т.д.).

Аналіз розглянутих методів оцінки дозволяє зробити висновок, що найкращими якість буде володіти економіко-математична модель формування інтегрального підсумкового показника, що має такі характеристики:

- використання лінійної факторної моделі, значущість окремих показників в якій визначається за допомогою вагових коефіцієнтів, що розраховуються на основі правила Фішберна. Подібні моделі динамічні - дозволяють варіювати склад показників і їх значущість з урахуванням цілей і переваг конкретного інвестора;

- кількісно вимірювані показники враховуються в моделі в наведеному вигляді – як відносні величини, одержувані на основі порівняння значень показників з кращими в групі підприємств або нормативними, що дозволяє забезпечити їх порівнянність. Використовуваний діапазон наведених значень має вигляд [0; 1];

- застосування процедури бальної оцінки для якісних параметрів;
- введення додатково в результат оцінки коригувального множника, що враховує кількість використовуваних для конкретного підприємства показників його зовнішньої і внутрішньої середовищ, при цьому, чим більше прийнятих показників буде враховано, тим вище надійність підсумкового результату оцінки;

- наявність процедури поетапного вибору інвестиційно привабливих підприємств, що дозволяє знизити загальний обсяг вироблених розрахунків по обробці даних. Для підвищення якості експертизи оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств необхідно розробити економіко-математичну модель, що враховує всі виділені позитивні моменти та дозволяє проводити процедуру оцінки з позиції конкретного інвестора, акцентуючись на істотних для нього підсумковому ефекті (і / або інших показниках) і ризиках.

Список використаних джерел.

1. Ковальська, К. В. Фінансова стійкість акціонерного товариства як умова його економічного розвитку : навч. посіб. / К. В. Ковальська. – К. : Кондор, 2014. – 358 с.
2. Мец, В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. / В. О. Мец – Київ : КНЕУ, 2014 – 132 с.

ГУСАРІНА НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА

доцент Одеського національного політехнічного університету, к.е.н.

КОЧЕВОЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

доцент Одеського національного політехнічного університету, к.е.н.

ГОЛУБКОВА ВІКТОРІЯ ОЛЕГІВНА

магістрант Одеського національного політехнічного університету

ІНФОРМАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

При підборі апріорних даних, що містяться в трактуваннях понятійно-категоріального апарату економічного розвитку, необхідно врахувати динамічні зміни зовнішнього середовища функціонування промислових об'єктів на сучасному етапі розвитку економіки України.

Аналіз численних формулювань, визначальних факторів економічного розвитку з використанням ітеративної кластеризації дозволяє виділити 4 основних кластера.

I кластер – кластер сталого економічного розвитку.

Сталий економічний розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу майбутнє. Економічний розвиток даного кластеру передбачає:

- діяльність по забезпеченню реалізації цілей підприємства в умовах динамічного середовища;
- форму управління, яка забезпечує адаптацію системи управління до зовнішніх збурень;
- область діяльності, яка полягає у визначенні напрямів та траєкторій розвитку, постановці цілей і розподілі ресурсів для досягнення конкурентних переваг;
- діяльність, націлена на активну підготовку майбутнього;
- виживання підприємства в довгостроковій перспективі за допомогою встановлення динамічного балансу з оточенням;
- система організаційних дій в умовах нестабільного середовища;
- довгострокова тенденція збільшення потенційного рівня виробництва в умовах повної зайнятості.

Основні положення приналежності до кластеру сталого економічного розвитку представлені на рис. 1.

Сталий економічний розвиток підприємства полягає у створенні організаційно-економічних умов для ефективного впровадження і розвитку передових досягнень техніки і технологій за рахунок підвищення інноваційної активності виробництва на конкретному сегменті ринку.

На початковому етапі сталого економічного розвитку передбачається оцінка внутрішніх можливостей і резервів підприємства за допомогою визначення шляхів інтенсифікації використання наявних ресурсів і напрямів їх концентрації.

Умовами стійкості і стабільності економічного розвитку країни є рівновага, збалансованість між суспільним виробництвом і споживанням. Однак у ринковій економіці – це стан періодично порушується спадами і підйомами, утворюючи цикли.

II кластер – кластер реалізації трансформаційних перетворень.

Економічний розвиток у даному кластері передбачає трансформаційні перетворення в наступних напрямках:

- здійснення радикальних змін в інституціональній, соціальній та економічній системах;
- інноваційні зміни в техніці та технологіях;
- удосконалення виробництва;
- інвестиції в інновації, які ведуть до підвищення якісних показників;
- перехід до принципово нових якісних характеристик;
- можливість трансформації ресурсів;
- перетворення наукових знань в ринковий продукт.

III кластер – виробничий кластер.

Економічний розвиток підприємства у формулюваннях приналежності до даного кластеру полягає в порівнянні ефективності і характеристик окремих галузей виробництва. Існує два типи економічного розвитку: екстенсивний, що проявляється у збільшенні обсягів виробництва та інтенсивний, що означає збільшення об'єктів виробництва за рахунок інновацій і наукомістких технологій. З цих позицій економічний розвиток це:

Рис. 1 – Основні положення категоріального поняття «сталий економічний розвиток»
Джерело: складено автором

- темпи збільшення обсягів виробництва;
- цілеспрямована діяльність по створенню нових продуктів і послуг;
- освоєння нової техніки, технології нової продукції і послуг;
- маркетинговий супровід, освоєння і промислове виробництво нової продукції;
- випуск нових конкурентоспроможних видів продукції, вдосконалення методів і способів управління;
- технічні та технологічні удосконалення.

IV кластер – кластер математичних моделей.

Економічний розвиток у формулюваннях приналежності до даного кластеру розуміється як:

- спосіб побудови математичних моделей;
- зростання і вдосконалення продуктивних сил, головним ресурсом яких є інформація та знання;
- механізм забезпечення дії закону зростаючих потреб;
- система показників, за допомогою яких результати виробництва ранжуються.

Економічний розвиток підприємства – це здатність господарської системи підтримувати високі темпи зростання, забезпечуючи необхідні зміни. Важлива роль в економічному розвитку підприємства належить інноваційним, інвестиційним і технологічним факторам.

Список використаних джерел.

1. Кифяк В. Теоретичні основи визначення категорії «розвиток підприємства» / В. Кифяк // Економічний аналіз. – Тернопіль, 2011. – Вип. 8. – 4.2. – 190-194 с.
2. Косянчук Т. Ф. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства за сучасних умов / Т. Ф. Косянчук, С. В. Кучма // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3, Т.3. – 113–116 с.
3. Шарко М.В. Управление развитием инноваций в промышленном производстве: монография / М.В. Шарко - Херсон: ОЛДИ-ПЛЮС, 2010.- 448 с.
4. Goncharenko, O. G. Conceptualization meaning «Effectiveness activity of criminal-executive system» / O. G. Goncharenko, A. V. Kravchuk, O. S. Balan // Scientific bulletin of Polissia № 4 (12), P. 2, 2017. PP.150-154.

ЖУРАВЕЛЬ ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

*доцент кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н.*

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ПРОГРАМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

У сучасних умовах, коли ринкове оточення носить яскраво виражений турбулентний характер, методи аналізу й ухвалення рішень повинні носити адекватний цьому стану характер. Турбулентність ринкового оточення

виражається у високому ступені невизначеності стану бізнесу і реакції ринку на ті або інші стратегічні і тактичні кроки в діяльності підприємства. Стан невизначеності проявляється у вигляді наступних чинників:

- часова невизначеність, яка зумовлена тим, що неможливо з точністю до 100% передбачити значення того або іншого чинника в майбутньому;
- невідомість точних значень параметрів ринкової системи, яку можна охарактеризувати як невизначеність ринкової кон'юнктури;
- непередбачуваність поведінки учасників у ситуації конфлікту інтересів.

Перелічені чинники проявляються у всіх сферах діяльності підприємства, проте до найбільш високого ступеня невизначеності схильні показники реакції ринкового середовища на маркетингові ініціативи і реалізуючі їх програми. Дійсно, як поводитиметься ринок у тому випадку, коли менеджмент підприємства вирішить інвестувати певну достатньо велику суму коштів на нову маркетингову програму, наприклад, на просування нового бренду? Ніхто не в змозі передбачити точну реакцію ринку, від якого підприємство чекає збільшення цін і/або обсягів продажу. У кращому випадку досвідчені фахівці у галузях маркетингу підприємства в змозі будуть вказати інтервал невизначеності відносно зазначеної вище реакції ринку.

У зв'язку з цим стає актуальною задача ухвалення рішень відносно ефективності маркетингових програм в умовах невизначеності.

Задача оцінки ефективності маркетингових програм розглядалася в роботах ряду авторів [1, 2], які, проте, не робили припущення стосовно невизначеності реакції ринку на ті або інші маркетингові заходи. В той же час існує достатньо ефективний методичний інструментарій аналізу стану економічних об'єктів в умовах невизначеності [3]. Даний інструментарій заснований на методах теорії вірогідності і математичної статистики.

Інструментарій аналізу ризику містить різні підходи, до яких можна віднести:

- метод дерева рішень;
- аналіз чутливості;
- аналіз сценаріїв;
- оцінка й аналіз ризику у вигляді вірогідності небажаної події (наприклад, втрати прибутку внаслідок маркетингового заходу).

Усі зазначені вище методи, маючи практичну значущість, у той же час не дозволяють пов'язати невизначеність конкретних параметрів бізнесу з величиною ризику, тобто обчислити вірогідність небажаної події в ході реалізації маркетингової програми. Менеджер, що ухвалює рішення про доцільність тієї або іншої маркетингової програми, швидше за все, захоче оцінити вірогідність успіху цієї програми, а потім вже ухвалити рішення відносно того, впроваджувати її чи ні. У зв'язку з цим видається важливішим зосередитися на методах кількісної оцінки вірогідності практичної корисності маркетингової програми.

Особливість імовірнісного аналізу будь-якого явища полягає у тому, щоб прийняти як випадкові змінні ті величини, які схильні до невизначеності. Оцінка результуючого ефекту здійснюється за допомогою імовірнісних показників, наприклад, у вигляді вірогідності якого-небудь небажаного явища, наприклад, зменшення операційного прибутку. Як випадкові змінні приймаємо величини, що відповідають за реакцію ринку на збільшення витрат на маркетинг, тобто обсяг продажу й ціна одиниці продукції. Оцінка вірогідності негативного ефекту на значення результуючого показника є критерієм ухвалення рішення стосовно доцільності маркетингової програми. Отже, за основу ухвалення рішення береться певна модель реакції ринку на додаткові витрати на маркетинг, яка піддається імовірнісному аналізу. В результаті цього аналізу оцінюється показник ризику небажаного ефекту, на підставі якого ухвалюється рішення щодо доцільності програми. Загальна послідовність рішення задачі може бути представлена таким чином:

1. Складається детермінована модель оцінки показника результативності маркетингової програми (наприклад, модель оцінки зміни операційного прибутку) залежно від реакції ринку.
2. Показники збільшення ціни одиниці товару або послуги, а також обсягу продажу приймаються випадковими величинами, які формалізуються за допомогою імовірнісних категорій.
3. Встановлюються кількісні характеристики невизначеності ціни і обсягу продажу.
4. Оцінюється закон розподілу вірогідності того показника, який був змодельований на першому кроці.
5. Оцінюється показник ризику маркетингової програми у вигляді вірогідності негативного результату, наприклад, вірогідність того, що операційний прибуток зменшиться.

Оцінена на п'ятому кроці вірогідність слугує критерієм ухвалення рішення.

У прикладному аналізі найбільш поширені наступні способи формалізованого опису невизначеності економічних показників:

- імовірнісний розподіл: безперервний розподіл випадкової величини, який заданий точно, але невідомо, яке конкретно значення прийме випадкова величина;
- суб'єктивна вірогідність: розподіл заданий у вигляді вірогідності появи окремих значень, які визначені експертним шляхом;
- інтервал невизначеності: розподіл випадкової величини невідомий, але відомо, що вона може приймати будь-яке значення в певному інтервалі.

Вплив маркетингових програм слід розглядати як двоєдину задачу:

- збільшення поточного прибутку компанії;
- зростання іміджу компанії, що створює певний інтегральний ефект, який позначається протягом декількох найближчих років.

Ключовою особливістю першої задачі є неоднозначне зростання ціни одиниці продукції й обсягу продажу, яке формалізується за допомогою невизначених величин. Ця невизначеність породжує невизначеність зміни операційного прибутку. Отже, з'являється імовірнісне трактування результативності маркетингової програми. Оскільки її результат щодо збільшення прибутку є невизначеним, оцінюється вірогідність того, що операційний прибуток збільшиться. І залежно від значення цієї вірогідності ухвалюється рішення про те, наскільки ефективна

маркетингова програма. Друга задача забезпечує «довгу хвилю» ефективності маркетингу. Критичним чинником такого аналізу є трактування витрат на маркетинг як інвестицій і зіставлення нових інвестицій із грошовими потоками від реалізації програми. У цьому випадку висновки повинні базуватися на показнику, який враховує вартість грошей у часі, наприклад, показнику чистої сучасної вартості NPV. Унаслідок невизначеності прогнозованих грошових потоків величина NPV є випадковою. Вірогідність від'ємного значення NPV може бути розглянута як показник ризику планованої маркетингової програми.

Список використаних джерел.

1. Амблер Т. Маркетинг и финансовый результат: новые метрики богатства корпорации / Амблер Тим. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 248 с.
2. Хартли Р. Ошибки и успехи в маркетинге – 8-е издание / Хартли Р.; пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. – 480 с.
3. Федосеев В.В. Экономико-математические методы и модели в маркетинге / Федосеев В.В., Эриашвили Н.Д. – М.: «Юнити», 2001. – 156 с.

ЗАРЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ

магістрант ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

Виникнення нових технологій і інструментів управління викликане ускладненням зовнішнього середовища і зменшенням її передбачуваності, що привело до необхідності формування динамічної рівноваги. Динамічність розвитку суспільства і зовнішнього середовища потребують сучасній і адекватній реакції підприємства на ці процеси. Їх ігнорування чи пізня реакція може призвести підприємство до короткострокових чи довгострокових негативних наслідків.

У класичній схемі стратегічного управління «постановка цілей – розроблення стратегії – реалізація стратегії» залишився поза увагою такий важливий елемент, як стратегічне позиціонування, яке, з одного боку, передуює розробленню стратегії підприємства, а з іншого – є її наслідком у циклі стратегічного управління.

Значення стратегічного позиціонування в стратегічному управлінні підприємством полягає в тому, що воно поєднує основні поняття стратегічного менеджменту (стратегію, конкурентну позицію, стратегічний вибір, конкурентний потенціал підприємства та чинники стратегічного управління), визначаючи початок розроблення й завершення реалізації стратегії підприємства. Логіка побудови моделі стратегічного позиціонування підприємства виходить з тісного зв'язку між ресурсами підприємства, результатами його діяльності, впливом зовнішнього середовища та цільовим управлінським впливом.

Стратегічна позиція, суб'єкт стратегії бізнесу, демонструє певне бажання компанії щодо її сприйняття (у порівнянні з конкурентами і ринком у цілому) покупцями, працівниками та партнерами. Від обраної стратегічної позиції залежать стратегічні ініціативи та комунікативні програми; вона ж служить свого роду «маяком» для організаційної культури і цінностей. Цього достатньо, щоб віднестися до вибору стратегічної позиції з усією належною серйозністю.

Отже, під стратегічним позиціонуванням підприємства розуміється процес формування, підтримки та посилення позиції підприємства в його відносинах із конкурентами, споживачами та постачальниками з урахуванням впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища.

Формулювання стратегії позиціонування допоможе визначити основний вектор розвитку підприємства, встановити чіткі межі для робіт по удосконаленню і розвитку продукту. Чітко сформульована концепція позиціонування дозволяє всьому персоналу компанії, керівництву, а також рекламним агентствам працювати для досягнення єдиної мети, розуміти основні пріоритети, які стоять перед брендом на даний момент часу.

Існує кілька умов для ефективного використання позиціонування, спрямованого на вирішення проблеми споживача. По-перше, проблема повинна існувати і цільовий ринок повинен мати бажання її вирішити. По-друге, товар повинен володіти високою ефективністю у вирішенні проблеми і мати всі необхідні підтвердження своєї ефективності (щоб не вводити споживача в оману). По-третє, у компанії повинен існувати план по сталому розвитку і зміцненню конкурентоспроможності такого товару.

До новітніх методів аналізу можна віднести, аналізи:

- існуючих в компанії підсистем фінансового, оперативного (виробничого) обліку;
- облікової політики підприємства та адекватності обраних способів обліку для отримання інформації з метою прийняття управлінських рішень;
- сформована практика складання і оцінки управлінських звітів, якості міститься в них інформації;
- структури і методів роботи фінансово-економічних служб підприємства;
- системи планування (бюджетування);
- стратегії розвитку підприємства – цілі і завдання економічного розвитку підприємства на довгострокову перспективу, очікуване напрямом інвестицій, тактичні підходи до вирішення перспективних завдань.

Розглянемо більш детально процес менеджменту, а саме: що включає в себе більш загальний процес розробки оптимального позиціонування і розглянемо найбільш поширені методи розробки стратегії позиціонування. У загальному вигляді процес розробки оптимального позиціонування представляє собою чотири основні етапи [2]:

- 1) Вибір цільових сегментів (при цьому необхідно досягти певного балансу між витратами, пов'язаними з обслуговуванням великої кількості диференційованих сегментів, і задоволеністю цих самих сегментів).

2) Визначення ключових конкурентів і характеристик конкурентного середовища на даному сегменті / сегментах ринку (останнім часом намітилася тенденція до свідомого розширенню передбачуваної області конкуренції того чи іншого бренду).

3) Створення споживчої цінності / пропозиції цінності на основі точок паритету (Point of Parity) і точок диференціації (Point of Difference).

4) Формулювання причин, на підставі яких даній пропозиції цінності можна вірити (Reason to Believe).

Визначивши ключові елементи стратегії позиціонування, проаналізуємо основні методи її розробки[1]:

- зміцнення існуючих позицій марки (поточна позиція найбільш близька до бажань цільового сегмента і відрізняється від конкурентних пропозицій);

- поступова еволюція марки для досягнення бажаної позиції (цільовий сегмент очікує певних змін, але не кардинальних);

- радикальне репозиціонування (захоплення нового цільового сегмента або позиціонування марки на основі нових цінностей, релевантних для цільового сегмента).

- виходячи з обраної стратегічної альтернативи, компанія вибирає найбільш ефективний метод позиціонування для досягнення бажаної позиції. Існує велика кількість різних методів розробки стратегії позиціонування, розглянемо найбільш відомі з них:

- метод «УТП» (unique product preposition) або пошук унікального, відмінного від всіх конкурентів переваги товару;

- SWOT-аналіз;

- метод відповідності (наші товари в порівнянні з конкуруючими);

- метод побудови позиційних карт (найбільш важливі атрибути для цільової аудиторії);

- метод емоційної взаємозв'язку цільової аудиторії з продуктом або маркою.

Отже, в рамках проведеного аналізу автор виділив в якості ключових чотири основні етапи процесу розробки стратегії позиціонування: визначення цільових сегментів, визначення ключових конкурентів і конкурентного середовища, розробка точок паритету і точок диференціації і підстав для віри.

Відзначено, що в процесі розробки стратегії позиціонування компанія стикається з певними стратегічними альтернативами. Виходячи з обраної стратегічної альтернативи, компанія вибирає найбільш ефективний метод позиціонування для досягнення бажаної позиції. Автор систематизував найбільш відомі методи і підходи до розробки стратегії позиціонування.

Список використаних джерел.

1. Коровіна, О. В. Обґрунтування стратегії розвитку підприємства на основі моніторингу факторів зовнішнього середовища / О. В. Коровіна // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. — 2017. - № 4. — 150 с.

2. Рудніченко, Є. М. Стратегічне управління підприємством: сучасний аспект / Є. М. Рудніченко, Н. І. Гавловська // Наука й економіка. — 2015. - № 1 (37). - 110 с.

КАРАБАЧ МАРІЯ ВАСИЛІВНА

слухачка НАДУ при Президентові України

ДОБІР КАДРІВ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність подальшого розвитку системи публічного управління в Україні зумовлюється тим, що процеси державотворення, реформування держуправління на демократичних засадах потребують наповнення державних інститутів професійними кадрами. Вивчення зарубіжного досвіду та впровадження на його підставі окремих прогресивних елементів до кадрового добору держслужби України є важливою складовою формування професійного та відданого своїй справі корпусу державних службовців [7].

Беручи до уваги взаємозв'язок «добір кадрів» – «якість кадрового складу» – «ефективність функціонування установи, організації тощо», для аналізу були обрані країни, що у 2017 році отримали високий показник ефективності органів влади, відповідно до рейтингу Якості державного управління. Це: Німеччина (94,23 пунктів зі 100, де 100 – максимальна ефективність), США (92,79) та Франція (87,98) [1].

Німеччина. Німецька модель державної служби є кар'єрною, тобто такою, для якої характерним є багатоступеневий відбір кадрів. Добір здійснюється поетапно: складається з 2-х державних іспитів, до яких допускаються особи, що пройшли теоретичну підготовку і стажування у федеральних чи земельних органах управління [4]. Вимоги до кандидатів залежать від рівня вакантної посади.

Для служби *на нижчому рівні* (помічник, сержант, фельдфебель і т.д.) достатньо успішно закінчити середню школу та пройти підготовчу практику. На посади *середнього рівня* (асистент, секретар, поліцейський і т. д.) призначаються особи, які здобули загальну шкільну освіту (10 років), пройшли підготовчу практику протягом року і склали спеціальний іспит на проходження цієї служби. До *вищого рівня* (інспектор, комісар і т. д.) допускаються особи, які успішно здобули шкільну освіту, пройшли підготовчу практику протягом 3 років і склали іспит. Для *найвищого рівня* (радник, президент федерального відомства, прокурор тощо) потрібно мати вищу освіту, скласти перший державний іспит, пройти підготовчу практику протягом мінімум 2-х років та скласти другий іспит на право проходження служби. Традиційно юридичний фах дає більші можливості для вступу на державну службу в Німеччині. Такий підхід пов'язаний із розумінням держави як творця та охоронця законів [2].

Франція. Як і німецька, французька система держслужби є кар'єрною. Всередині корпусу держслужбовців поділяються за категоріями, кожна з яких визначає вимоги до підготовки.

Для посад категорії «А», що відповідають за вироблення управлінських рішень – наявність вищої освіти, загальних і технічних знань, інтелектуальних здібностей, стратегічного мислення й лідерських якостей. Для категорії «В» (реалізаторів управлінських рішень) – обов'язкова наявність високого рівня загальноосвітніх професійних знань, вміння спрямовувати та оцінювати діяльність людей. Для категорії «С» (спеціалістів) – наявність виконавських навичок і володіння сучасними технічними засобами. Для категорії «D» (допоміжного персоналу) – знання у межах програми загальноосвітньої школи [6].

Відбір на держслужбу відбувається за допомогою конкурсу, що передбачає складання письмового (завдання з редагування тексту, підготовки певного досяє тощо) та усного іспитів. Конкурсна комісія, що незалежна від адміністрації, складає список кандидатів на посаду, виставляє їм оцінки та дає рекомендації для заняття тієї чи іншої посади. Остаточне рішення приймає організатор конкурсу [6].

США. На відміну від Франції та Німеччини, система державної служби США є посадовою. Вона дає можливість будь-якій особі потрапити на той рівень держслужби, який відповідає її компетенціям, за умови успішного складання нею іспитів [3].

Відбір на державну службу в США здійснюється на конкурсній основі і складається з 2-х етапів. Перший – *тестування*. Види тестових завдань: Multiple-Choice Tests (60-100 питань на перевірку загальних знань); Education and Experience Tests (перевірка на відповідність мінімальним вимогам на посаду); Practical Test (перевірка практичних навичок); Physical Tests (психологічний тест). Для ознайомлення з прикладами тестів кандидат повинен зареєструватися в системі Online Application System. Крім того, ця система дозволяє переглянути відкриті вакансії, вимоги до них, подати необхідні документи, ознайомитися з розкладом іспитів та дізнатися їх результати. *Другий етап – співбесіда*. На співбесіді комісія відбирає кандидатів відповідно до моделі управлінських компетентностей. Остаточний вибір про призначення робить кадровий менеджер [5].

Таким чином, на основі аналізу моделей державного управління Франції та Німеччини вважаємо за доцільне виділити важливий аспект європейської інтеграції у сфері кадрового забезпечення державної служби – багатоступеневу систему відбору кадрів, яка дозволяє добирати осіб, які вже володіють необхідними знаннями та навичками. Крім того, реформування держслужби в Україні потребує розробки механізмів запровадження чітких вимог до кандидатів на державну службу. Досвід США може бути корисним для вдосконалення вітчизняного порталу вакансій органів державної влади Career.gov.ua, доповнивши його додатковими функціями – можливістю пройти пробне тестування на знання законодавства, ознайомитись з розкладом та результатами іспитів на посади державної служби.

Список використаних джерел.

1. Worldwide Governance Indicators [Electronic resource]. – Regime of access: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>.
2. Государственная служба. Федеративная Республика Германия [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.gmuountries.ru/europa/germany/germ-gs.html>.
3. Дубенко С. Д. Державна служба і державні службовці в Україні : навч.- метод. посібник / за заг. ред. Н.Р. Нижник. – К. : Ін Юре, 1999. – С. 100.
4. Корнута Р. Окремі особливості правового регулювання публічної служби Німеччини. Проблеми реформування державного управління: зб. наук. пр. – К.: УАДУ, 2000. С. – 129-170.
5. Проведення конкурсного відбору та зразки тестових завдань для вступу на державну службу за кордоном [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <file:///C:/Users/asus/Downloads/Documents/28993.pdf>, вільний. – (дата звернення: 22.09.2019). – Назва з екрана.
6. Словник іноземних слів / за заг. ред. О.С. Мельничука. — К.: Головна ред. УРЕ, 1974. – 776 с.
7. Хім К. Публічне управління професійним розвитком державних службовців ви країнах ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1152>, вільний. – (дата звернення: 22.09.2019). – Назва з екрана.

КОБАЛЬЧИНСЬКА ЄВГЕНІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

старший викладач Одеського національного політехнічного університету

ДОБРЯНСЬКА НАТАЛЯ АНАТЛОЇВНА

професор Одеського національного політехнічного університету, д.е.н.

ВОЛОДІВЩУК АНАСТАСІЯ СЕРГІЇВНА

магістрант Одеського національного політехнічного університету

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ЧАСТИНА ВАРТОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ

В умовах постійних економічних змін підприємствам слід звертати значну увагу на розширення та поглиблення досліджень в галузі управління потенціалом підприємства. Успішне функціонування вітчизняних підприємств значною мірою визначається можливістю їхньої швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища, що потребує формування відповідного потенціалу для подолання кризових явищ та забезпечення наступного прогресивного розвитку. Найчастіше, криза трактується як крайнє загострення суперечностей у соціально-економічній системі (організації), яке загрожує її життєздатності в навколишньому середовищі [1].

Сучасний розвиток ринкових принципів господарювання в країні потребує створення нових методів оцінювання можливостей промислового підприємства. Забезпеченість реалізації стратегії ефективних форм вкладення капіталу промислового підприємства залежить від інвестиційної привабливості підприємства.

У зв'язку з цим можна розглянути логіку спільного (інтегрованого) застосування збалансованої системи показників (Balanced Scorecard, BSC) та економічної доданої вартості (Economic Value Added, Eva) в системі управління, націленої на створення вартості підприємства (Value-Based Management, VBM).

Головною метою управління в рамках концепції VBM є максимізація вартості підприємства. Одним з основних етапів побудови системи VBM є визначення ключових факторів вартості, тобто параметрів діяльності, виражених у вигляді показників, що визначають вартість підприємства. Однак процес виявлення факторів вартості не так простий, як здається на перший погляд. За останні 20 років істотно розширився розрив між вартістю підприємств, зафіксованою в їхніх балансових звітах, і оцінкою цієї вартості з боку інвесторів. За американськими корпораціями за період з 1973 р. по 1993 р. усереднене співвідношення між їх бухгалтерською та ринковою вартістю зросло з 0,82 до 1,692. Згідно з даними за 2012 р., в балансовій звітності середньостатистичної американської компанії не знаходило відображення близько 40% її ринкової вартості". [2]

Створення вартості має опосередкований характер. Нематеріальні активи, наприклад знання і технології, рідко мають пряму дію на такі фінансові результати, як ріст доходів, зниження витрат і підвищення прибутку. Вдосконалення нематеріальних активів впливає на фінансові результати через ланцюг причинно слідчих зв'язків. Наприклад, тренінг для співробітників по комплексному управлінню якістю (Total Quality Management, TQM) і методиці "шість сигм" безпосередньо впливає на поліпшення якості, що, у свою чергу, сприяє задоволенню клієнтів [4], а отже, зміцненню їх лояльності. Кінець кінцем лояльність клієнтів ця умова росту об'єму продажів і прибутку, тобто результат довгострокових клієнтських стосунків.

Вартість має контекстуальний характер. Цінність нематеріальних активів залежить від їх відповідності стратегії компанії. Так, тренінг по комплексному управлінню якістю і методиці "шість сигм" має велику цінність для організацій, орієнтованих на стратегію зниження витрат, чим тих, які реалізують стратегію лідерства продукту і інновацій.

Вартість має потенційний характер. По витратах інвестування в нематеріальні активи дуже важко оцінити їх цінність для компанії. Річ у тому, що інвестування в нематеріальні активи, наприклад в навчання статистичним методам контролю якості або методу аналізу першопричин, має для організації потенційну, але не ринкову вартість. Внутрішні процеси, такі як проектування, виробництво, доставка і обслуговування клієнтів, потрібні, щоб трансформувати потенційну вартість нематеріальних активів в матеріальну вартість. Якщо внутрішні процеси спрямовані не на пропозицію споживної цінності клієнтові або фінансові поліпшення, тоді потенційна вартість здібностей працівників і нематеріальні активи реалізовані не будуть.

Взаємопов'язаність активів. Нематеріальні активи самі по собі рідко створюють вартість. У ізоляції від організації і її стратегії вони не мають цінності. Вартість нематеріальних активів виникає тоді, коли вони ефективно поєднуються з іншими нематеріальними і матеріальними активами. Наприклад, цінність тренінгів по управлінню якістю стає незмірно вище, якщо працівники мають своєчасний доступ до баз цих інформаційних систем, обслуговуючих бізнес процеси. Максимальна вартість створюється тоді, коли усі нематеріальні активи знаходяться в строгій відповідності один з одним, з матеріальними активами і із стратегією компанії. [3]

Список використаних джерел.

1. Антикризисное управление учебник / Под. ред. проф. Э.М.Короткова; 2-е изд., доп. и перераб. – М. - ИНФРА-М, 2009. – 620 с.
2. Впровадження збалансованої системи показників / Пер.с нього. - 2-е вид. М.: Альпіна Бізнес Букс, 2006. - 478 с.
3. Каплан Роберт, Нортон Дейвид Стратегические карты «Олимп-Бизнес», - 2007 - 512 с.
4. Балан О. С., Арабаджи О. В. Оцінювання нематеріальних активів інвестиційного проекту з виробництва біопалива // Бізнес Інформ. - 2015. - №11. - 277-281 с.

КОЗЮРА ІГОР ВАЛЕРІЙОВИЧ

*професор кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі», д.держ.упр.,*

«ТЕХНОКРАТИЧНЕ» УПРАВЛІННЯ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Викликане останніми суспільними подіями зміщення акценту на «технократизації» урядування, місцевого самоврядування зокрема змушує пригадати історичний зарубіжний досвід муніципальних реорганізацій. Так, у визначенні шляхів розвитку місцевого самоврядування зарубіжних країн вирішальне значення мав період кінця XIX – початку XX ст., звідки сягають витoki руху за відокремлення у місцевому самоврядуванні адміністрування від політики, структурних реформ муніципального управління у США, Канаді й Великобританії.

У США муніципальна реформа "прогресивної ери" насамперед торкнулася ліквідації "міських політичних механізмів", відбувався пошук нових форм муніципальних структур, в яких принцип належного менеджменту і розпорядливості мав превалювати над умонастроєм збагачення муніципальних політичних діячів посадових осіб місцевого самоврядування і в умовах швидкого зростання міст. Міські реформатори виступали за зміни в структурі місцевого самоврядування як засіб усунення корупційних явищ і поліпшення ефективності, акцентуючи увагу на технічній кваліфікації управлінців, а не на представництві населення.

Найпомітніший довготривалий результат цього підходу – запровадження в муніципалітетах системи “рада – сіті-менеджер (управляючий)”. Схеми муніципального реформування в США мали на меті два основних завдання: по-перше, наділити мерів більшими владними важелями; по друге, розділити законодавчі і виконавчі функції органів місцевого самоврядування.

Міські політичні механізми в Канаді були не так розвинуті, як у США, особлива активність відзначалася у великих містах Монреалі й Торонто. Здійснюване у Канаді реформування мало менш радикальний характер завдяки британським традиціям місцевого самоврядування. Кроком у бік впровадження системи “сильний мер – рада” був перехід до загальних виборів голів місцевих рад за мажоритарною виборчою системою. Але поряд з цим більше наголошувалося на необхідності відібрати певні повноваження у місцевих рад, створюючи окремі виконавчі й адміністративні органи.

Основні внутрішні організаційні зміни у муніципальному управлінні в Канаді: запровадження контрольних бюро (Торонто, 1896 р.), комісійної системи (Едмонтон, 1904 р.) та системи “рада – менеджер” (виникла в Стентоні, штат Вірджинія, США у 1908 р. і вперше трансплантована до Канади в 1913 р. у Вестмаунті, Квебек). Нові організаційні структури місцевого самоврядування мали виправдати сподівання реформаторів на комплексне вирішення проблем вироблення політики, координації надання послуг та репрезентації населення у містах [3].

В авангарді руху за муніципальну реформу перебували в основному представники ділових кіл. Насамперед їх цікавили не стільки демократичні аспекти місцевого самоврядування, скільки перспективи розширення муніципальних послуг і забудови територій. Виступи під прапором реформізму не виключали матеріального інтересу. Реформи, за які виступали ділові кола, фактично мали змінити правила гри і дати бізнесменам вагомий важелі управління муніципальними справами.

Не готові взяти відповідальність за викликані зростанням міст соціально-економічні проблеми, бізнесмени звинувачували у корумпованості місцевих політиків і неефективні муніципальні органи влади. Термін “політика” отримав підтекст корупції, фаворитизму в призначенні на посади. Розкриття непоодиноких фактів зловживань і правопорушень щодо сприяння організованим злочинності, здирицтва, розкрадання бюджетних коштів, непрозорість тендерних процедур негативно вплинули на загальну оцінку громадськістю діяльності муніципального управління [2, с. 56-59].

Первинна мета муніципальних реформ полягала в усуненні корупційних явищ, іншим важливим завданням було поліпшення ефективності надання громадських послуг. Основний метод вирішення цього завдання вбачали у вилученні повноважень місцевих рад. Цього передбачалося досягти шляхом зменшення кількісного складу і вагомості депутатів-політиків від місцевих виборчих округів; формуванням невеликого за чисельністю членів виконавчого органу з великими повноваженнями, збільшенням повноважень адміністрації через системи комісіонерів чи міських менеджерів, створенням окремих органів спеціального призначення, що мали перебрати на себе виконання важливих адміністративних функцій.

Відокремлення муніципального управління й адміністрування місцевих справ від політики на основі принципів ведення бізнесу розцінювалося як очевидне вирішення наявних проблем, адже більшість місцевих питань є за характером радше адміністративними, ніж політичними [1, с. 21].

Ідеї реформізму, бізнес-управління, професіоналізації місцевого самоврядування заради сприяння дієвості й економності швидко знайшли підтримку в посадових осіб місцевого самоврядування. Діловий світ схилився до сприйняття муніципального управління як “торгово-промислової фірми, що функціонує відповідно до бізнес-принципів” [2, с. 46]. Муніципальні ради з точки зору реформаторів уподібнювалися до компактних рад директорів великих комерційних корпорацій (тобто місцеві ради – це не парламенти; місця не для виголошення промов і заяв партійних позицій, а для ведення реальних справ позапартійними представниками в межах всієї громади тощо). Думка про наявність певних зв’язків між ефективним корпоративним й муніципальним управлінням має право на існування.

Отже, в ході проведення структурних муніципальних реформ виборчому праву надавалося менш важливе значення, ніж забезпеченню ефективної організації муніципального управління, дійовому надання послуг. Таким чином, визначилася тенденція зрощення бізнесу й органів місцевого самоврядування, їх перетворення в аполітичні корпоративні органи управління, професіоналізації місцевого самоврядування, чіткого розподілу нормотворчих і виконавчих функцій.

Кінцевим результатом реформ був більш складний за механізмом управління, менш підзвітний муніципальний орган влади, радше відданий ідеям економності, ефективності та результативності, аніж підзвітності і підконтрольності виборцям. Однак навіть у вищезгаданому відношенні успішність нових муніципальних організацій ставилася під сумнів. Структурні реформи не усували проблемних питань розтрат й корупційних діянь, недостатнього рівня надання послуг, ситуацій конфлікту інтересів, затягування рішень, що підтверджувалося численними прикладами [2, с. 72-73]. Бізнесмени й технічні експерти виявилися схильними до особистого збагачення й корупційних діянь так само, як і ті муніципальні представники, яких вони гостро критикували. “Несправність трапилася не з системою, а з людьми” [2, с. 48].

Залучення зарубіжного досвіду, ретроспективний погляд на проблему дозволяє визначити альтернативні варіанти і виконати прогностичну оцінку розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Список використаних джерел.

1. Masson J.K. Alberta's Local Governments and their Politics. Edmonton: Pica Pica Press, 1985. 397 p.
2. Weaver J.C. Shaping the Canadian City: Essays on Urban Politics and Policy, 1890-1920. Toronto: Institute of Public Administration, 1977. 79 p.
3. Козюра І.В. Міське самоврядування: канадський досвід для України: монографія. Полтава: АСМІ, 2015. 368 с.

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

Зміни, що відбуваються в економіці країни викликають необхідність розробки і застосування систем мотивації трудової діяльності, які б відповідали сучасним умовам обмеженості ресурсів, міжнародним стандартам в галузі якості і вимогам навколишнього середовища. Численні дослідження особливостей впливу корпоративної культури на мотивацію підтверджують зростання інтересу до цього питання у сучасних дослідників. Однак слід зазначити, що серед наукових досліджень практично відсутні роботи, присвячені аналізу взаємовпливу корпоративної культури і мотивації в рамках відповідності вимогам системи менеджменту якості. Зарубіжні стандарти не можуть в повній мірі врахувати особливості національних систем мотивації та стимулювання, тому необхідні практичні рекомендації з розробки ефективних систем менеджменту якості на основі європейських стандартів, але з урахуванням особливостей національного характеру мотивів і стимулів до праці, формуються в процесі розвитку корпоративної культури в організаціях.

Питання управління якістю та його елементів, в тому числі управління і мотивації персоналу, розглядалися в дослідженнях А.М. Колот, С.О. Гайдученко, О.Б. Юрченко і ін. Серед зарубіжних дослідників питання мотивації персоналу розглядали М. Вебер, С. Врум, Ф. Герцберг, Ф. Гільберт, Д. Мак Клеланд, А. Маслоу, Л. Портер, Ф. У. Тейлор і ін.

Оцінювання системи управління організацією виступає одним з інструментів досягнення головної мети і затверджених завдань в області якості. Систему менеджменту організації можна розглядати у взаємозв'язку трьох компонентів: організаційна структура, система повноважень і система розподілу відповідальності. Всі три компоненти об'єднані і взаємодіють між собою для досягнення цілей організації.

Система менеджменту організації об'єднує в собі різні підсистеми, якими можуть виступати наступні: система менеджменту якості, як головна координуюча система; система фінансового менеджменту; система менеджменту інформаційних потоків; система управління персоналом та інші. Цілі кожної з представлених систем доповнюють загальні цілі організації, формуючи блок цілей організації, що охоплює всебічний розвиток, фінансування, рентабельність, охорону навколишнього середовища, інформаційно-комунікаційні технології, розвиток персоналу та інші напрямки. У зв'язку з цим відзначимо, що цілі в області системи менеджменту якості (СМЯ) є одними з складових загальних цілей організації, тому СМЯ отримала статус керуючої системи управління організацією, по відношенню до інших систем, наприклад, систем управління персоналом, виробництва, інформаційних систем, систем охорони довкілля, постачання та інших. Можливе створення так званих інтегрованих систем, які будуть виконувати завдання комплексних керуючих систем.

Система управління якістю в організації повинна так скоординувати діяльність всіх членів команди, щоб гарантовано забезпечувати якість продукції або послуг у відповідності з очікуваннями споживачів. У зв'язку з цим головним завданням стає не постійний контроль кожної одиниці продукції, що випускається (послуг), а формування механізму загального контролю процесу, коли головний акцент йде на попередження проблем, а не їх виправлення.

Таким чином, підкреслимо, що розробка і впровадження системи менеджменту якості стає важливим інструментом, що дозволяє реалізувати цілі і виконати місію організації, задовольняючи при цьому очікування споживачів в сфері якості продукції (послуг), що в підсумку буде виражатися в перевагах організацій, отриманих від впровадження даної системи.

В умовах економічної кризи організації поступово починають перехід від традиційних методів впливу на поведінку співробітників за допомогою матеріальних стимулів до мотивації на основі управління ступенем задоволеності і залученості співробітників. З кожним роком ХХІ століття зростає роль залучення співробітників, виміряти яке стає можливо, застосовуючи спеціальні інструменти і методики. В основному, вимірювання проводяться за допомогою спеціальної анонімної анкети, результати якої показують структуру мотивації співробітників, виявляючи матеріальні і нематеріальні фактори, що впливають на їх мотивацію.

Саме мотивація співробітників відіграє провідну роль в створенні і підтримці ефективної системи менеджменту якості, яка виступає, в свою чергу, одним із структурних елементів системи управління організацією, поряд з системами управління персоналом, ресурсами, кадрами та ін. Мета розвитку системи мотивації полягає в тому, щоб домогтися такого поєднання механізмів функціонування і особистісної зацікавленості співробітників організації, яке б забезпечувало життєздатність і належну ефективність роботи всієї організації до системи в рамках поставлених цілей і завдань. Ефективність в контексті управління персоналом може бути представлена економічною ефективністю і соціальною ефективністю. Як показник, що характеризує економічну ефективність управління персоналом, виступає показник середньорічного виробітку на одного працівника, розраховується як відношення середньорічного обсягу реалізації до середньооблікової чисельності персоналу. Методика розрахунку цього показника є загальновизнаною і він часто використовується на підприємствах. Показником, що характеризує соціальну ефективність управління персоналом, є коефіцієнт плинності, який відображає динаміку персоналу організації і також виступає в ролі побічно впливає на продуктивність праці.

Для досягнення цілей у сфері якості є необхідність встановлення відповідної корпоративної культури (культури якості) і необхідність «правильного» управління персоналом в СМЯ.

Результати в області менеджменту якості включають такі критерії, а саме: рівень задоволеності замовника, задоволеність персоналу, задоволеність товариства, фінансові та нефінансові результати, серед яких можна виділити продуктивність праці за обсягами виробництва придатної продукції і послуг - як основний показник діяльності працівника в СМЯ.

Таким чином, основа логіки дослідження і розвитку мотивації персоналу на основі корпоративної культури для досягнення цілей в області якості і підвищення результативності та ефективності СМЯ полягають у

наступному: мотивація персоналу - це необхідний важливий елемент СМЯ. Рівень створеної корпоративної культури і наявні методи мотивації персоналу у СМЯ надають «можливості» для досягнення результату СМЯ. Як самий безпосередній результат мотивації і створеної корпоративної культури є висока задоволеність (залученість) персоналу і продуктивність праці за обсягами придатної продукції. Ці ключові показники, що відображають дієвість мотивації в СМЯ, можуть бути цільовими. Однак загалом, показники задоволеності персоналу і продуктивності праці можуть залежати і від впливу інших факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які в даному дослідженні розглядаються як постійні, а розгляд умов їх зміни може скласти предмет більш розширеного дослідження.

Список використаних джерел.

1. Вебер, М. Хозяйство и общество / Пер. с нем. под научн. ред. Л. Г. Ионина. — М.: Изд-во ГУ-ВШЭ, 2010.
2. Юрченко О.Б. Мотивація як істотний чинник формування людського капіталу / О. Б. Юрченко // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип. 20.4. — 156 с.
3. The Daily Drucker: 366 Days of Insight and Motivation for Getting the Right Things Done (2004). Русскоязычное издание: Друкер на каждый день. 366 советов по мотивации и управлению временем. — М.: «Вильямс», 2007. — 416 с.

ЛИПИНСЬКА ОЛЕНА АНДРІЇВНА

професор Одеського національного політехнічного університету, д.е.н.

БАЛАН ОЛЕКСАНДР.СЕРГІЙОВИЧ

професор Одеського національного політехнічного університету, д.е.н.

ШИРИН МЕДЖИД

магістрант Одеського національного політехнічного університету

ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

В основі побудови більшості транспортних тарифів полягає принцип надання всіх можливих послуг із забезпечення схоронності й безпеки процесу навантаження, наступного перевезення й вивантаження вантажу. В основному вони трактуються так, що транспортний оператор не тільки одержує плату за вантажно-розвантажувальні операції, але й приймає на себе за рахунок отриманого тарифу оплату операцій по підготовці вантажу до навантаження й морського перевезення в порту відправлення й по підготовці вантажу до наземного перевезення в порту призначення, тобто на базисі «from acceptance to the shipment». Перехід на контейнерні перевезення привів до того, що ця вантажно-розвантажувальна операція стала виділятися як зі звичайного портового так і з лінійного тарифу в спеціальний збір за навантаження/ розвантаження - container service charge (CSC), з віднесенням на неї покриття всього комплексу операцій з контейнером на терміналах. Цей збір звичайно вже не диференціюється по видах вантажів.

Загалом, однак, транспортні характеристики вантажу є й досі вирішальними для ухвалення рішення про призначення рівня нагороджень у тарифній ставці. Однак на принципі собівартості транспортні тарифи повністю не будуються навіть при так званій англійській концепції надання транспортних послуг, хоча, звичайно, ніхто, ніколи собі у збиток не працював. Завжди й у всіх випадках здійснювалося неписане правило: ставка транспортного тарифу повинна бути такою, яка забезпечувала б, поряд із собівартістю транспортування, ще й можливість вигідної реалізації товару на зовнішньому ринку. Іноді розмір такої складової давно відомий – це так званий «історичний тариф». Самим же розповсюдженим є участь операторів транспортної діяльності у перерозподілі на свою користь частини торговельного надприбутку, що одержують експортери й імпортери на місцевому ринку при реалізації завезеного товару. Цей вид ціноутворення ґрунтується на калькуляції розміру тарифної ставки виходячи із платоспроможності товару, тобто цінності переміщення (перевалки та перевезення) для власника вантажу, під якою розуміється сума тих вигід, які одержує власник вантажу від конкретного переміщення і яка визначає «здатність» товару витримати всі транспортні видатки. Такий принцип побудови транспортного тарифу необхідно закласти й у національну цінову політику України. За його реалізацією транспортні тарифи будуть складатися з двох частин: Експлуатаційного збору та Вантажного збору. Експлуатаційний збір забезпечуватиме компенсацію вартості перевезення і може індексуватись відповідно до змін цін на паливо та інші складові цієї собівартості. Вантажний збір забезпечуватиме прибуток транспорту і враховуватиме вартість вантажу, його споживчі властивості і може індексуватись відповідно до зміни ринкових цін на товари, попиту на них, тощо. Така цінова політика може бути більш гнучкою та прийнятною для транспортної клієнтури.

Тарифи повинні враховувати галузеві особливості і принципи ціноутворення в ринковій економіці та відповідати таким основним умовам:

1. Економічний, а не аналоговий принцип формування. Тарифи по можливості (але не обов'язково) повинні покривати прямі змінні витрати по кожній тарифній позиції й, як правило, забезпечувати інтегральну (в цілому по підприємству) рентабельність суб'єктів господарювання.

2. Конкурентоспроможність тарифів, тобто урахування інтернаціональної вартості й, у першу чергу, вартості послуг і робіт своїх конкурентів. Загалом товар (вантаж) у всіх випадках повинен залишатися конкурентоздатним у ціновому відношенні у кінцевому пункті призначення вантажопотоку.

3. Методи формування тарифів і цін повинні відповідати ринковим законам і ринковим механізмам. Це стосується методів ціноутворення, методів регулювання та управління тарифною політикою, і передбачає перехід від калькуляції собівартості за методом поглинання витрат до калькуляції за методом «дірект-костінг» та ін.

4. Наукова обґрунтованість системи портових зборів. Структура портових зборів, параметри суден, на підставі яких устанавлюються ставки, повинні відповідати споконвічному призначенню - компенсації витрат на інфраструктуру (гідротехнічні спорудження), компенсації утримання відповідних служб і господарств (корабельний, якірний, адміністративний) і забезпеченню його конкурентоспроможності на ринку портових послуг. При цьому слід враховувати можливість підвищення привабливості порту для судновласника і для її підвищення компенсувати частину ставок зборів з власного прибутку, що може стимулювати зростання вантажопереробки та економію на масштабі.

5. Комплексний характер транспортних тарифів і плат. Розробка, організація застосування й управління тарифами повинні передбачати погоджену тарифну політику всіх учасників, що надають послуги й виконують роботи з переміщення вантажів. Повинні бути передбачені сучасні організаційні форми, що передбачають формування єдиної тарифної політики.

6. Система побудови ставок тарифів і плат та їх стягнення повинні бути досить простими, зрозумілими і мати можливість порівняння з аналогічними системами європейських країн.

7. Суб'єкти підприємницької діяльності морського, річкового й залізничного транспорту – резиденти України (незалежно від форми власності та відомчого підпорядкування), що здійснюють свою діяльність на основі тарифів за надавані послуги й виконувані роботи, які формуються відповідно до цих правил, розглядаються як громадські (суспільні) оператори транспортних послуг і на їхню відповідну діяльність (за умови дотримання цих правил) не поширюється антимонопольне законодавство України (принцип публічності).

8. Ставки тарифів, зборів і обов'язкових платежів, методики їх обчислення, встановлені суспільними операторами транспортних послуг підлягають реєстрації.

Список використаних джерел.

1. Lypynska O.A. Threats and advantages of institutional basis that determined the asymmetry of the market of Ukraine's transport service (Загрози та переваги інституційного підґрунтя, що обумовлюють асиметрію ринку транспортних послуг України)/ O. A. Lypynska, S. M. Minakova, V. M. Minakov // Науковий вісник Полісся. – 2018. – № 2 (14). Ч. 1. – 64-69 с.

2. Липинська О.А. Узагальнення світового досвіду логістичного розвитку портів - Економічні інновації. Вип. 59. - Одеса : ІПРЕЕД НАН України. - 2015. - 184-193 с.

3. Балан А.А. Балан О.С. Моніторинг реалізації продукції в логістичних системах виробничих підприємств. Монографія. Одеса: ОНПУ, ФОП Бондаренко М.О., 2017. – 175 с.

4. Balan O.S. O. Laiko, A. Shlapak. Challenges and perspectives of institutionalization of investment activities stimulation means in the national economy // Науковий вісник Полісся – № 1 (13). – ч.1. – 2018. – 123-128 с.

МАЙДАНЮК СЕРГІЙ ІГОРОВИЧ

*доцент кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н.*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ ТЕРМІНІВ «АУДИТОРСЬКИЙ ЗВІТ», «АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК», «АУДИТОРСЬКА ДУМКА» ТА СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ НИМИ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження змісту термінів «аудиторський звіт», «аудиторський висновок», «аудиторська думка» та співвідношення між ними обумовлена тим що введення в дію нового Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та імплементація нової редакції Міжнародних стандартів аудиту суттєво змінюють зміст цих термінів, і створюють нові виклики в роботі аудиторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Форма, структура та зміст аудиторських звітів, враховуючи їх важливість, цікавить широке коло дослідників, зокрема: Р. Адамса, Е. Аренса, М. Беніса, Ф. Дефліза, Г. Дженика, Д. Кармайкла Дж. Лобека, В. О'Рейлі, Дж. Робертсона, М. Хірша, Дж. Робертсона та ін. Розгляд цих питань ми знаходимо в працях українських науковців та аудиторів-практиків, зокрема: Ф. Ф. Бутинець, Ю. Ф. Бутинець, Л. В. Гуцаленко, Г. М. Давидов, Н. І. Дорош, О. В. Пасько, О. І. Петрик, І. М. Пожарицька, Я. В. Сидорук. Однак зі зміни міжнародних стандартів аудиту та українського законодавства призводять до того що форми та зміст аудиторських звітів залишаються дискусійними.

Ціль дослідження. Ціллю проведеного дослідження змісту термінів «аудиторський звіт», «аудиторський висновок», «аудиторська думка» та співвідношення між цими поняттями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спочатку розглянемо зміст термінів «аудиторський висновок» та «аудиторська звітність». Необхідно зазначити що Міжнародні стандарти аудиту в розділі «Глосарій термінів» [4] не визначається зміст термінів «аудиторський висновок» та «аудиторська звітність». Проте їх зміст розглядається в розділі «700—799 «Аудиторські висновки та звітування» [4], де докладно розглянуто комплекс питань щодо класифікації аудиторських висновків та звітування. В чинному Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2, стаття 1, пункт 1, підпункт 8] надається тільки визначення «Аудиторський звіт — документ, підготовлений суб'єктом аудиторської діяльності за результатами аудиту фінансової звітності

(консолідованої фінансової звітності) відповідно до міжнародних стандартів аудиту та вимог цього Закону», а відповідно зміст терміну «аудиторський висновок» не визначено. В попередньому в Законі України «Про аудиторську діяльність» [3, стаття 7, абзац 1] навпаки надається тільки визначення «Аудиторський висновок — документ, що складений відповідно до стандартів аудиту та передбачає надання впевненості користувачам щодо відповідності фінансової звітності або іншої інформації концептуальним основам, які використовувалися при її складанні. Концептуальними основами можуть бути закони та інші нормативно-правові акти України, положення (станданти) бухгалтерського обліку, внутрішні вимоги та положення суб'єктів господарювання, інші джерела», а відповідно зміст терміну «аудиторський висновок» не встановлюється. Порівняння вищезгаданих джерел призводить до розуміння що в теперішній час з українського законодавства вилучено термін «аудиторський висновок» як такий що не відповідає змісту та нормам Міжнародним стандартам аудиту. Єдиною формою документа, що є результатом аудиторської перевірки є аудиторський звіт, центральним змістом якого є аудиторський висновок, як результат завершення аудиторської перевірки.

Розглянемо точки зору науковців щодо проблеми дослідження.

Л. В. Гуцаленко вважає що «... переважна більшість вчених надають перевагу такому виду підсумкової документації аудитора як «аудиторський висновок», але при цьому значна кількість вчених підтримують нові вимоги Міжнародних стандартів ... і вказуючи на узагальнення аудиту фінансової звітності в аудиторському звіті та незначна кількість вчених коливається з визначенням аудиторського звіту чи висновку, або взагалі не виокремлюючи виду підсумкового документа аудитора» [1].

О. В. Пасько вважає що «... здійснений аналіз структури, змісту та обсягу аудиторського звіту в Міжнародних стандартах аудиту доводить, що очікуються не косметичні, а глибокі зміни» [5, с. 90].

І. М. Пожарицька вважає що «... поняття «аудиторський висновок», «аудиторська думка», «аудиторський звіт» мають відношення підпорядкування, де зміст одного поняття складає частину іншого, а обсяг одного із понять входить до складу іншого поняття як частина його обсягу. Так, найбільш широким (підпорядковуючим) поняттям є «аудиторський звіт», до якого входить поняття «аудиторський висновок». А «аудиторська думка» є підпорядкованим поняттям як частина (останній абзац) аудиторського висновку (звіту)» [6, с. 123].

Висновки. Узагальнення результатів проведеного дослідження змісту термінів «аудиторський звіт», «аудиторський висновок», «аудиторська думка» та співвідношення між ними, дає підстави зробити такі висновки: 1) Науковці та аудитори-практики дотримуються широкого спектра думок щодо змісту та співвідношення між термінами «аудиторський звіт», «аудиторський висновок», «аудиторська думка»; 2) На нашу думку «Аудиторський звіт» це форма документу в якому надається «аудиторський висновок» квінтесенцією якого є «аудиторська думка».

Список використаних джерел.

1. Гуцаленко, Л. В. Аудиторський висновок чи звіт : дискусійні аспекти [Електронний ресурс] / Л. В. Гуцаленко, Я. В. Сидорук // Ефективна економіка. — 2017. — № 7. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5680>. — Назва з екрана.
2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [Електронний ресурс] від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>. — Назва з екрана.
3. Закон України «Про аудиторську діяльність» [Електронний ресурс] від 22 квітня 1993 року № 3125-XII. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>. — Назва з екрана.
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Електронний ресурс] : Видання 2016—2017 року. В 3-х частинах. — Київ : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2017. — Режим доступу : <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>. — Назва з екрана.
5. Пасько, О. В. Трансформація структури, змісту та обсягу аудиторського звіту в Міжнародних стандартах аудиту [Електронний ресурс] / О. В. Пасько // Облік і фінанси. — 2013. — № 1. — С. 80—91. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2013_1_15. — Назва з екрана.
6. Пожарицька, І. М. Аудиторський висновок чи звіт? [Електронний ресурс] / І. М. Пожарицька // Культура народів Причорномор'я. — 2012. — № 244. — С. 122—126. — Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/91095/31-Pozharitska.pdf?sequence=1>. — Назва з екрана.

МАКОВЕЄВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

доцент кафедри менеджменту організацій ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,

МОТИВАЦІЯ ЯК ФУНКЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

В сучасних умовах розвитку ринкових відносин в Україні потребується зміна методів господарювання, з'являється потреба в більш ефективних механізмах менеджменту економічних процесів.

Особливою проблемою є підвищення ефективності організації, її подальший розвиток на основі інноваційної стратегії [1, 2]. Рішення цієї проблеми насамперед пов'язано з раціональним використанням трудових ресурсів, знаходженням більш ефективніших засобів, що спонукають робітників до досягнення як їх особистих цілей так і цілей організації.

Сьогодні висококваліфікований працівник ототожнюється з капіталом підприємства (фірми), розглядається як "інвестиція в майбутнє", як головний чинник розвитку організації, підвищення її ефективності і конкурентоспроможності на ринку.

Поза сумнівом, що на найближчі роки одним з основних аспектів вказаної проблеми буде проблема мотивації, а ефективність підприємства (організації), якість робіт і послуг багато в чому зумовлюватимуться високою мірою його мотивації.

Мотивація не тільки детермінує поведінку працівника в процесі виробництва, але і зачіпає в основному всі сфери його діяльності. Праця ж як діяльність привлікає до себе найбільшу кількість операціональних мотивів. При цьому трудовій діяльності як об'єкту мотивації приділяється підвищена увага, тому що праця є першою економічною необхідністю задоволення первинних і вторинних потреб робітника.

Отже, мотивацію можна розглядати як найважливішу функцію менеджмента, роль якої в умовах сучасної економіки зростає.

Подальший розвиток виробництва безпосередньо залежить від системи управління мотиваційністю [3, 5].

Термін «мотив» від французького слова «motif» позначає «спонукання». Стосовно до працівника під мотивом слід було б розуміти спонукання його до дії. Мотивація ґрунтується на двох категоріях: потреби і винагороди [6, с. 47]. Потреба виступає в якості початкового пункту поведінки і діяльності людини.

Можна з впевненістю стверджувати, що на даному етапі розвитку сучасної української економіки необхідне формування мотиваційного механізму, який не тільки задіяв би

наявний потенціал працівників, а й адекватно відображав би зміни, що відбуваються як у виробничій та організаційній, так і в соціальній сфері. Механізм повинен бути сформований на основі системного підходу, принципів і методів сучасного менеджменту і враховувати специфіку та особливості сучасного етапу розвитку економіки України.

Теоретичною базою формування мотиваційного механізму менеджменту є теорії мотивації. Великий внесок у розвиток теорії мотивації внесли українські вчені, насамперед М. Вольський (1834 – 1876), Г. Цехановецький (1833 – 1889), Туган-Барановський (1865 – 1919) та ін. Вирішенню проблеми мотивації на сучасному етапі сприяли дослідження багатьох українських і закордонних вчених. Систематизоване дослідження з теорій мотивації наведено в роботах А. Афоніна, А. Колот, Е. Кузьміна та ін. Класифікація теорій мотивації, що включають групи змістовних і процесуальних теорій, представлена на рис. 1 [4, с. 61].

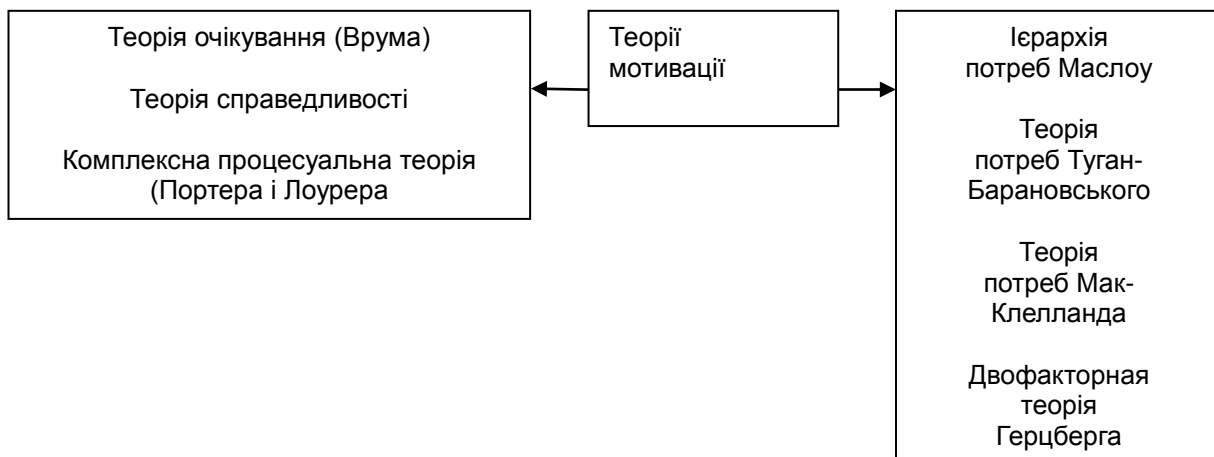

Рис. 1- Класифікація теорій мотивації

Таким чином, розглядаючи теоретичні основи мотивації та можливі напрямлення її практичного застосування, можна зробити висновок, що вона являє собою систему, у якій людська ланка займає провідне становище, а мотивація, в свою чергу - провідне місце в структурі праці особистості і є визначальною детермінантою, що пояснює характер рушійних сил діяльності та поведінки людини.

Очевидно, що мотиваційний процес здійснюється за схемою «стимул - організм – реакція». Мотив виступає тут як предмет потреби. Актуалізація мотиву створює певну тенденцію дії, спрямованого на реалізацію конкретного мотиваційного ставлення до навколишньої дійсності. У функціональному плані - це перетворення людиною актуальною робочою або побутовою ситуації в бажану або необхідну йому. Тому рух від потреби до мотиву і мотиву - до дії є визначальним процесом, який може бути покладений в основу функціонування мотиваційного механізму управління, дослідження закономірностей якого дозволить визначити не тільки значення і роль таких економічних категорій, як інтереси, мотиви, стимули, але і сформувати мотиваційні умови управління розвитком організації. Мотивації як найважливішу функцію менеджменту в цьому процесі відводиться велика роль.

Список використаних джерел.

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (Верховна Рада України; Закон від 08.09.2011 № 3715-VI), [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України. № 5/2015 від 12 січ. 2015 р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
3. Боковець В. В. Розроблення мотиваційних механізмів прискорення інноваційної діяльності підприємств / В. В. Боковець // Економіка і суспільство. – 2017. – № 9. – С. 344–349.
4. Кузьмін О. Е. Сучасний менеджмент. – Львів.: Центр Європи, 1995. – 176 с.
5. Мельникова К. В. Мотивація інноваційне активного персоналу підприємства / К.В. Мельникова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 4. – С. 262–266.

МІРОШНИЧЕНКО ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ

заступник директора КУ «Муніципальна варта»

ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Сучасні умови розвитку суспільства і підприємництва характеризуються нестабільністю економічної та політичної ситуації в глобальній економіці, прискоренням темпів протікання інфляційних процесів в національній економіці, застарілою орієнтацією на екстенсивний розвиток, періодичними кризами в усіх сферах життєдіяльності суспільства, що створює додаткові загрози і ризики для ведення підприємницької діяльності та функціонування підприємств незалежно від форми власності, сфери їх діяльності і мас штабу виробництва. При збереженні тенденції, що склалася можна припустити, що в найближчі кілька років зростання економіки підприємництва може скласти в кращому випадку кілька відсотків.

Перераховані проблеми економіки України роблять вкрай актуальним вирішення завдань ефективної організації розвитку підприємницьких структур (далі ПС), без вирішення яких неможливо забезпечення якнайшвидшого виходу з кризи і переходу до сталого розвитку підприємництва в майбутнім. При розробці науково обґрунтованих стратегій сталого розвитку підприємницьких структур з урахуванням пріоритетів, проблем і особливостей підприємницької діяльності не обійтися і без принципово нових економіко-організаційних механізмів.

Є достатньо підстав вважати, що для впровадження економіко-організаційних механізмів сталого розвитку підприємницької структури повинні стати найважливішими об'єктами, оскільки формування економіко-організаційного механізму дозволить ПС упорядкувати взаємодію використання ресурсів і перейти до стійкого розвитку.

У зв'язку з викладеним вище, можна стверджувати, що розробка економіко-організаційного механізму стійкого розвитку підприємницьких структур, є надзвичайно актуальним і важливим завданням.

Проблеми управління сталим розвитком суспільства і економіки входили в коло наукових інтересів представників найрізноманітніших шкіл і напрямків: І. Ансоффа, Дж. Гелбрейта, Дж. М. Кейнса, О. Конта, М. Портера, Г. Спенсера, О. Тоффлера, Й. Шумпетера, Ж. Еллюля та ін..

Серед українських дослідників проблемі визначення сталого розвитку підприємства в своїх роботах приділяли увагу Ю.П. Анісімова, А.Н. Богатко, Г.М. Голобокової, Г.Н. Захарова, І.М. Омельченко, А.М. Шпортко, З.Є. Шершньова, З.В. Герасимчук та ін..

Безпосередньо поняття «економіко-організаційний механізм» дослідниками не розглядається. Виходячи з проведеного аналізу економічної літератури, можна зробити висновок, що не існує єдиної думки з питання визначення економіко-організаційного механізму. Тому поняття «Економіко-організаційний механізм сталого розвитку підприємницьких структур» вимагає уточнення: економіко-організаційний механізм сталого розвитку підприємницьких структур - це ієрархічно побудована система упорядкованої взаємодії економічних ресурсів, раціональне використання яких забезпечує стійкість діяльності підприємницьких структур.

До основних елементів структури економіко-організаційного механізму на рівні ПС можна віднести наступні: структура та персонал, фінанси, стратегія, маркетинг, брендінг, виробництво, облік, логістика та ін.

Фактори, що впливають на елементи економіко-організаційного механізму стійкого розвитку і його використання на мікрорівні, згруповані відповідно до трьох підсистем ПС, які виділяються в рамках концепції сталого розвитку [1].

- соціальна підсистема ПС: рівень заробітної плати та соціальних виплат, рівень плинності кадрів, продуктивність праці, число кваліфікованих співробітників, культурний розвиток працівників, задоволеність персоналу різними аспектами трудової діяльності;

- економічна підсистема ПС: рівень платоспроможності, ліквідності і фінансової стабільності, ресурсна база, інвестиційна привабливість, наявність інноваційних технологій та інноваційної продукції;

- екологічна підсистема ПС: рівень витрат на основні виробничі фонди з охорони навколишнього середовища, рівень фінансування заходів з охорони навколишнього середовища, наявність ресурсозберігаючих технологій, наявність технологій безвідходного виробництва.

При реалізації економіко-організаційного механізму стійкого розвитку ПС також необхідно враховувати фактори, що залежать від політики держави [2]: стратегічні цілі розвитку держави; нормативно-правова база; антимонопольна політика; законодавчі вимоги, що пред'являються до створення та функціонування ПС; система державних замовлень для ПС; рівень оподаткування і податкові пільги для ПС; державні інвестиції; рівень процентних ставок по кредитах і кредитні пільги для ПС; амортизаційна політика; державні субсидії і дотації; програми державного стимулювання та розвитку; регулювання цін і тарифів.

Модель сталого розвитку ПС передбачає, що в процесі прийняття рішень та здійснення підприємницької діяльності, організації окрім економічної стійкості повинні прагнути до наступних видів внутрішньої стійкості: фінансової, виробничої, інформаційної, екологічної, соціальної, які формуються за рахунок відповідних чинників. Сталий розвиток підприємництва характеризується досить значними змінами як в економіці країни в цілому, так і в її окремих галузях. Тому сталий розвиток ПС слід розглядати, як залежне від взаємовпливу і взаємодії всіх видів стійкості.

ПС є елементом глобальної системи сьогоdnішнього світу, тому вона має враховувати не тільки економічні складові при плануванні власного розвитку, а й соціальні та екологічні складові. Тому зростає необхідність в

теоретичному обґрунтуванні важливості обліку на рівні підприємництва соціо-еколого-економічних складових для забезпечення конкурентоспроможності ПС в сучасних умовах.

Перехід ПС до сталого розвитку повинен відбуватися в умовах раціонального поєднання державного регулювання економіки підприємництва і ефективного функціонування ринкової системи, а також за рахунок використання нових методів і принципів управління.

Для досягнення і підтримки сталого розвитку ПС пропонується використовувати шість основних принципів економіко-організаційного механізму, на яких має ґрунтуватися побудова системи взаємин між державою і підприємством і підприємством і працівниками: стабільність і гарантія зайнятості; гласність і єдність цінностей; управління, засноване на інформації; управління, орієнтоване на якість; постійна присутність; впорядкованість всіх процесів управління.

Список використаних джерел.

1.. Шпортко А. М. Становлення концепції сталого розвитку [Електронний ресурс] / А. М. Шпортко, Г. В. Кірейцева // Режим доступу: http://www.ztu.edu.ua/ua/science/conference/files/eco_es.../ShportkoAM.doc.

2. Прокопенко О. В. Устойчивое развитие предприятия, региона, общества: инновационные подходы к обеспечению : монография / под общ. ред. О. В. Прокопенко. – Польша : Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium, – 2014. – 474 с.

БУТЕНКО ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

*доцент кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.е.н., доцент*

НОВАК ВІКТОР АНАТОЛІЙОВИЧ

*слухач ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,
депутат Одеського горсовета VII созыва, член фракции «Оппозиционный блок».
Входить до складу постійної комісії з питань охорони здоров'я*

СПІВПРАЦЯ ДЕРЖАВНИХ І НЕДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР: ПРОБЛЕМИ І МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ

Протягом останнього десятиліття поняття управління набуло одночасно політичного і економічного змісту. Теоретики та практики політології розглядають поняття управління як новий спосіб розуміння можливостей держави і відносин між державними і недержавними структурами [69]. Сьогодні управління пов'язано з низкою політичних суб'єктів, таких як організаційні теорії, міжнародні відносини (як «глобального управління»), державне управління (з «підйомом» нового державного управління) та місцевої політики (як «місцеве самоврядування»).

Класичне визначення інституту за Т. Вебленом [1] можна представити у трьох проекціях:

1) певний поширений спосіб мислення про відносини між суспільством і особистістю й виконуваними ними функцій;

2) система життєдіяльності суспільства, яка складається із сукупності норм, що діють у будь-який момент розвитку цього суспільства;

3) превалююча духовна позиція або поширене уявлення про спосіб життя в суспільстві.

Єдність економічного, соціального та екологічного аспектів життєдіяльності суспільства зміцнюється концепцією сталого розвитку. При цьому є очевидним і пріоритет його соціальної складової. Асоціація економічних процесів призводить до максимального розуміння, що людина з її здібностями та потребами включає мету існування економічної системи.

Процес освоєння зовнішніх структур відбувається добровільно. Ризик, пов'язаний із ймовірністю опортуністичної поведінки, мінімізується дією суттєвого виборного стимулу – функціональної залежності між перспективою персональної вигоди підприємця і його вкладом у виробництво соціального блага.

У такий спосіб створюється можливість:

1) покращення якісних параметрів відповідного блага;

2) економії тієї частини суспільного продукту (по суті – трансакційних витрат), яка б за значної ймовірності опортуністичної поведінки витрачалася на додаткові заходи контролю і санкції з боку державних органів. Комбінаційні субмеханізми міжсекторного партнерства відображають можливості сполучення ресурсів його учасників.

Сукупність елементів інституційної структури міжсекторного партнерства доповнюють інститути - субмеханізми, що забезпечують реалізацію зовнішніх та внутрішніх норм і поділяються залежно від виконуваних ними функцій на комбінаційні та оптимізаційні [22].

Дію комплексного механізму модернізації публічної регіональної економічної політики можна розглядати на двох контурах: внутрішньому та зовнішньому. Якщо на внутрішньому контурі він являє собою механізм саморозвитку, то на зовнішньому – безпосередню взаємодію суб'єктів і об'єктів, засіб досягнення бажаного стану економічної системи регіону. Саме на зовнішньому контурі в процесі суб'єкт-об'єктної взаємодії реалізується діалектика потреб, інтересів та цілей суб'єктів. Отже, форму дії комплексного механізму модернізації регіональної публічної політики можна подати циклічно (рис. 1).

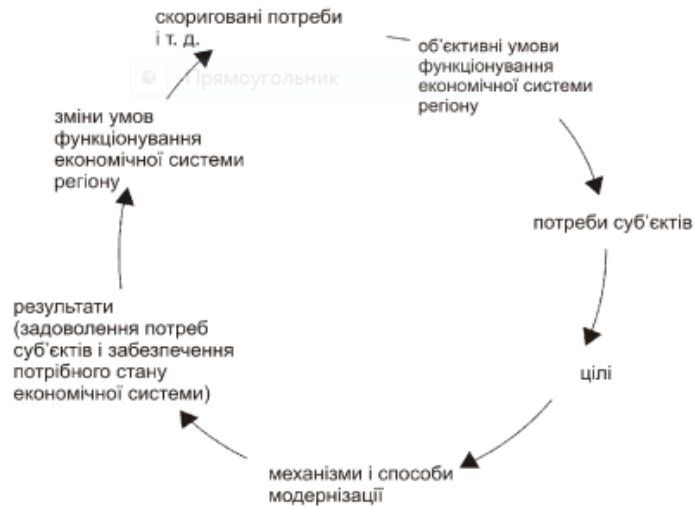

Рис. 1 Цикл дії комплексного механізму модернізації публічної регіональної економічної політики

У класичному розумінні основою публічно – приватного партнерства є перерозподіл ризиків (в першу чергу, економічні) партнерів в залежності від їх можливостей. Тобто, публічно – приватне партнерство це співпраця органів державної влади з приватними інвесторами, яка заснована на поділах і перерозподілах ризиків для отримання максимальної результативності. [21].

Економічна сутність співпраці в розрізі публічно-приватного партнерства відрізняється від решти видів співробітництва державних органів і представників приватного бізнесу насамперед тим, що зазначений вид партнерства є формою об'єднаної співпраці державних органів з інститутами громадського суспільства з метою отримання прибутків і вирішення соціальних проблем, з обов'язковим перерозподілом між партнерами прибутків, ризиків, завдань. Проведений аналіз, що потенціал публічно-приватного партнерства в Україні високий. Завдяки такому співробітництву ми маємо змогу вирішити низку проблем, в першу чергу, розвитку інфраструктурних об'єктів (соціальна і транспортна інфраструктура), насамперед, з будівництва автодоріг. Завдяки публічно-приватному партнерству можуть бути проведені кроки з модернізації економіки та закладені інноваційні основи її розвитку.

На теперішній час ефективне співробітництво інститутів громадського суспільства, держави та бізнесу ускладнене не лише не досконалим законодавством у цій сфері. Відсутність чітких цілей держави у довгостроковій перспективі є обґрунтованою підставою для стурбованості представників громадянського суспільства (наприклад, планування видаткової частини державного бюджету лише на декілька років при умові реалізації проектів публічно-приватного партнерства в середньому на 10-20).

Саме з цієї причини, представники державних органів влади не можуть надати гарантії партнерам проектів публічно-приватного партнерства в успішній їх реалізації. Завдяки цьому входження у проект публічно-приватного партнерства, зазвичай, ризиковане що, як наслідок, викликає зниження фінансової привабливості самого проекту і можливостей залучення представників громади [22].

Список використаних джерел.

1. Бондаренко Д.С. Визначення поняття «державно-приватне партнерство» в сучасній правовій доктрині та його нормативне закріплення в законодавстві України / Д.С. Бондаренко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014. – № 1. – С. 60–64. – Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/1_2014/17.pdf.
2. Звонар В.П. Міжсекторне партнерство як механізм реалізації регіональної соціальної політики: концепція для України: монографія / Віктор Павлович Звонар. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 300 с.
3. Куц Д. Публічно-приватне партнерство - економічна модель, коли всі у виграші Д. Куц- [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://rbn.cc/ua/analytics/3944-publichno-pryvatne-partnerstvo-ekonomichnamodel-koly-vsi-v-vygrashi???history=0&sample=311&ref=0>.

ПАЛАМАРЧУК ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

доцент кафедри менеджменту організацій
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України, к.військ.н., доцент

ГРАНИЧНІ ЗНАЧЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Актуальність теми полягає в тому, що ступінь адекватності оцінки економічної безпеки підприємства та методів упередження небезпеки залежить від точної ідентифікації загроз, від правильного вибору одиниць їх виміру, тобто системи критеріїв, індикаторів, відповідних масштабу й характеру загроз.

Сьогодніні погляди і дослідження показують що в економіці існує велика кількість підходів до складу показників економічної безпеки. Немає єдиної думки з приводу того, які індикатори та показники мають

найважливіше значення, якими з них потрібно користуватися, які граничні значення цих показників будуть характеризувати кризові процеси в економіці та на діяльності підприємства.

Питанням дослідження стану економіки та виділення основних показників оцінки економічної безпеки підприємств приділена увага в працях вітчизняних учених, таких як: О. В. Ареф'єва, І.О. Бланк, О. І. Барановський, О. Є. Користін, М. М. Єрмошенко, К. С. Гарячева, О. І. Захаров, П. Я. Пригунов, А. С. Соснін, А. М. Чорна, С. М. Шкарлет та ін.

Мета публікації полягає в визначенні низки критеріїв, показників та їх граничних значень для оцінки безпеки підприємств, що складають основу економіки держави.

Критерій економічної безпеки - оцінка стану економіки з погляду найважливіших процесів, що відображають сутність економічної безпеки.

Для економічної безпеки організації важливе значення мають не стільки самі показники, скільки їх граничні значення. Вони визначають граничні величини які призводить до формування негативних, руйнівних тенденцій в економічній безпеці.

Система показників економічної безпеки підприємства об'єднує ряд показників і індикаторів, за якими визначені граничні значення.

Якщо весь комплекс індикаторів (показників) знаходиться в межах допустимих границь своїх граничних значень, а граничні значення одного показника досягаються не на шкоду іншим, то таким чином забезпечується найбільша ступень безпеки організації. [1]

Кількісна оцінка економічної безпеки дозволить виявити найбільш слабкі сторони діяльності підприємства з подальшим їх усуненням. [3]

Комплексна оцінка граничних значень всіх показників та їх критеріїв необхідна для точного визначення стану економіки, виявлення та усунення небезпечних тенденцій. Це, в свою чергу, потребує додаткового поглибленого дослідження на основі класичних і некласичних залежностей економічних параметрів з урахуванням зміни базису суспільства та особливої специфіки України. [1]

Автор статті «Економічна безпека промислового підприємства в умовах кризового розвитку» М.А. Бендіков виділяє індикатори виробництва, фінансові індикатори, соціальні індикатори.

Індикатори виробництва характеризують тенденції розвитку виробництва організації та ефективність використання ресурсів і виробничого потенціалу.

Фінансові індикатори характеризують тенденції розвитку економіки організації. Соціальні індикатори відображають рівень соціального розвитку організації.

По перерахованим індикаторам можна скласти уявлення про стан безпеки організації, можливих загрозах економічної безпеки та план дій для поліпшення поточного становища безпеки організації необхідних в поточний час.[2]

По ступеню відхилення граничних показників економічної безпеки можна оцінювати стан організації таким чином:

нормальний - індикатори (виробництва, фінансові, соціальні) знаходяться в межах граничних значень, рівень використання виробничих потужностей близький до одиниці;

передкризовий – один з індикаторів менше граничного значення, інші індикатори наблизились до граничних значень, але при цьому можливе відновлення виробництва;

кризовий – основні індикатори менше граничних значень, намітилася тенденція незворотного спаду виробництва, скорочення обсягу виробництва, чисельності персоналу;

критичний – майже всі індикатори менше граничних значень, спад виробництва незворотний, підприємство на грані банкрутства. [3]

Економічний стан підприємства залежить від багатьох факторів зовнішнього середовища: рівня економіки в країні; політичної ситуації; податкового законодавства. Ці фактори особливо впливають на держпідприємства та організації, які фінансуються з державного бюджету.

В якості варіанту розглянемо деякі кількісні індикатори, характерні для промислового підприємства (таблиця 1). Показники кількісних індикаторів виробництва в нормальному стані обчислюються у відсотках, нормальний рівень стану виробництва дорівнює одиниці та більшість граничних значень близькі до 0,5.

Таблиця 1.

Кількісні індикатори рівня економічної безпеки промислового підприємства [2]

Показники діяльності підприємства	Значення показника в нормальному стані виробництва, %	Нормальний рівень стану виробництва	Критичний рівень стану виробництва (експертна оцінка)
Об'єм фінансування оборотних коштів	100	1	0,5
Рівень використання виробничих потужностей	100	1	0,5
Рівень рентабельності виробництва	20	1	0,5
Частка НДДКР в об'ємі робіт	40	1	0,5
Частка НДР в загальному об'ємі НДДКР	20	1	0,6
Рівень зарплатні до середнього по промисловості	150-200	1	0,5
Темп оновлення ОВФ	10-13	1	0,5
Питома вага робітників віком за 50 років	20	1	0,4
Питома вага обладнання з терміном експлуатації до 10 років	70	1	0,5
Фондовіддача	100	1	0,5
Укомплектованість штатами організації	95	1	0,7

Аналізуючи таблицю 1, можна зробити висновок, що основними показниками діяльності підприємства є об'єм фінансування оборотних коштів, об'єм виробленої продукції, кількість персоналу, розмір оплати праці, матеріальні витрати, основні виробничі фонди, розмір амортизаційних відрахувань.

Повний та детальний аналіз поточного стану безпеки організації повинен бути заснований на якісних критеріях економічної безпеки, які запропоновані в табл.2.).

Таблиця 2

Критерії економічної безпеки організації.

№ п/п	Критерій економічної безпеки	Експертна оцінка (по 10-бальній шкалі)
1	Здатність організації працювати в режимі розширеного відтворення	Експертна оцінка критерія
2	Залежність діяльності організації від конкурентів	Експертна оцінка критерія
3	Залежність організації від постачальників	Експертна оцінка критерія
4	Залежність організації від покупців	Експертна оцінка критерія
5	Підтримка наукового потенціалу організації	Експертна оцінка критерія
6	Ступень інтеграції з іншими господарюючими структурами	Експертна оцінка критерія

Висновки. Рівень економічної безпеки визначається за допомогою індикаторів стану економіки організації. Найважливішим показником економічної безпеки підприємства є темпи економічного розвитку, зросту.

Список використаних джерел.

1. Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
2. Богомолов В.А. Экономическая безопасность. Учебное пособие. М.: ЮНИТИ, 2010.
3. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління: монографія / С. В. Філіппова, Л. О. Волощук, С. О. Черкасова / під заг. ред. С. В. Філіппової. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 196 с.

ПРИВАЛОВА НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

*старший викладач кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, к.держ.упр.*

ЕФЕКТИВНІ ДІЛОВІ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Висока якість персоналу будь-якої компанії – гарантія її ефективності та конкурентоспроможності. Але вона багато в чому залежить від рівня відповідності психічних характеристик співробітників тим трудовим функціям, які визначені займаними посадами. Така відповідність може бути досягнута за допомогою високопрофесійного управління, особливо коли в методологічний арсенал системи управління персоналом входять і технології нейролінгвістичного програмування (НЛП).

Кожна людина пізнає навколишній світ за допомогою нейрологічних процесів: зору, дотику, слуху, нюху і смаку. Отримана за допомогою цих органів почуттів інформація аналізується мозком і на основі цього аналізу людина робить подальші дії, тобто обирає певний варіант вчинків. Поряд з цим, щоб висловити свої почуття і думки, людина використовує лінгвістичні засоби, до яких відносяться мова і словниковий запас. Структура мови кожної людини відображає особливості тієї структури ментальної моделі, яка відповідає його світосприйняттям. Такі особливості не можуть розцінюватися ні як позитивні, ні як негативні. Але в якихось ситуаціях ці прояви лінгвістичного характеру є небажаними, а в якихось вдало використовуються.

Мислення кожної людини має свою індивідуальну структуру – набір розумових метапрограм, які по суті, є алгоритмами, що визначають як людиною сприймається інформація і як ця інформація впливає на подальшу поведінку цієї особи.

Знання про людину, засновані на технологіях НЛП, дозволяють отримати її точний психологічний портрет, і, отже з високою часткою ймовірності спрогнозувати її сприйняття тієї чи іншої робочої ситуації і подальших її дій. Тому, відповідаючи на питання про те, чим НЛП може бути корисним при управлінні персоналом, в першу чергу можна говорити про оцінку відповідності будь-якої людини тій чи іншій посаді, того чи іншого виду трудової діяльності. Також, від зворотного можна стверджувати наступне: оскільки виконання певних трудових операцій, по суті, є загальним алгоритмом, технології НЛП допомагають чітко визначитися з тим набором основних психологічних якостей, які потрібні претенденту на конкретне робоче місце.

Крім підбору персоналу, теорія НЛП використовується для розстановки кадрів і коли слід створити робочу групу для виконання будь-якого проекту, тобто для формування колективів із заданими характеристиками, оптимальними для вирішення тієї чи іншої конкретної задачі. Аналіз і вивчення персоналу та використання методів НЛП допоможуть керівництву підприємства визначитися з тим, які чинники мотивації персоналу будуть найбільш дієвими по відношенню до кожного працюючого в колективі.

Жоден процес управлінської діяльності не обходиться без комунікацій між людьми, отже глибоке розуміння комунікаційного процесу, а також вміння схилити співробітника або їх групу до власної думки, нормалізуючи тим самим процес роботи організації, є вкрай важливим в роботі менеджера. Будь-яка комунікація (спілкування) завжди переслідує певну мету. Це може бути спонукання співрозмовника зробити потрібні дії або досягнення

необхідного емоційного і фізіологічного стану. Якщо мета не досягнута, винен менеджер, оскільки він невірно організував обмін інформацією. Ефективність спілкування менеджера різко зростає тоді, коли всі претензії щодо комунікації він буде висувати лише собі. Приблизно 70-80% робочого часу сучасний менеджер витрачає на комунікацію, його робота також перебуває під тиском прихованих та відкритих протиріч та протистоянь, ігнорування яких може призвести до конфліктів. Оскільки сторони ділового спілкування взаємопов'язані: уміння правильно сприймати і приймати партнера або аудиторію допомагає знайти потрібні аргументи менеджеру, а володіння ораторським мистецтвом та психотехнологіями – їх викласти і досягти бажаного результату. Тож мета ефективної ділової комунікації – добитися точного розуміння суті повідомлення, що передається. Все це необхідно для встановлення успішного ділового контакту, під час якого виявляється вміння взаємодіяти з партнером: та забезпечує ефективну діяльність усіх учасників процесу роботи в колективі.

Ділова комунікація – складний багатоплановий процес, сутністю якого виступає встановлення й розбудова спілкування між людьми, що обумовлено потребами спільної діяльності й обміном інформацією, знаннями, інтелектуальною власністю.

Ефективний менеджмент неможливий без ефективних комунікацій як усередині організації, так і зовні. Комунікативна компетентність менеджера уможливорює його усвідомлення сутності комунікаційного процесу, забезпечує вміння усного й письмового спілкування й розуміння того, як середовище впливає на обмін інформацією. Оскільки ділова комунікація передбачає взаємодію двох або більше унікальних і складних систем, що відбувається в різних ситуаціях з використанням різних засобів і каналів спілкування, типологізація видів ділової комунікації може здійснюватися на різних підставах та за різними критеріями.

Список використаних джерел.

1. Сугестивні технології маніпулятивного впливу. Навчальний посібник / В.М.Петрик, М.М. Присяжнюк, Л.Ф. Компанцева, Є.Д. Скулиш, О.Д. Бойко, В.В. Остроухов. – 2-ге вид. К. : ЗАТ ВІПОЛ, 2011. -248 с.
2. Ділова комунікація: сутність та типологізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_7.pdf
3. Сучасний менеджмент: комунікативні бар'єри і організації та засоби їх подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/6011/1/132-134.pdf>

САК ЮРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

В Україні на сьогодні відбуваються процеси модернізації, удосконалення існуючої системи органів виконавчої влади, формуються інноваційні органи державної влади, змінюється система управління кадрами, і взагалі концептуальні підходи до розвитку кадрів системи публічного управління.

Разом з тим, слід звернути увагу, що протягом 1991-2019 років постійно відбуваються модернізаційні процеси в системі державного (публічного) управління. На жаль, вони не носять системного характеру, а також є непослідовними. оскільки нова команда управлінців критикує та засуджує будь-які зміни (трансформації), які відбувалися на попередньому етапі розвитку держави, тим самим порушує гармонійність, послідовність, системність, комплексність розвитку процесів в системі публічного управління.

Перший етап реформування почався з прийняття Указу Президента України від 2 жовтня 1997 року № 1089 "Про Державну комісію з проведення в Україні адміністративної реформи". Сама Концепція адміністративної реформи була схвалена Указом Президента України 22 липня 1998 року № 822 [2]. Концепція передбачила значне підвищення статусу уряду, збільшення його владних повноважень та зміцнення позицій по відношенню до Президента України і Верховної Ради України, суттєве посилення ролі міністерств у формуванні державної політики, чітке виділення та розмежування статусу, повноважень і функцій різних груп органів виконавчої влади, збільшення можливостей впливу уряду та ЦОВВ на місцевий рівень виконавчої влади, удосконалення управлінських процедур тощо.

II етап – етап реформування вищого та центрального рівнів системи виконавчої влади був пов'язаний з новим курсом держави на вступ в ЄС, викладеним у Стратегії економічного та соціального розвитку на 2000-2004 рр. [4]. Однією з важливих умов успішної реалізації проголошеного курсу було визначено істотне посилення дієздатності держави, насамперед шляхом реформування системи виконавчої влади на вищому та центральному рівнях. Одночасно з початком змін на вищому рівні виконавчої влади у грудні 1999 р. було запроваджено комплексне реформування її центрального рівня. Насамперед, було введено нову класифікацію органів виконавчої влади: ЦОВВ – міністерства, державні комітети, ЦОВВ із спеціальним статусом; урядові органи державного управління [6]. У грудні 1999 р. було проведено консолідацію ЦОВВ шляхом ліквідації та злиття, що суттєво зменшило кількість ЦОВВ. Важливим кроком у здійсненні адміністративної реформи стало розмежування в травні 2001 р. посад політичних діячів та державних службовців у міністерствах. Посади міністрів були віднесені до політичних, на відміну від інших посадових осіб – державних службовців, з покладанням на міністрів особистої відповідальності за розроблення і реалізацію державної політики, тобто закріпленням за ними всіх політичних функцій в міністерстві. Було запроваджено і спеціальні адміністративні посади керівників апаратів міністерств – державних секретарів [5].

III етап реформування – включає зміни, обумовлені прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 року №2222, підготовку адміністративно – територіальної реформи, реформи

місцевого самоврядування, реформи публічної служби (державної служби та служби в органах місцевого самоврядування), а також підготовку нової Концепції адміністративної реформи (Концепції реформування публічної адміністрації). Важливе значення для розвитку адміністративної реформи впродовж цього періоду мали наступні акти законодавства: Концепція розвитку законодавства про державну службу, схвалена Указом Президента України від 05.01.2005 року №1 та її нова редакція, схвалена Указом Президента України від 20.02.2006 року №140, Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.05.2006 року №90, Регламент Кабінету Міністрів, затверджений постановою Кабінету Міністрів від 18.07.2007 року №950, Концепція державної регіональної політики, схвалена на засіданні Уряду 02.07.2008 року, два Закони України «Про Кабінет Міністрів України» № 514 від 21.12.2006 року та № 279 від 16.05.2008 року, а також інші акти.

IV етап реформування розпочався з 2010 року з появою програмних документів Президента України і Уряду України. Передусім потрібно відзначити той факт, що 1 жовтня 2010 року було оголошено рішення Конституційного Суду України щодо визнання неконституційним Закону України «Про внесення змін до Конституції України» № 2222 від 8 грудня 2004 р. [10], що спричинило низку суттєвих змін у законодавстві. Так, 7 жовтня 2010 р., з урахуванням внесення змін на підставі заданого Рішення Конституційного Суду України, було прийнято Закон «Про Кабінет Міністрів України» [7]. Згодом, 9 грудня 2010 р., видано Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [8], відповідно до якого стара система центральних органів виконавчої влади, що складалася з міністерств, державних комітетів і центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, припинила своє існування. На зміну державним комітетам прийшли служби, агентства та інспекції, а кількість центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом було скорочено з двадцяти дев'яти до трьох. Крім того цим Указом було змінено застарілий «галузевий» принцип класифікації органів виконавчої влади на функціональний, що більше відповідає світовим тенденціям і сучасним реаліям;

V етап реформування – 2011–2013 рр. – прийняття довгоочікуваного Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [9], який уперше за історію української незалежності на рівні закону визначив види центральних органів виконавчої влади, їх систему та компетенцію.

VI етап реформування 2014 р. – початок нового етапу політико-адміністративної реформи, пов'язаний зі внесенням змін до Конституції України шляхом прийняття Закону України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» і приведенням відповідно до Основного Закону держави всієї нормативно-правової бази, насамперед тих законів і підзаконних актів, що стосуються організації системи органів виконавчої влади, – Закону України «Про Кабінет Міністрів України», внесення змін до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» тощо. Саме в цей період відбули суттєві кадрові призначення політико-управлінської еліти. 12 січня 2015 року був прийнято Указ Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Відповідно до зазначеного Указу Стратегія передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави: за вектором розвитку; за вектором безпеки; за вектором відповідальності; за вектором гордості [11]. Зазначені реформи здійснювалися протягом президентства Порошенка.

На сьогодні починається VI етап реформування системи публічного управління. Так, Указом Президента України передбачено утворення Офісу Президента України шляхом реорганізації та скорочення чисельності працівників Адміністрації Президента України [3].

Крім того, Президент України В. Зеленський у своїй інавгураційній промові окреслив наступні кроки реформування, у тому числі: створення сильної армії, створення суспільства можливостей, формування прозорості при прийнятті будь-яких державно-управлінських рішень, а також прийняття важливих законопроектів, у тому числі: Закон про скасування депутатської недоторканності; Закон про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення; Виборчий кодекс і зробити відкриті списки [1].

Таким чином, на сьогодні відбуваються нові трансформаційні процеси в системі публічного управління.

Разом з тим, з метою реалізації системного реформування публічного управління слід проаналізувати проблеми та можливості попередніх шляхів реформ, з'ясувати чому не були реалізовані реформи і що заважає продовжити такий процес.

Список використаних джерел.

1. Інавгураційна промова Президента України Володимира Зеленського. URL: <https://www.president.gov.ua/news/inavguracijna-promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelensk-55489>.
2. Концепція адміністративної реформи в Україні. К.: ДВПП Міннауки України, 1998. 62 с.
3. Питання забезпечення діяльності Президента України: Указ Президента України від 20 червня 2019 року № 417. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4172019-27609>.
4. Про зміни в системі центральних органів державної виконавчої влади України: Указ Президента України від 25 лют. 1992 р. № 98 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98/92>
5. Про Примірне положення про державного секретаря міністерства: Указ Президента України від 14 лип. 2001 р. № 529/2001. (Указ втратив чинність на підставі Указу Президента України від 5 берез. 2004 р. № 280/2004) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/529/2001>
6. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 груд. 1999 р. № 1572/99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1572/99>
7. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7 жовтня 2010 р. (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2591-17>
8. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>.
9. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.

10. Про внесення змін до Конституції України: Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України Закону України від 8 грудня 204 р. № 2222-ІМ. *Офіц. вісн. України*. 2010. № 77. Ст. 2597.

11. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

ЧАБАНЮК ОКСАНА ІВАНІВНА

*заступник директора Департаменту моніторингу і контролю державної допомоги –
начальник першого відділу Антимонопольного комітету України*

ДЕРЖАВНИЙ СЕРВІС ЯК СТРУКТУРНА УМОВА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Детальний теоретико-практичний аналіз державного сервісу як інструменту реалізації публічного управління обумовлює доцільність чіткої ідентифікації його сутності та структурних понять, які розкривають його зміст та функціональне забезпечення. У контексті здійснення даного дослідження варто вказати на певну «методологічну розмитість» та «концептуальну розпорошеність», яка призвела до певного термінологічного отождолення відповідних категорій, які розкривають сутність та специфіку реалізації державного сервісу, що тим самим деструктивна позначилось на технології розвитку сучасної сервісної держави.

Завдяки цьому в межах певних національних практик публічного управління сформувався власний термінологічний та методологічний простір ідентифікації сервісної держави та її інституційного забезпечення. Саме тому у більшості методологічних систем «сервісна держава» та «державний сервіс» розглядаються як тотожні величини, які характеризують сервісний підхід до публічного управління та критеріальні умови його модернізації. На підставі цього артикулюється практична доцільність не лише нормативного, але й концептуального закріплення понять, які розкривають сутність державного сервісу.

Гностичний контекст ідентифікації державного сервісу запропоновано у концепції західноєвропейських вчених, які його розвиток пов'язують із сучасними умовами постіндустріального розвитку, які привели до виникнення нових послуг та технологій що й висуває новітні критерії вимог до функціонування сучасної держави як інституту «служіння» громадянину. Виходячи із цього на думку С.Оурел «державний сервіс» як інструмент публічного управління має бути зорієнтованим на інтереси та потреби економіки держави в мету забезпечення її конкурентоздатності, яка визначається здатністю стабільної життєдіяльності громадян.

Дотримуючись такого контексту для більшості наукових шкіл у сфері дослідження державного сервісу актуалізується певний блок проблемних питань, серед яких:

дослідження змісту та специфіки сфери послуг та її впливу на науково-технічний та соціально-економічний прогрес держави;

розвиток методологічних положень сервісології (науки про сферу сервісу та її розвитку);

розвиток чотирьох рівневої моделі послуг;

дослідження можливих підходів до підвищення якості послуг та ефективності управління сферою послуг в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій [1, с. 53–86].

Вирішення таких методологічних проблем дозволить сформувати цілісну в теоретичному й практичному відношенні сферу державної сервісології, яка слугуватиме результативності функціонування сфери публічного управління. У контексті забезпечення розвитку сфери державного сервісу розроблено концепцію *У.Крістелла*, який під нею розуміє сферу діяльності держави по наданню послуг населенню. Виходячи із цього сфера державних послуг розглядається ним як «інструмент держави щодо підтримання працездатності, адаптації та розвитку техносфери, економіки та соціальної сфери» [2].

При цьому важливу роль вчений відводить аналізу техносфери як сегменту біосфери, який перетворений відповідно до потреб людини й потребує постійної участі держави щодо забезпечення стабільності функціонування суспільства. З огляду на це державна послуга розглядається ним як «будь-який захід, діяльність або вигода, яку одна із сторін може запропонувати іншій стороні і які в основному невловимі і не призводять до оволодіння будь-чим» [2].

Враховуючи даний аспект, методологічно ціннісним щодо ідентифікації сутності сервісної сфери держави є підхід, в межах якого артикульовано увагу на відтворенні різних видів послуг, як надаються державою громадянам, які забезпечують стабільність функціонування взаємодії держави та суспільства у XXI столітті. Це свідчить про те, що забезпечення державного сервісу системою публічного управління забезпечує активну участь держави у забезпеченні «індикативних інтересів» громадян. Виходячи із цього державна послуга визначається вченим як «споживацька вартість діяльності органів публічної влади, яка забезпечує можливість оволодіння «неосягненим» у матеріальному відношенні об'єктом.

З огляду на такий контекст ідентифікації державна послуга розглядається як «спосіб та інструмент задоволення економічних, соціальних або технічних потреб, які характеризуються нематеріальністю (неосяжністю)» [3]. При цьому варто зазначити, що державна послуга у загальнометодологічному відношенні характеризує нерозривність її відтворення та споживання, оскільки вона поєднує у часі та просторі процес створення, розподілу та споживання відповідного продукту.

Таким чином, враховуючи розвиток сучасних інформаційно-комунікативних технологій, спрямованих на спрощення відповідних процедур надання державних послуг, останні набувають форму товару, коли передбачають контакт зі своїм споживачем, або виключають такий контакт. В результаті цього надзвичайно складним питанням є ідентифікація опції якості державних послуг, за умови відсутності чітких стандартів їх надання, а також їх мобільності й структурної непостійності.

Такий контекст суттєвою мірою ускладнює процесуальну сторону сфери публічного управління, в результаті чого його організаційна структура також зазнає певних технологічних деструкцій. Це свідчить про те, що нестабільність факторів, задіяних у сфері публічного управління порушує стабільність органіки державного сервісу, який виходячи із цього вимушений доповнюватись допоміжними процедурами та засобами.

Список використаних джерел.

1. Aurel S. The Conclusion of International Agreements by the European Union in the Context of the ESDP / S. Aurel // International and Comparative Law Quarterly. – Social Science Electronic Publishing, 2008. – Vol. 57. – P. 53 – 86.
2. Christaller W. Central Places in Southern Germany / translated by C.W. Baskin. – NY: Englewood Cliffs, 2017
3. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм и демократія / Й. Шумпетер; пер. с англ.; под ред. В. С. Автономова. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.

ШИЛ МАКСИМ АБДЕЛЬХАЛІМОВИЧ

магістрант ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ НА МІКРОРІВНІ

Концепція сталого зростання у наш час активно впроваджується в різноманітних організаціях, так як саме фокусування на економічних та соціальних чинниках є більш пріоритетним для більшості організацій. Але через те, що дана концепція має багато нюансів які ускладнюють її впровадження в організації, основними й найважливішими з них є проблеми пов'язані з управлінням сталим зростанням.

Із цього випливають три базові фактори функціонування концепції сталого зростання, а саме:

- розвиток та зростання потребують спеціально розроблених механізмів фінансового управління;
- при підвищенні темпів зростання, підвищується й ризик банкрутства, а при їхньому зниженні – з'являється ризик поглинання із боку інших організацій;
- оптимальним темпом зростання є лише стійке зростання.

Темпи економічного зростання пов'язані з нерівномірністю розвитку країн світового товариства. Разом із інтенсивним зростанням економіки нових індустріальних країн в останні десятиліття має місце суттєве зниження темпів економічного розвитку більшості високорозвинутих країн. Особливістю країн, що переходять на ринкову економіку є, як правило, різкий спад виробництва та активний пошук шляхів його відновлення. Існуючі концепції економічного зростання пов'язані з аналізом тенденцій та джерел зростання його стійкості наслідком обраної моделі розвитку та відновлення економічної структури вимірювання факторів та результатів.

Слід зазначити, що під швидкістю розвитку та зростання часто йде мова про збільшення активів підприємства. Й відповідно із концепцією сталого розвитку та структурою аналітичного балансу подібне збільшення покривається виключно за рахунок зростання нерозподіленого прибутку організації та пропорційного приросту її пасивів.

Труднощі у рішеннях керівництва та менеджменту організації, пов'язані з фінансуванням виникають тоді, коли організація розвивається й зростає занадто швидко або ж занадто повільно. В рамках даної концепції сталого зростання занадто швидке зростання організації – означає рухатися швидше стійких темпів зростання, а занадто повільне – зі швидкістю нижче стійких темпів зростання, в обох випадках це не сприяє забезпеченню сталого зростання організації та має негативні наслідки для організації.

Сталі темпи зростання визначають швидкість розвитку організації, яка може фінансуватися у рамках стійкої фінансової політики, тобто за рахунок нерозподіленого прибутку, або ж за рахунок різноманітних позик, що означає, що збільшення кількості запозичень повинно бути пропорційним зростанню власного капіталу.

Міркування про швидкість розвитку – це, по суті, розмова про темпи зростання обсягу продажів. Для зростання продажів необхідно збільшення активів компанії. Відповідно до концепції стійкого зростання та структурно аналітичного балансу це збільшення може покриватися лише за рахунок зростання нерозподіленого прибутку та пропорційного збільшення позикових зобов'язань. Таким чином, під стійкими темпами зростання компанії (темпи зростання її продажів) маються на увазі темпи зростання її власного капіталу, джерелом якого служить нерозподілений прибуток. Стійкі темпи зростання є добутком чотирьох параметрів: норми прибутку (P), оборотності активів (A), норми накопичення (R), фінансового левериджу (T) [1].

Два параметра – норма прибутку та оборотність – представляють собою сумарні результати операційної діяльності. У них концентровано виявляється операційна політика або операційні стратегії компанії. У той же час два інших параметра – норма накопичення та фінансовий леверидж – концентровано відображають фінансову політику компанії, тобто її фінансові стратегії.

Фінансові стратегії діляться на два класи. Перший клас цих фінансових стратегій об'єднується під егідою розподілу прибутку та нерозривно пов'язаний з дивідендною політикою та політикою капіталізації прибутку, тобто з визначенням норми накопичення. Другий клас фінансових стратегій визначається співвідношенням власного та позикового капіталу та нерозривно пов'язаний з політикою структури капіталу.

Операційні стратегії в завуальованій формі несуть в собі фінансові рішення або рішення про неявних прихованих формах фінансування.

По-друге, темпи зростання стабільні, якщо стабільні всі чотири параметри одночасно: норма прибутку, оборотність активів, норма накопичення, фінансовий леверидж.

З цих двох зовні простих спостережень йдуть дуже серйозні висновки. Перший полягає в наступному: якщо менеджери хочуть прискорити свій розвиток, тобто реальні темпи зростання повинні перевищити темпи стійкого

зростання, повинен змінитися хоча б один з чотирьох параметрів: норма прибутку, оборотність активів, норма накопичення, фінансовий леверидж [2].

Другий висновок є наслідком першого. Якщо в ході фінансового аналізу та діагностики реальні темпи зростання виявляються вищими стійких, будь-яка компанія зобов'язана або поліпшити свою операційну діяльність (тобто збільшити норму прибутку, прискорити оборотність активів), або змінити свою фінансову політику (тобто збільшити норму накопичення або підвищити фінансовий леверидж).

«Якщо в фінансовому менеджменті не контролювати швидкість розвитку, темпи зростання можуть виявитись надмірно високими. Адже далеко не завжди можна збільшити норму прибутку, швидкість обороту активів, тим важче скільки-небудь радикально змінити фінансову політику. Саме за цих обставин й виникає проблема надмірного зростання, що може бути обтяжливим для компанії. Як надмірність, так й обтяжливість виникають при зіставленні швидкості розвитку з фінансовими можливостями компанії» [1].

У разі серйозних стратегічних задумів від менеджерів потрібні ґрунтовні зусилля для приведення у відповідність цих задумів з фінансовою політикою, або, навпаки, розробки фінансової політики, відповідної стратегічним прагненням.

На жаль, дуже багато компаній прагнуть до прискореного розвитку, забуваючи при цьому про можливі фінансові проблеми. Найчастіше вони просто не усвідомлюють настільки тісна залежність між стратегічним зростанням та його фінансовим забезпеченням. В результаті менеджери, прагнучи до високого росту, потрапляють в порочне коло вічного дефіциту грошей. Задля уникнення цього необхідно навчитися розробляти фінансові стратегії, вміло керуючи в результаті власним розвитком. Допомогає в цьому концепція сталого зростання. Вона надає можливість впритул вивчити генезис фінансових стратегій, позначити їхній можливий перелік й тим самим визначити обґрунтований вибір фінансової політики.

Ретельно розглянувши все описане вище можна дійти до висновку, що ефективність впровадження концепції сталого зростання організації залежить від доцільності та вчасності прийняття управлінських рішень у середині організації.

Список використаних джерел.

1. Ковальська К. В. Фінансова стійкість акціонерного товариства як умова його економічного розвитку : навч. посіб. / К. В. Ковальська. – К. : Кондор, 2014. – 358 с.
2. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. / В. О. Мец – Київ : КНЕУ, 2014 – 132 с.

ЯРОМІЧ СВІТЛАНА АНАТОЛІЇВНА

*професор кафедри менеджменту організацій
ОРІДУ НАДУ при Президентові України, к.е.н., професор*

БЕКЕТОВА ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА

*доцент кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій
Одеського національного політехнічного університету, к.т.н.*

ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах роботи підприємств роль інновацій як провідного інструменту забезпечення конкурентоспроможності їх продукції неухильно зростає. Інноваційний процес охоплює як науку, техніку, економіку, так й підприємництво і управління. Практична діяльність підприємств переконливо підтвердила тезу Й. Шумпетера: основним механізмом розвитку економіки є конкуренція, що базується на інноваціях, яка призводить до «творчого руйнування» вже сформованих ринків і галузей економіки, а також творчість людини, інноватора-підприємця, здатного втілити нові ідеї в ефективні економічні рішення [4, с. 18].

Щодо стану інноваційної діяльності в Україні, то більшість експертів-науковців визначають, особливе занепокоєння викликають досить низькі показники, що характеризують інноваційну діяльність у промисловості, стан якої суттєво впливає на темпи розвитку практично усіх галузей економіки. Але у 2018 р. порівняно з 2017 р. відбулося підвищення ефективності інновацій, що дало змогу Україні посісти 5 місце серед 126 країн за показником індексу ефективності інновацій.

Як технологія інноваційний маркетинг визначає стратегію економічної діяльності корпорацій в наступному алгоритмі:

- асортимент та якість, що виводяться на ринок з позначенням їх ефективності цін;
- визначення сегменту ринку та споживачів, для кого виробляються товари;
- визначення каналів руху продукції до споживачів;
- визначення методів впливу на поведінку споживачів з метою збільшення обсягів продаж, долі ринку;
- проблеми після продажного обслуговування, якщо це необхідно і хто це буде здійснювати;
- визначення результатів економічної діяльності на підставі маркетингу і яких витрат це потребує від корпорацій.

У третьому виданні «Керівництва Осло» у сфері статистичного обліку інновацій на підприємствах формально закріплено, що до маркетингових інновацій відносять запровадження нових методів маркетингу: зміни в дизайні та упаковці продукту, його просуванні та розміщенні або в методах ціноутворення.

У зв'язку із цим маркетингові інновації слід визначати як принципово нові або значно поліпшені маркетингові методи, технології та інструменти, які використовуються на усіх етапах маркетингової діяльності, починаючи від її

організації і управління й до здійснення конкретних маркетингових заходів. Маркетингові інновації реалізуються через їх включення в усі складові комплексу маркетингу, розробку та реалізацію нестандартних і творчих маркетингових заходів, оригінальних та креативних маркетингових ідей.

Якщо уточнити класифікацію керівництва Осло, то серед найбільш поширених видів маркетингових інновацій можна виділити наступні: використання нових методів досліджень; застосування нового виду, характеру або засоби реклами; вибір нової маркетингової стратегії охоплення і розвитку цільового сегменту; зміна концепції, закладеної в товарно-асортиментній політиці; модифікування кривої життєвого циклу товару або послуги; зміна наявної або використання нової цінової стратегії; нові підходи встановлення вихідної ціни і системи дисконтування; побудова нових каналів збуту, вихід на нові ринки збуту; зміна спрямованості політики просування компанії; використання нових форм і засобів комунікаційної політики; повне репозиціювання товару; застосування нових стратегій сегментації ринку; та обрання нетрадиційних для компанії методів стимулювання збуту і залучення споживачів тощо.

Отже, тип стратегії інноваційного розвитку підприємства обирають спираючись на знання про етапи інноваційного та життєвого циклу нової продукції (у масштабах галузі, оскільки продукція для аналізованого підприємства може бути новою, проте для галузі - відомою). Щодо інновації у маркетингових дослідженнях, то методи збору маркетингової інформації із використанням інноваційних технологій доповнюються наступними методами: бенчмаркінг; трендвотчинг, кулхантінг. Узагальнення викладеного свідчить, що інноваційна діяльність підприємств потребує відповідного маркетингового супроводу. За допомогою інструментів маркетингу визначають перспективні напрями приведення потенціалу підприємства у відповідність до умов зовнішнього середовища, які постійно змінюються (стратегічний аспект маркетингу інновацій).

Список використаних джерел.

1. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. / Ф. Котлер, К. Л. Келлер. – СПб. : Питер, 12-е изд. – 2010. – 192 с.
2. Ілляшенко С. М. Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань: монографія / С. М. Ілляшенко. – Суми : ТОВ «Діса плюс», 2016. – 192 с.
3. Матвіїв М. Я. Інноваційний маркетинг підприємств: монографія / М. Я. Матвіїв, І. М. Білецька, Ю. П. Гуменюк, С. В. Даниленко; за наук. ред. М. Я. Матвіїва. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 71–85.
4. Шумпетер Й. Теорія Економічного Розвитку. Капіталізм, Соціалізм, Демократія. / Й. Шумпетер. – Москва : Ексмо, 2007. – 248 С.

ЯЦКЕВИЧ ІННА ВОЛОДИМИРІВНА

професор кафедри менеджмент організації ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ПОТЕНЦІЙНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ ДЕРЖАВНИМ СЛУЖБОВЦЕМ

Розглядаючи процес публічного управління, завжди намагаємося говорити про стратегіальні тенденції його організації і регуляції, причому звертаючи особливо пильну увагу на проблему прийняття управлінського рішення державним службовцем. Дане становище обґрунтовує вдосконаленню існуючих або формуванню нових підходів із здійсненням публічного управління.

Публічне управління – це владний вплив на життєздатність людей з боку органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій шляхом застосування сукупності методів (економічних, адміністративних, інформаційно-психологічних та ін.) з метою досягнення цілей суспільного розвитку. Головна мета будь-якого управління у публічній – досягнути максимальної ефективності, дієвості й результативності з мінімальними затратами ресурсів, часу і зусиль. Одним із важливим науковим напрямом у публічному управлінні є формування підходу з потенційної оцінки ефективності прийняття управлінського рішення державним службовцем, що можливо за рахунок використання аналізу вигод та витрат (ABV).

Існує точка зору, що ABV – це спроба підрахунку всіх значущих витрат і доходів, що виникають у результаті кожного вибору, зробленого, як правило, на основі неекономічних міркувань (наприклад, з точки зору стратегічних вигод того чи іншого вирішення проблеми), і подальшого їх підсумовування за певний проміжок часу (наприклад, за період наступного року). Аналіз передбачає об'єктивну кількісну оцінку для кожного вибору [2].

ABV – широко використовується сучасною економічною наукою при оцінці різних проектів. Так, у словнику визначено, що аналіз вигід і витрат – техніка виявлення і оцінки всіх альтернативних витрат і можливих результатів, пов'язаних з економічним проектом [2, с. 16]. Він використовується, коли повні ринкові оцінки наслідків проектів (програм) неможливі через те, що окремі компоненти цих повних витрат або повних вигод не можуть бути адекватно описані за допомогою цінних показників (не мають грошових оцінок), оскільки доводиться враховувати зовнішні ефекти і суспільні блага. Водночас, він дозволяє з різних сторін оцінити вплив того чи іншого проекту на рівень суспільного добробуту протягом будь-якого періоду часу [3].

ABV іноді розглядають як метод оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів, що реалізуються у суспільному секторі [1; 4]. Процес оцінки складається з декількох стадій, протягом кожної з яких ретельно оцінюються витрати і вигоди для різних груп населення, розглядаються можливі результати проекту, які можуть спричинити за собою додаткові втрати або доходи.

Можливості застосування ABV є значно ширшими. Визначення потенційної оцінки ефективності прийняття управлінського рішення державним службовцем за рахунок ABV – це спроба підрахунку всіх значущих витрат і вигод, які виникнуть на основі неекономічних міркувань з подальшим їх підсумовуванням. Аналіз передбачає об'єктивну кількісну оцінку при прийнятті та реалізації управлінського рішення державним службовцем. Кількісна

оцінка витрат і вигод при прийнятті та реалізації управлінського рішення пов'язана з урахуванням безповоротних витрат та неявних вигод. Слід відзначити, що у даному аспекті досліджень, безповоротні витрати – це здійснені витрати, які неможливо відшкодувати прийняттям чи неприйняттям рішень.

Якщо відбувається потенційна оцінка ефективності прийняття управлінського рішення державним службовцем, то всі витрати, здійснені до прийняття рішення, не повинні враховуватися, бо їх не можна відшкодувати і вони ніяким чином не впливають на його ефективність. Прикладом таких витрат є витрати на проведення досліджень, здійснення переговорів, формування системи управління й довіри тощо. Варто зазначити, що обсяг даних витрат залежить від складності прийняття управлінського рішення державним службовцем.

Неявні вигоди від прийняття управлінського рішення державним службовцем – це неотриманні вигоди від майбутньої найкращої реалізації управлінського рішення державним службовцем. Прикладом таких вигод є покращення позицій (іміджу) державного службовця, реклама у ЗМІ о діяльності державного службовця, кар'єрний зріст тощо.

Здійснення оцінки потенційної ефективності прийняття управлінського рішення державним службовцем за рахунок АБВ мають концептуальний характер.

Для здійснення оцінки ефективності прийняття управлінського рішення за рахунок АБВ, державні службовці повинні пройти певну процедуру, яка складається з таких етапів як:

Визначення напрямів аналізу для визначення потенційної ефективності прийняття управлінського рішення.

Визначення альтернатив – альтернативи щодо вигод та витрат при визначенні потенційної ефективності прийняття управлінського рішення, які можуть бути багатовимірними.

Моделювання – здійснення процесу моделювання очікуваних вигод та витрат за допомогою сучасних комп'ютерних програм та засобів обчислювальної техніки.

Визначення наслідків від прийняття рішення – визначення вигод та витрат від прийняття управлінського рішення.

Оптимізація – проведення оптимізаційних заходів із збільшенням вигод та зменшення витрат за допомогою сучасних методів та експертів.

Оцінювання наслідків – на етапі оцінювання важливо адекватно і реалістично визначити показники за кожним наслідком від прийняття управлінського рішення.

Вибір та прийняття рішення, з найбільшими числом.

Наведені аргументи, щодо використання АБВ при визначенні потенційної ефективності прийняття управлінського рішення, дають можливість визначити, що зазначені етапи дають можливість своєчасно прийняти відповідні рішення, оцінити пріоритети та обґрунтувати стратегічні пріоритети.

АБВ здійснюється легко, якісно і неупереджено, він надає кожному державному службовцю об'єктивні оцінки наслідків при досягненні зазначених цілей при цьому зменшуючи ймовірність прийняття неефективних рішень.

Список використаних джерел.

1. Економічний розвиток і державна політика [Електронний ресурс] / [Бажал Ю., Кілієвич О., Мертенес О., Романюк О., Ройко М., Юрчишин В.]. – URL: http://mertens.com.ua/books/files/chapters_goveff_ch03.pdf. – Назва з екрану.
2. Зуб А. Т. Стратегический менеджмент: теория и практика [Текст]: учеб. пособ. [для вузов] / Зуб А. Т. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 415 с.
3. Корпорації та їх інтегровані структури: проблеми науки і практики [Текст]: [монографія] / [В. С. Пономаренко, В. М. Горбатов, Н. А. Кизим та ін.]; за ред. В. С. Пономаренка, 2007. – 344 с.
4. Пушкарь А.И. Стратегические группы предприятий: концепция, методология, управление [Текст] / А.И. Пушкарь, Ю.Е. Жуков, А.А. Пилипенко // Научное издание. – Харьков: изд-во «Кроссрод», 2006. – 440 с.

ОСНОВНІ ДОПОВІДІ

МАРУЩАК ВОЛОДИМИР УПРАВЛІННІСТЬ І ЕКОНОМІКА	3
ОВЧАРЕНКО СВІТЛАНА ФІЛОСОФСЬКІ ПРИНЦИПИ ФОРСАЙТ-ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	6
КРУПНИК АНДРІЙ "З ЛЮДЬМИ І ДЛЯ ЛЮДЕЙ" – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО БАГАТОРІВНЕВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	10
КОМАРОВСЬКИЙ ВІКТОР CORNEA VALENTINA МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ТА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: ВИКЛИКИ ДЛЯ СФЕРИ ОСВІТИ	12

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

ПРИХОДЧЕНКО ЛЮДМИЛА ПРИНЦИПИ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ	13
АНДРІЯШ СВІТЛАНА КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	14
БАБІЧ ОЛЕКСАНДР ПРОБЛЕМИ МАЛИХ МІСТ ПРИ ПРОВЕДЕННІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	15
БЕРБЕР ВІКТОР ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ	16
БОЙКО ОЛЕНА ПОЗАЧЕРГОВІ ВИБОРИ В СИСТЕМІ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	17
ДУЛІНА ОКСАНА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	19
КАЛІНІН МАКСИМ ДОСЯГНЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО РІВНЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І ПРАВОПОРЯДКУ	20
КОВТУН ЮЛІЯ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	21
ЛАГУНІН МИКИТА ПРО ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЄС ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПРОГРАМ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	22
ЛЕСИК ОЛЕНА РОЛЬ ДЕЛІБЕРАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	23
МАНІНА АННА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	25
МАСЮК ОЛЕГ ВПРОВАДЖЕННЯ САМОУПРАВЛІННЯ ЯК НАПРЯМОК ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	26

МАТВІЄНКО ЛЮДМИЛА ПОЛІЕТНІЧНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР УСПІШНОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	28
НАГОРНА ГАННА ЗАЛУЧЕННЯ НЕДЕРЖАВНИХ КОШТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	29
НАДОЛІШНІЙ ПЕТРО «НОВА РЕАЛЬНІСТЬ» СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПРОДОВЖЕННЯ РЕФОРМ	30
НОВАК ГЕННАДІЙ РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ЗАСАДАХ БАГАТОРІВНЕВОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	32
БРОНІКОВА СВІТЛАНА, ОГАНІСЯН МИХАЙЛО УПРАВЛІННЯ СПРИЙНЯТТЯМ ЗМІН	33
ОРЛОВА АЛЛА НАЯВНІСТЬ ДІЄВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ В УКРАЇНІ	35
ПАСІЧНЯК ІГОР, ПАНАСЮК РУСЛАН ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ СПІЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ Е. ОСТРОМ Е. ОСТРОМ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ	36
ПАНЧЕНКО ГАННА ПРИНЦИП БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ ЯК КЕРІВНИЙ ПРИНЦИП ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПОЛІТИК І СТРАТЕГІЙ	37
ПАСЕНКО НАТАЛІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІТ-ІНСТРУМЕНТІВ У РЕЙТИНГУВАННІ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ	38
ПЕТРОВ ІГОР EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF POLAND IN DECENTRALIZATION	39
ПІРОЖЕНКО НАТАЛІЯ СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ АУТСОРСИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	40
ПОГОСЯН ВІТАЛІЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	41
САХАНЄНКО СЕРГЕЙ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СТАБІЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ	43
ТОДОРОВА ОЛЬГА МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ ТА СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАД	44
ФОЛЬГІНА ТЕТЯНА ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	45
ЧАЙКА АНЖЕЛІКА СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЇХНЬОЇ СПРОМОЖНОСТІ: УРОКИ ФРАНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ	47
ЮЩЕНКО МАРГАРИТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ У НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ	48

СЕКЦІЯ 2

РЕГІОНАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

АХЛАМОВ АНАТОЛІЙ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ПРОГНОЗУВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ	51
АСТАПЕНКО КАТЕРИНА, ОСАДЧУК СВІТЛАНА ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	52
ВАСЄВА ОЛЕНА СПЕЦИФІКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА СПРАВЛЯННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ ПО МІСТУ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ	54
ВАХНОВАН ОЛЬГА КРИВА ЛАФФЕРА, ЯК СТИМУЛЯТОР ВПЛИВУ НА ВИРОБНИЦТВО	55
БУТЕНКО ТЕТЯНА, ВОРОЖБІЄВА АНАСТАСІЯ РОЛЬ ПОДАТКІВ У ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА	57
ДРОНОВ ДМИТРО НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ	58
ДУБОВИК ОЛЬГА ПОДАТКОВІ РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	59
КАРПЕНКО ЛІДІЯ, ВАРЕЩЕНКО ВОЛОДИМИР ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ РОЗРОБКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ	60
КОВАЛЬОВ ГЕОРГІЙ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	62
КОЗИНСЬКИЙ СЕРГІЙ ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ЗМІН В ПАРАДИГМІ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД	63
КУЛИК АННА МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТОВАРОВИРОБНИКА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	64
КУРАНДА ЛЮДМИЛА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	65
КУСПЛЯК ГАЛИНА ПЛАНУВАННЯ ЗА БЮДЖЕТНИМИ ПРОГРАМАМИ НА БАГАТОРІЧНУ ПЕРСПЕКТИВУ	66
LIPKOVA LUDMILA, KARPENKO LIDIYA FINANCIAL AND ECONOMIC ASSET ALLOCATION POLICY: EUROPEAN EXPERIENCE IN TERRITORIAL DEVELOPMENT	68
МАКОВЕЙ ВІКТОРІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПРИ КАЗНАЧЕЙСЬКОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ БЮДЖЕТІВ	69
МЕЛЬНИЧЕНКО ОЛЕНА УЧАСНИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	71
МИКОЛАЙЧУК МИКОЛА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ЗБАЛАНСОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНІВ	72
НЕМОДРУК НАТАЛІЯ ЧИ МОЖЛИВА ПАРТНЕРСЬКА СПІВПРАЦЯ МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ В УКРАЇНІ	73

ОСАДЧУК СВІТЛАНА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПЛАНУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	75
ПОПОВ МИКОЛА, ПАВЛЕНКО СЕРГІЙ ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ СКАДОВСЬКОГО РАЙОНУ	76
СКАЛІЙ ВОЛОДИМИР РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ	78
ХАНЕНКО НАТАЛІЯ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ ПУБЛІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТУ	80
 СЕКЦІЯ 3 РОЗВИТОК СИСТЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	
РАКНОМОВА ТЕТЬАНА, NASYPANY VITALIY KNOWLEDGE MANAGEMENT AS A TOOL FOR ENHANCEMENT EFFICIENCY OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITY	81
БІЛОРУСОВ СЕРГІЙ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	82
БОРОЗЕНЕЦЬ МАКСИМ СИСТЕМА ПОСЛУГ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ: ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	84
БАКУЛЕНКО ВОЛОДИМИР, КОЛТУН ВІКТОРІЯ СТАЛИЙ ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: АНТИЕНТРОПІЙНИЙ ПІДХІД	85
ЄВСТЮНІНА ЮЛІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	86
ЗИБОРОВ СЕРГІЙ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	87
ІЗНА МΥΚΟΛΑ, MAIEV ANDRII ASYMMETRIC DECENTRALIZATION IN EUROPE: EXPERIENCE FOR UKRAINE	88
КНЯЗЄВА ОЛЕНА ІНСТИТУЦІЙНА ДОВІРА У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ	90
МАКАРЕВИЧ ОЛЕНА СУЧАСНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ З РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОГО РЕФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	92
МАМОНТОВА ЕЛЛА, ПЄЛЄВІН ЄВГЕН ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	93
МАТВЄЄНКО ІРИНА РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЙ ВПЛИВІВ	94
НАГОРНА ІРИНА ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	95
НЕГУЛЯЄВА ІРИНА ПОСЛІДОВНІСТЬ ДІЙ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІШЕНИХ ОСІБ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	96

РОГУЛЬСЬКИЙ ОЛЕГ ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ В НАВЧАННІ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	98
РОКОТЯНСЬКА АНАСТАСІЯ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО ОРГАНІВ ВЛАДИ ЯК УМОВА СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ	99
СМАЧНИЙ ВІТАЛІЙ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	100
СМОКВІН МИКОЛА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	101
СТЕРАНЕНКО OLEKSANDR SOME ASPECTS OF THE FORMATION OF SOCIAL CAPITAL OF THE TERRITORIAL COMMUNITY	103
ТЕРЕЩЕНКО ТЕТЯНА, РОМАНОВА ВАЛЕНТИНА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ МЕРИТОКРАТИЧНОЇ ВЛАДИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	104
ТЕТЕРІН КОСТЯНТИН ДЕРЖАВА І ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ	105
ЯКОВЛЕВА ЛІЛІЯ ФОРМУЛА ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ПЕРЕХІДНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	107
ЯКУБОВСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ	108
 СЕКЦІЯ 4 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ГУМАНІТАРНОЮ, СОЦІАЛЬНОЮ ТА ПОЛІТИЧНОЮ СФЕРАМИ	
ПОПОВ СЕРГІЙ, ПРИСЯЖНЮК ІГОР ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ПРИ ЗАПОБІГАННІ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ, ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	111
БАЗАРКО ІВАН СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	113
БИКОВСЬКА ОЛЬГА МОДЕЛЬ 5Р: АКТУАЛЬНІ ПОГЛЯДИ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО БІЗНЕСУ У ГРОМАДАХ	114
БУТКЕВИЧ АЛІНА ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ АУДИТУ, ЯК ОБ'ЄКТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	115
ВОРОНОВ ОЛЕКСАНДР ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	116
ДРАГОМИРЕЦЬКА НАТАЛІЯ СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС	118
КОЛІСНІЧЕНКО НАТАЛЯ ІНШОМОВНА КОМУНІКАЦІЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МОВ МЕНШИН	119

КОРВЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВИТОКИ	121
КОЩЕЄВА ВАЛЕНТИНА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ФІНСЬКОЇ ШКОЛИ	122
КУРНОСЕНКО ЛАРИСА ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	123
ЛИСЮК ІРИНА СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА	125
КОРВЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, МИРНЕНКО ВАЛЕРІЯ АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	126
МУДРЕНКО НАТАЛІЯ КООРДИНАЦІЯ У ФОКУСІ СУЧАСНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ НАУКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	127
ОВЧАРЕНКО ЮРІЙ КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНУ СИТУАЦІЮ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ	130
ОГАНІСЯН МИХАЙЛО ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	132
ОПРИШКО ВІКТОРІЯ СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В РЕГІОНІ	133
РОСТІЯНОВ БОГДАН ВИДАТНИЙ ДІЯЧ ІСТОРІЇ І КУЛЬТУРИ С.О. МАКАРОВ	134
СЕМЕНЮК ЮРІЙ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	136
СОКУР НАТАЛІЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	137
СТОЙКОВА ГАЛИНА ПРО МОВНУ СТІЙКІСТЬ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	138
СТОЯН РУСТАМ «ГУМАНІТАРНА СФЕРА»	139
СУХАРЕНКО ВЛАДИСЛАВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	140
ТИТАРЕНКО ЛЮБОВ ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ У ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ	142
ХІЛЬ ОЛЕНА МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	143
ЯСИНЕВИЧ СТАНІСЛАВ СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ: ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ	144
ЯЦЕНКО ВОЛОДИМИР ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН	146

СЕКЦІЯ 5
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

ПІГАРЄВ ЮРІЙ ЕКОСИСТЕМА ВІДКРИТИХ ПУБЛІЧНИХ ДАНИХ	149
КРИВЦОВА ВАЛЕНТИНА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ПРО МАЙБУТНЄ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	151
АЛЕКСАНДРОВ ОЛЕКСАНДР ІНФОРМАЦІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕРМІНОЗНАВЧІ АСПЕКТИ	152
АНАНЧЕНКО СВІТЛАНА ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ. СУЧАСНИЙ СТАН. ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ	153
БИКОВА ВІКТОРІЯ ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ	155
БОЙКО ІННА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО МІСТА В УКРАЇНІ	156
БОЙКО ТЕТЯНА СТАН РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	158
БУРКОВСЬКА ТЕТЯНА МЕХАНІЗМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В ЕЛЕКТРОННОМУ ВИГЛЯДІ: ОН-ЛАЙН РЕЄСТРАЦІЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ/ПЕРЕБУВАННЯ ТА ЗНЯТТЯ З РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ/ПЕРЕБУВАННЯ	159
WOJSZ TOMASZ LOCAL LAW AS A SOURCE OF MANDATORY LAW, I.E. SOCIAL AWARENESS IN THE SPHERE OF ADMINISTRATIVE CONDITIONS IN POLAND	161
VRANCEANU ELENA SIMONA INTEREST GROUPS AND PUBLIC POLICIES	161
ГОРЯЧУК ВАЛЕРІЙ, НАЗАРЕНКО ЮЛІЯ ВАЛОВА ДОДАНА ВАРТІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ ПОКАЗНИК ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	162
ДЕМ'ЯНЧУК ІГОР ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ У ЄДИНУ ЄВРОПЕЙСЬКУ СИСТЕМУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	163
ДІДОРЧУК ДМИТРО МЕХАНІЗМИ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ	164
КАДУК НАТАЛЯ ІВАНІВНА ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	166
CASTRAȘAN TATIANA THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES	167
КОСТЕНЮК НАТАЛІЯ ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕІНЖІНІРИНГУ У ЯКОСТІ ІНСТРУМЕНТУ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	168
КРАСНОНОС СВІТЛАНА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕЛЕКТРОННИМ УРЯДУВАННЯМ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	169
КРИВОЦЬОК ПЕТРО ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СФЕРУ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ	171

KRYVTSOVA OLENA BLACK SEA CROSS-BORDER COOPERATION	172
ЛАПШИНА НАТАЛІЯ БІФУРКАЦІЙНА ПАРАДИГМА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕПОХУ ДІДЖІМОДЕРНІЗМУ	173
МАКАРОВА ІРИНА, СМЕТАНІНА ЛЮДМИЛА АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	174
МАЛІМОН ВІТАЛІЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ДЕРЖАВА В СМАРТФОНІ»	175
МАСУНОВ ЛЕОНІД ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ	177
НІКОЛАЙЧУК СТАНІСЛАВ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	178
ОСТАПЕНКО ОЛЕКСАНДР ОЦІНКА РИЗИКІВ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАГРОЗ СЕПАРАТИЗМУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ	179
MARCIŃCZYK EWELINA, KURYŁOWICZ KONSTANTY LEGISLATIVE INFLATION - A FACTOR HINDERING THE DEVELOPMENT OF THE ADMINISTRATION	181
РИЖЕНКО ГАННА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ВІДКРИТОСТІ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	182
SARTEFRAȚI TATIANA THE CAPACITIES OF THE LOCAL PUBLIC ADMINISTRATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN ENSURING THE TRANSPARENCY OF THE DECISION-MAKING PROCESS	183
СКАЛІЙ ОКСАНА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВИД І СПОСІБ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	185
СКИБА МАРИНА УДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НАУКОВОЇ ТРАДИЦІЇ	186
ТОФАН ТАТЬЯНА ВОЗМОЖНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ СТРАН-ПАРТНЕРОВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗА	188
МІНАСОВ ВОЛОДИМИР, УСАТЮК ІВАН, ЄФІМЕНКО АНАТОЛІЙ РЕАЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ НОВООБРАНОГО ГЛАВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	189
ХАРЧЕНКО ОЛЕНА ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОЇ ПІДСИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДІЛОВОДСТВА СУДІВ, ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ: МОДУЛЬ ЕЛЕКТРОННИЙ СУД	191
ЧЕБАН ОЛЕКСАНДР СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНУ ЕПОХУ	192
ЧЕРНОУСОВА ЛАРИСА ТЕХНОЛОГІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	193
STEFANACHI BOGDAN EU VALUES IN THE EASTERN NEIGHBORHOOD AND HUMAN SECURITY AS RESILIENCE – "A NEW TOOL" OF EUROPEAN FOREIGN POLICY	194

ЯВОНЕНКО ТЕТЯНА МАСОВІ ВІДКРИТІ ОН-ЛАЙНОВІ КУРСИ (МВОК): СКЛАДОВА НАВЧАННЯ НА ПРОТЯЗІ УСЬОГО ЖИТТЯ	196
ЯРУЛІНА НАТАЛЯ СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ «АСКОД»: ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ	197
 СЕКЦІЯ 6 ПРОЕКТНО-ОРІЄТОВАНЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	
БЕЗВЕРХНЮК ТЕТЯНА СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	199
АЗАРОВА ІРИНА СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПРОЕКТІВ ТА ПРОГРАМ СТАЛОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ	201
БАБОВА ІРИНА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ ЛІКУВАЛЬНИХ РЕСУРСІВ З ПОЗИЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ. УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	202
БОГДАНОВ СТАНІСЛАВ АДАПТАЦІЯ МЕТОДУ СТРАТЕГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ	203
ВАСЮТИНСЬКА ЛЮДМИЛА ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ	205
ВИШНЕВСЬКА ВІОЛЕТТА МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ КУРОРТНИХ ДЕСТИНАЦІЙ	206
ДЕЦИК ОЛЬГА КОНЦЕПТУАЛЬНА СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	207
ЛЕВІН МИХАЙЛО СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК МЕХАНІЗМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ	208
МАРУШЕВА ОЛЕКСАНДРА НЕГАТИВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ	210
МУРАШКО ВІТАЛІЙ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	211
ПЕКЛУН КАТЕРИНА AGILE ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМАНДИ ПРОЕКТУ	211
ПСАРЬОВА ОЛЬГА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС	213
СЕНЧА ІРИНА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ПОРТФЕЛЯ ПРОЕКТІВ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	214
СЕНЧА СЕРГІЙ, КИСІЛЬ ЮРІЙ ДОСВІД ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ	215
УСТЯНСЬКА АНАСТАСІЯ ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ЯК РЕКРЕАЦІЙНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНИХ РЕГІОНІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	217

ШЕКА ОЛЕКСАНДР ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КУРОРТНИХ ТЕРИТОРІЙ	218
ЯЦЕНКО ОЛЕКСАНДР ПРОЕКТ ІННОВАЦІЙНОЇ СУДНОПЛАВНОЇ КОМПАНІЇ (ІСК) НА ЗАСАДАХ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»	220
 СЕКЦІЯ 7 ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	
ДАВТЯН СТЕПАН РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ, ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	223
БІЛОРУСОВ СЕРГІЙ, СИПКО ЮЛІЯ БАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	225
БЛІНОВ ЄВГЕН ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ В СИСТЕМІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ОДЕСИ	227
ГОРШКОВА КІРА, КЕМАРСЬКА ТАМАРА ДОСВІД «ІНВЕСТИЦІЙ» ФІНЛЯНДІЇ У РАННЄ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ	228
ДЗВІНЧУК ДМИТРО, ПЕТРЕНКО ВІКТОР, АРШУЛІК ОЛЕКСАНДР ВРАХУВАННЯ ВПЛИВУ ФЕНОМЕНУ ДАННІНГА-КРЮГЕРА В ПРОЦЕСАХ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ КАДРОВОГО НАПОВНЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ УКРАЇНИ	229
КОВАЛЕВСЬКА АНАСТАСІЯ, ШМАТОВАЛЕНКО ЛЮДМИЛА ТЕХНОЛОГІЇ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ У ФАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА	230
ЛИПОВСЬКА СВІТЛАНА ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ НАДАННЯ ОСВІТНИХ ПОСЛУГ ВІДДІЛОМ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ ОРІДУ НАДУ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ РОЗШИРЕННЯ КОЛА ЗАМОВНИКІВ	231
МЕЛЬНИК ВОЛОДИМИР ОЦІНЮВАННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ – ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	233
ПЄРОВ АНДРІЙ НЕДОЛІКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ	234
РОМАНЕНКО ТЕТЯНА ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН	236
ТИНКОВАН ОЛЕНА ШЛЯХИ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	237
KHRAMTSOVA IRINA SOME ASPECTS OF CITY-LEVEL CRISIS MONITORING	238

СЕКЦІЯ 8
ПРАВО В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

БАБІНА ВАЛЕНТИНА СТАТУС ПОТЕРПІЛОГО У ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ	241
--	-----

БАЧИНСЬКА КАТЕРИНА ДО ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	242
БОЙЧУК ОЛЬГА УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ШЛЯХОМ РОЗМЕЖУВАННЯ ФУНКЦІЙ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ	243
БУНЧУК ДАР'Я ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АКТІВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ	244
ВОРОБІЙОВА ГАЛИНА, КРИВДІНА ІННА ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ (З ІСТОРІЇ ПИТАННЯ)	246
ГАЙТАН ВІТАЛІЙ ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФУНКЦІЙ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	247
ГОМЕНЮК МАР'ЯНА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНСТИТУТУ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА ДО МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	248
ГРІШИН ОЛЕКСІЙ НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	249
ДОЛГІХ НАТАЛІЯ ЗАСОБИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ	250
КЛИМЕНКО ОЛЕКСАНДР СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ	251
КОВАЛЬ ЗІНОВІЙ «ПРИНЦИП «СВОБОДИ СЛОВА ПРАВДИ» ЯК МЕХАНІЗМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТА НОВА ЦІННІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕПОХИ»	253
КОЗУЛІНА СВІТЛАНА ПРОГАЛИНИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ	254
КУДЛАЙ ІРИНА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ	255
ЛЬВОВА ЄЛИЗАВЕТА ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ЗАПОРУКИ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ	257
МАЛАНЧУК ОКСАНА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	258
МАЛЕЦЬКА ІННА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	259
МАРУЩАК ОЛЕНА ВЗАЄМОВПЛИВ ПОДАТКІВ І ПРАВА	260
МІНАКОВ ОЛЕКСАНДР НЕДЕРЖАВНА ФОРМА СУДОЧИНСТВА ЯК ОБ'ЄКТ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	262
ОЗЕРНЮК ГАННА СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В ЯКОСТІ СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	263
ПОДАВАЛКІНА ОЛЕКСАНДРА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	264
РОВИНСЬКА КАТЕРИНА ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО ЯК СКЛАДОВА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	265

РОВИНСЬКИЙ ЮРІЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ	267
СТЕЦЬ ВОЛОДИМИР ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ВИЗНАЧЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	268
ТОКУЗАН СЮЗАННА СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК РІЗНОВИД КОНТРОЛЮ ЗА МІСЦЕВИМ САМОВРЯДУВАННЯМ	269
ФАЛЬКОВСЬКИЙ АНДРІЙ, ЄРШОВ ДЕНИС МИТНИЙ ПОСТ-АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИШВИДШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТОВАРООБІГУ ТА ПЕРЕХОДУ ДО ЯКІСНО НОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН «МИТНИЦЯ – СУБ'ЄКТИ ЗЕД»	271
ЧІСТЯКОВА ІРИНА ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В США	272
ЯНЮК СЕРГІЙ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В АСПЕКТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ	273
 СЕКЦІЯ 9 СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	
КРАСНОСТАНОВА НАТАЛІЯ ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ	277
АКИМЕНКО НАТАЛЯ ВІРТУАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ	278
АЛЬ-АТТІ ІРИНА НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДЕФІНІЦІЇ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ»	279
БІЛА СВІТЛАНА АМЕРИКАНСЬКІ ТРАДИЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ У МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ «NEW PUBLIC MANAGEMENT»	281
БРОВКОВА ОЛЕНА, СТАРЧЕНКО МАРГРАРИТА ІНСТРУМЕНТИ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	282
БУТЕНКО ТЕТЯНА, ЧАЙКОВСЬКА АНАСТАСІЯ ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	283
ВЕЛИЧКО ТЕТЯНА, ВДОВІЧЕНКО ОЛЕНА ПРОЦЕСИ УРБАНІЗАЦІЇ В СВІТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ МЕГАПОЛІСІВ	284
КРАСНОСТАНОВА НАТАЛІЯ, ГОЛОВІН МИКОЛА ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ	286
ГУСАРІНА НАТАЛІЯ, КОЧЕВОЙ МАКСИМ, ГОЛУБКОВА ВІКТОРІЯ ІНФОРМАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	287
ЖУРАВЕЛЬ ОЛЕНА ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ПРОГРАМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	288
ЗАРЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ	290
КАРАБАЧ МАРІЯ ДОБІР КАДРІВ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	291

КОБАЛЬЧИНСЬКА ЄВГЕНІЯ, ДОБРЯНСЬКА НАТАЛЯ, ВОЛОДІВЩУК АНАСТАСІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ЧАСТИНА ВАРТОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ	292
КОЗЮРА ІГОР «ТЕХНОКРАТИЧНЕ» УПРАВЛІННЯ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	293
КОЛЬЧИК ВОЛОДИМИР МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ	295
ЛИПИНСЬКА ОЛЕНА, БАЛАН ОЛЕКСАНДР, ШИРИН МЕДЖИД ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	296
МАЙДАНЮК СЕРГІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ ТЕРМІНІВ «АУДИТОРСЬКИЙ ЗВІТ», «АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК», «АУДИТОРСЬКА ДУМКА» ТА СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ НИМИ	297
МАКОВЕЄВА ОЛЕНА МОТИВАЦІЯ ЯК ФУНКЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	298
МІРОШНИЧЕНКО ЄВГЕН ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	300
БУТЕНКО ТЕТЯНА, НОВАК ВІКТОР СПІВПРАЦЯ ДЕРЖАВНИХ І НЕДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР: ПРОБЛЕМИ І МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ	301
ПАЛАМАРЧУК ВОЛОДИМИР ГРАНИЧНІ ЗНАЧЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ	302
ПРИВАЛОВА НАТАЛІЯ ЕФЕКТИВНІ ДІЛОВІ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	304
САК ЮРІЙ ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	305
ЧАБАНЮК ОКСАНА ДЕРЖАВНИЙ СЕРВІС ЯК СТРУКТУРНА УМОВА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	307
ШИЛ МАКСИМ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ НА МІКРОРІВНІ	308
ЯРОМІЧ СВІТЛАНА, БЕКЕТОВА ОЛЕНА ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	309
ЯЦКЕВИЧ ІННА ПОТЕНЦІЙНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ ДЕРЖАВНИМ СЛУЖБОВЦЕМ	310

Наукове видання

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ТРАДИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ, ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
за міжнародною участю*

11 жовтня 2019 року

Відповідальний за випуск *О. В. Патик*

Підписано до друку 02.10.2019.
Формат 70х108/16. Папір друкарський.
Гарнітура «Arial». Друк цифровий. Обл.-вид.арк. 38,6.
Тираж 150 прим. Зам. № 89/10.

Видавництво
Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України
**Свідоцтво ДК № 1434
від 17 липня 2003 р.**
65009 м. Одеса, вул. Генуезька, 22
тел. (048) 705-97-48
www.oridu.odessa.ua